TREVOR JALLAND

VIAȚA ŞI TIMPURILE SFÂNTULUI LEON CEL MARE

Traducere din limba engleză Radu Teodorescu

Londra 1941

CUPRINS

Prefaţa traducătorului
Introducere
1. Imperiul roman în secolul al cincilea
2. Tinereţea şi slujirea timpurie a lui Leon
3. Leon ca episcop al Romei
4. Leon şi autoritatea Scaunului roman
5. Leon ca mitropolit al provinciei romane
6. Leon şi Bisericile vestului I
   Italia nordică
   Africa
7. Leon şi Bisericile vestului II
   1. Galia sudică
   2. Galia nordică şi Britania
   3. Spania
8. Leon şi Illyricum de est
9. Leon şi Bisericile estului I
   1. Începuturile controversei eutihiene
   2. Sinodul de la Constantinopol
10. Leon şi Bisericile estului II
    Sinodul de la Efes
11. Leon şi Bisericile estului III
    Reacţia faţă de Sinodul de la Efes
    1. Ultimii ani ai lui Teodosie II
    2. Ascensiunea lui Marcian şi Pucheria
12. Leon şi Bisericile estului IV
    Sinodul de la Calcedon
13. Leon şi Bisericile estului V
    Scaunul roman şi problema jurisdicţiei
14. Leon şi Bisericile estului VI
    Reacţia faţă de Sinodul de la Calcedon
15. Leon şi Bisericile estului VII
    Problema pascală
16. Leon şi Bisericile estului VIII
    Domnia lui Leon I
17. Leon şi cultul
    1. Cultul public în Biserica Romei
    2. Leon ca predicator
18. Ultimii ani – Leon cel Mare
19. Leon ca învăţător al eticii
20. Leon ca teolog
21. Bibliografie

SFÂNTUL LEON CEL MARE AL ROMEI ŞI NOSTALGIA TIMPURILOR CÂND BISERICA UNIVERSALĂ NU ERA DIVIZATĂ

Sfântul Leon cel Mare (390 Toscana, Italia – 461 Roma, Italia) este un mare sfânt părinte ale Bisericii Creştin Ortodoxe dar şi al Bisericii Catolice. El este din nefericire destul de trecut cu vedere în zilele noastre nu numai de creştinii ortodocşi simpli dar şi de teologii creştini în genere. Această monografie scrisă de anglicanul Trevor Gervase Jalland (1898-1975) şi publicată în 1941 este printre puţinele monografii care s-au scris despre viaţa şi activitatea Sfântului Leon cel Mare. Am decis că ar fi bine ca ea să fie tradusă în limba română fiindcă conţinutul ei este creştin ortodox.

Nu se ştiu foarte multe informaţii despre viaţa Sfântului Leon cel Mare mai înainte de a ajunge pe scaunul apostolic al Romei. Cititorul va putea remarca faptul că Sfântul Leon cel Mare de mai multe ori a făcut apel la un primat petrin al Romei faţă de restul Bisericilor. Acesta fiindcă el credea că misiunea spirituală a fostului Imperiu Roman era de a răspândii evanghelia lui Hristos la toate popoarele din imperiu.

Este de amintit aici că vremurile în care a trăit Sfântul Leon cel Mare au coincis cu migraţia popoarelor barbare: goţi, vizigoţi, vandali etc. Sfântul s-a luptat şi a ieşit biruitor cu privire la barbari în două situaţii:

1. în secolul al V-lea Attila Hunul se pregătea să invadeze Italia şi a ajuns aproape de porţile Romei. Ei bine Sfântul Leon cel Mare se duce în persoană şi are o discuţie cu Attila după care el renunţă la planurile de cucerire a Romei şi pleacă şi chiar şi din Italia;
2. în anul 455 vandalii conduşi de Ganseric ajung şi ei la porţile Romei pentru a jefuii şi prăpădii. Sfântul Leon cel Mare plin de curaj iasă şi are o discuţie cu Ganseric care are efectul de a îl îmblânzii. Vandalii se dedau la mai multe jafuri în Roma dar prin intervenţia Sfântului Leon cea mai mare parte a populaţiei este salvată.

Sfântul Leon cel Mare a fost implicat în cea mai mare controversă a timpului său: combaterea lui Eutihie care a fost autorul unei erezii numite eutihianism combătută odată pentru totdeauna la Sinodul IV Ecumenic de la Calcedon. Urmând lui Nestorie care susţinea că Sfânta Maria a fost numai Născătoare de om şi nu şi de Dumnezeu, ei bine Eutihie a ajuns să susţină că în Iisus Hristos există numai o persoană, persoana dumnezeiască, cea umană fiind aparentă sau mai bine spus pur şi simplu înghiţită de cea dumnezeiască. Sfântul Leon cel Mare nu a fost prezent la Calcedon dar a trimis cinci reprezenanţi în frunte cu Sfântul Ierarh Avondios care au apărat cauza ortodoxă în controversa eutihiană.

Monografia de faţă ne mai prezintă şi mai multe probleme de drept canonic ale timpului în care Sfântul Leon cel Mare a fost implicat; cum a fost rivalitatea dintre scaunele mitropolitane dintre Arles şi Viena. La fel de bine Sfântul Leon cel Mare a fost implicat în combaterea a două alte erezii mai mici ale timpului său dar periculoase doctrinar:

1. maniheismul, o erezie a persanului Mani care era dualistă şi care susţinea că materia este rea
2. şi priscillianismul, o erezie de sorginte gnostică care susţinea că Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul sunt una şi aceiaşi persoană şi că omul trebuie să pună mare accent pe asceză în această viaţă. La fel de bine ei nu făceau liturghia cu pâine şi vin ci cu lapte şi struguri.

Cartea de faţă are meritul de a reda pe un sfânt din alte vremuri şi alte timpuri dar şi de a crea în noi nostalgia sfântă când nu exista separaţia dintre ortoodcşi, catolici, protestanţi şi anglicani.

Pomenirea Sfântului Leon cel Mare se face în creştinism pe data de 18 februarie. Este de amintit aici că Sfântul Leon cel Mare deşi credea într-un fel de superioritate a Scaunului Roman al Sfântului Petru totuşi era în relaţii bune cu patriarhii de la Constantinpol. Este trist că în zilele noastre deşi suntem creştini ei bine catolicii şi ortodocşii fac paştile în zile diferite ca şi cum Hristos a înviat de două ori.

Dacă îndrăznim să visăm la o unire a tuturor creştinilor într-o singură Biserică trebuie să mergem înapoi în timp la vremurile Sfântului Leon cel Mare când exista o singură Biserică Universală peste tot. Acest lucru a fost posibil aproape un mileniu.

Vremurile Sfântului Leon cel Mare au fost cele în care la Roma după ce creştinii au ieşit din catacombe şi din persecuţii au început să se organizeze şi să simtă care este gustul libertăţii religioase. Aşa se face că această carte ne aduce în faţă mai multe dintre probleme cu care s-a confruntat Biserica în secolul al V-lea.

Radu Teodorescu

INTRODUCERE

Între mulţii distinşi ocupanţi ai Scaunului Roman puţini sunt aşa de cunoscuţi studenţilor doctrinei creştine şi istoriei bisericeşti decât Leon I, supranumit şi „Leon cel Mare." Prin urmare mai toate monografiile franceze şi germane care au fost larg dependente de note şi referinţe incidentale au un caracter mai general. Dr. Bright ne-a oferit o selecţie a *Predicilor despre întrupare* a lui Leon şi Dr. Gore ne-a dat o schiţă a vieţii sale în seriile *Părinţii pentru cititorii englezi* dar nici una dintre cele nu este destul pentru a face dreptate importanţei relaţiei cu istoria Bisericii ca întreg.

Constituţia de la Vatican din 1870, *De Ecclesia Christi* atribuie un primat dublu Scaunului Roman, unul de Jurisdicţie şi unul de Doctrină. Trebuie să recunoaştem că numai la apariţia celui de al IV-lea Tratat al lui Ghelasie I găsim o afirmare clară şi fără de echivoc al primeia. Totuşi este dincolo de orice posibilitate de îndoială că îi datorăm lui Leon I cea mai timpurie afirmaţie a Primatului Doctrinar, o afirmaţie care a fost larg acceptată sau susţinută de bisericile din est la fel ca şi cele din vest. Faptul că anumiţi ocupanţi care au urmat pe Scaunul Roman au făcut mult să subestimeze grandoarea concepţiei lui Leon al oficiului papalităţii nu afectează în nici un fel faptele simple ale istoriei.

Sperăm că studiul prezent va fi de folos nu numai studentului de istorie papală în particular ci şi cititorului general şi folosindu-ne de investigaţiile recente ale problemelor implicate în considerarea acestei perioade, ar putea nu numai să ne ofere o imagine plină de acurateţe mai mult decât a fost disponibilă în viaţa şi lucrarea acestui mare episcop creştin împotriva fondului istoriei contemporane şi care ar putea să pună în evidenţă, trăsăturile extraordinare ale caracterului său nobil.

În pregătirea acestei lucrări care a fost amânată datorită obligaţiilor pastorale, scriitorul a fost pus sub marea obligaţie de a mulţumii unui mare număr de cărturari şi autorităţi, între care voiesc să îi amintesc pe Dr. Darwell Stone, fost principal la Pusey House pentru bunătatea de a găsii timp pentru a citii manuscrisul şi pentru a îmi da mai multe sugestii bune; Părintelui Thorton, C. R., autor al *Domnului întrupat* pentru ajutorul lui cu capitolul despre teologia Sfântului Leon şi lui Dr. Lowther Clarke, secretar editorial al S.P.C.K. pentru răbdarea lui în dificultăţiile legate de manuscris. Între lucrările curente el a datorat mult în special monumentalei *Geschichte des Papsttums* a lui Erich Caspar care a fost de mare ajutor pentru acurateţea detaliilor şi referinţelor copioase la articole şi lucrări moderne şi în special lucrării de mare respect a Maestrului de la Pembroke despre viaţa *Sfântului Ambrozie* o datorie pe care el vrea să o înştiinţeze cu o gratitudine reală. În cele din urmă voim să exprimăm o mare apreciere pentru bunătatea arătată de domnişoara B. M. Hamilton Thompson, vice-principal la Colegiul Sfânta Maria, Durham, pentru a face oportunităţi în mijlocul distragerilor speciale ale războiului de a construii un index comprehensiv şi exhaustiv şi ajutorului dat de domnul J. E. Taylor de la Casa Sfântului Ştefan, Oxford, pentru verificarea mai multor referinţe.

Într-o lume care este distrasă de război, este de cea mai mare importanţă ca cei care au vocaţia studiului teologic să se dedice la orice ar slujii pentru a promova pacea şi unitatea Bisericii Universale. Scriitorul prezent îndrăzneşte să creadă că prin a arăta o lumină nouă asupra unei perioade semnificative a Istoriei Bisericii şi prin delinierea proaspătă a unui portret al unui mare pastor, învăţător şi administrator, căruia idealul i-a fost drag mai presus de orice, el să fi putut contribuii cu ceva la realizarea lui.

Trevor Jalland
Oxford,
Ajunul sărbătorii Sfântului Toma apostolul 1940

CAPITOLUL 1

IMPERUL ROMAN ÎN SECOLUL AL CINCILEA

Jumătatea timpurile a secolului al cincilea din era noastră, care coincide cu timpul vieţii lui Leon, poate să fie caracterizată ca fiind o epocă în tranziţie. În anumite aspecte este adevărat că procesul deja a început cu mult înainte de secolul al patrulea care era pe sfârşite, totuşi în secolul care a urmat, ritmul a crescut cu o rapiditate uimitoare. A fost o tranziţie în ceea ce priveşte Vestul de la un stadiu al lumii, *Imperium Romanum*, la politici naţionale separate, dintr-o civilizaţie în care cultura greco-romană predomina la una în care ideile şi concepţiile triburilor teutonice a primit primul loc. Totuşi, indiferent cât de mult am regreta trecerea ordinii, din care am putea pretinde că dreptatea a fost

menţinută ca un sistem legal, ideal şi organizaţional fără nici o altă paralelă altundeva, este imposibil să privim consecinţele dispariţiei sale ca fiind total dezastruoase. Chiar şi oamenii care au fost martorii acestor schimbări au fost capabili să aprecieze posibilitatea ca ele să fie efective în îmbunătăţirea morală şi unii, ca Salvian, au mers atât de departe şi au sugerat că noi maeştrii ai Europei de Vest au oferit exemple mai bune ale virtuţilor decât chiar romanii înseşi:

"(În imperiu)" scrie el "săracii erau jefuiţi, văduvele trăiau în mizerie, orfanii erau călcaţi în picioare, aşa că mulţi dintre ei şi cei nobili din naştere şi cu educaţie liberală, dezertau la duşmani, pentru a nu cădea victime persecuţiei imperiale. Între barbari, ei au căutat umanitatea romană, fiindcă ei nu puteau îndura inumanitatea barbară dintre romani. Şi deşi ei erau diferiţi de cei care fugeau, în felul de a vorbii şi în comportament şi la drept vorbind au fost mustraţi de mirosul barbarilor a hainelor şi a trupurilor lor, totuşi ei au rezistat pe căi diferite între barbari mai mult decât cu injustiţia care devenise o modă între romani."[1]

Din punctul de vedere a lui Leon, Imperiul Roman la fel ca şi scaunul roman, a fost o instituţie divină, formată de providenţa lui Dumnezeu pentru a exprima scopul de a promova răspândirea Evangheliei Creştine. Prin urmare, vorbind despre condescenţa lui Dumnezeu în întruparea Fiului Său el spune:

"Pentru ca aceste consecinţe ale generozităţii negrăite să fie cunoscute în toată lumea, providenţa divină a format Imperiul Roman; ale cărui graniţe au crescut aşa de mult încât toate naţionalităţile de peste tot să fie vecinii de alături. Fiindcă a fost cât se poate de pertinent că schema divină că mai multe regate să fie legate la un loc sub un singur guvern şi în acest fel predica să fie un mediu rapid de acces pentru toate popoarele, peste care conducerea unui singur stat să domine."[2]

Pentru el părea aproape de neconceput ca Imperiul aşa cum îl cunoaştem să înceteze să mai existe. Totuşi la vremea alegerii sale situaţia era pe nisipuri mişcătoare şi în două decade de la moartea sa ultimul conducător al Vestului, care ar fi putut să fie considerat succesor legitim al lui Augustus, a trecut în uitare.[3]

La timpul naşterii lui Leon, este posibil ca Teodosie I să fi fost încă viu.[4] Teodosie a făcut multe pentru a restaura prestigiul numelui roman lovit de pierderile suferite ca o consecinţă şi a morţii Împăratului Valens pe câmpul de la Adrianopole din mâna goţilor. După înfrângere, el a reformat forţele romane diminuate în special prin recruţi chiar dintre goţi şi după ce a stabilit baza operaţiilor la Tesalonic a adus mai multe înfrângeri duşmanului. Prezenţa elementelor native sau chiar a celor barbare în armatele romane nu a fost o noutate. Principala inovaţie pentru care a fost Teodosie responsabil a constat în desemnarea principalelor poziţii, atât în armată şi în serviciul civil al Imperiului, a unor bărbaţi ale căror nume trădau originile barbare. Astfel de bărbaţi au fost Arbogast şi Stilicho. Din acest moment înainte, comandanţii goţi sau barbari au jucat un rol din ce în ce mai mare în politica imperială. Stilicho, care a fost un vandal la origine, se bucura de încrederea împăratului şi se spune că Teodosie i-a lăudat pe cei doi fi ai săi Honorius şi Arcadiu pe patul de moarte.[5]

Honorius a fost proclamat Augustus de tatăl său cu doi ani înainte aşa că atunci când Teodosie a murit pe 17 ianuarie 395,[6] nu a fost nici o problemă cu privire la problema succesiunii sale.[7] La fel de bine Arcadie a domnit în ultimii doisprezece ai ca şi co-regent la Constantinopol.[8] Arcadie era acum de 17 sau 18 ani în timp ce fratele lui era numai un copil de a 10 ani. Dar în orice caz, nici unul dintre ei nu s-a arătat capabil de a guverna un imperiu.

Stăpânii efectivi al lumii romane în acest moment au fost în vest Stilicho şi în est Rufin. Rufin a domnit în Constantinopol ca şi viceregentul lui Teodosie din 394 după Hristos şi probabil a voit să împărtăşească principatul cu

---

[1] *De gubernatione Dei,* V, 5. P.L. 53, 99.

[2] Serm. 82,2. P.L. 54, 423. " Ut autem huius inerrabilis gratiae per totum mundum effunderentur effectus, Romanum regnum divina providentia praeparavit; cuius ad eos limites incrementa producta sunt, quibus cunctarum undique gentium vicina et contigua esset universitas."

[3] Este vorba de Julius Nepos, ultimul împărat legitim al Vestului care a murit în anul 480 după Hristos. Consularia Italica. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, pp. 310ff.

[4] Data naşterii lui Leon nu poate fi determinată cu certitudine dar probabil că a avut loc în ultima decadă de secolului al patrulea. A se vedea cap. II.

[5] Zosimus, Historia nova, 5, 34, 6.

[6] Consularia Constantinopolitana. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p.298. Socrates, H.E., 5, 26. Consularia Italica, M.G.H., ibid., p. 298 gives January rst, a.D. 396.

[7] Ambrose, De obitu Theod. 5.

[8] Consularia Constantinopolitana, sub ann. 383, tbid., p. 244.

noul împărat. Prima lovitură dată ambiţiei sale a fost căsătoria lui Arcadie, nu cu propria lui fiică ci cu Eudoxia care a fost aleasă ca mireasă imperială de şamberlanul curţii Eutropie.[9]

Totuşi, în prezent, Rufin a intrat în coliziune cu Stilicho. În timp ce este cât se poate de probabil că mai ales caracterul lui a fost înnegrit de admiratorii rivalului său, este clar că el era ambiţios şi cât se poate de scrupulos cu privire la metodele prin care şi-a împlinit scopurile sale. Stilicho, pe de altă parte, deşi egal de ambiţios, apare ca fiind dedicat cauzei Imperiului ca întreg şi este această devoţie care merge mult în mărturia pentru atitudinea pe care el a adoptat-o faţă de guvernul din Constantinopol, fără de polițele căruia le era puternic împotrivă. Cauza imediată a coliziunii între aceşti doi oameni de stat a fost o rebeliune a vizigoților.[10] Ei s-au aşezat în provincia Moesiei Inferioare cu Teodosie şi au găsit în Alaric, care acum apare pe scena istoriei pentru prima dată, ca fiind un lider competent atât în diplomaţie cât şi în război. La un moment dat Alaric a început să mărşăluiască spre Constantinopol dar a fost convins de Rufin să se retragă. Mai apoi el s-a întors să răvăşească prefectura Illyricumului de est. Între timp, Stilicho se grăbea spre est la comanda nu numai legiunilor vestice dar la fel de bine a forţelor estice care au luat parte la campaniile lui Teodosie împotriva uzurpatorului Eugeniu.[11] Este posibil că a fost intenția lui Stilicho de a cere de la Honorius autoritate asupra prefecturii şi astfel să restaureze graniţele jurisdicţiei vestice după cum au fost înainte de a nul 379 după Hristos când diocezele Daciei şi Macedoniei au fost încredințate de Graţian lui Teodosie.[12] Totuşi, Rufin a reuşit în a îl convinge pe Arcadie peremptoriu de a ordona retragerea armatelor vestice de Stilicho şi de a insista pe restaurarea propriilor lui trupe.[13] Renunțând la comanda secţiunii sale estice ale armatei către gotul Gainas, Stilicho a ascultat prin urmare părăsind Illyricum de mila lui Alaric.[14] Gainas a făcut multe presiuni pe Constantinopol şi la sosirea lui a obţinut asasinarea lui Rufin.[15] Probabilitatea sugerează că această faptă a fost perpetuată ca împlinire a unui pact făcut în ajunul plecării lui Stilicho din est.[16]

Eunucul Eutropie a devenit acum conducătorul efectiv al estului. Între timp, după o a doua expediţie împotriva lui Alaric, despre care se ştiu puţine cu excepţia faptului că l-a lăsat cu libertatea de a accepta oferta de la Arcadie a oficiului de *Magister militium* în Illyricum,[17] Stilicho s-a reîntors să rezolve revolta lui Gildo în Africa. Campania, care a ocupat ultima parte a anului 397 după Hristos şi mai tot anul 398 a fost un succes deplin şi a fost un rezultat al influenţei sale în politica imperiului care acum era la zenit. Locotenentul lui de mai înainte, Gainas, a fost numit Magister militium la Constantinopol şi după ce a obţinut căderea lui Eutropius,[18] s-a făcut pe sine stăpân al oraşului. Acest lucru a avut loc în anul 400 un an care este remarcabil pentru faptul că cel puţin pentru o scurtă perioadă de timp, tot imperiul a fost la dispoziţia vandalilor şi goţilor. Totuşi, triumful lui Gainas a fost de scurtă durată şi spre finalul anului el a fost ucis într-o campanie împotriva hunilor la nord de Dunăre.[19]

Cu primul an al noului secol a început o perioadă de invazie a provinciilor vestice , aşa că estul a suferit pentru restul de sfert de secol. Se pare că Alarin, după ce a luat avantaj faţă de poziţia lui de *Magister militium* în Illyricum în ultimii ani, a crezut că este momentul să înceapă să atace domeniile lui Honorius. Spre sfârşitul anului 401 Alaric a trecut Alpii şi a luat cu un asalt fulger oraşul Aquileia.[20] Stilicho a fost ocupat în acest moment cu respingerea atacului lansat de vandali la Noricum şi Ehaetia. După ce a verificat invadatorii el sa întors în Italia şi, drept urmare a bătăliei indecisive de la Pollentia (Pollenzo), i-a convins pe goți să se retragă.[21] Totuşi în pofida la acest lucru, Alaric a condus o invazie proaspătă în prima parte a verii anului 403. Din nou a fost obligat să renunțe la proiectul lui. Totuşi, faptul

---

[9] Marcelinus, Chronicon. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XI. Chron. min., Vol. II, p.64. Zosimus, Historia nova, 5, 3. min., Vol. II, p.64. Zosimus, Historia nova, 5, 3.

[10]Aceasta şi evenimentele subsecvente sunt descrise de Claudian, In Rufin., II, 7-100. Zosimus, op. cit., 5, 5. Jordanes, De Rebus Geticis, 29. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. V, 1, pp. 96f. Marcellinus, Chronicon, sub ann., 395. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XI. Chron. min., Vol. II, p. 64.

[11] Claudian, op. cit., II, 101-6.

[12] Sozomen, H.E., 7, 4.

[13] Claudian, op. cit., II, 195ff.

[14] Id. of. ctt., II, 130—70.

[15] Id. op. cit., II, 366-439.

[16] Zosimus, of. cit., 5, 7. Philostorgius, H.E., 11, 3.

[17] Claudian, De Bello Goth., 535-9; In Eutrop. II, 216.

[18] Id. De Bello Gildon. : De cons. Stilich., I.

[19] Tirania goţilor în Constantinopil a fost descrisă de Synesius De Providentia; Zosimus, op. cit., 5 ae ; Philostorgius, H.E., 11, 8; Socrates, H.E., 6, 6; Sozomen, H. E., 8, 4.

[20] Consularia Italica. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, p. 299.

[21] Orosius, Adu. pagan., 7, 37,2. C.S.E.L., Vol. V, p. 537.

că nici un pas nu a fost făcut de a provoca o înfrângere decisivă asupra invadatorilor, sugerează fără de greşeală că Stilicho a negociat cu ei şi deja i-a făcut să îi slujească propriilor interese. Spre sfârşitul anului de mai înainte împăratul Honroius şi-a transferat reşedinţa de la Milan la Ravena, care de aici înainte dincolo de unele mici intervale de timp petrecute la Roma, a devenit reşedinţa lui permanentă.

A existat doar o mică perioadă de repaus în acest sens, care a durat până la finele anului 405. În acel an un grup mare de ostrogoţi au ocupat provinciile din nordul Italiei, pentru ca în anul următor să fie înfrânte de Stilicho lângă Florenţa. Liderul lor Radagaisus a fost capturat în bătălie şi dat imediat morţii.[22] Anul următor, Alaric din nou a condus trupele dar de această dată a trecut Alpii şi a stabilit tabăra în provincia Noricum şi a cerut plata de la Roma pentru susţinerea lui Honorius. După sugestia lui Stilicho a fost făcută plata, o sumă colosală cam de 180000 de lire sterline în valuta modernă.[23] Acesta a fost începutul decăderii lui Vandal. El era deja detestat cu toată inima de nobilimea romană şi Honorius a început să suspecteze că loialitatea armatei sale gote era îndoielnică. În timp ce împăratul era pe cale întoarsă la Ravena, a venit vestea că fratele lui Arcadie a murit.[24] Stilicho a propus acum că pentru scopul de a proteja interesele noului împărat Teodosie II, care încă era doar un copil, el ar trebuii să fie împuternicit să meargă la Constantinopol. Acest lucru era prea mult pentru duşmanii lui. După ce a otrăvit urechile lui Honorius făcându-l să creadă că Stilicho plănuia să îl trădeze pe propria lui mărturie, imediat ce Vandal a ajuns la Ravena ei au făcut ca el să fie arestat şi imediat ucis.[25] Poliţele temporalizatoare a lui Stilicho cu privire la Alaric şi atitudinea lui provocatoare faţă de guvernul de la Constantinopol ar putea justifica anumite îndoieli cu privire la loialitatea lui lăuntrică faţă de Scaunul Roman; totuşi, caracterul lui ca întreg se compară favorabil cu cel al stăpânului lui imperial. Odată cu moartea lui cooperarea dintre cele două părţi ale Imperiului s-a sfârşit, dar deja nenorocul creat de ostilitatea mutuală provocată de comportamentul lui Stilicho a fost terminată. Calea lui Alaric la Roma era larg deschisă.

Regele vizigoţilor a intrat acum în Italia pentru a treia oară.[26] Marşul lui a fost aproape într-o linie directă spre Roma pe care a asediat-o. Sub mare presiune din cauza foamei şi a plăgii, Senatul s-a văzut obligat să accepte termenii umilitori impuşi asupra oraşului de invadator.[27] Condiţiile includeau oferirea în mâinile inamicului a unei comori vaste şi oferirea unei asigurări că va fi pusă presiune pe Honorius să ajungă la o înţelegere favorabilă cu liderul lor. Pe la începutul anului 409 nu s-a făcut nimic şi încă o ambasadă a fost creată la Ravena care a inclus între membrii ei pe papa în funcţie, Inocenţiu I.[28] Alţii au sugerat ca împăratul să îl facă pe Alaric *Magister utrisque militiae* şi când această propunere a fost respinsă cu indignare, goţii s-au pregătit încă odată să mărşăluiască pe Roma.[29] A doua oară armata gotă a asediat oraşul. De această dată rezistenţa a fost scurtă şi după ce s-a făcut pe sine stăpân al Portus, Alaric proclamat Attalus, şi prin urmare *praefectus urbi,* ca Augustus.[30] Vestea a cauzat o consternare considerabilă în Ravena şi se pare că chiar Honorius a plecat. Dar cu mult înainte de aceasta o fractură a apărut între relaţiile dintre goţi şi noul creat împărat[31] şi printr-un aranjament cu Honorius, Attalus a fost depus.

Pe când se apropia de Ravena Alaric s-a găsit pe sine atacat în pofida unui armistiţiu, de o forţă substanţială sub comanda lui Sarus vizigotul care era prieten al lui Stilicho. Din nou regele s-a retras şi pentru a treia dată a mărşăluit spre Roma. După ce a efectuat o intrare în oraş pe 24 august 410 el le-a permis soldaţiilor lui să îl jefuiască după buna lor voie. Un număr de clădiri importante au fost distruse de foc dar cele mai multe biserici au fost cruţate.[32] Între numărul mare de captivi luaţi a fost Galla Placidia, sora lui Honorius. După asediu, Alaric a mărşăluit spre sud intenţionând să cucerească bogatele provincii din Africa, dar în timp ce flota lui a fost pregătită în ultima parte a anului

---

[22](23 august 406) Consularia Italica. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, p.299. Cf. Seeck, Gesch. des Unterg. d. ant. Welt., Vol. V, p. 587.

[23] Această estimare este dată de Bury, *History of the Later Roman Empire*, Vol. I, p. 170.

[24] Zosimus, Historia nova, 5, 31, I.

[25] Execuţia lui a avut loc pe 22 augist 408. Consularia Italica. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, p. 300. Zosimus, op. ctt., 5, 34, 7. Pentru revoluţia "naţionalistă" care i-a adus căderea cf. Chron. min., Vol. I, ibid.; Zosimus, op. cit., 5, 32.

[26] Seeck, op. cit., Vol. V, p. 391.

[27] Zosimus, op. cit., 5, 44 menţionează o ambasadă la Ravena cu privire la această afacere.

[28] Id. ibid., 5, 45.

[29] Aflăm de la Orosius Historia 7, 39 că Inocenţiu a rămas la Ravena până după moartea lui Alaric.

[30] Seeck, op. cit., Vol. V, p. 596.

[31] Cauza disensiunii dintre Arralus şi Alaric s-a ivit cu privire la politica care trebuia adoptată cu privire la uzurparea lui Heraclian în Africa. Seeck, op. cit., Vol. V, p. 410.

[32] Prosper, Chronicon, sub ann. 410. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 466. Theophanes, Chronog., 5903. P.G. 108, 224. Seeck, op. cit., Vol. V, pp. 413f., 599.

el a murit subit.[33] El a fost urmat ca rege de vărul lui Athaulf, care a retras armata gotă din Italia, jefuind provinciile italiene în calea lui şi a intrat în Galia.[34]

În acelaşi an (406) Radagasius a invadat Italia, vandalii, suevienii şi alanii au trecut Rinul lângă Moguntiacum (Mainz) şi au curs în Galia.[35] Ei nu au întâlnit multă rezistenţă fiindcă în acest an mai multe dintre legiunile vestice au fost retrase de Stilicho pentru apărarea Italiei. Singurele forţe opuse lor au fost cele ale francilor, dar numărul lor a fost nepotrivit pentru a produce graba şi în câteva luni Galia de nord şi vest a căzut în puterea invadatorilor. O diversiune temporară a fost cauzată în anul următor de sosirea legiunilor romane din Britania, sub conducerea lui Constantin, pe care soldaţii l-au proclamat recent împărat acolo.[36] Printr-o conducere îndemânatică şi diplomaţie noul rival al lui Honorius a obţinut control asupra Galiei de est, inclusiv oraşul imperial al lui Treves. Honorius a fost fără de nici o putere să reziste în faţa uzurpatorului şi în anul 408, Constantin a obţinut mai înainte control asupra a cea mai mare părţi a Spaniei.[37] Următoarea lui mişcare a fost să obţină recunoaştere de la Ravena ca Augustus, o cerere care a fost oferită cu o anumită reţinere şi respinsă imediat mai apoi. S-a căzut de acord că el ar trebuii să îl asiste pe Honorius să îl distrugă pe Alaric. Între timp triburile germane care hărţuiau Galia vestică au trecut Pirineii în Spania.[38] Susţinătorii împăratului legitim a avut puţine dificultăţi în a depăşii trupele rivalilor diferiţi şi a pus asediu la Arles. Constantin s-a predat şi în ciuda promisiunilor făcute că i se va cruţa viaţa, el a fost ucis lângă Ravena (în septembrie 411).[39]

Goţii l-au ales pe Athulf ca regele lor şi au intrat acum în Galia şi au venit la înţelegere cu Honorius şi cu privire la susţinătorii lui, au înfrânt şi au condamnat la moarte pe Jovinus un uzurpator nou ridicat.[40] Între timp Constantius a fost angajat în protejarea Italiei de o invazie ameninţată de Heraclian, un alt tiran care s-a ridicat în Africa. Dar susţinerea dată de Athaulh lui Honorius a fost scurtă şi în cursul anului 415 Constanţiu a mărşăluit împotriva lui şi a reuşit în a diviza Spania.[41] În acelaşi an Wallia a subjugat diferite triburi germane care au invadat Spania şi schimb i s-a dat o casă permanentă pentru urmaşii lui vizigoţi în provincia *Aquitania Secunda*.[42] Succesorul lui Teodoric I care a luat locul lui în anul următor[43] s-a ocupat în primii ani ai domniei sale de ajustarea relaţiei dintre urmaşii lui şi populaţia romană care s-a sălăşluit cu privire la posesia de proprietate. Schimbările frecvente care au avut loc în Galia în ultima decadă au făcut necesare unei reorganizări politice ale acestor provincii care au rămas încă în mâinile romane. Treves, până la captura lui de către franci din 412 a încetat deja să fie centrul administraţiei şi acum recunoaşterea ei de la Arles a fost recunoscută oficial.[44]

Lui Constantius şi lui Placida i s-a născut un fiu pe 2 iulie 419 care a primit numele de Valentinian.[45] Doi ani mai târziu tatăl lui a fost recunoscut ca un coleg în principatul lui Honorius,[46] dar a mai avut de trăit numai opt luni pentru a se bucura de această onoare.[47] Între timp a nouă divergenţă a poliţe a avut loc între guvernele vestice şi estice; de această dată s-a legat de autoritatea scaunului Constantinopolului în Illyricumul de est.[48] La cererea papei în oficiu Bonifaciu I, a fost adresat un protest de Honorius nepotului[49] imperial şi o asigurare a fost primită că edictul ofensator să fie retras.[50] Doi ani mai târziu Honorius a murit de o moarte naturală la Ravena.[51]

---

[33] Jordanes, De Rebus Geticis, 30.
[34] Chron. Gall., 67. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, p. 654.
[35] Consularia Italica. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, p. 299. Prosper, Chronicon. M.G.H., Vol. IX, p. 465.
[36] Seeck, op. cit., Vol. V, pp. 378, 590.
[37] Zosimus, op. cit., 6, 4.
[38] Tdatius, Chronicon. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XI. Chron. min., Vol. II, p. 17.
[39] Prosper: Chronicon, sub ann. 411. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, p. 466.
[40] Bury, op. cit., Vol. I, p. 195.
[41] Athaulf a obligat-o pe Placidia să se căsătorească cu el înainte de aceasta. Olympiodorus, Fragm. 24. Fragm. Hist. Graec., Vol. IV, p. 62.
[42] Bury, op. cit., Vol. I, p. 204.
[43] Id. ibid., p. 205.
[44] M.G.H., Epp., Vol. Il, Epp. Merov., Vol. I, p. 13.
[45] Seeck, op. cit., Vol. VI, p. 64.
[46] Theophanes, Chronog., 5913. P.G. 108, 229.
[47] Ibid.
[48] Cod. Theod., XVI, 2, 45, ed. Mommsen-Meyer, Vol. I, p. 852.
[49] P.L., 20, 769.
[50] Inter Bonif. Epp., No. 11. P.L. 20, 770.
[51] Socrates, H.E., 7, 22, 20; Theophanes, Chronog., 5915; Chron. Gall. M.G.H., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, p. 658.

Succesorul evident al tronului vestic vacant a fost copilul Valentinian dar fiindcă pentru ultimele câteva luni el şi mama sa Placidia locuiau la Constantinopol,[52] moartea unchiului său a oferit o ocazie evidentă pentru avansul pretinzătorului rival.

Este posibil că Teodosie II care după cum am văzut a urmat tatălui său Arcadie la Constantinopol, ei bine el contempla posibilitatea de a exercita autoritatea sa asupra provinciilor vestice şi astfel să unească în mâinile sale tot Imperiul. Dar planurile lui au fost zădărnicite de ridicarea lui Ioan, capul secretariatului guvernamental la principat.[53]

În această împrejurare o nouă figură în politica imperială a intrat pe scenă în persoana lui Aetius. În acest moment Aerius era în vărstă de 33 de ani şi şi-a petrecut prima parte a vieţii ca ostatic la huni.[54] Acesta din urmă a format o federaţie slăbită a triburilor asiatice care trăiau la nord de Dunăre şi de aici indirect a creat probleme Imperiului prin presiunea exercitată asupra vecinilor goţi. Totuşi a avut efectul cauzat al migraţiilor teutonice pe care le-am menţionat deja.[55] Hunii au fost o sursă fertilă din care armatele romane din vremea lui Stilicho a fost recrutat. Cu nimic mai de vreme Ioan a fost proclamat la Ravena ca un competitor neaşteptat a pretenţiilor sale ridicate în Africa. Provocarea a fost prezentată de contele Bonifaciu, care s-a declarat susţinător al lui Valentinian şi a mamei sale.[56] Aşa că în timp ce forţele lui Ioan au fost angajate în abordarea acestui *démarche* spontan, uzurpatorul a căzut uşor victimă armatei detaşate de Teodosie pentru a îşi susţine nepotul lui şi a fost condamnat la moartea de ordinele lui Placida la Aquileia.[57] Începutul noii domnii a fost marcată de abandonul ostilităţii care a caracterizat relaţiile dintre cele două guverne imperiale atât în zilele lui Stilicho şi în cele ale lui Constantius.

Tânărul împărat a avut noroc că guvernul lui a avut succes pentru a ajunge la înţelegere cu Aetius. I-a conferit titlul de *Comes* şi după ce l-a numit la comanda militară în Galia l-a convins să părăsească şi Placidia şi fiul ei să se bucure de fructele succesului lor.[58] Între timp se apropia revolta în Africa. Contele Bonifaciu fiind chemat să dea mărturie despre slaba lui guvernare se pregătea să reziste şi a invitat în ajutorul lui triburile vandale care sub Haiseric au reuşit să se stabilească în Spania.[59] În primăvara lui 429 Gaiseric a trecut marea şi a purces la ocuparea provinciei romane Mauritania.[60] În curând a devenit clar că vandalii nu au venit ca aliaţi ci ca şi cuceritori şi forţele imperiale şi rebele s-au unit pentru a respinge atacurile lor. Din nefericire necazul a fost deja făcut şi Gaiseric după ce a înfrânt încercările de a fi detronat lucru făcut de Bonifaciu şi mai apoi trupele trimise de la Constantinopol sub Aspar au avut puţine dificultăţi în a se face stăpânul unei provincii bogate a *Africii proconsulare.*[61]

Între timp Bonifaciu a fost rechemat la Placidia în Italia pentru a contracara influenţa crescândă a lui Aetius.[62] Acesta din urmă de la plecarea sa din Italia a restaurat autoritatea romană într-o parte considerabilă a Galiei şi a justificat-o în Rhaetia şi Noricum la fel de bine.[63] După ce a obţinut uciderea patricianului, Felix, oponentul lui principal la Ravena, el a devenit *Magister utriusque militiae* şi consul pentru anul 432.[64]

Alarmată de succesul rapid al comandantului ei, Placidia l-a demis din oficiu şi l-a numit pe Bonifaciu în locul lui. În lupta care a urmat este probabil că, cel puţin o bună bucată de timp, Bonifaciu a fost victorios. O bătălie decisivă s-a dat la Arminium (Rimini) dar Bonifaciu nu a supravieţuit mult după acest succes.[65] În anul următor, Aetius s-a reîntors ca şi capul unei armate formidabile de huni şi Placidia s-a văzut obligată nu numai să îl repună în funcţie dar să îl facă şi patrician.[66] De acum până în anul 454, anul morţii sale, Aetius a rămas stăpânul nedisputat al vestului şi s-a bucurat de o distincţie singulară pentru un cetăţean privat al Imperiului deţinând consulatul de trei ori.

---

[52]Prosper, Chronicon, sub ann. 423. M.G.H., Chron. min., Vol. Ae p. 470.

[53] Ibid.

[54] Bury op. cit., Vol. I, p. 223.

[55] Pentru detalii cu privire la huni a se vedea Bury History of the Later Roman Empire, Vol. I, Chap IX. Cambridge Medieval History, Vol. 1, pp. 360-6.

[56] Bury, op. cit., Vol. I, p. 223.

[57] Seeck, op. cit., Vol. VI, p. 95.

[58] Prosper, Chronicon, sub ann. 425. M.G.H., Chron. min., Vol. I, pp. 470f.

[59] Idatius, Chronicon, sub ann. 429. M.G.H., Chron. min., Vol. II, p. 21.

[60] Prosper, Chronicon, sub ann. 427. M.G.H., Vol. IX, p. 472. Idatius, Chronicon, sub ann. 425, 429. M.G.H., Vol. XI, Chron. min., Vol. II, p. 21, abia menţionează atacurile sale asupra Mauritaniei.

[61] Prosper, Chronicon, sub ann. 439. M.G.H., Chron. min., Vol. I, pp. 477.

[62] Prosper, Chronicon, sub ann. 432. M.G.H., Chron. min., Vol. I, 90, p. 479.

[63] Id. tbid., sub ann. 428, p. 472.

[64] Ie ibid., sub ann. 430, p. 473. Chron. Gall., sub ann. 432, p. 659; Idatius, Chronicon, sub ann. 434, M.G.H., Vol. XI, p. 22.

[65] Chron. Gall., sub ann. 432. M.G.H., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, pp. 050.

[66] Nov. Valent. III, 9, ed. P. Meyer, p. 90.

Ca o consecinţă a atenţiei pe care Aetius a dat-o pacificării Galiei, Africa a fost abandonată pas cu pas puterii vandalilor şi nimic din ceea ce ar fi putut face guvernul estic nu ar mai fi putut prevenii armele şi diplomaţia lor de a extermina gradual autoritatea imperială în acele provincii.[67] Acea autoritate era deja practic moartă în Spania şi de atunci printr-un tratat încheiat cu Teodosie în 437, Illyricum de vest a fost dat în jurisdicţia Constantinopolului, din provinciile vestice rămânând numai Italia şi anumite părţi din Galia de sud şi est.

Vom urmării povestea ultimelor necazuri ale acestor provincii în dispariţia finală a controlului roman de acolo în ultimele capitole când vom rezuma povestea domniei neglorioase a lui Valentinian şi a succesorilor lui.

1. DIVIZIUNILE IMPERIULUI

Între schimbările efectuate de guvernul lui Diocleţian la începutul secolului al patrulea a fost abolirea a organizării cumva strâmbe şi hazardate a provinciilor imperiale, care până în acel moment au rămas în mare măsură sub Republică şi în primele zile ale Principatului. Dintre provinciile originale unele au fost modificate în arie şi altele subdivizate, fiecare fiind pusă sub controlul unui guvernator civil. Noile provincii au fost aglomerate ca o parte a unei circumscripţii mai mari cunoscute ca "dioceză" şi "diocezele" la rândul lor erau parte dintr-o "prefectură."

La începutul secolului al cincilea tot Imperiul a fost împărţit în patru prefecturi, dintre care două aprţineau sferei vestice a jurisdicţiei şi două celei estice. Acestea au fost *praefectura Galliarum,* care cuprindea Britania, Galia, Spania şi în nord a fost provincia Africa; *Italiae*, includea Italia, Africa, Illyricum de vest şi provinciile alpine; *Illyrici* au fost provinciile care s-au format ca o prefectură distinctă din moment ce ele au fost transferate controlului guvernului estic spre sfârşitul secolului al patrulea şi cuprindeau Dacia, Macedonia şi Ahaia; şi în cele din urmă *Praefectura Orientis,* care includea Egiptul şi se extindea din Tracia în Mesopotamia.

Fiecare prefectură era guvernată de un Prefect Praetorian, care cel puţin nominal îşi delega autoritatea sa imediată în legătură cu provinciile subiect al jurisdicţiei sale unui oficial numit *Vicarius*. Mai presus de toate aceste provincii a fost pus un rector sau guvernator. Este remarcabil că fiecare dintre aceşti oficiali poseda autoritate civilă fără nici un control militar.[68] După cum vom vedea importanţă acestei organizaţii imperiale pentru istoria ecclesială este influenţa pe care a exercitat-o asupra naturii şi circumscripţilor autorităţii ecclesiale.

2. CONSTITUŢIA IMPERIULUI

Este un fapt binecunoscut în istorie că efectul schimbărilor constituţionale introduse de Diocleţian şi dezvoltate de Constantin I a fost de a transforma constituţia republicană nominală a Statului Roman într-o autocraţie. Totuşi, autocraţia creată astfel nu a fost în sens strict o monarhie din moment ce dincolo de perioadele scurte în care Imperiul a fost sub controlul unui singur conducător, pentru cea mai mare parte a secolelor al patrulea şi al cincilea puterea supremă a fost dată la doi sau mai mulţi împăraţi, care s-au recunoscut unul pe altul ca şi colegi şi nominal cel puţin au guvernat lumea romană ca şi co-regenţi. A revenit destul de frecvent problema că atâta vreme când poliţa imperială a fost preocupată, colegul senior avea ultimul cuvânt şi deşi cel puţin atât de târziu ca mijlocul secolului al cincilea, edictele promulgate fie de oricare împărat au fost emise în numele la ambii, astfel de edicte în nici un fel nu au reprezentat întotdeauna o decizia acceptată. De fapt, după cum am văzut, poliţele adoptate de guvern cu scaunul administraţiei în Italia, adică la drept vorbind cel mai bine spus la Roma, Milano sau Ravena şi cea aleasă de Guvernul Constantinopolitan au fost de mai multe ori diametral opuse. Totuşi, teoria de Imperium Romanum a fost o simplă entitate politică ce a fost menţinută în istorie până la Iustinian I şi chiar mai apoi.

Între titlurile conferite asupra deţinătorului unui parteneriat cu Principatul Roman, cea mai distinctivă a fost cea de Augustus, care era esenţială dacă el voia să îşi exercite prerogativele de *Imperator*. Conferită original de proclamarea armatei şi recunoscută de Senat cu acordul populaţiei, oficiul, deşi în teorie electiv, a fost de obicei convocat, în secolele al cincilea şi al şaselea unui succesor prospectiv în viaţă a unui deţinător al unei aplicaţii a principiului eredităţii. Astfel a devenit obişnuit pentru împăratul în funcţie să îşi numească fiul cel mai mare ca şi coleg astfel încât după moartea tatălui, fiul să îi ia locul automat. Dacă, după cum a fost cazul cu moartea lui Teodosie II,

[67] A se vedea mai jos cap VI.

[68] Trebuie să remarcăm că au existat relaţii directe dintre guvernatorul local şi prefect şi că fiecare ofiţer indiferent de rangul său a fost considerat responsabil personal în faţa împăratului.

nu a existat un moştenitor bărbat, problema succesiunii a fost rezolvată ocazional prin căsătoria unei rude femei şi alegerea soţului la Principat. Aşa a fost că împărăteasa Pulcheria, sora împăratului decedat, a asigurat menţinerea dinastiei teodosiene în anul 450.

În secolul al cincilea, doar împăraţii aveau dreptul legislativ. Constituţional acest lucru era derivat din practica în vogă din vremea lui Augustus care emitea edicte şi rescripţii, documente care exprimau gândirea şi voinţa lui *Princeps* cu privire la o anumită problemă şi care imediat obţinea validitate legală. Dar în practică, legislaţia a fost întotdeauna o consecinţă a acţiunii unite dintre Împărat şi Senat. Totuşi, împăratul îşi reţinea dreptul de a fi singurul interpret al legii şi dacă era nevoie putea să o anuleze în aplicarea ei.

De la reîntemeierea Bizanţului de Constantin I ca şi Constantinopol, un al doilea Senat a venit în existenţă. Atât corpul cât şi Senatul Roman original au fost recuperate dintre fii senatorilor şi dintre cei care au deţinut un oficiu în magistratură. Consulatul a fost deţinut numai de cei care aveau deja un rang senatorial şi a fost împărţit între guvernele estice şi vestice; adică, în mod normal fiecare Împărat numea pe un consul pentru anul care urma. Dar acesta şi alţi magistraţi, care au supravieţuit din vremurile republicane, de mai multă vreme nu mai aveau nici o putere executivă ; de fapt singurul privilegiu pe care îl mai avea consulul, dincolo de anumite drepturi onorifice, a fost de a îşi da numele lui unui an în oficiu. Funcţiile Senatului au inclus numirea de praetor şi exerciţiul unui forme de control asupra fondurilor cheltuite de ei pe servicii publice şi sociale. Sfatul lui era cerut de obicei de împărat în promulgarea legilor şi ocazional putea să fie cerut să stea în capacitatea lui juridică.

În mare parte vechii magistraţi, care au existat sub Republică şi în Principatul timpuriu, acum mai existau numai cu numele. Trăsătura caracteristică a autocraţiei diocleţiene a fost administraţia publică era privită cel puţin în teorie, ca un serviciu personal al *Imperator*-ului sau comandantului armatei. Astfel orice departament al ei a fost desemnat ca *militia* şi toţi ofiţerii statului de la Împărat în jos, cu excepţia lui *Praefectus urbi* purtau uniforme militare. Comandantul acelor care participau era *Praepositus sacrum cubiculi* sau marele şamberlan care la fel ca în cazul lui Eutropius şi Chriafius la Constantinopol, era de multe ori un eunuc şi deţinea frâiele guvernului mai efectiv decât stăpânul lui.

Dincolo de aceşti mari oficiali de la curtea imperială, cel mai important ofiţer civil a fost *Praefectus Praetorio*. Funcţiile lui acopereau toate departamentele statului cu excepţia celor pur militare şi responsabilităţile sale includeau supravegherea taxaţiei şi aprovizionarea cu cereale pentru capitalele din est şi vest. Subordonat lui şi având supravegherea subdiviziei prefecturii, dar totuşi responsabil direct şi personal împăratului a fost *Vicarius*, în timp ce am văzut că fiecare provincie era sub controlul unui *Rector* care se ocupa în special cu menţinerea ordinii publice în aria subiect al jurisdicţiei sale.

Cot la cot cu ierarhia normală a administraţiei provinciale era un secretariat vast şi elaborat, ofiţerul şef care era cunoscut ca *Magister officiorum* a căror subordonaţi erau distribuiţi în toată provincia şi exercitau un control stânjenitor asupra administraţiei. De fapt toată organizaţia forma un fel de serviciu secret guvernemantal.

Schimbări cu bătaie lungă au fost făcute în organizaţia armatei. Efectul general a fost de a da forţelor militare ale Imperiului o separaţie mai completă şi mai mobilă de datoriile militare. Aşa au apărut noi oficii militare cunoscute ca *Magister equitum* şi *Magister peditum* create de Constantinu pentru principalii lui ofiţeri. Dar pe cum a trecut timpul diviziunea datoriilor s-a frânt în practică şi un *Magister utrusque militiae* a fost frecvent numit. Sfera autorităţii posedată de un astfel de oficial a fost de obicei coextinsivă cu "Dioceza" în care războiul avea loc sau ameninţa, şi din secolul al cincilea Împăratul rar îşi lua aceste datorii în persoană, *Magister-ul* însuşi fiind conducătorul efectiv al Imperiului. Destul de frecvent el purta titlul de *comes* sau Patrician, care fiind la dispoziţia împăratului, erau ocazional îndemnate ca opinii ale acestuia din urmă chiar şi împotriva judecăţii sale mai bune.

Centrul acestei structuri elaborate şi complicate a administraţiei imperiale a fost *Consistorium-ul* Imperial, o organizaţie care era desemnată aşa fiindcă membrii lui stăteau în prezenţa Împăratului. Era compus din *Praepositus sacri cubiculi, Praefectus Praetorio praesens* şi alţi mari ofiţeri ai statului dar funcţiile lui au rămas în teorie cel puţin strict de sfătuire.

3. Condiţiile sociale

În timpului secolului al patrulea societatea romană a devenit gradual demarcată în clase sociale, ale căror limite erau aşa de rigide că a fost greşit dacă nu imposibil pentru cineva să scape din condiţia vieţii în care a fost născut.[69] Dincolo de tendinţa generală de stagnare produsă de aceste diviziuni, nedreptăţi serioase erau făcute pe anumiţi membrii ai societăţii. În oraşe şi comune, toată greutatea menţinerii serviciilor publice cădea pe clasele superioare din care magistraţii civili, cunoscuţi ca *decuriontes,* erau în cel mai mult recrutaţi[70] şi indiferent cât de stânjenitor era, măsurile trebuiau să fie luate de guvern pentru a prevenii evaziunea faţă de datorii prin demisia din statutul magisterial sau chiar prin fugă.[71] În mod similar fiecare meserie sau profesiune a tins să formeze un *collegium* din care nu mai puteau scăpa. Clasa muncitoare[72] era cea mai prost plătită. Fiindu-i interzisă să abandoneze cultivarea pământului în locul naşterii lor, ei au fost încet reduşi la condiţia de iobăgie care nu era departe de starea de a fi sclav. Sclavii nu era în nici un fel mai puţin numeroşi acum decât au fost cu câteva secole în urmă; totuşi condiţia lor de viaţă s-a îmbunătăţit[73] aşa că în mod paradoxal spre anii declinului imperiului, un sclav ar fi putut să fie mai bogat decât stăpânul lui liber.

4. Organizaţia bisericii creştine

La începutul secolului al cincilea suveranii imperiali înseşi au fost cel puţin nominal creştini de aproape un secol şi acelaşi lucru putea să fie spus acum de masa vastă de populaţie care locuia provinciile Imperiului din Britania până la marginile Persiei. La vremea morţii lui Teodosie I Biserica Creştină era deja organizată într-un fel care se potrivea religiei care pretindea toată lumea ca fiind propriul domeniu. Unitatea de organizare era oraşul. Aici comunitatea creştină era guvernată şi afacerile ei administrate de episcop şi pastorul ei şef şi capul spiritual responsabil, în primă instanţă, cu episcopii lui care îl urmau. În executarea acestui oficiu el a fost asistat de un *collegium* de prezbiteri (preoţi) şi de o multitudine de slujitori subordonaţi.[74] Cei mai mari dintre cei din urmă erau diaconii, care în anumite biserici, fără nici o îndoială datorită numărului limitat a celor care făceau parte din această tagmă, tindea să umbrească în importanţă şi influenţă chiar şi pe prezbiteri.[75]

Deşi era teocratică în esenţă, biserica locală cuprindea în constituţia ei unele principii esenţial democratice. Această caracteristică a fost văzută în special din condiţiile care guvernau alegerile episcopale, care în primele trei secole atât clericii cât şi laicii la un loc erau capabili să îşi exprime voia lor în a alegerea liberă a unui candidat acceptabil pentru biserica locală ca întreg. Totuşi, cu trecerea timpului, partea laicilor în procedura electorală a tins natural să se diminueze,[76] deşi chiar aşa de târziu ca mijlocul secolului al patrulea, Martin a fost ales pe scaunul vacant de Tours, în special din partea cererilor insistentente ale laicilor. O altă limitare a libertăţii laicilor de a alegere s-a ridicat din insistenţa episcopilor vecini decât un candidat acceptabil pentru ei la fel de bine ca şi pentru biserica locală ca fiind o condiţie indispensabilă a hirotoniei sale.

Pe cum comunitatea locală se lărgea şi locurile de adorate din oraş şi afară din zidurile sale creşteau în număr, idealul original de unitate în comunitate a dat gradual loc practicii descentralizării. În unele biserici, în special în est, episcopalul local a fost subdivizat aşa încât pe lângă επισκοπος care a rămas episcop par excellence, alţi episcopi regionali cunoscuţi la χωρεπισκοποι au venit în existenţă.[77] În alte locuri autoritatea asupra unei anumite biserici "parohii" a fost delegată prezbiterilor.

---

[69] E.g. Cod. Theod., XIII, v, 16 cu referinţă specială la marinari.

[70] Pentru istoria organizaţiei corpului curţii cf. Kiibler in Pauly-Wissowa Enc. Art. Decurio, and Dill, Roman Society, III, ii.

[71] A devenit chiar necesar să se interzică practica de a presa un om in curia locală ca pedeapsă pentru greşelile lui. A se vedea Cod. Theod., XII, i, 22; 66 şi 108.

[72] Opresiunea lui coloni este menţionată de Hrisostom. Hom. in Maith., 61, 3. P.G., 58, 591. A se vedea Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 56.

[73] Pentru condiţia sclavilor în secolul al cincila a se vedea Bury, op. cit Vol. I, p. 140.

[74] Scrisorile lui Ignatie e. g. Eg. 5; Magn. 6, 7; Tral. 7 sunt o dovadă suficientă că aceasta era organizaţia normală a slujirii creştine cel puţin în Asia Mică şi Siria încă din anul 115.

[75] Pentru importanţa diaconatului şi a uzurpării sale de privilegii rezervate prezbiterlor a se vedea Turner în Cambridge Medieval History, Vol. I, pp. 154f.

[76] Despre dezvoltarea alegerilor episcopale a se vedea Turner ibid., pp. 152 înainte.

[77] La vremea lui Leon, oficiul a căzut în mare în desuetudine în vest unde nu a fost abolit în mod formal. Despre χωρεπισκοπος a se vedea m ai jos şi cf. Inter. Leon Epp. 52, 7.

În Alexandra se pare că acest proces a avut loc destul de timpuriu comparativ cu alte locuri şi a dus la unele dificultăţi care au apărut din independenţa relativă a episcopului lor faţă de preoţii locali.[78] Dintre dificultăţile de acest gen un exemplu este revolta lui Arie, preot paroh în Baucalis, împotriva teologiei favorite de episcopul său Alexandru. Totuşi la Roma, unde au existat mai multe biserici de parohie, nu au existat preoţi parohi până la finalul secolului al cincilea. Până în acel moment, "episcopul... ţinea sub propriul control toate aranjamentele slujbelor separate şi prezbiterii ca şi conducătorii administrativi ai generalului, erau trimişi aici şi acolo când se ivea ocazia."[79]

Dar dacă episcopul era capul comunităţii locale el era la fel de bine şi legătura cu comunităţile vecine şi cele mai distante. Lui îi revenea datoria de a redacta şi fără nici o îndoială de a compune scrisori în care o biserică îşi informa vecinii de evenimentele importante care afectau mai mult sau mai puţin sănătatea Bisericii ca întreg.[80] Pe cum trecea timpul simţul companiei dintre vecini a ajuns să fie exprimat de întâlniri ocazionale ale episcopilor care reprezentau bisericile locale pentru consultare mutuală. Deşi erau compuse incidental, aceste adunări sau sinoade au tins să cuprindă nu numai aceşti episcopi ale căror oraşe de scaun erau într-o circumscripţie civilă particulară aşa că la începutul secolului al patrulea, bisericile locale au început deja să se grupeze în funcţie de provinciile civile demarcate de reforma lui Diocleţian.[81] Printr-un proces natural al dezvoltării, episcopul al cărui scaun era în metropolă sau capitala administrativă locală a provinciei a ajuns să fie privit ca un conducător *ex officio* al unor astfel de întâlniri şi a început să fie recunoscut ca având drepturile, la început cumva indefinit, în legătură cu alegerea şi hirotonirea episcopilor locali.[82] Această dezvoltare a avut loc evident mai repede şi mai rapid în est decât în vest.[83] În acelaşi timp a apărut recunoaşterea pre-eminenţei anumitor scaune în virtutea importanţei civile ale oraşelor de care aparţineau sau din cauza originii lor apostolice sau presupus apostolice. Astfel de scaune au fost cele ale Romei, Alexandriei şi Antiohiei şi mai apoi Constantinopol şi Ierusalim.[84] Privilegiile scaunului de Alexandria au fost recunoscute explicit de Sinodul de la Niceea, o recunoaştere care a fost justificată de faptul că privilegii similare se bucura şi scaunul Romei.[85] Trebuie să remarcăm că organizarea Bisericii nu numai s-a adaptat organizaţiei civile a Imperiului dar în mai multe forme a tins să asimileze gradele ierarhiei echivalente cu demnităţile din administraţia civilă. Astfel, episcopul mitropolit era contra partea ecclesială a guvernatorului provincial, exarh sau patriarh[86] care corespundea prefectului imperial.

Înainte de încheiem acest sumar scurt mai trebuie să fie remarcată încă un lucru. Se pare că geniul lui Constantin I a fost în mare responsabil de o extensiune a principiului administraţiei sinodale deja menţionate. El avea dreptul să convoace un sinod general, necesitate care a venit în special din răspândirea donatismului în Biserica de vest, care a afectat provinciile altele decât cele care au dat naştere schismei şi au început să devină o ameninţare a unităţii Bisericii ca întreg.[87] Sinodul de la Niceea a fost în mod similar o adaptare a aceleiaşi metode de a se întâlnii cu o controversă doctrinară din Biserica Alexandriei, care ameninţa să rupă unitatea creştinilor din provinciile estice. Având în vedere importanţa nu numai a sinoadelor de acest tip în relaţiile lui Leon cu bisericile estice, dar la fel în deciziile lor care au constituit nucleul lui *Corpus Juris canonici* care lega toată Biserica, ne vedem obligaţi să mărturisim această dezvoltare ca o fiind foarte importată în istoria Bisericii şi a papalităţii în particular.

5. Oraşul Roma în secolul al cincilea

[78] Despre creşterea acestui sistem a se vedea Turner, ibid., pp. 157ff.
[79] E. G. Scrisoarea trimisă de Bisericile Lyonului şi Vienei Bisericilor din Asia ap. Eusebium, H.E., 5, 1, 3.
[80] Idem.
[81] A se vedea mai sus.
[82] Acste drapturi au fost foarte bine definite de Sinodul de la Niceea. Canoanele 4, 5 şi 6 din anul 325.
[83] În Galia, organizaţia provincială a lipsit în a fi definită încă de la începutul secolului al cincilea. A se vedea capitolul VII, p. 110.
[84] Este evident că în cazul scaunului Ierusalimului originea actuală sau presupusă apostolică nu a fost iniţial un factor decisiv în problema "despre cine ar trebuii să fie cel mai mare." Totuşi mai apoi, a fost folosit să justifice o poziţie deja deţinută prin alte metode şi cel puţin în cazul Scaunului de la Constantinopol a ceea ce istoria a negat a fost înlocuit de imaginaţie şi legendă. A se vedea mai jos cap. 13 şi cf. Cons. Const., M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, p. 239.
[85] După Canonul 6 a acestui Sinod.
[86] Titlul de "patriarh" a fost pentru prima dată folosit (Mansi, op. Cit. Vol. VI, 953) la Sinodul de la Calcedon. Cf. Bright Canoanele pp. 90f. A fost probabil folosit din folosinţa evreiască contemporană.
[87] I. E. Sinodul de la Arles din 316.

Aproape toate informaţiile noastre despre condiţia capitalei în această perioadă sunt derivate dintr-un sumar regional atribuit lui Constantin I păstrate într-o formă uşor modificată în *Notitia* pentru a fi anexată calendarului filocalian dintre anii 336-354 şi din *Curiosum*.[88] Nici o redactare nu menţionează vreun loc de cult. Pentru a fi scurţi numai un scurt sumar al conţinutului nu poate fi inclus aici.[89] Fiecare dintre cele paisprezece regiuni în care a fost divizat oraşul pentru scopuri administrative de Augustus, sunt descrise în schimb şi împreună ei au continuat "unsprezece forumuri , zece (secular) bazilici, douăzecişiopt de biblioteci publice… douăsuteşinouăsprezece depozite publice… şi încă patruzecişişase de mii o sută şi două de imobile (*insulae*) şi o mieşaptesuteşinouăzeci de palate (*domus*)."[90]

Populaţia oraşului din acest moment a fost estimată variat ca fiind în jurul la un milion sau două milioane.[91] Zidurile lui construite de Aurelian şi restaurate în anul 403 de Honorius au fost cam de unsprezece mile şi trei sferturi în circumferinţă; avea 15 porţi. Nouă poduri treceau peste râul Tibru. Cea mai mare glorie a oraşului se găsea însă în monumentele lui splendide şi în templele lui măreţe. Despre acestea vom vorbii în cele ce urmează.

Este posibil ca anul morţii lui Leon să coincidă de fapt cu colapsul ultimei încercări serioase de menţine cauza pierdută a păgânismului în vest. Aceasta fost bătălia de la Aquileia de pe 5 septembrie 394,[92] în care o forţă inferioară sub comanda împăratului Teodosie I a învins armate uzurpatorului Eugenius care s-a dat pe sine ca fiind protector al vechii religii şi care se poate spune că a pus piciorul în prag cu un program de reînnoire în speranţa de la ralia Roma şi Italia la standardele sale.[93] Din acest timp înainte de toate triumful ultim al creştinismului a fost asigurat. Totuşi pentru o vreme păgânismul a reuşit să se menţină, în special între familiile nobile.[94] Legislaţia supresivă iniţiată de împăraţii creştini de mai înainte a rămas în cea mai mare parte o literă moartă şi numai în vremea lui Graţian a venit lovitura finală.[95]

Cea mai populară formă de cult păgân întâlnită în această perioadă a fost cultul lui Mitra.[96] Acesta avea două centre principale, unul în templul lui Cibele în proximitatea bazilicii Sfântului Petru şi altul în apropierea Bisericii din San Silvestro în Capite. La fel de bine templul din Vesta[97] în Forumul Roman la picioarele Palatinului a rămas în folosinţă în anul victoriei lui Teodosie.

Cu trei ani înainte de victoria sa de la Aquileia, Teodosie a emis un edict care a interzis cultul păgân[98] şi acum că ultima încercare serioasă a păgânismului de a rezista progresului creştinismului a înfrânt edictul care a fost promulgat. Templele romane erau de două feluri; cele folosite pentru cult[99] şi cele care serveau ca şi clădiri guvernamentale şi municipale.[100] Prima clasă în cea mai mare parte au fost pur şi simplu abandonate[101] şi în ciuda la mai multe interdicţii oficiale au folosit ca şi cariere conveniente. Ultimele au continuat să fie folosite la fel ca înainte.[102]

Totuşi într-o anumită direcţie instituţiile păgânismului au continuat să înflorească. Jocuri cum ar fi *ludi Apollinares* şi festivale ca *Lupercalia*[103] au supravieţuit colapsului religiei cu care au fost strâns asociate pentru cel puţin un secol. Trebuie să ne amintim că aceste obiceiuri au fost profund înrădăcinate în viaţa civică a oraşului şi drept consecinţă şi-au reţinut cinstea populară mult după ce caracterul lor religios original a fost uitat. Totuşi, luptele dintre

---

[88] Despre aceste documente a se vedea Richter, Topographie, pp. 3ff., 186ff.
[89] A se vedea mai înainte Grisar, History, Vol. I, Chap. V, pp. 142ff.
[90] Grisar, op. cit., Vol. I, p. 184.
[91] Homes Dudden, St. Ambrose, Vol. I, p. 25, acceptă ultima figură pentru secolul al patrulea.
[92] Pentru detalii despre bătălie a se vedea Teodoret H.E., 5, 23, 24; Claudian, De quarto consulatu, 70-117; Zosimus, op. cit., 4, 58.
[93] Despre aceste evenimente a se vedea Grisar, History, Vol. I, pp.1-6.
[94] Grisar, op. cit., pp. gf. Menţionează un număr de astfel de susţinători distinşi.
[95] Zosimus, Hist. nova, 4, 36.
[96] Despre cultul lui Mitra a se vedea Cumont, Mysteries of Mithra (E.T.), 1903.
[97] Pentru detalii a se vedea Grisar, of. cit., Vol. I, pp. 14-20.
[98] Cod: Theod5-XV 1.1%, 10, ed. ans and Meyer, p.899. Cf. VI, x, 19 (A.D. 408), Mirbt, Quellen, No. 183.
[99] Cum ar fi templul lui Jupitr Capitolinus Cf. Jerome," Adv. Jovinianum, 2, 38. P.L., 23, 338; id. Ep. 107, 1. P.L., 22, 868.
[100] *Aedes Saturni* în Forumul mai jos de Capitoliu.
[101] Numai templele mai mari au fost distruse deliberat în special *Mithraeum* (cel mai probabil cea de lângă San Silvestro în Capite). Cf. Ieronim Ep. 107 , 2 şi Prudentius Contra Symmachum, 1, 564.
[102] Două astfel de temple adică *Templum Sacrae urbis* şi *Rotunda Romuli*, au fost mai apoi convertite de papa Felix IV în anul 526 în Biserica Sfinţilor Cosma şi Damian. A se vedea Grisar op. Cit., vol. 1 pp. 232 şi urm.
[103] Ambele încă erau ţinute în timpul pontificatului lui Leon. A se vedea mai jos cap. III p. 51.

gladiatori care au bucurat atât de mult populaţia au fost terminate de edictul[104] categoric al lui Honorius, fiul şi succesorul lui Teodosie.

Dar dacă templele au fost părăsire, bisericile au fost din ce în ce mai frecventate şi au început să crească în număr şi în magnificenţă. Despre cele care au existat înainte de timpul lui Constantin nu ştim multe şi nici nu putem să determinăm cu siguranţă site-ul original al reşedinţe scaunului roman. Probabil cea mai bună prezenţei a acestei distincţii este cea care poate să fie făcută cu pricire la Biserica Sfântului Laurenţiu *in Damaso* în care cel puţin în timpul pontificatului lui Damasus au fost păstrate arhivele scaunului roman.[105] Pe lângă templele măreţe şi spaţioase chiar şi cele mai mari biserici cu exterioarele ei plane şi fără ornamente cu siguranţă că păreau anoste şi fără să fie impresionante. Mai înainte să trecem să descriem principalele bazilici este nevoie să reconstruim imaginea prezentată de o biserică creştină tipică din această perioadă. "Orientată" spre vest, intrarea principală şi de cele mai multe singura publică a fost situată spre sfârşitul de la est. Adoratorul care intra într-o biserică trecea printr-un largă verandă sau *nartex* care oferea acomodarea pentru catehumeni şi penitenţi în conformitate cu practica liturgică a timpului. Mai apoi se găsea în nava clădirii cu abside la nord şi la sud, separate de navă prin arcade geme din est spre vest ca printr-o arcă, dincolo de care se găsea absida sau partea de vest a bisericii. Pe partea acestei abside, în cazul marilor bazilici a existat un transept sau o trecere de cord a absidei semicirculare din care se vedea altarul care era de obicei o canopie ce stătea pe patru columne. În jurul circumferinţei absidei era o piatră continuă ca bancă şi în centrul acestei arce ridicate cu câteva picioare, *cathedra* episcopului. Între altar şi navă a existat de obicei o incluziune păstrată pentru cantori şi subdiaconi şi la fiecare parte un *ambo* sau amvon folosit pentru cântarea epistolei liturgice sau a Evangheliei. Această parte a Bisericii sau mai bine spus partea vestică care cuprindea altarul era separată de navă de un iconostas, de la nord la sud. Când era plin de credincioşi oferea complimentul clericilor şi el strălucea cu culori ce străluceau cu mozaicuri variate şi absidele iradiau cu o multitudine de lămpi, cea mai umilă biserică era asemenea audienţei veritabile a camerei unui rege.[106]

Dintre cele mai mari biserici prima care ne atrage atenţia în special fiindcă era catedrala actuală a bisericii, este *basilica Lateranesis* sau *Constantinienisis.* Această biserică a fost ridicată de Constantin în timpul papei Silvestru I, aproape de palatul din Lateran, care a fost în sine mai înainte reşedinţa imperială pe care împăratul a dat-o personal dar Scaunului roman.[107] Din acea perioadă Silvestru şi succesorii lui şi-au făcut palatul reşedinţa lor şi fără nici o îndoială că aici Leon şi-a compus predicile sale, a scris scrisorile sale şi s-a dedicat datoriilor multiple pe care el se simţea dator să le rezolve în virtutea responsabilităţii sale pentru "grija tuturor bisericilor." Despre marea bazilică cum exista în vremea lui Leon nu se mai pot vedea azi prea multe. *Liber pontificalis* a păstrat un inventariu actual al unei mari comori date de împărat din cauza marii sale generozităţi,[108] care a făcut să fie numită *basilica aurea.* Original avea o absidă la nordul şi la sudul navei, ca vechile bazilici ale Sfântului Petru şi Sfântul Pavel şi chiar două arcade au reţinut în restaurațiile subsecvente în lucrările de mai apoi. Numai baptisteriul a rămas azi la fel după cum a fost când a fost restaurat de Xystus III.[109]

Pentru a ne forma o imagine comprehensivă a Romei creştine după cum exista la mijlocul secolului al cincilea să ne imaginăm că suntem între un grup de pelerini care umblau de la Lateran la partea de est a *basilica S. Petri* de partea vestului extrem al oraşului. După ce am părăsit clădirea de la lateral, putem observa mica biserică *quattuor coronati.*[110] Aproape în sens opus este *basilica Clementis,*[111] călădire originală care a fost ridicată cel puţin destul de vreme în timpul pontificatului lui Damasus I. Puţin mai apoi şi dincolo de vasta *Thermae Traiani* stă *basilica Apostolorum,*[112] în ultima perioadă de timp fiind cunoscută ca *basilica S. Petri ad Vincula* pe baza mărturisirii moaştelor pe care pretindea

---

104 Theodoret, H.E., 5, 26.

105 Inscript. Dam., in De Rossi, Inscript. Christ, II, 1, pp. 135, 151. Cf. Liber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p. 213, n. 7.

106 Pentru mai multe detalii a se vedea Grisar op. Cit. Vol. II pp. 85 şi urm.

107 A se vedea Grisar, op. cit., Vol. III, pp. 291ff.

108 Tiber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, pp. 172ff.

109 Grisar, op. cit., Vol. II, pp. 328f.

110 Biserica originală a fost înlocuită de una ridicată de Honorius I care în secolul al şaptelea a dispărut deplin. Despre *Quattor coronati* a se vedea Grisar op. Cit. Vol. 1 p. 211 şi următoarele.

111 Menţionat de Ieronim De vir. illustr. 15. P.L. 23, 633. Cf. Grisar, op. cit., Vol. I, pp. 212ff.

112 Filip legatul lui Celestin I, la Sinodul de la Efes din anul 431 a fost cel care conducerea această biserică. A fost restaurată de Xystus III. Cf. Liber. Pont, vol. I p. 232 şi a primită de împăratul Teodosie II relicvă menţionată în text. Pentru mai multe despre acest subiect a se vedea Kirch, Rém. Titelkirchen, in Stud. z. Gesch. u. Kultur d. Altertums, Vol. IX, i, 1918, pp. 45ff.; Grisar, op. cit., Vol. I, pp. 2tof.

că le conţine. Mai apoi, pe cum calea se pleacă la stânga marelui *Colosseum* trecem de arcele triumfale ale lui Constantin şi Titus în inima oraşului antic.

În vremea lui Leon probabil nu exista nici o clădire creştină în *Forum Romanorum* cu singură excepţie, probabil Biserica *S. Maria antiqua,*[113] construcţia căreia a fost atribuită lui Silvestru I. Părăsind Forumul şi urmând *Clivus argentarius* trecem de partea de nord-est a Capitoliului şi mergând în spre direcţia nord pe *Via Flaminia* (Corso modern) ne întoarcem la stânga spre basilica *S. Marci.*[114] Mai departe se găseşte Biserica *Sfântului Laurenţiu in Damaso*.[115] Acum suntem aproape de râu. Drumul prezent trece pe lângă Tibrul prin *Ponte S. Angelo* (cunoscut mai înainte ca *Pons Aelius*) dar în secolul al cincilea marele *Pons Neronianus* încă exista şi acesta ne duce direct la cartierul Vatican. Mai înainte de a trece podul putem să remarcăm magnificul *Mausoleum* sau *Moles Hadrani*[116] şi mai apoi urmăm *Via Cronelia* care ne aduce faţă în faţă cu cea mai estică construcţie a *basilica S. Petri*.[117] Ridicată de Constantin 1 în 330 pe locul martirului şi înmormântării originale a apostolului, biserica secolului al patrulea măsoară 395 de paşi în lungime şi 212 în lungime. Se poate urca pe ea pe cinci rânduri de trepţi în vârful căreia era o terasă largă deschisă de unde nişte uşi splendide dădea spre un vestibul spaţios. La rândul lui acesta se deschiderea într-un *atrium,* o mare mănăstire în mijlocul căreia stătea *cantharus* din care ieşea un izvor de apă curată şi proaspătă. În biserică două abside flancau nava spaţioasă cu patru arcade cu 22 de columne fiecare. Pe Arca Triumfală era reprezentată scena prezentării Împăratului Întemeietor de Sfântul Petru către Domnul nostru.[118] Sub navă era un transept larg şi mai spre vest absida, pe cordul căreia stătea altarul. Principala comoară a bisericii era trupul Sfântului Petru care se odihnea în *Confessio* în faţa altarului. Următoarea este o descriere a acestei trăsături după cum trebuie să fi apărut în chiar timpul vieţii lui Leon.

"Mica cameră subterană a fost acoperită de Constantin cu „bronz" ce nu poate fi mutat. Deasupra camerei a fost ridicată un mic paraclis sau „arcă." De pe această podea a acestei „arci" un ax sfânt cobora în camera de jos şi prin acest canal mici obiecte cum ar fi batiste puteau să fie puse jos şi binecuvântate de atingerea acestei bolte sfinte. Deasupra arcei a fost altarul bazilicii – o masă de argint pe la margini cu aur şi pietre preţioase. În faţa arcii stătea un candelabru de aur împodobit cu 50 de figuri de defini şi la cele patru colţuri ale paraclisului au fost 4 sfeşnice de lumânări acoperite cu medalioane de argint."[119]

Este cât se poate de probabil că pe vremea lui Leon au existat 25 de biserici parohiale cunoscute cu numele de *Tituli*.[120] Unele dintre acestea au fost deja menţionate. Despre restul nu ştim decât dintr-un catalog. Începând cu primele dintre regiunile augustane, *Porta capena* găsim *Titulus S. Xysti* sau *Crescentiae;*[121] mai apoi în *Coelimontium Titulul Byzantini* sau *Pammachii,*[122] cunoscută ca Biserica Sfinţilor Ioan şi Paul; în *Isis şi Serafis, Titulus S. Matthaei in Merulana,*[123]

---

[113] Despre această biserică şi a existenţei sale care a fost uitată de câteva secole a se vedea id. Ibid., vol. 1, pp. 244 urm. Unele dintre urmele ei au fost aduse la lumină la începutul secolului al XX-lea, dar acestea nu au fost mai departe de secolul al optulea şi aparţineau pontificatului lui Ioan VII din a nul 705.

[114] Biserica originală a dispărut în întregime.

[115] Prima biserică construită de Damasus I a supravieţuit până în anul 1486. Mai apoi a fost mutată pentru a face loc pentru noua *Cancellaria apostolica.* Cf. Lanciani, *L'Itinarario* p. 450. A fost depozitul primar al arhivelor Scaunului roman şi datorită proximităţii reşedinţei "Facţiunii verzi" pentru o vreme a fost cunoscută ca *Sfântul Laurenţiu in Prasina.* Cf. De Rossi, Inscript. Christ., Vol. Il, p. 134.

[116] Pentru detaliile unei restaurări conjecturale a se vedea Grisar, op. cit. Vol. I, pp. 263ff. A fost de fapt mai întâi adaptată ca o fortăreaţă pe vremea împăratului Honorius dar numai cu mici alteraţii. Cf. Procopius, De Bello Goth., 1, 22, 19. Distrugerea şi spolierea acestui măreţ monument aparţine unui veac mai târziu.

[117] Pentru un plan al bazilicii a se vedea Grisar, op. cit., Vol. I, Ill. 64, spre p. 274.

[118] Pe inscripţia de sub mozaic se putea cititi: "Quod duce te mundus surrexit in astra triumphans, hanc Constantinus Victor tibi condidit aulam." Cf. Liber pontificalis, Vol. I, p. 193.

[119] Homes Dudden, St. Ambrose, Vol. I, p.51. principala sursă peste acestei detalii este Liber ponttficalis, Vol. I, p.176, No. 38. Cf. also Grisar, History, Vol. I, p.299 and Lietzmann, Petrus und Paulus, pp. 180ff. and pp. 310ff.

[120] Ilarie I, succesorul lui Leon a oferit sfintele vase pentru 25 de biserici. Cf. Liber pontificalis, Vol. I, p. 244, No. 71, and the Roman council of a.p. 499, Mansi, op. cit., Vol. VIII, 23 unde sunt menţonate 25 de tituli. A se vedea la fel de bine Caspar, Geschichte des Papsttums, Vol. I, pp. 53-56.

[121] *Titulus Crescentiae* este menţionat în sinodul de la 499 şi este probabil acelaşi cu Titulus S. Xysti. Cf. Duchesne, Notes sur la topographie de Rome au moyen age, II: Les titres presbytéraux et les diaconies, Mélanges d'archaeologie et d'histoire, Vol. VII (1887), Pp. 217~43 esp. p. 228.

[122] Menţionat într-o inscripţie care aparţile pontificatului lui Inocenţiu I. Cf. Liber pont., Vol. I, p. 236.

[123] Duchesne, Notes, op. cit., p.228. Titilul a fost probabil transferat la SS. Marcellini et Petri în anul 595, P.L. 77, 1338. Dar Suchesne op. Cit. P. 229 indentifică cu *Titulus Nicomedis* menţionat la sinodul din 499.

Titulus Equitii sau Silvestri;[124]în *Templul Pacis, Titulus Praxedis.*[125] În a cincea regiune *Esquilae* avem Titilus Eusebii;[126] în *Alta Semita;* avem *Titulus Vestinae,* mai apoi *S. Vitalis;*[127] *Titulus Gaii* sau *Susannae;*[128] *Titulus Cyriaci*[129] *şi Titulus Pudentis sau Pudentianae;*[130] *în Via Lata Titulus Marcelli.*[131] *Mai apoi în Circus Flaminius Titulus Lucinae sau S. Laurentii in Lucina;*[132] *în Circus Maximus Titulus Anastasiae.*[133] În cele din urmă în a cincea regiune*, Piscina publica, Titulus Fasciolae sau SS. Neret et Achillei*[134] *şi Titulus Balbinae;*[135] *în Aventinus Titulus Sabinae şi Titulus Priscae;*[136] şi în ultima *a XIV-lea regiune Transtiberim, Titulus sau S. Mariae,*[137] *Titulus Caeciliae*[138] *şi Titulus Chrysogoni.*[139] Acestea dimpreună cu cele cinci pe care le-a menţionat deja fac un total de 25.[140]

În încheierea acestei descrieri a Romei creştine trebuie să ne oprim cumva la cel puţin trei bazilici mai mari care nu sunt printre această listă de *Tituli.* Prima dintre acestea este bazilica soră a Sfântului Petru de la Vatican şi cea a Sfântului Pavel de pe Via Ostiana.[141] Biserica Sfântul Pavel a fost a doua ridicată pe acest loc şi la fel ca bazilicile laterane sau petrine care existau în vremea lui Leon, are abside duble pe fiecare parte a navei în lungime de 390 de picioare şi o lungime de 195 de picioare. Era cea mai mare dintre toate bisericile. Bazilica constantiniană care o urma era o structură comparativ mică.[142] În locul ei s-a ridicat o nouă biserică din porunca lui Teodosie I şi a co-împăraţiilor în anul 384.[143] În centrul transeptului între absidă şi navă era mormântul marelui apostol, care la fel ca şi cel al Sfântului Petru era acoperit cu o "arcă" la care un ax similar oferea acces.

Orientarea noii biserici se diferenţia mult de alte mari bazilici. Ea era direcţionată spre est şi nu spre vest după cum era obiceiul timpului şi se ridica din limitele geografie ale locului. Biserica originală era orientată la fel ca restul dar când se plănuia o nouă construcţie, prezenţa *Via Ostiensis* şi a unui teren ridicat ascuţit din est a prevenit orice altă extensie de a fi ridicată. Prin urmare a fost nevoie să se înlocuiască planul. Acest lucru a avut avantajul adiţional de a evita necesitatea de a altera poziţia mormântului apostolului. Aşa că liturghisitorul stătea cu spatele la popor şi cu faţa spre absidă. În alte locuri el stătea cu faţa la popor stând în partea de departe a altarului cu spatele la absidă.

Mai merită menţionată o altă mare biserică construită în timpul vieţii lui Constantin I *basilica Sessoriana.*[144] A fost ridicată pe locul Palatius Sessorianum unde a locuit mama lui Elena mai înainte.[145]

În concluzia trebuie să fie făcută o scurtă referinţă la *basilica Liberiana* restaurată sub Xystus III. Începută de papa Liberius pe Esquiline, a fost reconstruită în secolul al cincilea şi dedicată Fecioarei Maria[146] şi o alta *S. Sabina*

---

[124] Liber pont., Vol. I, p. 187, § xxxiii. Pe ruienle structurii originale rămân lângă SS. Silvestro e Martino ai Monti.
[125] Menţionat de un epitaf din anul 491. Cf. De Rossi, Bullett. archaeol. crist. (1882), p. 65.
[126] Maryrolog Hieron. for August 14th, ed. De Rossi-Duchesne, p. [106].
[127] Construit în pontificatul lui Inocenţiu 1. Cf. Liber pont., Innocentius, No. 57, ed. Duchesne, Vol. I, p. 220.
[128] Martyrolog. Hieron. Pentru 11 August.
[129] Care a dispărut. Menţionat pentru prima dată în anul 499. Pentru site-ul lui a se vedea Grisar, History, Vol. I, plan în frontispiciu.
[130] Menţionat pe un epitaf datat din 384. De Rossi Inscr. Christ., Vol. I, p. 153, No. 347.
[131] Menţionat în Liber pont., Marcellus, No.31, Vol. I, p. 164.
Duchesne, Notes, p. 227 identificat cu *Titlus romanus* menţionat în anul 499.
[132] Goll, Avell, Io,5:,CSEL., Vol. XXXV, p. 2.
[133] Tiber pont., Damasus, No. 54, Vol. I, p.212. Baptisteriul a fost făcut în anul 403. A se vedea Grisar, Analecta Rom., Vol. I, diss. 14.
[134] În existenţă din anul 377. A se vedea Rossi, Inscr. Christ., Vol. I, p. 124, No. 262.
[135] Doar într-o inscripţie din secolul al şaselea. De Rossi Roma sott., vol. II, 515.
[136] Inscripţia dedicativă însă supravieţuieşte şi aparţile pontificatului lui Celestin I. Cf. Grisar, Analecta Rom., Vol. I, 88, 146, and illustr. ibid. pl. i, n. 2.
[137] Menţionat pe un epitaf din secolul al cincilea. Marchi, Monumenti primitivi, p. 26. Cf. Duchesne, Notes, p. 226.
[138] Martyrolog. Hieron. for Nov. 22nd, ed. De Rossi-Duchesne, p. [146].
[139] Menţionat în inscrpţiile secolului al cincilea. De Rossi, Inscr. Christ., Vol. I, pp. 440, 442, Nos. 975, 977.
[140] Evident că nu putem să fim siguri că cele ale altor *Tituli* nu au fost în existenţă în vremea lui Leon care au au fost mai apoi transferate în unele pe care le vom menţiona mai sus.
[141] Pentru ma multe detalii cu privire la această biserică a se vedea Grisar, History, Vol. II, pp. 103ff., and Lietzmann, Petrus und Paulus, pp. 211ff.
[142] Pentru planul ambelor biserici a se vedea Lietzmann, of. cit., p. 316. Lanciani Pagan and Christian Rome, p. 150.
[143] Lietzmann, of. cit., p.211. Grisar, op. cit., Vol. I, p. 107.
[144] Liber pont., Silvester, No. 41, § xxii, Vol. I, p.179; ibid., Xystus III, No. 63, op. cit., p. 232.
[145] Cunoscută acum ca S. Croce in Gerusalemme. Planul în Grisar, History, Vol. II, p. 136.
[146] Liber pont., Liberius, No.52, Vol. I, p.208; ibid., Xystus ITT, No. 63, Vol. I, p. 232. Pentru detalii despre această biserică şi alte biserici importante a se vedea S. Sabina, in Grisar, op. cit., Vol. II, pp. 113ff. and Vol. I, pp. 1978.

construită în pontificatul lui. Este posibil ca Leon, ca arhidiacon să fi supravegheat personal lucrările de construcţie la aceste clădiri.

6. Constantinopol

Deşi Leon nu a vizitat niciodată noua capitală a estului,[147] dacă este să avem în vedere importanţa scaunului în corespondenţa lui nu se poate să nu o descriem pe aceasta. Constantin I, întemeietorul, evident că a intenţionat să reproducă cel puţin unele dintre trăsăturile capitalei antice a vestului. Trebuie să fi fost un oraş al celor 7 coline şi a 14 regiuni. Dar mai înainte de a se încheia secolul, populaţia a crescut foarte mult dincolo de limitele vechi ale oraşului, fiind nevoie de construcţia unui nou zid de trei sferturi de milă spre vest al fortificaţiei ridicate de Constantin. O trăsătură care a diferenţiat mult de Roma a fost absenţa completă de oricărui semn de cult păgân. Centrul oficial al oraşului era Tetraston.[148] În jurul lui erau grupate principalele clădiri; la nord marea biserică Sfânta Sofia,[149] probabil întemeiată de Constantin şi terminată de fiul lui Constantius şi mai apoi Biserica Sfintei Irina,[150] la est clădirea Senatului şi la sud era intrarea principală în Palatul Imperial. Principala stradă, numiră *Mesa* conducea prin principala *Fora* direct la Poarta de Aur la sfârşitul sudic al zidului lui Teodosie II. Cam la o treime a distanţei de-a lungul altei străzi importante ducea la vest pe lângă Biserica Apostolilor.[151] Aceasta biserică, la fel ca Sfânta Sofia a fost începută de Constantin. Alăturat la capătul estic era un mausoleu circular unde împăratul şi un număr mare dintre succesorii lui erau înmormântaţi. La est de *Tetraston* era Biserica Sfintei Maria *Hodighitria.*[152] Dintre cele mai notabile clădiri seculare a fost Marele Palat la sud de Sfânta Sofia, platul Vlaherne[153] afară din zidul teodosian la nord şi palatul Hebdomon pe malurile Propontis nu departe de Poarta de Aur unde erau înconjuraţi şi ovaţionaţi împăraţii. Lângă ea este Biserica profetului Samuel şi a lui Ioan Botezătorul[154] ridicată de Teodosie I. La vest la Marele Palat era hipodromul monument de trei axe care este încă *in situ.*[155] Aici aveau loc curse de cai care jucau un rol important în viaţa socială şi politică a oraşului. În secolul al cincilea populaţia totală a oraşului era mai puţin de un milion.[156]

Fundaţia lui Constantin a fost dezvoltată şi extinsă de succesorii lui că la începutul secolului al şaselea depăşea orice alta oraş din Imperiu ca mărime şi măreţie. El avea să joace un rol mare în viaţa şi dezvoltarea creştinismului despre care se vom spune mai multe în altă parte.

CAPITOLUL 2

TINEREŢEA ŞI SLUJIREA TIMPURIE A LUI LEON

La cincizecişiuna de mile sud-est de oraşul Pisa stă un loc de un interes istoric singular cunoscut de etruşci ca Velathri şi în ultimele zile ale romanilor ca Volaterrae. Oraşul ocupă o poziţie de comandă la aproape de 2000 de metrii deasupra nivelului mării şi are o privelişte frumoasă peste munţii care se văd de la distanţă. Cu o populaţie care are aproape 8000 de locuitori localitatea nu pare prea importantă totuşi, ruinele de ziduri antice cam 4 mile jumătate în circuit încă mărturisesc despre semnificaţia politică pe care a avut-o în trecut. Când Roma nu însemna prea mult între vecinii ei puternici, Volterra, după cum se cheamă azi, a fost unul dintre cei mai remarcabli membrii ai confederaţiei etruriane şi chiar mai târziu ca războaiele civile din ultimul secol care au rezistat cu succes în faţa trupelor

[147] Principala sursă antică pentru topografia oraşului se găseşte în Notitia urbis Constantino politanae, ed. Seeck, pp. 229-43. See also Bury, Later Roman Empire, Vol. 1, pp. 68ff.
[148] Chron. Pasch., sub ann. 328. P.G. 92, 708.
[149] Sfinţită în anul 360. Cf. Socrates, H.E., 2, 43.
[150] Socrates, ibid., 1, 16; 2, 16.
[151] Descrisă de Eusebiu Vita Const., 4, 58.
[152] Ridicată de Pulheria.
[153] Nu se ştiu mult despre el în aceste vremuri primare.
[154] Sozomen, H.E., 7, 24.
[155] Cf. J.. Murray, Mu Handbook to Constantinople (18 93), Pp. 39ff.
[156] După estimare op. cit., Vol. I, p.88. Sozomen, H.E., 2, 3 afirmă că oraşul egaliza Roma în număr şi bogăţie.

din Sulla. De la crearea pricipatului statutul lui a decăzut încet şi nu ar avea în prezent mare semnificaţie dacă nu ar fi faptul că se consideră că acest oraş este locul de naştere autentic al lui Leon cel Mare.[157]

Cu privire la naşterea şi primii ani al lui Leon, dincolo de ceea ce aflăm din *Liber pontificalis*[158] cum că el a avut origini etrusce şi că tatăl său se numea Quintianus, ei bine cu privire la aceste lucruri suntem în cea mai mare parte depedenţi de conjunctură. Nici chiar anul naşterii sale nu poate să fie fixat cu exactitate deşi putem să concludem în mod rezonabil că a avut loc la finele secolului al IV-lea.[159]

Dacă am lua literal referinţa lui la oraşul Roma ca *patria* sa în ultimii ani,[160] am putea presupune că familia lui a fost una dintre acelea care din cauza condiţiilor dificile care au fost la începutul secolului al cincilea drept consecinţă a invaziior gotice, familia lui Leon a migrat spre apus cu speranţa de a găsii mai multă securitate şi în cele din urmă s-au aşezat în chiar în capitală.

Dacă acest lucru este aşa, este cât se poate de posibil că el poate să fie identificat cu acolitul menţionat de Augustin ca fiind cel care a dus scrisorile adresate papei Zosima şi preotului Xystus (viitorul Xystus III) către Aurelius, episcop de Cartagina şi alţi episcopi al Bisericii din Africa.[161] Despre viaţa lui şi timpurile sub succesorii lui Zosima ştim puţin în fară de o afirmaţie obscură a lui Vigilius de Thapsus,[162] până când vom ajunge la pontificatul lui Xysus III.

Evenimentul remarcabil din Biserica Estului în anii de final al papei Celestin I[163] a fost Sinodul de la Efes. Probabil că seriozitatea subiectului dezbătut la sinod a fost puţin apreciată în Vest şi pentru acest motiv Leon, care şi-a dat seama că ceva mult mai mare este în joc aici decât dreptul scaunului din Alexandria de a sta lângă cel al Romei ca dintre cele mai mari din creştinism, ei bine Leon a căutat sfat şi cooperare a unuia dintre cei mai mari teologi ai timpului. Dacă Bisericile Vestice trebuiau să fie trezite în faţa pericolelor care existau în învăţăturile lui Nestorie şi de a găsii cât mai multă susţinere din partea conducerii lui Chiril al Alexandriei, trebuie să fie găsit cineva care să dea semnul de alarmă. Persoana aleasă de Leon[164] pentru această datorie a fost Ioan Casian, renumit în vest pentru asceza lui şi pentru opoziţia susţinută faţă de a elementele mult mai avansate din învăţătura lui Augustin. Un nativ din Sciţia şi un prieten personal al marelui Ioan Hrisostom, el a vizitat Roma în timpul papei Inoceniu I.[165] Câţiva ani mai apoi el s-a retras în regiunea liniştită a Galiei de sud şi acolo în vecinătatea la Marseilles a întemeiat o mănăstire după model estic. Un prieten a lui Ilarie de Arles, de care auzim multe în povestea pontificatului lui Leon, spune că el a ajuns să ocupe o poziţie de mare influenţă în Vest. Deşi, după cum spune chiar el, el a voit să renunţe la munca literară, presiunea făcută asupra lui de Leon l-a făcut să depăşească această reţinere şi l-a făcut să publice la începutul Sinodului tratatul lui hristologic *De incarnatione.*[166] Autorul se referă la influenţa lui Leon în acest sens când spune: "tu, Leon, bunul meu prieten... ornament al Bisericii Romane şi al slujirii sfinte, m-ai făcut să trec peste intenţia şi decizia (de a renunţa la sârguinţele literare) prin zelul tău demn de laudă şi sinceritatea ta imperioasă."[167]

Putem să ne dăm seama că Leon ştia multe despre hristologie şi înţelegea viziunea teologică estică a studiului acestui tratat, lucruri care îi vor slujii foarte bine în formarea poliţei sale doctrinare în anii de mai apoi.

---

157 Tillemont, Mémoires, Vol. XV, p. 414 aminteşte că în zilele sale (el a murit în anul 1698) locuitorii din Volterra sărbătoreau pe Sfântul Leon (11 aprilie) cu multă somenitate şi îl priveau ca provenind din oraşul lor.

158 Ed. Duchesne, Vol. I, p. 238. "Leo natione Tuscus, ex patre Quintiano."

159 Nu există nici un fel de evidenţă cu privire la un an anume. Orice sugestie în acest sens ar fi numai o ghicire. Cf. D.C.B., art. Leo I, Vol. III, p. 652b.

160 "Ep. 31, 4, JK 425. "viderer patriam et sedem apostolicam velle deserere""; cf. Prosper, Chronicon, sub ann. 440. M.G.H., Chron. min., Vol. I, p. 478, " gaudenti patriae praesentatus." "Patria" înseamnă aici aparent "casă de baştină" şi nu trebuie să implice aici că Roma a fost de fapt locul lui de naştere.

161Ep. 191, I. PL 33, 867; Ep. 194 I, PL 33, 874.

162 Contra Eutycheten, 4, 1. P.L. 62, 119. "Celestino, cui iste (sc. Leo) rectae fidei testimonium reddidit." Această afirmaţie se referă mai întâi la botezul lui Leon. Cel mai probabil autorul are în minte atitudinea lui cu privire la controversa nestoriană.

163 Anul 422.

164 Faptul că alegerea a fost făcută de Leon fie din propria lui iniţiativă sau din cauza responsabilităţiii cu are a fost delegat de Celestin, este o dovadă clară a marii sale influenţe asupra sinoadelor Scaunului Roman chiar şi înainte de ridicarea lui la papalitate.

165 Palladius, Vita Chrys., 3. P.G. 47, 13f.

166 PL. 50, 9-272; cf. Gennadius, De vir. illustr., 61, P.L. 58, 1094.

167 Ibid., praef. P.L. 50, 10f. C.S.E.L., Vol. XVII, p. 235.

În această perioadă Leon a fost hirotonit diacon[168] şi prin urmare a fost chemat printr-un apel urgent de la Chiril al Alexandriei care îi cerea să fie atent faţă de planurile ambiţioase al lui Iuvenalie episcop de Ierusalim.[169] Se pare că acesta din urmă voia să obţină de la scaunele mai mari ale creştinismului recunoaşterea independenţei *de facto* de mitropolitul lui episcopul de Cezarea şi Chiril evident că s-a temut de consecinţele ridicării unui nou primat atât de aproape de graniţele propriei lui juridicţii. Faptul că au trecut cam 20 de ani până ce Iuvenalie şi-a realizat planul ar putea sugera că în ceea ce priveşte faptul că ar afecta scaunul roman, apelul lui Chiril nu a ajuns la nişte surzi.

Papa Celestin a murit pe 27 iulie 432 şi a fost urmat la Xystus, preotul roman de care am auzit în legătură cu primii ani ai lui Leon. Xystus III cu greu poate să fie numit dintre cei mai distinşi deţinători ai scaunului papal; de fapt în cazul lui, la fel ca în a altora, mediocritatea lui se pare că a fost destul de bună pentru minţile celor care l-au ales. În ceea ce priveşte suspiciunea care domina peste el cu 20 de ani înainte, că el a fost prieten cu cauza pelagiană,[170] a fost fie uitată sau fie ignorată. Totuşi au fost unii care au regretat atitudinea ostilă pe care o simţeau acum că ei puteau să privească spre noul regim cu mai multă toleranţă. Între numărul celor care împărtăşeau această speranţă am putea să în numărăm pe Iulian de Eclanum, care cu crezul că a venit vremea să recâştige încrederea Scaunului Roman, a mers atât de departe de a solicita readmiterea la comuniune. Din nefericire se pare că el a ignorat cel mai important factor al situaţiei. Pentru a câştiga favoarea episcopului roman era nevoie să te împaci bine cu arhidiaconul lui influent şi aici Iulian a eşuat. Papa Xystus a fost convins sau făcut să creadă că nici un bine nu ar ieşii din această propunere şi Iulian a trebuit să abandoneze încercările lui.[171]

Probabil că în legătură cu această afacere s-a publicat o coleţie de documente autoritative papale şi conciliare referitoare la controversa pelagiană,[172] a cărei compilaţie, bazaţi pe evidenţă internă a fost atribuită lui Leon.[173]

Având în vedere importanţa ocupată în pontificatul lui Leon a relaţiilor sale cu bisericile din est, se poate vedea că şi predecesorul lui avea astfel de preocupări. În chiar anul alegerii lui Xystus s-a făcut un acord între cei doi protagonişti ai recentului Sinod de la Efes. Faimoasa "Forumlă de Reuniune" semnată de Chiril şi susţinută de Ioan al Antiohiei, care în timpul sinodului a fost unul dintre cei mai intrasigenţi aliaţi ai lui Nestorie, fără nici o îndoială şi-a datorat cel mai mare succes ca un *eirenicon* faţă de susţinerea dată lui de Împăratul Teodosie II.[174] Totuşi este probabil că intervenţia lui Xystus de partea păcii să fi fost de o influenţă considerabilă deşi, după cum a dovedit evenimentul, pacea care a fost obţinută astfel a fost mai mult decât superficială şi a eşuat să dureze dincolo de timpul vieţii co-semnatarilor lui.

Şi mai multe dovezi ale direcţiei pacifice estice a lui Xystus apar dacă luăm în considerare relaţiie lui cu scaunului Constantinopoluui. Fără nici o îndoială că Scaunul Roman era conştient de pericolele care erau în acea parte a lumii şi de posibilitatea în viitorul apropiat ca universalitatea primatului ei să fie provocată serios de ambiţiile ocupaţilor succesivi al tronului episcopal ai capitalei estice. Numai aşa putem să explicăm poliţa de consolidare a "vicariatului" papal din Illyricumul de est, ca o formă de rezistenţă a presiunii vestice faţă de agresiunea constantinpolitană. Totuşi, atâta vreme cât scaunul a fost mulţumit să îşi mărească jurisdicţia într-o direcţie estică, Xystus se pare că a voit fie să fie de acord fie să aprobe.[175] Totuşi, având în vedere ceea ce am spus deja cu privire la aititudinea lui Leon în acest sens, este cât se poate de improbabil că poliţele lu Xystus au găsit susţinerea arhidiaconului său.

Când Xystus III a murit pe 24 iunie 440, după un pontificat de numai 8 ani, Leon a fost absent din Roma. El a fost ales să i-a parte într-o misiune politică, al cărei obiectiv era să ajusteze diferenţa dintre autorităţile militare ale

---

168 Gennadius, ibid.

169 Ep. 119, 4, JK 495. " Juvenalis episcopus ad obtinendum Palestinae provinciae principatum credidit se posse proficere. .. . Quod . . . Cyrillus . . . merito perhorrescens, scriptis suis mihi quid praedicti cupiditas ausa esset praedicavit." Cf. Cyril, Ep. 56. P.G. 77, 320. Faptul că Chiril s-a adresat lui Leon ca arhidiacon sugerază că că el a fost el care în tot pontificatul lui Celestin I şi Xysus II a fost în mare responsabil de direcţie poliţelor papale. A se vedea mai jos p. 36 despre relaţiile cu Iulian din Eclanum.

170 Augustine, Ep. 191, 1. P.L. 33, 867.

171 Prosper, Chronicon, sub ann. 439, P.L. 51, 598. M.G.H., Chron. min., Vol. I, p. 477. "'Julianus Eclanensis, iactantissimus Pelagiani erroris adsertor, . . . multimoda arte fallendi, correctionis speciem prae- ferens, molitus est in communionem ecclesiae inrepere. Sed his insidiis Xystus papa, diaconi Leonis hortatu, vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit."" Eclanum was near Beneventum and hence within the Roman metropolitical jurisdiction.

172A fost dată ca un apedix lui Celstin Ep . 21, JK 381 şi cunoscută ca *Sylllabus.*

173 Tixeront, Histoire des Dogmes, Vol. III, p.290. A se vedea mai departe nota adiţională , The " Syllabus" on Grace, p. 41.

174 Ep. 6, 6, JK 392; cf. Duchesne, Histoire, Vol. III, p. 670.

175 Ep. 9, 3, JK 395.

lui Aetius şi Albinus.[176] Cât de urgentă era o astfel de reconciliere în acest moment, va fi realizat dacă ne vom aduce aminte că cu câţiva ani înainte Gaiseric şi invadatorii vandali s-au făcut stăpâni ai Africii de nord şi ameninţau să atace inima Imperiului.[177] Deşi nu suntem interesaţi pe moment de rezultatul misiunii lui Leon, trebuie să remarcăm faptul că mai apoi Albinius susţine că ea de fapt a fost un succes. Acum că Scaunul Roman era vacant, în ceea ce priveşte Biserica singurul lucru care conta era ca Leon să se întoarcă şi să îl ocupe. Pentru a realiza acest lucru o delegaţie de persoane reprezentate de clerici şi laici a fost trimisă din capitală ca să aştepte cu nerăbdare întoarcerea sa. Se pare că nu au fost mulţi care au murmurat numele candidatului său rival şi când Leon a reintrat în oraşul imperial la 40 de zile după moartea lui Xystus el a fost ales unanim şi cu mare mulţumire.[178]

Leon a fost hirotonit episcop al Romei pe 29 septembrie 440 şi a marcat ocazia prin a ţine prima dintre acele mari predici care an de an cel puţin în prima parte a pontificatului său au fost unele care au sărbătorit aniversarea evenimentului.[179] Ni-l putem imagina ca un om în plină vigoare a vieţii sale pe pragul unei mari cariere înconjurat de o mare adunare de prelaţi şi clerici şi susţinut de adunarea entuziastă şi unanimă a bisericii locale în timp ce s-a adresat mulţimii cu aceste cuvinte:[180] "fie ca gura mea să laude pe Domnul şi sufletul şi duhul meu, carnea şi limba mea să binecuvinteze Numele lui cel sfânt. Eşecul de a recunoaşte binefacerile lui Dumnezeu sunt un semn mai mult de nemulţumire decât de modestie şi ce ar fi mai potrivit ca slujirea unui (nou) episcop să înceapă prin a Îl lăuda pe Domnul... Îi voi mulţimii lui Dumnezeu pentru beneficiile care le-a adus peste mine. Pe lângă acestea mă alătur vouă în sărbătorirea gratitudinii voastre prin alegerea mea, fiindcă eu ca un păstor grijuliu voiesc mântuirea sufletelor voastre recunoscând cât de mult respect, iubire şi încredere mi-aţi arătat, când în ciuda lipsei mele de merite din trecut voi totuşi m-aţi ales pe mine. Aşa că vă rog prin mila lui Dumnezeu să îl ajutaţi cu rugăciunea pe cel care voiţi să vă împlinească dorinţele pentru ca harul lui Dumnezeu să locuiască în mine şi încrederea voastră să nu se clatine."

Cuvinte ca acestea sunt suficiente pentru crede că "există ceva din aristotelica μεγαλοψυχια în Leon în momentul în care el se suia pe un tron numit *pas excellence* apostolic; el nu se gândeşte să evadeze din datoria care i-a fost pusă înainte; el are încrederea gravă că este o responsabilitate de seama lui, că el este omul pentru ea şi că el va fi ajutat de Dumnezeu să îşi ducă la bună îndeplinire datoriile."[181] La fel de remarcabil este bucuria cu care el primeşte cu bucurie oportunitatea de a asuma o mare responasabilitate pentru împlinirea căreia el crede că are nimic mai mult sau mai puţin decât o chemare din cer. Pe de altă parte, în timp ce el mărturiseşte liber dependenţa absolută de harul lui Dumnezeu,[182] predicile lui arată puţine semne despre o depreciere de sine artificială,[183] care au loc de mai multe ori în cuvântările unor oameni mai mici. Cu multă simplitate şi o direcţie concisă a limbajului el combină apelul pentru cooperarea ascultătorilor lui cu o afirmare de sine a autorităţii care i-a fost dată de Dumnezeu, sugerând că numai dacă prima este acordată şi ultima este recunoscută poate împlinirea scopului lor comun să fie împlinită.

În fiecare an, când venea aniversarea consacrării lui, Leon sărbătorea ocazia prin a ţine o predică similară cu cea pe care tocmai am menţionat-o. A doua din această serie s-a deschis ca prima într-o notă de bucurie triumfală.[184]

"La timpul potrivit când ziua revine, când Domnului i-a făcut plăcere ca eu să îmi asum datoriile episcopale, am numai motive să mă bucur de mărirea lui Dumnezeu. Fiindcă, deşi El nu a găsit nimic în mine ca să merit aceste lucruri, El mi-a dat mari datorii tocmai pentru ca să Îl iubesc şi mai mult şi să facă harul lui o sursă de minuni. Evident că un astfel de act din partea Lui ne-ar sugera că da, să ne convingi că nimeni nu s-ar putea baza pe propria sfinţenie fără să nu aibă încredere în mila Lui care se arată tocmai în sfinţirea păcătosului şi în recuperarea celor căzuţi."

---

[176] Aetius a fost în acest timp *Magister utriusque militiae,* cu sfera de autoritate în Galia de sud. Oficiul deţinut de Albinius nu ne este cunsocut dar 4 ani mai apoi el a devenit Prefectul praetrian al Italiei. A se vedea Inter Leon. Epp. No. 8. P.L. 54, 622.

[177] Cf. Edictului lui Valentinian III care proteja Roma.

[178] Prosper, Chronicon, sub ann. 440. M.G.H., Chron. min., Vol. I, p. 478. "Defuncto Xysto episcopo XL. amplius diebus Romana ecclesia sine antistite fuit, mirabili pace atque patientia praesentiam diaconi Leonis expectans, quem tunc inter Aetium et Albinum redintegrantem Galliae detinebant, quasi ideo longius esset abductus, ut et electi meritum et eligentium iudicium probaretur, igitur Leo diaconus legatione publica accitus et gaudenti patriae praesentatus XLIII Romanae ecclesiae episcopus ordinatur."

[179] La fel de bine a fostcu ocazia sinodului anul al episcopilor care aparţineau jurisdicţiei mitropolitane a lui Leon. Un astfel de sinod a mai fost ţinut în timpul lui Xystus III, a se vedea Ep. 2, 1 JK 390 şi fără nici o îndoială şi mai înainte.

[180] Serm. 1. Pil. 54, 141.

[181] Bright, Sermons of St. Leo, p. iv.

[182] Serm. 1; cf. Serm. 3, 1. "non desperamus . . . quia non de nobis, sed de illo praesumimus, qui operatur in nobis."

[183] E.g. Gregory I, Registrum, 1, Epp. 5 and 7. JE 1071, 1074.

[184]Serm. 2, 1 PL 54, 142.

Pe lângă Leon au fost mai mulţi care aveau bune motive să se bucure. Într-o perioadă de timp când Statul era pradă haosului militar şi civil, când lumea occidentală suferea durerile naşterii unei noi civilizaţii latino-germane şi când Biserica era angajată în conducerea bărcii credinţei prin mijlocul bancurilor de doctrine chestionabile şi a unor sub-sisteme de gândire, era cât se poate de important ca cel care ocupa unul dintre cele mai importante scaune ale creştinismului să fie Leon "care putea să facă din Scaunul lui Petru să ia locul unei puteri imperiale ce se clătina... capabil mai presus de toate de a disciplina şi consolida creştinismul occidental, pentru a prezenta un front puternic barbarilor eretici şi să rămână într-o consistenţă neclătinată pe tot parcursul acestei perioade tumultoase care lega lumea antică de cea modernă."[185] Ca o recunoaştere a succesului în a realiza această datorie gratitudinea Bisericii i-a acordat din popularitate titlul de "Leon cel Mare" deţinut numai de Grigorie I dintre toţi episcopii Romei. Va fi una dintre preocupările noastre să vedem în ce măsură acest verdict este justificat în lumina istoriei.

Notă adiţională

"Syllabus" despre har

Documentul cunoscut ca *Syllabus,* la care ne-am referit în capitolul precedent şi descris de Duchesne ca "primul care a încercat să definească atitudinea Bisericii Romane în sine cu privire la aceste subiecte"[186] (în controversa pelagiană) constă dintr-o colecţie de definiţii conciliare papale despre Har şi Liberul Arbitru, precedate de o prefaţă care ne permite să ne formăm o idee despre punctul de vedere al complitatorului. El accentuiază foarte mult dreapta folosire a Harului şi nevoia cooperării cu voinţa lui Dumnezeu în timp ce înştiinţează că tot ceea ce este bun vine de la Dumnezeu. Astfel el spune: "Dumnezeu aşa lucrează în inimile oamenilor în libertul arbitru că sfintele gânduri, sfaturile bune şi chiar dorinţa de bine sunt toate de la Dumnezeu, din moment ce numai prin El suntem capabili de ceva bun fără de care nu putem face nimic."[187]

Şi mai apoi: „prin urmare am confirmat aceste reguli ecclesiale şi documente derivate din autoritatea dumnezeiască ca noi să putem să fiind conştienţi că Dumnezeu este autorul la toate bunele dorinţe şi fapte şi la toate intenţiile şi împlinirile prin care după convertirea lor oamenii tânjesc după Dumnezeu şi suntem convinşi că toate meritele umane sunt anticipate de Harul Lui, prin ajutorul căruia noi putem în cele din urmă fie să voim sau să facem orice este bine."[188]

Şi din nou: "El acţionează chiar în noi pentru ca noi să voim şi să facem ceea ce vrea El şi nici nu se lipseşte de aceste (daturi) intenţionate pentru a fi folosite, să stea nefolosite în noi şi nici să ni le dea pentru a le neglija: prin urmare trebuie să fim împreună lucrători cu harul lui Dumnezeu."[189]

Pe de altă parte este de importanţă pentru autor că el dă mai multe puncte despre doctrina controversată a lui Augustin, cum ar fi irezistibilitatea în faţa harului, teoria predestinaţiei şi problema dacă mântuirea este inteţionată pentru toţi sau numai pentru câţiva.[190]

Din evidenţa internă este cât se poate de probabil că el avea în minte nu numai pelagianismul deschis a lui Iulian de Eclanum dar la fel de bine într-o formă mai modificată cunoscută în general ca semi-pelagianismul[191] după cum era învăţat de Ioan Casian şi alţi din şcoala Galiei de sud. Asemănarea acestei gândiri cu cea a scrisorilor anti-pelagiene a lui Leon, din Ep. 1 şi 2 sugerează deşi nu dovedeşte că este o compilaţie leontină.

---

[185] Gore, D. C.B., Art. Leo I 'pope, Vol. III, p. 654.

[186] A fost descoperit de Dionisie Exigul între archivele palale şi inclus de el în apedixul papei Celestin I Ep. 21, JK 381. Praeteritorum sedis apostolicae episcoporum auctoritates de gratia Det.

[187] Syllabus, c. 10. "Quod ita Deus in cordibus hominum atque in ipso libero operetur arbitrio ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonae voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus sine quo nihil possumus."

[188] Ibid., 14. "His ergo ecclesiasticis regulis et ex divina sumptis auctoritate documentis . . . confirmati sumus ut omnium bonorum affectuum atque operum et omnium studiorum omniumque virtutum quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur auctorem, et non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita praeveniri, per quem fit ut aliquid boni et velle incipiamus et facere." Cf. Leo, Ep. 1,3. JK 398.

[189] Syllabus, 14. "Agit quippe in nobis ut quod vult et velimus et agamus, nec otiosa in nobis esse patitur quae exercenda, non negligenda donavit, ut et nos cooperatores simus gratia Dei."

[190] See esp. ibid., 15.

[191] Termenul în sine este probabil din secolul al XVIII-lea. A se vedea Duchesne, Histoire, Vol. III, p. 274, n. 1. Leon şi contemporan ii lui au fost clasificaţi ca fiind pelagieni *tout court*. Cf. Prosper, ap. Augustine Ep. 225, 7. P.L. 33, 1006.

CAPITOLUL III

LEON CA EPISCOP AL ROMEI

Unanimitatea Bisericii Romane în alegerea lui Leon pentru a umple scaunul lăsat vacant de moartea lui Xystus III a fost de bun augur pentru pacea internă în timpul unui pontificat care a durat 21 de ani. Fără nici o îndoială că un factor important care a contribuit la realizarea unei astfel de păci a fost caracterul pe care îl avea noul papă, tăria căruia este descoperită cât se poate de clar de felul în care el a abordat problemele care au apărut pe parcursul administaţiei sale în special la Roma.

Dintre cele mai grave probleme a fost o consecinţă parţială a imigaţiei în Italia a unui număr promiscuu de refugiaţi din Africa care au fugit din calea violenţei invadatorilor vandali. Din anul 439 oraşul Cartagina şi provincia proconsulară a căzut în mâinile lor şi nu a mai fost posibil pentru oricine nu era arian în credinţă sau barbar prin naştere să se bucure de securitate materială sau personală. Fără de nici o îndoială că cei mai mulţi care au emigrat au fost creştini dar este sigur că în numărul lor era o parte şi aderenţi ai cultului maniheic.[192]

Acest cult a ajuns la Roma probabil cu un secol şi jumătate mai înainte dar din diferite motive şi nu din cauza faptului că nu era în favoarea împăraţilor creştini şi păgâni,[193] Biserica de la capitoliu avea puţine motive să o privească drept un rival serios.[194] Totuşi în Africa situaţia era cu totul alta. Acolo cultul se putea lăuda cu o organizare elaborată şi a îmbrăţişat mulţi membrii.[195] Atâta vreme când Africa a rămas pe mâna romanilor, în ciuda atitudinii ostile a legislaturii oficiale, maniheii se pare că se bucurau de faptul că erau în mare toleraţi. Dar odată ce vandalii au avansat ei au avut toate motivele să se teamă pentru siguranţa lor, la fel ca fraţii lor creştini. A urmat o emigraţie extensivă în căutarea unor noi case în provincii care până acum au rămas imune atacurilor vandale. Sicilia şi Italia ambele uşor accesibile păreau să promită un refugiu sigur şi aşa au venit aici creştinii şi maniheii unii lângă alţii.

Chiar şi aşa, este posibil că fiindcă ocupantul scaunului papal a fost un om de acţiune viguroasă şi determinată ei ar fi putut să fie lăsaţi neperturbaţi. S-a demonstrat că maniheii au găsit în Leon un adversar implacabil pe care l-ar fi mulţumit numai suprimarea totală a cultului.

Un raport care a ajuns la Leon spunea despre celebrarea ritului religios cu detalii suficient de scandaloase despre opinia lui pentru a solicita o investigaţie publică.[196] Primul lui pas a fost de a se sfătuii cu puterea civilă şi mai apoi de a alcătuii un tribunal compus care a fost alcătuit nu numai din clericii rezidenţi şi vecini dar la fel de bine şi din membrii ai Senatului care acţionau în capacitate juridică.[197] La acest tribunal au fost aduse un număr de învăţători şi discipoli manihei de ambele sexe,[198] care au făcut publice detaliile învăţăturilor şi a cultului lor.[199] Martorul a constituit un personaj atât de distins ca "episcopul" sectei, a cărui evidenţă, oferită atât verbal cât şi în scris,[200] a arătat că un act imoral cu un caracter în mod particular grosier a avut loc, mai bine spus, intercursul ceremonial între un copil şi o fetiţă de numai 10 ani; acurateţe care a fost garantată suficient de prezenţa în tribunal a ofensatorului însuşi la fel de

---

[192] Chiar Leon se referă la imigraţia maniheică şi la cauzele ei în Serm. 16, 5. P.L. 54, 179A. "Hos... pestiferos, quos aliarum regionum perturbatio nobis intulit crebriores." Pentru detalii despre acest cult a se vedea Notele Adiţionale, The Origin and Development of Manichaeism.

[193] Un decret dat de Diocleţian în anul 290 Cod. Greg. XIV, iv, 4-7, ed. Haenel, p. 44, a spus că atunci când liderii cultului sunt detectaţi să fie arşi de vii, cărţile lor distruse şi adereţii depacipaţi decât dacă se lepădau de cult. Kirch, Fontes, No. 328. O legislaţie similară deşi cu anumite pedepse prescrise mitigate au fost date şi sub împăraţii creştinii cum a fost Valentinian I. Cod. Theod. XVI, v, 3; Theodosius I, Cod. Theod. XVI, v, 9; Honorius, Cod. Theod. XVI, v, 38, 40; Valentinian III, Cod. Theod. XVI, v, 62. Mirbt, Quellen, No. 181.

[194] Despre maniheismul la Roma a se vedea Augustin Confessio, 5, 10. Cf. Liber pont., ed. Duchesne, Vol. I, p. 169, n. 3.

[195] Despre asocierea lui Augustin cu maniheismul a se vedea De mor. eccl. cath. et de mor. manich. P.L. 32, 1310-1378; id., c. Faustum. P.L. 42, 207-518. Cf. Dict. Théol. Cath., Vol. I, col. 2292-4.

[196] Principalele surse sunt Serm. 16, 4. P.L. 54, 178; Ep. 7, JK 4053 Nov. Val. 18, ed. P. Meyer, p. 103. Inter Leon. Epp., No. 8. P.L. 54, 622.

[197] Serm. 16, 4. "' Residentibus itaque mecum episcopis ac presbyteris ac in eundem consensum Christianis viris ac nobilibus congregatis" ; Ep. 15, 16, JK 412, "frequentissima praesentia sacerdotum, sed etiam illustrium virorum dignitas, et pars quaedam senatus ac plebis"; Nov. Val. 18, Inter Leon. Epp., No.8. P.L. 54, 622, "in iudicio beatissimi papae Leonis, coram senatu amplissimo." Despre funcţiile juridice ale senatului Roman în acest moment a se vedea cf. Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 22.

[198] Serm. 16, 4. " Electos et Electas eorum iussimus praesentari; Ep. 7, 1, JK 405, "Plurimos impietatis Manichaeae sequaces et doctores in Urbe investigatio nostra."

[199] Serm. ibid. " qui cum de perversitate dogmatis sui, et de festivitatum suarum consuetudine multa reserassent."

[200] Nov. Val. 18. P.L. 54, 6228. ""Adeo ut eorum quoque qui diceretur episcopus, et voce propria proderet, et omnia scelerum suorum secreta perscriberet.""

bine ca şi cele două femei care au fost responsabile de oferirea copilului.[201] În judecata sa tribunalul a discriminat după gradul de vinovăţie a apărătorilor. Astfel că numai îndărătnicii (fanaticii) au fost pedepsiţi. Cei care au fost gata să condamne în cuvânt şi în scris numele şi învăţăturile lui Manes au fost subiectul unor pedepse mai mici; cei care au refuzat acest lucru au fost condamnaţi la închisoare pe viaţă.[202]

Leon a oferit mult spaţiu în predicile şi scrisorile sale acestei afaceri şi în adăugire ne oferă informaţii valoroase despre caracterul cultului practicat în secolul al cincilea.

După el, maniheii identificau pe întemeietorul lor ca pe o manifestare a Duhului Sfânt, care astfel continua să îi inspire pe ucenici şi le descoperea cunoştinţe din trecut.[203] Acest lucru face aluzie la atitudinea critică faţă de Scripturile Bisericii Creştine şi atrage atenţia faţă de afecţiunea faţă de scrieri mitice şi apocrife. Din câte se pare nu era uşor să recunoşti un manihean pe străzile Romei. Ei puteau să fie recunoscuţi după hainele murdare şi trăsăturile palide[204] sau puteau să fie diferenţiaţi prin faptul că ei posteau duminica şi lunea ca zile de post în cinstea soarelui şi a lunii.[205] Mai apoi Leon face aluzie la respingerea maniheiană a faptelor esenţiale ale vieţii întrupate a lui Hristos şi a viziunii lor dochetiste a naturii Sale umane.[206] El vorbeşte despre respingerea validităţii botezului creştin.[207] Probabil cea mai generală opinie a sa despre cult este ilustrată de aceste cuvinte care urmează: "el (diavolul) şi-a construit o fortăreaţă prin prostia maniheilor... unde el se bucură nu numai de un anumit grad de depravare dar la fel de bine de un amestec de orice greşeală şi blasfemie. Lipsa de sfinţenie a păgânilor, orbirea evreilor după trup, secretele ilicite ale magiei şi tot ceea ce este lipsit de evlavie sau blasfemiator în orice erezie, toate acestea în consacrarea a toată spurcăciunea au curs în această sectă ca şi într-o cloacă."[208]

Leon nu avea nici o îndoială cu privire la natura duşmanului cu care avea de a face. Nu s-a mulţumit numai cu o acţiune oficială. Imediat după proces ale cărui detalii tocmai le-am oferit, el a predicat în faţa mulţimii romane despre acest subiect.[209] Pentru folosul ascultătorilor el le-a oferit o imagine grafică a întregii investigaţii şi a concluzioanat prin a îi îndemna să descopere preoţilor parohi identitatea sectanţilor maniheeni pe care îi cunosc făcând apel la cooperarea lor generală în datoria de a suprima întregime cultul.[210] A denunţa un maniheu, le-a spus el, nu este numai un act de evlavie ci un act haric.[211] Predicând altă dată pe acelaşi subiect el le interzice creştinilor romani orice intercurs social cu sectanţii, în timp ce le cere informaţii complete despre aşezămintele şi şcolile lor, despre patronii şi aderenţii lor.[212]

Totuşi chiar şi la Roma, execuţia efectivă a planului lui Leon a fost făcută cu o oarecare dificultate. Acest lucru s-a datorat faptului că, după cum ne spune el, unii manihei aveau obiceiul de a îşi ascunde profesiunea lor de credinţă

---

[201] Serm. ibid. ""' Aderant enim omnes personae, per quas infandum facinus fuerat perpetratum, puella scilicet ut multum decennis, et duae mulieres, quae ipsam nutrierant, et huic sceleri praeparabant. Praesto erat etiam adolescentulus vitiator puellae, et episcopus ipsorum detestandi criminis ordinator." Ep. 7, 1, "'ipse qui eorum dicebatur episcopus, a nobis tentus, proderet flagitiosa in suis mysticis quae teneret."

[202] Ep. 7, 1. "aliquanti vero, qui ita se demerserant, ut nullum his auxiliantis posset remedium, subvenire, subditi legibus, secundum Christianorum principum constituta . . . per publicos iudices perpetuo sunt exilio relegati." On the anti-Manichaean legislation see above, p. 43.

[203] Serm. 76, 6. P.L. 54, 408. id in magistro suo Mane sanctum apparuisse Spiritum crediderunt, . . . in quo ita Spiritus Dei manserit, ut non aliud fuerit Manes ipse quam Spiritus qui per ministerium corporeae vocis et linguae discipulos suos in omnem induceret veritatem et nunquam cognita praeteritorum secreta saeculorum reseraret."

[204] Serm. 34, 5. P.L. 54, 249A, "discretionibus ciborum, sordibus vestium, vultuumque palloribus." Cf. Serm. 42, 4. P.L. 54, 278B.

[205] Serm. 42,5. P.L. 54, 2798. "luminaribus caeli stultam abstinentiam devoventes: siquidem in honorem solis ac lunae prima ac secunda Sabbati ieiunare delegerunt." Cf. Serm. 22, 6. P.L. 54, 198c; 27, 5. P.L. 54, 219A.

[206] Serm. 24,4. P.L. 54, 206s, "nec ullum habent in Christi regeneratione consortium, qui cum de Maria virgine negant corporaliter natum: ut cuius non credunt veram nativitatem, nec veram recipiunt passionem." Cf, Serm. 34, 4. P.L. 54, 247 Bc.

[207] Serm. 9, 4. P.L. 54, 163¢, "baptismum regenerationis totius gratiae virtute dispoliat.

[208] Serm. 16, 4. P.L. 54, 178A, "arcem tamen sibi in Manichaeorum struxit (sc. diabolus) insania... ; ubi non unius pravitatis speciem, sed omnium simul errorum impietatumque mixturam generaliter possideret. Quod enim in paganis profanum, quod in Judaeis carnalibus caecum, quod in secretis magicae artis illicitum, quod denique in omnibus haeresibus sacrilegum atque blasphemum est, hoc in istos, quasi in sentinam quamdam, cum omnium sordium concretione confluxit."

[209] Serm. 9. P.L. 54, 160c.

[210] Ibid., 4. 'Ad hanc vos hortamur industriam, ut Manichaeos ubicumque latentes vestris presbyteris publicetis."" The use of " vestris " appears to imply the assignment of priests, at this date, to particular "congregations."

[211] Ibid. " Magna est enim pietas prodere latebras impiorum .. . Vobis . . . ante tribunal Domini proderit, quod indicimus, quod rogamus."

[212] Serm. 16, 5. P.L. 54, 1794. "Hos... ab amicitia vestra penitus abdicate ; vosque praecipue mulieres, a talium notitia et colloquis abstinete . .. moneo ut si cui vestrum innotuerit, ubi habitent, ubi doceant, quos frequentent, et in quorum societate requiescant, nostrae sollicitudinis fideliter indicetis."

sub haina unor conformităţi ocazionale[213] sau prin a reprezenta adorarea lor a astrelor cereşti ca adresându-se lui Hristos Însuşi.

Următorul pas în campania anti-maniheiană a fost de a informa pe sufraganii provinciei romane de cursul recent al evenimentelor din capitală şi de a le solicita cooperarea.[214] Nevoia de a face aşa a fost cu mult mai urgentă fiindcă mai mulţi aderenţi ai sectei au început să fugă din Roma pentru scăpa de arestul din mâinile agenţilor lui Leon.[215] Prin urmare el a adresat o scrisoare, de vreme în anul următor descoperind episcopilor de sub ascultarea sa mitropolitană cerându-le ajutorul lor în a efectua o extirpare generală a sectanţilor din sudul Italiei. Aceasta nu a fost totul. O scurtă descriere a afacerii dată de Prosper sugerează că Leon a făcut primii paşi pentru a înştiinţa marile biserici din est despre pericolul care ameninţa societatea;[216] şi putem presupune că şi ei au fost invitaţi să coopereze în măsurile care au fost luate.[217]

Avem deja un alt document de o importanţă majoră referitor la acest subiect la care am făcut deja aluzie. Este un edict imperial[218] publicat după 18 luni de la eveniment. Nu se ştie dacă a fost emis ca o consecinţă a deciziei din partea guvernului de a întări legislaţia existentă anti-maniheiană sau din cauza lui Leon care a găsit autorităţile ecclesiale ale provinciilor insuficient de a acţiona în execuţia planurilor sale decizând să invoce ajutorul puterii seculare, la fel cum nu se poate ştii nici efectul acestor măsuri. După ce a făcut aluzie la legislaţia timpurie împotriva sectei,[219] edictul continuă să menţioneze procesul recent de la Roma şi stabileşte că oriunde sunt găsiţi aceşti sectanţi ei sunt subiectul pedepselor cerute de lege. Se vor ţine procese şi liber va fi numai cine depune un rechizitoriu în timp ce ascunderea de informaţii despre acţiunile lor sau supresiunea informaţilor sunt interzise sever. Edictul repune în acţiune legile de mai înainte declarând că maniheii sunt excluşi din serviciul civil şi din rezidenţa în localităţile urbane[220] şi îi face pe ei incapabili de a moştenii proprietăţi sau a lăsa moştenire prin testament; toate aceste proprietăţi vor fi confiscate de trezoreria publică. Mai mult, îi lipseşte de a fi apăraţi în tribunale sau chiar de contracta un acord legal. În cele din urmă, se prescrie ca orice oficiali ai serviciului imperial civil care sunt nepăsători sau neglijenţi să admită membrii acestui cult în orice oficiu şi ei vor fi pedepsiţi cu o amendă de 10 dinari (cam 25 de euro în banii de azi).

Toată afacerea este vrednică de atenţie nu numai pentru lumina care o aruncă asupra caracterului lui Leon indicând minuţiozitatea şi determinarea lui când a început să facă o acţiune dar şi fiindcă ne oferă primul exemplu cunoscut a unui parteneriat dintre Biserică şi Stat în a duce la îndeplinire o poliţă de persecuţie religioasă. Ca atare, a fost singur Statul care a iniţiat suprimarea crezului practicii eterodoxe.[221] Acum pentru prima dată Biserica în persoana papei şi-a asumat datoria de a căuta şi a aduce la judecată aderenţii unui cult rival şi deşi se poate pelada că extensiunea unui astfel de cult nu a fost inamic existenţei înseşi a Bisericii, ci motivul pentru caracterul particular al fabricii sociale, nefiind dificil să vedem că adoptarea formală a unui astfel de poliţe a fost asumată cu un mare pericol nu atât de mult pentru victime ci pentru agenţii poliţei. Era o poliţă care implica folosinţa forţei şi suprimarea libertăţii de conştiinţă.

---

213 Serm. 42, 5. P.L. 54, 2798. ""Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse conventibus, ita in sacramentorum communione se temperant, ut interdum, ne penitus latere non possint, ore indigno Christi corpus accipiant, sanguinem autem redemptionis nostrae haurire omnino declinent." Mai apoi în acelaşi pasaj el afirmă că respingerea potirului de laici se pedepseşte cu excomunicarea.

214 Eb. 7, JK 405, datată de pe 30 ianuarie 444. Titlul "ad episcopos per Italian" după cum este data de majoritate manuscriselor poate sugera o rază largă decât sudul Italiei. Este posibil ca după cum credea Batiffol, Siége Apostolique, pp. 436f., copii au fost trimise mitropoliţilor din Milano şi Aquileia pentru publicare spre sufraganii lor. Detaliile date de această scrisoarea nu aduc multe informaţii noi decât cele pe care Predicile lui Leon le-au adus despre acest subiect.

215 Ibid., 2. "aliquantos de his, quos hic, ne se absolverent, arctior reatus involverat, cognovimus aufugisse."

216Chronicon, sub ann. 443. M.G.H., Vol. IX, p. 479. "" Hoc tempore plurimos Manichaeos intra urbem latere diligentiae [al. diligentia] papae Leonis innotuit, qui eos de secretis suis erutos et oculis totius ecclesiae publicatos omnes dogmatis sui turpitudines et damnare fecit et prodere incensis eorum codicibus, quorum magnae moles fuerant interceptae, quae cura viro sancto divinitus, ut apparuit, inspirata non solum Romanae urbi sed etiam universo orbi plurimum profuit, si quidem confessionibus in urbe captorum qui doctores eorum, qui episcopi, quive presbyteri in quibus provinciis vel civitatibus degerent patefactum sit, multique Orientalium partium sacerdotes industriam apostolici rectoris imitati sunt." El menţionează în mod specific arderea scrirlor maniheene ca fiind prescrisă de lege.

217 Cf. Theodoret, Ep. 113. P.G. 83, 1313; Inter Leon. Epp., No. 52, 2.

218 Inter Leon. Epp., No.8. P.L. 54, 6228. Nov. Val. 18, ed. P. Meyer, p. 103.

219 " Manichaeos . . . quos . . . toto orbe pellendos omnium retro prin- cipum statuta iudicarunt." Strict vorbind „omnium" a fost o exegerare din moment ce nu a fost nici un fel de legislaţie cu privire la acest subiect înainte de timpul lui Diocleţian, în timp ce Teodosie I a fost primul care a reînnoito după o uitare de mai bine de o jumătate de secol.

220 Ibid. "'Dignitate militiae et urbium habitatione privandos." Trebuie să avem în vedere că termenul de "militia" la această dată şi-a pierdut orice semnificaţie militară şi a fost folosit pentru a denota numai un serviciu pur civil.

221 69. Cod. Theod., XVI, i, 2, ed. Mommsen, p. 833. Mirbt, Quellen, No. 134. Publicat de Teodosie I pe 27 februarie 380.

În acelaşi timp trebuie să fie amintit că Leon nu a făcut nimic mai mult decât să aplice legea după cum a existat ea atunci şi că responsabilitatea ultimă a stat nu atât de mult cu el ci cu cei care cu un secol jumătate înainte au pus piciorul în prag prin adoptarea unei legislaţii anti-maniheene. Pe de altă parte trebuie spus că caracterul antisocial a crezurilor şi practicilor sectei a justificat cele mai puternici măsuri împotriva ei în interesul moravurilor publice.

Avem motive bine întemeiate să credem că măsurile luate de Leon pentru suprimarea totală a maniheismului la Roma au fost în mare un succes, din moment ce mai auzim puţin de cultul sau aderenţii lui în legătură cu capitala.[222] Totuşi, maniheismul nu a fost singurul duşman al credinţei creştine cu care a trebuit să se confrunte. Sub o formă sau alta erezia în ciuda legislaţiei imperiale încă persista în populaţia unui oraş aşa de cosmopolitan ca Roma şi chiar Leon nu a fost capabil să prevină reînvigorarea arianismului în timpul regimului atotputernicului suveran Ricimer care era arian după religie.[223] Totuşi este cât se poate de probabil că un avertisment[224] la timp care a venit de la el împotriva propagandei insidioase al monofiziţilor egipteni a fost de succes în a prevenii susţinătorii lui Eutihie şi Dioscor de a câştiga convertiţi dintre creştinii romani.

Nu avem nici o mărturie directă a relaţiilor lui Leon cu evreii. Din vremea lui Honorius ei s-au bucurat de anumite privilegii care au fost date peste ei de a îi face legal imuni de orice interferinţă oficială.[225] Chiar dacă ei au fost ocazional victime ale violenţei în Alexandria[226] şi în alte părţi ale Imperiului unde înflorea fanatismul, se pare totuşi că la Roma ei erau de obicei nemolestaţi. În acest sens relaţiile dintre evrei şi creştini în timpul pontificatului lui Leon par că nu a făcut nici o excepţie.[227]

La începutul secolului al cincilea păgânismul a încetat să mai exercite o influenţă profundă asupra minţiilor şi vieţilor locuitorilor oraşului. Doar câţiva din nobili încă continuau să îi ofere o apartenenţă nominală[228] şi templele deşi erau închise erau totuşi intacte.[229] Ce a mai rămas din păgânismul popular a fost limitat la ţinerea superficială a anumitor festivale anuale ca *Lupercalia* pe 15 februarie[230] şi *ludi Appolinares* care ţineau între 6 şi 13 iulie,[231] precum şi supravieţuirea unor anumite obiceiuri păgâne. Leon remarcă într-una din predicile sale[232] că anumiţi credincioşi înainte de a intra în naosul bazilicii Sfântul Petru, aveau obiceiul de a se întoarce de pe susul scărilor şi a se închin a soarelui care răsărea. El reaminteşte cu această ocazie că razele soarelui nu sunt decât reflecţia gloriei lui Dumnezeu şi că ei ar trebuii să cinstească şi să Îl doare pe El în biserică şi să nu imite prostia păgână printr-o astfel de practică lipsită de sens.

Energia şi zelul lui Leon arătate în măsurile luate de el pentru a păstra trauma împotriva ridicolului maniheu sau a prostiilor păgâne care pot să fie ilustrate mai departe prin menţionarea exemplelor cu privire la interesul lui faţă de menţinerea cultului public creştin. Pe parcursul pontificatului lui au fost făcute anumite îmbunătăţiri şi adăugiri Bisericilor romane. Mai întâi de toate el a fost responsabil de o restaurare generală la bazilica Sfântului Petru. Mozaicul care a înfrumuseţat intrarea principală la biserica care a ajuns până la distrugerea clădirii originale în vremea papei

---

[222] Liber pont., Vita Gelasii (ed. Duchesne), Vol. I, p. 255 menţionează că Ghelasie la fel ca Leon a detectat existenţa maniheenilor în Roma şi i-a scos afară din oraş. Cărţile lor au fost arse în public pe veranda de la Santa Maria Maggiore.

[223] Succesorul lui Leon, Ilarie i este numit "episcopus ecclesiae catholicae urbis Romae," Mansi, Concilia, VII, 960, din care putem să deducem existenţa unui episcop arian la Roma în acest timp. Cf. Kidd, History, Vol. III, p.390 and n.2. Ricimer a ridicat biserica centrală Sfânta Agatha lângă Palatin. A se vedea Grisar History, Vol. I, p. 114.

[224] Serm. 96, P.L. 54, 466, predicată în Biserica Sfintei Anastastia în cartierul grecesc aproape de Emporiu pe Tibru, un cartier care era foarte frecventat de comercianţi şi alţii din Orient.

[225] Cod. Theod., XVI, viii, 20. Cartierul din Roma cunoscut ca Transtiberium a fost în mare popular la evreii încă din primele zile ale Imperiului. A se vedea Grisar, History, Vol. I, p. 175.

[226] A se vedea afacerea Hypatia. Socrates, H.E., 7, 15.

[227] Totuşi, Ambrozie a fost confruntat cu probleme ridicate de prezenţa evreilor în Orient; a se vedea ale sale Epp. 40 şi 41; Homes Dudden, St. Ambrose, Vol. II, pp. 371-9. Nici o dificultate serioasă nu a apărut în Roma până la pontificatul lui Symmacus. A se vedea Cassiodorus, Var., 4, 43, ed. Mommeen, ap. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XII, p. 133.

[228] e.ɕ. Volusianus, Comes rerum privatarum in a.D. 408. See Cod. Theod., V, xvi, 31.

[229] Cf. Cod. Theod., XVI, x, 19 of A.v. 408.

[230] Grisar, History, Vol. II, pp. 217f. unde el menţionează că o încercare zadarnică a fost făcută pentru a reintroduce festivalului în pontificatul lui Ghelasie.

[231] Leo, Serm. 84, 1. P.L. 54, 433. Cf. Grisar, op. cit., Vol. III, p. 281.

[232] Id. Serm. 27, 4. P.L. 54, 218. Este posibil că această practică reflectă influenţă maniheană. Totuşi putem să remarcăm o paralelă interesantă în Iezechil 8, 17.

Grigorie IX a fost lucrarea lui Leon,[233] costurile fiind suportate de Marinianus, ex-prefect şi *Consul ordinarius* şi soţia lui Anastasia.[234] La fel de bine el a înlocuit decoraţia originală simplă a interiorului în absidă cu ceva mai elaborat şi mai permanent.[235] Pentru a asigura realizarea obişnuită şi continuă a slujbelor dar la fel de bine şi pentru a le păstra sub o supraveghere a lui personală el a întemeiat o mănăstire în strânsă legătură cu bazilica.[236] În cele din urmă, pentru a proteja sfinţenia comorii care se odihnea acolo, adică moaştele Apostolului, el a numit o gardă care să facă slujbe regulat cunoscute cu numele de *cubicularii.*[237]

Totuşi, interesele lui Leon nu s-au limitat numai la bazilica Sfântului Petru. Biserica Sfântului Pavel afară din Ziduri a fost reconstruită din nou sub domniile lui Valentinian II, Teodosie I şi Arcadie.[238] Decoraţia Arcii Triumfale a fost lucrarea specială a lui Leon. Ea a supravieţuit unui foc dezastros în care cea mai mare parte de a bazilicii a fost arsă deşi într-o formă mai alterată.[239] La fel de bine Leon a oferit pentru restaurarea acoperişului bisericii atinsă de fulger[240] şi a făcut un curs de apă proaspătă să curgă în *cantharus* situat în *atrium*.[241]

Cel puţin o biserică parohială şi-a datorat originea interesului său. Aceasta a fost Biserica Sfântul Ştefan de pe *Via Latina.* Timp de mai multe secole acest loc a fost uitat şi a fost descoperit numai în 1858. Fragmente din inscripţia dedicată metric conţine numele lui Demetrias, fondatorul bisericii şi a lui Leon însuşi.[242]

La fel ca şi marele lui succesor, Grigorie I, numele lui Leon a fost asociat cu compunerile şi reformele liturgice. Deşi faptul că i s-a atribuit aşa numitul *Sacramentarium Leonianum* care nu este nimic altceva decât o conjunctură dubioasă,[243] sunt mai multe indicii de a susţine că interpolarea cuvintelor "*sanctum sacrificium, immaculatam hostiam"* în Anaforaua de la *Canonul Missae* roman s-a datorat instrucţiilor date de el. Totuşi mai mult decât aceste lucruri nu putem să spunem mai multe.[244]

Despre relaţiile lui Leon cu puterea seculară au avem multe evidenţe. La vremea când fiind diacon viitorul papă a fost angajat în misiunea importantă a reconcilierii dintre prea puternicul *Magister militum* Aetius şi rivalul lui prefectul Albinus,[245] calmul Valentinian II deţinea demnitatea imperială de mai bine de un sfert de secol. Mai tot timpul el a fost o figură obscură şi nesubstanţială, în timp ce alţii mai bine calificaţi să conducă au asumat conducerea guvernului peste provinciile Imperului pe care au putut să le obţină, acest lucru prin forţă sau intrigi. Cea mai mare parte a anilor lui a fost petrecută într-un lux nefolositor în mijlocul unor minţii blânde ale unei curţi obsecvioase şi este probabil că iniţiativa care a dus la emiterea unui mare număr de edicte în cursul domniei sale se datorează mai mult miniştrilor săi decât lui însuşi. Vizitele ocazionale la vechea capitală imperială rupeau monotona timpului petrecut

---

233 Liber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p. 239, n.6. detaliile mozaicului sunt cunoscute din Farfa Codex păstrate la Eton College (No. 124). Cf. Grisar, Die alte Peterskirche, in Rom, Quartalschrift, Vol. IX (1895), pp. 257ff.; id. History, Vol. II, pp. 72f.; Analecta rom., Vol. I, pp. 463ff.

234 Liber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p. cxxviia, n. 4.

235 Tiber pontificalis, ed. Duchesne, op. cit., ibid.

236 A fost probabil mănăstirea Sfinţilor Ioan şi Pavel. Cf. Batiffol, History of Roman Breviary, pp. 48f. Papa Xystus III mai înante a întemeiat o mănăstire lângă catacombele Sfântului Sebastian pe *Via Appia* afară din ziduri. Ieronim în Ep. 127, 18 arată că în vremea sa monasticismul tindea deja să îşi afirme inedependenţa faţă de autoritatea episcopală.

237 Tbid., Vol. I, pp. 239, 241, n. 14. Titlul a fost evident împrumutat din folosinţa platelor imperiale şi apare în Margarini, Inscript. S. Pauli, Rome (1654), No. 281. La fel de bine Leon a numit ofiţeri similari la bazilica Sfântul Pavel. Cf. Grisar, op. cit., Vol. II, p. 73.

238 Despre reconustrucţia bazilicii Sfântului Pavel a se vedea Grisar, op. cit., Vol. II, pp. 73ff., pp. 103ff. Lietzmann, Petrus und Paulus, pp. 211ff. The work was already in hand in a.p. 384. See Coll. Avell. (ed. Guenther), pp. 46f.; Seeck, Regesten, pp. 93f.

239 Despre forma originală a mozaicului şi a inscripţiilor sale a se vedea Grisar, op. cit., ibid., unde sunt date detaliile.

240 Liber pontificalis, Vol. I, pp. 230f., n.7. Ultima parte a inscripţiei păstrată la mănăstirea Sfântului Pavel a fost evident propria lucrare a lui Leon. Ea menţionează un preot pe nume Felix care a fost probabil tatăl papei Felix III. A se vedea Rossi, Inscript. Christ., Vol. I, p. 366, No. 831, and Grisar, op. cit., p. 76.

241 De Rossi, op. cit., Vol. Il, pt. i, p. 80, No. 13.

242 Numai planul bisericii şi unele fragmente au ieşit la lumină. A se vedea Grisar, op. cit., Vol. II, pp. 76f. Aşa numita Epistola ad Demetriadem, P.L. 55, 161, este în mod evident o lucrare pseudo-Leontină.

243 Sacrametatul a fost publicat pentru prima dată de Binachini în 1735 care a fost chiar el responsabil de titlul bazat pe evidenţe superficiale. Ballerini a inclus o retipărire a lucrării lui Bianchini în ediţia lui la lucărrile lui Leon P.L. 55, 21ff., în timp ce arată că este o colecţie neoficială a Messe compilate din prima parte a secolului al VI-lea. Cf. Duchesne, Origines (1889), pp. 129-37; Bardenhewer, Geschichte der altkirchl. lit., Vol. IV, pp. 622f. ; Lietzmann, op. cit., pp. 30ff., care prezintă terenuri cât se poate de convingătoare pentru a fi datat din prontificatul lui Virilius nu mai repede de 538. O altă compoziţie liturgică Pro Reconciliatione Penitentium, P.L. 55, 157, a fost atribuită lui Leon.

244 Duchesne, Liber pontificalis, Vol. I, p. 241, n. 12 priveşte tradiţia ca fiind autentică şi sugerează că a fost o reacţia ortodoxă la anomalia maniheană a folosiţei vinului în liturghie.

245 A se vedea Cap. II, p. 38.

în mlaştinile din Ravena şi în timpul când împăratul a fost la Roma au fost date două edicte în anul 445,[246] unul care se lega de procesul maniheilor şi altul cu privire la comportamentul nepotrivit al lui Ilarie din Arles. Cu privire la ceea ce este cunoscut despre personalităţile lor, este cât se poate de rezonabil să credem că acele edicte au fost mai mult lucrarea lui Leon decât a lui Valentinian, deşi au fost emise în numele împăratului.

Cinci ani mai apoi Împăratul, soţia lui Licinia Eudoxia cu care s-a căsătorit la Constantinopol cu 13 ani mai înainte şi cu mama lui Galla Placidia erau din nou pe drum spre sud. Dintr-o coincidenţă fericită, sosirea lor la Roma s-a sincronizat cu începutul lui *Cathedra Petri,*[247] un festival cu origini păgâne dar care a fost adaptat de Biserica Romană comemorării ocupaţilor morţi ai Scaunului Roman.[248] Prezenţa lor în oraş i-a oferit lui Leon o ocazie bună din pronia cerului de a solicita susţinerea suveranilor vestici împotriva influenţei puternice a colegului lor Teodosie II care era condus deplin de eunucul şamberlan Chrysafie în interesele protejatului său Eutihie şi a sinodului „monofizit" din anul 449.[249]

Dar dacă Leon a avut unele motive să se teamă de succesul lui Eutihie, Valentinan nu avea prea multe motive să înţeleagă. În anii de final al domniei predecesorului său nedisputat Honorius, un nou duşman a apărut la graniţele provinciilor dunărene. Călătorind rapid pe câmpiile şi stepele Europei de est hunii barbari, cu trupurile puternice şi călare pe cai siguri pe picioare, ţărani, au făcut ca numele lor să fie plin de teroare în est şi în vest, la goţi şi la romani, mergând până acolo că au impus un tribut mare imperiului ca preş pentru imunitatea unei invazii.[250] Este evident că răgazul de atacurile lor a fost numai temporar şi cu ascensiunea lui Attila la comanda armatelor hune condiţiile mult mai umilitoare decât înainte au fost acceptate de curtea tremurând de la Constantinopol.[251] Pentru următorii zece ani destinul Europei părea să stea la dispoziţia lui Attila.

Nu mult după sosirea lui Valentinian în Roma hunii au găsit un pretext convenient de a invada provinciile din vest. Se pare că Honoria, sora împăratului de mai multe vreme voia puterea sau mai bine spus ceva asemenea din cauza incompetenţei fratelui ei şi într-un moment crucial al carierei ei a cerut ca Attila să vină în ajutorul ei.[252] Pe la începutul anului următor (451) pregătirile lui Attila au fost complete. În marşul lui spre vest nimeni nu a îndrăznit să i se opună în progresul lui până când după ce a răvăşit Galia, el s-a întâlnit faţă în faţă cu o forţă puternică de romani şi goţi în vecinătatea de la Orleans. Comandatul lor a fost ultimul dintre cei mai prestigioşi gradaţi romani, patricianul Aetius.[253] Înfrângerea invadatorilor pe câmpul de la Maurica, un punct de cotitură în istoria europeană, a slujit la o diversiuni a cursului invaziei.[254] Attila era acum gata să îşi realizeze planul prin a ataca chiar inima imperiului.

Cam în 12 luni hunii călăreau prin câmpiile de nord ale Italiei şi în prezent câmpia bogată a Aquileia a căzut în mânile lor. Oraşul a fost ras de pe faţa pământului fără să mai poată să ajungă vreodată la prosperitatea pe care a avut-o în timp ce Milano a reuşit să scape ca să nu fie distrus prin plata unei mite imense. Singurul om care putea salva Italia, Aetius, se pare că lipsea în puterea sau posibilitatea de a avea înclinaţia să intercepteze invadatorul.

Calea spre Roma era deschisă şi fără apărare. Din punct de vedere uman părea imposibil ca oraşul să mai scape. Totuşi Attila, ca Alaric Gotul şi mai apoi Genseric Vandalul nu a ajuns niciodată în oraş. Povestea retragerii sale şi a punctului culminant al carierei lui Leon va fi spusă mai apoi în cursul acestui studiu. Îl vom lăsa pe marele papă în scaunul lui episcopal acum şi ne vom în toarce spre împărat, curte şi populaţie. Biserica din Roma avea toate motivele să se bucure că aşteptările ei de la el nu a fost înşelate.

Notă adiţională

ORIGINEA ŞI DEZVOLTAREA MANIHEISMULUI

---

[246] A se vedea mai sus şi cap. VII.

[247] Inter Leon. Epp., No. 55, 1. Cf. Cap. XI.

[248] Despre originea şi caracterul acestui festival a se vedea Lietzmann, Petrus und Paulus, pp. 93-103.

[249] Despre corespondenţa care s-a iscat între cele două curţi a se vedea cap 11.

[250] Pentru principalele surse despre huni şi invaziile lor sunt Priscus De leg. gent., fragm. 1-6; De leg. Rom., fragm. 2-5; fragm. 2 in Fragm. Hist. Graec., Vol. V, p.25. Marcellus, Chronicon in M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XI, Chron. min., Vol. II, pp. 81f.; Chronicon Paschale, P.G. 92, 807.

[251] Prin pacea lui Anatolie din anul 443.

[252] Priscus, De leg. gent., fragm. 8.

[253] Jordanes, Hist. Get., 42, 10. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. V, 1, p. 115.

[254] Cunoscută uneori ca bătălia de la Chalons. Pentru locul bătăliei a se vedea Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 293.

Maniheismul a fost întotdeauna un fel de enigmă pentru istoricul şi studentul religiei. Acest lucru se datorează parţial obscurităţii care aparţine de o astfel de evidenţă pe care o avem şi parţial lipsei de informaţii de încredere. Evident că cele mai de încredere surse din care învăţăm despre doctrina şi istoria cultului ar fi chiar scrierile lui Mani, întemeietorul lui şi a ucenicilor lui. Ştim că lucrarea maestrului şi a principalilor lui ardenţi a format un fel de carte sacră care avea cea mai mare autoritate. Dar dincolo de aceste fragmente şi sumarii aceste lucrări au fost acum aproape în întregime pierdute. În locul lor există un număr de scrieri manihee descoperite recent în Asia Centrală care sunt de mare ajutor fiindcă ele provin din cercurile care păstrează tradiţiile lui Mani. Chiar şi aşa, ele nu ne răspund la problemele noastre; ele sunt scrise în limbi puţin cunoscute şi cu o datare incertă şi sunt în cea mai mare parte într-un stadiu fragmentar care cer să fie suplimentate de evidenţe din surse indirecte. Între acestea din urmă cele mai importante sunt cele de provenienţă mahomedană. Doi autori islamici, An-Nadim (anul 980) şi Şarastani (secolul al XII-lea şi-au compilat lucrările lor din cărţile autentice a lui Mani şi a primilor lui ucenici.[255] Dintre scriitorii creştini care menţionează cultul, autorii siriaci ca Efrem Sirul[256] (secolul al IV-lea) şi Teodor Bar-Khoni[257] (secolul al VIII-lea) sunt cei mai bine informaţi. Sursele latine şi greceşti includ *Acta Archelai* a lui Hegemonius[258] (secolul al IV-lea) şi tratatele anti-maniheice ale lui Augustin,[259] care este principalul nostru informator pentru stadiul maniheismului în Africa de Nord la sfârşitul secolului al IV-lea.

Ar fi prea lung să descriem în detaliu informaţiile pe care le datorăm acestor surse şi poate să fie încercat numai un sumar foarte scurt.

De la autorii islamici aflăm că Mani a compus 7 cărţi într-o colecţie specială. Acestea au fost:

1. *Cartea misterelor,*
2. *Cartea giganţilor,*
3. *Cartea preceptelor,*
4. *Sapurakan* sau cartea care aparţine lui Sapor regele Persiei
5. *Comoara vieţii,*
6. *Farakatija,* aparent o carte de învăţături morale
7. *Evanghelia.*

Pe lângă acestea mai sus menţionate cam 76 de scrisori care azi nu mai sunt cunoscute ce tratau.

Mai înainte de a părăsii subiectul trebuie să acordăm surselor mai multă atenţie. Anumite documente au fost găsite de călători în regiunea Turfan de pe locul oraşului dispărut Kouchan în Mongolia spre finele secolului al XIX-lea. Tot cam în aceiaşi perioadă au ieşit la lumină mai multe documente la Touen-hounang în Turkestanul chinez. Alfaric descrie aceste descoperiri: "cele mai multe sunt foarte imcomplete şi conţin mai multe fragmente mai mult sau mai puţin lizibile. Ele sunt scrise în limbi puţin cunoscute pe care filosofii au mari dificultăţi să le descifreze şi cu toate sunt mai greu de înţeles fiindcă sunt mai mult traduceri literale şi greu adaptate de spiritul limbii deşi derivate în anumite cazuri din versiuni şi mai dificile. Mai mult, editorii lor recenţi au început munca de a remarca traducerea care a fost făcută de ei de cele mai multe ori provizoriu şi conjunctural. Şi ceea ce este şi mai mult, în chiar textele cele mai clare care sunt cel mai bine păstrate, este nevoie de multă grijă. Originea lor este puţin cunoscută şi cineva ar putea să se întrebe dacă ele sunt cu adevărat autentice."[260] Cele mai importante texte sunt după cum urmează:

1. Kouastouanift,[261] o mărturisire manihee a credinţei,
2. Imnuri,
3. Tratatul Touen-hounag

---

[255] Despre sursele islamice a se vedea cf. Fliigel, Mani seine Lehre und seine Schriften, pp. 102f.; Alfaric, Les écritures manichéens, Vol. II; Cureton, Le kitab almilal, esp. Vol. I, pp. 188-92; E. Sachau, Chronology, in Oriental Translation Fund.

[256] Serm. adv. haer., ed. rom., Vol. V, 437-560.

[257] Cumont, Recherches sur le manichéisme, fasc. 1.

[258] Ed. Beeson in the Berlin Corpus, Griechische Christ. Schriftst.

[259] De moribus eccl. cath. et de moribus manich., P.L. 32, 1309-78; De libero arbitrio, P.L. 33, 1221-1310; De Genest, P.L. 34, 174-220; De vera religione, P.L. 34, 121-72; De utilitate credendi, P.L. 42, 65-92; De duabus animabus, P.L. 42, 93-112; Acta seu disputatio c. Fortunatum, P.L. 42, 111-30; Contra Adamantum, P.L. 42, 129-72; Contra epistolam Manichaet, P.L. 42, 173-206; Contra Faustum, P.L. 42, 207-518; De actis cum Felice, P.L. 42, 519-52; De natura boni, P.L. 42, 551-72; Contra Secundinum, P.L. 42, 571-602.

[260] Op. cit., Vol I, p. 37.

[261] Cf. Journal of the Royal Asiatic Society, 1911, pp. 277-314.

4. Fragmente istorice care include viaţa lui Mani şi Ardvift.

Trebuie să trecem acum şi să sumarizăm ceea ce este cunoscut despre acest subiect obscure şi eluziv.[262]

Mani (sau Manes) fondatorul cultului, se crede că s-a născut lângă Ctesifon în Mesopotamia în jurul anului 216. Povestea naşterii sale şi informaţiile despre primii ani au fost elaborate cu o multitudine de fantezii legendare şi ele vor fi omise aici. Începându-şi lucrarea vieţii sale la vârsta de 24 de ani el s-a arătat imediat înzestrat cu multă energie şi o elocinţă remarcabilă. Primul lui obiectiv misionar a fost convertirea perşilor. După cum ne putem aştepta propaganda lui doctrinară s-a întâlnit cu puţină încurajare din partea ierarhiei conducătoare a Magilor şi după câţiva ani a fost exilat din ţară. Pentru unul ca Mani, la fel ca Mahomed câteva secole mai apoi, exilul nu a făcut decât să pună gaz pe foc. Cu o rapiditate aproape incredibilă el a traversat cele mai mari ţări ale Orientului Mijlociu şi a Orientului Extrem şi şi-a răspândit învăţăturile sale în lung şi în lat. Pentru beneficiul ucenicilor apropiaţi şi pentru cei cu care nu a putut intra în contact personal el şi-a scris principiile etice şi doctrinare în tratate care rapid au ajuns să fie diseminate nu numai în cea mai mare parte a lumii orientale ci şi a însuşi Imperiului Roman.

După aproape 40 de ani de lucrare activă Mani s-a reîntors în Persia, scena primelor lui încercări că să afle aici la fel de bine ostilitatea implacabilă din partea celor care susţineau religia stabilită a lui Zoroastru şi care l-au trimis dincolo de graniţele ţării. De această dată magii au fost determinaţi să îl distrugă definitiv şi în doi ani au reuşit acest lucru.[263] Totuşi dacă ei au sperat ca prin această acţiune să îi distrugă lucrarea aveau să fie dezamăgiţi. Moartea maestrului nu a făcut decât să răspândească şi mai mult expansiunea învăţăturilor sale şi cam într-un sfert de secol tot estul a fost plin de propagandă manihee.

Despre natura acestei propagande următorul sumar al doctrinelor şi practicilor sectei va încerca să le arate. Cu privire la originea lor, deşi nu putem să fim siguri decât că au provenit dintr-o multitudine de sisteme gnostice care au apărut din când în când în Orient, totuşi este clar că baza lor esenţială a fost o cosmogonie dualistă emfatică, care aplica recunoaşterea co-eternităţii a două principii ultime a Binelui şi a Răului. O extensie naturală a acestui punct de vedere a dus la identificarea binelui cu lumina şi a răului cu întunericul fiecare dintre acestea fiind asociată cu o ierarhie elaborată de fiinţe spirituale şi dependente, comparabile într-o anumită măsură cu privire la numărul, funcţia şi complexitatea lor cu "emanaţiile" diferitelor teogonii gnostice. Prin intermediul aceşti ipoteze dualiste problema răului a fost soluţionată tocmai prin simplitatea faptului în sine. Astfel se credea că tot binele care există în lumea fizică este o consecinţă a unei catastrofe mitologice sau mai bine spus rezultatul fiindcă după această catastrofă s-a voit să se închidă elemente ale binelui (sau luminii) în limitele unui creaţii în esenţă rea. La fel de bine problema soteriologiei implica o teorie a unei exploatări teandrice a modului prin care elementele bune puteau să fie eliberate din încarcerarea lor forţată în materie. Deşi rasa umană este recunoscută ca având o cantitate mai mare de aceste elemente decât *genera* animală şi vegetală, în ceea ce priveşte sexul masculin, s-a crezut că este un amalgam de bine şi rău în măsură egală. În cele din urmă se pare că numai prin intermediul cunoaşterii omul se poate elibera de rău, cunoaştere care a fost deţinută de omul numit Iisus, emisar al puterilor cereşti cunoscut ca "Omul Primitiv" şi "Spiritul Vieţii" care era singurul canal al vieţii. În mare, viziunea sectei era în mare pesimistă fiindcă se credea că marea majoritate a umanităţii se închina de voie sclaviei răului; dar în acelaşi timp se recunoştea că omul are puterea şi prin urmare datoria să trăiască după principiile mai înalte ale existenţei sale şi să ajungă la eliberarea de sfera întunericului prin a căuta cunoaştere prin care el va putea în cele din urmă să distingă dintre bine şi rău în chiar propria lui persoană. În principal acest lucru înseamnă că o astfel de cunoaştere era de fapt viaţa după Duh şi mortificarea naturii materiale a omului.

Mortificarea a fost prin urmare o parte importantă a codului maniheiană al comportamentului şi a fost sistematizat de impoziţia celor trei tabuuri cunoscute ca "*tabuul* gurii," "*tabuul* mâinii" şi "*tabuul* inimii."[264] Prima dintre acestea a implicat o regulă strictă a abstinenţei, nu numai de ofensele morale ale buzelor ci şi de orice mâncare de animale şi de vin şi în a doua, interdicţia oricărei forme de violenţă fie faţă de om, animal sau planta mergând până acolo până la excluderea credincioşilor de la procedura legală seculară. Din cele trei ultima avea efectul cel cu bătaia cea mai lungă. Ţintind la ceea ce se denumea ca fiind aşa zisa propagare a răului, era logic cât se poate de distructiv

[262]Între lucrările cele mai recente trebuie să amintim Bevan in E.R.E., Art. Manichaeism, Vol. VIII, pp. 394ff.; D.T.C., Art. Manichéisme, Vol. IX, col. 1841; Burkitt, The Religion of the Manichees, Cambridge 1925, care susţine că în lumina descoperirilor de la Turfan că elementele creştine din maniheism nu sunt o adăugare târzie la doctrina primitivă pură ci din contră, creştinismul a oferit unele dintre principiile fundamentale. A se vedea la fel de bine S. A. Cook, in 7.T.8., Vol. XXVI (July 1925), pp. 382ff.

[263] El a fost ucis tras în ţeapă sau crucificat în jurul anului 276.

[264]Un precept greu de reconciliat cu folosinţa permisivă a ultimii, adică a mâncării.

faţă de rasa umană în sine din moment ce interzicea toate relaţiile sexuale normale.[265] Totuşi cu o inconsistenţă a acestui embargou absolut al satisfacţiei unui instinct uman obişnuit a fost totuşi relaxat în anumite aspecte, deşi nu fără un rezultat foarte paradoxal. Astfel, în timp ce se susţinea că procreaţia copiilor de leagăn era unul dintre cele mai josnice păcate, intercursul cu o concubină era tratat destul de vag.[266]

Dincolo de toate aceste relaxări se poate sune că comportamentul standard susţinut de sectă s-a dovedit imposibil de atins de majoritatea aderenţilor ei. Ca urmare în interesul fraţilor mai stabili au fost introduse alte modificări. Acest lucru a devenit posibil prin intermediul invocării principiului unui standard dublu al vieţii,[267] inclusiv o regulă ţinută cu stricteţe aplicabilă numai unui cerc interior cunoscut ca "aleşii" şi unul mai puţin rigid permis cercului exterior de "ascultători"[268] având în vedere că numai prima clasă era admisă la privilegiile botezului maniheu. Totuşi chiar şi aşa numai rangurile înalte chiar al "aleşilor" au fost obligaţi să ţină rigoarea literară a celor trei *tabuuri* şi cu atât mai puţin ei trebuiau să flămânzească din cauza "*tabuului* gurii" fiind permis membrilor inferiori si sectei să îşi aprovizioneze nevoile lor materiale.

Gradele mai de jos împlineau cererile sectei prin a fi de acord cu crezul formal de a recunoaşte cinstea dată copurilor cereşti,[269] prin participarea frecventă la cultului maniheu, prin respectarea monogamiei şi anumite reguli de postire.[270] Printre datoriile lor pozitive era cea de a face milostenie care se credea că este eficace în obţinerea iertării ofenselor mai mici împotriva codului maniheu.[271]

În ceea ce priveşte eshatologia sectei, "aleşilor" le era promisă o *apoteoză* aproape imediată după moarte; pentru "ascultători" pe de altă parte era ţinut un anumit proces de purificare; ceea ce era singur era că numai aderenţii sectei de o formă sau alta aveau şanse la mântuire. Aderenţa loială a fost într-o oarecare măsură interzisă prospectului ţinut înaintea "păcătoşilor" în special damnarea unei migraţii neîncetate a universului în compania unor apariţii monstruoase până la ziua anihilării lor în cataclismul final al lumii materiale. Necredincioşii erau colectiv şi sumar consemnaţi sferelor întunericului celui mai din afară.

Am făcut deja referinţe la cultul liturgic public în legătură cu practicile religioase ale sectei. Acest cult a găsit punctul lui central în ţinerea unor festivale anuale dintre care cel mai important era cel cunoscut ca "Bema" în care se comemora martiriul fondatorului. Era ţinut primăvara şi pe cum timpul a trecut a ajuns să aibă un caracter similar cu cel al Paştelui creştin. Secta avea la fel de bine o slujire organizată[272] şi riturile de natură sacramentală se asemănau botezului şi euharistiei deşi se poate observa că participarea la ele era numai pentru „aleşi."[273] Totuşi, în general trebuie să recunoaştem că informaţiile noastre despre detaliile cultului lor sunt puţine, aceasta mai ales datorită existenţei unei *disciplina arcani* care probabil interzicea ca ea să fie descrisă în scris şi în acest mod să rişte să fie cunoscută de cei neiniţiaţi.

Am spus destule deja pentru a arăta că în ciuda diferenţelor fundamentale cum ar fi de exemplu cu privire la " Weltanschauungen-ul" lor, au existat multe asemănări dintre maniheism şi creştinism. Acest lucru poate să fie ilustrat mai departe prin consideraţia importanţei ataşate de primii posesiunii şi folosirii unor scrieri sfinte. Totuşi, "Canonul Scripturii" a avut puţin în comun cu Biblia creştină din moment ce a exclus tot *corpus-ul* Vechiului Testament pe baza faptului că ar avea o origine diabolică,[274] şi reţinând Noul Testament în mare care este subiectul unei curăţiri totale. Că acest lucru este necesar este cât se poate de inteligibil dacă ne aducem aminte că nu a existat nici un loc în teologia manihee pentru Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu. Astfel, evenimentele Crăciunului, al Patimilor şi al Învierii au fost total respinse şi în locul lor a fost introdus un mit docetic care era în consens cu viziunea manihee a originii reale a universului material. În adăugare la acestea secta a respins toate scrierile epistolare cu excepţia celor ale Sfântului

---

[265] Implicând ataşamentul faţă de un prestigiu considerabil a acceptării unui stadiu al fecioriei.

[266] Evident, că logic o observare strictă a acestui *tabu* ar cere o abstitenţă absolută; cu mult mai puţin rigind a fost standardul de a încuraja abandonul natalităţii, avortul şi expunerea de copii.

[267] Despre subiectul referitor la etica maniheică şi a gradelor de membru a se vedea Chauvanne et Pelliot, Traité Manichéen, Journal asiatique (1911), Ser. X, xviii, p. 564.

[268] Chiar Augustin a fost admis în acest grad în tinereţea lui. A se vedea C. lit. Petil. 3, 20. P.L. 43, 357.

[269] Cf. Leo, Serm. 22, 6.

[270] Ibid., Serm. 42, 5.

[271] Punctul de vedere a lui Leon în acest sens a fost similar. Cf. Serm. 16, 2.

[272] Fotie, Contra Manich., i, 14. P.G. 102, 41 vorbeşte de "12 apostoli."

[273] A se vedea Alfaric, L'évolution intellectuelle de Saint Augustine, p. 133 unde el arată că maniheii au sibstituit eleme ntul vinului cu apa.

[274] Cf. viziunii Priscillianiste a Sfintei Scripturi, Ep. 15, 15, JK 412.

Pavel şi chiar şi acesta au fost subiectul unui proces de epurare drastic. Pe de altă parte aveau un respect exagerat faţă de mai multe cărţi apocrife respinse de Biserica Creştină, cum ar fi *Evanghelia celor Doisprezece* şi *Faptele lui Toma.*[275]

Este cât se poate de evident din toate evenimentele că în nici un fel profesiunea credinţei manihee nu ar fi putut să fie reconciliată cu a fi membru al Bisericii Creştine. Aceasta fiindcă, dincolo de diferenţele dogmatice pe care le-am menţionat era o mare ruptură în standardele lor etice. Astfel că putem să vedem în mai mulţi ani două religii care îşi dispută stăpânirea lumii romane şi mulţi privesc cu atenţie subiectul luptei care în a numite locuri cel puţin părea că duce la o victorie a duşmanilor creştinismului. Totuşi, deşi în realitate nu poate exista nici un compromis dintre sistemele rivale de gândire şi viaţă, din când în când găsim evidenţă că indivizii nu au fost total inocenţi cu privire la un astfel de compromis[276] şi maniheismul a fost capabil prin metode genuine să influenţeze mişcările din cadrul Bisericii înseşi.

Totuşi, în faţa unei astfel de ostilităţi combinate a Bisericii şi a Statului, din care procesul anti-maniheu al lui Leon oferă un exemplu, cultul a împărtăşit din declinul general care a cuprins religiile păgâne ale lumii antice. Totuşi a menţinut o existenţă esoterică clandestină şi pe parcursul secolelor a reapărut din nou şi din nou fie sub forma unei distorsiuni eretice ciudate a credinţei creştine sau în vrăjitoria sau magia neagră a Evului Mediu, ale căror elemente încă supravieţuiesc ca şi trecut al superstiţiilor trecute bogate şi pline de teroare.

CAPITOLUL 4

LEON ŞI AUTORITATEA SCAUNULUI ROMAN

Într-un capitol anterior a avut deja o ocazie să ne dăm seama din două omilii ale sale predicate cu ocazia hirotoniei sale şi cu aniversarea acelui eveniment de opinia de primă mână a concepţiei măreţe pe care Leon o deţinea ca episcop al Romei.[277] Atenţia noastră s-a oprit să remarce încrederea solemnă, amestecată cu bucurie vibrantă care a avut loc aici şi care a fost atât de semnificativă covingerii vorbitorului că el a fost chemat din cer să i-a acest loc nu numai în legătură cu biserica Romei ci cu Biserica ca întreg.

În ultima parte a celei de a doua dintre aceste predici el atinge o temă care sublinează toată concepţia autorităţii sale şi care astfel joacă un rol considerabil în poliţa lui generală. Este tema perpetuării în sine a prerogativului Sfântului Petru.

El spune că "sunt încrezător că această adunare se bucură de interestul devotat şi de afecţiunea puternică a celui mai binecuvântat apostol Petru: şi că el cu privire la cum va adus la un loc, răspunde devoţiunii voastre. Fiindcă el se bucură de iubirea voastră şi primeşte cu bucurie atenţia arătată de partenerii lui în această slujire pentru ceea ce însuşi Domnul a numit, găsind în ea dovadă a unei iubiri unite a întregii Biserici care îl îmbrăţişează pe Petru în Scaunul lui Petru şi îi oferă afecţiune cu generozitate nevrednicului său succesor ca marelui păstor însuşi."[278]

Aceste cuvinte, "să îl îmbrăţişezi pe Petru în Scaunul lui Petru" vor fi văzute ca exprimând esenţa învăţăturii lui Leon cu privire la papalitate. Dar pentru moment trebuie să ne oprim şi să luăm în considerare viziunea lui despre natura unui status anume pe care el îl atribuie Apostolului şi pe terenurile pe care se bazează el.

În pasajul următor el descrie cum stabilitatea Bisericii a fost protejată de Dumnezeu când spune: "deşi El (Hristos) a încredinţat grija oilor Sale, totuşi el nu a încetat să îşi apere turma Sa în persoană. Fiindcă din providenţa Lui supremă şi eternă noi am primit la fel de bine apărarea ajutorului apostolului, care nu încetează deloc: mai mult stabilitatea fundaţiei pe care este ridicată grămada măreaţă a întregii Biserici care a rămas nezdruncinată de greutatea templului pe care se odihneşte. Fiindcă imobilitatea credinţei cerute de conducătorul apostolilor este veşnică: fiindcă

[275] Probabil identic cu *apocryfon* menţionat de Origen Hom. in Luc. P.G. 13, 1803.

[276] Viziunea lui Augustin a "concupiscenţei" sugerează că el nu a avut success deplin în a se elibera de legăturile fostei sale credinţe şi pare că justifică cezura lui cu privile la acest lucru de la pelagieni. A se vedea Williams, The Ideas of the Fall and of Original Sin, pp. 365f.

[277] Capitolul 2 al acestei cărţi.

[278] Serm. 2, 2. P.L. 54, 143c. "Nec abest, ut confido, ab hoc coetu etiam beatissimi apostoli Petri pia dignatio et fida dilectio: nec vestram devotionem ille deseruit, cuius vos reverentia congregavit. De vestro itaque et ipse gaudet affectu, et in consortibus honoris sui observantiam Dominicae institutionis amplectitur, probans ordinatissimam totius eccle- siae charitatem, quae in Petri sede Petrum suscipit, et a tanti amore pastoris nec in persona tam imparis tepescit heredis."

la fel cum ceea ce Petru a crezut despre Hristos rămâne, la fel de bine rămâne şi ceea e Hristos a instituit în Petru. (Aici Leon citează Matei 14, 16-19)."[279]

La prima vedere acest paragraf pare să fie o sugestie că Biserica depinde de securitatea ei nu numai de permanenţa oficiului Sfântului Petru dar la fel de bine de credinţa lui, o interpretare bine-cunoscută textului mateian care pare că este sugerat din nou într-o altă predică. Aici, el vorbind despre natura credinţei creştine el remarcă: "aşa ca tăria credinţei creştine fiind întemeiată pe o stâncă mai puternică decât orice alta să sfideze porţile morţii mărturisind... pe unul Domn Iisus Hristos."[280]

Totuşi ceea ce trebuie să facem este că luăm în considerare pasajul ca întreg pentru a ne da seama că în timp ce autorul ataşează cea mai mare importanţă credinţei Sfântului Petru, totuşi semnificaţia lui nu constă numai în faptul că a fost o mărturisire adevărată a credinţei în Întrupare, dar la fel de bine şi în valoarea lui cu privire la Însuşi Hristos, din moment ce din punctul de vedere al autorului, a fost motivul premiului dat Sfântului Petru de a avea o poziţie de autoritate anume cu privire la Biserică.

Că această autoritate este privită ca derivând direct de la Hristos este arătat în următoarele: "acolo locuieşte ceea ce Adevărul a hirotonit şi la fel binecuvântatul Petru în reţinerea puterii de piatră pe care a primit-o, el nu abandonează conducerea Bisericii care i-a fost dată. Fiindcă el a fost numit înaintea altora (apostoli)[281] pentru acest motiv pentru ca noi să înţelegem prin intermediul unui sens ascuns a titlurilor – când el este numit Piatră, când este numit Temelie, când el este stabilit ca Portar al Împărăţiei Cerurilor şi este făcut ca unul care poate lega şi dezlega toate lucrurile chiar şi în cer – despre ce fel de asociere este aceasta cu Hristos."[282]

Mai înainte de a trece şi a considera implicaţiile pe are Leon le derivă din viziunea lui a slujirii petrine, ar fi bine să luăm în considerare în acest moment alte pasaje din scrierile sale care, la fel ca cele de mai înainte, ilustrează folosinţa pe care el o acordă autorităţii scripturistice cu un punct de vedere care susţine această teză şi a ne întâlnii cu argumente care pot fi aduse împotriva ei. Dintre cele mai evidente obiecţii au fost cele legate de *logion*-ul[283] mateian care arată că în acest pasaj autoritatea dată Sfântului Petru la Cezarea în Filipii a fost mai apoi extinsă restului apostolilor. Leon admite acest adevăr dar arată în acelaşi timp că Sfântul Petru a reiterat o poziţie privilegiată.

El spune că "trebuie să recunoaştem că a fost conferită şi altor apostoli dreptul la autoritate şi oficiul stabilit de pronunţarea lui a fost dat mai departe de la toţi capii Bisericii: dar nu este în deşert de ce darul care a fost dat la toţi a fost încredinţat unuia în particular. Fiindcă a fost pentru acest motiv că aceasta (puterea) a fost în special atribuită lui Petru, mai ales fiindcă persoana lui Petru este pusă mai peste toţi conducătorii Bisericii."[284]

Aceasta nu este totul. În ciuda faptului că ceilalţi apostoli au primit aceiaşi autoritate, Leon îndeamnă ca ei să rămână într-o oarecare măsură dependenţi de Sfântul Petru, lucru care poate să fie văzut din faptul că la începutul Patimii credincioşia lor a fost în balanţă şi Hristos s-a rugat în particular pentru Sfântul Petru. După ce citează un pasaj[285] relevant el adaugă: "pericolul ispitei fricii era obişnuită pentru toţi apostolii şi în mod egal ei au avut nevoie de ajutor de la protecţia divină, din moment de ce diavolul a voit să îi distrugă şi să îi zdrobească pe toţi: totuşi o grijă anume este dată de Domnul lui Petru şi în special rugăciunea făcută pentru credinţa lui Petru, ca şi cum stabilitatea lor dacă duhul lui care era mai mare peste ei rămânea necucerit. Aşa că în Petru curajul lor este întărit şi asistenţa

---

[279] Serm. 3, 2. P.L. 54, 145¢. " quoniam etsi multis pastoribus curam suarum ovium delegavit, ipse tamen dilecti gregis custodiam non reliquit. De cuius principali aeternoque praesidio etiam apostolicae opis munimen accepimus, quod utique ab opere suo non vacat: et firmitas fundamenti, cui totius Ecclesiae superstruitur altitudo, nulla incumbentis sibi templi mole lacessit. Soliditas enim illius fidei, quae in apostolorum principe est laudata, perpetua est; et sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit."

[280] Serm. 62, 2. P.L. 54, 351A. " Christianae igitur fidei fortitudo, quae portas mortis super inexpugnabilem petram aedificata non maluit, unum Dominum Jesum Christum . . . confitetur."

[281] Aluzia aici este la Ioan 1, 42.

[282] Serm. 3, 3. "Manet ergo dispositio veritatis, et beatus Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta ecclesiae gubernacula non reliquit. Sic enim prae ceteris est ordinatus, ut dum Petra dicitur, dum fundamentum pronuntiatur, dum regni caelorum ianitor constituitur, dum ligandorum solvendorumque arbiter, mansura etiam in caelis iudiciorum suorum definitione, praeficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum eius mysteria nosceremus."

[283] Matei 18, 18.

[284] Serm. 4,3. P.L. 54,151. " Transivit quidem etiam in alios apostolos ius potestatis istius, et ad omnes Ecclesiae principes decreti huius constitutio commeavit; sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiae rectoribus Petri forma praeponitur."

[285] Luca 22, 31 şi 32.

harului dumnezeiesc este dispusă cu toată tăria care este dat prin Hristos lui Petru şi prin Petru restului (altor) apostolilor."[286]

Ceea ce îl distinge de Sfântul Petru de alte daturi împărtăşite divin apostolilor este universalitatea. Leon se bazează pe dovada aceasta la bine-cunoscutul nivel al zicerii ioaniene şi conclude din ea universalitatea autorităţii Scaunului Roman. El dă î n continuarea argumentului pasajului care urmează în care el spune: "de atunci noi vedem o pază divină numită peste noi cu motiv şi dreptate să ne bucurăm în meritele şi cinstea liderului nostru dând mulţumire Regelui veşnic Mântuitorului Domnul Iisus Hristos fiindcă El a dat atât de multă autoritate lui care este mai mare peste toată Biserica... şi lui după învierea Lui în răspuns al profesiunii întreite a iubirii veşnice El a spus de trei ori un sens care atunci nu era descoperit: Paşte oile Mele."[287]

Aici acuza petrină este folosită pentru a justifica intervenţia în afacerile din bisericile din Sicilia şi de a reţine titlul papalităţii de la conduce şi a fi mai presus de obiceiurile locale.[288]

Dincolo de toate aceste texte derivate din Evanghelii există o frază[289] paulină la care Leon face aluzie de mai multe ori deşi fără să o citeze literal. La fel ca şi cea de mai sus este folosită pentru a justifica intervenţia Romei în afacerile bisericilor locale. Următorul pasaj este caracteristic: "mai mult, fiindcă grija noastră se extinde peste toate bisericile fiindcă Domnul cere acest lucru de la noi, care i-a încredinţat Apostolului Petru primatul cinstei apostolice ca recompensă a credinţei sale, a stabilit Biserica sa universală pe tăria unei astfel de fundaţii, noi împărtăşim datoria responsabilităţii cu care o au aceştia care sunt uniţi cu noi în iubirea (întregii) fraternităţi."[290]

Similar într-o scrisoare el scrie: "am delegat la noi, iubiţii mei, viceregenţa autorităţii mele aşa ca voi să vă puteţi împărtăşii de grija pentru care prin numire divină noi (înşişi) suntem în mare responsabili de toate bisericile."[291]

Problema s-a legat să se ridice cu privire la poziţia episcopilor locali în legătură cu autoritatea Scaunului Roman fiindcă la prima vedere o astfel de viziune pare a îl face pe Leon episcopului local superfluu. Răspunsul lui este acesta:

"fiindcă deşi orice păstor conduce turma lui cu o anumită responsabilitate... avem o datorie care este împărtăşită cu toţi; şi de fapt o funcţie a fiecăruia este o parte a muncii noastre: aşa că atunci când oamenii apelează la scaunul binecuvântatului Apostol Petru din toate părţile lumii şi caută marea lui iubire faţă de toată Biserica încredinţată lui de Domnul, cu atât mai mare este datoria noastră faţă de toată lumea şi cu atât mai mult simţim greutatea care stă pe umerii noştri."[292]

Totuşi şi episcopii trebuie să fie priviţi ca fiind părtaşi responsabilităţii încredinţare colectiv Sfântului Petru şi succesorilor lui, cărora li se reaminteşte că autoritatea lor este derivată numai prin el. Este acest punct pe care Leon îl accentuează puternic când îi scrie lui Ilarie:

---

[286] Serm. 4, 3. "Commune erat omnibus apostolis de tentatione formidinis, et divinae protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: et tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum apostolis conferatur." Cf. Serm. 83, 3.

[287] Serm. 4, 4. "Cum itaque, dilectissimi, tantum nobis videamus praesidium divinitus institutum, rationabiliter et inste in ducis nostri meritis et dignatione laetamur, gratias agentes sempiterno Regi Redemptori nostro Domino Jesu Christo, quod tantam potentiam dedit ei quem totius Ecclesiae principem fecit ... cui post resurrectionem suam Dominus ad trinam aeterni amoris professionem, mystica insinuatione ter dixit; Pasce oves meas."

[288] D. 16, praef. JK 414." Manente enim Dominicae vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticae sanctionis imbuitur, ut Christi oves, qui Christum diligit, pascat; ipsius sedis, cui per abundantiam divinae gratiae praesumus, reverentia coarctamur, ut periculum desidiae, quantum possumus, declinemus: ne professio summi Apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, non inveniatur in nobis ; quia negligenter pascens toties commendatam gregem, con- vincitur summum non amare pastorem."

[289] A se vedea Capitolul 5.

[290] Ep. 5, 2, JK 403. "Et quia per omnes Ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc a nobis Domino, qui apostolicae dignitatis beatissimo apostolo Petro primatum fidei suae remuneratione commisit, universalem Ecclesiam in fundamenti ipsius soliditate constituens, necessitatem sollicitudinis quam habemus, cum his qui nobis collegii charitate juncti sunt sociamus."

[291] Fp. 14,1 JK 411. "Ita etiam ego dilectioni tuae ... vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis Ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus . . . adiuvares."'

[292] Serm. 5,2. P.L. 54, 153c. " Quamvis enim singuli quique pastores speciali sollicitudine gregibus suis praesint ... nobis tamen cum omnibus cura communis est; neque cuiusquam administratio non nostri laboris est portio: ut dum ad beati apostoli Petri sedem ex toto orbe concurritur, et illa universalis ecclesiae a Domino eidem commendata dilectio etiam ex nostra dispensatione deposcitur: tanto amplius nobis instare oneris sentiamus, quanto cunctis maiora debemus." Aici se pare că există o reminiscenţă din Irenaeus, Adv. Haer. 3, 3, 1. "Ad hanc enim ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles."'

"acum Domnul a voit ca responsabilitatea să se refere la toţi Apostolii într-un astfel de fel că El este desemnat pentru prima dată mult binecuvântatului Petru, capul apostolilor; şi intenţionează ca din el ca din capul darurilor Sale să fie trimis întreitului trup, aşa încât oricine îndrăzneşte să iese din fundaţia lui Petru trebuie să ştie că el este exclus din... taina divină."[293]

Trecem la considerarea în ce măsură autoritatea petrină faţă de felul în care Leon crede în ea este pusă în funcţiune. Au fost citate mai multe pasaje în care se presupune că se ştie că papalitatea moşteneşte prerogativele Sfântului Petru.[294] Următoarea ilustrează acelaşi punct:

"acum el (Sfântul Petru) îşi realizează datoriile încredinţate lui cu un scop mai mare şi cu mai multă putere şi execută toate părţile obligaţiilor şi responsabilităţii sale în şi cu acea persoană (Leon însuşi) pe care a onorat-o. Prin urmare, dacă o acţiune bună este făcută sau o decizie adevărată este făcută, dacă ceva este obţinut de la Dumnezeu în mila Lui prin rugăciuni zilnice, este o consecinţă a meritelor şi faptelor lui bune, a cărui putere însă supravieţuieşte şi a cărui autoritate încă îi revine în scaunul său."[295]

Este demn de remarcat că Leon se identifică pe sine total cu apostolul. În aceiaşi predică el reaccentuează această idee când scrie:

"într-un astfel de fel sărbătoarea de azi este comemorată cu o slujbă rezonabilă cu care locuieşte grija tuturor păstorilor dimpreună cu paza turmei încredinţată lui şi a căruri privilegiu persistă chiar şi în moştenitorul lui nevrednic. Prin urmare prezenţa fraţilor şi a episcopilor mei după care tânjesc şi pe care îi cinstesc devin mai sfinţi şi mai preţioşi dacă ei acordă primul lucru în acest cult în care ei sunt bucuroşi să ia parte, lui, pe care ei îl ştiu nu numai ca şi cap al scaunului dar şi ca primat al tuturor episcopilor. Prin urmare când ne supunem îndemnurilor în urechile voastre, sfinţiţi mei fraţi, să credeţi că el de fapt vorbeşte, ai cărui viceregent noi suntem."[296]

Acelaşi gând are loc în ultima predică "aniversară" când spune:

"există un alt motiv pentru celebrarea noastră în special demnitatea noastră apostolică şi episcopală a binecuvântatului Petru care nu încetează să prezideze asupra scaunului său şi care primeşte un parteneriat de lungă durată cu Preotul veşnic. Pentru că stabilitatea pe care Piatra înseşi a dat-o Pietrei care este Hristos, pe care el a dat-o succesorilor lui şi oriunde o stăruinţă este aparentă fără de nici o îndoială trebuie văzută tăria păstorului."[297]

Şi din nou mai apoi:

"cine este aşa de ignorant şi estimează cu reticenţă cinstea binecuvântului Petru încât să nu creadă că toate părţile din Biserica sunt conduse de grija lui şi prosperă prin ajutorul lui? Acolo înfloreşte şi supravieţuieşte încă principalul dintre Apostoli că iubirea lui Dumnezeu şi a oamenilor pe care nici gratiile închisorii, lanţurilor, insultele gloatei şi ameninţările regelui le poate face pe toate groaznice şi o credinţă de nezdrobit pe care nici un război neîncetat nu poate să îl învingă."[298]

---

[293] Ep. 10, 1, JK 408. "Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocarit: et ab ipso quasi quodam capiti, dona sua velit in corpus omne manare, ut exsortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere."

[294] E. G. .8. Ep. 5, 2.

[295] Serm. 3, 3. P.L. 54, 146. 'Qui nunc plenius et potentius ea quae sibi commissa sunt peragit, et omnes partes officiorum atque curarum In ipso et cum ipso, per quem est glorificatus, exsequitur. Si quid itaque a nobis recte agitur, recteque discernitur, si quid a misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur, illius est operum atque meritorum, cuius in sede sua vivit potestas et excellit auctoritas."

[296] Tbid., 4. "" His itaque modis, dilectissimi, rationabili obsequio celebratur hodierna festivitas, ut in persona humilitatis meae ille intelligatur, ille honoretur, in quo et omnium pastorum sollicitudo cum commendatarum sibi ovium custodia perseverat, et cuius dignitas etiam in indigno herede non deficit. Unde venerabilium quoque fratrum et consacerdotum meorum desiderata mihi et honoranda praesentia hinc sacratior est atque devotior, si pietatem huius officii in quo adesse dignati sunt, ei principaliter referunt, quem non solum huius sedis praesulem, sed et omnium episcoporum noverunt esse primatem." Despre punctul de vedere că episcopii Romei sunt succesorii Sfântului Petru ultimii fiind priviţi ca ceu care deţin scaunul lui a se vedea Nota A adiţională.

[297] Serm. 5, 4. P.L. 54, 154. "Subiungit autem se ad rationem solemnitatis nostrae, non solum apostolica, sed etiam episcopalis beatissimi dignitas Petri, qui sedi suae praeesse non desinit, et indeficiens obtinet cum aeterno Sacerdote consortium. Soliditas enim illa quam de Petra Christo etiam ipse Petra factus accepit, in suos quoque se transfudit haeredes, et ubicumque aliquid ostenditur firmitas, non dubie apparet fortitudo pastoris."

[298] Serm. 5, 4. "quis gloriae beati Petri tam imperitus erit aut tam invidus aestimator, qui ullas ecclesiae partes non ipsius sollicitudine regi, non ipsius credat augeri? Viget prorsus et vivit in apostolorum principe illa Dei hominumque dilectio, quam non claustra carceris, non catenae, non populares impetus, non minae regiae exterruerunt; et insuperabilis fides, quae bellando non cessit, vincendo non tepuit."

Ideea că Sfântul Petru încă trăieşte, că oficiul şi munca lui continuă şi că papa în funcţie trebuie să fie privit ca reprezentativul lui personal sau chiar ca încarnarea lui vizibilă nu originează în Leon. Trebuie să fie găsită cel puţin aşa de departe ca scrierile papei Siricius.[299] Totuşi, aici joacă o parte esenţială în acest argument. În cele din urmă el afirmă fără de nici o ezitare că poziţia Sfântului Petru în legătură cu biserica Romei a fost rânduită divin când spune: "Domnul nostru... a fost mulţumit să îl numească pe binecuvântatul Petru, şef al ordinului apostolic, în acest oraş, a cărui solemnitate astăzi când aniversarea triumfului martiriului său revine la rând din nou şi a vărsat din strălucirea şi frumuseţea lui peste întreaga lume."[300]

Acum putem să sumarizăm teza generală a lui Leon despre acest subiect. Sfântul Petru, desemnat deja ca "piatra" spre finalul misiunii Domnului, primeşte răsplata pentru mărturisirea Stăpânului său ca "Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel viu" promisiunea solemnă că în virtutea credinţei sale el este temelia Bisericii care va venii. O confirmarea viitoare a acestui privilegiu în legătură cu Biserica se găseşte în sarcina dată lui de Hristos mai înainte de patima Sa şi în însărcinarea dată lui după Înviere. Împuternicit divin şi îndrumat divin el caută în oraşul imperial un câmp pentru muncile sale misionare unde şi-a dat viaţa pentru susţinerea aceleiaşi credinţe pe care a mărturisit-o odată. Totuşi, în virtutea prezenţei lui de durată acolo, succesorii lui, episcopii Romei încă exercită prerogativele şi deţin autoritatea lui.

Este o teorie a autorităţii care este cerută cel puţin de faptul că este directă şi simplă. Principala ei slăbiciune constă în absenţa oricărei evidenţe reale istorice pentru exerciţiul unor astfel de puteri pe care le descrie Leon, de Sfântul Petru sau de orice alt episcop ale Scaunului Roman în primele trei secole creştine. Nici nu poate să fie negat că, acolo unde istoria tace, Leon de mai multe ori dă frâu propriei imaginaţii sau mai bine spus ajunge să înlocuiască istoria reală cu ceva care este mai mult fantezie. Fiindcă cu greu poate să fie trecut cu vederea faptul că în descrierea lucrării numite divin a Sfântului Petru, el recunoaşte destul de puţin bine-cunoscuta şi bine atestata lucrare a Sfântului Pavel. Papii de mai înainte nu au ezitat să accentuieze originea dublă a bisericii din Roma. Pe de altă parte, munca lui Leon arată dezvoltarea unui proces de rescriere a istoriei în care importanţa Sfântului Pavel este gradual uitată în timp ce fratele lui apostol devine figura centrală şi unică a picturii.

Am expus cât se poate de concret principiul conducător care sublinează toată munca Sfântului Leon, în special păstrarea şi menţinerea presupuselor privilegii al Scaunului Roman. În a duce acest principiu la îndeplinire nu îi vom face rău dacă îl privim ca nimic mai mult decât un lacom care caută puterea pentru sine. Pentru el privilegiile petrine sunt o misiune sacră şi trebuie să fie protejate cu multă gelozie. Prin urmare când a intrat în contact cu concepţii de organizare şi autoritate a bisericii divergente sau chiar contradictorii, el s-a văzut obligat din loialitate faţă de principiile sale să îi trateze ca duşmani cu care trebuie să se lupte şi pe care trebuie să îi distrugă. În mare datorită lui papalitatea a devenit o instituţie de aşa mare stabilitate şi permanentă că nici violenţele barbarilor şi nici subtilităţile bizantinilor nu puteau să îi distrugă influenţa sau prestigiul. Prestigiul a fost din punctul de vedere a lui Leon o simplă consecinţă a unei datorii divine faţă de Sfântul Petru şi a fost înştiinţată universal în vremea lui între bisericile din vest. Totuşi, problema rămâne dacă datoria putea să fie interpretată după cum presupuneau petiţionarii din partea Scaunului din Arles,[301] ca implicând ca Scaunului Romei să îi fie atribuită autoritatea asupra întregii Biserici Universale în gestiunea treburilor ei.

Notă adiţională A

EVOLUŢIA PRIVILEGIILOR PETRINE

Este cât se poate de clar din evidenţa luată în considerare în următorul capitol că terenul principal pe care stă Leon, pretenţiile pe care el le avansează pentru autoritatea Scaunului Roman se găsesc în crezul că episcopii acestui

[299] Ep. 1, 1, JK 255. Acelaşi gând reapare constant în lucrările succesorilor lui Leon e.g. Felix III. Ep. 8, 2. JK 601.

[300] Serm. 83, 1. P.L. 54, 429. "Dominus noster . . . apostolici ordinis primum beatum Petrum huic civitati dignatus est praerogare, cuius hodierna solemnitas, recurrente triumpho martyrii, specimen et decus contulit orbi terrarum." Evidently Leo accepted the view already prevailing in his time that June 29th was the actual date of St. Peter's death. On this date see Frere, Studies in Early Roman Liturgy, Vol. I, pp. 109f.; Liturgy and Worship (S.P.C.K.), p.214. despre problema rezideţei Sfântului Petru la Roma a vedea Noda adiţională B.

[301] Inter Leon. Epp., No. 65, 2. P.L. 54, 881, "per beatissimum Petrum apostolum principem sacrosancta ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi ecclesias principatum."

scaun sunt succesorii Sfântului Petru şi prin urmare sunt moştenitorii anumitor privilegii care au fost date lui de Domnul Însuşi. De acest punct de vedere se leagă un altul, anume să Sfântul Petru a fost de faptul primul episcop al bisericii romane locale.

Ultima ideii apare cât se poate de clar şi fără eroare în scrierile lui Ciprian[302] a cărui argument în favoarea pretenţiilor lui Corneliu, ca şi cele împotriva lui Novaţian, se dovedesc că au fost adevărate sau mai bine spus opinia că Corneliu şi nu Novaţian este succesorul legitim al Sfântului Petru în Scaunul Romei pe care el îl priveşte evident ca primul episcop. Totuşi, scriitori mai timpurii în timp ce împărtăşesc convingerea lui Ciprian despre originea apostolică a Bisericii Romane disting clar dintre întemeitorii lui apostolici şi succesorii imediaţi. Acest lucru este adevărat nu numai cu privire la o listă timpurie dată de Irineu,[303] trasând succesiunea romană de la Linus la cel de al doisprezecelea episcop în ordine, la Elefterie care era în timpul lui Irineu, dar şi la cel citat de Epifanie.[304] Această listă diferă de cea dată de Irineu, în numirea lui Cletus în locul lui Anecletus şi pe acest temei a fost derivată dintr-o altă sursă decât din cea din care Irineu şi-a obţinut informaţiile.

Dar ca adăugire la faptul că fiecare dintre aceste liste marchează distincţia dintre Sfântul Petru şi episcopii romani, există un punct mai mare de interes pe care ei îl împărtăşesc în comun, în special cel al Sfântului Pavel în legătură cu prietenul său Apostol. Acest lucru este reprodus din nou şi din nou de Eusebiu[305] cu referinţă la Biserica Romană primitivă. Primul dintre scriitorii vestici care l-a menţionat pe Sfântul Petru singur ca fondator al Bisericii este Tertulian,[306] care accentuând originea apostolică a slujirii universale şi care intră pe sens opus faţă de tradiţia irineo-epifaniană desemnând pe Clement în capul listei.[307] Această ordine reapare în *Catalogus Liberianus*[308] care plasează numele lui Cletus şi Anencletus unul lângă altul.

La fel de bine putem să remarcăm dezvoltarea subsecventă care a urmat afirmaţiilor lui Ciprian în legătură cu Sfântul Petru în Biserica Romană primară.[309] Original formulată în interesele lui Corneliu, ei au oferit un instrument convenient în mâna succesorului său Ştefan[310] şi au fost interpretare de ei ca să lase de înţeles că ocupantul Scaunului Roman era fără de nici o îndoială moştenitor al privilegiilor date Apostolului de Domnul Însuşi.[311] Fără de nici o îndoială a fost nevoie de un oarecare timp pentru implicaţiile depline ale viziunii lui apreciate chiar şi de Scaunul Roman în sine, dar ale cărei seminţe au fost deja arate cu un secol şi ceva înainte a pretenţiilor universaliste ale papalităţii care au ieşit înainte.

În intervalul unei adunări pronunţată ca fiind vestică în caracter ca Sinodul de la Sardica[312] a continuat să exprime într-un mod mai primar viziunea că drepturile Scaunului Roman nu au fost atât de inerente ca fiind derivate din privilegiile desemnate Sfântului Petru,[313] fiind consecvent unui premiu făcut trupului care a reprezentat sau

---

302 Ep. 74, 2. "sub Hygino episcopo, qui in urbe nonus fuit.'? Comparaţie cu listele de mai înainte arată că Hyginus trebuie să fie recunoscut ca "octavus" decât dacă în curs Ciprian nu se baza pe o autortate care a duplicat pe Cletus cu Anencletus.

303 Adv. Haer., 3, 3, 3. Mirbt, Quellen, No. 41. Această distincţie este trasă de autor dntre apostoli şi succesiunea episcopată prin comparaţie cu cea precedentă.

304 Haer., 27, 6. Se crede uneori că această listă este identificată cu cea presupusă în general ca fiind compilată de Hegesippus până la timpul lui Anicetus; totuşi, cu siguraţă o interpretare care face destul de îndoielnic că Hegesippus a fost de fapt autorul unei astfel de compilaţii. Cf. Eusebius, H.E. 4, 22, 3. Mirbt, Quellen, No. 30. Totuşi este identică cu cea care există în prezent în *Canon Missae* latin.

305 H .E. 3. 2, 45 13, 15, 21, 343 4-1, 4, 5, 10, 11, 19, 30; 5 praef. 22, 28; 6. 21, 23, 29, 39; 7- 2, 5, 27, 30, 32. În două momente în special 3, 2 şi 3, 21 numele Sfântului Pavel îl precede pe cel al Sfântulu Petru.

306 De Praescript. Haer., 32. Fără nici o îndoială Ciprian depinde de acest pasaj mai mult ca alţii în Tertulian.

307 Crezul că Clement a fost succesorul imediat al Sfântului Petru a persistat şi reapărut în scrierile pseudo-clementine. A se vedea Clementina, ed. De Lagarde (1865) 6, 7.

308 *Catalogul Liberianus* formază o parte din aşa numita Kalendar Filocalian care a fost terminată în anul 354. Oferă o listă de papi de la Sfântul Petru la Liberius, cu informaţii depline cu privire la sursa principală a acestuia din urmă în secolul al VI-lea *Lber pontificalis.* Este editat de Mommsen, M.G.H., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, pp. 73ff. La fel de bine în Mommsen's Liber pontificalis, M.G.H., Mirbt, Quellen, No. 125.

309 Problemele implicate în listele episcopale romane sunt discutate în C. H. Turner's Art. in 7.T.S., Vol. XVIII (1917), pp. 103-134: Caspar, Die dlteste Rom. Bischofsliste: Harnack, Chronologie, Vol. I, . 187.

310 A se vedea mai sus. Se crede uneori că Ciprian nu a fost primul care a accentut legătura Sfântului Petru cu Scaunul Romei pe baza faptului că Tertulian, *DE pudicita* 21 apare că cezurază pe papa Callistus I pentru descrierea lui ca şi moştenitor al privilegiilor petrine. Galtier, L'Eglise et la rémission des péchés, pp. 143-168, totuşi arată motive întemeiate că Tertulian se referă la episcopul contemporan al Cartaginei. Totuşi se rămâne psoibil că el este tatăl ideii lui Ciprian.

311 E.g. Matt. xvi. 16ff. Ciprian se pare că a modificat punctul de vedere de mai înainte când a început să scrie Ep. 74, II.

312 Canon 3 (vers. lat.). Mansi, Concilia, Vol. III, 7. Mirbt, Quellen, No. 122, "sancti Petri apostoli memoriam honoremus." Turner, 7.T.S., Vol. III, pp. 370ff. Care susţine atât autenticitatea canoanelor şi originalităţii textului latin.

313 Mansi, op. cit., Vol. III, 624. "Et hoc gloriae vestrae..."

pretinzând să reprezinte Biserica în întregul ei. Numai când va venii sinodul Roman din 378 vom găsii o pretenţie explicită a acestui privilegiu făcut de partea Scaunului Roman care este descris acum ca Scaunul Apostolic pentru prima dată în virtutea că a fost scaunul Sfântului Petru.[314] Totuşi, Damasius însuşi, pontiful în funcţie de a cărui parte privilegiul a fost pretins contrastând cu statutul scaunului său cu cel al Alexandriei şi Antiohiei, pune un accent special pe faptul că Sfântul Pavel în adăugarea Sfântului Petru a fost responsabil de a întemeierea creştinismului roman şi astfel a exprimat superioritatea lui asupra rivalilor care în viziunea lui proprie erau la fel de capabili de a pretinde originea petrină.[315]

Cu câţiva ani mai înainte putem să remarcăm că evoluţia doctrinei petrine a fost dusă un pas înainte. Aceasta fiindcă scriitorii cu care ne-am ocupat până acum sunt mulţumiţi să descrie pe episcopii romani ca moştenitori ai privilegiilor petrine. Acum vom începe să ne întâlnim cu opinia că fiecare papă succesiv este un fel de "reîncarnare" a însuşi Apostolului, care este văzut ca încă viu şi domnind în Scaunul Roman. Primul care a afirmat acest lucru a fost Siricius,[316] care la fel de bine susţine că după cum restul apostolilor şi-au derivat acţiunile lor de la Domnul prin Sfântul Petru, la fel de bine episcopatul îşi datorează autoritatea lui delegaţiilor papale.[317] Prin urmare el susţine că, cel puţin în limitele provinciei romane, nici un episcop nu poate să fie hirotonit fără aprobarea episcopului roman[318] care este văzut în viziunea lui împuternicit cu "grija tuturor bisericilor."[319] Viziunea lui Siricius după care autoritatea episcopatului este extinsă succesorului lui, ei bine Inocenţiu I a acceptat-o şi a luat-o ca valabilă pentru tot vestul.[320] Aceste opinii sunt reiterate de Bonifaciu I; totuşi el este primul care extins folosinţa dictum-ului paulin al lui Inocenţiu I treburilor bisericilor din est,[321] aşa că pe la vremea când au ajuns la Sinodul de la Efes în anul 431, legaţii succesorului său Celestin I au avansat aceste pretenţii fără o conştiinţă aparentă a noutăţii sau fricii de a ridica proteste.[322]

Este clar prin urmare că Leon nu a făcut decât să refolosească materialul care era deja în pregătit. De fapt am putea să îi facem o nedreptate, dacă am presupune că el a adus ceva noi interesului scaunului său. Mai bine spus noi găsim în el o personalitate mult mai cuprinzătoare şi cu o minte mare, un adevărat artist care a modelat o materie incoloră într-o structură de o grandoare durabilă.[323]

Notă adiţională B

SFÂNTUL PETRU ÎN ROMA

Din punctul de vedere a unui loc important cu o tradiţie a reşedinţei şi morţii apostolului Sfântul Petru în oraşul Roma care o un mare loc în gândirea lui Leon,[324] este foarte relevant studiului prezent să examinăm critic această tradiţie şi să evaluăm evidenţa pe care se bazează.

Toată chestiunea a fost investigată în ultimul timp din nou de Lietzman,[325] în special în lumina unor noi descoperiri arheologice făcute la locul unde se crede că se odihnesc moaştele apostolilor. Ar fi convenient să sumarizăm această investigaţie cu scopul de a forma, pe cât posibil, o concluzie imparţială a întregii probleme în lumina noii evidenţe.

---

[314] "Mansi, op. cit., Vol. III, 624. "Et hoc gloriae vestrae..."

[315] Decretum Gelasianum, 3. Lucrarea ca întreg în forma prezentă aparţine secolului al VI-lea; totuşi compilatorul a incorporat capitolele 1-3 care sunt susţinute de Turner JTS vol. 1, 1900 pp. 554-560 care aparţin sinodului roman din 382. Opinia că Sfinţii Petru şi Pavel sunt co-fondatori ai Bisericii Roma ne a persistat până cel puţin în secolul al V-lea. Cf. e.g. Xystus III, Ep. 4, 14, JK 392: Theodoret, Ep. 113, P.G., 83, 1312: Leo, Serm. 82, 7, P.L 54, 427. Totuşi opinia că Sfântul Pavel a fost egalul Sfântului Petru a fost formal condamnată de papa Inocenţiu X în 1647. Cf. Cavallera, Thesaurus, No. 380, p. 212.

[316] Ep. 1,1, JK 255.

[317] Ideea a fost sugerată deja de Ciprian Ep. 59, 14, "unde unitas sacerdotalis exorta est."

[318] Ep. 5,1 JK 258.

[319] 2 Cor. 11, 28 "η μεριμνα πασων των εκκλησιων".

[320] Ep. 25, 2, JK 311. Mirbt, Quellen, No. 148. Cf. Ep. 30, 2, JK 321.

[321] Ep. 13, 1, JK 363. Ep. 14, 1, JK 364. Ep. 15, 1, JK 365.

[322] Conc. Eph., Sessio 3. Mansi, 'op. cit., Vol. IV, 1295.

[323] Cf. Kidd, Roman Primacy, p. 95.

[324] Serm. 72, 4, 5.

[325] Petrus und Paulus in Rom, Berlin, 1927. Cf. also Harnack, Chronologie der altchristl, litt., Vol. I, p. 244; Duchesne, Histoire, Vol. I, pp. 61-3; şi cealaltă referinţă se găseşte în D.T.C., Vol. XIII, Col. 262.

Aşa numitul Kalendar Filocalian,[326] compilat dintr-o varietate de surse de Furius Dionysius Philocalus, secretar personal, din câte se pare, al lui Damasus I, stă ca un punct de început. Ca adăugire a unei liste de "orbituare" de papi din Luciu de la anul 254 la Iulius I în anul 352, *Depositio episcoparum,*[327] include un catalog de sărbători de martiri, *Depositio martyrum*[328] şi o secţiune intitulată *Catalogus liberianus*[329] care oferă a listă de papi de la Sfântul Petru la Liberius, specificând în mare lungimea pontificatelor lor şi alte detalii. Ultimul conţine o afirmaţie interesantă dar fără valoare istorică:

"Petrus ann. XXV, mense uno, diebus VIIII. Fuit temporibus Tiberii Caesaris et Gai et Tiberi Claudi et Neronis, a consulatu Minuci [Vinici] et Longini (A.D. 30) usque Nerone et Vero [Vetere] (A.D. 55). Passus autem cum Paulo die III KI. Tulias, consulibus suprascriptis, imperante Nerone."[330]

Totuşi sunt două afrimaţii în *Depositio martyrum* care s-au dovedit de cea mai mare importanţă:

(29 iunie) III Kal. Iul. Petri in Catacumbas et Pauli Ostense Tusco et Basso cons. [A.D. 258].

(22 februarie) VIII Kal. Martias natale Petri de cathedra.

Lietzman i-a în considerare primul detaliu şi arată că trebuie să fie luat ca un substitut pentru *Caristia* păgână fiind analoagă "Pomenirii tuturor sfinţilor" pentru a comemora începutul episcopatului Sfântului Petru.[331] La fel de bine el arată supravieţuirea antică a tradiţiei Sfântului Petru în legătură cu Scaunul Roman.

Prima notă prezintă un număr de dificultăţi, care nu numai se ridică din stadiul prezent al textului. Cea mai clară inferenţă care poate să fie concluzionată, după cum arată, este că în anul 354 data Kalenadrului în forma lui completă,[332] Sfântul Petru fiind comemorat în catacombele Sfântului Sebastian pe *Via Appia* şi Sfântul Pavel pe *Via Ostia.* Totuşi *Martyrologium Hieron.,* care este dependent de o copie variantă a Kalendarului filocalian, a păstrat următoarea notă:

""Romae via Aurelia natale sanctorum Petri et Pauli apostolorum : Petri in Vaticano, Pauli vero in via Ostense, utrumque in catacumbas, passi sub Nerone, Basso et Tusco consulibus."[333]

Mai multe amendamente ale textului filocalian au fost sugerate: următoarele alternative sunt presupuse de Lietzmann.[334]

"Petri in Vaticano et Petri et Pauli] in catacumbas et Pauli Ostense. Tusco et Basso cons."

" Petri in Vaticano Pauli vero in via Ostensi utriusque in catacumbas. Basso et Tusco cons."

Prima întrebare se leagă de semnificaţia anului 258. Sugestia obişnuită este că ambele menţionează data de 29 iunie ca dată a mutării moaştelor apostolilor.[335] Bine-cunoscută replică a lui Gaius către Proclus motantistul totuşi:

"εγο δε τα προπαια των αποστολων εχω εαν γαρ θελησης πελθεν τον βασικανον η επι της οδον την Οστιαν ευρησεις τα τροπαια των ταυτης ιδρυσαμενων της Εκκλησιαν"[336]

---

326 M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, pp. 13ff, ed. Mommsen.

327 Ibid., p. 70; Liber pont., ed. Duchesne, Vol. I, p. 10.

328Ibid., p. 71, ibid., p. 11.

329 Ibid., p. 73; ibid., pp. 1-9. La fel de bine în Mommsen ed. Liber. Pont., tipărită lângă biografie fiecărui papă.

330 Nota dă perioada tradiţională a episcopatului Sfântului Petru adică de 25 de ani. Duchesne, op. cit., pp. ccxlviff. Arată că figurile primelor pntificate în Catalogus sunt chiar de încredere. Cf. Schwartz, Eusebius, H.E., Vol. III, pp. cexxviiiff. and pp. 6f.

331 Data *Caristiei* sau *Cara cognatio* a fost 22 februarie şi a fost cunoscută cel mai bine prin numele popular de Cathedra. Pentru folosinţa lui καθεδρα în legătură cu cultul morţilor a se vedea E. Rohde, Psyche, Vol. I, 2, p. 233, n. 2 şi cf. Lietzmann, Petrus, pp. 19ff care insistă că comemorarea a fost instituită pe la anul 300 ca o zi a pomenirii zilelor hirotonirii (*natalia*) episcopilor de mai înainte. În timp ce obiceiul de a sărbătorii *natale* episcopului care domnea nu a apărut mai de vreme de 282 sărbătorirea lui informată nu a început de fapt cu mult înainte. La fel de bine este probabil că *Cathedra petri* a sărbătorit mărturisirea apostolică la Caesarea Philiphi. Cf. Augustine, App. Serm. 190, 1; P.L. 39, 2100. Lietzmann, op. cit., pp. 93f. care arată că deşi această sărbătoare apare în Deposito martyrum este absentă din primele liturghiere latine cu excepţia adăugării franceze deşi ea este dată în Miss. Bobbio şi Lect. Luxov.m la 18 ianuarie. *Martyrologium Hieron.,* totuşi dă ambele sărbători ca Missale Romarum în anul 1570 cf. ed. De Rossi-Duchesne, p.10. este cât se poate de probabil că sărbătorirea pe 22 februarie era încă păstrată în vremea lui Leon. Cf. Inter Leon. Epp., No. 55.

332 Este probabil aceiaşi intrare deja prezentă în prima formă a Kalendarului din anul 336.

333 Martyrologium Hieronymianum, ed. De Rossi-Duchesne, p. [84].

334 Lietzmann, op. cit., p.114. A doua este intenţionată să reproducă textul original folosit de compilatorul lui *Mart. Hieron.*

335 Id. op. cit., pp. 114-22 oferă mai multe exemple de date în Kalendarul filocalian care sunt pomeniri nu a martiriului ci a mutării. Totuşi ultimele liturghiere au luat data de 29 iunie care fiind o comemorare a martiriului, un punct de vedere care apare deja în *Catalogul liberianus Petrus.*

336 Cit. ap. Eusebium, H.E., 2, 25, 6.

care nu menționează nimic despre catacombă şi care arată la un loc diferit de odihnă a moaştelor (prin anul 200) când au fost scrise cuvintele sale. Prin urmare se presupune că ele au fost mutate din locurile originale în timpul persecuţiei iniţiată de împăratul Valerian şi depozitate în catacombele Sfântului Sebastian cu scopul de a asigura o siguranţă mai mare. În orice caz este clar că nici un cult al apostolilor nu a fost posibil mai înainte de o dată mai timpurie din moment ce locul mormintelor, la care se pare că se referă Gaius, stă în proximitatea apropiată a cimitirelor păgâne.[337] De aici putem să ne dăm seama fără nici o îndoială că data comemorării mutării actuale a avut loc în timpul papei Cornelius.

Evidenţele care urmează au multă susţinere dintr-o inscripţie inserată de Damasus aproape de cripta Bisericii Sfântului Sebastian care, deşi este singura care a supravieţuit în forma imperfectă a unei copii făcută în secolul al XIII-lea, arată cât se poate de clar la existenţa unei tradiţii existente în secolul al IV-lea, care leagă pomenirea apostoilor de biserica şi împrejurările ei.

"Hic habitasse prius sanctus cognoscere debes, nomina quisque Petri pariter Paulique requiris. Discipulos Oriens misit, quod sponte fatemur ; sanguinis ob meritum—Christiumque per astra secuti aetherios petiere sinus regnaque piorum— Roma suos potius meruit defendere cives. Haec Damasus vestras referat, nova sidera, laudes."[338]

O comparaţie cu inscripţii paralele arată că aluzia de aici este fără de nici o îndoială un loc de odihn ă temporar al moaştelor apostolilor.[339]

Cât priveşte problema poziţiei lor, s-a susţinut de mai multă vreme că mormântul dublu care a fost găsit sub podeaua unei mici capele numite Platoma, stătea la sud vest de absida Bisericii prezente a Sfântului Sebastian. Acum s-a dovedit că această capelă a fost construită pe Quirinus, episcop de Siscia în Pannonia, are a pierit în persecuţia diocleţiană.[340] Mai mult tradiţia medievală arată spre un loc diferit care ar putea să fie ilustrat de intrarea în care este găsită în Itinerariul de la Salzburg:[341]

" ostea pervenies via Appia ad S. Sebastianum martyrem, cuius corpus iacet in inferiore loco, et ibi sunt sepulchra apostolorum Petri et Pauli, in quibus XL annorum requiescebant. Et in occidentali parte ecclesiae per gradus descendis, ubi S. Cyrinus papa et martyr pausat."

Aceasta indică faptul că presupusul loc de odihnă al apostolilor stă spre natextul bisericii prezente şi acest lucru a fost evident acceptat ca o poziţie autentică a timpului când fost dat privilegiul papal în anul 1520.[342]

Sursa informaţiei despre acest subiect a rămas în acest stadiu până în anul 1914. După 10 ani au fost făcute excavaţii grijulii care au avut loc în timpul acestei perioade. Între multele descoperiri care au fost făcute a fost un număr de *graffiti.*[343] Acestea cuprind o serie de invocaţii către apostoli şi s-au găsit în rămăşiţele unei camere subterane sub podeaua bisericii prezente cunoscute drept *Triclia.*[344] Prezenţa acestui *graffiti* sluje**ş**te ca susţinere a evidenţei derivate din alte surse care arată spre acest loc unde au fost de fapt ţinute moaştele apostolilor, deşi este evident imposibil să fixăm locul exact cu o siguranţă absolută.

O problemă se mai ridică în acest sens cu privire la locul de înmormântare mai înainte de la mutarea lor din anul 258. Lietzman arată că această evidenţă a *Acta* apocrife care indică *Circul* neronian ca loc original pentru înmormântarea Sfântului Pavel şi a căii Ostiene pentru Sfântul Pavel.[345] Este la fel de bine clar că însuşi Grigorie I are în minte aceste *Acta* când se referă la subiect.[346] Ca adăugare a acestor indicaţii găsim o referinţă în *Liber pontificalis*[347] care vorbeşte de Sfântul Petru după cum urmează:

---

337 Lietzmann, of. cit., pp. 122f.

338 Diehl, Inscr. Lat. Christ. vet., Vol. I, No. 951.

339 Liber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p. 212, atribuie lui Damasus ridicarea bazilicii pe locul unde stau trupurle apostlilor. Totuşi excavaţiile au făcut probabil că acest loc a fost ridicat nu mai repede de anul 350. Cf. Lietzmann, Petrus, p. 150.

340 Lietzmann, op. cit., pp. 151ff.

341 De Rossi, Roma sott., Vol. I, p. 180.

342 Cit. ap. Lietzmann, of. cit., p. 154, n. 3.

343 Lietzmann, of. cit., pp. 157-169. Se pare că evidenţa este cât se poate de decisivă deşi valoarea ei cumulativă este considerabilă.

344 Aparent o cameră asociată cu cultul creştin primar. Dar caracterul acestui *graffiti* indică o dată nu mai târzie de finele secolului al III-lea. Cf. Lietzmann, op. cit., p. 165.

345 Acta apost. apocryph., ed. Lipsius, esp. the Passio Petri et Poult, pp. 119-177 (vers. lat.), pp. 118-176, 178-122 (vers. graec.), cf. Lietzmann, op. cit., pp. 16off.

346 Registrum, 4, 30, ed. Ewald et Hartmann, pp. 265"ff. Povestea ciudată a jefuirii mormintelor de creştinii răsăriteni este menţionată în Passio fiind repetată aici.

347 În *Epitome Feliciana* compilată în anul 530. Lib. pont., ed. Duchesne, p. 52. Cf. p. 118.

" sepultus est via Aurelia, in templum Apollinis, iuxta locum ubi crucifixus est, iuxta palatium Neronianum, in Vaticanum, iuxta territurium triumphalem III Kal. ul."

În cele din urmă trebuie să luăm în considerare nota care este dată în aceiaşi lucrare sub pontificatul lui Cornelius.[348] Aceasta este în sine neistorică fiindcă menţionează o mutare a moaştelor apostolilor ca având loc sub Corneliu din catacombe la locul muceniciei lor. Dar aceasta evident reflectă o tradiţie timpurie că fiecare apostol a fost de fapt înmormântat aproape de locul unde a murit.

Ne vom întoarce al evidenţe de alt fel. Bazilica timpurile a Sfântului Petru la Vatican a fost începută sub Constantin 1 şi a fost terminată sub domnia lui Constans (337-350).[349] Această biserică a fost distrusă în reconstrucţia care a fost completată în anul 1615. Dar reconstrucţia finală a fost terminată numai odată cu ridicarea unui *baldachini* deasupra altarului papal în 1626. Pentru a oferii fundaţii suficiente pentru stâlpii acestei structuri s-a făcut excavaţii considerabile ca fiind necesare să fie făcute şi s-a păstrat cu grijă descoperirile făcute în această operaţie. Acest lucru a arătat existenţa la mai multe morminte păgâne în acest loc şi măsurile bisericilor lor primare au dovedit că arhitectul a fost limitat pe de o parte la zidurile nordice a circului neronian pe care el l-a folosit la fundaţii şi de poziţia lui *Confessio* a apostolului. Faptul că aceasta stă cumva la sudul centrului absidei sugerează că locul mormântului a fost deja existent mai înainte să fie ridicată biserica.[350]

O descoperire similară a fost făcută în bazilica Sfântul Pavel la vremea descoperirii după marele incendiu din 1823.[351] Biserica a fost în mare distrusă şi a fost ridicată de Teodosie I probabil în anul 384[352] pentru a înlocuii construcţia originală. Probabil că *Liber pontificalis* este corect în a atribuii construcţia acestei biserici lui Constantin,[353] fiindcă este cu greu posibil că pomenirea Sfântului Pavel să fie cinstită şi a Sfântului Petru să fie trecută cu vederea. La fel de bine şi aici *Confessio*-ul apostolului a fost găsit în proximitatea mormintelor păgâne şi este cât se poate de rezonabil să credem că biserica a fost ridicată aici fiindcă tradiţia locului actual al mormântului Sfântului Pavel, fel ca şi în cazul Sfântului Petru a supravieţuit unei perioade de 40 de ani în care moaştele ambilor apostoli au rămas în catacombele Sfântului Ştefan.[354]

Am văzut că Gaius în cursul controversei sale cu montanistul Proclu a pretins că a fost capabil să îi ducă pe oponenţii lui la locul actual unde au fost înmormântaţi apostolii.[355] Cât de departe putem să substanţiem această tradiţie care nu poate să apărut înainte de anul 200 că atât Sfântul Petru cât şi Sfântul Pavel au fost martirizaţi la Roma? Sau să privim pretenţiile lui Gaius ca ficţiune controversalistă? Cea mai veche evidenţă a legăturii apostolilor cu oraşul Roma se găseşte în cunoscuta scrisoarea a lui Clement către corinteni. În cursul pasajului în care autorul se implică împotriva efectelor negative ale ambiţiei şi geloziei, pe care el le priveşte ca principala sursă a problemelor din Biserica corintiană, el dă exemplele celor care au suferit de efectul acestor vicii mai întâi folosind Vechiul Testament şi mai apoi pe Noul. Apoi el continuă:

"λαβωμεν προ οφθαλμων ημον τους αγιους αποστολους. Πετρον ος δια αδικον, οθχ ενα οθδε δυο, αλλα πλειονας υπηνεγκεν πονους και ουτω μαρτυρησας αποερυθη εις τον ογειλομενον τοπον της δοξης."[356]

Argumentul acestui pasaj este pus şi simplu acesta. Sfântul Petru şi Sfântul Pavel sunt exemple pe are scriitorul le are în minte fiindcă ei au suferit mucenicia sub Nero. În acelaşi timp el îi asociază cu apostolii pe cei care au suferit moarte pentru credinţa lor. Impresia negreşită lăsată minţii cititorului este că Clement ştia că locul muceniciei în ambele cazuri a fost oraşul Romei.

Aceiaşi impresie este creată de cuvintele lui Igantie care scriind romanilor spune:

"ουχ ως Πετρος και Παυλος διατασσομαι υμιν ελεινοι αποστολοι, εγω κατακριτος."[357]

---

[348] ed. Duchesne, Vol. I, p. 150.
[349] Lietzmann, op. cit., pp. 180f.
[350] Lietzmann, op. cit., p. 208 şi n. 1.
[351] Ibid., p. 211.
[352] Cod. Theod., XIV, i, 2; iii. 18, care aminteşte faptul că poteca a fost ştearsă pentru a oferii loc pentru o a doua biserică mai largă.
[353] Liber pont., Vita Silvestri, 34, xxi, ed. Duchesne, Vol. I, p. 178, care menţionează de înmormântarea de către Constantin a moaştelor Sfântului Pavel.
[354] Lietzmann, op. cit., pp. 222-26, arată că festivalul din 25 ianuarie pomeneşte mutarea moaştelor către prima biserică.
[355] A se vedea mai sus.
[356] Ep. ad Corinth. 5.
[357] Romani 4, 3.

Este aproape de neconceput că decât dacă Ignatie a avut motive bune pentru a îi asocia pe sfinţii Petru şi Pavel cu biserica Romei, el a ales să îi menţioneze cu excluderea Sfântului Ioan a cărui nume apare într-o scriere din oraşul Efes.[358]

În cele din urmă ajungem la vremea lui Dionisie episcop de Corint în anul 1670 şi îl găsim fără echivoc afirmând că ambii apostoli au fost asociaţi cu origina bisericii din Roma şi că ambii au trăit şi au suferit mucenicia acolo.[359] După acest timp autori succesivi ajungând până la Gaius prezbiterul, a cărui evidenţă a fost deja considerată abordează asocierea apostolilor cu Roma ca fiind axiomatică.[360] Prin urmare, pare că cei care persistă în a susţine autenticitatea tradiţiei care îl leagă pe Sfântul Petru cu Roma că ei trebuie să stea în faţă cu un corp considerabil de evidenţe arheologice şi literare ceea ce este greu de explicat dacă tradiţia nu învăluieşte în mister adevărul.

CAPITOLUL 5

LEON CA MITROPOLIT AL PROVINCIEI ROMANE

Este clar că pe la mijlocul secolului al V-lea jurisdicţia mitropolitană a Scaunului Roman a cuprins Italia de sud cu insulele Sicilia, Corsica şi Sardinia, o arie care corespundea subiectului circumscripţiei lui *Vicarius urbis*.[361] Avem toate cele 7 scrisori adresate de Leon fie colectiv sau individual episcopilor acestei provincii. Una dintre ele a fost deja luată în considerare în legătură cu persecuţia maniheenilor din Roma.[362]

Acum în atenţia noastră sunt ultimele 6 scrisori care au rămas. Cu 12 luni sau aproximativ cu 12 luni înainte, probabil cu ocazia sinodului tomnatic din anul 443, Leon a fost informat de un număr de abuzuri în legătură cu promovarea la preoţie. Aceste abuzuri au inclus hirotonia bărbaţilor de un statut social inferior, consacrarea în episcopat a unor persoane care s-au căsătorit cu o văduvă sau care s-au căsătorit din nou după moartea primei soţii şi în cele din urmă prevalenţa între clerici şi laici a interzisei practici a cametei. Scrisoarea pe care Leon a adresat-o "episcopilor din Campania, Picenum, Toscana şi toate provinciile"[363] expune deciziile sale în aceste probleme. În primul punct el atrage atenţia asupra consecinţelor nefericite a hirotonirii bărbaţilor de un statul social josnic.[364] El spune că practica degradează slujirea sfântă[365] şi aduce nedreptate asupra angajaţilor în cazuri în care bărbaţii hirotoniţi astfel au fost mai înainte concediaţi.[366] Decizia lui este că astfel de hirotonii trebui să înceteze, o decizie pe care el o aplică la toate clasele societăţii în orice fel obligate muncii ereditare.[367] El justifică acest lucru pe un temei îndoit că numai aşa riscul pretenţiilor legale puse înainte de angajatori să fie evitate şi ca cei care sunt în slujba lui Dumnezeu să nu aibă nici o obligaţie.[368] Scrisoarea arată preocuparea lui Leon ca demnitatea preoţiei creştine să nu sufere perturbare în consecinţa avansării oamenilor a unor calificări indiferente şi ilustrează dorinţa lui de a menţine principiile canonice.

---

[358] A compara această scrisoarea cu Trall. 3, 3, o biserică de origine non-apostolică arată un contrast interesant: în timp ce scrisoarea către Efeseni 12, 1, 2 accentuează legătura cu biserica Sfântului Pavel.

[359] Cit. ap. Eusebium, H.*£*. 2, 25, 6.

[360] eg. Irenaeus, Adv. haer. 3, 1, 13; 3, 3, 2. Mirbt, Quellen, Nos. 39, 40: Clem. Alex. cit. ap. Eusebium H.E*£*. 6, 14: Tertullian, Scorpiace, 15; de Praescriptione, 36. Mirbt, Quellen, Nos. 51-53.

[361] A se vedea cap. 4.

[362] Ep. 4, JK 405; a se vedea cap. 3.

[363] Ep. 4, JK 402, datat pe 10 octombrie 443.

[364]Ibid., 1. "ad fastigium sacerdotii." Fraza s-ar putea referii exlusiv la episcopat.

[365]Ibid. i sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur."

[366] Ibid. Dominorum, quantum ad illicitae usurpationis temeritatem pertinet, iura solvuntur." Cf. Canon Apost., 82, ed. Funk. Kirch, Fontes, No. 705.

[367] Ibid.. 'non tantum ab his (sc. servis), sed ab aliis etiam qui originali aut alicui conditioni obligati sunt.' Aluzia fără nici o îndoială se referă la clasa muncitorilor agriculturali cunoscuţi drept *coloni* sau *originarii* care prin lege imperială au fost obligaţi la iobăgie ereditară. Cf. Bury, Later Roman Empire, Vol. I, pp. 56f.; Chrys., Hom. in Matth. 61, 31. P.G. 58, 591.

[368] Ibid. "debet enim esse immunis ab aliis, qui divinae militiae fuerit ageregandus." Flosinţa cuvântului militia pentru slujire alta decât armată trebuie să fie remarcată. Cf. Missale Romanum, Praefationes, passim. Evident că acest cuvânt este derivat din folosinţa imperială. Se vedea Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 31.

Astfel el scrie: "cu privire la orice persoană… care este asociată cu slujirea sfântului altar, noi suntem instruiţi la fel de bine de apostol cât şi de poruncile divine şi de dreptul canonic."[369]

Prin urmare el s-a văzut obligat să pronunţe o condamnare asupra celor care au fost hirotoniţi violând aceste principii.

"Prin urmare poruncim ca cei care, indiferent cine sunt ei, care au fost admişi (necanonic) să fie excluşi prin autoritatea Scaunului Apostolic din titlurile ecclesiale şi din titlul de episcop; fiindcă ei nu pot pretinde pentru sine ceea ce prin mediul impedimentului, au fost incapabili să primească."[370]

Cât de grav a văzut Leon toată această problemă poate să fie văzut din concluzia scrisorii sale în care el spune că îşi rezervă toate aceste cazuri pentru propria lui judecată.[371] Este cât se poate de posibil că el a avut un motiv bun să se teamă ca episcopatul italian nu putea să fie încredinţat să ia un punct de vedere imparţial în această problemă.

După aceasta el îşi întoarce atenţia spre practica cămătăriei.[372] Atitudinea lui Leon faţă de acest subiect a fost în linie cu canoanele sinodicale de mai înainte şi care cereau pedepsirea clericilor şi laicilor la un loc şi el nu face decât să pună în aplicare decizii care existau deja.[373] Perspicacitatea lui în abordarea acestei teme poate să fie văzută din faptul că el are grijă să interzică şi practica cămătăriei indirecte adică printr-un al treilea interpus.

În cele din urmă el încheie cu o notă specială de avertisment faţă de episcopii recalcitranţi[374] şi prin a confirma decretele disciplinare ale predecesorilor lui, în special pe papa Inocent I,[375] care arată determinarea lui de a menţine standardul Scaunului Roman în trecut. Importanţa acestei acţiuni constă în faptul că ne face capabili să trasăm începutul procesului prin care decretele papale, la fel cu actele importante ale sinoadelor, au ajuns să aibă forţa dreptului canonic.

Următoarea scrisoare pe care trebuie să o luăm în considerare[376] aruncă o oarecare lumină pe un obicei care domina în bisericile din Sicilia în acele vremuri şi ilustrează dorinţa lui Leon de a întări practica Bisericii Romane de a exclude chiulul şi iresponsabilitatea locală. Acest lucru se referă în principal la obiceiul de a face botezul de sărbătoarea Epifaniei, o practică ce a fost larg răspândită nu numai în Sicilia dar şi în alte locuri.[377] Pe de altă parte, obiceiul roman era de a restricţiona sărbătorirea în mod normal a sărbătorilor Paştilor şi a Cincizecimii[378] şi în denunţarea folosinţei divergente a lui Leon merge atât de departe încât spune că acest obicei cu care el era familiar a fost derivat din instituirea lui apostolică.[379]

El îşi deschide scrisoarea lui prin a amintii tripla încercare a Domnului cu Sfântul Petru[380] şi implică faptul că neglijenţa în serviciu poate implica lipsa de iubire faţă de Dumnezeu. Dar când el ajunge la subiectul practicii batismale siciliene el îşi exprimă total indignarea lui. El spune: "sunt uimit că voi sau predecesorii voştri aţi urmat o inovaţie atât

---

369 Ibid., 2. "' qualis vero... esse debeat sacri altaris ministerio sociandus, et Apostolo nos docente et divina praeceptione didicimus, et canonum regulis." Cf. 1 Tim. iii. 2, Tit. i. 6, Lev. xxi. 13f., and Canon. Apost. 17, "ο δυσι γαμοις συμπλακεις μετα το βαπτισμο η παλλακην κτησαμενος ου δυναται ειναι επισκοπος... " Funk, Didaschalia, 1, 564. Kirch, Fontes, No. 695.

370 Ibid. 'Hos ergo, quicumque tales admissi sunt, ab ecclesiasticis officiis et a sacerdotali nomine, apostolicae sedis auctoritate iubemus arceri; nec hoc enim sibi poterunt vindicare, cuius capaces, per hoc quod illis obstiterat, non fuerunt." Interestul nostru pentru această decizie stă în faptul că arată prevalenţa unui punct de vedere în această dată în cazul sfintelor ordine ca fiind invalide ridicându-se din impedimente canonice.

371 Ep. 4, 2. ""huius discussionis curam nobis specialiter vindicantes, . . . quamquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem, quod canonum fuerit regulis definitum."

372 Ibid., 3 şi 4. Practica cămătăriei era interzisă clericilor de Canonul 17 de la Niceea.

373 Conc. Nic., ibid. "ει τις ευρεθειη μετα τον τουτον τοκους λαμβανων... καθαιραθησεται του κληρου." În forma Sinodului de la Cartagina (anul 345) şi reînnoit mai apoi de un Sinod tot de la Cartagina (anul 419) Canonul 5, Mansi, Concilia, Vol. IV, 423, interdicţia includea şi laicii. Cf. Conc. Arelat., II (a.v. 443), Canon 14, Mansi, ibid., Vol. VII, 880. Kirch, Fontes, No. 877.

374 Ibid., 5. "a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostrae futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinae."

375 Ibid., " omnia decretalia constituta, tam beatae recordationis Inno- centili, quam omnium decessorum nostrorum, quae de ecclesiasticis ordinibus et canonum promulgata sunt disciplinis." Cf. Innocent, Ep. 2, 4f., JK 286, Ep. 17, 1f., JK 303 and Siricius, Ep. 1, 8 şi 11, JK 255.

376 Ep. 16, JK 414, datat pe 21 octombrie 447. Menţiunea lui Pascansinus ca şi cel care a dus replica (c. 7) sugerează că el a fost cel care a adus informaţia despre obiceiul sicilian la care se referă Leon.

377 Stone, Holy Baptism, p. 142 spune: "în Ierusalim şi Antiohia, în Capadocia, în Africa, în Galia, Spania şi Irlanda şi în Sicilia, Epifania era ţinută ca un timp al botezului." Cf. Smith, D.C.A., Vol. I, pp. 164-6.

378 Autoritatea cea mai timpurie pentru această restricţie deşi nu este absolută este Tertulian. *De Baptismo*, 19.

379 Ep. 16, 1. "ab apostolicae institutionis consuetudine discrepare." Evident Leon are în minte Fapte 2, 37-41şi probabil Romani 4, 3 şi 5.

380 Ibid., praef. ""Manente enim Dominicae vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticae sanctionis imbuitur."'

de absurdă prin confundarea sensului ascuns al celor două sezoane de a sugera că nu există nici o diferenţă dintre ziua în care Hristos a fost adorat de magi şi ziua în care Hristos a înviat din morţi."[381]

El adaugă că dacă episcopii sicilieni au luat regula lor ca fiind practică a Scaunului Roman, de unde au primit confirmarea oficiului lor,[382] ei nu ar fi făcut o astfel de greşeală. După ce a aflat că acest comportament al lor a fost deja condamnat ca fiind demn de a fi pedepsit şi că în orice caz ignoranţa regulilor nu scuză contravenţia, papa merge să arate că festivalurile din anul creştin trebuie să fie ţinute de toţi la fel, fiindcă numai aşa unitatea turmei creştine va fi păstrată.[383] Argumentul lui este că în toate vremurile Paştele ce comemorează moartea şi învierea Domnului este cel mai potrivit pentru botez.

"Fiindcă prin intermediul reprezentării sacramentale şi a tipului care este făcut în membrii corepondenţi care au fost făcut în cazul Capului Însuşi; fiindcă în ritualul botezului, moartea intră prin uciderea păcatului şi scufundarea întreită imită înmormântarea de trei zile în timp ce scoaterea din apă înseamnă scoaterea din mormânt."[384]

Şi mai mult, Leon îndrumă faptul că Hristos a dat ucenicilor lui formula botezului şi autoritatea de a boteza după Înviere arătând o parte din intenţia Lui ca taina să fie asociată cu Paştele. După extensiunea tainei la sărbătoarea Rusaliilor, el arată că acest lucru ar putea să fie justificat pe baza faptului că fiind sărbătoarea Duhului Sfânt, ar putea să fie privită de fapt ca sărbătoarea lui Hristos şi pe alte baze că a fost consacrată această taină prin acţiunea lui Petru.[385] El sugerează că o astfel de extensie face loc rezonabil pentru nevoia ca cei care dintr-un motiv serios nu au putut fi prezenţi la timpul cuvenit.

Prin urmare el cere ca botezul să fie făcut în mod normal numai pe Paşte şi de Rusalii deşi este gata să îl facă în orice timp dacă este o urgenţă.[386] Mai înainte de a abandona subiectul el examinează scurt consideraţia, care a fost pusă înainte de sicilieni în apărarea practicii lor, spunând că Epifania fiind comemorarea propriului botez al lui Hristos nu este un moment potrivit pentru botezul creştinilor şi spune şi de ce: fiindcă numai moartea lui Hristos şi vărsarea sângelui şi a papei pe Cruce care au dat botezului puterea regenerării.[387] Mai apoi el concluzionează această secţie a scrisorii sale insistând că, cu scopul de a oferii o perioadă necesară de pregătire pentru exorcism, post şi instrucţie, trebuie să fie ţinută rânduiala pascală.[388]

În ultima parte a scrisorii Leon se întoarce spre subiectul Sinoadelor. După ce se referă la un canon relevant expus de Sinodul din Niceea,[389] el cere ca episcopii din Sicilia să îşi trimită 3 reprezentanţi la sinodul anual ţinut la Roma pe 29 septembrie.[390] Scopul unor astfel de sinoade adaugă el este de a prevenii scandalurile şi învăţăturile false şi a menţine disciplina ecclesială.[391]

Este dificil pentru noi care suntem obişnuiţi că botezul copiilor ca normă şi botezul adulţilor ca excepţie să apreciem cum se cuvine importanţa acestei probleme, pe care Leon o priveşte ca fiind destul de gravă. Totuşi, odată ce este realizat că botezul a fost lipsit aşa de mult de solemnitatea lui prin pierderea caracterului public şi fiind administraţi de numai câţiva martori, se poate remarca faptul că Leon are în vedere un aspect al problemei pe care noi

---

[381] Ibid., 1, "'miror vos vel praecessores vestros tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse, ut confuso temporis utriusque mysterio nullam esse differentiam crederetis inter diem quo adoratus est Christus a magis, et diem quo resurrexit Christus a mortuis."

[382] Ibid. "'unde consecrationem honoris accipitis.' Înţelegem din acest lucru ca fiind "confirmarea" alegerii episcopale de către Scaunului Roman ca mitropolit. Totuşi ar putea implica faptul că episcopii sicilieni au fost hirotoniţi la Roma.

[383] Ibid., 2.

[384] Ep. 16, 3, "in quo per similitudinem formamque mysterii ea quae geruntur in membris, his quae in ipso sunt capite gesta, congruerent: dum in baptismatis regula, et mors intervenit interfectione peccati, et sepulturam triduanam imitatur trina demersio, et ab aquis elevatio resur- gentis instar est de sepulchro.'"

[385] Ibid., 4. "Hoc autem nos .. . ex apostolica auctoritate servare, . sequentes beatum apostolum Petrum, qui in ipso die . .. trium milium populum . . . lavacro baptismatis consecravit," citând Fapte 2, 37-41.

[386] Un astfel de pericol ar fi moartea, asediul, persecuţia sau un naufragiu ibid., 5.

[387] Ibid., 6, "tune regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, et aqua baptismatis."

[388] Ibid. "in baptizandis electis, qui secundum apostolicam regulam et exorcismis scrutandi, et ieiuniis sanctificandi, et frequentibus sunt praedicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est Pascha et Pentecosten, esse servanda; hoc vestrae indicimus charitati, ut ab apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu." Cf. Siricius, Ep. 1, 2, JK 235.

[389] Tbid., 7, "'saluberrime a sanctis Patribus constitutum est, binos in annis singulis episcoporum debere esse conventus." Auzia este la Sinodul din Niceea Canonul 5.

[390] Aniversarea hirotoniei lui Leon. A se vedea cap. 2.

[391] Ibid. "'facilius poterit provideri ut in ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, cum coram beatissimo apostolo Petro id semper in commune tractandum sit, ut omnia ipsius constituta canonumque decreta apud omnes Domini sacerdotes inviolata permaneant." Fraza "ipsius constituta" se referă la decizii papale de mai înainte. A se remarca că ele preced " canonum .. . decreta."

în mare l-am neglijat. În acest sens trebuie să remarcăm faptul că accentul pe care el îl pune pe sezonul cuvenit pentru administraţia tainei este explicată de neliniştea lui ca exerciţiile potrivite în pregătirea pentru primirea lui să nu fie omise sau neglijate. Pentru el admiterea ca membru al Bisericii lăsa asupra neofitului un caracter, o demnitate care în ultima perioadă de timp a fost foarte mult ignorată şi uitată. Mai mult, în regula lui a subiectului sinodului anual el arată înţelepciune şi faptul că a luat în considerare aplicarea regulei generale după cum fost definită de Sinodul de la Niceea faţă de condiţiile particulare ale provinciei sale şi nu pe a insista pe participarea întregului episcopat sicilian, ci numai pe reprezentativi, el arătând o consideraţie rezonabilă în a permite să achite costurile şi timpul implicat în călătorie.

Mai avem o altă scrisoare adresată episcopilor sicilieni,[392] care, chiar dacă este atribuită din greşeală lui Leon I,[393] va fi discutată pe scurt în acest punct. Se referă la rapoartele prezentate de clericii din Tauromenium şi de nou alesul episcop de Panramus având în vedere că Biserica a fost aliniată cum se cuvine fără acordul bisericilor în cauză. Problema a fost investigată de un sinod de toamnă[394] la Roma şi a fost emisă următoarea decizie.

"Decretăm că nici un episcop nu va prezenta, sau schimba sau vinde orice proprietate a bisericii sale decât numai dacă face aceste lucruri spre folosul bisericii sale şi face o astfel de decizie după discuţia şi aprobarea clericilor şi fără de nici o îndoială spre beneficiul Bisericii."[395]

Scriitorul adaugă că acei clerici care aprobă un comportament care face pagube bisericii lor să fie demişi şi excomunicaţi. Poate să fie sugerat că scrisoarea, dacă provine în mod genuin din mâna lui Leon, reflectă sensul lui practic pentru detalii la probleme administrative şi arată interesul lui pentru administraţia cum se cuvine a bunurilor materiale ale Bisericii. Principiul lui este că clericii sunt administratorii şi nu proprietarii averilor Bisericii.

Evident că în vremea lui Leon administraţia nediscriminată a botezului sau ţinerea ocaziilor altele decât Paştile şi Rusaliile nu se mărgineau numai la Sicilia. Problema apare într-o altă scrisoare adresată episcopilor din sudul Siciliei,[396] dar cu această diferenţă, anume că în acest caz botezurile publice erau făcute de sărbătorile mucenicilor;[397] ofensa, după cum o priveşte Leon, fiind agravată de omiterea exerciţiilor pregătitoare cuvenite. Aici găsim regulaţii similare cu cele deja remarcate în scrisoarea siciliană cu privire la acest subiect, cu o listă de urgenţe corespunzătoare, ţinută să justifice botezul făcut separat de alte sezoane.[398]

Mai apoi autorul abordează un cu totul alt subiect. Se pare că anumiţi episcopi italieni atunci când primeau păcătoşii prin pocăinţă, au început să le ceară, ca un gest prelimiar de pocăinţă, o recitare publică a păcatelor lor şi ei apărau această practică pe baza că acest lucru slujea altora ca o dovadă a sincerităţii penitentului.[399] Leon nu are nici un fel de răbdare cu această inovaţie şi interzice continuarea ei. Pentru interdicţia lui el oferă două motive: practica fiind, după cum spune el, nu o dovadă reală de sinceritate fiindcă unele păcate sunt de o astfel de natură că spunerea lor în public nu provoacă frica, în timp ce altele au un astfel de caracter că cei care sunt egali de conştienţi de ei s-ar putea scufunda moral după ce le-au făcut publice fie prin ruşine sau frică ca o consecinţă a acţiunii de a le face publice şi pentru faptul că el ar putea ajunge în proceduri legale.[400] Mai apoi el spune:

---

[392] Ep. 17, JK 415, de dată nesigură probabil din 21 octombrie 447.

[393] Faptul că papa Ilarie I se referă la acelaşi subiect în Ep. 8, 7 JK 555 , dar omite orice aluzie la scrisoarea a sugerat punctul de vedere că trebuie să fi fost a papei Loen II.

[394] Ibid., "cum totius cleri tractatu atque consensu."

[395] Ibid. Statuta eccl. antiqu., Canon 32 [L]. "Irrita erit donatio episcoporum vel venditio vel commutatio rei ecclesiasticae absque conniventia et subscriptione clericorum." P.L. 56, 885.

[396] Ep. 168, JK 545, datată pe 6 martie 459.

[397] bid. ""quosdam ex vobis comperi ita esse apostolicae traditionis oblitos, . . . ut praeter Paschalem festivitatem, cui sola Pentecostes solemnitas comparatur, audeant sibimet, non aliqua humanae infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, ius baptismatis vindicare, et in natalibus martyrum, quorum finis aliter honorandus est quam dies Dominicae passionis, regenerationis celebrare mysteria, ac sine ullis spiritualium eruditionibus praeparationum, ita rudibus et imperitis tradere sacramentum, ut circa renovandos nihil doctrinae ecclesiasticae, nihil in exorcismis impositio manuum, nihil ipsa ieiunia, quibus vetus homo destruitur, operentur." Sunt menţionale patru stagii ale pregătirii cf. Ep. 16, 6, JK 414.

[398] Cf. ibid., 5.

[399] Tbid., 2, 'De poenitentia scilicet quae a fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere, libello scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta."

[400] Ibid. "ne multi a poenitentiae remediis arceantur, dum aut erubescunt aut metuunt inimicis suis sua facta reserari, quibus possint legum constitutione percelli."

"mărturisirea care este făcută mai întâi lui Dumnezeu şi mai apoi episcopului, care i-a parte ca un mijlocitor pentru păcatele penitenţilor este destul fiindcă numai dacă păcatele pe care persoana le mărturiseşte şi este conştientă sunt făcute cunoscute urechilor congregaţiei ceea ce va face pe mai mulţi să se pocăiască."[401]

Este cât se poate de evident că practica cenzurată şi respinsă puternic de Leon, după cum spune chiar el, a fost o inovaţie,[402] introdusă în mod confuz de anumiţi episcopi în vederea înţepenirii cererilor sistemului penitenţial. Decizia lui arată o înţelegere reală a slăbiciunilor naturii umane şi o solicitudine pastorală pentru mântuirea sufletelor. Leon nu are nici un timp pentru o paradă ostentativă a păcatului din partea anumitor tipuri de păcătoşi şi nici pentru impunerea unor poveri grele pe penitentul sincer.[403]

Numai două exemple supravieţuiesc ale scrisorilor adresate lui de episcopi individuali care au aparţinut provinciei mitropolitane romane. Prima dintre ele a fost adresată lui Dorus, episcop de Beneventum, în provincia din Campania şi s-a referit la un raport primit de scriitor de la un anume Paul, preot în acel oraş. După ultimul, episcopul lui a pus în mod arbitrar un cleric junior peste unii preoţi seniori şi prin urmare a creat multă nemulţmire. În mustrarea lui adresată lui Dorus despre acest subiect,[404] Leon îşi exprimă indignarea cu privire la această gravă violare a dreptului canonic,[405] şi referitor la indignarea sufraganului de a neglija reprimarea ţelurilor ambiţioase din partea clericilor juniori deşi ei sunt susţinuţi de unul sau mai mulţi preoţi seniori.[406] El prescrie o pedeapsă ca susţinătorii tânărului să fie lipsiţi de drepturile lor se seniori, că au ajuns să se pună mai jos de protejatul lor, care trebuie să fie adus la statutul lui obişnuit, în timp ce Paul trebuie să fie repus pe locul ce i se cuvine şi concluzionează spunând că el l-a trimis pe episcopul Iulius[407] pentru a se asigura că instrucţiunile lui sunt duse la îndeplinire.

După trei ani mai apoi Leon a scris o scrisoare lui Paschasinus, episcop de Lilybaeum în Sicilia. Primul lui motiv pentru care a făcut acest lucru a fost că el a voit să dea instrucţii finale înaintea plecării legaţiilor pentru a proteja Sinodul de la Constantinopol (care a avut loc de fapt la Calcedon) şi a inclus o copie a scrisorii pe care el a adresat-o cu doi ani mai înainte lui Flavian, episcop al acelui scaun. Vom auzii mai multe despre Paschasinus în legătură cu evenimentele de la sinod şi după cum va fi convenient vom lua în considerare scrisoarea în legătură cu acele evenimente, la care vom revenii mai apoi.

Acest grup de scrisori slujeşte să iluminăm mai mult cu privire la principala preocupare a lui Leon, mai bine spus menţinerea păcii şi a unei bune rânduieli în Biserică. Fie că a fost problema administraţiei tainelor sau promovarea clericilor sau reconcilierea păcătoşilor sau şi probleme mai mundane cum este grija de proprietatea Bisericii, intenţia lui a fost condiţionată de acest ţel singur. Pentru el existat o cale singură în mare prin care poate să fie asigurată respectarea dreptului canonic. Totuşi când el ajunge să abordeze problema care afectează bunăstarea indivizilor el nu pierde din ochi principiul că regulile generale au nevoie de o aplicare particulară. Dacă el este nerăbdător cu comportamentul nedisciplinat sau capricios, el este simpatetic cu pocăinţa sinceră. Pe scurt se poate spune că în spatele administraţiei provinciei sale, care pentru el este un miscrocosmos al Bisericii Universale, grija căruia el crede că este dată de Dumnezeu în grija lui, stă concepţia lui majestică despre oficiul papal, ca un fel de autoritate apostolică sau chiar divină. Vom vedea cum această concepţie a guvernat relaţiile lui cu alte biserici afară din limitele propriei lui provincii.

CAPITOLUL 6

LEON ŞI BISERICILE DIN VEST 1

---

401 Ep. 16, 2. "Sufficit enim illa confessio, quae primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis poenitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad poenitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis."

402 Ibid., 2, "Tllam . . . contra apostolicam regulam praesumptionem."

403 Pentru mai multe consideraţii despre doctrina spovedaniei şi a iertării a lui Leon a se vedea capitolul 20.

404 Ep. 19, JK 417 datată pe 8 martie 448.

405 Probabil se referă la Sinodul de la Niceea canonul 2. The Ballerini, P.L. 54, 7oof., n.d sugerează ca Dorus a fost un preot roman hirotonit pentru scaunul din Beneventum de Leon şi se pare că el ştia situaţia mai bine.

406 În legătură cu citate din Luca 14, 11 astfel ibid 2. "' Dixisse Dominum quod qui se humiliat, exaltabitur: qui vero se exaltat, humiliabitur: eumque dixisse: Vos autem quaeritis de pusillo crescere, et de maiore minores esse."' Cuvinte adiţionale sunt adăugate în vechea latină şi versiunile curetoniene ne-siriace dar nu apar în Vulgata aruncând astfel o oarecare lumină pe textul Noului Testament folosit în vremea Leon la Roma.

407 Probabil Iulius de Puteoli, care în anul care a urmat a reprezentat Scaunul Roman la Sinodul de la Efes. A se vedea cap. 10.

I. ITALIA DE NORD

Diviziunea dintre aria de jurisdicţie civilă atribuită lui *Vicarius urbis* şi cea care aparţinea lui *Vicarius Italiae* şi care urma în mare aria din munţii Apenini a servit să marcheze limita dintre "provincia" mitropolitană a Scaunului Roman şi orbita influenţei scaunului din Milano după cum a existat în ultima parte a secolului al IV-lea.[408] Ales de Maximian ca şi scaunul guvernului în vest în anul 286,[409] Milano a rămas mai bine de un secol unul dintre centrele principale ale administraţiei imperiale şi pentru o vreme, cel puţin timp, a pus Roma în umbră cu privire la importanţa lui civilă. Prin urmare, după cum ne-am putea aştepta, scaunul lui a crescut constant în influenţă, aşa de mult că sub îndrumarea unui episcop cu calităţi extraordinare ca şi cele pe care le avea Ambrozie, a cerut o poziţe în relaţie cu alte biserici occidentale, care am ameninţau să depăşească pre-eminenţa unică a Scaunului Roman în sine.[410] Totuşi imediat ce oraşul a încetat să mai fie o reşedinţă imperială şi drept consecinţă a continuat să îşi piardă multă din magnificenţa civilă, influeţa lui ecclesială a tins proporţional să se diminueze şi nu a mai durat mult până ce au apărut rivalii la supremaţie în Italia de nord.

Prima dintre ele, Aquileia a fost recunoscută în timpul pontificatului lui Ambrozie ca un centru ecclesial convenient din moment ce a fost ales de el ca un punct de întâlnire a unui sinod adunat sub preşedinţia lui în anul 381, scopul lui fiind de a aborda unele probleme apărute din ultimele stadii ale controversei ariene care au afectat bisericile situate din provinciile Illyricumului de vest.[411] În câţiva ani de la începerea secolului al V-lea, se pare că a câştigat o independenţă completă faţă de Milano şi a fost recunoscut ca un metropolis ecclesial al bisericilor de care au aparţinut provinciile din nord-estul Italiei.[412]

Totuşi s-a întâmplat că în abandonul lui Milano alegerea împăratului fugitiv Honorius a căzut pe Aquileia dar Ravena şi ca un rezultat oraşul care a fost atât de puţin distins decât pentru şantierul lui naval şi proviziile de apă insuficiente, ei bine Ravena s-a găsit pe sine cu demnitatea unui oraş de prim rang.[413] Din nou predominanţa ecclesială a urmat în evul lărgirii civile şi în 30 de ani avansul Scaunului de la Aquileia, sfera lui de influenţă a fost redusă la detaşarea a două provincii pentru a forma o nouă circumscripţie care să fie sub autoritatea scaunului de la Ravena.[414]

Când ne întoarcem să ne uităm la relaţiile lui Leon cu aceste biserici nordice găsim că a treia Aquileia este ca mai bine documentată.[415] Dintre scrisorile trimise între Roma şi Milano în pontificatul lui avem numai replica sinodală[416] adresată de Eusebiu al Milanoului şi a sufraganilor lui papei despre subiectul ultimei scrisori celebre către Flavian.[417] Se menţionează pe parcursul documentului a unei scrisori mai timpurii a lui Leon în persoană,[418] dar aceasta nu a mai fost păstrată. Având în vedere că scrisoarea sinodală este strâns legată cu conţinutul scrisorii lui Leon către Flavian, ei

---

[408] Este cât se poate de probabil că în perioada pre-niceeiană Scaunul Romei a exercitat un primat indefinit asupra întregii Italii. Cf. Scrisoarea Sinodului din Arles anul 316. Mansi, Concilia, Vol. II, 469; Mirbt, Quellen, of Arles, No. roo.

[409] Gibbon, Decline (1929), Vol. I, p. 407.

[410] Despre Scaunul de la Milano în timpul lui Ambrozie a se vedea Homes Dudden, St. Ambrose, Vol. I, p.64, and Duchesne, Origines du culte chrétien (1889), pp. 32, 37.

[411] Despre Sinodul de la Aquilenia a se vedea Homes Dudden, of. cit., Vol. I, pp. 200ff. Zeiller, Les ortgines Chrétiennes dans les provinces danu- biennes, pp. 328ff.

[412] Lista episcopilor care au semnat scrisoarea sinodală din anul 451 către scaunul roman, a se vedea Inter Leon. Epp., No. 97, P.L. 54, 945, nu inclunde în nici un fel următoarele provincii civile, Veneţia, Histria, Flaminia şi Piecenum Annonarum. Prin urmare se crede că în acest moment nici una dintre aceste provincii nu a mai fost sub jurisdicţia de la Milano. Data la care a avut loc schimbarea nu este sigură dar se poate crede că a avut loc în timpul episcopatului lui Augustin de Aquileia şi ar fi fost o consecinţă indirectă a controversei pelagiene. El a ocupat scaunul de la Aquileia între 407-434 şi a scris un *Libellus fidei* în apărarea doctrinei pelagiene, a se vedea Inter August. Op., Vol. X, app. 110-13, P.L. 45, 1732-6, and Kidd, History, Vol. Ill, pp. 124f.

[413] Primul decret dat de la Ravena este datat în anul 402 aşa că se crede că plecarea lui Honorius a avut loc în acelaşi an. A se vedea Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 163, n. 2, and Seeck, Regesten der Kaiser und Papste, p. 304.

[414] Această dezvolare trebuie să fie avut loc sub regenţa împărătesei Galla Placidia deşi nu avem nici un document care să arate data exactă la care a avut loc. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 469 sugerează că Petru, care a fost ales în a nul 432 a fost de fapt al doilea ocupant al scaunului care a avut autoritate mitropolitană.

[415] Există în toate cele patru scrisori adresate episcopilor acestor provincii.

[416] Inter Leon. Epp., No. 97.

[417] Ep. 28, JK 423.

[418] Tbid., 2, "sicut scripta vestra signaverant."

bine acest lucru va fi discutat în legătură cu controversa eutihiană căreia îi aparţine. Aşa că vom trece imediat să luăm în considerare corespondenţa cu provincia Aquileia.

Acest grup de scrisori se leagă de problemele legate de erezia pelagianismului[419] sau cu dificultăţile legate de invaziile barbare. Este posibil ca erezia să se fi întâlnit cu o primire favorabilă la Aquileia, mulţumită susţinerii dată protagoniştilor ei de Augustin, episcop al acestui scaun şi a continuat să înflorească sub succesorul lui. De fapt poziţia apare să fie destul de serioasă ca să îl facă pe Septimius, episcop de Altinum să îi trimită lui Leon un raport despre acest subiect. A judeca răspunsul lui Leon şi din scrisoarea lui adresată unui mitropolit nenumit despre această problemă, raportul susţinea că anumiţi clerici suspectaţi de simpatii pelagiene au fost admişi în rândurile preoţiei aparţinând de bisericile din acea provincie, în ciuda faptului că ei nu au produs nici "scrisori demisionare" din partea bisericilor lor "native." Imediat Leon a trimis un răspuns informatorului său[420] şi în acelaşi timp a trimis o mustrare specială mitropolitului cu privire la acest subiect,[421] pe parcursul căreia el remarcă "migraţia" clericilor fără permisia episcopului în cauză ce este direct contrară dreptului canonic[422] şi continuă prin a protesta împotriva neglijenţei cu care clericii suspectaţi de erezie au fost acceptaţi fără o examinare anterioară. Ca un remediu, el cere adunarea unui sinod provincial la care *bona fides* a nou veniţilor să fie investigată şi o dovadă a ortodoxiei cerută ca o respingere în scris a erorilor pelagiene şi o acceptare formală a punctelor principale a doctrinei pelagiene.[423] Mai apoi el lansează un avertisment specific împotriva subtilităţilor acestor eretici, un avertisment care probabil reflectă experienţa lui personală şi el menţionează crezul pelagian după care deşi ei recunosc existenţa harului ei totuşi insistă că este dat în funcţie de meritele recipientului.[424] Replica lui epigramatică în faţa unui astfel de opinii este conţinută într-o frază memorabilă: "harul care nu este dat *gratis* nu este deloc har."[425] Prin urmare el adaugă că este nevoie de cea mai mare atenţie pentru ca erezia să nu se restabilească din nou în Italia de nord şi toţi cei care refuză să accepte aceste cerinţe trebuie să fie excluşi din frăţietatea Bisericii. În concluzie el reînnoieşte opinia că disciplina trebuie să fie asigurată împotriva "migraţiei" neautorizate a clericilor. Cei care refuză să se întoarcă înapoi la dioceza lor "nativă" trebuie depuşi şi excomunicaţi.[426] Critica ultimă a scriitorului că stângăciile subiecţilor sunt datorate greşelilor superiorilor lui eccelesiali având în vedere că el a crezut că este improbabil că mitropolitul în cauză era gata să ducă la îndeplinire instrucţiile sale.

În replica sa la informatorul lui,[427] Septimius episcop de Altinum, el abordează acuzaţiile ca un fel de *relation* formal, cerând un *rescriptum* în felul celor prescrise de predecesorii lui pentru a trata cu *causa maior*.[428] După ce a observat că scrisoarea primită recent a crescut încrederea în corespondentul lui, scriitorul menţionează scrisoarea pe care a trimis-o la Aquileia şi îi sumarizează conţinutul. El concluzionează prin a exprima speranţa că el se poate baza pe Septimius pentru a coopera în măsurile disciplinare care ar putea să fie necesare de dragul restaurării ordinii în Biserică.

Din absenţa oricărei aluzii la acţiune sinodală în replica lui Leon[429] la o scrisoarea adresată lui de Ianuarius, noul mitropolit, poate să fie constatat cu o anumită probabilitate că nici o acţiune nu a fost luată în ceea ce priveşte toate sugestiile lui Leon. Aparent comunicarea primită de la Ianuarius a fost legată de o singură problemă, anume tratarea pe care trebuie să fie acordată clericilor ex-pelagianişti care nu prezintă nici o îndoială cu privire la pocăinţa lor. Ca

---

419 Acest lucru este cât se poate de semnficativ despre istoria timpurile a acesti scaun. A se vedea mai sus.

420 Ep. 2, JK 399.

421 Ep. 1, JK 398, dată necunsocută. Numele mitropolitului nu este cunoscut.

422 Ibid "quod per auctoritatem canonu'a decretorumque nostrorum ne insontibus quidem conceditur." Aluzie la Sinodul de la Niceea canonul 15 şi 16 sau probabil la Xystus III, Ep. 9, JK 395.

423 Aceste cerer sunt probabil bazate pe Conc. Nic., Can. 8, Mirbt, Quellen, No. 114. ""προ παντων δε ποθτο ομολογησαι αθτοθς εγγραφως προσηκει οτι συνσθησοντα και ακολουθξσουσι τοις της καθολικης και αποστολικης εκκλησιας δογμασι." "Decreta synodalia" fără nici o îndoială face aluzie la Canoanele Bisericii Africane. Cf. la fel Zosimus, Ep. Tract., ap. Augustine, Opera, Vol. X, app. P.L. 45, 1730.

424 Tbid., 3, "excipiunt ut gratia Dei secundum merita dari accipientium sentiatur." Acest lucru a devenit o doctrină caracteristică a "semi-pelagienilor" din sudul Galiei.

425 Ibid "quae (sc. gratia) utique nisi gratis detur non est gratia." Graţian în Concord. Discord., 11, 1 citează fraza la începutul cele de a doua părţi a scrierii sale într-o formă care sugerează că a fost copiată de la Humbert Adv. Simoniac., 1, 4, M.G.H., Lib. de lit., 1, p. 108.

426 Spunând aşa el aplică sancţiunile prescrise de Sinodul de la Niceea canoanele 15 şi 16.

427 Ep. 2, JK 399 fără dată dar dar probabil din anul 442.

428 E.g. Innocent, Ep. 2, 3, JK 286.

429 Ep. 18, JK 416. Data este dubioasă dar probabil ar trebuii să fie 30 decembre 447. Trebuie să remarcăm că secţiunea de deschidere a scrisorii reproduce Ep. 2, 1 şi concluzia Ep. 2, 2 şi în parte Ep. 1, 5.

răspuns Leon arată că restaurarea la statutul de cleric fără de nici un tratament de preferinţă este cel mai bun lucru care poate fi dat în astfel de cazuri: dar dacă unii vor cere rebotezarea acest lucru nu trebuie să fie acceptat.[430]

Când ajungem din nou la acele scrisori adresate provinciei Aquileia care au supravieţuit, aflăm că Ianuarius a fost înlocuit de Nicetas. Se pare că ultimul s-a găsit confruntat cu un număr de probleme dificile care au urmat confuziei sociale şi ecclesiale care au urmat invaziei Italiei de nord de armata lui Attila Hunul. În anul 444 Attila s-a făcut pe sine singurul conducător al naţiunii hunilor. Respins în încercarea lui de a prelua provinciile galice prin diplomaţia şi conducerea patricianului Aetius, el s-a dat înapoi pentru ca în 452 să atace Veneţia. Aquileia, primul oraş important pe linia marşului, a fost luat ca o furtună şi redus la ruine, fără să îşi mai câştige vreodată antica demnitate civilă.[431] Despre retragerea subsecventă a lui Attilia şi colapsul imperiului său vom afla de altundeva:[432] aici ne referim la carierea lui doar cât a afectat disciplina Bisericii.

Se pare că Nicetas a profitat de vizita diaconului roman Adeodatus pentru a trimite la Roma o serie de întrebări inclusiv problemele legate cu căsătoria, rebotezul şi căderea din nou în păgânism. În răspunsul[433] său Leon abordează toate acestea pe rând.

Prima dilemă se referă la cazul acelor femei ale căror soţi au fost luaţi prizonieri de invadatori şi care s-au căsătorit din nou cu prezumţia că primul soţ a murit sau nu va mai fie eliberat. În eventualitatea că unul ca acesta se va întoarce acasă cine va fi considerat ca adevăratul soţ? Răspunsul lui Leon este că trebuie să fie restabilite drepturile primei căsătorii şi trebuie să fie respectate drepturile primului soţ.[434] În acest caz se ridică întrebarea care este atunci statutul celui de la doilea soţ? El nu este vinovat de nimic fiindcă acţionat din bună credinţă: totuşi el nu are nici un drept să reţină femeia cu care s-a căsătorit din moment ce cineva care a primit o proprietate trebuie să o dea înapoi la proprietarul ei de drept.[435] Prin urmare dacă fostul soţ vrea să o ia înapoi pe soţie, el poate să facă acest lucru dar nu este vinovat nimeni de ceea ce a avut loc.[436] Dar dacă femeia refuză să se întoarcă la el? Atunci ea trebuie să fie excomunicată fiindcă refuzul ei schimbă un act nevinovat într-un păcat deliberat.[437] Pe de altă parte el remarcă că ceea care se va reîntoarce la voi este vrednică de laudă.

Al doilea grup de probleme se leagă de cei care în cursul invaziilor recente au căzut în păgânism sau au fost infectaţi cu erezia. Care este poziţia unuia care a luat parte la un sacrificiul păgân? Leon a răspuns că o astfel de persoană este "curăţită de satisfacţia pocăinţei", durata căreia este determinată de sinceritatea pocăinţei sale;[438] în timp ce în cazul în care mâncarea sacrificială a fost determinată de foame sau frică, unul ca acesta este total iertat.[439] Urmează apoi cazurile legate botez. Ce trebuie să fie făcut cu unul care din cauza fricii sau a erorii a primit botezul din mâna ereticilor şi acum îşi dă seama că a greşit? Răspunsul pontifului este că el poate fi primit din nou în biserică prin pocăinţă şi prin

---

[430] Ibid. "Circa quos etiam illam canonum constitutionem praecipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant: si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non levem apud Dominum noxam incurrit qui de talibus ad sacros ordines promovendum aliquem iudicavit." Aluzia este clară la Sinodul de la Niceea canonul 8. Execpţia în cazul celor care au rebotezat s-ar putea referii la cei care au acceptat botezul din nou din mâinile clericilor arieni. See Ep. 159, 6, JK 536, and cf. Victor Vitensis, Historia persecutionis, 3, 45-8, C.S.E.L., Vol. VII, pp. 94-6. Pentru decrete similare a se vedea Siricius Ep. 2, 28, JK 258; Innocent I, Ep. 2, 8, JK 286, care prescrie că astfel de persoane trebuie să fie subiectul unui pocăinţe îndelungate. Cod. Theod. 16, vi, 1, 5, A.D. 373, ed. Mommsen, Vol. I, pp. 880, 882. Kirch, Fontes, No. 838.

[431] Pentru evenimentele din aceşti ani a se vedea Bury, Later Roman Empire, Vol. I, c ix.

[432] A se vedea mai jos.

[433] Ep. 159, JK 536, datată pe 21 martie anul 458.

[434] Ibid., 1. "'necesse est ut legitimarum foedera nuptiarum redintegranda credamus, et remotis malis quae hostilitas intulit, unicuique hoc quod legitime habuit reformetur, omnique studio procurandum est ut recipiat unusquisque quod proprium est," cu aluzie la Prov. xix. 14 and Matt. xix. 6.

[435] Tbid., 2. "sic enim multa quae ad eos qui in captivitatem ducti sunt pertinebant in ius alienum transire potuerunt, et tamen plenum iustitiae est ut eisdem reversis propria reformentur."

[436] Ibid., 3.

[437] Ep. 159, 4, "merito sunt notandae; ita ut etiam ecclesiastica communione priventur: quae de re excusabili contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua in continentia placuisse, quod iusta remissio poterat expiare."

[438] Ibid., 5, "poenitentiae satisfactione purgentur, quae non tam temporis longitudine quam cordis compunctione pensanda est." O deczie cât se poate de rezonabilă.

[439] Ibid. "sive hoc terror extorserit, sive fames suaserit, non dubitetur abolendum, cum huius modi cibus pro metu aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus." Evident Leon se gndete la 1 Corinteni 8.

punerea mâinilor episcopului:[440] în timp ce lungimea pocăinţei este guvernată de devoţia penitentului. În acelaşi timp în cazuri de urgentă reală cum ar fi o problemă gravă sau boală, împăcarea prin slujirea episcopului poate să fie făcută fără de întârziere.[441] Ultimul caz care este luat în considerare se referă la o persoană care după ce a fost botezată numai de eretici acum vrea să vină în Biserica Universală. Leon arată că taina nu trebuie să fie profanată de repetiţie: pe de altă parte o astfel de persoană trebuie să fie confirmată de invocarea Duhului Sfânt prin punerea mâinilor:[442] Din moment ce în acest caz semnul exterior la botezului a fost primit dar nu şi harul sfinţitor. Ultimul, care nu poate fi primit de la eretici trebuie să fie căutat la episcopii universali.[443]

Cu aceasta se încheie şirul problemelor abordate şi soluţionate de Leon. Tot ceea ce a mai rămas de făcut este să îi ceară lui Nicetas să facă cunoscute conţinutul scrisorii sale episcopilor provinciei.

Acum ne vom oprii la relaţiile lui Leon cu provincia de la Ravena. În acelaşi an mai mule întrebări au fost adresate Scaunului Roman de mitropolitul ei Neon. În acest caz două probleme au fost ridicare, adică reconcilierea Bisericii cu cei care au primit botezul de la eretici[444] şi cazul special a persoanelor care după ce s-au reîntors din exilul în care au fost ţinut captivi între barbari erau nesiguri dacă au primit sau nu botezul în copilărie.[445] Se pare că Leon a luat ocazia să se refere la aceste probleme ca să fie dezbătute la sinodul din toamnă de la Roma care, după cum spune el, a dat decizii în conformitate cu cele luate până acum în astfel de cazuri. În ceea ce îi priveşte pe cei care au primit botezul din mâinile ereticilor, Leon reproduce în replica lui o decizie similară celei care am remarcat-o deja în cursul scrisorii lui Nicetas al Aquileii, adică faptul că Mirungerea unui episcop universal este necesară fără repetiţia botezului.[446]

Apoi el se întoarce la a lua în discuţie a doua problemă. El susţine cu tărie că acolo unde botezul a fost primit cu validitate nu trebuie să fie reînnoit sub nici o circumstanţă,[447] dar sugerează că trebuie multă grijă pentru ca acest principiu să nu fie violat de indivizi care sunt lipsiţi de harul botezului. Pe de altă parte simpla presupunere a botezului nu este destul. Trebuie să fie o siguranţă deplină cu privire la acest lucru. Acolo unde există nesiguranţă şi nu există martori că a fost făcut botezul, ei bine el trebuie să fie făcut chiar dacă este de fapt un al doilea botez, faptul că este făcut cu bune intenţii îi iartă şi pe candidat cât şi pe preot de orice greşeală în acest sens.[448] Dar trebuie să fie făcut numai după o examinare minuţioasă şi deplină aşa încât apariţia unor martori mai apoi să nu fie trecută cu vederea

---

[440]Ibid., 6. "ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostram non nisi per poenitentiae remedium, et per impositionem episcopalis manus, communionis recipiant unitatem." Evident după cum spune Ballerini se are în vedere numai laicii. Calericii care au fost botezaţi din nou trebuie să fie depuşi din preoţie Ep. 18, JK 416; cf. Innocent I, Ep. 24, 3, JK 303, and Ep. 2, 8, JK 286.

[441] Ibid. "in quibus si quis ita graviter urgeatur, ut dum adhuc poenitet, salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subveniri." Cf. Innocent I, Ep. 6, 2, JK 293.

[442] Ibid., 7. "hi qui baptismum ab haereticis acceperunt, cum antea baptizati non fuissent, sola invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt." Ca să vorbim tehnic Leon distinge între obişnuinţa şi validitatea tainelor administrate de eretici.

[443] Ibid "cuius (sc. Domini) ablutio nulla iteratione temeranda est, sed ut diximus, sola sanctificatio Spiritus sancti invocanda est: ut quod ab haereticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur."

[444] Ep. 166, JK 543, datată pe 24 octombrie 458. The Ballerini, P.L. 54, 1190f., oferă motive întemeiate să acceptăm citirea lui „Neoni" în locul lui „Leoni" şi alte variante ale manuscrisului. Despre sinodul roman a se vedea Ep. 166, 1 "nuper in synodo novum et in auditum antea genus con- sultationis exortum est."

[445] Cazul se referă la unii care au fost luaţi captivi în cursul invaziei lui Attila în Italia între 451-2. Dacă în acest moment erau copii acum aveau 6 ani. Leon exprimă îndoială astfel: "'utrum eiusdem mysterium baptismatis ac sacramenta per- ceperint, infantiae inscientia non posse reminisci." „Sacramenta" se poate referii la ritul de iniţiere, adică botezul urmat mai apoi în cazul copiilor de Mirungere şi împărtăşanie.

[446] Ep. 166, 2. "hoc tantum quod ibi defuit conferatur, ut per episcopalem manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur."

[447] Tbid., 1. " inexpiabile est facinus, quoties iuxta haereticorum damnata sanctis Patribus instituta, cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire.'" Leon justifică acest principiu cu referinţă la Efeseni. iv. 5. "Sanctis Patribus" care poate face aluzie la Siricius, Ep. 1,1, JK 255; Ep. 2, 8, JK 258; Innocent I, Ep. 2, 9, JK 286. Cf. Augustine, Ep. 23, 2. P.L. 33, 95. "Rebaptizare hominem haereticum omnino peccatum est: rebaptizare autem catholicum immanissimum scelus est." Cod. Theod. XVI, vi, 1,5. Kirch, Fontes, Nos. 838f.

[448] Cf. la fel de bine Conc. Arelat., Can. 8. Mansi, Concilia, Vol. II, 472. Denzinger, Encheir., No. 53, and Conc. Carthag., a.D.397, Can. 39. P.L. 56, 432.

decât numai dacă candidatul este în pericol de moarte, caz în care nu mai trebuie să existe nici o amânare.[449] Leon îşi încheie scrisoarea cu o cerere obişnuită ca Neon să comunice conţintul sufraganilor.[450]

Această scrisoare epuizează evidenţa pe care o avem cu legăturile lui Leon cu "bisericile mai mari" ale nordului dar este destul să aratăm că chiar şi dincolo de limitele jurisdicţiei sale mitropolitane, Scaunul Roman din timpul lui a fost privit ca centrul evident unde se făcea recurs la o soluţie a punctelor nesigure în probleme de disciplină şi pentru susţinere în abordarea problemelor. Scrisorile sale adresate acelor biserici descoperă puncte de interes similar cu cele care le-am observat deja într-un capitol anterior, în special preocuparea lui cu menţinerea disciplinei după cum este prescrisă de dreptul canonic, dar la fel de bine arată dorinţa lui a de conferii calificaţii potrivite pentru clerici şi interesul lui pentru a da cinste şi dreptate bunei folosinţe a tainelor.

3. Africa

La vremea când Leon a fost ales pe Scaunul Romei provinciile din Africa aproape că au încetat să mai fie parte din Imperiul Roman. Evenimentele care au dus la această situaţie vor fi descrise acum în mai multe detalii. Imediat după moartea împăratului Honorius în anul 423 tribul germanic al vandalior sub conducerea lui Gaiseric, care s-a stabilit deja în Spania, a invadat provinciile africane şi după puţin timp s-a găsit în poziţia destul de puternică de a încheia un tratat cu noul împărat Valentinian III, prin care a fost recunoscută suveranitatea lui Gaiseric asupra a trei provincii mauritane.[451] În anii care au urmat încheierii acestui tratat (anul 435) invadatorii au făcut raiduri neîncetate pe teritoriul imperial şi mai înainte de anul 439 oraşul Cartagina a căzut în mâinile lor.[452] Ca o consecinţă a acestui eveniment a fost făcut un nou tratat trei ani mai târziu, care a fost în favoarea ieşirii Mauritaniei din imperiu, acceptând ca provinciile cele mai bogate din Africa de nord, în special provincia proconsulară şi a Byzacenei să fie cedate vandalilor.[453] Ultima era diferită de provinciile romane atât în rasă cât şi în religie. Ea combina un standard de etică barbară cu o profesiune bigotă şi intransigentă a crezului arian din Ariminum şi cu privire la toleranţa arătată se putea vedea o mică diferenţă faţă de co-religioniştii lor goţi prin persecuţia cu un zel ardent ale aderenţilor credinţei creştine de la Niceea. Mai mult, *odium theologicum* a fost puternic intensificat de un spirit naţional viguros care a fost caracterizat de o ură a tot ceea ce era asociat cu cultura imperială latină. Prin urmare bisericile din Africa cu riturile ei latine şi standarde de doctrină niceeană, care asculta de Scaunul Roman, au devenit primele victime ale zelului lor persecutor, cu consecinţa inevitabilă că episcopii au fost exilaţi din scaunele lor şi bisericile lor au fost date clerului arian; de fapt după căderea Cartaginei, scaunul primat din Africa a rămas în mâinile arienilor nu mai puţin de 12 ani.[454]

În anul 445 o delegaţie din provinciile africane care au rămas încă romane a sosit la Roma. Obiectivul vizitei a fost să obţină de la Valentinian II, având în vedere problemele economice prin care treceau aceste provincii din cauza invaziilor vandale, nişte scutiri de taxe. Misiunea a fost de succes,[455] dar dincolo de acest lucru misiunea este de interes pentru noi fiindcă se pare că a fost o metodă prin care Leon a devenit familiar cu anumite fapte despre condiţia Bisericii din aceste provincii. S-a putut constata că aveau loc mari probleme mai ales cu alegerea candidaţilor la episcopat. Leon care după cum am putut vedea a fost cât se poate de interesat de menţinerea unui standard înalt în ordinea episcopală a simţit de datoria lui de a întări prescripţiile dreptului canonic cu privire la acest subiect, decizând că vrea să fie informat cu informaţii de prima mână şi pentru acest scop l-a trimis pe episcopul Potentius[456] să vadă

---

[449] Ibid., 1. " quoties persona talis inciderit, sollicita primum examinatione discutite et longo tempore, nisi forte supremus finis immineat, indagate utrum nemo sit penitus qui testimonio suo iuvare possit ignorantiam nescientis."

[450] Această folosinţă a autorităţii episcopului mitropolit sugerează că Leon a intervenit direct în afacerile unei provincii şi a stabilit contact cu epicopii diocezani obişnuiţi doar în cazurile în care nu avea încredere în loialitatea mitropolitului în ordinea canonică. Leon în persoană nu a fost preocupat direct de a creşte centralizarea chiar dacă a fost consecinţa logică a teoriei sale.

[451] Prosper, Chronicon, sub ann. 435. M.G.H., Auct. antiq., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, p.474. Cf. Bury, Later Roman Empire, Vol. I, 249.

[452] Pentru o descriere a oraşului în acest moment a se vedea Gibbon, Decline and Fall, Vol. III (1929), p. 434.

[453]Victor Vitensis, Historia persecutionis, 1, 12, 13, ed. Petschenig, C.S.E.L., Vol. VII, pp. 6f.

[454] Când în mare în anul 454 episcopul ortodox de Cartagina a fost din nou tolerat de vandali, acest lucru a fost o consecinţă a unei cereri adresate de Valentinian lui Gaiseric, probabil la sugestia lui Leon însuşi. Cf. Victor Vitensis, Historia persecutionis, 1, 24, ed. Petschenig, C.S.E.L., Vol. VII, p. 11.

[455] Valentinian III, Leg. novell. 13, ed. P. Meyer, p. 95.

[456] Din moment ce Leon se referă la personaă ca la un "porfiscenti a nobis" este cel mai probabil că scaunul lui a fost în Italia şi nu în Africa după cum sugerează Batiffol, Siége Apostolique, p. 480. Dacă informaţiile noastre sunt corecte Leon acţiona în conformitate cu prevederile Sinodului de la Sardica canonul 7 (vers. lat.).

cum stă situaţia la faţa locului. În cursul anului următor, Potentius a venit înapoi cu un raport, care nu numai că confirma adevărul acuzaţiilor dar mai menţiona şi un număr consistent de alte probleme care cereau soluţie. Bazat pe acest raport Leon îşi va compune instrucţiile sale către episcopii africani.[457]

Prima problemă care trebuie să fie abordată a fost cea a celor care au obţinut promovare necanonică la episcopat.[458] Evident, după cum arată chiar scriitorul, acest lucru a devenit prevalent drept consecinţă a dezordinii sociale şi economice care a rezultat din ocuparea recentă a provinciilor de către vandali[459] şi drept rezultat cerinţele existente aşezate de autoritatea sinodală au fost ignorate. Nu numai că au fost aleşi bărbaţi care nu au trecut prin gradele succesive ale preoţiei dar în anumite cazuri au fost puşi episcopi dintre laici simplii.

După ce arată că hirotonia unor astfel de persoane la cel mai înalt grad al ierarhiei este unul care aduce mai mult haos decât disciplină, Leon arată că buna ordine a Bisericii ca întreg este dependentă de aplicarea corectă a procedurilor cu privire la alegerile episcopale.[460] Începând cu preceptul paulin,[461] el arată că hirotonia unui junior a cărui valoarea nu a fost testată de rigorile serviciului sau ascultării faţă de disciplină este total fără justificare.[462] După aceasta el expune calificările unui candidat potrivit. Mai întâi, afirmă Leon, un astfel de candidat trebuie să fie conform cerinţelor apostolice şi scripturistice cu privire la viaţa matrimonială, adică faptul că dacă este căsătorit el trebuie să o fi făcut numai odată şi soţia lui trebuie să fie fecioară până în acest moment.[463] Aceste percepte el le derivă din Sfântul Pavel[464] şi din legea mozaică[465] şi sugerează că unirea unică care există între Hristos şi Biserica Sa este comparabilă cu căsătoria preoţilor evrei din vechime cu soţiile cu integritatea fecioriei.[466] Mai apoi el arată din nou că cerinţele apostolice sunt că pot să fie promovaţi numai cei care au trecut printr-o perioadă de încercări[467] ceea ce implică faptul că cineva este potrivit pentru sfintele hirotoniei numai după ce a petrecut destul de mult timp în gradele mai de jos ale slujirii.[468]

După ce a definit astfel calificările pentru oficiul episcopal, după cum este prescris de autoritatea sinodală şi papală, Leon judecă acest caz prezent. Fără de nici o îndoială el scrie că abuzuri de acest fel merită să fie pedepsite sever, totuşi având în vedere circumstanţele el este gata să folosească moderaţia.[469] Prin urmare el îi împarte pe ofensatori în două clase după natura ofensei lor. Cei care au încălcat legea care interzice, în cazul episcopilor, o doua căsătorie sau căsătoria cu o văduvă, ei bine ei trebuie să fie depuşi din funcţie: la fel se aplică şi cu cazul în care unul se descoperă că a fost căsătorit cu două femei în acelaşi timp şi pentru cel care s-a căsătorit a doua oară după divorţ,

---

457 Ep. 12, JK 410, datată pe 10 august probabil din anul 446. Scrisoarea este probabil mai repede de anul 442, anul în care vandalii au ocupat Mauritania şi mai repede de anul 455 când toate provinciile africane au trecut sub control vandal. Despre unitatea acestei scrisori a se vedea mai jos.

458 Ep. 12, JK 410, datată pe 10 august probabil în anul 446. Scrisoarea este probabil după 442 anul în care vandalii au ocupat Mauritania şi mai de vreme de anul 455 când mai toate provinciile africane au trecut sub control vandal. Despre unitatea la toate acestea a se vedea mai jos.

459 Ibid., 1, 'de ordinationibus sacerdotum quaedam apud vos illicite usurpata." Trebuie să ştim că "'sacerdos" necalificat în limbajul perioadei este invariabil echivalentul lui „episcopus."

460 Ibid., 2, ""elaborandum est ut in electione eius qui supra omnes gradus constituitur non erretur."

461 1 Timotei 5, 22 "χειρας ταχεως μηδενι επιτιθει μηδε κοινωνει αμαρτιαις αλλοτριαις."

462 Ibid. "quid est cito manus imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiae, ante experientiam disciplinae sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi et talem effici ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari."

463 Efeseni 12, 3.

464 1 Timotei 3, 2 "δει ουν τον επισκοπον ανεπιλημπτον ειναι, μιας γυναικος ανδρα."

465 Levitic 21, 13: "Acesta îşi va lua de femeie fecioară din poporul său. Văduvă, sau lepădată, sau necinstită, sau desfrânată să nu ia, ci fecioară din poporul său să-şi ia de femeie."

466 Cu o aluzie le Ef. 5, 15 şi 1 Cor. 9, 3.

467 1 Timoetei 3, 10 „και ουτοι δε δοκιμαζεσθωσαν προωτον, ειτα διακονειτωσαι ανεγκλητοι οντες."

468 Ibid., 4. "'Merito beatorum Patrum venerabiles sanctiones cum de sacerdotum electione loquerentur eosdem ut idoneos sacris administrationibus censuerunt, qui multo tempore per singulos officiorum gradus provecti experimentum sui probabile praebuissent." Între "patrum venerabiles sanctiones" Leon include următoarele: Sinodul de la Niceea canonul 2 "ανθρωποθς απο εθνικου βιον αρτι πορσελθοντας τη ποστει... αμα το βαπτισθηναι προσαγειν εις επισψοποην η πρεσβυτερειον καλως εδοξεν εχειν του λοιπου μηδεν τοιουτο γινεσθαι."

Conc. Sardic., Canon 13, P.L. 56, 780. "si forte aut dives aut scholasticus . . . fuerit postulatus episcopus non prius ordinetur, nisi ante lectoris munere et officio diaconi et ministerio presbyteri per ordinem fuerit perfunctus, et per singulos gradus, si dignus fuerit, promoveatur ad episcopatus honorem." Cf. Siricius, Ep. 1, 9. 10, JK 2553 Innocent I, Ep. 37, 3, JK 314; Celestine I, Ep. 4, 2, JK 369. Pentru un exemplum a acţiunii b azate pe Canonanele de la Sardica, a se vedea cap. VII.

469 Tbid., 5, "cogimur secundum sedis apostolicae pietatem ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quorum utique non una mensura est, quaedam credamus utcumque toleranda, quaedam vero penitus amputanda." Pasajul reflectă ceva lumină pe capacitatea lui Leon de a tempera justiţia cu raţiunea şi îl arată mai presus de rigorismul excesiv al unora dntre contemporanii lui.

dacă vor fi găsiţi vinovaţi prin propunerea sinodului african. Pe de altă parte el permite celor care ca laici au fost promovaţi direct la episcopat să îşi menţină oficiul fără prejudiciu dar totuşi cu întărirea strictă a cerinţelor canonice ale viitorului care el adaugă nu vor trece nepedepsite.[470]

După aceasta Leon merge mai departe să discute anumite probleme particulare care au fost aduse atenţiei sale. Mai întâi este cazul lui Donatus, episcop de Salicium, care dimpreună cu congregaţia lui a renunţat la novaţianism şi s-a împăcat cu Biserica universală. Opinia lui este că episcopul poate să îşi menţină titlul dacă va subscrie unei afirmaţii prin care îşi menţine fostul crez şi acceptă pe cel la Bisericii.[471] În cele din urmă Leon îi abordează pe Aggarus şi Tiberianus, ambii fiind aleşi episcopi fiind laici şi alegerea lor a dat naştere revoltelor şi dezordinii publice care se pare că au fost instigate de chiar ei. Leon trimite această afacere sinodului provincial pentru judecată cu asigurarea că el va fi îndrumat de decizia lui.[472]

În secţia care urmează Leon oferă o soluţie la problema delicată a atitudinii pe care Biserica locală trebuie să o adopte cu privire la fecioarele consacrate care au fost violate de invadatorii barbari. El sugerează că ar fi de folos pentru umilinţă şi modestie dacă se arată pe sine mai jos decât vocaţia altora a căror onoare nu a suferit nici un ultraj şi că o pocăinţă voluntară va slujii să îi distragă de la starea căzută în care sunt deşi au fost victime nevinovate.[473]

Restul scrisorii dă aparenţa că a fost de fapt un document original separat. Nu numai că există o anumită repetiţie a afirmaţiilor deja făcute în prima parte a scrisorii, dar un număr de decizii deja date sunt reproduse cu un limbaj identic.[474] Inferenţa naturală este că două scrisori distincte au fost combinate.[475]

Include instrucţii speciale care sunt transmise prin episcopul David (care trebuie să spunem că a fost purtătorul scrisorii) îndemnând Biserica Africană la ascultare faţă de dreptul canonic şi ecclesial şi prin a chema atenţia pentru a ţine sub observare strictă acest drept pe viitor, în ciuda faptului că el în anumite cazuri a tolerat unele încălcări ale legii în trecut. În mod particular el observă că episcopii care fac hirotonii necanonice vor fi lipsiţi total de dreptul de a mai hirotonii.[476]

După acestea el se întoarce la o nouă problemă, mai precis relaţia dintre aşa numiţii *heorescopi* sau episcopi[477] rurali şi episcopatul obişnuit. El face aluzie la o interdicţie canonică împotriva hirotonirii episcopilor în sate şi judeţe şi bazat pe acest lucru el declară că la moarta unui horepiscop teritoriul care îi aparţinea lui trebuie să revină fie episcopului oraşului de care ţinea pe drept sau celui mai apropiat episcop.[478]

Urmează cazul lui Lupiciunus.[479] Se pare că acest episcop a făcut apel la Scaunul Roman de mai multe ori în vederea obţinerii reversului unei verdict advers pronunţat de un sinod local. Leon prescrie că Lupicinus nu trebuie exclus din comuniune din moment ce apelul lui Scaunul Roman trebuie necesar să suspende sentinţa sinodului local[480] şi critică sever graba nejustificată a episcopilor mauritani de a oferii un succesor pârâtului. Decizia lui este ca acest caz să fie judecat din nou local după care se poate lua o decizie el aşteptând un raport deplin.

---

[470] Ibid. "susceptum sacerdotium tenere permittimus, non praeiudicantes apostolicae sedis statutis, nec beatorum Patrum regulas resolventes . . . quod enim nunc utcumque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non potuit."

[471] Ibid., 6. Cazul este interesant fiindcă arată supravieţuirea unei schisme din secolul al III-lea din Africa. Acţiunile lui Leon sunt în acordul deciziile Sinodului de la Niceea canonul 8.

[472] Ep. 12, 7. Cursul urmat de Leon arară corectitudinea lui cu privire la probleme de detaliu şi voinţa lui de a lua o deczie bazat pe fapte aevărată care pot să fie constatate numai la faţa locului.

[473] Ibid., 8.

[474] Cf. c. 8 şi 'c. 13.

[475] Ballerini, P.L. 54, 645 a tipărit două versiuni ale documentul ca întreg a doua fiind o abreviere a primei a se vedea Maassen Quellen, Vol. I, p. 258.

[476] Ibid., 9, "unde si qui episcopi talem consecraverint sacerdotem qualem esse non liceat, . . . ordinationis tam ius ulterius non habebunt, nec unquam ei sacramento intererunt, quod neglecto divino iudicio immerito praestiterunt." Pasajul este de luat în seamă fiindcă arată 1. Începuturile distincţiei dintre "ordine" şi "jurisdicţie" şi 2. aplicând termenul de "sacramentum" la hirotonie. Aluzia la fraza „divinum iudicium" merge cel mai probabil la injuncţiile apostolice.

[477] Oficiul de horepiscop menţionat aici apare să fi fost o modificare a episcopatului care a fost larg adoptată în est şi într-o măsură imitată în vest în vederea de a avea grijă patrorală de zonele rurale. Cf. Conc. Ant., Can. 10; Conc. Neocaes, Can. 14; Conc. Laod., Can. 57; Kirch, Fontes, Nos. 494, 389, 525. Pe parcursul secolului al IV-lea experimentul s-a dovedit nesatisfăcător şi a fost interzis de Sinodul de la Sardica canonul 6 PL 56, 777. Leon crede că el a fost niceean şi fără de nici o îndoială la el face apel aici. Despre acest canon a se vedea Zeiller, Les origines chrétiennes dans les Prov. Danub., p. 244.

[478] Ibid., c. 10 evident face aluzie la canonul sardican menţionat mai sus.

[479] Ibid., 12.

[480] Cazul prezintă o paralelă apropiată cu cea a lui Celidonius despre care se poate vedea Ep. 10, 3, JK 407 and Chap. VII, pp. 114ff.

În paragrafele care urmează el se referă la problema călugăriţelor care au fost violate de barbari. Decizia lui se aseamănă cu ceea ce am enunţat deja dar el adaugă că astfel de persoane sunt mai prejos decât fecioarele dar mai presus de văduve şi atâta vreme cât trăiesc în feciorie nu trebuie să le fie respinsă împărtăşania.[481]

În concluzie Leon insistă că toate încălcările viitoare de ordine canonică să fie aduse în primă instanţă sinodului provincial şi informaţia despre aceste decizii mai apoi să ajungă la Scaunul Roman în vederea revizuirii sau acceptării lor.

Secţia de final a acestei scrisori este cât se poate de semnificativă cu privire la schimbarea care a avut loc în ultimii 20 de ani în legătură cu relaţiile dintre bisericile din Africa şi Scaunul Roman. Pe vremea lui Celestin I Sinodul din Cartagina nu a ezitat să se exprime liber cu privire la intervenţia acestui scaun în afacerile lui proprii.[482] Totuşi, acum locul lui a fost luat de papalitate şi primatul Cartaginei a încetat să mai existe. La fel de semnificativ cu privire la această schimbare este baza pe care Leon o pune pe autoritatea canoanelor sardicane, aparent fără de nici o frică a validităţii că vor ajunge în situaţia de a fi chestionate.[483] Concluzia logică a acestei dezvoltări se găseşte în cuvintele atribuite lui Eugeniu, episcopul ortodox al Cartaginei, cuvinte care au fost spuse 40 de ani mai apoi în prezenţa lui Huneric, succesorul lui Gaiseric. S-a propus să se ţină o conferinţă unită dintre episcopii ortodocşi şi cei catolici, şi Eugenius văzând că zarurile au fost în defavoarea lui, a căutat cu tărie o ameninţare a adunării. El a spus că "trebuie să aşteptăm până când Biserica Romană în particular care este capul la toate bisericile, şi-a trimis un reprezentant."[484] Este evident din aceste cuvinte că succesorul lui Ciprian şi Aurelius au acceptat viziunea leonină a autorităţii Scaunului Roman în întregime.

Totuşi, ne vedem puşi în situaţia de a recunoaşte în această afacere la fel ca în alte locuri, aderenţa scrupuloasă a lui Leon faţă de principiul şi în acelaşi timp disponibilitatea lui de a aborda pe ofensatori de a face concesii pentru orice ofensă care să fie executată de ignoranţă sau de circumstanţe excepţionale. Este tocmai abordarea lui a astfel de probleme pe care le-am trecut în revistă în acest capitol şi care ne ajută să justificăm marea reputaţie între bisericile din vest.

CAPITOLUL 7

LEON ŞI BISERICILE DIN VEST 2

1. GALIA DE SUD

Au existat două probleme cu care s-a confruntat Leon în legătură cu bisericile Galiei de sud. Prima dintre ele a fost chestiunea organizării. Gruparea diocezelor în provincii şi atribuirea episcopului care deţinea preşedinţia a provinciei cu privilegii speciale – în special cu privire la aprobarea şi hirotonia de episcopi aleşi din bisericile locale pentru a umple scaunele vacante – a fost pentru prima dată explicit recunoscută de canoanele Sinodului de la Niceea. Totuşi cu anumite excepţii această organizare provincială s-a dezvoltat mai puţin rapid în vest decât în est şi în ceea ce priveşte Galia de sud, limitele precise ale jurisdicţiei acelor episcopi ale căror scaune au fost localizate în oraşe de semnificaţie politică şi comercială mai mari, nu au fost clar definite la vremea când Leon a fost ales papă.[485]

În al doilea rând, mişcarea monahală a creat unele dificultăţi. După ce a făcut o mare ieşire în est, a început să adune forţă în Galia de sud şi a început să exercite influenţa ei asupra Bisericii impunând un standard de comportament în general extrem de riguros. În acest moment principalele centre de influenţă în probleme ecclesiale au fost scaunele Vienei (Viena), Marseilles (Massilia), Narbonne, (Narbo) şi Arles (Arelate) şi a fost alegerea lui Honoratus, întemeietorul marii stăreţii ridicate pe insula Lerins,[486] care a preluat ultimul scaun care a dus la apărători şi mai sârguitori ai monahismului, în susţinerea uneia dintre cele mai importante biserici din Galia de sud. Lucrarea lui Honoratus a fost continuată şi dezvoltată de prietenul, discipolul şi succesorul său Ilarie, care a adăugat la zelul lui pentru reformă în moravuri creştine, un crez entuziast în opiniile care dominau în cercurile monahale din Galia de

[481] Ibid., 11.
[482] Inter Celestini Epp. 2. P.L. 50, 422-7.
[483] Cf. Ep. 10, 10.
[484] Victor Vitensis, op. cit., 2, 43, ed. Petschenig, p.41. Cf. C Geschichte, Vol. I, p. 438.
[485] Despre acest lucru a se vedea Nota adiţională A, *Organizarea Bisericii din Galia.*
[486] A se vedea Kidd, History, Vol. III, p. 142.

sud cu privire la natura harului şi a liberului arbitru.[487] Noul episcop a făcut uz de orice oportunitate care a apărut de a oferii scaunelor vacante candidaţi aleşi de el şi probabil că a dat impresia că dacă i se dă mână liberă, toată Galia avea să fie guvernată ecclesial de episcopi pregătiţi a şcoala rigoristă. Evident că a fost genul de acţiune care, după cum vom vedea, va ajunge să creeze o opoziţie determinantă.

Povestea relaţiei lui Leon cu Ilarie[488] începe odată cu sorirea în Roma a lui Celidonius, episcop al scaunului mitropolitan de Besancon (Vesontio)[489] spre sfârşitul anului 444. Scopul venirii sale a fost de a prezenta un apel împotriva propunerii sale de un sinod convocat de Ilarie de Arles.[490] S-a spus de petiţionar că el a fost ales necanonic în scaunul lui din moment ce el era soţul unei văduve[491] şi mai mult în timp ce era laic ocupând o poziţie seculară, a fost unul care a provocat pedeapsa cu moartea.[492] După o examinare scurtă a cazului, Leon a decis că erau temeiuri *prima facie* pentru redeschiderea chestiunii şi că procedura normală de a aborda *causa maior* trebuia să fie urmată din moment ce apelantul era mitropolit.[493]

Ilarie a auzit vestea a ceea ce avea loc. Fără să mai întârzie el a plecat la Roma, aventurându-se într-o călătorie peste Alpi în mijlocul iernii.[494] Probabil că intenţia lui originală a fost de a protesta împotriva intervenţiei Scaunului Roman într-o problemă care lui îi părea că este de interesul numai a bisericile galicane.[495] În cele din urmă el s-a văzut obligat să îşi justifice acţiunea lui cu privire la Celidonius în faţa unui sinod roman. Pentru a face lucrurile şi mai rău din punctul lui de vedere, el a aflat că oponentul lui a fost primit deschis în comuniunea cu Scaunul Roman în ciuda excomunicării pronunţate împotriva lui în Galia. O astfel de acţiune a apărut în ochii lui ca o violare serioasă a disciplinei canonice.[496] Când s-a deschis investigaţa şi i s-a dat ocazia să îşi explice cazul lui, Ilarie şi-a pierdut cumpătul şi a început să strige tare cu proteste urlate şi emfatice, acţiune care nu a făcut mult pentru a îi susţine cauza lui în faţa criticilor săi. Fiindcă a găsit puţină simpatie la Roma, prin urmare el s-a retras de la Roma şi a plecat acasă.[497]

Între timp cazul lui Celidonus a fost ascultat şi când s-a găsit pe baza evidenţelor că acuzele împotriva lui erau nefondate el a fost reinstalat după verdictul sinodului.[498]

---

[487] Cf. Augustine, Ep. 225, 9. P.L. 33, 1007.

[488] Autorităţile în această chestiune sunt Leon Ep. 10, JK 407, Valentinian III's rescript, Certum est, P.L. 54, 636, Nov. Val. 17, ed. P. Meyer, p. 101, and Vita Hilarit, P.L. 50, 1213. Ultima datează probabil de a finalul secolului al V-lea şi reprezintă puternic un punct de vedere partizan.

[489] Vesontio a fost mitropolia provinciei *Maxima Sequanorum*.

[490] Locul şi data acestui sinod nu pot să fie determinate cu exactitate. Probabil se sugerează că a avut loc târziu în anul 444. Cei mai mulţi autori cu Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 441 în localizează la Besancon. Babut, Concile de Turin, p. 156, n. 1, totuşi este de părere că a avut loc la Arles. Este puţin probabil că a avut loc la Arles fiindcă dacă ar fi fost ala Leon ar fi putut să scrie Ep. 10, 3 "mansisset namque in illum prolata sententia, si obiectorum veritas exstitisset," din moment ce din punctul lui de vedere scaunul din Arles nu a avut nici un fel de jurisdicţie asupra lui Besancon.

[491] Ep. 10, 3, "quod tanquam viduae maritas sacerdotium tenere non posset." Cf. above pp. 84f., 106.

[492] Vit. Hilar., 16. Innocent I, Ep. 6, 5, JK 293 decidea că episcopii pot să tortureze sau chiar să pronunţe pedeapsa cu moartea.

[493] Justificarea pentru redeschiderea unei astfel de probleme a fost dată de Sinodul de la Sardica canonul 7 (vers. Lat.) Mirbt, Quellen, No. 122. Dar strict vorbind după canoane locul unde trebuia să fie judecat din nou procesul trebuia să fie nu în Roma ci într-o provincie din apropiere, cea *Maxima Sequarorum*. Totuşi, acţiunea lui Leon a fost susţinută de un restrict al lui Graţian Ordinariorum sententiae, P.L. 13, 583; cf. Cod. Avell. 13; C.S.E.L., Vol. XXXV, p.54, care susţinea că acuzele împotriva mitropoliţilor să fie date Scaunului Roman. Pentru asocierea Canoanelor Sardicane cu Sinodul de la Niceea a se vedea Maassen, Gesch. d. Quell. und lit. d. Kanon. Rechts, Vol. I, pp. 52ff. Pentru tratarea la causa maior a se vedea Inocenţiu 1 Ep. 2, 3, JK 286. Sinodul de la Roma a fost probabil ţinut de vreme în anul 445 cf. Batiffol, Siége Apost., p. 450.

[494]. Vit. Hilar, 16.

[495] Faptul că autorităţile noastre nu arată nici o urmă de conştiinţă din partea lui Ilarie cu privire la canoanele din Sardica poate sugera că existenţa lor era necunoscută în Galia în acest moment. Celidonius probabil că a făcut apel la Roma pentru a întării rescriptul lui Graţian menţionat mai sus.

[496] Vit. Hilar., 17. "'adstruens aliquos apud Gallias publicam merito excepisse sententiam, et in urbe sacris altaribus interesse."

[497] Leon descrie atitudinea lui Ilarie nesperat de nerezonabilă. Ep. 10, 2, "ipsius quoque beatissimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo," and c. 3, "ubi (sc. in synodo) postquam Hilarius rationabile quod in sanctorum concilio posset respondere non habuit, ad ea se occulta cordis ipsius transtulerunt, quae nullus laicorum dicere, nullus sacerdotum possit audire." După el, Ilarie a arătat tot respectul faţă de pontiful roman dar găsind apelul lui fără rezultat, a început să protestate el fiind tratat ca un prizonier în Arles şi astfel a decis să cel mai bine pentru el este să se retragă.

[498] Ep. 10, 3. " Absolutus est Celidonius episcopus, quoniam se iniuste sacerdotis fuisse deiectum, manifesta testium responsione, ipso etiam praesente; ita ut quod Hilarius nobiscum residens posset opponere non haberet. Remotum est ergo iudicium, quod prolatum in hac sententia legebatur, quod tanquam viduae maritus sacerdotium tenere posset."

Totuşi aceasta nu a fost totul. Cam în această perioadă un al doilea apel a fost adus la Roma. A fost prezentat de unii prieteni ai lui Projectus, un episcop din Galia de sud[499] şi considerat un delict din partea episcopului de Arles. Se afirma că în timp ce Projectus stătea la pat extrem de bolnav (se pare că era foarte bătrân) şi Ilarie a venit acolo şi fără să ia în considerare toate faptele a hirotonit imediat un episcop care să îi i-a locul.[500]

Acţiunea neobişnuită a fost agravată, din câte se pare, nu numai de faptul că acest candidat era total necunoscut Bisericii pentru care a fost hirotonit dar şi fiindcă el nu a consultat dorinţele şi sentimentele clericilor şi laicilor în acest sens.[501]

Acelaşi sinod care a auzit apelul lui Celidonius asculta acum pe prietenii lui Projectus. Cazul lui a ridicat o nouă problemă. Chiar dacă presupunem că bătrânul episcop nu mai era capabil să slujească, a avut episcopul de Arles vreun drept canonic să hirotonească un succesor? Ilarie nu mai era la Roma şi prin urmare nu a fost nimeni care să îi i-a partea. Prin urmare nu este surprinzător că noul sinod a decis să îl depună pe noul episcop şi să îl restaureze pe Projectus.[502]

Imediat ce deliberaţiile s-au încheiat Leon s-a pus să analizeze toată afacerea. Acest lucru l-a făcut să scrie o scrisoarea episcopilor din Galia.[503] Documentul este prefaţat de o afirmaţie clară şi concisă a viziunii scriitorului cu privire la originea şi natura primatului petrin şi în legătură cu Constituţia Divină a Bisericii al cărui scop a fost de a arăta că oricine se comportă ca Ilarie atacă autoritatea lui Petru şi făcând aşa, din punctul de vedere al autorului, se subminează stabilitatea întregii Biserici.[504] După ce explică seriozitatea cazului din punct de vedere papal, Leon continuă prin a îşi asigura corespondenţii lui a singurului lui interes care este buna rânduială a Bisericii şi că el doreşte să facă acest lucru nu prin introducerea de noutăţi ci prin restaurarea vechii discipline.[505] Pentru a îşi susţine afirmaţiile, el reaminteşte cititorilor că de mai multe ori în trecut episcopii din Galia au consultat Scaunul Roman pentru sfat şi au exercitat dreptul de a asculta apeluri, rezultatul fiind acela de a promova pacea şi buna rânduială, din moment ce nu a fost practica acestui scaun de a lipsii bisericile lor de privilegiile ce le au.[506] În această relaţie fericită adevăratul duşman este episcopul de Arles care prin comportamentul lui prezumţios arată că "pretinzând pentru el drepturile la hirotonie (a episcopilor) în toate bisericile din Galia şi luându-şi asupra lui privilegiul propriu episcopilor mitropolitani, el doreşte să vă subjuge autorităţii lui pentru ca el să nu fie subiect al Apostolului Petru."[507]

---

[499] Ballerini sugerează că scaunul lui Projectus era în *Narbonensis prima* şi citează în susţinerea Ep. 19, 4 "Quid sibi Hilarius quaerit in aliena provincia, et id quod nullus decessorum ipsius ante Patroclum habuit, quid usurpat? cum et ipsum, quod Patroclo a sede apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliori sublatum." A se vedea Nota adiţională B.

[500] Babut, op. cit., p. 161, n. 1 crede că noul episcop Importunus a fost intenţionat de Ilarie nu ca succesorul lui ci ca ajutor al lui Projectus.

[501] Ep. 10, 4, " Huic negotio sic finito . . . Projecti querela successit : cuius ad nos litterae lachrymabiles et dolendae, de superordinato sibi episcopo, sunt directae. Epistola quoque ingesta est civium, ipsius et numerosa singulorum subscriptione firmata, invidiosissimis contra Hilarium plena quaerimoniis: quod Projecto episcopo suo aegrotare liberum non fuisset, eiusque sacerdotium in alium praeter suam notitiam esse trans- latum, et tanquam in vacuam possessionem ab Hilario pervasore haeredem viventis inductum." Este de remarcat că biograful lui Ilarie omite să menţioneze cazul.

[502] Thid., 5. "Nos tamen, quod vobis credimus Deo iudice placiturum, in commune cunctis fratribus consulentes, et male ordinatum submoveri, et episcopum Projectum in suo sacerdotio permanere debere decrevimus." Cuvintele lui Leon par să sugereze că decizia luată ar putea să fie acceptată în Galia.

[503] Ep. 10, JK 407. Textul obişnuit al adresării este aşa: " universis episcopis per Viennensem provinciam constitutis.'" Se poate de deduce din evidenţa internă că scrisoarea a circulat dincolo de limitele provinciei; de fapt Sirmond citează o text de pe care el ştia: " episcopis per provincias Maximam Sequanorum et Viennensem," cf. P.L. 54, 628, note n. Data este probabil mai de vreme în anul 445.

[504] Tbid., 1, "verum hanc petrae istius sacratissimam firmitatem, Deo, ut diximus, aedificante constructam, nimis impia vult praesumptione violare quisquis eius potestatem tentat infringere . . . cum nulli se subditum legi, nullis institutionis Dominicae credit regulis contineri."

[505] Tbid., 2. "nitimur consilio maturiore corrigere, et vestrarum ecclesiarum statum communicato vobiscum labore componere, non nova instituentes sed vetera renovantes."

[506] bid. "Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat apostolicam sedem, pro sui reverentia a vestrae etiam provinciae sacerdotibus, innumeris relationibus esse consultam, et per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem causarum, aut retractata aut confirmata fuisse iudicia . . . quoniam sollicitudo nostra, non sua quaerens sed quae sunt Christi, dignitatem divinitus datam nec ecclesiis nec ecclesiarum sacerdotibus abrogabat." Evident că Leon face aluze la coresponsanţa predecesorilor lui cu bisericile galice e.g. JK 286, 292, 293 şi Sinodul de la Sardica (vers. Lat.,) Canonanele 3, 4, 7, 10. Mirbt, Quellen, No. 122.

[507] Ep. 10, 2. "ita suae vos cupiens subdere potestati, ut se beato apostolo Petro non patiatur esse subjectum, ordinationes sibi omnium per Gallias ecclesiarum vindicans, et debitam metropolitanis sacerdotibus in suam transferens dignitatem." Se poate ca în ultimele acuze să fie ceva adevăr. Ilarie nu era genul de om care să permită principiului canonic să fie schimbat în ceea ce el vedea ca cursul drept al evenimentelor.

Mai apoi Leon descrie în detaliu reexaminarea sinodală a cazurilor lui Celidonius şi Projectus şi explică motivele pentru care sinodul roman a ajuns la acest verdict. El admite că dacă primul ar fi fost vinovat de acuzele aduse împotriva lui sinodul ar fi fost obligat să confirme sentinţa originală.[508]

Este vorba de mărturia pe care el o dă de cazul lui Projectus care devine terenul lui principal de a se plânge de comportamentul lui Ilarie, mai bine spus faptul că, din punct de vedere roman, Ilarie şi-a depăşit atribuţiile. Fiindcă trebuie să se ştie că deşi Scaunul Roman a dat privilegii extensive predecesorului lui Ilarie Patroclus, trebuie să ne dăm seama că acele privilegii au fost de natură pur temporală şi mai apoi au fost retrase.[509] Şi pe lângă acest lucru, numindu-se pe sine cel care a pus un episcop care să îl înlocuiască pe Projectus, episcopul de Arles a nesocotit procedura canonică prescrisă alegerii episcopilor.[510]

După aceasta Leon începe să facă o imagine foarte grafică şi cumva exagerată a activităţilor lui Ilarie, a căror detalii probabil că le-a luat de a susţinătorii lui Projectus.

El scrie "Ilarie s-a întors neaşteptat la oamenii pe care nu i-a cunoscut şi dintr-o dată a început să facă mai multe călătorii, după cum am auzit cu mare viteză şi grăbindu-se să ajungă prin provincii depărtate şi a făcut acest lucru cu o astfel de grabă încât se pare că a obţinut peste tot o reputaţie de precipitare ridicolă mai mult decât de demnitate episcopală. În orice caz, scrisoarea trimisă nouă de laici sugerează multe când spune: nici nu ştim cum a ajuns aici... aşa că Ilarie se pare că a fost mai nerăbdător să se descotorosească de un om bolnav mai mult decât să hirotonească un episcop şi să înşele o persoană care a obţinut de la el o hirotonie neobişnuită."[511]

Apoi, după ce a menţionat că sinodul roman a depus candidatul lui Ilarie şi l-a restaurat pe Projectus, Leon a început să se întrebe dacă pe viitor un scaun rămas vacant poate să aibă dreptul de a îi hirotonii un succesor atribuit care ar revenii mitropolitului provinciei de care aparţine scaunul.[512] După ce a terminat cu aceasta el se întoarce să descrie comportamentul lui Ilarie cu privire la hirotoniile episcopale.

El spune: "episcopul este escortat prin toate provinciile, ni se spune, de un *posse* de soldaţi şi la toate bisericile care şi-au pierdut episcopii lor el face o intrare tumultoasă în compania unei garde menite să îl apare. Acesta este comitatul în faţa căruia sunt aduşi candidaţii, bătaţi care nu sunt cunoscuţi oraşelor peste care prezidează."[513]

După ce a repetat opiniile lui cu privire la alegerile episcopale obişnuite şi canonice,[514] el a insistat că hirotonia celor aleşi trebuie să fie făcută de mitropoliţi asistaţi de episcopii seniori din provinciile respective.[515] Aceşti mitropoliţi trebuie să fie mulţumiţi cu provinciile lor şi să nu interfereze cu ale altora şi nici să nu le de-a privilegiile lor. Dar dacă

---

[508] Ibid., 3. Vorbind despre cei care s-au căsătorit de două ori sau cei care s-a căsătorit cu văduce el spune: "ne ad sacram militiam hi permittantur accedere quibus sit tale coniugium, vel qui contra apostolicam disciplinam non unius tantum uxoris viri fuisse monstrentur. Sed sicut eos quos factum suum non potest excusare, aut non admittendos aut, si fuerint, decernimus removendos, ita quibus hoc falso obiicitur, habita necesse est examina- tione purgemus et suum officium perdere non sinamus." Cf. Chap VI, 2, p. 106, on Ep. 12, 3, JK 4ro.

[509] Despre natura şi mărimea privilegiile lui Patroclus a se vedea Nota adiţională B *Privilegiile Scaunului din Arles.*

[510] Ibid., 4." Expectarentur certe vota civium, testimonia populorum : quacretur honoratorum arbitrium, electio clericorum, quae in sacer dotum solent ordinationibus, ab his qui noverunt patrum regulas custodiri: ut apostolicae auctoritatis norma in omnibus servaretur, qua praecipitur ut sacerdos ecclesiae prefuturus, non solum attestatione fidelium, sed etiam qui foris sunt testimonio muniatur." Leon se referă la condiţiile unei alegeri episcopale obşnuite în termeni similari altuddeva Cf. Ep. 14, 5, JK 411. ""Patrum regulas" may refer to Conc. Sard., Can. 5 (vers. lat.) P.L. 56, 403. "' Apostolicae auctoritatis norma" pare că face aluzie la o astfel de scrisoare pentru Celestin I. Ep. 4, JK 369. Cf. Hippolytus, Apost. Trad., trad. Easton, p. 33. For "qui foris sunt testimonio" cf. 1 Tim. iii. 7. Despre toată problema procedurii alegerilor episcopale a se vedea Dict. Théol. Cath., Vol. IV, col. 2256ff.

[511] Tbid., 5. 'Sed ille insperatus nescientibus supervenit, et improvisus abscessit, cursu, ut didicimus, celeri itinera multa conficiens, et per longinquas provincias tanta immaturitate discurrens, ut videatur gloriam de scurrili velocitate potius quam de sacerdotali moderatione captasse. Haec enim directarum ad nos civium verba sunt litterarum: Ante abscessit quam eum venisse nossemus. ... Non ergo Hilarius tam studuit episcopum consecrare quam eum potius qui aegrotabat occidere, et ipsum quem superposuit male ordinando decipere."

[512] Ibid. "id statuentes ut si quisquam fratrum nostrorum in quacumque provincia decesserit, is sibi ordinationem vindicet sacerdotis, quem illius provinciae metropolitanum esse constiterit."" Prin urmare Leon reîntăreşte cerinţele Sinodului de la Niceea canoanele 4 şi 6. Să remarcăm că problema dacă sau nu episcopul de Arles are drepturi mitropolitane afară din provicnia *Viennensis* este trecută cu vederea.

[513] Ep. 10, 6. " Militaris manus, ut didicimus, per provincias sequitur sacerdotem, et armati praesidii praesumptione suffulto ad invadendas per tumultum famulatur ecclesias, quae proprios amiserint sacerdotes. Trahuntur ordinandi ante hoc officium, his quibus praeficiendi sunt Civitatibus ignorati." Probabil că un mai multe provincii galice cu probleme o escortă miltară era mult mai necesară decât credea Leon.

[514] Ibid. "' Teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus et plebis. Qui praefuturus est omnibus, ab omnibus eligatur." Probabl că Leon a avut epigrama lui Pliniu în minte "imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus."

[515] Ibid. " Ordinationem sibi, ut ante iam diximus, singuli metropolitani suarum provinciarum cum his qui caeteros sacerdotii antiquitate praeveniunt, restituto sibi per nos iure defendant.

un mitropolit încearcă să îşi transfere drepturile altuia ei vor fii desemnaţi *ipso facto* episcopului senior al provinciei.[516] Leon adaugă faptul că trebuie hirotoniţi episcopi la un timp potrivit, adică sâmbăta noaptea sau duminica dimineaţa, altfel toată acţiunea trebuie să fie privită ca fiind invalidă.[517]

După ce a rezolvat cele două cazuri care au fost aduse atenţiei sale, Leon se întoarce la principala problemă cu care s-a confruntat, mai precis drepturile scaunului din Arles. El este determinat să prevină precoce încercare din partea acelui scaun de a îşi lua un primat al jurisdicţiei asupra vecinilor şi pentru a realiza acest lucru el dă următoarea regulă: "fie ca fiecare provincie să fie mulţumită cu propriul sinod şi fie ca Ilarie să nu îndrăznească să invoce adunări sinodale pe viitor şi prin interferinţele sale să ajungă să supere judecăţile episcopilor Domnului. Fie ca el să ştie că în adăugirea faptului că este exclus din a îşi exercita drepturile altora el este lispit de autoritate în provincia *Viennensis* pe care el a folosit-o. Prin urmare, iubiţilor, se cuvine să restaurăm rânduielile din vechime din moment ce cel care a pretins drepturi la hirontonie într-o provincie în care nu are nici un drept s-a dovedit de a fi de un astfel de caracter în cazul prezent că, atunci când cu un limbaj aspru şi insultător a cerut verdictul condamnării, decizia mea, în conformitate cu generozitatea Scaunului Apostolic el păstrat pentru el scaunul episcopal numai oraşul lui. Fie ca el să nu i-a parte la nici o hirotonie: fie ca el să nu mai hirotonească pe alţii din moment ce a fost conştient de problemele sale când a fost chemat să de-a socoteală, el a scăpat cu fuga, ca unul fărădelege în faţa comuniuni apostolice la a cărei comuniune nu merită să i-a parte."[518]

S-a sugerat deja că Leon şi-a luat cea mai mare parte a informaţiilor despre activităţile lui Ilarie în Galia din apelanţii care au sosit recent la Roma. Informaţiile lor se pare că nu a rămas numai la abordarea lui Ilarie a episcopilor, dar a conţinut mai multe detalii cu privire la atitudinea lui nepotrivită faţă de laici şi mai ales despre folosinţa lui riguroasă a puterii de excomunicare.[519] Prin urmare Leon adaugă unele avertizări generale despre tot subiectul administrării disciplinei. El spune că nici un creştin nu trebuie să fie uşor lipsit de comuniune, şi nici nu trebuie să stea la dispoziţia biciuirii unui episcop mânios. Totuşi acolo unde o astfel de pedeapsă este justificată trebui să fie aplicată persoanei vinovate.[520]

În paragraful de încheiere a scrisorii sale Leon îndeamnă episcopi galici să facă tot ce pot pentru a păstra buna rânduială şi a accepta deciziile Scaunului Roman care nu sunt atât de mult în avantajul lor cât ale lor. Fie ca ei să nu creadă, după cum sugerează episcopul de Arles, că Scaunul Roman îşi ţine pentru sine toate drepturile de hirotonie

---

[516] Ibid. " Alienum ius alter sibi non audeat vindicare. Suis limitibus, suis terminis sit unusquisque contentus, et privilegium sibi debitum in alium transferre se posse, noverit non licere." Astfel Leon a sperat să prevină orice încercare din partea Scaunului din Arles de a dobândii un priamat asupra provinciilor printr-o resemnare voluntară a drepturilor lor faţă de scaunele mitropolitane. Cf. Duchesne, Fastes episcopaux', Vol. I, p. 117.

[517] Ibid. "nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non die sabbati vespere quod lucescit in prima sabbati, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus." Cf. Ep. 9, 1, JK 406 and Hippolytus, Apost. Trad., pt. I, 2, trad. Easton, p. 33. Este remarcabil că Leon merge atât de departe încât să afrime că a nu ţine această regulă poate duce la invalidarea harului primit.

[518] Tbid., 7. "Suis unaquaeque provincia sit contenta conciliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere synodales, et sacerdotum Domini iudicia se interserendo turbare. Qui non tantum noverit se ab alieno iure depulsum sed etiam Viennensis provinciae, quam male usurpaverat, potestate privatum. Dignum est enim, fratres, antiquitatis statuta reparari, cum is qui sibi ordinationem provinciae indebitae vindicabat, talis in praesenti etiam probatus fuerit exstitisse, ut cum ipse frequentius temerariis et insolentibus verbis sententiam damnationis expeteret, suae tantum civitatis illi sacerdotium, pro sedis apostolicae pietate, praeceptio nostra servaverit. Non ergo intersit ulli ordinationi; non ordinet, qui meriti sui conscius, cum quaereretur ad causam, turpi fuga se credidit subtrahendum, exsors apostolicae communionis, cuius particeps esse non meruit." Aparent Leon nu discută pretenţia scaunului lui Arles ca fiind mitropolia provinciei Viennensis. Tto ceea ce face el este să îl lipsească e Ilarie de deptul de a exercita drepturi mitropolitane şi să declare că el nu este nimic mai mult decât un simplu episcop. "Antiquitatis statuta"' se presupune că sunt canoanele Nice-Sardicane la care am făcut deja aluzie. A se vedea mai sus. "Sententiam damnationis" trebuie să se refere la condamnarea lui Celidonius cerută de Ilarie. Lon nu îl excomunică formal ci doar afirmă că el s-a retras din comuniune cu Scaunul Roman din proprie iniţiativă. Pentru o sentinţă paralelă cu episcopul mitropolitan a se vedea cf. Pope
"ec pe bed Hilary I, Ep. 8, 1, JK 555. " Quamquam notitiam.

[519] Ep. 10, 8. " Cognovimus enim pro commissis et levibus verbis quosdam a gratia communionis exclusos."

[520] "Nulli Christianorum facile communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium sacerdotis. . . . Certe si quando causa talis emerserit, ut pro commissi criminis qualitate aliquem iuste faciat communione privari, is tantum poenae subdendus est quem reatus involvit." Mai apoi Leon adaugă cu o oarecare amărăciune "Sed quid mirum eum in laicos talem existere, qui soleat de sacerdotum damnatione gaudere?" Fără de nici o îndoială afinităţile semi-pelagiene şi monastice a lui Ilarie au ajuns să îl facă lispit de simpatie faţă de un păcătos căzut. Pentru o critică a disciplinei rigoriste a secolului al V-lea a se vedea Kirk, Vision of God, p.276 şi pentru semi-pelagiansimul lui Ilarie a se vedea Augustine, Ep. 225, 9. P.L. 33, 1006. Despre execomunicare şi natura ei a se vedea Brightman, Terms of Communion in Early Church and Ministry, ed. Swete, pp. 363f.

pentru provincii.[521] Tot obiectul lui a fost să păstreze privilegiile lor de a fi anulate de prezumția altora. Cu privire la viitor, el face o provizie specială cu privire la o situaţie care ar apărea şi care ar necesita întrunirea unui sinod care să cuprindă reprezentanţii la mai mult de o provincie. Dacă un astfel de caz ar apare, el a specificat că aprobarea episcopului Leontius, seniorul prin consacrare a episcopilor din provinciile din Galia de sud, trebuie să fie mai întâi obţinut având în vedere că privilegiile mitropoliţilor individuali nu sunt astfel afectate.[522]

Mai înainte de a urma să vedem cum au avut loc evenimentele şi în special efectul judecăţii lui Leon în Galia, ne vom oprii un moment să luăm în considerare meritele cazului din ambele părţi implicate în această controversă.[523] În mare, atitudinea lui Leon s-a bazat pe determinarea lui de a susţine disciplina prescrisă de canoanele de la Niceea şi de cele date mai apoi la Sardica, care la această dată erau tratate la Roma ca unele care aveau autoritate niceeană, dacă nu considerate ca unele cu origine niceeană. După cum am văzut, din acest punct de vedere Ilarie a fost vinovat de o violare serioasă a acestor canoane şi s-a agravat situaţia prin lipsa de respect faţă de sinodul şi Scaunul Roman. Nu se poate chestiona competenţa episcopului de Arles de a exercita drepturi mitropolitane în provincia *Viennensis* şi nici eroarea lui din partea rigorii în administraţie a disciplinei peniteţiale nu poate să fie privită serios, dacă el ar fi fost mulţumit să se limiteze în activitatea lui la o sferă care din punctul de vedere a lui Leon a constituit limita potrivită. Dar din câte se poate vedea comportamentul lui Ilarie se pare că a fost o mare ameninţare la pacea şi ordinea Bisericii şi prin urmare merita să fie oprit.

La fel ca Leon, Ilarie recunoaştea autoritatea canoanelor de la Niceea deşi nu putem să ne dăm seama cât de departe au fost proviziile sale speciale cu privire la legislaţia sardicană. Probabil că el a crezut că dreptul de a exercita jurisdicţie mitropolitană mai mult sau mai puţin în limitele celor *Septem provinciae* a fost destul de justificat în privilegiile date predecesorului său, Patroclus în timpul papei Zosima.[524] Mai mult, condiţia haotică a celei mai mari părţi a Galiei, ca o consecinţă a invaziilor germanice, au introdus fără de nici o îndoială o anumită laxitate în standardul vieţii şi disciplinei creştine ceea ce a făcut nevoia de găsii bărbaţi pentru episcopat cu integritate neîndoielnică drept o necesitate vitală. Dacă Ilarie a fost vinovat de o lipsă de considerare în a încerca să ofere necesarul de candiaţi mai ales din partidul monahal şi cel ascetic, tot ceea ce se poate spune despre el este că a greşit din exces de zel.

Totuşi în ciuda la orice pledoarie posibilă în apărarea lui Ilarie, trebuie să admitem că acest comportament implicat în intruziunea bărbaţilor aleşi de el în biserici, clerici şi laici care sunt lipsiţi de o voce efectivă în alegerea păstorilor lor, era cât se poate de distructivă bunei rânduieli, dacă era imitată în mare şi în alte locuri. Prin urmare în interesele păcii şi unităţii Bisericii ca întreg, este clar că măsurile luate de Leon au fost inevitabile.

Acum putem să trecem să analizăm următorul pas în acţiunea drastică a lui Leon. Este cât se poate de posibil că mai multe scrisori au trecut între Roma şi Galia cu privire la subiectul limitelor jurisdicţiei mitropolitane dar dacă acest lucru a fost aşa cu excepţia unei autenticităţi dubioase,[525] nici una nu a supravieţuit. Aceasta fiindcă atitudinea episcopatului galic era în mare dependentă de conjunctură. Totuşi, sosirea unui rescript imperial[526] cu referinţă la toată problema sugerează fără de nici o îndoială că primirea dată deciziilor papale în Galia a fost în întregime unanimă şi un anumit ajutor din partea puterii seculare a fost necesar pentru întărire.

Rescriptul deja menţionat care a fost emis în ambele nume ale împăraţilor Teodosie II şi Valentinian III a fost adresat lui Aetius ca *Magister utriusque militiae*, care avea în sfera de autoritate Galia. Se deschide cu o afirmare emfatică

---

[521] Thid., 9. "Non enim nobis ordinationem vestrarum provinciarum defendimus, quod potest forsitan ad depravandos vestrae sanctitatis ani- mos Hilarius pro suo more mentiri." Această amărăciune în scrisul lui Leon tinde mai mult să îi slăbească decât să îi întărească cazul lui.

[522] Ibid. "Et quoniam honoranda est semper antiquitas, fratrem et coepiscopum nostrum Leontium probabilem sacerdotem, hac, si vobis placet, dignitate volumus decorari: ut praeter eius consensum alterius provinciae non indicatur a vestra sanctitate concilium, et a vobis omnibus, quemadmodum vetustas eius et probitas exigit, honoretur, metropolitanis privilegii sui dignitate servata." Episcopul desemnat astfel a fost Leontius de Frejus (Forum Julii) care a fost hirotonit pentru scanul în anul 419 şi nu mai repede. Cf. Boniface I, Ep. 3, JK 349; Celestine I, Ep. 21, JK 381. Această precauţie a fost luată pentru a prevenii orice încercare din partea lui Ilarie de a îşi recâştiga primatul lui prin convocarea unui sinod general ca cel de la Roetz (Regii) în 439, Orange (Arausio) în 441 şi Vaison (Vasio) în 442. Principiul precedenţei senioritătii se pare că a fost obţinut încă de la Sinodul de la Valenţa (Valentia) în anul 375 şi Mimes (Nemausia) în 396. Trebuie să remarcăm că folosinţa lui "si vobis placet"" sugerează că din partea lui Leon planul a fost unul al unei tentative de propunere.

[523] Istoricii anglicani au înclinat ca o regulă să trateze pe Ilarie ca o victimă inocentă a tiraniei papale. A se vedea Gore, Leo the Great, pp. 106ff. ; Puller, Primitive Saints and the See of Rome, p.198; Kidd, History, Vol. III, p. 357 and The Roman Primacy, p. 126.

[524] A se vedea Nota Adiţională Ba. Privilegiile Scaunului de la Arles.

[525] JK + 446, Quali pertinacia. Pentru o discuţie a autenticităţii acestei scrisori a se vedea nota adiţională D.

[526] Inter Leon. Epp., No. 11. P.L. 54, 636. Certum est, datat pe 8 iulie, a.v. 445. Nov. Val. 17, ed. P. Meyer, pp. rorf. Leon şi-a trimis scrisoarea timpuriu în acel an, în timp ce rescriptul a fost trimis după o întârziere de câteva luni, ceea ce sugerează că în acest interval au apărut unele dificultăţi despre care nu avem nici o informaţie.

şi clară a primatului Scaunului Roman în următorii termeni: "din moment ce decizia autoritativă a sfântului sinod în sine a confirmat primatul Scaunului Apostolic ca fiind cel al Sfântului Petru, care este şeful ordinii apostolice şi a gloriei oraşului roman, fie ca nimeni să nu asume nici un fel de act ilicit contrar autorităţii acelui scaun. Fiindcă pacea bisericilor va fi păstrată fără de nici o îndoială dacă totul trupul îl recunoaşte ca guvernatorul lui."[527]

Rescriptul continua să sumarizeze ofensele comise de Ilarie, făcând o menţiune specială de lipsa lui neautorizată de episcopi şi uzurparea lui a drepturilor de hirotonie fără consultarea Scaunului Roman.[528] După ce descrie cum prin forţa armelor Italie a introdus episcopi după propriul plac în biserici împotriva voinţei poporului în cauză, împăraţii fac aluzie la o investigaţie recent făcută de Leon şi de sentinţa pronunţată de el şi afirmă că "aceiaşi sentinţă ar fi fost validă în toată Galia, chiar şi departe de legea imperială. Fiindcă ce limită poate să existe autorităţii unui episcop aşa de mare peste toate bisericile?"[529]

Aşa că în scopul de a prevenii ca Ilarie sau în orice altă formă să folosească forţa militară pentru a rezolva probleme ecclesiale şi de a rezista în faţa cerinţelor episcopului roman ei pun în aplicare următoarele: "nu este singurul lucru pe care îl interzicem (un comportament ca şi cel al lui Ilarie), o ofensă extrem de serioasă, dar de a prevenii o confuzie gravă între biserici sau cea mai mică perturbare a disciplinei ecclesiale aşa că decretăm pe o lege eternă cele ce urmează adică faptul că nu este bine pentru nici un episcop, Galia sau în alte provincii, de a viola vechiul obicei de a face ceva fără autoritatea venerabilului papă a oraşului etern. Pentru ei şi pentru toţi oamenii, forţa legii trebuie să aparţină Scaunului Apostolic care a hirotonit sau care va hirotonii: aşa că cine nu va venii atunci când va fi chemat la judecată de episcopul roman, va fi obligat să se prezinte pe sine în faţa guvernatorului provinciei şi acele privilegii conferite de Biserica Romană prin părinţii ei divini vor rămâne efective."[530]

Rescriptul conclude prin a prescrie că o amendă de 10 taleri (cam 10 euro în banii de azi) va fi adusă asupra oricărui judecător care eşuează să întărească legea emisă. Autorul rescriptului arată o aşa de mare cunoştinţă a maşinaţiilor lui Ilarie că a fost sugerat că a fost făcută după o investigaţie făcută de Leon în persoană.[531] Nu este deloc mai remarcabil că el pune un accent aşa de mare pe prerogativele Scaunului Roman. Cu privire la efectul lui imediat, absenţa oricărui control imperial efectiv asupra la cele mai mari părţi din Galia în acest moment probabil că a făcut din ele o literă moartă şi la fel de bine se poate spune despre el şi în alte locuri în special în est.[532] Pe de altă parte a mers mult prea departe decât orice alt document emis mai înainte de cancelaria imperială în direcţia de a sancţiona explicit pretenţiile Scaunului Roman şi a acordat episcopilor romani pentru prima dată un statut spiritual analog celor ale Suveranului însuşi în probleme seculare. Dacă sau nu papalitatea a câştigat pe termen lung de o susţinere de acest fel este totuşi chestionabil. Există loc pentru îndoială dacă a fost sau nu în avantajul unei instituţii care pretindea primatul spiritual pentru oricine era capabil să sugereze că îi era datoare autorităţii ei, cel puţin într-o oarecare măsură

---

527 Ibid. 'Cum igitur sedis apostolicae primatum sancti Petri meritum, qui princeps est episcopalis coronae, et Romanae dignitas civitatis, sacrae etiam synodi firmarit auctoritas, ne quid praeter auctoritatem sedis istius inlicitum praesumptio attentare nitatur." Aluzia la " sacrae synodi . . . auctoritas" pare mai probabil să fie la Canoanele de la Sardica în special canonul 3 (vers.lat) şi la sinodul de la Nicea canonul 6 în ultima formă interpolată. Pentru idea subliniată de "praeter auctoritatem"' cf. Socrates, H.E., 2, 17; Sozomen, H.E., 3, 10.

528 Ibid. "Wilarus enim, qui episcopus Arelatensis vocatur, ecclesiae Romanae urbis inconsulto pontifice, iudicia sive ordinationes episcoporum sola temeritate usurpans invasit."

529 Ibid. 'Et erat quidem ipsa sententia per Gallias etiam sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti pontificis auctoritati in ecclesiis non liceret? "

530 Inter Leon. Epp. 11. "Nec hoc solum, quod est maximi criminis, submovemus, verum ne levis saltem inter ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minui religionis disciplina videatur, hoc perenni sanctione censemus, ne quid tam episcopis Gallicanis quam aliarum provinciarum contra consuetudinem veterem liceat sine viri venerabilis papae Urbis aeternae auctoritate tentare. Sed hoc illis omnibusque pro lege sit quidquid sanxit vel sanxerit apostolicae sedis auctoritas: ita ut quisquis episcoporum ad iudicium Romani antistitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem eiusdem provinciae adesse cogatur: per omnia servatis, quae divi parentes nostri Romanae ecclesiae contulerunt." Evident că rescriptul concede mai multă autoritate Scaunului Roman decât a fost dată de Ordinariorum sententiae a lui Graţian, P.L. 13, 583, Cod. Avel. 13, C.S.E.L., Vol. XXXV, p.54; Mirbt, Quellen,' No. 133, la care face aluzie evident.

531 Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 446.

532 Totuşi fiindcă un document oficial emis în numele celor doi suverani a fost inclus în *Novellae* adăugată la *Codex Theodosianus,* ed. P. Meyer, Vol. II, pp. rorf.

pentru a susţine puterea seculară.[533] Fiindcă efectul unei astfel de legi ca pe cea care o considerăm a fost de a face o astfel de sugestie distinct posibilă.[534]

Acum putem să trecem la povestea relaţiilor succesive dintre Leon şi bisericile din Galia de sud. La întoarcerea lui la Arles, Ilarie apare ca acceptând verdictul roman şi a se mulţumii cu administraţia diocezei sale ca episcop simplu. Totuşi nu se poate să nu simţim o oarecare jenă cu privire la suspendarea comuniunii dintre el şi Scaunul Roman, dovadă care stă în faptul că el s-a aventurat să viteze Roma cu doi episcopi galici, Nectarius şi Constantius,[535] care să îi susţină cauza şi se pare că a mers atât de departe că l-a trimis pe Ravennius, care în prezent a devenit succesorul lui cu acest scop. Biograful lui a menţionat o scrisoare adresată episcopului de Arles de Auxiliaris, prefect de Galia[536] în care el descrie vizita a doi episcopi şi menţionează o conversaţie pe care a avut-o cu ei. Textul scrisorii este după cum urmează: "i-am primit pe sfinţiţii episcopi Nectarius şi Constatius când au venit din provincia Fericirii voastre cu cel mai mare respect. De mai multe ori am coversat cu ei despre curajul şi constanţa minţii şi despre dispreţul faţă de afacerile lumeşti pentru care dintre noi creaturile fragede ca noi am fost de mai multe ori distinse... la fel de bine am conversat cu sfântul papă Leon. Cred că în acest moment eşti cumva nemulţumit; dar eşti tenace în scopul tău şi cu mari speranţe şi nu te laşi purtat de amărăciunea patimii chiar dacă nu eşti dus de amărăciunea patimii şi nici nu eşti mutat de atracţiile plăcerii, fiindcă în ceea ce mă priveşte nu îmi aduc aminte de cea mai mică acţiune a Fericirii voastre ca fiind întunecat de norii mândriei. Dar oamenii nu o i-au cu răbdare dacă vorbim numai ceea ce gândim. Mai mult, urechile romanilor sunt amuzate de puţină civilitate; dacă sfinţia ta în viitor este de acord cu un astfel de comportament vei câştiga mult şi nu vei pierde nimic. Fă-mi favoarea şi alungă micii nori întunecaţi cu vremea frumoasă a unei atitudini schimbate."[537]

Patru ani mai apoi (anul 449) Ilarie a murit.[538] Preotul Ravennius a fost obişnuit şi ales ca succesorul lui şi la hirotonia noului episcop au participat 12 prelaţi, inclusiv doi mitropoliţi, Rusticus de Narbonne şi Niceta al Vienei.[539] Acest lucru pare că sugerează că în ciuda la tot ceea ce a făcut Leon pentru a reduce Scaunul de la Arles la una de simplă reşedinţă de episcop, totuşi a reţinut un fel de primat informal între bisericile din Galia de sud. În scurt timp electorii au adus scrisorile obişnuite la "bisericile mai mari" informându-i de alegerea lui Ravennius şi este replica lui Leon[540] la scrisoarea adresată Scaunului roman care cere mai apoi atenţia noastră. Papa salută cu bucurie alegerea unuia care a fost fără de nici o îndoială deja *persona grata* în Roma ca fiind succesorul lui Ilarie şi menţionează în special mulţumirea lui cu a găsii provizii pentru o alegere canonică drept una ca la carte.[541] El confirmă formal alegerea[542] şi

---

533 Este instructiv să se compare acest rescript cu Ordinariorum sententiae. Mirbt, Quellen, No. 133 a lui Graţian. În ultimul se spunea că 1. Episcopii mitropoliţi putea să fie chemaţi la Roma pentru judecată sau altcumva prin judecători numiţi de episcopul roman; 2. Episcopii obişnuiţi din prefecturile Italiei şi a Galiei pot şi ei să fie chemaţi; 3. Episcopii obişnuiţi din provinciile mai retrase trebuie judecaţi de mitropoliţii lor. Totuşi noul rescript interzicea orice acţiune din partea episcopilor din toate provinciile care nu au fost mai întâi aprobate de Scaunul Roman şi hirotoniţi peste tot pentru a se spune chemărilor Romei.

534 Batiffol, Siége Apostolique, p. 460, n. 1 fiind de acord că efectul imediat al lui *Certum est* a fost uşor el adăugând: " j'aimerais qu'on nous dise quelle influence cet édit a eue sur le moyen Age." Probabil răspusul trebuie să fie găsit în ultima istorie a papalităţii.

535 Ambele nume apar ca unele care au semnat scrisoarea sinodicală, Inter Leon. Epp., No. 99 şi în replica lui Leon Ep. 102, JK 479.

536 Ballerini, P.L. 50, 1238, n.h., arată că auxiliarul lui a fost prefectul de Galia în anul 435 şi a locuit la Arles. Ei au respins punctul de vedere că el era prefectul oraşului în anul 445 şi a sugerat că după ce a devenit prefect al Galiei pentru a doua dată în acelaşi an el a mers într-o vizită în capitală.

537 Ap. Vit. Hilar. 17. "'Sanctos Nectarium et Constantium sacerdotes de Beatitudinis tuae parte venientes digna admiratione suscepi. Cum his saepius sum locutus de virtute animi atque constantia, contemptuque rerum humanarum, quo inter fragilitates nostras semper beatus est. . Locutus sum etiam cum sancto papa Leone. Hoc loco, credo, aliquantum animo perhorrescis: sed cum propositi tui tenax sis et semper aequalis, nulloque commotionis felle rapiaris, sicut nullis extolleris illecebris gaudiorum, ego nec minimum quidem factum Beatitudinis tuae arrogantiae memini contagione fuscari. Sed impatienter ferunt homines, si sic loguamur, quomodo nobis conscii sumus. Aures praeterea Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur: in quam si se sanctitas tua subinde demittat, plurimum tu, nihil perditurus, acquiris. Da mihi hoc, et exiguas nubes parvae mutationis serenitate compesce."

538 Biograful lui Vit. Hilar. 19.22 descrie cu mare favoarea circumstanţele care au dus la moatea lui.

539 Numele episcopilor care au luat parte pot să fie deduse de la Leon p. 40, JK 434. Duchesne, Fastes', Vol. I, p. 120 care arată că dincolo de Rusticus şi Nicetas, restul au aparţinut de partea sudică a provinciei *Viennensis*.

540 Ep. 40, JK 434, datată pe 22 august 449. Aceasta şi alte două scrisori următoare sunt date în Collectio Arelatensis in M.G.H., Epp. Vol. III, ed. Gundlach, p. 15.

541 Ibid. 'Justa et rationabilis nobis causa gaudendi est, cum a sacerdotibus Domini ea gesta cognoscimus quae et paternorum canonum regulis et apostolicis congruant institutis." Pentru "canonum regulis " şi "apostolicis institutis" capitolul 6.

542 Ibid. 'Quod ergo in Arelatensium civitate, defuncto sanctae memoriae Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Ravennium, secundum desideria cleri, honoratorum et plebis, unanimiter consecrastis, bonum fraternitatis vestrae opus nostro iudicio roboramus." Este

îşi exprimă speranţa ca comportamentul noului episcop va fi în aşa fel ca să justifice încrederea electorilor şi pentru a merita continuarea favorii papale[543] ca un semn special pentru care Ravennius a primit o notă[544] personală de la Leon. Aici papa îşi reînnoieşte expresiile de satisfacţie şi speranţă că încrederea în prietenul lui nu va fi în van. El îl îndeamnă pe noul episcop să respecte dreptul canonic şi să îşi exercite autoritatea lui[545] şi conclude cu cererea de a fi informat frecvent cu privire la măsurile pe care acesta din urmă le va adopta.[546]

Poştaşul abia a părăsit Roma cu aceste scrisori când o comunicaţie din Galia de Sud a fost primită care raporta activităţile nebineventite ale unui anume Petronuanus, care se dădea pe sine ca diacon al Bisericii Romane. Leon nu a pierdut timpul în a trimite o a doua scrisoarea lui Ravenninus,[547] în care în timp ce îl îndeamnă să fie vigilent, el a afirmat că Petronuanus a fost persoană excomunicată şi l-a instruit să notifice episcopii provinciei în acest sens.[548]

Dacă, după cum sugerează scrisoarea scaunul din Arles, prin favoarea lui Leon a început să îi recupereze cumva prestigiul, un nou eveniment din Galia de sud arăta episcopul ei era încă privit de mulţi ca fiind mitropolitul legitim al provinciei *Viennensis*. Aceasta de vreme în anul 450, scaunul de Vasion (Vasio), un oraş cam de 45 de mile de Arles, a rămas vacant din cauza morţii episcopului său Auspicius. El a fost unul dintre cei care l-au hirotonit pe Ravennius şi în acest sens a semnat o scrisoare în care alegerea recentă a notificat Roma.[549] Episcopul de Arles, probabil la invitaţia bisericii din Vaison, s-a grăbit să ajungă acolo şi fără de nici o amânare l-a hirotonit pe Fonteius,[550] care a fost ales să umple locul gol, în acest fel provocând competenţa lui Nicetas, episcop de Viena. Acesta din ură, care după reducţia Scaunului de la Arles la o simplă reşedinţă episcopală, în conformitate cu sentinţa pronunţată de Leon contra lui Ilarie, avea motive întemeiate să se privească pe sine ca mitropolitul întregii provincii , trimiţând repede o delegaţie la Roma cu scopul de a prezenta un protest emfatic împotriva unei astfel de violări flagrante a oridinii canonice. Totuşi, intenţiile lui au fost deja anticipate de Ravennus şi a fost trimisă o contra-delegaţie care să conteste legitimitatea comportamentului acestuia din urmă. Trebuie să fi fost extrem de exasperant pentru prietenii lui Nicetas să găsească că rivalii lor au ajuns în capitată cu câteva zile înaintea lor şi să afle că o petiţie a fost prezentată Scaunului Roman care cerea o confirmaţie a papalităţii a puterilor pretinse de Scaunul din Arles în cadrul provinciei în dispută.[551]

Că petiţia arelatină este evident trasă din faptul că a făcut mult să câştige favoarea romană este arătat din paragraful de deschidere. Abundă în expresii de respect faţă de Scaunul Roman şi în satisfacţie şi relaţii prieteneşti care dominau acum între scaun şi biserica din Arles. Cu privire la obiectul ei, petiţionarii afirmă că ei doresc "nu atât de mult să înceapă ceva nou ci mai mult de a restaura ceea ce a fost de multă vreme şi vechi":[552] într-un cuvânt ei vor să vadă privilegiile Scaunului din Arles, care au fost reduse un timp, acum fiind reînnoite permanent prin instrucţiuni proaspetele de la Scaunul Apostolic.[553]

---

remacabil că Leon poate să îl descrie pe Ilarie ca ""sanctae memoriae." Pentru condiţiile alegerii obişnuite a unui episcop a se vedea Ep. 10, 6, JK 407.

[543] Ibid., 'ut dispensationis sibi creditae diligens et temperans exsecutor, vestro testimonio non inferior, et nostro per omnia favore sit dignior." Leon sugerează că rigorismul regimului lui Ilarie nu trebuie să fie imitat.

[544] Ep. 41, JK 435, probabil aceiaşi dată ca Ep. 40.

[545] Ibid. "Ecclesiasticarum legum non ignara est dilectio tua, ut intra earum regulas atque mensuras omnia potestatis tuae iura contineas."

[546] Ibid., " saepius nos de processu actuum tuorum facias certiores." "Leges" la care face aluzie Leon sunt probabil aceleaşi care l-au condus în tratarea lui Ilarie; a se vedea mai sus.

[547] Ep. 42, JK 436, datată pe 26 august al aceluiaşi an 449. Babut, Concile de Turin, p. 196, n.1, respinge data şi plasează scrisoarea în acelaşi an mai târziu.

[548] Ibid., "admonitis etiam totius provinciae episcopis." Acest lucru vrea să însemne episcopii provinciei *Viennensis*. Dar dacă Quali pertinacia + JK 446 este autentic, Leon l-a recunoscut deja pe episcopul Vienei, ca fiind mitropolitul de drept al acelei provincii, care avea datoria de a duce corespondenţa de la Roma la sufragani. Delegaţia acestei datorii către Ravennius sugerează că el a fost înclinat în cele din urmă să trateze scaunul din Arles ca mitropolintan.

[549] Ep. 40. Cf. Duchesne, op. cit., Vol. I, p. 262.

[550] Fontetius se pare că a rămas episcop de Vaison pentru următorii 25 de ani. Duchesne, op. cit., ibid. Incidentul este menţionat de Leon Ep. 66, 1, JK 450.

[551] Inter Leon. Epp., No. 65, P.L. 53, 879. M.G.H., Epp., Vol. III, ed. Gundlach, p.17, Ep. 12 unde Nos. 66 şi 67 sunt la fel date din Collectio Arelatensis. Numele episcopilor care au susţinut această petiţie pot fi aflate din adresa la replica lui Leon. Ep. 66, JK 450. Ele aparţin scaunelor situate nu numai în partea sudică a provinciei *Viennensis* dar la fel de bine în cea de la Narbonensis secunda şi de la *Alpes Maritimae*.

[552] Ibid., 1, "suggestionem nostram, quae iustitiae partibus fungitur, audiendam a corona vestra minime dubitamus: quippe cum non aliqua nova institui, sed prisca per vos optamus et antiqua reparari."

[553] Ibid., " privilegia dignitatis antiquae, quae dolebat sibi pro tempore diminuta, gauderet in perpetuum recentioribus apostolicae sedis auctoritatibus reformata." "Diminuarea" privilegiilor se referă la fel de bine la efectele sentinţei pronunţare de Ilarie. " Recentioribus..

Petiţionarii continuă mai apoi cu motivele care justifică o astfel de reînnoire. "Este o cunoaştere obişnuită în toate părţile din Galia, cunoaştere care trebuie să fie împărtăşită şi de Sfânta Biserică Romană, că oraşul Arles a fost primul în toată Galia care s-a bucurat de cinstea de a îl avea pe Sfântul Trofim ca episcop al lui, un om trimis de prea binecuvântatul apostol Petru şi din acel oraş binecuvântarea credinţei şi a religiei a fost împărtăşită gradual în alte părţi ale Galiei."[554]

Cu privire la Viena, ei au avansat argumentul[555] că nu are niciun un drept să pretindă primatul din moment ce alte oraşe au primit episcopi de la Roma mai înainte de el,[556] şi că oricum acest privilegiu aparţinea Scaunului de Arles, în virtutea căruia episcopii au fost invitaţi în alte biserici, cum ar fost cele ale petiţionarilor pentru a hirotonii episcopi pentru ei. Mai mult, primatul avut şi exercitat de Scaunul de la Arles a fost frecvent confirmat de papi timpurii[557] (după cum arată arhivele papale) în virtutea principiului că după cum Biserica Romană deţine primul loc în faţa restului bisericilor, fiindcă este scaunul lui Petru, la fel de bine scaunul ucenicului său Trofim se cuvinte să aibă privilegiul de a hirotonii episcopi în toată Galia.[558]

De la consideraţii spirituale petiţionarii trec la probleme materiale. Ei reamintesc demnităţile civile ale lui Arles şi cinstea dată lui de împăraţi succesivi. Ei arată spre distincţie scaunului Prefectului Galiei şi alte oficii ale administraţiei imperiale.[559] Mai apoi ei descriu natura primatului ecclesial pe care ei o atribuie Scaunului din Arles pe care acesta a exercitat-o în trecut. Ei arată că: "este cât se poate de adevărat că episcopul bisericii din Arles a deţinut întotdeauna responsabilitatea şi datoria hirotoniei (episcopale), nu numai în provincia *Viennensis,* ci în trei provincii, şi din cinstea faţă de Sfântul Trofim, după cum vor dovedii instrucţii au fost date de sfinţii voştri predecesori, dacă erau consultaţi. Mai mult, aşa a fost natura acestui rang şi demnitate că în timp ce a condus peste aceste provincii în virtutea propriei autorităţi, în virtutea viceregenţei încredinţate lui de Scaunul Apostolic, el a guvernat toată Galia în conformitate cu dreptul canonic."[560]

În cele din urmă ajunge la subiectul propriu zis al petiţiei: "cerem şi implorăm coroana sfinţiei voastre în numele Domnului Iisus Hristos... şi pentru mult binecuvântatul apostol Pavel, pe care noi îl ţinem că a fost restaurat nouă prin harul lui Dumnezeu în viaţa şi comportamentul vostru, că orice ar primii biserica din Arles... fie primit din

---

auctoritatibus" nu poate face aluzie la instruncţiunile emise de la hirotonia lui Ravennous, văzând acest lucru separate de Ep. 42 unde nu a apărut nimic de acest gen. Autorii apelului au anticipat evident partea favorabilă a lui Leon faţă de Scaunul din Arles.

554 Ibid., 2. "Omnibus etenim regionibus Gallicanis notum est, sed nec sacrosanctae ecclesiae Romanae habetur incognitum, quod prima inter Gallias Arelatensis civitas missum a beatissimo Petro apostolo sanctum Trophimum habere meruit sacerdotem, et exinde aliis paulatim regionibus Galliarum bonum fidei et religionis infusum."' Despre Trofim a se vede Nota adiţională E, *Saga lui Trofim.*

555 A se vedea Nota adiţională, *Organizarea Bisericii din Galia.*

556 Ep. 65, 2, ' priusque alia loca ab hoc rivo fidei quem ad nos apostolicae institutionis fluenta miserunt, meruisse manifestum est sacerdotem, quam Viennensis civitas, quae sibi nunc impudenter ac notabiliter primatus exposcit indebitos." Sugestia că Galia a datorat primilor episcopi iniţiativa din partea Scaunului Roman sugerează că petiţionarii erau familiari cu Ioncenţiu 1, Ep. 25, 2, JK 311.

557 E. G. De papa Zosimus. Despre care a se vedea Nota Adiţională B , *Privilegiile Scaunului de la Arles.*

558 Ibid., "ut sicut per beatissimum Petrum apostolorum principem sacrosancta ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi ecclesias principatum, ita etiam intra Gallias Arelatensis ecclesia, quae sanctum Trophimum ab apostolis missum sacerdotem habere meruisset, ordinandi pontificium vindicaret." Folosinţa frazei "ab apostolis" aproape că sugerează că petiţionarii nu ai uitat partea jucată de Sfântul Pavel în istoria timpurie a Bisericii Romane.

559 Tbid., 3. " Hae (sc. civitas) in tantum a... Constantino peculiariter honorata est, ut... Constantina nomen accepit. Hanc... Valentinianus [I] et Honorius . . . specialibus privilegiis et, ut verbo ipsorum utamur, Matrem omnium Galliarum appellando decorarunt. In hac urbe quicumque intra Gallias ex tempore praedictorum ostentare voluit insignia dignitatis, consulatum suscepit et dedit. Hanc sublimissima praefectura, hanc reliquae potestates, velut communem omnibus patriam, semper inhabitabant. Ad hanc ex omnibus civitatibus multarum utilitatum causa concurritur." Constantin a ţinut un sinod general al Arles în anul 316; Honorius a emis un edict *Saluberrima* în favoarea lui în 418. A devenit probabil scaunul prefecturii în anul 414. Este evident că aceiaşi petiţionari au fost vinovaţi de o oarecare exegerare.

560 Ibid. " Unde factum est ut non solum provinciae Viennensis ordinationem, sed etiam trium provinciarum, contemplatione sancti Trophimi, sicut et sanctorum praedecessorum vestrorum patefacta sibi testatur auctoritas, Arelatensis ecclesiae sacerdos ad sollicitudinem semper suam curamque revocarit. Cui id etiam honoris dignitatisque collatum est, ut non tantum has provincias potestate propria gubernaret, verum etiam omnes Gallias sibi apostolicae sedis vice mandata, sub omni ecclesiastica regula contineret."

"Tres provnciae" a fost probabil intenţionate în adăugire la Viennensis, Narbonesis secunda şi Alper Maritimae. Ultim a fost mai mult sau mai puţin dependent de a Scaunul de la Arles şi includerea ultimei poate să fie dedusă din faptul că Ingenuus, episcop de Eburodunum, mitropolia provinciei civile, apare între semnatarii petiţiei. Despre titlul lui Arles a acelei provincii din punct de vedere papal a se vedea Nota Adiţională B.

vechime sau subsecvent posedat în virtutea instrucţiilor Scaunului Apostolic, o instrucţie a unui caracter permanent al Prea Fericirii Voastre, să se alăture episcopului acelei biserici pentru a îi aduce pe toţi sub autoritatea episcopală."[561]

Aşa că o apologie pentru inabilitatea lor de a apărea în faţa lui Leon în persoană petiţionarii îşi termină apelul lor remarcabil. Dincolo de referinţele lor la misiunea lui Trofim, ei au afirmat fapte simple şi incontestabile istoric şi pe baza acestor fapte au produs un caz puternic. Este regretabil că contra-petiţia de partea Scaunului Vienei nu a fost păstrată, totuşi din natura controversei se poate deduce cu o oarecare probabilitate că Nicetas a fost mulţumit să susţină o pretenţie la autoritatea mitropolitană numai din provincia Viennensis.[562] Făcând un apel la Leon pentru a susţine această pretenţie el trebuie că s-a simţit pe un teren singur, din moment ce după sentinţa pronunţată împotriva lui Ilarie, Arles a început să mai aibă jurisdicţie în acea provincie.

Probabil că apariţia acestor grupuri rivale de petiţionari în Roma i-a produs lui Leon o oarecare stânjenire şi el s-a văzut confruntat cu dilema de a alegere dintre o revocare a sentinţei sale prin care lua Scaunului din Arles privilegiile sale şi a abandonat pe prietenul său Ravennius. Evident că singura soluţie mulţumitoare a problemei din punctul lui de vedere era cea a unui compromis. Replica lui către susţinătorii lui Ravennius[563] arată care a fost cursul actual pe care el l-a adoptat. Scrisoarea începe prin a limita subtil mărimea cererii petiţionarilor, sugerând că tot ceea ce doresc ei este restaurarea privilegiilor de care se bucura Ilarie,[564] şi după ce au făcut aluzie la contra-apelul prezentat de avocaţii pretenţiilor lui Nicetas, el îndeamnă că în interesele păcii şi de a face dreptate atât drepturilor antice şi cerinţei lor, este nevoie o oarecare aducere la zi.[565]

Apoi urmează decizia papei: "după ce am examinat afirmaţiile clericilor prezenţi, reprezentativi din ambele părţi, am găsit că atât Viena cât şi Arles au un loc important, aşa că drept rezultat la mai multe cauze, acum una, acum o alta au fost pre-eminente în privilegiile ecclesiale, în timp ce s-a arătat că în vremurile păgâne ambele au avut un statut egal. Prin urmare nu putem lăsa oraşul Viena în întregime să fie fără de onoare cu privire la jurisdicţia ecclesială; mai ales că în ceea ce priveşte posesiunea de privilegii, se bucură deja de autoritate din numirea mea, adică puterea care, după ce a fost luată de la episcopul Ilarie a trebuit să fie dată după socotinţa mea episcopului din Viena. Aşa că, pentru prevenii ca să fie redus la un statut inferior celui de care se bucură acum, el va prezida peste patru oraşe de lângă el adică Valence (Valentia), Tarantaise (Tarantaiasa), Geneva (Genava) şi Grenoble (Gratianopolis) aşa că cu ele Viena ar putea să fie a cincea şi episcopului ei va avea toată reponsabilitatea pentru bisericile denumite mai sus. Dar oraşele care au rămas ale provinciei vor fi cuprinse în jurisdicţia şi drepturile de hirotonie a episcopului de Arles; unul care, după cum credem, în duhul modestiei şi al umilinţei va fi atât de zelos în caritate şi pace că el nu va fi privii ceea ce este ascuns unui frate ca într-un fel care să se lipsească pe sine."[566]

---

[561] Ibid., 4, ""quaesumus et obsecramus coronam sanctimoniae vestrae per nomen Domini nostri Jesu Christi, . . . et per beatissimum apostolum Petrum, quem vita et conversatione vestra nobis divino munere redditum credimus, ut quidquid Arelatensis ecclesia . . . vel ab antiquitate suscepit, vel postea auctoritate sedis apostolicae vindicavit, id omne ad suum pontificium revocare eiusdem ecclesiae sacerdotem beatitudinis vestrae auctoritas in perpetuum mansura praecipiat." Acceptarea ideii papale de "Perus redivivus" este demnă de a fi luată în considerare.

[562] Apologeţii pentru drepturile Vienei au descoperit un întemeietor apostolic în persoana lui Crescentius (cf. 2 Timitei 4, 10, 20 şi Fapte 20, 4; 21, 29) ca rival al lui Trofim din Arles. Cf. Duchesne, Fastes', Vol. I, pp. 148ff., şi a se vedea nota adiţională *Saga lui Trofim*.

[563] Ep. 66, JK 450, datat pe 5 mai 450.

[564] Adică jurisdicţie mitropolitană în cadrul provinciei *Viennensis* singură. Din punctul de vedere a lui Leon, actele lui Ilarie afară din provincia lui au fost *ultra vires* cf. Ep. 10, 7. De fapt petiţionarii arelatini cereau acum acest lucru şi mai mult pe lângă cf. nter Leon. Epp., No. 65, 3.

[565] Ibid., 1, "ad conservandam intra Viennensem provinciam pacem, adhiberetur iustitiae moderatio, quae nec antiquitatis usum, nec desideria vestra negligeret."

[566] Ibid., 2. "Consideratis enim allegationibus utriusque partis praesentium clericorum, ita semper intra provinciam vestram, et Viennensem et Arelatensem civitates claras fuisse reperimus, ut quarumdam causarum alterna ratione, nunc illa in ecclesiasticis privilegiis, nunc ista praecelleret, cum tamen eisdem commune ius quondam fuisse a gentibus proderetur. Unde Viennensem civitatem, quantum ad ecclesiasticam iustitiam pertinet, inhonoratam penitus esse non patimur; praesertim cum de receptione privilegii auctoritate iam nostrae dispositionis utatur ; quam potestatem Hilario episcopo ablatam, Viennensi episcopo credidimus deputandam. Qui ne repente semetipso factus videatur inferior, vicinis sibi quatuor oppidis praesidebit, id est, Valentiae, et Tarantasiae, et Genavae, et Gratianopoli, ut cum eis ipsa Vienna sit quinta, ad cuius episcopum omnium praedictarum ecclesiarum sollicitudo pertineat. Reliquae vero civitates eiusdem provinciae, sub Arelatensis antistitis auctoritate et ordinatione consistant: quem pro modestiae suae temperantia, ita futurum credimus studiosum charitatis et pacis, ut nequaquam sibi credat ablatam quod fratri videat esse concessum."

" Auctoritate nostrae dispositionis" ar putea face aluzie la implicaţiile din Ep. 10, 4 sau la o scrisoare care acum era pierdută sau probabil la JK + 446, Quali pertinacia, dacă acea scrisoare era autentică. Cele patru oraşe atribuite Vienei cu toate stau în partea nordică a provinciei, cf. Heussi-Mulert, Atlas Map. IIf. "' Reliquae civitates" pot să însemne alte oraşe ale provinciei Viennesis adică partea de sud Cf. Babut, Concile de Turin, p. 209 and Gundlach, Neues Archiv. (1890), Vol. XV, p. 243 ; Duchesne, Fastes*, Vol. I, p. 124 consideră expresia

Este evident că Leon a trecut prin mai multe frământări pentru a ajunge la o soluţie în această problemă spinoasă, consistentă atât cu dreptul canonic şi cu evidenţa tradiţiei şi că ambele partide au avut motive întemeiate să îi fie mulţumitoare pentru consideraţiile lui imparţiale cu privire a pretenţiile lor respective. Totuşi pe de-a întregul Scaunul din Arles a ieşit mai bine decât rivalul lui. Nu numai că a primit o parte mai mare din provincia în dispută, dar pretindea că are jurisdicţie asupra bisericii din Vaison, punctul original în discuţie fiind încunoştiinţat implicit. Totuşi deşi a restaurat statutul mitropolitan, Leon a trecut sub tăcere cerinţele pe termen lung ale petiţionarilor arleatini. Au existat două motive în acest sens. În primul rând experimentul de a atribuii un primat Scaunului din Arles asupra celei mai mari părţi din Galia de sud, lucru încercat de Zosimus cu 40 de ani înainte dar fără rezultat. În al doilea rând, ar fi fost posibil să ofere astfel de puteri extensive unui singur scaun dacă Leon voia să sacrifice unul dintre principiile lui fundamentale, adică respectul lui pentru dreptul canonic, din moment o oferire de acest gen ar fi violat privilegiile existente alte altor scaune mitropolitane. El era pregătit să facă acest lucru, chiar să gratifice aspiraţiile prietenului său, episcopul de Arles. Totuşi este cât se poate de clar că el avea o părere bună despre abilităţile lui Ravennius, din moment ce lui i-a adresat multă din corespondenţa Scaunului Roman cu bisericile Galiei de sud.

Reprezentativii Scaunului din Arles care au prezentat petiţia, al cărui rezultat tocmai l-am văzut, adus dimpreună cu ei, în adăugire la judecăţile lui Leon, o scrisoare personală a episcopului lor[567] cu care erau incluse documentele care abordau controversa doctrinară prevalentă. Existau copii ale scrisorii lui Flavian, episcop de Constantinopol[568] şi a doua scrisoare a lui Chiril al Alexandriei către Nestorie.[569] Scopul trimiterii acestor scrisori a fost pentru a circula foarte mult şi în acest fel să protejeze bisericile din Galia împotriva învăţăturilor false despre Întrupare. La fel de bine Leon menţionează în scrisoarea lui că el a dat alte instrucţii secrete reprezentanţilor arleatini, despre care Ravennius va afla la sosirea lor.[570]

Pentru a facilita aceste documente episcopul de Arles a invocat un sinod general pentru finele anului viitor[571] la care el a invitat reprezentativi nu numai din toată Galia romană, ci şi din ceea ce era acum regatul independent vizigot al Aquitainei.[572] Invitaţia a fost acceptată de cel puţin 44 de episcopi,[573] în fapt absenţii au constat în special din sufraganele Scaunului Vienei. Numai raportul care conţinea rezoluţia sinodului[574] a fost păstrat şi va fi luat în considerare dimpreună cu alte documente care dau mărturie despre rolul avut de Leon în controversa eutihiană. Totuşi, a avut unele părţi de interes care sunt relevante subiectului acestui capitol. În primul rând arată cât de mare a fost prestigiul jucat de Scaunul Roman între bisericile Galiei în acest moment, la fel cum poate să fie văzut din considerarea unei alte scrisori[575] adresată scaunului de episcopii provinciei *Alpes Maritimae*[576] care se referă la scrisoarea lui Leon către Flavian. În ambele scrisori scriitorii nu au nici un fel de oprelişte să mărturisească devoţia şi gratitudinea lor pentru îndrumarea pe care învăţăturile lui Leon le-au dat-o şi a admiraţiei lor faţă de opoziţie pe care el a adoptat-o pentru apărarea adevăratei doctrine a Întrupării.[577] În al doilea rând putem să observăm din numărul şi natura celor

---

de a acoperii toate oraşele reprezentate de petiţionarii lui; mai mult decât a zis Leon. Nu există nici un temei serios pentru a presupune că "eiusdem provinciae" se referă la cele trei provincii din care au venit. Totuşi este bine să arătăm că efectul judecăţii lui Leon a fost în mare de a restaura compromisul aranjat de Sinodul de la Turin. A se vedea Notele Adiţionale B şi C.

567 Ep. 67, JK 451, data pe 5 mai 450.

568 Ep. 28, JK 423, despre care a se vedea cap. 9.

569 Ep. 4, P.G. 77, 44.

570 Nu este imposibil că Leon îşi căuta susţinerea pentru *démarche-ul* său la Ravena împotriva eutihianismului din Constantinopol.

571 Amânarea invocări sinodului poate fi explicată prin faptul că Galia a fost invadată de Attila în anul 451. Cf. Bury, Later Roman Empire, Vol. I, pp. 291-4. Totuşi deşi scrisoarea sinodală menţionează „spatia" şi "aurarum intemperies" omite orice referinţă la Attila.

572 Aquitaina a fost cumva independentă de conducerea imperială din a nul 419. Cf. Kidd, History, Vol. III, p. 342.

573 Sunt păstrare numele dar nu scaunele episcopilor. Este interesant să găsim între ei pe Rusticus de Narbonne şi Fonteius de Vaison. Semnătura lui Ravennius trebuie să fie restaurată în capul semnăturilor.

574Inter Leon. Epp. 99, P.L. 54, 966. Aparţine probabil de toamna lui 451.

575 Inter Leon. Epp. 68, P.L. 54, 887. Scrisoarea nu este datată dar din faptul că se referă la "Tomul" poate să fie atribuit primei părţi a anului 452 cel mai târziu.

576 Subscripţia menţionează Ceretius, Salonius şi Veranus. Posibil că primul dintre acestea este acelaşi cu purtătorul scrisorii lui Leon către Eusebiu de Milan. Cf. Inter Leon. Epp. 97, P.L. 54, 946. Veranus poate să fie la fel ca episcopul cu numele pe care îl adresează Papa Ilarie Epp. 4 şi II, JK 557, 562.

577 Inter Leon. Epp. 99, 2. " Multi itaque in ea gaudentes pariter et exsultantes, recognoverunt fidei suae sensum, et ita se ex traditione paterna tenuisse, ut vester apostolatus exposuit, iure laetantur." Cf. Inter Leon. Epp. 68, 1. 'Magna praeterea et ineffabili quadam nos peculiares tui gratulatione succrescimus, quod illa specialis doctrinae vestrae pagina ita per omnium ecclesiarum conventicula celebratur, ut vere consona omnium sententia declaretur, merito illic principatum sedis apostolicae constitutum, unde adhuc apostolici spiritus oracula reserentur."

care au semnat raportul sinodal cât de departe Scaunul de la Arles a progresat în direcţia recâştigării unei poziţii pre-eminente între bisericile din Galia de sud. De fapt a devenit intermediarul natural dintre Scaunul Roman şi acele biserici şi pentru acest motiv Leon i-a scris lui Leon[578] la fel cum a făcut la scurt timp după ce a primit un raport al sinodului, care l-a notificat de data fixată pentru sărbătorirea Paştelui în anul următor şi i-a cerut să îi trimită informaţii "pentru toţi."[579]

Cel care a purtat raportul la Roma a fost Ingenuus pe care l-am menţionat deja, episcop de Embrun (Eburodunum) care a avut propriile lui motive pentru a vizita capitala.[580] Conţinutul lui trebuie să fi fost cât se poate de mulţumitor lui Leon din moment ce nu a aşteptat reîntoarcerea legaţilor, pe care el i-a trimis la sinodul de la Calcedon, mai înainte de a trimite replica lui.[581] În această scrisoare după ce şi-a exprimat dezamăgirea de a nu auzii veşti din Galia mai înainte de deschiderea sinodului de la Calcedon[582] el asigură că membrii sinodului că unanimitatea credinţei a fost stabilită, în special pentru adoptarea scrisorii sale de sinod ca o afirmaţiile mulţumitoare a doctrinei creştine.[583] Mai apoi el continuă să expună pe scurt erorile doctrinei lui Eutihie şi concluzionează cu cererea că atunci când au primit mai multe informaţii de la el ei trebuie să le dea bisericilor din Spania.[584]

Legaţii Scaunului Roman care, după cum vom vedea, au fost fără de îndoială reţinuţi în Constantinopol, probabil că au ajuns la Roma imediat după plecarea lui Ingenuus, aducând cu ei o versiune latină a *Acta* sinodului recent[585] şi putem să fim siguri că Leon nu a pierdut timpul în a îşi împlinii promisiunea pentru informaţii mai detaliate. El a adresat scrisoarea lui, lui "Rusticus, Ravennius, Venerius şi altor episcopi stabiliţi în toată Galia,"[586] şi după ce a anunţat că la Calcedon "credinţa ortodoxă a fost conformată şi triumful învăţăturilor apostolice celebrat," el a dat un scurt sumar deciziilor la care a ajuns sinodul, la care a adăugat o versiune latină a sentinţei pronunţate cu privire la Dioscor, episcop de Alexandria.[587]

Pentru ultimii nouă ani ai pontificatului lui Leon nu există nici o dovadă a corespondenţei cu Scaunul din Arles. Ravennius a murit cu câteva luni înaintea lui[588] şi a fost urmat de Leontius, care a fost norocos fiindcă se bucura de favoarea noului papă Ilarie I şi în consecinţă a reuşit să obţină cele mai multe privilegii refuzate predecesorului lui. Totuşi în ciuda triumfului Scaunului din Arles, gelozia simţită de Scaunul din Viena pentru fostul ei rival a persistat pe parcursul anilor. Este demn de amintit că în secolul al XII-lea Viena a dat un succesor pentru tronul papal.[589]

A privii măsurile luate de Leon pentru a rezolva dificultăţile care au apărut în timpul pontificatului său între bisericile din Galia de sud ca fiind dictate în întregime de consideraţii egoiste înseamnă să ignorăm anumite fapte esenţiale. În primul rând dacă avem în minte legislaţia civilă şi ecclesială după cum exista ea, odată ce stadiul lucrurilor care domina acolo drept consecinţă a comportamentului lui Ilarie era cunoscut, aşa că se poate spune că Leon nu numai avea dreptul dar şi datoria de a intervenii. Mai mult, în ambele cazuri şi în controverse subsecventă dintre Ravennius şi Nicetas, el apare că a acţionar cu o corectitudine scrupuloasă şi în cel mai bun interes al partidelor în cauză. În cele din urmă este cât se poate de clar că în aceste probleme el a refuzat constat să acţioneze în grabă ci mai mult în principiu. Principalul lui interes după cum am văzut, a fost menţinerea dreptului canonic după cum era acceptat de Scaunul Roman în vremea lui şi căruia el i-a rămas rigid de credincios.

---

578 Ep. 96, JK 477. Scrisoarea nu este datată. A se vedea în acest sens despre această scrisoare Nota la capitolul XI Problema pascală.

579 Ibid., " per dilectionem quoque tuam... omnibus volumus declarari."

580 Eburodunum a fost în acest moment metropola civilă a provinciei Alpes Maritimae peste care a urmat Ilarie făcând pretenţii a jurisdicţiei sale la Sinodul de la Rietz (Regii) în anul 439. Totuşi, reducerea lui Arles la statutul de simplă reşedinţă episcopală a redeschis problema. Din Ep. 4, JK 562, Movemur, a papei Ilarie ne dăm seama că deciziile lui Leon în favoarea lui Ingenuus au fost subsecvent anulate de el în interesele lui Leontius, episcop de Arles. Cf. Duchesne, Fastes, Vol. I, p. 126, and Jaffé, Regesta, Vol. II, p. 736, No. 550.

581 Ep. 102, JK 479, datată din 27 ianuarie pe 452.

582 Ibid., 1. ""Optassemus quidem fraternitatis vestrae litteras eo tempore quo promiseratis accipere, ut profecturis ad Orientem fratribus nostris, quos ad sanctam synodum vice nostra pro catholicae fidei defensione direximus, etiam vestrae sententiae professio iungeretur."

583 Ibid , 2 „evidenter apparuit hanc esse vere apostolicam et catholicam fidem, quam sinceram ... praedicamus et universo iam mundo consentiente defendimus." Cf. ibid., 4, "sancta nunc synodus humilitatis nostrae scriptis auctoritate . .. Petri apostoli et merito roboratis, religiosa unanimitate consentiens."

584 Ibid., 5, "quae volumus per curam dilectionis vestrae etiam ad fratres nostros Hispaniae episcopos pervenire."

585 Ep. 103, JK 480. Scrisoarea nu este datată dar evident că este din 452.

586 Faptul că numele de Rusticus apare pe primul loc este datorită faptului că el era senior după hirotonie.

587 Versiunea arată unele "îmbunătăţiri" în textul grec a *Acta* de la Calcedon date în Mansi, op. cit., Vol. VII, 1048.

588În a nul 461.

589 Quido, episcop de Viena, ales ca şi Callistus II între 1119-1124. Pontificatul lui este remarcabil pentru un număr mare de escrocherii fabricate în interesul fostului scaun. Cf. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 452.

Dacă ar fi fost interesat numai să crească influenţa scaunului său pe baza episcopatului local, o oportunitate excelentă a fost emisă de o scrisoare pe care a primit-o de la Teodor episcop de Frejus (Forum Julii) în acelaşi an căruia îi aparţine corespondenţa deja trecută în vedere. Se referea în special la problema condiţiilor care trebuiau să guverneze iertarea în taina spovedaniei. În replica sa[590] Leon profită de ocazia faţă de corespondentul lui că o astfel de cerinţă trebuie să fie făcută numai cu aprobarea episcopului mitropolit al provinciei.[591] Mai apoi el începe să treacă în revistă principiile care subliniază practica Bisericii în iertarea păcatelor.

În primul rând el arată că Spovedania oferă un remediu pentru păcatul comis după botez, adăugând că iertarea lui Dumnezeu poate să fie obţinută numai prin rugăciunile episcopilor.[592] Mai apoi el continuă să descrie metoda prin care este conferită iertarea: "fiind mijlocitor între Dumnezeu şi om, omul Iisus Hristos a încredinţat această autoritate oamenilor Bisericii, aşa ca ei să pot să atribuite realizarea Pocăinţei celor care îşi mărturisesc păcatele lor dar la fel de bine şi celor care au fost curăţiţi printr-o satisfacţie salutară şi le recunosc prin intermediul porţii reconcilierii împărtăşaniei sacramentale."[593]

După ce a definit principiul el începe să discute aplicabilitatea lui în cazuri speciale. În primul rând cu privire la cei care mor mai înainte de a primii reconcilierea. Într-un astfel de caz, spune scriitorul, reconcilierea nu poate să fie dată după moarte;[594]

El adaugă "că este foarte de folos şi necesar ca ofensele păcătoşilor să fie iertate prin rugăciunea episcopului înainte de ziua morţii."[595]

Urmează mai apoi cazul celor care cer spovedania şi împăcarea imediată în faţa unei nevoie urgente sau pericol. Leon arată că unor astfel de oameni nu trebuie să le fie refuzată oportunitatea satisafacţiei şi nici reconcilierea pe baza temeiului că este imposibil să limităm măsura milei lui Dumnezeu sau să facem o conversiune reală în problema duratei şi sugerează că "nu se cuvine să fim întăriţi la inimă în a da darurile lui Dumnezeu şi nici să ignorăm lacrimile şi suspinul celor care se acuză pe sine crezând cu noi că dorinţa de a se spovedii a fost inspirată mai înainte de Dumnezeu."[596]

Totuşi el somează că nici un creştin nu trebuie să îşi amâne pocăinţa, pentru a nu se afla fără ocazie fie pentru a se spovedii sau a se împăca cu episcopul. În acelaşi timp scriitorul arată că în cazul în care păcătosul a amânat spovedania pentru ultimul moment şi nu mai poate să îşi folosească vocea, atât realizarea Spovedaniei şi harul împărtăşaniei nu sunt refuzate. Dar dacă dintr-un atac spontan al bolii penitentul nu mai poate să se spovedească mărturia martorilor de faţă este de ajuns ca el să primească beneficiul Spovedaniei şi al împăcării în acelaşi timp:[597] având în vedere că se ține cont de prevederile dreptului canonic cu privire la cei care sunt vinovați de apostazie.[598]

---

[590] Ep. 108, JK 485, datată pe 11 iubie 452.

[591] Ibid., 1, " hic ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo primitus de eo quod quaerendum esse videbatur conferres, ac si id quod ignorabat dilectio tua etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis quae ad generalem observantiam pertinent omnium Domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet inquiri." Este posibil că Teodor al cărui scaunul era în provincia civilă a *Narbonensis secunda* l-a abordat direct pe Leon fiindcă în acest moment nu a fost clar ce scaunul era privit la având autoritate mitropolitană. Era exercitată de Proclus al Marseilles şi mai apoi de succesorul lui Venerius a cărui moarte în anul 451 a pus pretenţiile pe Auxanius episcop de Aix (Aquae Sextiae). A se vedea Babut, Concile de Turin, p. 294, but cf. Duchesne, Fastes*, Vol. I, p. 280, n.1. trebuie să remarcăm că " metropolitanus" şi "primas" sunt încă termeni sinonimi în acest moment.

[592] Ibid., 2, ""non solum per baptismi gratiam, sed etiam per poenitentiae medicinam spes vitae reparetur aeternae,... : sic divinae bonitatis praesidiis ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri." Semnificaţia pasajului a fost mult discuptată. Galtier, L'Eglise et la remission des péchés, pp. 70ff., discută mai multe opţiuni şi argumentează că "supplicationibus" nu poate însemna numai medierea oferită pentru penitenţi în perioada lor de pocăinţă ci se referă la rugăciuni spune de episcop pe parcursul ritualului de împăcare. Cf. Origen, De Oratione, 28. P.G. 11, 529B, "ως δια της ευχης αθτων ... λυομενης ... της αμαρτιας."

[593] Ibid. " Mediator enim Dei et hominum homo Christus Jesus hanc praepositis ecclesiae tradidit potestatem, ut et confitentibus actionem poenitentiae darent, et eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitter."

[594] Ibid., 3, "quod manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit."

[595] Ep. 108, 3. "Multum enim utile ac necessarium est ut peccatorum reatus ante ultimum diem sacerdotali supplicatione solvatur."

[596] Ibid., 4, "in dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrymas gemitusque negligere, cum ipsam poenitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam." Cf. Syllabus on Grace, above p. 41.

[597] Implicaţia este că dacă penitentul se face sănătos el face mai apoi spovedania. A se vedea Ep. 167, 7 şi 9. Dar deja avem în atenţie metoda de a administra împăcarea care permite spovedania să fie urmată să iertare.

[598] Apostazia este evident excepţional de Siricius, Ep. 1, 3, JK 255, care condamnă pe cei vinovat de ea la o pocăinţă pe viaţă. Cf. Sinodul de la Niceea canonul 11 şi 12. Evident că în acest moment în Galia era o mişcare care favoriza termeni mult mai puţin rigizi pentru eretici şi apostaţi. Cf. Conc. Arausic., Can. 3. Mansi, op. cit., Vol. VI, 436 and Conc. Arelat. I, a.v. 314, Can. 22. Mansi, op. cit., Vol. II, 471. Conc. Arelat. Il, a.v. 452, Can. 10. Mansi, of. cit., Vol. VII, 880.

Leon îşi încheie scrisoarea cu o cerinţă ca Teodor să îi informeze pe mitropoliţii de conţinutul ei pentru ca aceasta să îi ilumineze pe episcopii care ar putea avea îndoieli cu privire la aceste chestiuni.[599]

După şase ani sau cam aşa Herman, arhidiacon de Narbonna[600] a sosit cu trei documente. Acestea au fost o *relatio* de la episcopul lui Rusticus, care raporta rezoluţiile emise de un sinod recent ţinut acolo sub preşedinţia lui,[601] o copie a minutelor sinodale,[602] şi o scrisoare chiar de la Rusticus în care el se plângea de dificultăţile poziţiei sale şi a exprimat dorinţa de a lăsa la o parte responsabilităţile oficiului lui. Minuntele sinodului au arătat că chestiunea cu privire la ce tratament trebuie să fie acordat persoanelor vinovate de adulter a creat multă controversă şi a minoritate reprezentată de doi preoţi pe nume Sabinian şi Leon au fost puternic în defavoarea deciziilor, care pentru ei se pare că luau parte la laxitate, că ei s-au retras din deliberaţiile sinodului care a aprobat aceste lucruri. În replica sa, care natural este împărţită în trei secţiuni principale, Leon oferă mai întâi sfat cu privire la abordarea minorităţii rigoriste. În timp ce îi lasă a discreţia lui Rusticus, scriitorul sugerează ca el să folosească arta gentilă a persuasiunii şi să respecte zelul lor în cauza castităţii.[603] După aceasta este abordează tristeţile personale a lui Rusticus.

El scrie "sunt toutşi uimit că sinele tău iubit este supărat de dificultatea scandalurilor, indiferent din ce motive ar fi apărut, fiindcă tu spui că doreşti o eliberare din munca de oficiului episcopal şi că vrei să îţi petrec vremea în linişte şi pace, mai mult decât a păstra datoriile conferite ţie."[604]

În cele din urmă începe el, persecuţia, după cum apostolul a prevăzut că trebuie să ne aşteptăm, se poate ridica nu numai din diferenţe de obicei, insubordonare faţă de inferiori şi din suferinţă şi tortură trupească. Laxitatea şi munca sunt pline de ispite. Ce să mai spunem despre Biserică? Dacă iubirea de restul îl face pe paznic să îşi abandoneze postul său, cine va putea să mai stea împotriva hoţilor şi a jefuitorilor? În pasajul care urmează Leon a scris ca un adevărat păstor de suflete.

"Trebuie să îţi păstrezi datoria încredinţată ţie şi să munceşti ceea ce trebuie. Trebuie să menţii justiţia şi să arăţi clemenţă cu amabilitate. Fie ca păcatele şi nu păcătoşii să fie obiectul urii tale. Mustră-i pe cei mândrii, încurajează-i pe cei slabi şi dacă pedeapsa severă trebuie să fie dată păcatelor tale, să fie dată în duhul nu al mâniei ci al tandreţii."[605]

Mai presus de orice, conclude el, fie ca Rusticus să nu uite că Cel care i-a avertizat pe creştini de posibilitatea suferinţei l-a fel de bine le-a promis ajutorul Său.

Leon trece acum să răspundă la întrebările pe care i le-a trimis Rusticus prin mânia arhidiaconului său. El spune că ar fi fost mai bine dacă le-ar fi putut discuta cu Rusticus în persoană. Fiindcă deşi sunt anumite puncte care nu admit nici o controversă, sunt mai multe care permit modificarea din consideraţie pentru vârsta sau necesitatea circumstanţelor atâta vreme când principiul este avut în vedere şi acolo unde există cea mai mică îndoială consistenţa cu preceptele Evangheliei şi cu dreptul canonic trebuie să fie întotdeauna avut în vedere.[606]

---

[599] Este regretabil că Leon nu menţionează nici mitropolitul în cauză şi nici scaunul lui.

[600] Hermes i-a urmat lui Rusticus în anul 461 după ce a fost o scurtă perioadă de timp episcop de Béziers (Biterrae, Beterae). Alegerea lui în Narbonna a fost anulată de papa Ilarie I cf. Ep. 8, JK 555, care a lăsat scaunul fără titlul mitropolitan şi a subordonat provincia lui lui Leontius de Arles. Cf. Duchesne, Fastes*, Vol. I, pp. 129, 304.

[601] Rusticus se pare că a acţionat indepedent de Scaunul din Arles.

[602] Ep., 167, introd., "gestis quae in episcoporum honoratorumque examine confecta sunt recensitis." Menţiunea de " honorati" sugerează că o anumită mai mulţi laici au luat parte la sinod care au avut un fel de Oficiul de Stat.

[603] Ibid. „Circa quos quam formam quamve mensuram debes tenere justitiae, tua relinquo moderamini: suadens tamen charitatis hortatu, ut sanandis aegris spiritalem adhibere debeas medicinam: . . . mitius agas cum eis qui pudicitiae zelo videntur modum excessisse vindictae." Există o lacună în text la finele acestei secţiuni sugerând că Leon ar fi spus mult mai multe despre acest subiect decât se ştie.

[604] Ep. 167, introd. "Miror autem dilectionem tuam in tantum scandalorum quacumque occasione nascentium adversitate turbari, ut vacationem ab episcopatus laboribus praeoptare te dicas, et malle in silentio atque otio vitam degere, quam in his quae tibi commissa sunt permanere."

[605] Ibid. "Permanendum ergo est in opere credito et in labore suscepto. Constanter tenenda est iustitia et benigne praestanda clemen- tia. Odio habeantur peccata, non homines. Corripiantur tumidi, toler- entur infirmi: et quod in peccatis severius castigari necesse est, non saevientis plectatur animo, sed medentis." Maximele de aici sunt date ca o valoarea permanentă în ghidarea adminsiraţiei Spovedaniei.

[606] Ibid., Resp. 1. "Nulla ratio sinit ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus sunt expetiti, nec a provincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati." Definiţia lui Leon a condiţiilor care au guvernat alegerile episcopale obişnuite reproduc ceea ce el a spus destul de frecvent în alte locuri. Cf. Ep. 10, 6, JK 407 and Ep. 14, 5, JK 411. Cf. Celestine I, Ep. 4, 3, 6, JK 369. Pentru stipulaţia că alegerea trebuie să fie confirmată de mitropolit cf. Sinodului de la Niceea canonul 4. Trebuie să remarcăm că Leon priveşte hirotoniile făcută de episcopi aleşi şi hirotoniţi iregular ca fiind invalide dacă ele sunt făcute fără permisiunea "diocesană" şi fără orice "titlu" arătând că în viziunea lui "jurisdicţia" este strâns legată de "loc." Este posibil că întrebarea a avut referinţe la hirotoniile făcute de episcopii arieni schismatici introduşi de goţi sau de horepiscopi. Cf. Ep. 12, 10, JK 410 şi mai sus Cap. VI.

În acest moment, el ia întrebările lui Rusticus pe rând şi le răspunde.

1. Cu privire la un preot sau diacon care se cheamă pe sine fals episcop: şi cu privire la acei clerici pe care astfel de persoane i-au hirotonit.

Nimeni nu poate să fie considerat episcop care nu a fost ales deplin de clerici, la propunerea laicilor şi hirotonit de episcopii provinciei cu aprobarea mitropolitului. În ceea ce îi priveşte pe cei care au fost hirotoniţi de episcopi falşi, înţelegând că hirotonia a avut loc cu aprobarea "diocezei" în cauză, aceasta este recunoscută ca validă atâta vreme cât ei rămân în bisericile (diocezele) de care aparţin.

2. Cu privire la un preot sau diacon care greşeala lui este făcută cunoscută caută Spovedanie publică; dacă trebuie să îi fie acordată prin punerea mâinilor.

Obiceiul ecclesial interzice preoţilor au diaconilor să primească Spovedania prin punerea mânilor.[607] Aşa că în cazul ofensatorilor clerici retragerea din comuniunea laicilor este cerută prin intermediul cărora satisfacţia, dacă este potrivită poate să fie de folos.[608]

3. Cu privire la cei care slujesc la altar şi au soţii dacă pot să aibă intercurs obişnuit cu ele?

Aceiaşi lege a stăpânirii de sine care se aplică episcopilor şi preoţilor se aplică şi slujitorilor de la altar[609] atunci când ei sunt laici sau citeţi pot să se căsătorească şi să procreeze copii în mod legitim. Totuşi, odată ce au fost hirotoniţi în ordinele numite ceea ce odată era permis acum devine ilicit. Aşa că datoria lor este să schimbe o căsătorie carnală în una spirituală şi deşi ei nu trebuie să divorţeze de soţiile lor, trebuie să stea cu ele ca şi cum nu ar fi ale lor. Astfel, în timp ce sunt căsătoriţi iubirea rămâne în timp ce intercursul căsătoriei încetează.

4. Cu privire la un preot sau diacon care şi-a căsătorit fiica lui fecioară cu un om care are deja o soţie şi are copii cu ea.

Prima chestiune care trebuie să fie determinată este dacă femeia care apare că este soţia bărbatului este cu adevărat soţie. Fiindcă deşi prin legea civilă atât divină cât şi romană căsătoria dintre două persoane liber născute de statut egal este validă[610] totuşi există o diferenţă dintre o soţie şi o concubină şi între un sclav şi o femeie liberă. Aşa că după rânduiala primată a căsătoriei, chiar dincolo de intercursul actual, îmbrăţişează în sine taina lui Hristos şi a Bisericii Sale, totuşi fără de nici o îndoială o femeie nu este căsătorită în cazul în care se dovedeşte că nu a existat nici o taină nupţială.[611] Prin urmare dacă un cleric şi-a dat fiica lui în căsătorie unui bărbat care are o concubină, nu trebuie să fie înţeles ca şi cum şi-ar fi dat fiica unui om căsătorit, decât numai dacă femeia a fost făcută o femeie liberă, cu zestre legală şi făcută onorabilă unei ceremonii de căsătorie publică.

5. Cu privire la fetele care se căsătoresc cu bărbaţi care au concubine.

Nu se impută nici o vină celor care cu aprobarea parentală sunt căsătoriţi cu bărbaţi, dacă femeia pe care bărbaţii l-au cerut-o nu au fost legal căsătoriţi cu ei.

---

607 Ibid., Resp. 2. "' Alienum est a consuetudine ecclesiastica ut qui in presbyterali honore aut in diaconii gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant poenitendi." Pentru a susţine acest lucru Leon citează 1 Regi 2, 25 cu textul următor: "'Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo?' LXX, ed. Swete, ad loc. "εαν τω κυριω αμαρτη τις προσευξετα θπερ αυτου." Pentru interdicţia spovedaniei n cazul clericilor a se vedea Siricius, Ep. 1, 14, JK 255. Trebuie să remarcăm că ceremonia admiterii la spovedanie este descrisă ca "punerea *mâinii*" cel mai probabil numai a mâinii drepte.

608 Thid., "'huiusmodi lapsis, . . . privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa." Acest lucru pare că contemplă suspendarea din slujire sau probabil chiar caterisirea cf. Innocent I, Ep. 6, 1, JK 293.

609 Fp. 167, Resp. 3. " Lex continentiae eadem est ministris altaris quae episcopis atque presbyteris." Cea mai timpure referinţă la o obligaţie a moderaţiei din partea clericilor Conc. IIlib., Canon 33. Mansi, Concilia, Vol. II, 11. " Placuit in totum prohibere episcopis, presbyteris et diaconibus vel omnibus clericis positis in ministerio abstinere se a coniugibus suis et non generare filios." Fraza "ministris altaris" se referă în primul rând la diaconi dar probabil include şi subdiaconi Cf. Ep. 14, 4, JK 411. Primele decizii papa cu privire la acest subiect sunt Siricius Ep. 1, 7, JK 255; Ep. 5, 8, JK 258; Innocent I, Ep. 2, 9, JK 286; Ep. 6, 1, JK 293. Cf. Conc. Carthag. (a.p. 390), Canon 1. Mansi, Concilia, Vol. Ill, 692; Conc. Carthag. (a.pD. 401), Canon 3, tbid., 710; Conc. Taurin, Canon 8, ibid., 862; Conc. Tolet. (A.D. 400), Canon 1, ibid., 998; Ambrose, De offictis, 1, 50, P.L. 16, 102; Jerome, Adv, Fovin. 1, 34, P.L. 23, 268; Augustine, De Coniug. adult. 2, a1, P.L. 40, 486.

610 Ibid., Resp. 4." Nuptiarum autem foedera inter ingenuos sunt legitima et inter aequales; multo prius hoc ipsum Domino constituente (Gen. ii. 24) quam initium Romani iuris exsisteret. Itaque aliud est uxor, aliud concubina." Prin secolul al V-lea vechile forme romane de căsătorie au căzut în uitare Bury Later Roman Empire, Vol. II, p. 403. O lege recentă înviată de Majorian în anul 458 a întărit interdicţiii împotriva căsătoriilor neegale. Nov. Maior. 6, 9, ed. P. Meyer, p. 165.

611 Thid. 'Unde cum societas nuptiarum ita ab initio constitutasit, ut praeter sexuum coniunctionem haberet in se Christi et Ecclesiae sacramentum (Eph. v. 32), dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium." Ultima frază pare că se referă numai la realizarea căsătoriei, dar toată ceremonia căsătoriei dincolo de ceea ce este, în viziunea lui Leon nu este deloc o căsătorie. Ambrozie face aluzie la ceremoniile de căsătorie în Ep. 19, 7, P.L. 16, 1026.

6. Cu privire la cei care lasă femeie cu care au avut copii şi îşi iau soţii.

Bazat pe principul că o femeie măritată este diferită de o concubină, a respinge un sclav şi a lua o soţie de naştere liberă neîndoielnică nu este bigamie ci o acţiune onorabilă.[612]

7. Cu privire la cei care acceptă Spovedania în timpul bolii şi mai apoi când s-au însănătoşit o resping.

Un astfel de refuz este blamabil dar nu trebuie să fie văzut ca fiind în întregime fără speranţă. Astfel de persoane trebuie să fie îndemnate frecvent să facă ceea ce au cerut în timp de nevoie.[613] Fiindcă nimeni nu trebuie să dispere de ceva în viaţa lui din moment ce ceea ce este amânat de o iresponsabilitate tinerească este realizat mai apoi când o judecată mai matură este dobândită.

8. Cu privire la cei care într-o boală mortală acceptă Spovedania şi mor înainte să primească împărtăşania.

Astfel de oameni trebuie să fie lăsaţi în judecata lui Dumnezeu[614] care se poate să nu fi întârziat moartea lor până după împărtăşanie. Dar cineva nu poate să fie în comuniune cu oameni după moartea lor cu care nu a fost în comuniune cât timp ei au fost în viaţă.

9. Cu privire la cei care sub presiunea unor mari dureri cer Spovedania să le fie făcută şi mai apoi când preotul vine să le dea ceea ce au cerut, dacă durerea se diminuează puţin, evită şi refuză să accepte ceea ce le este dat.

Această atitudine trebuie să fie atribuită nu disprețului remediului ci fricii de a păcătuii mai serios.[615] Aşa că Spovedania amânată dacă este cerută din nou mai sincer, nu trebuie să fie refuzată aşa ca prin unele sau alte metode sufletul să primească medicamentul iertării.[616]

10. Cu privire la cei care s-au spovedit şi mai apoi au început un proces.
11. Una este să ceri drepturile cuiva şi alta să disprețuieşti ceea ce este al cuiva prin iubirea desăvârşirii. Dar o persoană care caută iertare pentru relele făcute trebuie să se abţină chiar şi de la ceea ce este drept, în timp ce dacă un penitent are un proces care este obligat să îl facă ar fi mult mai preferabil pentru el să facă recurs la un tribunal ecclesial decât la unul civil.[617]
12. Cu privire la cei care se ocupă cu afaceri în timp ce se spovedeau sau ducă ce s-au spovedit.

Natura câştigului afectează cazul; dacă profitul este onest sau necinsit. Totuşi pentru cine se spovedeşte este mai bine să iese în pierdere decât să fie implicat în riscul afacerilor din moment ce pe parcursul comerţului dintre cumpărător şi vânzător este dificil să eviţi păcatul.

13. Cu privire la cei care după ce s-au spovedit se reîntorc la serviciul guvernului.

Dreptul canonic interzice ca o persoană care s-a spovedit să se întoarcă la slujirea guvernului. Aşa că un om nu este liber de păcat fiind gata să se implice într-o astfel de vocaţie.[618]

14. Cu privire la cei care după ce s-au spovedit îşi i-au soţii sau concubine.

Unul care deşi este tânăr s-a spovedit de frica morţii sau confruntat cu frica de a fi luat prizonier şi mai apoi din frica păcatului incontinenţei tinereşti a ales să se căsătorească cu o soţie, ca să nu fie vinovat de desfrânare, ei bine unul ca acesta pare că a făcut ceva pardonabil atâta vreme cât nu mai are cunoaştere carnală decât a soţiei sale. În acest caz spune scriitorul el nu defineşte atât de mult regula din moment ce în acest caz un judecător ar fi de mai mult folos. Fiindcă strict vorbind nimic nu este mai potrivit pentru unul care s-a spovedit decât să persevereze în castitate.

15. Cu privire la călugării care au luat serviciu guvernamental sau s-au căsătorit.

Un vot monahal luat de voie nu poate să fie abandonat fără a păcătuii. Aşa că oricine după ce a abandonat votul celibatului, lasă la o parte serviciul guvernamental sau căsătorie trebuie să fie curăţit prin satisfacţia unei

---

612 Această opinie reflectă probabil influenţa llegislaţiei lui Majorian. A se vedea mai sus.

613 Ibid., Resp. 7. " Culpanda est talium negligentia, sed non penitus deserenda: ut crebris cohortationibus incitati, quod necessarie expetierunt, fideliter exsequantur."

614 Ibid., Resp. 8. "' Horum causa Dei iudicio reservanda est." Cf. Ep. 108, 3, JK 485.

615 Ep. 167, Resp. 9. "' Dissimulatio haec potest non de contemptu esse remedii, sed de metu gravius delinquendi." Spovedania nu poate să fie făcută numai o dată în viaţă după opinia dominantă în secolul al V-lea. Cf. Augustine, Ep. 153, 7, P.L. 33, 656. Dar după Siricius, Ep. 1, 5, JK 255, cei care păcătuiesc din nou după spovedania trebuie să fie admişi la împărtăşanie din nou *in articulo mortis.*

616 Ibid. Acesta şi următoarele două răspunsuri arată că Leon priveşte exerciţiile penitenţiale în cazuri norm ale a o parte necesară a administrării pocăinţei.

617 Ibid., Resp. 10. Excluderea de a intra în procese şi în comerţ (II) ca o parte din disciplina penitenţială este menţionată numai aici.

618 Ibid., Resp. 12. Exsluziunea din serviciul civil (12) şi de intercurs sexual de orice fel (13) este menţionat de Ep. 1, 5, JK 255; Ep. 5, 3, JK 258; Innocent I, Ep. 2, 2 (4), JK 286. Folosinţa la "militia" pentru serviciul guvernemental, nu necesar în natura militară este general în această perioadă. Cf. Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 31.

spovedanii publice. Fiindcă deşi căsătorie este inocentă şi cealaltă onorabilă, este totuşi o greşeală a uita să alegi lucruri mai bune.[619]

16. Cu privire la fetele care un timp au purtat "schima monahală" dar care desi au profesat-o mai apoi s-au căsătorit.

Fetele care fără compulsia paternată au luat de voie votul şi obiceul fecioriei, dacă ele se căsătoresc mai apoi, păcătuiesc chiar dacă "profesiunea" lor nu a avut loc, care ar fi urmat dacă ele ar f fost credincioase votului lor.[620]

17. Cu privire la cei care au fost abandonaţi în pruncie de părinţii creştini cu privire la botez nu se ştie dacă l-au primit.

Nu există nici o evidentă între rude sau servitori, clerici sau vecini care să arate dacă ei au fost botezaţi, totuşi ei trebuie să fie botezaţi. Fiindcă pentru a îi asigura de mântuire pe cei care nu au nici o dovadă de botez înseamnă că el trebuie să fie repetat.[621]

18. Cu privire la cei care au fost luaţi prizonieri în pruncie de duşman şi cred că nu au fost botezaţi dar ştiu că uneori au fost aduşi la biserici de părinţii lor; ei bine atunci când ei intră pe teritoriu imperial, ei pot sau trebuie să fie botezaţi.

Cei care îşi pot amintii că au venit la biserică cu părinţii lor pot să îşi amintească ceea ce a fost dat lor de părinţii lor.[622] Dar dacă au uitat acest lucru se cuvine să li se dea ceea ce nu le-a fost dat. A face acest lucru nu înseamnă a acţiona cu o prezumpţie aspră ci cu o consideraţie miloasă.

19. Cu privire la cei care au venit din Africa sau Mauretania şi nu ştiu în ce sectă s-au botezat.

Ei nu sunt ignoranţi de faptul botezului lor ci mai mult de credinţa persoanelor care i-a botezat. Aşa că în orice „formă" au primit botezul ei nu mai trebuie să fie botezaţi (din nou) ci trebuie să fie asociaţi cu ortodocşii prin "punerea mâinii" cu invocaţia puterii Duhului Sfânt pe care nu au putut să îl primească de la eretici.[623]

20. Cu privire la cei care au fost botezaţi în pruncie şi mai apoi au fost luaţi prizonieri de barbari şi au trăit cu ei ca barbari; când vom venii ca tineri pe teritoriu imperial dacă primesc împărăşania ce trebuie să facă?

Dacă ei au luat parte la sărbătorile barbare şi au mâncat carnea sacrificată idolilor, ei pot să fie curăţiţi prin post şi prin „punerea mâinilor:" aşa ca ei să fie părtaşi tainelor lui Hristos. Totuşi dacă ei au adorat idoli sau s-au pătat cu crime şi desfrânare ei trebuie să fie admişi la împărtăşania printr-o spovedanie publică.[624]

Cu acest răspuns replicile destul de dureroase a lui Leon trimise episcopului de Narbona au ajuns la sfârşit. Privind înapoi la îndemnurile date de el putem să remarcăm anumite carcteristici remarcabile ale lucrării sale. Nimeni nu îl poate acuza de laxitate, totuşi în ciuda credincioşiei lui faţă de principiul canonic el nu trădează sentimente de răzbunare sau nelinişte.[625] Simplitatea stilului său şi evitarea aproape studiată a exagerarii retorice par că sugerează că el a fost conştient, pe cum scris, că el legisla nu numai pentru o provincie din Galia de sud ci pentru Biserica universală. Astfel de caracteristici arată destul de mult influenţa pe care el a exercitat-o nu numai în vest ci după cum vom vedea între bisericile mai puţin direct sunt controlul lui. Mai mult decât o decizie de a sa au exercitat o influenţă de durată nu numai asupra administrării tainei spovedaniei pe parcursul secolelor dat asupra întregului drept canonic occidental.

2 Galia de nord şi Britania

Pe la mijlocul secolului al V-lea absenţa oricărui control efectiv de un guvern imperial central al provinciilor Galiei de Nord şi a Britaniei au însemnat că cel puţin o perioadă de timp nu a existat nici un mijloc de comunicare între Scaunul Roman şi bisericile din acele părţi. Prin urmare nu este surprinzător că nu a existat nici un fel de

[619] Ibid., 14. "'Propositum monachi proprio arbitrio aut voluntate susceptum deseri non potest absque peccato." Cf. Siricius, Ep. 1, 6, JK 255; Innocent I, Ep. 2, 11, JK 286.

[620] Ibid., 15, "'cuius (sc. consecrationis) utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent." Cf. Siricius, Ep. 1, 6, JK 255; Innocent I, Ep. 2, 14, 15, JK 286.

[621] Ep. 167, Resp. 16. Cf. Ep. 166, 1, JK 536.

[622] Ibid., 17, "possunt recordari an quod eorum parentibus dabatur acceperint." Referinţa este făcută aparent la comuniunea loc ca mici copii. Pentru regula dată aici a se vedea Ep. 166, 1, JK 536.

[623] Ibid., 18, " per manus impositionem, invocata virtute Spiritus sancti, quam ab haereticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt." Cf. Ep. 166, 2, JK 536; Siricius, Ep. 1, 1, JK 255; Ep. 5, 8, JK 258; Innocent I, Ep. 17, 3, JK 303. Pentru semnificaţia lui „manus impositio" a se vedea mai sus Nota adiţională F.

[624] Ibid., 19. Distincţia este evident bazată pe 1 Coriteni 8, 8 şi Fapte 15 , 20.

[625] A se vedea în special Respp. 7, 9 şi 13.

corespondenţă dintre Leon şi scaunele din nord. Cu privire la Britania există numai o referinţă izolată care afirmă că scriindu-le episcopilor galezi şi spanioli, informându-i de data sărbătoririi Paştelui în anul 455,[626] el a trimis o copie a acelei scrisori episcopilor din acea ţară.[627] Tot ceea ce poate să fie adăugat acestei informaţii slabe este menţiunea posibilităţii ca Leon să fi avut o parte din responsabilitatea de a îl instiga pe Germanus de Auxerre de a face în compania lui Severus de Tréves o a doua expediţie cu scopul de a corecta influenţa pelagianismului între bisericile britanice.[628] În rest totul este tăcere.

2. Spania

Confuzia politică şi ecclesială creată de valurile succesive de invazii barbare care au afectat provinciile Spaniei din primele zile ale secolului al V-lea[629] făcând posibil ca erezia ataşată numelui misticului spaniol Priscillian[630] să se bucure de o gură proaspătă de aer. Drept consecinţă a confuziei rezultate a fost dificil pentru autorităţile Bisericii să verifice propaganda sectară şi evident imposibil pentru adunarea sinodului să restaureze disciplina. Dar pe la începutul pontificatului lui Leon o viaţă normală a început să fie posibilă încă odată sub conducerea prinţilor barbari şi oportunitatea a fost la îndemână pentru un om de caracter şi determinare să ajungă la o restaurate a ordinii în Biserică.

O astfel de persoană avea să se găsească în Turibius, noul episcop mitropolitan de Atorga (Asturica) a cărui scaunun era în jumătatea nordică a părţii peninsulei iberice cunoscută azi ca Portugalia. Faptul că el pare că a călătorit cumva face probabil că el a devenit familar cu unitatea organizată a Bisericii afară din Spania şi că această experienţă a ridicat în el o dorinţă de a realiza restaurarea unei unităţi mai apropiate în bisericile din ţara lui de baştină. Imediat după alegerea lui la episcopat el a decis să cheme reprezentanţi ai sectei priscillianiste şi să îi asculte cu privire la ceea ce aveau de spus despre învăţăturile şi practicile lor.[631] Acest lucru fiind făcut, el i-a informat pe sufraganii lui despre tot ceea ce a aflat. În scrisoarea lui despre acest subiect,[632] după ce a contrastat prevalenţa învăţăturilor eretice şi practica lor în Spania cu ordinea unităţii existente în alte părţi ale Bisericii, el începe să spună fructele investigaţiei sale. În mare el pare că a dedicat mult spaţiu folosinţei priscillianiste a literaturii apocrife şi a atras o atenţie specială a contradicţiilor evidente între aceea literatură şi cărţile canonice. În acelaşi timp el s-a plâns de faptul că a experimentat atât de multă dificultate în a ajunge la adevăr, datorită obiceiului evitării adevărului pentru care priscillinienii erau notorii şi a indicat crezul că el nu a reuşit să descopere mai multe dintre cărţile lor secrete.[633]

La vremea investigaţiei lui, Leon probabil ocupa Scaunul Roman cam de cinci ani şi ceva[634] şi în anul care a urmat, probabil ca rezultat al primirii scrisorii papei care descria procesul recent împotriva maniheilor la Roma, mitropolitul din Asorga a convocat un sinod. Este cât se poate de adevărat că necesitatea de a lua o acţiune definită împotriva priscillianiştilor părea acum mult mai reală, pentru a prevenii răspândirea unei învăţături care părea că se aseamănă mult cu cea a discipolilor lui Mani.[635] Totuşi sinodul nu a luat vreo decizie pozitivă şi s-a mulţumit cu a plasa toată problema lui Antonie de Merida, mitropolit al provinciei de Lusitania.[636] Probabil că unii dintre sufraganii lui Turibius nu au fost prea mult compromişi cu prisciallismul pentru a face posibil să ia vreo acţiune definită pe propria răspundere.

---

626 Ep. 138, JK 512, datat pe 28 iulie 454.

627 JK *513. Cf. Mon. Hist. Brit. Vol. I, p. 830. Copia nu s-a păstrat.

628 Cf. Dom Gougaud, Les chrétientés celtiques, p. 34; Dict. Théol. Cath., Vol. IX, col. 240. La fel de bine există o tradiţie vagă că Patrick apostolul Irlandei a vizitat Roma în timpul pontificatului lui Leon. Cf. Bury, St. Patrick, pp. 150ff., 367ff.

629 Primele invazii au fost cele ale *Suevi* şi au început în a nul 409. Cf. Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 192.

630 A se vedea Nota adiţională G, Priscillianism.

631 Idatius, Chronicon, sub ann. 445. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XI, Chron. min., Vol. II, p.24. despre viaţa autorului a se vedea Duchesne, Histoire, Vol. II, p. 588.

632 O scrisoarea a sa a fost adresată lui Idatius, episcop de Aquae Flaviae şi Ceponius şi este dată în apendixul lui Leon Ep. 15, JK 412. Tixeront, Histoire des Dogmes, Vol. Il, p. 231, n.3 care a priveşte ca un fals.

633 Cronologa acestor evenimente este cumva nesigură. Hefel-Leclerq, Conciles, Vol. II, p. 481 datează acest sinod din anul 446 în timp ce Kiinstle, Antipriscilliana, p. 30 preferă anul 445. Data din urmă pare că se conformeze mai bine cu evenimentele din pontificatul lui Leon.

634 Conţinutul scrisorii lui Turibius poate să fie dedus din replica lui Leon.

635 Asemnănarea poate să fi fost accentuază de Turibius.

636 Idatius, Chronicon, sub ann. a.D. 448. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XI. Chron. min., Vol. Il, p. 25 menţionează că Antonie a exilat pe un anume Pascentius sub acuza de maniheism, ceea ce sugerează că el nu privea bine priscillianismul. A mai existat un alt motiv pentru a face un apel la provinciei Lusitaniei prin acea că a format o parte din domnia lui Rechiar, un convertit recent la creştinism.

O astfel de ezitare în nici un fel nu părea că îl va satisface pe Turibius, care drept urmare a ajuns la concluzia că singura modalitate de a dinamiza episcopatul spaniol la acţiune a fost de a face apel pentru susţinere exterioară. Cu această intenţie el a adresat o scrisoare Scaunului Roman, în care el a afirmat că erezia lui Priscillian era în creştere şi având în vedere că putea să numere pe anumiţi episcopi spanioli între aderenţi, ei bine erezia ameninţa ordinea şi stabilitatea bisericilor spaniole.[637] El a inclus în scrisoarea lui un *commonitorium* care sumariza principalele puncte de vedere ale sectei.[638]

Răspunzând acestei comunicări,[639] Leon începe prin a comenta referinţele corespondentului lui la doctrina şi caracterul priscillianismului într-un astfel de fel că sugerează că el nu îl diferenţiază serios de maniheism.[640] El discută folosinţa sectei a cărţilor apocrife, a ritualurilor magice şi a obiceiurilor imorale şi pune accent special pe doctrina sectei a fatalismului astrologic.[641] Cu aluzie la moartea violentă a fondatorului, papa sugerează că severitatea statului în acest caz ar putea să vină în avantajul Bisericii din moment ce i-a obligat pe unii priscillieni, deşi numai prin frică, să caute reconcilierea. El încheie această secţiune introductivă prin a plânge încetarea acţiunii sinodale normale ca o consecinţă a calamităţilor publice rezultate din invaziile barbare.[642]

După încheierea prefaţei, Leon începe să revizuiască în schimb cele XVI capitole ale *commonitorium*, pe care le-a primit de la Turibius. Este în special interesant să remarcăm că el consideră că doctrina priscillianistă despre Dumnezeu este mai mult o renaştere a sabelianismului,[643] respinge viziunea despre natura păcatului[644] şi varsă destul de multă amărăciune asupra influenţei corpurilor cereşti asupra vieţilor indivizilor. El spune că toate cărţile apocrife trebuie arse şi că sectanţii când sunt detectaţi trebuie să fie puşi în mod explicit să respingă *Tratactus* al lui Dictinius.[645]

Ca o acţiune viitoare el sugerază că minuntele investigaţiei recent făcute la Roma cu privire la maniheism poate să fie luată ca un ghid şi după ce a răspuns la o cerinţă specială, emisă de corespondentul lui, cu privire la condiţia trupului lui Hristos după moarte, el scrie o lungă scrisoare în care cerea adunarea imediată a unui mare sinod al tuturor provinciilor spaniole la care episcopii detectaţi ca aderenţi ale priscillianismului şi care respins să renunţe la învăţăturile lui, ei bine ei să fie depuşi din funcţie. El menţionează că a inclus scrisori adresate episcopilor celor patru provincii şi vrea ca Turubius să le ducă pe fiecare la destinaţia lor. Totuşi, dacă un sinod general se dovedeşte imposibil, totuşi el

---

637 Leon, Ep. 15, praef. quotes Turibius in saying, " Priscillianistarum foetidissimam apud vos recaluisse sentinam .. . lethali morbo etiam quorumdam sacerdotum corda corrupta sunt." Probabil că în provincia *Gallicia*, cel mai puternic centru, erezia nu a pierdut niciodată din autoritate.

638 Ihid., 16, "' decursis itaque omnibus quae libelli series comprehendit, et a quibus commonitorii forma non discrepat." "Libellus" menţionat aici pare că a ascultat numai apelul lui Turibius. Unii au căutat să îl identifice cu "libellus in modum symboli," pe care Gennadius, De vir. illustr. 77 (76), ed. Texte u. Unters, Vol. XIV, p. 87, îl atribuie unui anume episcop spaniol Pastor, afirmând că a fost scris la cererea lui Turibius cf. Babut, Priscillien, p.17, nn. 3 şi 4.

639 Ep. 15, JK 412 probabil a anului 445. Autenticitatea acestei scrisori a fost disputată serios în special de Kunstle, Antipriscilliana, pp. 117ff., pe următoarele temeiuri. Se sugerează că asemănarea dintre 15 şi 16 a acestei scrisori şi a XVII-a anatemă a celui de „al doilea" Sinod de la Braga ţinut în 563 este cel mai bine explicată datorită dependenţei primeia de ultima. Mai mult, se acordă şi mai multă atenţie asupra aşa numitei superficialităţi a comentarilor ei asupra doctrinei şi practicilor priscillianiste şi inconsistenţa dintre aprobarea exprimată de autor despre execuţia lui Priscillian şi aversiunea exprimată de Leon însuşi, Ep. 118, 2, JK 494, cu privire la condamnarea la moarte a ereticilor. La fel de bine se pune mare accent pe improbabilitatea că Leon a vorbit de "purcederea dublă a Duhului Sfânt" (Ep. 15, 1) şi despre faptul că nici o menţiune nu este făcută scrisorii de a numite autorităţi spaniole ale secolului al VI-lea, cum ar fi Lucreţiu la Sinodul de la Braga. Mansi, Concilia, Vol. IX, 773; Montanus, Ep. 1, 8, P.L. 65, 54. La fel de bine se mai poate sugera că incomodabilitatea ocazională a expresiei autorului pare căe este inconsistentă cu concizia stilului lui Leon. În mare se poate spune că în timp ce cazul împotriva autenticităţii poate să fie privit ca fiind nefondat, ne vedem puşi în a pune scrisoarea între "Dubia," cf. Tixeront, Histoire des Dogmes, Vol. Il, p. 231, n. 3. Bardenhewer, however, Gesch. d. altkirch. lit., Vol. II], pp. 415f.; Vol. IV, p. 621 care susţine genuinitatea ei.

640 Este clar din Maximus, Ep. ad Siricium, 7. Coll. Avell. 40, 4. C.S.E.L., Vol. XXXV, i, p. 91 că Priscillian însuşi a fost privit ca fiind infectat cu maniheism şi că cu această acuză el a fost condamnat la moarte. Probabil că cele două secte au fost indentificare după opinia romană curentă.

641 Ibid., praef., "quod si credi liceat et doceri, nec virtutibus praemium nec vitiis poena debebitur." Comentariu este destul de aposit să sugereze că Leon este autorul.

642 Ibid., praef., "inter sacerdotes Dei difficiles commeatus."

643 În această secţie c 1, autorul descris Duhul Sfânt ca "qui de utroque processit." În secţia care urmează el elimină idea unui Dumnezeu "mutabil" "quam enim mutatur quod minuitur, tam mutatur etiam quod augetur."

644 Ibid., 10, "quia per primi hominis praevaricationem tota humani generis propago vitiata sit, neminem posse a conditione veteris hominis liberari nisi per sacramentum baptismatis Christi.

645 Cu referinţă la această carte care este probabil *Libra* cf. Augustine, Ad Consentium, P.L. 40, 522, C.S.E.L., Vol. XLI, p. 477.

îndeamnă ca cel puţin un sinod local al provinciei *Gallicia* să fie realizat şi pentru acest motiv corespondentul lui trebuie să îi invite la cooperare pe episcopii Idatius şi Ceponius.[646]

Nu ştim ce efect a avut scrisoarea lui Leon. Dar probabilitatea şi evidenţele pe care le avem combinate ne sugerează că având în vedere condiţiile politice grele, a fost imposibil să fie adunat un sinod general în sensul dorit de el şi că tot ceea ce s-a putut face a fost să circule o scrisoarea între episcopatul spaniol cu o cerinţă de semnătură de aprobare.[647]

Este o mare dezamăgire că găsim că avem puţine informaţii despre relaţiile lui Leon cu bisericile din Spania, dar probabil că lipsa lor poate să fie explicată prin presupunerea că datorită situaţiei politice a timpului în care relaţiile erau aproape imposibile. Totuşi, o scrisoare pe care o avem, dacă este genuină, este destul să sugereze că acele biserici, la fel ca multe altele în vest, s-au uitat la Scaunul Romei pentru îndrumare şi susţinere şi au găsit în Leon un sfătuitor prudent şi o piatră tare. Este chiar posibil că triumful ultim al ortodoxie asupra priscillianismului a fost grăbit de realizarea faptului că numai abandonul acestuia putea asigura permanent unitatea creştinismului spaniol cu restul creştinătăţii occidentale în comuniune cu Scaunul Apostolic.

Notă adiţională A

ORGANIZAREA BISERICII DIN GALIA

Nu poate fi îndoielnic că dintre pretinzătorii diferiţi dintre oraşele Galiei, primul care a avut o Biserică Creştină Organizată a fost oraşul Lyons (Lugdunum) şi el trebuie să fie cel mai bine autentificat. La sfârşitul secolului al II-lea sunt puţine urme a unui scaun episcopal în această ţară[648] şi faptul că a fost ales pentru un loc de adunare a pentru un important sinod ţinut cam cu 60 de ani mai târziu[649] arată în acel timp încă a rămas un loc de semnificaţie ecclesială considerabilă. Cu privire la sursa de unde a derivat creştinismul, probabilitatea se referă că a venit din est prin calea rutelor de comerţ şi după ce a ajuns la Marseilles, a urcat încet pe valea Rhonei. Aşa că este clar că de la o dată timpurie a existat contact dintre creştinii galici şi Scaunul Romei,[650] un contact ce a fost menţinut în secolele care au urmat[651] şi nu există nimic care să arate că Galia a fost mai îndatorată scaunului decât altul pentru cunoaşterea religiei creştine.[652]

Un eveniment important în istorie a fost adunarea de la Arles a unui sinod al reprezentativilor din bisericile vestice de către împăratul Constantin 1 în anul 316 cu obiectul de a rezolva unele controverse care afectau Biserica din Africa.[653] Totuşi dincolo de prestigiul câştigat de biserică şi scaunul oraşului drept consecinţă a unui astfel de eveniment, nu există nici un semn că ar fi avut loc vreo dezvoltare care să fi atribuit fără îndoială primatul unui scaunul asupra altuia şi cu atât mai puţin a unei demarcaţii definite a provinciilor ecclesiale subiect al jurisdicţiei unui episcopi mitropolitani particulari. Din contră, de fiecare dacă când au fost convocate sinoade generale, cum a fost cel de la Valence (Valentia) în 375 şi Nimes (Namausia) în 396,[654] preşedinţa a fost acordată nu numai un anumit scaun ci episcopului care se întâmpla să fie senior cu privire la vechimea în hirotonie şi chiar la începutul secolului al cincilea drepturile respective ale celor mai importante biserici au rămas încă nedeterminate.

---

[646] Ep. 15, 17. "si autem aliquid . . . obstiterit, quominus possit celebrari generale concilium, Galliciae saltem in unum conveniant sacerdotes, quibus congregandis fratres nostri Idatius et Ceponius imminebunt."

[647] Cf. Idatius, Chronicon, sub ann. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XI, Chron. min., II, p.24, "huius (sc. Leo) scripta per episcopi Thoribi diaconem Pervincum contra Priscillianistas ad Hispanienses episcopos deferuntur, inter quae ad episcopum Thoribium de observatione catholicae fidei et de haeresum blasphemiis disputatio plena dirigatur, quae ab aliquibus Gallaecis subdolo probatur arbitrio." Cu privire la faptul dacă a fost sau nu ţinut un sinod a se vedea Kidd, History, Vol. III, p. 374, Batiffol, Siége Apostolique, p.475 care crede că răspunsul este negativ şi Hefele Leclercq, Conciles, Vol. II, p. 482, Lietzmann, RE. Pauly-Wissowa, Vol. XII, pt. 2, col. 1963 care crede că răspunsul este pozitiv. Se pare că este posibil să exagerăm valoarea evidenţei Sinodului din Braga Mansi, Concilia, Vol. IX, 773.

[648] Duchesne, Fastes', Vol. I, p. 40, but cf. Harnack, Die Mission und Ausbreitung des Christentums (1902), pp. 319-22.

[649] Ciprian Ep. 68, 1-3 porbabil scrisă în anul 254. Sinodul s-a preocupat cu presupusul novaţionism al lui Marcian episcop de Arles.

[650] Scrisoarea către martirii din Lyons şi Viena ap. Eusebius, H.E., 5, 1.

[651] Innocent I, Epp. 2 and 6, JK 286, 293.

[652] În ciuda lui Inocent 1 Ep. 25 (2), JK 311.

[653] Despre acest sinod de la Arles a se vedea Duchesne, Histoire, Vol. II, pp. 113f. Scrisoarea sa enciclică apare în Mansi Concilia, Vol. II, pp. 471ff. ; Mirbt, Quellen', Nos. 100-4.

[654] Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 288.

Printre evenimentele care au tins să accelereze determinarea acestor probleme a fost şi asediul oraşului Treves (Treveri) de către franci în anul 412.[655] De la vremea reorganizării imperiului de împăratul Diocleţian, Treves a fost unul dintre scaunele imperiale principale a guvernului în vest şi a fost de fapt reşedinţa actuală a unui anume număr din succesorii lui.[656] La începutul secolului al cincilea era încă scaunul prefecturii „galilor." Totuşi când în cele din urmă oraşul a căzut datorită atacurilor succesive ale invadatorilor s-a considerat că este bine ca să se transfere centrul administraţiei într-un loc mai puţin vulnerabil. Locul ales în acest sens a fost Arles, care drept consecinţă a tins să umbrească pe toate altele din cauza importanţei lui politice.[657] Valoarea lui strategică a fost deja recunoscută în anul 411 de uzurpatorul Constantin şi a reţinut centrul administraţiei de împăratul Constantius III dar statutul său ecclesial a fost mai mic decât eminenţa lui politică.

Totuşi s-a întâmplat că împăratul Constanţius în determinarea lui a elimina orice elemente de lipsă de loialitate l-a depus pe Heros, episcopul existent de Arles şi l-a ridicat pe scaunul rămas astfel vacant pe Patroclus, de fapt făcătură de a sa.[658] Această persoană care fără de nici o îndoială a făcut această preferinţă care s-a bucurat de favoarea lui Constanţius s-a folosit de poziţia sa pentru avantajul scaunului lui şi probabil pentru îşi creşte averea privată.[659] Câţiva ani mai apoi Scaunul Romei a rămas vacant din cauza morţii lui Inocent 1[660] şi este cât se poate de adevărat că influenţa episcopului de Arles, care s-a întâmplat să fie la Roma, a jucat un rol considerabil în determinarea alegerii succesorului. În câteva zile după hirotonia noului papă Zosima el a dat lui Patroclus o scrisoarea adresată episcopilor Galiei în *Septem Provinciae*, adică a provinciilor de sud, prin care o sferă extensivă a jurisdicţiei a fost creată pentru Scaunul din Arles.[661] A anulat toate drepturile care au fost şi de care se bucurau scaunele Vienei (Vienna), Narbonne (Narbo) şi Marseilles (Massilia) şi a dat scaunului lui Patroclus singurul drept de a hirotonii episcopi în provinciile civile din *Viennensis, Narbonenss prima şi secunde* şi a revizuii verdictele sinoadelor în aceste provincii.[662] Nu este deloc surprinzător că decizia papală a fost serios contestată de ocupanţii a două scaune afectate, adică al Vienei şi a Marseilles şi că un protest cu privire la acest subiect a fost adresat Scaunului din Milano ca centrul ecclesia al Italiei de Nord.[663] Detaliile acestui protest şi efectul subsecvent sunt discutate deplin în notele care urmează.

Nota adiţională B

Privilegiile scaunului din Arles[664]

Prin intermediul faimoasei sale scrisori *Placuit apostalicae*[665] Zosima a conferit următoarele privilegii lui Patroclus episcop de Arles între 411-426.

1. Patroclus este singurul care are dreptul de a emite *litterae formatae* membrilor clericilor care doresc să meargă la Roma sau în alt loc.[666]

---

655 Despre căderea lui Treves a se vedea Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 207.

656 A fost reşedinţa lui Constantius Chlorus în an ul 305 cf. Kidd, History, Vol. II, p. 64.

657 Anul când a avut loc acest transfer este disputat. Bury, op. Cit. Ibid., susţine că a avut loc imediat după căderea lui Treves în anul 412 deşi Notitia Dignitatum, ed. Seeck, Berlin, 1876, care descris organizarea politică a Galiei până în anul 414, localizează prefectura în oraşul din urmă. În orice caz a avut loc înainte de publicarea în anul 418 a editului *Saluberrima* de Honorius. M.G.H. Epp., Vol. Ill, p.17, Ep. 13.

658 Depunrea lui Heros de Constantius a fost aparent destul de necanonică. Cf. Prosper, Chron., sub ann. 412. M.G.H., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, p. 466. "" Eodem tempore Heros vir sanctus et beati Martini discipulus cum Arelatensi oppido episcopus praesideret, a populo ciusdem civitatis insons et nulli insimulationi obnoxius pulsus est, inque eius locum Patroclus ordinatus amicus et familiaris Constantii magistri militum, cuius per ipsum gratia quarebatur, eaque res inter episcopos regionis illius magnarum discordiarum materia fuit."

659 Chron. Gall. 74. M.G.H., Vol. YX. Chron. min., Vol. I, p. 654. "Patroclus Arelatensis episcopus infami mercatu sacerdotia venditare ausus."

660 12 martie 417.

661 Ep, 1, JK 328, 22 martie 417.

662 A se veda Nota adiţională B, Privilegiile Scaunului din Arles.

663 A se veda Nota adiţională C, Sinodul de la Turin.

664 Principalele surse sunt scrisoarile lui Zosima P.L. 20, 642f., la care există o ediţie critică M.G.H. Epp., Vol. III, ed. Gundlach. Textul emis acolo este citat mai jos.

665 Ep. 1, JK 328. M.G.H., ibid., p. 5.

666 Fp. 1, 1. "Si quis ex qualibet Galliarum parte . . . ad nos Roma venire contendit . . . non aliter proficiscatur, nisi metropolytani Arelatensis episcopi formatas acceperit." Litterae formatae erau un fel de paşaport ecclesial echivalentel cu modernul *Celebret*. Fabricius, Arch. f. Urk. Forsch., Vol. 1X (1924), pp. 39ff.

2. Numai el are dreptul de a hirotonii episcopi pentru provinciile civile *Viennensis, Narbonensis prima* şi *secunda.*[667]
3. Autoritatea lui ca episcop diocezan cuprinde parohiile Cytharista şi Gargaria şi include alte arii care mai înainte au aparţinut jurisdicţiei civile a scaunului său.[668]
4. El va avea jurisdicţie cu privire la toate cauzele ecclesiale care ar putea apare în provinciile menţionate mai sus cu excepţia celor ale căror gravitate au referinţă la Scaunul Roman.[669]

Uneori s-a sugerat că efectul acestor privilegii a fost să îl facă "vicar papal peste întreaga Galie cu puteri ca şi cele ale episcopului Tesalonicului în Illyricum de est."[670] Nici nu a fost statutul celor două scaune egal de echivalent fiindcă oricât de extensive au fost puterile date lui Arles, totuşi nu a rămas decât un centrul metropolitan: Tesalonicul pe de altă parte deţinea o poziţie superioară celor a mitropoliilor şi pentru acest motiv analog statului de "o biserică mai mare," cum a fost Antiohia. Totuşi este de neconceput că deşi Zosima era un administrator atât de rău creând o sferă de jurdisdicţie în vest , totuşi s-a ajuns la un control destul de bun al Bisericii din Africa.[671] Fiindcă deşi se poate spune că din punctul de vedere a Scaunului Roman era bine să se stabilească un vicariat în Illyricum ca o pază împotriva dezvoltării şi extensiunii jurisdicţiei pretinse a Scaunului Constantinopolului, ei bine nu prea există motive de ce să fie făcută o asemenea instituţie în Galia. Prin urmare dacă se poate face o comparaţie dintre primatul dat Scaunului din Arles de Zosima şi vicariatul illaryan, primul trebuie să fie descris mai mult ca o travestire decât ca o copie a ultimului.[672]

Totuşi sunt multe lucruri de spus în favoarea planului gândit de Zosima, în special dacă luăm în considerare condiţia socială şi politică perturbată a Galiei în acest timp. În primul rând provizia cu privire la subiectul *litterae formatae* a fost păzită fără de nici o îndoială împotriva intruziei clericilor de origini îndoielnice şi calificări incerte, cu scopul de a găsii slujbe mult mai sigure şi mai lucrative în diocezele din sudul Italiei. La fel de bine vorbind de premiul dat lui Patroclus ca un act arbitrar, ne vedem obligaţi să recunoaştem că în primele decade ale secolului al V-lea organizarea bisericilor din Galia de sud era încă într-un stadiu fluid şi este posibil că până şi Zosima nu a intenţionat ca acest aranjament să fie unul permanent.[673] În acelaşi timp, după cum vom vedea, nu a fost Zosima ci sinodul provinciei de Milano care de fapt a modificat schema originală cel puţin pentru jurisdicţia Scaunului de Arles.

Fără nici o îndoială că se poate deduce din conjunctură că originatorul acestei scheme cu greu şi-ai fi imaginat că va fi dusă la îndeplinire fără să se întâlnească cu o oarecare opoziţie, totuşi nu se poate spune că el a anticipat ce formă de opoziţie periculoasă va apare. Cum a avut loc acest lucru trebuie să fie explicat.

Armat cu acest premiu papal în favoarea lui, Patroclus s-a întors la Arles şi fără de nici o îndoială nu a pierdut deloc timpul de a îşi face proviziile sale cunoscute. Imediat cei trei mitropoliţi, Simplicius al Vienei, Proclus al Marseilles şi Ilarie de Narbonna, s-au găsit pe sine lipsiţi printr-o lovitură de stilou de orice drepturi mitropolitane pe care le-au avut până acum sau l-au pretins, ei bine ei au devenit determinaţi să se împotrivească unei astfel de uzurpării evidente. Ilarie a făcut pasul rezonabil deşi neprofitabil şi a afirmat cu vigurozitate pretenţia statului scaunului său mitropolitan pe baza prescripţilor canoanelor de la Niceea. Efectul acestui protest a fost de a evoca o dovadă emfatică de la Zosima[674] care nu a ezitat să sugereze că astfel de puteri ca cele pe care Ilarie le-a exercitat au fost obţinute prin mijloace necinstite. Drept rezultat aceasta din urmă trebuie să abandoneze orice altă încercare de a îşi afirma drepturile sale ca fiind fără speranţă, fiindcă nu mai auzim de el câţiva ani. Totuşi, colegii lui mitropoliţi au adoptat un curs diferit al acţiunii şi au adresat protestul lor nu lui Zosima ci Scaunului de la Milano. Între consideraţiile care au sugerat acest

---

667 Ibid., 2, " praecipuam, sicuti semper habuit, metropolytanus episcopus Arelatensium civitatis in ordinandis sacerdotibus teneat auctoritatem, Viennensem, Narbonensem primam et Narbonensem secundam provincias ad pontificium suum revocet."

668 Ibid., 3, " quae sibi (sc. eccl. Arel.) Cytharista et Gargariam parocias in territorio suo sitas incorporari iure desiderat, . . . quascumque parrocias in quibuslibet territoriis etiam extra provincias suas antiquitas habet, intemerata auctoritate possideat."

669 Ibid., "ad cuius notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censuimus nisi magnitudo causae etiam nostrum requirat examen."

670 Kidd, History, Vol. III, p. 104.

671 Cf, Kidd, History, Vol. III, pp. 103-14; pp. 162-5; and Caspar, Geschichte, Vol. I, pp. 349-73.

672 Cf. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 608, "Das Zosimus Privileg fiir Arles aber ist in jeder Hinsicht nicht ein Seitenstiick, sondern ein Zerrbild der illyrischen Vikariatspolitik."

673 Cf. cuvintelor sale Ep. 1, 1, JK 428, "hoc autem privilegium, formatarum sancto Patroclo by ea paved eius specialiter contemplatione concessimus."

674 Ep. 6, JK 332, datată pe 28 septembrie 417.

pas nu a fost numai proximitatea acelui scaun şi precedentele numeroase pentru un astfel de apel,[675] dar faptul că Proclus a primit o chemare a apărea în faţa sinodului Scaunului Roman sub acuza de dispreţ faţă de decizia recentă.[676]

Dacă este să judecăm evenimentele care au urmat se pare că apelul lor s-a întâlnit cu o recepţie favorabilă; fără de nici o îndoială episcopul Venerius al Milanului nu a privit deloc bine creaţia unui puternic centru de influenţă ecclesială atât de aproape de graniţele privinciei sale şi a fost gata să susţină orice încercare care intenţiona să prevină realizarea ei. Aşa că pentru partidele care s-au referit la sinodul milanez acesta nu s-a întrunit în Milano şi în Turin (Augusta Taurinorum) şi procedurile de început au avut loc de 22 septembrie 417.[677] În adăugire membrii sinodului şi apelanţii, ca reprezentativi al scaunului din Arles apar ca prezenţi, cu scopul de a proteja interesele acelui scaun cu privire la alte chestiuni care au apărut pe parcurs. Cu privire la ordinea procedurii, apelul Scaunelor Vienei şi Marseilles a fost primul abordat şi după ce a auzit evidenţa sinodului au decis să îşi menţină pretenţiile de statut mitropolitan în provinciile din *Viennensis* şi *Narbonensis secunda.*[678] Acest lucru a fost cât se poate de evident împotriva pregătirilor lui Zosima.

Între timp din câte se pare la Roma au ajuns informaţiile despre procedurile de la Turin şi în timpul la şapte zile încă o notă a fost trimisă de Zosima lui Patroclus,[679] în care scriitorul a confirmat toate puterile atribuite Scaunului din Arles într-o scrisoare mai timpurie şi l-a atacat violent pe Simplicius şi colegul lui. În timp ce acest lucru a avut loc, sinodul se pare că a reconsiderat atitudinea lui de mai înainte faţă de Scaunul din Arles şi eventual a decis să ajungă la un compromis în virtutea căreia provincia *Vennensis* a fost împărţită între acel scaun şi scaunul din Viena.

Este cât se poate de posibil că Zosima a ajuns la concluzia că cea mai bună poliţă a lui ar fi să fie de acord cu această decizie.[680] Totuşi el a menţinut o atitudine de ostilitatea necompromisă faţă de Proculus, pe care l-a privit, nu fără justificare, ca instigatorul întregii afaceri.[681]

După moartea lui Zosima în partea finală a lui 418, succesorul lui Bonofaciu I a aşteptat patru ani sau aşa ceva mai înainte să acţioneze.[682] Într-o scrisoare scrisă imediat după alegerea lui şi adresată episcopilor din Galia de sud[683] el îl numeşte pe Patroclus în prima adresă: pe de altă parte scriindu-i mai apoi lui Ilarie de Narbona,[684] el face cât se poate de clar că nu mai priveşte jurisdicţia Scaunului din Arles ca cuprinzând provincia *Narbonensis prima* şi îl încurajează pe Ilarie să îşi folosească drepturile mitropolitane în conformitate cu canoanele niceene.[685]

Când s-a ridicat problema privilegiilor Scaunului din Arles, Patroclus era mort şi Bonifaciu I fost înlocuit de Celestin I. Probabil Honoratus, nou episcop de Arles, a privit proviziile lui Zosima încă în uz. În orice caz Celestin a făcut cât se poate de clar că statului lui Arles nu era mai sus decât alte scaune mitropolitane.[686]

Din ceea ce s-a spus este cât se poate de clar că este neadevărat şi greşit să vorbim de un vicariat în Galia creat de Zosima. Pentru originea acestei instituţii, după cum a ajuns să existe mai apoi, trebuie să privim nu corespondenţa lui Zosima sau Leon ci în cea a lui Ilarie I şi succesorii lui imediaţi.

Nota adiţională C

---

675 Au existat apeluri la Milano a episcopilor spanioli în anii 381, 395 şi 400 şi de episcopii galici în anii 390 şi 405. Cf. Duchesne, Fastes', Vol. I, pp. 92f.

676 Zosimus, Ep. 5, JK 334, datată pe 29 septembrie 417.

677 Pentru data desemnată aici acestui sinod a se vedea Nota Adiţională C, *Data sinodului de la Turin* şi Babut, Concile de Turin, Paris (1904), unde este tratată pe larg toată chestiunea.

678 Sinodul de la Taurin canoanele 1 şi 2. Totuşi sinodul a garantat drepturi mitroplitane numai lui Proclus în timpul vieţii sale. Fiindcă deja avea 66 de ani, ne-am putea aştepta ca reconsideraţia întregii probleme să devină curând posibilă. De fapt el a mai supravieţuit încă 11 ani. Cf. Duchesne, Fastes, Vol. I, p. 274.

679 Ep. 5, JK 334.

680 Scrisoarea Revelatum nobis est, JK + 335 are totuşi o auteticitate îndoielncă. Cf. Babut, of. cit., pp. 243ff., and Duchesne, Fastes', Vol. I, p. 162.

681 Cf. Ep. 7, JK 333, care trebuie să fie datată după sinod probabil în noiembrie 417. Cf. Babut, op. cit., pp. 18f.

682 Amânarea este probabil explicată de condiţiile interne cinfuze care dominau în Biserica din Roma în acea perioadă de timp.

683 Ep. 3, JK 349.

684 Ep. 12, JK 362.

685 Totuşi guvernul imperial încă a tratat privilegiile lui Patroclus ca fiind în funcţie Cod. Theod., Const. Sirm. 6, ed. Mommsen-Meyer, p. 911.

686 Ep. 4, JK 369, 6 iulie 428.

DATA SINODULUI DE LA TURIN[687]

Numai destul de recent s-a presupus în general că Sinodul de la Turin, la care ne-am referit în legătură cu controversele care au afectat bisericile Galiei de sud, trebuie să fie desemnat primilor ani ai secolului al V-lea.[688] Recent unii istorici au decis să prefere o dată mai recentă.[689]

Evidenţa unui sinod ţinut la Turin apare într-o scrisoare sinodală care are următorul titlu: "Sancta synodus quae convenit in urbe Taurinatium die X Kalendas octobris [Honorio Augusto XI et Constantio II consulibus] fratribus dilectissimis per Gallias et quinque provincias constitutis."[690]

În adăugare sunt două aluzii la scrisorile lui Zosima a unui sinod ţinut acolo la care au fost aduse acuze lui Lazarus, mai apoi (în anul 408) episcopului de Aix împotriva lui Britius succesor al lui Martin în scaunul de la Tours.[691]

Acum, având în vedere că nu este dat nici un fel de titlu pentru scrisoarea sinodală, este rezonabil să deducem că ea aparţine aceluiaşi sinod ca cel menţionat de Zosima şi să îi atribuim data între 397 şi cel mai timpuriu pentru moartea lui Martin în a nul 408, anul hirotonirii lui Lazarus.[692] Dincolo de aceste surse nu avem nici o evidenţă dacă astfel de dispute au avut loc în Galia de sud. Prin urmare este natural să credem că ambele se referă la acelaşi grup de evenimente. Există un alt loc care oferă o explicaţie potrivită originii lor? Răspunsul la această întrebare pare a fi comparativ simplu. Nu au apărut nici un fel de întrebări serioase cu privire la jurisdicţie până după instruzia lui Patroclus pe Scaunul de Arles de Constantius III în anul 411,[693] şi transferul sediului Prefecturii Galice în acel oraş, urmând asediul de la Treces de către franci în anul 412.[694] În primii ani ai secolului al V-lea oraşul Viena era încă scaunul lui Vicarius, care guverna dioceza lui *Septem Provinciae* şi Arles a avut puţină importanţă seculară. A fost şi a rămas o simplă *colonia*.[695] Prestigiul ei ecclesial a fost dezvoltat din zilele lui Constantin I şi nu avea nici un motiv să se privească mai mult decât un scaun sufragan dând credit mitropoliei Vienei.[696]

Pe de altă parte, odată ce scaunul Prefecturii a fost transferat de la Treces la Arles,[697] se poate spune că este de o importanţă relativă că Arles şi Viena a fost schimbată. În locul Vienei, Arles a devenit acum capitala seculară a *Septem Provinciae* şi nu a fost mult înainte ca un edict imperial să fie confirmat în poziţia lui.[698]

Cu privire la referinţele care apar în sursele menţionate la întrebările ridicate cu privire la Britius de Tours[699] şi Felix de Treves,[700] şi apar a preclude adoptarea unei date mai târzii, fiindcă nu este imposibil să datorăm confuzia dintre cele două nume „Turinorum" şi „Taurinorum" unei probleme care ţine de un sinod mai timpuriu, probabil ţinut la Tours, care a fost accidental incorporat.[701]

Nota adiţională D

---

[687] Canoanele sinodului sunt date în Mansi, Concilia, Vol. III, 859, cf. Newes Archiv., Vol. XVII (1891), p. 187. Mommsen, in his edition of Chron. min., Vol. I, M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, p. 577, n.1, şi susţin că locul sinodului de a fost la Turin ci la Tours. Dar Babut, Concile de Turin, pp. 2-7 a arătat din evidenţe interne că cazul lui Turin este irefutabil. Cf. also Duchesne, Comptes rendus de lAcademie des inscriptions, Ser. IV, Vol. XIX (1891), p. 369, and Revue historique, Vol. LXXXVII (1905), p. 279.

[688] Între cei care susţin o dată mai timpurie sunt Duchesne, Fastes', Vol. I, p. 91, and Hefele-Leclercg, Conciles, Vol. II, p. 85.

[689] Babut, Concile de Turin, unde cazul a fost în favoarea anului 417 pentru primul sinod care a fost susţinut în mare şi Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 363, n. 4.

[690] Mansi, op. cit., Vol. III, 859. Babut, of. cit., p. 223. Data în ghilimele este în cojunctura lui.

[691] Fb. 3, 3, JK 330; Ep. 4, 2, JK 331, ambele datate pe 417.

[692] Nici una dintre aceste dăţi nu a fost fixată cu certitudine. A se vedea Babut, op. cit., p. 24.

[693] Prosper Chronicon, sub ann. 412. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, p. 466.

[694] Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 207 dă a nul 412 pentru distrugerea finală a lui Treves. Duchesne, Fastes*, Vol. I, p. 105, n. 1 susţine fără justificare că acest transfer a avut loc timpuriu în 407.

[695] A fost creată de *colonia* de Iulius Cezar. Ausonius, Opusc. 11, 10. Teubner, p. 148, sugerează că spre finele secoului al IV-lea Arles a fost al doilea în importanţă după Treces şi era desemnat cu „Gallula Roma." Totuşi trebuie să fim mai rezonabil de faptul că Arles a fost oraşul nativ al poetului.

[696] Probabil Leon este corect când afirmă că mai înainte ca episcopatul lui Patroclus Arles, nu a mai avut parte de drepturi mitropolitane.

[697] A se vedea mai sus.

[698] Cf. Edictului de la *Saluberrima,* pe data de 17 aprilie 418 în M.G.H. Epp., Vol. a p.13. Ep. 8.

[699] Zosima, Ep. 3, 3, JK 330 and Ep. 4, 2, JK 331.

[700] Sinodul Taurin canonul 6.

[701] Babut, Concile de Turin, p. 25, spune totuşi "Il y a donc deux conciles de Turin."

SCRISOAREA „QUALI PERTINACIA”[702]

Babut în *Sinodul de la Turin*[703] a dedicat spaţiu considerabil oferirii autenticităţii acestei scrisori în faţa unei opinii contrare care a dominat printre istorici încă din secolul al XVII-lea. Ca urmare caracterul ei fals a fost acceptat din motive generale după cum urmează:

1. Titlul[704] care în forma prezentă se pare că tratează *Viennensis* ca o formă distinctă a provinciilor Galiei.
2. Folosinţa cuvântului *archiepiscopus,*[705] pentru care nu există nici o altă autoritate în latinitatea acestei perioade.
3. Expresia *per vicarios suos*,[706] care a fost obişnuit aici să fie înţeles ca referindu-se la episcopii Scaunului Roman; o folosinţă care nu se mai găseşte mai de vreme decât pontificatul lui Felix III.[707]
4. Data consulară “Valentiano Augusto III et Anieno consulibus,” care după cum stă este imposibilă.[708]
5. Faptul că scrisoarea se găseşte într-o colecţie, ai cărei caracter pseudonimic este recunoscut de toată lumea.[709]

Deşi M. Babus însuşi este obligat să recunoască că mâna unui editor a călcat în picioare titlul şi cu textul scrisorii la fel de bine, el arată cât se poate de bine că concepţia episcopului Romei ca Vicar al Sfântului Petru se găseşte destul de timpuriu în scrierile lui Leon[710] şi atrage atenţia asupra faptului că scrisoarea în chestiune nu face mult să întărească propriul caz al falsificatorului. A intenţionat scrisoarea să producă un document fabricat, lui i-ar fi slujit acest scop mult mai bine dacă ar fi tras extensiv din scrisoarea recunoscută genuină, *Divinae cultum,*[711] de existenţa căruia cel mai probabil era cât se poate de conştient.

Fără nici o îndoială că au existat alte scrisori adresate de Leon către episcopii galici care acum nu se găsesc în colecţia de scrisori recunoscută universal[712] dar suntem obligaţi să credem că Babut nu a reuşit în întregime să îşi justifice opinia. Dincolo de alte dificultări deja menţionate cel mai mare obstacol este că latinitatea unei astfel scrisori tolerează expresii ca “justum esse videmus ” sau “ sitque redintegratum,” când este clar că Leon ar fi scris “iustum esse videtur” şi “ redintegretur”’ în aceste pasaje. Nici “terminos antiquos canonica prolatione fundatos” nu pare o frază posibil într-o scrisoare cu adevărat autentică a lui.

La ce pronunţe canonică se referă autorul? Şi dacă ea ar fi existat de ce nu a fost citată în disputa subsecventă dintre Ravennius şi Nicetas?[713] Prin urmare se pare că în ciuda ingenuităţii lui Babut, cazul genuinităţii lui Quali pertinacia nu poate fi privit la dovedit dincolo de orice îndoieli.

Nota adiţională E

SAGA LUI TROFIM

Numele lui Trofim joacă un rol interesant dacă nu eluziv în istoria bisericii din Arles. El este mai întâi menţionat în legătură cu biserica în cursul primei scrisori a lui Zosima cu privire la autoritatea acelui scaun după care numele mai apare în două scrisori ale aceluiaşi autor[714] cu referinţă la acelaşi subiect. În toate cele trei pasaje argumentul

---

[702] JK + 446, datată de 6 ianuarie 450.
[703] App. III (ii), pp. 265ff.
[704] “Fratribus per Gallias et Viennensem provinciam episcopis constitutis.”
[705] “Sitque redintegratum Viennensi Archiepiscopo privilegium et ius antiquum.”
[706] „Moderationem, quam in potestate per vicarios suos semper exhibet.”
[707] Ep. 2, 3, JK 592.
[708] Babut, op. cit., pp. 271f., sugerază „Nonia” în loc de „Anieno” care ar da anul 445.
[709] Epistolae Viennenses, ed. Gundlach. M.G.H. Epp., Vol. III, pp. 84ff. Se crede că această colecţie a fost făcută destul de de vreme în secolul al XII-lea sub auspiciile lui Guido, arhiepiscop de Viena, care mai apoi a devenit papa Callistos II între 1119-1124 cu scopul exprea de a susţine prezenţiile Scaunului Vienei.
[710] es. Serm. 3, 3 and 4, “cuius vice fungimur.”
[711] Leo, Ep. 10, JK 407.
[712] Acest lucru apare să fie implicat de Ep. 66, 2, JK 450, “de receptione privilegii auctoritate iam nostrae dispositionis utatur.”
[713] A se vedea mai departe Ballerini, P.L. 54, 1235f.
[714] Ep. 1, JK 328, “ad quam (sc. Arelatensium urbem) primum ex hac sede Trophimus summus antistes, ex cuius fonte totae Galliae fidei rivulos acceperunt, directus est.”

general este acelaşi. Rolul lui Trofim este reprezentat ca cel al unui episcop misionar trimis de Scaunul Roman, cel mai probabil de la Roma în vederea convertirii Galiei la creştinism şi stabilirea de Biserici în acela provincii. Este evident un punct esenţial în argumentul lui Zosima că Trofim a ales oraşul Arles ca centrul al activităţii sale misionare şi mai mult că el a venit cu tot prestigiul şi autoritatea unui emisar al Scaunului Romei. O tradiţie variantă este menţionată de Grigorie de Tours,[715] care îl menţionează pe Trofim între un grup de şapte episcopi trimişi în Galia de Scaunul Roman în timpul domniei împăratului Decius.[716] Totuşi acest lucru nu este inconsistent cu afirmaţiile lui Zosima din moment ce scrisoarea nu dă nici o indicaţie a perioadei la care se referă.

Mai apoi ajungem peste un nume în petiţia unui grup de episcopi galici care în susţinerea pretenţiilor lui Ravennus, episcop de Arles, la autoritatea mitropolitană,[717] cam după treizeci de ani şi ceva după corespondenţa menţionată a lui Zosima. În acest moment tradiţia deja descrisă a suferit o anumită dezvoltare. Trofim nu mai este numai emisarul Scaunului Roman, ci un ucenic personal al Sfântului apostol Petru în persoană.[718] Este probabil nefericit că autorii nu citează nici un fel de autoritate în susţinerea afirmaţiilor lor. Totuşi şi aici putem să trasăm o susţinerea a unei variante a crezului, din moment ce ei afirmă într-un loc că Trofim a fost legatul apostolilor[719] şi nu exclusiv al Sfântului Petru.

Este probabil ciudat că găsim că aceeaşi variantă persistă încă prin secolul al IX-lea. Totuşi apare din nou în aşa numita Martirologie a lui Florus al începutul lui 29 decembrie când citim: " Trophimi episcopi, discipuli apostolorum."[720] Dincolo de aceste referinţe mai există două documente de mai apoi în care apare numele; primul este un catalog din secolul al X-lea al episcopilor din Arles ataşat unui sacramentar al bisericii din Arles[721] şi a doua un lecţionar din secolul al XI-lea care conţine o serie de vieţi a unor ocupanţi mai timpurii al acelui scaun şi prin urmare incorporează o listă episcopală.[722] Ceea ce trebuie să remarcăm este că în ambele cazuri numele lui Trofim se dovedeşte o adăugare făcută de o mână de mai târziu.[723] Totuşi nu poate exista nici o îndoială că la această dată tradiţia a fost puternic stabilită lucru ce este arătat de faptul că principala biserică din Arles, dedicată în cinstea lui, a fost ridicată în acel secol.[724]

Nu poate fi nici o îndoială că Trofim din tradiţia târzie a fost în general privit ca fiind identic cu discipolul Sfântului Pavel menţionat într-un număr de pasaje din Noul Testament.[725] Se ridică întrebarea dacă identificarea este justificată, putem să ataşăm o valoare poveştii din urmă. Evident că nu putem exclude *a priori* posibilitatea că Sfântul Pavel a călătorit spre vest şi probabil chiar s-a sălăşluit la Arles. Dar cam atât. A afirma că el a fost trimis mai înainte de Sfântul Petru de a asuma rolul de convertire a Galiei, după cum este implicat de petiţia în favoarea bisericii din Arles, nu este uşor de reconciliat cu poziţia pe care o aveau bisericile din Lyons şi Viena în secolul al II-lea şi cu obscuritatea comparativă a bisericii din Arles până la începutul secolului al V-lea. Pe de altă parte conexiunea între bisericile din Galia de sud şi Asia Mică[726] întăreşte posibilitatea că saga lui Trofim a cuprinşi într-un farmec al legendei un mic fragment de fapt istoric.

Nota adiţională F

Ep. 5, JK 334, "contra statuta patrum et s. Trophimi reverentiam, qui primus metropolitanus Arelatensis civitatis ex hac sede directus est . metropolitanis Arelatensis civitatis episcopus iam inde a Trophimo ordinationis seriem temporibus roboratam inviolabile in utraque Narbonensi et Viennensi auctoritate possideat."

Ep. 6, 1, JK 332. "Nam sanctae memoriae Trophimus sacerdos, quondam ad Arelatensem urbem ab apostolica sede transmissus."

[715] Historia Franc. 1, 28. P.L. 71, 175.

[716] Cam prin anul 260. Trebuie să ne amintim că episcop de Arles la vremea când Ciprian a scris Epistola 68 nu era Trofim ci Marcian.

[717] Inter Leon. Epp., No.65. P.L. 54, 879.

[718] Ibid., 2, " prima inter Gallias Arelatensis civitas missum a beatissimo Petro apostolo sanctum Trophimum habere meruit sacerdotem . . . in sancto Trophimo primitias nostrae religionis prima (sc. Arel. civitas) suscepit... ."

[719] Ibid. "'S.Trophimum ab apostolis missum sacerdotem habere meruisset." Credem că „apostolis" a făcut aluzie la Sfinţii Petru şi Pavel.

[720] Martyrologes historiques, ed. Quentin, p. 451.

[721] Lucrarea este datată din anul 900 Cf. Duchesne, Fastes, Vol. I, p. 250.

[722] Duchesne, op. cit., Vol. I, p. 251.

[723] Id. ibid., p. 251, n. 2.

[724] Tyrrell-Green, French Church Architecture, pp. 24f., et al.

[725] Fapte 20, 4; 21, 9; 2 Timotei 4, 20.

[726] Pentru această legătură a se vedea e.g. Kidd, History, Vol. I, p. 60.

PUNEREA MÂINILOR

Ceremonia Punerii Mâinilor a fost o trăsătură caracteristică după practica bisericilor vestice, nu numai Mirungerea[727] ci şi administrarea Spovedaniei.[728] În vederea acestui fapt s-a disputat dacă folosinţa frazei lui Leon este intenţionată să denote pe prima sau pe ultima.

Următoarele sunt pasaje relevante în care apare fraza:

1. Cu referinţă la cei care au fost rebotezaţi de eretici,
2. "Numai prin remediul Spovedaniei şi prin punerea mâinilor episcopului ei pot primii împăcarea în comuniune"[729]
3. Cu referinţă la cei care au fost botezaţi numai şi numai de eretici.
   a) "Fie ca el să fie confirmat aici care lipseşte (în ritul administrat de eretici)" ca harul Sfântului Duh să fie obţinut prin Punerea mâinii episcopului.[730]
   b) Ei trebuie să fie confirmaţi prin Punerea Mâinilor cu invocarea Duhului Sfânt numai fiindcă ei au fost primiţi numai în "forma" botezului fără harul sfinţirii.[731]
   c) "Ei nu trebuie botezaţi ci trebuie uniţi cu ortodocşii prin Punerea Mâinii în invocarea harului Duhului Sfânt pe care nu au putut să îl primească de la eretici."[732]
4. Cu referinţă la clerici.

„Nu este cunoscut obiceiului Bisericii... ca ei să primească remediul Spovedaniei prin Punerea Mâinilor."[733]

Este cât se poate de clar că în ultimul pasaj (3) scriitorul se referă la Spovedanie. Cu privire la restul este important să ne amintim că Leon s-ar gândii normal la botez ca fiind distinct de Mirungere. Aşa că el a ajuns natural să îi privească pe cei care au fost botezaţi de ortodocşi că au primit Mirungerea în acelaşi timp. (1) (a) Prin urmare se referă la Spovedanie. (1) (b) se referă probabil la cazul special al celor care deşi sunt botezaţi de ortodocşi nu au primit în acelaşi timp Mirungerea. Pe de altă parte din moment ce el insistă că prin botezul eretic este suficent ca „formă" "Mirungerea" care ar fi putut să îi urmeze nu este operativei şi prin urmare subiectul unui astfel de ritual trebuie să primească Punerea Mâinilor. Este evident că fraza în 2 (a şi b) trebuie să se refere la Mirungere.

Notă adiţională G

PRISCILLIANISMUL

Nu este deloc uşor să ajungem la adevăr cu privire la învăţătura şi practica prisciallismului, în special fiindcă mai multă informaţii pe care le avem ne vine din surse ortodoxe şi la fel de bine poate să fie de mai multe ori destul de prejudiciată şi prin urmare nu deplin încrezătoare în timp ce pe de altă parte noi nu putem să fim totdeauna sinţguri că acei scriitori, care dau un punct de vedere favorabil, au suprimat sau ascuns în mod deliberat trăsături mai obiecţionale. Şi la fel de bine există posibilitatea că datorită unei anumite confuzii care există în minţile

---

[727] Tertullian, De Bapt. 8; Augustine, Serm. 324, P.L. 38, 1447; Conc. Illiber., Can. 38.

[728] Cyprian, Ep. 71, 2; Conc. Carthag. (A.D. 348), Can. 1, "ut per manus impositionem in poenitentiam ecclesiae reconcilietur" ; Innocent I, Ep. 24, JK 310, "eorum (sc. haereticorum) laicos sub imagine poenitentiae et sancti Spiritus invocatione per manus impositionem suscipimus." Vigilius, Ep. 2, 3, JK 907 clearly distinguishes the two; " non per illam impositionem manus quae per invocationem sancti Spiritus operatur, sed per illam qua poenitentiae fructus acquiritur, et sanctae communionis restitutio perficitur." Aici el se referă la cei care au fost rebotezaţi de eretici.

[729] Ep. 159, 6, "non nisi per poenitentiae remedium, et per impositionem episcopalis manus communionis recipiant unitatem."

[730] Ep. 166, 2, "hoc tantum quod ibi defuit conferatur, ut per episcopalem manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur."

[731] Ep. 159, 7, "sola invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpserint."

[732] Ep. 167, 18, "baptizandi non sunt: sed per manus impositionem, invocata virtute Spiritus sancti, quam ab haereticis accipere non potuerunt.'"

[733] Ibid., 2. "' Alienum est a consuetudine ecclesiastica ut . . . ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant poenitendi." Trebuie să fie observat că cu o excepţie (Ep. 159, 7) singularul „manus" este folosit. Folosinţa pluralului în acest caz poate să fie explicată drept o referinţă la o acţiune a mai mult de un episcop. Nu este irelevant să menţionăm că *Confirmarea* cu *numai mâna dreaptă* pare să fi fost practica obişnuită şi este ordonată explicit în *Pontificale Romanum* modern. Aceiaşi practică pare să se fi bucurat de rubrica conţinută în *Taina mirungenerii* după cum este dată în *Cartea rugăciunii comune.*

contemporanilor, între practicile şi obiceiurile acestei secte şi a maniheismului, autorităţile noastre au atribuit ocazional primeai ceea ce este strict propriu celei de a doua.[734]

Următorul pasaj din Filastrius de Brescia, un scriitor contemporan, poate să fie privit ca fiind tipic pentru opinia despre subiectul care domina în cercurile ortodoxe.

El spune "sunt alţi eretici între gali şi spanioli care se aseamănă asceţilor: ei urmează una şi în acelaşi timp cea mai pierzătoare sectă a gnosticilor şi maniheilor şi nu ezită să predice aceleaşi doctrine pe care ei, separând cupluri căsătorite după sfatul lor şi urmând cu privire la mâncare o formă de abstinenţă, deşi această practică a fost lăsată de Hristos, ca un act al harului Său, la latitudinea personală, nu ca un percept al Legii, ci pentru a îi ajuta să progreseze pe calea raiului... ei fac acest lucru fiindcă prin ura unor anumitor feluri de mâncare, oamenii ajung să le privească drept rele şi astfel să creadă că nu au fost date de Dumnezeu pentru hrana omului ci sunt creaţia diavolului: cei care cred aşa sunt obligaţi să arată că creaţie nu este lucrarea lui Dumnezeu ci a diavolului şi prin falsitate au sedus multe suflete."[735]

Deşi Filatrius accentuează tendinţele rigoriste ale sectelor el nu sugerează că el a fost parte din intenţia fondatorului sau a ucenicilor lui pentru a forma o organizare separată de Biserică. Din contră toată evidenţa noastră merge să susţină că politica lor deliberată nu a fost de a fi competiţie ci de a pătrunde creştinismul "oficial"[736] şi prin aceste metode să schimbe caracterul din interior după ideile lor. Dar un rigorism care a mers atât de departe că a accentuat necesitatea vegetarianismului, abstinenţei şi a postului frecvent a fost menit să creeze criticism, mai ales când a fost combatant cu practica segregaţiei periodice şi o devoţii nesănătoasă faţă de cărţi care erau respinse de autoritatea ecclesială.[737] Totuşi este posibil că ceea ce a dat naştere în principal suspiciunii şi indignării între contemporanii mai normali a fost obiceiul lor de a lua parte la cultul euharistic abţinându-se să se împărtăşească.[738] Când adăugăm la aceste particularităţi elementul tainei care se pare că învăluia comportamentul lor, cunoaşterea intimă care se pare că a păzit cu gelozia unei *disciplina arcani* rigide, este cât se poate de surprinzător că Biserica a simţit că confruntându-se cu priscillianismul se lupta cu un duşman care era mult mai periculos fiindcă era eluziv.

CAPITOLUL 8

VICARIATUL ILLYRICUMULUI DE EST

Este cât se poate de clar din evidenţa pe care am luat-o în considerare până acum că în ceea ce priveşte bisericile vestului prestigiul şi autoritatea Scaunului Roman în timpul pontificatului lui Leon nu au fost periclitate. A emis injoncţiuni şi a dat rânduieli despre puncte în dispută şi puţini au chestionat de ce face acest lucru. Totuşi în timp ce cineva călătorea spre estul Italiei, devenea perceptibilă o altă diferenţă. Nu era că vreo biserică visa să nege succesorului Sfântului Petru un primat al onoarei în primul rând, de fapt între episcopii univeresali. Din contră, un astfel de primat a fost recunoscut provinciilor Imperiului cu nimic mai puţin în vest şi ceea ce este şi mai mult, era privit ca normal să faci recurs la el la fel ca şi la alţi episcopi ai "bisericilor mai mari" din vest, fie că a fost susţinerea în faţa tiraniei, seculare sau ecclesiale, când era cazul. În acelaşi timp a existat o diferenţă în concepţia bisericilor din est comparativ cu cele din vest, care au apărut nu numai din divergenţe în gândire şi limbaj ci la fel de bine din creaţia recentă a unei noi capitale imperiale, Constantinopol sau Noua Romă, pe malurile Bosforului. Aici locuia Împăratul estic şi curtea imperială estică şi pentru acest motiv mai puţin pentru altul, era inevitabil că episcopul ei, foarte strâns în contact cu

---

[734] Printre principalele surse sunt Sulpicius Severus, Chronicon, 2, 46-51; id. Dialogi, 3, 11-13; Orosius, Commonitorium, C.S.E.L., Vol. XVIII, pp. 151ff.; Conc. Caesaraug, Mansi, Concilia, Vol. III, 633; Conc. Bracar. (a.D. 563), Mansi, op. cit., Vol. IX, 773. A se vedea la fel de bine lucrările atrbuite lui Priscillian in C.S.E.L., Vol. XVIII, and Art. Priscillian, in D.C.B. and D.T.C. Tixeront, Histoire, Vol. II, pp. 229-41; Duchesne, Histoire, Vol. Il, pp. 529-50; Kidd, History, Vol. II, pp. 229-310; Leclercq, L'Espagne chrétienne, c. 3 ; Homes-Dudden, Ambrose, pp. 224— 40; Babut, Priscillien. Relaţia dintre propria doctrină a lui Priscillian şi cea a aderenţilor lui de mai apoi este discutată de Burn în C.Q.R., Vol. LXXIV (April, 1912), No. 147.

[735] De Haeresibus, 84. P.L. 12, 1196.

[736] Priscillian în persoană a fost ales pe Scaunul de Avila. Cf. Sulpicius Chzon., IL, 47. CSEL,, Vol. I, p. 100.

[737] Priscillian, Tractatus De fide (et) de apocryphis, ed. C.S.E.L. Vol. XVIII, pp. 44f.

[738] Conc. Caesaraug., Can. 3. Mansi, Concilia, Vol. III, 633f. Este improbabil că ei au primit taina, dar şi dacă o primeau nu o consumau, cu ideea de a o folosii în privat acasă. Dacă o astfel de practică ar fi fost obişnuită, fără doar şi poate că nu ar fi scăpat să nu fie menţionată. Rezervaţia privată a încetat deplin pe la finele secolului al IV-lea. Cf. Freestone, The Sacrament Reserved, pp. 35-50.

guvernul imperial va ajunge să aibă o poziţie care va provoca serios demnitatea Scaunului Apostolic din vest. Fiindcă oricât de mult ar fi fost respectat acest scaun, convenienţa şi accesibilitatea se vor unii pentru a controla capitala estică ca un resort natural pentru satisfacţia pretenţiior personale sau soluţionarea punctelor în dispută.

Pentru unul ca Leon care după cum am văzut pretindea mai presus de orice că este gardianul şi interpretatorul dreptului canonic, o astfel de dezvoltare sugera o ameninţare serioasă pentru unitatea şi pacea Bisericii Universale din moment ce părea că se apropia ziua când chiar deciziile Scaunului Roman puteau să fie chestionate. Prin urmare în special în legătură cu bisericile Prefecturii Illyricumului de est, teritoriu care stă aproape în mijlocul dintre aceste două centre de influenţă rivale,[739] găsim evidenţă a măsurilor luate de el pentru a sigura ordinea şi disciplina, cel puţin pentru acele biserici care se refereau şi pentru excluderea intervenţiei din partea Scaunului Constantinopolului.

Capitala civilă şi ecclesială a Prefecturii în acest moment era Tesalonicul, scaunul care se bucura de o anumită precedenţă între vecinii săi şi pentru acest motiv era privit de Scaunul Roman ca fiind un reprezentat potrivit pentru autoritatea lui.

Când ajungem să examinăm măsurile luate de Leon pentru a se întâlnii cu aceste măsuri găsim că nu sunt multe lucruri noi în ele. Încă din timpul lui Damasus I, Scaunul Roman şi-a dat seama că este în interesul disciplinei ecclesiale şi a ortodoxiei să menţină cele mai strânse relaţii cu Scaunul din Tesalonic.[740] Lui Siricius succesorul lui i-a fost lăsat ca aceste relaţii să fie făcute ca o instituţie permanentă. Măsurile luate de el au fost reînnoite şi dezvoltate de pontifii de mai apoi cum a fost Inocent I, Bonifaciu I şi Xystus III.[741] Prin urmare când Leon a fost abordat de Atanasie episcop de Tesalonic, pentru a obţine din câte se pare o confirmare a puterilor date lui de autoritatea papală în prefectura Illyricumului de est, el a găsit necesar să facă ceva mai mult decât a reînnoii comisia care a fost desemnată de Anastasie predecesorului său. Dar făcând aşa, el extindea deşi probabil inconştient şi a dat permanent jurisdicţia scaunului său între bisericile care au stat mult dincolo de limitele provinciei mitropolitane romane ca o extensie care a cerut ceva mai mult decât canoanele niceene pentru justificare.

În răspunsul lui către Anastasie,[742] Leon începe prin a îşi exprima satisfacţia că a primit scrisori cum este cea a corespondentului său, fiind prin intermediul lor, spune el, el poate afla unde este nevoie de vigilenţă şi ar putea ştii ce să aprobe ca fiind în acord cu dorinţele lui şi ce abuzuri să cenzureze.[743] Referindu-se la petiţia lui Anastasie, el reînnoieşte formal comisiunea dată mai înainte de papa Siricius lui Anysius, un episcop de mai de mult al Tesalonicului şi îi aminteşte că scopul ei este pentru a menţine disciplina canonică, în timp ce îl dă exemplu pe Anysius în execuţia acestei datorii.[744] Din moment ce o parte considerabilă a responsabilităţi date episcopilor de Tesalonic s-a ocupat cu hirotonirea episcopilor, secţia care urmează, care abordează acest subiect este de mare importanţă.

După ce îndeamnă la respectarea cuvenită a dreptului canonic, Leon insistă că favoarea, ambiţia sau simonia[745] nu trebuie să fie luate în seamă deloc şi că numai acei candidaţi pentru episcopat sunt aprobaţi şi care au fost testaţi o perioadă de serviciu în gradele mai de jos ale slujirii[746] şi care îndeplinesc cerinţele pauline şi scripturistice cu privire la

---

[739] În timp ce limitele sunt de puţine ori definite precis se presupune că aria lui coresponda cu cea a Prefecturii Illyricumului de est, diocezele "civile" a Daciei şi Macedoniei. Trebuie să fie amintit că „dioceza" Traciei în care s-a situat chiar Constantinopolul era situată ca parte a „diocezei estului."

[740] Epp. 5 şi 6, JK 237, 238.

[741] A se vedea Nota adiţională *Dezvoltarea Vicariatului Illyrian.*

[742] Ep. 6, JK 404, datată pe 12 ianuarie anul 444.

[743] Ibid., 1, "in quibus (sc. epistolis) de statu ecclesiarum certiores effecti, ad exercendae sollicitudinis vigilantiam officii nostri consideratione compellimur."

[744] Ibid., 2, " petitio . . . ut tibi quoque a nobis, sicut decessoribus tuis, per Illyricum cum nostra vice propter custodiam regularum auctoritas praestaretur, praebentes assensum, nostra adhortatione compellimus ut nulla dissimulatio, negligentia nulla proveniat circa ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, quas dilectioni tuae vice nostra committimus, beatae recordationis Siricii exemplum secuti, qui sanctae memoriae Anysio praedecessori tuo bene de apostolica sede tunc merito, et rebus post sequentibus approbato, certa tum primum ratione commisit: ut per illam provinciam positis quas ad disciplinam teneri voluit, ecclesiis subveniret." Pentru motivul lui Siricius a se vedea Nota adiţională de mai jos.

[745] Ibid., 3. "Divinae legis sanctio veneranda et canonum specialius decreta serventur. Per commissas tibi provincias tales Domino sacerdotes, quibus sola vitae et clericalis ordinis suffragantur merita, consecrentur. Nihil gratiae personali, nihil ambitioni, nihil redemptis permittas licere suffragiis."

[746] Ibid., "per longum vitae tramitem disciplinis ecclesiasticis, qui ordinati fuerint imbuantur." Pentru această prescripţie a se vedea Ep. 12, 4, J.K. 410 şi Sinodul de la Niceea Canonul 21. Siricius Ep. 4, JK 259, "catholicum episcopum et vita et moribus probatum, secundum nicaenae synodu statura vel ecclesiae romanae, clericum de clero meritum ordinary," despre care a vedea Batiffol, Siege apostolique, pp. 247, n. 4, Inocent Ep.37, 5, JK 314 ;I Celestin Ep. 4, 3 (4) JK 369.

căsătorie,[747] aşa că chiar dacă cineva a fost căsătorit mai înainte de botez şi mai apoi s-a căsătorit ei bine el trebuie să fie exclus.[748] Apoi urmează privilegiile speciale ale Scaunului Tesalonicului în legătură cu episcopii mitropolitani al Ilyricumului: "fie ca nici un episcop hirotonit în toate bisericile (Illyricumul de est) fără să fie consultat, fiindcă prin acest lucru înseamnă că va fi posibil să fie luate cu grijă deciziile potrivite pentru o alegere cuvenită, atâta vreme cât consideraţia problemei este anticipată. Fie care orice episcop care este hirotonit de unul dintre mitropoliţi contrar injonctivei noastre fără ştirea ta să îşi dea seama că în ceea ce ne priveşte, statutul lui nu are nici un fel de validitate şi cei care au acţionat în acest mod vor da seama de uzurparea lor. Prin urmare, după cum autoritatea următoare este dată fiecărui mitropolit, adică faptul că în propria lui provincie el are dreptul de a hirotonii, la fel este voinţa noastră ca mitropoliţii să fie hirotoniţi de tine, numai după ce ai făcut o cercetare a problemei şi astfel vei lua o decizie cumpănită. Fiindcă din moment ce este potrivit ca fiecare episcop hirotonit să fie plăcut lui Dumnezeu, este voinţa mea ca cei care vor ajunge să prezideze peste episcopii lor prieteni, să exceleze în raport cu ei."[749]

De la subiectul hirotoniilor episcopale scriitorul se întoarce spre sinoduri. El insistă că orice episcop care este chemat să participe trebuie să facă acest lucru.[750] El spune că valoarea acestor adunări constă în ocazia pe care o oferă nu numai pentru determinarea problemelor disciplinare dar la fel de bine pentru păstrarea unitate şi ajustarea *sic* disputelor. Totuşi dacă o problemă de importanţă (*causa maior*) apare, care nu poate fi decisă numai de Anastasie, trebuie ca el să îi trimită lui Leon un raport, aşa încât în conformitate cu vechiul obicei şi cu respectul datorat Scaunului Apostolic el să poate lua o decizie. El adaugă că în orice caz el trebuie să fie notificat cu privire la toate apelurile către Scaunul Romei.[751]

Secţiunea de încheiere a scrisorii conţine o aluzie interesantă despre subiectul hirotonirii preoţilor şi diaconilor. Se pare că în provinciile din Illyricumul de est, în timp ce era păstrat obiceiul de a hirotonii episcopi duminica, unii episcopi aveau obiceiul nu numai de a hirotoni preoţi şi diaconi peste săptămână dar neglijau să aibă de grijă de faptul aceşti candidaţi să fi trecut prin treptele slujirii inferioare. Leon insistă că dreptul canonic în aceste puncte trebuie să fie ţinut cu strictețe pe viitor.[752]

Astfel în timp ce a confirmat statutul după predecesorii lui faţă de Scaunul din Tesalonic, Leon a avut grijă să îi familiarizeze pe mitropoliţii illyriani cu acţiunea sa.[753] Mai întâi de toate el îi roagă să facă aranjamente pentru interesele lor unite şi care să îi păzească de vreo o interferenţă nedorită. El spune că este mai bine să fie protejat de

---

[747]Cf. Lev 21, 13f, 1 Tim 3, 2; Ep. 4,3, JK 402; Ep. 10, 6 JK 408; Ep. 12, 3, JK 410.

[748] Ep. 6, 3, "'ne se quisquam credat posse ad sacerdotium pervenire, qui uxorem antequam Christi gratiam consequeretur accepit, qua deficiente alteram post baptismum coniunxerit sibi." Probabil că a fost reprezentat că la botez toată viaţa privată a fost aratată. Cf. Innocent, Ep. 17, 2 (4), JK 303.

[749] Ibid., 4. " Nullus te inconsulto per illas ecclesias ordinetur antistes: ita enim fiet ut sint de eligendis matura iudicia, dum tuae dilectionis examinatio formidetur. Quisquis vero a metropolitanis episcopus contra nostram praeceptionem praeter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suae rationem, qui hoc praesumpserint, reddituros. Singulis autem metropolitanis sicut potestas ista committitur, ut in suis provinciis ius habeant ordinandi, ita eos metropolitanos a te voluimus ordinari, maturo tamen et decocto iudicio. GQuamvis omnes antistites probatos et Deo placitos deceat consecrari, hos tamen praecellere volumus, quos praefuturos his qui ad se pertinent consacerdotibus noverimus." Puterile date de Leon lui Anastasie sunt:

1. dreptul de a fi consultat cu privire la orice hirotonie episcopală din prefectură,
2. dreptul de a hirotonii mitropoliţi după cum vom vedea în capitolul 5,
3. dreptul de a rezolva mici probleme aflate în dispută la sinoade.

[750] Ibid., 5. "'Ad synodum quisquis fratrum fuerit evocatus occurrat, nec sanctae congregationi se deneget."

[751] Ibid. 'Si qua vero causa maior evenerit, quae a tua fraternitate illic praesidente non potuerit definiri, relatio tua missa nos consulat: ut rescribamus: ut cognitioni nostrae pro traditione veteris instituti et debita apostolicae sedis reverentia, nostro examine vindicemus: ut enim auctoritatem tuam vice nostra te exercere volumus, ita nobis quae illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emiserit, reservamus." Pentru abordarea lui a lui causa maior a se vedea cf. Innocent I, Ep. 2, 3, JK 286. 'Illic praesidente " poate implica faptuă că Leon contempla un singur sinod pentru toată prefectura. Tot pasajul face aluzie la legislaţia sardicană în special Canoanele 3 , 4, 7, 10 (vers. Lat.) Mirbit. Quellen, No. 122.

[752] Ibid., 6, "solos episcopos tantum diebus Dominicis ordinari: presbyteros vero et diaconos, circa quos par consecratio fieri debet, passim quolibet die dignitatem officii sacerdotalis accipere: quod contra canones et traditionem Patrum usurpatio corrigenda committit... : ita ut per longa temporum curricula, qui sacerdos vel levita ordinandus est, per omnes clericalis officii ordines provehatur." "Diebus Dominicis" cf. Epp. 9, 2, JK 406; 10,6, JK 407. " Par consecratio" trebuie să însemne o solemnitate egală nu numai acelaşi rit. Diferte rituri apare deja în *Tradiţia apostolică* a lui Ipolit, ed. Easton pp. 35-8. "Officii sacerdotalis" evident aici se referă la gradele "mari." Nu este clar la ce canoane se referă Leon probabil la unele care existau numai în obiceiul roman. Pentru insistenţa unor candidaţi calificaţi cf. Ep. 12, 4 Sinodul de la Niceea canonul 2 şi Celestin 1, 4, 3 (4), JK 369.

[753] Ep. 5, JK 403, datată pe 12 ianuarie 444.

uzurpare decât să te scapi de ea.[754] El continuă să explice că în virtutea responsabilităţii tuturor bisericilor care îi sunt încredinţate ca o consecinţă a primatului Sfântului Petru[755] fiindcă el l-a făcut pe Anastasie viceregentul lui şi l-a pus să acţioneze ca o sentinelă pentru a vedea orice acţiune ilicită.[756] Prin urmare ascultarea de el înseamnă ascultarea de Scaunul Roman.

Secţiunea care urmează este dedicată unei reafirmări a calificărilor candidaţilor pentru preoţie în termeni similari celor care au fost menţionaţi în scrisorile către Anastasie.[757] Mai apoi vin rânduielile lui cu privire la sinoade, în special cu privire la jurisdicţia episcopului de Tesalonic şi a poziţiei sale cu o corespondenţă făcută cu Scaunul Roman.[758] Deasa insistenţă a lui Leon asupra datoriei de a asculta a lui Anastasie pare că trădează o anumit frică dacă autoritatea atribuită „vicarului" său nu va fi recunoscută de bunăvoie de unele provincii.[759] Apoi el reafirmă drepturile lui Anastasie de a hirotonii episcopi şi accentuează responsabilitatea lui de a informa Scaunul Roman despre condiţia bisericilor illyriane. În secţia de final el repetă instrucţiile cu privire la incidenţa unei *causa gravior* adică cea care trebuie ca Anastasie să o raporteze la Scaunul Roman pentru decizie[760] şi îşi termină scrisoarea exprimând dorinţa ca mitropolitul să trimită o înştiinţare a primit-o.

Acest lucru a avut loc în anul 444. Cât de mult au fost prescrise aranjamentele lui Leon acceptate în toată prefectura este cumva îndoielnic. Se poate ca Anastasie să se fi arătat deficient în tact în exercitarea autorităţii sale şi neglijării datoriei sale de a fi o „santinelă." Totuşi, după doi ani o petiţie a fost adresată Scaunului Roman de un grup de mitropoliţi illyrieni care evident că nu erau mulţumiţi. Am putea concluziona că s-a inclus o plângere împotriva abordării pe care ei au primit-o de la Anastasie.

Răspunzând scrisorii petiţionarilor[761] Leon repetă că el a dat grija bisericilor din Prefecturii illyriane lui Anastasie şi el trebuie să determine orice *causa maior* care ar putea apărea între episcopi şi care nu poate să fie rezolvată în provinciile lor.[762] În cele mai serioase probleme (*causa maxima*) trebuie să fie convocat un sinod de către Anastasie la care doi sau trei reprezentativi din fiecare provincie trebuie să participe.[763] Cei care resping să facă acest lucru fără un motiv serios pentru absenţa lor sunt aliabili pentru un proces.

Acum Leon le cere mitropoliţilor să îşi dea cu părerea cu privire la *relatio* pe care tocmai a primit-o de la Anastasie. "Vicarul" papal pare că a raportat că hirtotoniile epsicopale au fost făcute fără rânduială de mitropolitul

---

754 Ibid., 1. "Sit itaque dilectioni vestrae ... dulcis et iucunda praeceptio, quam de sedis apostolicae auctoritate, servata charitatis gratia, manare noscatis. .. . Cautius enim usurpationibus, antequam tententur, obsistere quam quae usurpata fuerint vindicare.'" Aluzia de aici se referă cel mai mult la intruziunile în afacerile prefecturii din partea Scaunului Constantinopolului.

755 Ibid., 2. 'Et quia per omnes ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc a nobis Domino, qui apostolicae dignitatis beatissimo apostolo Petro primatum fidei suae remuneratione commisit, universalem ecclesiam in fundamenti ipsius soliditate constituens, necessitatem, sollicitudinis quam habemus, cum his qui nobis collegii charitate iuncti sunt sociamus." Despre acest pasaj a se vedea cap. IV.

756 Ibid. "'Vicem itaque nostram ... Anastasio, secuti ecorum exemplum, quorum nobis recordatio est veneranda, commisimus et ut sit in speculis, ne quid illicitum a quoquam praesumitur, iniunximus: cui in his quae ad ecclesiasticam pertinent disciplinam, ut dilectio vestra pareat, admonemus." Cu privire la legătura dintre puterile date lui Leon Scaunului Tesalonicului şi cele atribuite predecesorilor lui a se vedea Nota adiţională *Dezvoltarea Vcariatului lllyrian*. Ne putem să seama că Leon a voit ca ochii "santinelei" lui să fie întorşi numai într-o direcţie.

757 Ibid., căsătorţi o singură dată şi cu o fecioară, cu acelaşi îndemn că o căsătorie înaint de botez este o căsătorie adevărată. Se poate remarca aici că Leon include în injucţia lui preoţii şi diaconii la fel ca şi episcopii. Cp. Ep. 6,3 de mai sus şi Innocent I, Ep. 17, 1 (2), JK 303.

758 Ibid., 4. " Eius nobis relatione, si quid ad nos referendum fuerit, innotescat."

759 Ibid., "ita enim vos ad illum pertinere volumus, ut ad vos provinciarum vestrarum pertinent sacerdotes." Diferenţa în statul între Atanasie şi mitropoliţi este evident în viziunea lui Leon aceiaşi ca între el şi sufraganii lui. Pentru o explicaţie mai largă a acestui episcop a se vedea Ep. 14, 11 mai jos pp. 186.

760 Ibid. 6. "Si quae vero causae graviores vel appellationes emerserint, eos sub ipsius relatione ad nos mitti debere decrevimus, ut nostra secundum ecclesiasticum morem sententia finiatur." Pentru referinţe a se vedea Nota adiţională de mai jos.

761 Numele menţionate de adresa lui Leon sunt Senecio, Carosus, Theodulus, Lucas, Antiochus and Vigilantius. Este posibil ă Senecio este identificat cu persoane a cărui nume este menţionat de Inocenţiu 1 , Ep. 13, 3 JK 300. Quesnel, Notae ad Ep. XIII, P.L., 54, 1314 citează pe identificarea lui L. Holsten a scaunelor acestor episcopi Senecio de Scodra, Lucas de Dyrrhacium, Vigilantius de Larissa.

762 Ep. 13, 1, "'ut si quae maiores inter episcopos causae sunt quae in provinciis suis nequeant terminari, ad eius notitiam referantur, et eodem arbitrio sub divini timore iudicii componantur."

763 Ibid., 2, "'invitati fratres in causis maximis et quae intra provincias suas finiri nequeant terminandis, si nulla gravi necessitate retinentur, fraternum studium pro ecclesiae utilitate non denegent; maxime cum moderatio nostra providerit, ut non frequens, neque pro levibus causis conveniendi necessitas indicatur: et binos ternosue episcopos de singulis, provinciis adesse sufficiat, ut leve fiat paucis, quod multis esset onerosum." " Moderatio nostra" se poate referii la Ep. 14, 10 sau probabil la o scrisoare adresată lui Anastasie dar care nu s-a mai păstrat, cum ar fi cea la care se face referinţă în c. 4 al acestei scrisori. Pentru faptul că doi sau trei episcopi trebuie să reprezinte fiecare provincie cf. Ep. 16, 7 , JK 414. Se poate remarca faptul că se numeşte *causa maior* în Ep. 6, 5 fiind aici descris drept *causa maxima*.

provinciei Ahaia[764] şi că clericii erau acceptaţi de episcopi din altă dioceză fără autorizaţia necesară. Referindu-se la acest raport, el spune că nici un mitropolit nu poate hirotonii un episcop în viitor fără aprobarea clericilor şi laicilor bisericii în cauză.[765] Cu privire la migraţia „clericilor" el insistă că nici un cleric nu poate fi acceptat de un alt episcop fără o *cessio* scrisă şi semnată de episcopul de care aparţine.[766] Leon încheie prin a îşi exprima speranţa că rânduielile lui "vor pătrunde adânc în inimile lor" în vederea păstrării unităţii în duh al legăturii păcii şi că instrucţiile pe care le-a trimis lui Anastasie vor fi păstrate cu stricteţe.[767]

Sugestia conţinută în această scrisoare că exista un sentiment de nelinişte între episcopii din Macedonia şi Ahaia este confirmat de tonul următoarei sale comunicaţii adresate lui Anastasie.[768] Leon începe prin a îndemna la natura datoriei pe care el a primit-o şi în acest sens el ajunge să definească din nou puterile "Vicarului" său. Este cât se poate de adevărat că Anastasie se poate să fi ajuns să îşi folosească greşit autoritatea şi o cauză a neliniştii sale se face aparentă pe parcursul scrisorii sale.[769] Mai recent a fost prezentat un apel la Scaunul Roman în persoană de Atticus, mitropolit al provinciei *Epitus vetus,* împotriva tratamentului pe care l-a primit din mâinile lui Anastasie. Acest lucru a fost la o investigaţie formală la Roma în prezenţa reprezentativilor Scaunului de Tesalonicului şi a l-a făcut pe Leon să creadă că plângerile împotriva "Vicarului" său erau deplin justificate.

Totuşi mai înainte de a se referii la această problemă Leon redefineşte autoritatea „vicarului." El arată că deşi el i-a dat lui Anastasie autoritate să acţioneze ca reprezentantul său, totuşi acesta ar trebuii să recunoască când trebuie nu mai judece pe cont propriu pentru a primii un verdict papal.[770] Dar în orice caz Anastasie trebuie să îşi dea seama că administraţia justiţiei trebuie să fie folosită cu reţineri de sine şi cu considerarea ofensatorului. Citând 1 Timotei 5, 1 el scrie: "aşa că dacă reţinerea de sine se leagă de membrii inferiori (ai Bisericii) după injonctiva apostolică cu atât mai mult ea trebuie să fie arătată fraţilor şi colegilor episcopi? Aşa că în acest sens deşi sunt mai mici ca persoane în slujirea la altar, totuşi există mai mult loc pentru tandreţe decât pentru severitate, mai mult pentru încurajare decât pentru mânie, mai mult pentru caritate decât pentru disciplină în astfel de cazuri. Dar cei „care caută mai mult ale lor decât pe cele ale lui Iisus Hristos (Filipeni 2, 21) ar putea să renunţe la acest principiu şi fiindcă le place să stăpânească asupra subiecţilor lor mai mult decât să le arate consideraţie, fiindcă rangul dă naştere la mândrie şi că ceea ce este făcut pentru menţinerea concordiei în cele din urmă produce probleme. Să scriu despre astfel de probleme îmi creează multă durere mentală. De fapt eu mă simt inculpat când aflu că în excesul tău ai încălcat rânduielile mele. Chiar dacă nu ţi-a plăcut mult de reputaţia ta, trebuia să se gândeşti mai mult la prestigiul meu; fiindcă altfel judecata noastră poate să fie considerată responsabilă de lucruri propriului care tău capriciu este vinovat. Frate, să citeşti de mai multe ori această scrisoare şi să studiezi documentele emise de prelaţii Scaunului Apostolic către predecesorii tăi şi să află (dacă poţi) dacă ai acţionat rău (după cum am aflat) şi dacă acest lucru a fost sugerat de mine sau de predecesorii mei."[771]

---

[764] Ibid., 3, ""'fratris nostri sollicita relatione cognovimus Achaiae provinciae metropolitanum illicitas et constitutis Patrum nostrisque auctoritatibus interdictas ordinationes saepe celebrasse, illudque suis ausibus addidisse, ut Thespiensibus invitis et repugnantibus incognitum et ante non, visum episcopum consecraret.'" The Ballerini, P.L. 54, 665 sugerează că mitropolitul de Ahaia era Erasitratus din Corint care a fost prezent la al doilea Sinod de la Efes în 449. " Constitutis Patrum" trebuie să se refre la canonale de la Sinodul din Sardica canoul 5 şi probabil scrisoriilor papilor mai timpurii, cum ar fi Celestin Ep. 4, 6, JK 369. Cf. Leon, Epp. 10, 26, JK 407; 14, 5, JK 411. Oraşul Thespia era în Boeotia. Trebuie să remarcăm că acuza de a hirtonii episcopi necunocuţi bisericilor locale a fost una dintre acuzele făcută contra lui Ilarie. Cf. Ep. 10, 6, JK 408, şi Cap. VII.

[765] Ibid. 'Nulli prorsus metropolitano hoc licere permittimus, ut suo tantum arbitrio sine cleri et plebis assensu quemquam ordinet sacerdotem; sed eum ecclesiae Dei praeficiat, quem totius civitatis consensus elegerit." Aluzia la "' apostolicae constitutionis" mai apoi în secţie poate să fie la 1 Timotei 3, 7.

[766] Ibid., 4, "ut nullus episcopus alterius episcopi clericum sibi audeat vindicare, sine illius ad quem pertinet cessione, quam tamen evidentia scripta contineant.'" Probabil că Leon face aluzie la Sinodul de la Niceea canonul 15; Sinodul de la Sardica canoanele 18 şi 19.

[767] Scrisoarea care conţine aceste instrucţii este probabil una care s-a pierdut şi nu Ep. 14, q.v.

[768] Ep. 14 JK 411. Scrisoarea nu este datată dar probabil că aparţine anului 446.

[769] Ibid., 1. PL. 54, 670.

[770] Ibid., 1. "Nam cum maiora negotia et difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostra sententiae expectatione suspendere, nec ratio tibi nec necessitas fuit in id quod mensuram tuam excederet deviandi." După cum vom vedea afacerea în care a fost implicat Anastasie se referea la un ierarh mitropolit şi prin urmare ar fi trebuit să fie adusă în faţa Scaunului Roman ca o *causa maior* (sau *maxima*).

[771] Ep. 14, 1. "Quae moderatio si quibus cumque inferioribus membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratibus et coepiscopis nostris sine offensione reddenda est? Ut licet nonnunquam accidant, quae in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas. Sed ab his qui, 'quae sua sunt' quaerunt, 'non quae Jesu Christi' (Phil. ii. 21) facile ab hac lege disceditur, et dum dominari magis quam consulere subditis placet, honor inflat superbiam et quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam: quod, ut necesse habeamus ita dicere, non de parvo animi dolore procedit.

Aceste cuvinte arată cât de profund a fost rănit scriitorul să audă că un coleg de încredere i-a trădat aşteptările, prin a abuza de privilegiile lui. Totuşi, în ciuda la această dezaprobare a comportamentului lui Anastasie, tonul lui Leon este mai mult de dezamăgire decât de indignare. Dacă el sfătuieşte pentru reţinere de sine, el este cât se poate de înţelept să arate aceiaşi virtute el însuşi.

În paragraful care urmează el explică cauza dezamăgirii sale. S-a iscat din apelul care i-a fost prezentat de episcopul Atticus la care deja ne-am referit. Aparent, Anastasie l-a chemat să participe la un sinod din Tesalonic şi Atticus s-a scuzat că nu poate participa din cauza la o boală.[772] „Vicarul" papal totuşi cu privire la pledoaria că a refuzat să asculte de chemările lui, după cum a admis este în contra la petiţia prezentată de delegaţii lui, l-a făcut pe Atticus să participe cu forţa după ce a cerut ajutorul Prefectului însuşi.[773] Se pare că în ciuda neputinţei sale nefericitul episcop a fost scos cu forţa din biserica lui şi obligat să călătorească pe drumuri de ţară şi în mijlocul iernii: de fapt atât de grea a fost călătoria că unii dintre companionii episcopului au cedat sub efectele ei. Când a sosit la Tesalonic el a fost imediat obligat de Anastasie să semneze pe locul unui promisiuni solemne de ascultare faţă de Scaunul "Vicarului" papal ca stăpânul lui spiritual.[774]

Papa continuă să întrebe de ce „vicarul" lui nu a aşteptat până nu a primit instrucţii papale speciale cu privire la acest caz şi sugerează că a fost fiindcă el ştia destul de bine că dacă făcea aşa, Atticus ar fi fost tratat cu o consideraţie rezonabilă. Dacă ar fi existat alte acuzaţii împotriva episcopului ele ar fi fost menţionate; dar absenţa oricărei astfel de acuzaţii în scrisoarea lui Anastasie dovedea că nu a fost făcută nici una.[775]

În cele din urmă el adresează o mustrare emfatică: "iubitule, ţi-am încredinţat cu viceregenţa noastră aşa ca tu să fi numit să îţi împărtăşeşti responsabilitatea noastră şi să nu posezi deplinătatea autorităţii. Prin urmare, în timp ce ne bucurăm de lucrurile pe care le-ai făcut cu credincioşie, ne întristăm de greşeala ta. Este de datoria ta, după ce ai experimentat mai multe cazuri, să fi mai grijuliu şi să fi atent ca orice ocazie de scandal să fie îndepărtată de bisericile Domnului care au fost încredinţate ţie. Fie ca primatul scaunului tău să fie primul în acele provincii şi să fie biruită orice dezlănţuire a tiraniei."[776]

Restul scrisorii constă într-o serie de definiţii care se referă la diferite aspect legate de bunăstarea bisericilor Illyricumului.

1. Despre păstrarea drepturilor mitropoliţilor subiecţi ai "vicatului" Tesalonicului.

Mitropoliţii trebuie să îşi reţină dreptul netăgăduit de a asigura respectarea dreptului canonic, atâta vreme când evită fie neglijenţa sau presupunerile.[777]

2. Despre persoanele care trebuiau să fie excluse din promovarea la episcopat.

Meipsum enim quodammodo in culpam trahi sentio, cum te a traditis tibi regulis immodice discessisse cognosco. Qui si tuae existimationis parum diligens eras, meae saltem famae parcere debuisti; ne quae tuo tantum facta sunt animo, nostro viderentur gesta iudicio. Relegat fraternitas paginas nostras, omniaque ad tuos emissa maiores apostolicae sedis praesulum scripta percurrat, et vel a me vel a praecessoribus meis inveniat ordinatum, quod a te cognovimus esse praesumptum." Ultima frază este cât se poate de amar de ironică.

[772] Ibid., "De quo (sc. Attico) nihil amplius iudicaveras quam quod evocatus adesse differret, et excusationem infirmitatis obtenderet."

[773] Ibid. " Unde deplorationibus supradicti haec verba epistolae tuae testimonium praebuerunt, et per hoc quod non est tacitum nudatum est illud quod silentio fuerat adopertum, aditam scilicet Illyrici praefecturam et sublimissimam inter mundanos apices potestatem in exhibitionem insontis antistitis incitatam; ut missa exsecutione terribili, quae omnia sibi officia publica ad effectum praeceptionis adiungeret, a sacris ecclesiae aditis, nullo vel falso insimulatus crimine, extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam aegritudinis, non ob saevitiam hiemis darentur induciae." Să se remarce folosinţa tehnicului ""sublimissimus" ca şi titlul de rang prefectorial. Provincia *Epirus vetus* este la 150 de mile de Tesalonic. Despre procedura lui "exhibitio" a se vedea Cod. iur. Justin, IX, 3, 3, ed. Krueger, Vol. II, p. 370.

[774] Ibid., "quodque consensum suum etiam scripturae professione signasset, ut de illo non aliud a nobis posset intelligi, quam proprii arbitrii et spontaneae devotionis fuisse, quod venerat, quodque chartulam de oboedientiae sponsione conscripserat, in cuius tamen chartulae mentione signum prodebatur iniuriae." Este păcat că nu avem nici un fel de dovadă a cazului făcut de Anastasie ca răspuns dar este posibil ca aceiaşi mitropoliţi illyrieni s-au dovedit refractari şi că el a fost nefericit să îl aleagă pe Atticus cu scopul de a da un exemplu pentru restul.

[775] Ep. 14, 1, "cum etiam si tale aliquid mereretur, exspectandum tibi fuerit quid ad tua consulta rescriberem. Sed, ut video, bene de moribus meis existimasti, et quam civilia pro conservanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissime praevidisti."

[776] Ibid. "Vices enim nostras ita tuae credidimus charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde sicut multum nos ea quae a te pie sunt curata laetificant, ita nimium ea quae perperam sunt gesta contristant. Et necesse est, post multarum experimenta causarum sollicitius prospici et diligentius praecaveri, quatemus per spiritum charitatis et pacis, omnia materia scandalorum de ecclesiis Domini quas tibi commendavimus auferatur, praeeminente quidem in illis provinciis episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu."

[777] Ibid., 2. "Secundum sanctorum Patrum canones . . . metropolitanos singularum provinciarum episcopos ... ius traditae sibi anti- quitus dignitatis intemeratum habere decernimus. Evident că Leon face aluzie la Sinodul de la Niceea can. 4 şi 6.

Cineva care trebuie să fie hirotonit pentru un scaun vacant nu trebuie să fie nici laic şi nici neofit şi nici soţ al unei a doua soţii şi nici a unei văduve.[778]

3. Cu privire la starea subdiaconilor.

În timp ce sunt afară din rânduiala clericilor sunt liberi să aibă copii, căsătoria carnală nu este permisă subdiaconilor ci la fel ca episcopii, preoţii şi diaconii, ei trebuie să se reţină de la cunoaşterea carnală a soţiilor lor pentru a arăta un exemplu de castitate a unei abţinerii perfecte.[779]

4. Despre invitaţia clericilor şi a poporului de a îşi da consimţământul la o alegere episcopală.

Leon afirmă principiul că toţi trebuie să aibă un glas în alegerea păstorului lor.[780] Dar dacă nu sunt toţi de acord, decizia va fi a mitropolitului atâta vreme când persoana aleasă nu este impusă unei biserici unde este necunoscută împotriva ei.[781]

5. Cu privire la episcopul Tesalonicului în vicariatul lui cu privire la hirotonia episcopală.

Mitropoliţii trebuie să se consulte cu Anastasie cu privire la un candidat ales de clericii şi poporul unei biserici locale, aşa încât aprobarea lui să confirme hirotonia. Dar trebuie să fie evitată orice amânare lipsită de necesitate.[782] Dacă un scaun mitropolitan rămâne vacant, sufraganii provinciei trebuie să se întâlnească în mitropolie şi când voinţa clericilor şi laicilor locali a fost făcută, va fi hirotonit cel mai bun dintre preoţi şi diaconi, a cărui nume va fi trimis pentru aprobare la scaunul din Tesalonic pentru a fi hirotonit. La fel de bine nu trebuie să existe nici o amânare pentru a realiza o hirotonie cum se cuvine.[783]

6. Cu privire la participarea la sinoadele provinciale.

Leon susţine rânduielile trasate de dreptul canonic, că ar trebuii să fie doi în fiecare an care să determine disputele care ar putea apărea în ordinea Bisericii.[784] Totuşi dacă există o *causa de maioribus peccatis* , mitropolitul în cauză trebuie să îl informeze pe Anastasie care dacă el va aduce ambele parţi la dialog şi dacă nu va reuşii problema trebuie să fie adresată Scaunului Roman.[785]

7. Cu privire la prevenirea mutării episcopilor.

Dacă un episcop reuşeşte în a se muta dintr-un scaun mai puţin important într-unul mult mai important, el va fi retras din scaunul care nu îi este al lui şi îl va pierde şi pe al lui la propriu.[786]

8. Cu privire la clericii „migratori."

Nici un cleric nu poate să se mute de la biserică la alta fără aprobarea episcopului. Dacă un cleric a migrat pentru a părăsii spre a merge la o altă biserică din aceiaşi provincie, mitropolitul este obligat să îl întoarcă la biserica de care aparţine, dar dacă a migrat afară din provincie numai Anastasie va putea determina ce este de făcut.[787]

---

[778] Ibid., "is qui ordinandus est . . . non laicus, non neophytus, nec secundae coniugis sit maritus, aut qui unam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit."" Evident că textul este corupt aici. Poisbil că ar trebuii să "sed qui unam quidem habeat vel habuerit, nec qui sibi viduam copularit." Pentru aceste condiţii a se vedea Sinodul de la Niceea canonul 1 şi referinţe date mai sus. JK 402, etc.

[779] Ibid., 4. Leon citează 1 Corientini 7, 29 şi adaugă: "Quod si in hoc ordine (sc. subdiaconatu) qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo aut secundo, vel tertio servandum est, ne aut levitico, aut presbyterali honore aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se a voluptate uxoria necdum frenasse detegitur." Extensiunea la abţinere a subdiaconilor este nouă. Siricius, Ep. 1, 9, JK 255 i-a scutit. Trebuie să remarcăm aici că este abţinerea şi nu celibatul care este în chestiune aici.

[780] Ibid., 5, "'ille omnibus praeponatur quem cleri plebisque consensus concorditer postularit."

[781] Ibid., "' metropolitani iudicio is alteri praeferatur, qui maioribus et studiis iuvatur et meritis: tantum ut nullus invitis et non petentibus ordinetur." Dreptul mitropolitului de a intervenii este bazat pe Sinodul de la Niceea canonul 4.

[782] Ep. 14, 6, " quodque in provincia bene placuit, scire te faciat (sc. metropolitanus), ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas."

[783] Ibid., "provinciales episcopi ad civitatem metropolim convenire debebunt, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem ecclesiae, vel ex diaconis optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdotes ... sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari. . . ."

[784] Ibid., 7." De conciliis . . . non aliud indicimus quam sancti Patres salubriter ordinarunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur." Rânduiala este bazată direct pe Sinodul de la Niceea canonul 5.

[785] Ibid. "Si forte ... de maioribus (quod absit) peccatis causa nascitur, quae provinciale nequeat examini definiri; fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere, ut si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur." Rânduiala dată aici diferă puţin dar numai superficial de cea care apare în Ep. 6, 5.

[786] Ibid., 8. "Si quis episcopus . . . administrationem loci celebrioris ambierit et ad maiorem se plebem quacumque ratione transtulerit a cathedra quidem pelletur aliena sed carebit et propria." Rânduiala este derivată di n Sinodul de la Niceea canonul 15 care totuşi nu spune că ofensatorul este lipsit de scaunul lui original. Cf. Sinodul de la Sardica canonul 14 (vers. Lat.).

[787] Tbid., 9. "" Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat,
nemo sollicitet. . . . Itaque si intra provinciam res agitur, transfuigam

9. Cu privire la invocarea episcopilor de Anastasie.[788]

Anastasie nu poate convoca episcopi fără o cauză reală. Dar dacă apare o *causa maior* va fi destul doi episcopi din fiecare provincie delegaţi de mitropoliţii lor respectivi care vor participa ei ne putând fi reţinuţi mai mult de 15 zile după data decisă pentru întâlnire.[789]

10. Cu privire la consultarea Scaunului Roman dacă apare o diferenţă de opinie dintre episcopul de Tesalonic şi sinod.

În cazul în care sinodul nu este de acord cu Anastasie despre o chestiune ce trebuie să fie determinată, un raport deplin dimpreună cu minutele procedurilor trebuie să fie trimis la Scaunul Roman.[790]

Mai apoi urmează o afirmaţie importantă cu privire la subiectul organizării Bisericii. Începând cu metafora Sfântului Pavel cu privire la funcţionarea diferitelor membre ale trupului uman (1 Corinteni 12, 12) el scrie: "unitatea întregului trup face să se împărtăşească de sănătate şi frumuseţe ca întreg; mai mult, unitatea trupului întreg (adică Biserica) cere unanimitate şi cere mai presus de orice acord între episcopi. Fiindcă deşi ei au aceiaşi importanţă rangul lor nu este la fel în toate cazurile; chiar şi binecuvântaţii apostoli, deşi au avut o slujire similară, a existat o mică diferenţă cu privire la autoritate; şi deşi au primit cu toţii aceiaşi chemare, a fost dată mai mult unui decât altora. Pe acest model a existat o diferenţă crescândă între episcopi şi printr-un important canon s-a avut grijă de orice pretenţie pentru ei, aşa că în fiecare provincie trebuia să fie unul a cărui opinie să fie mai cu greutate decât cele ale fraţilor: şi mai mult că anumiţi episcopi stabiliţi în oraşe mai importante trebuie să accepte responsabilităţi mai mari şi că prin ei grija de Biserica Universală trebuie să se centreze asupra Scaunului lui Petru şi că nu trebuie să se disocieze de capul ei. Oricine se găseşte pus asupra altora să nu creadă că altul este preferat lui; ci mai mult să dea aceeaşi ascultare pe care o aşteaptă de la alţii."[791]

Dacă această scrisoare de fapt aparţine anului 446 trebuie să presupunem, dincolo de orice evidenţă cu privire la interval, că au trecut trei ani şi ceva în care nu a mai existat nici o comunicare dintre Leon şi "vicarul" lui. Când Leon scrie din nou o face pentru a îşi exprima mulţumirea că Anastasie a fost împiedicat să participe la Sinodul ţinut la Efes în anul 449.[792] La scurt timp după aceasta Anastasie a murit şi locul lui a fost luat de Euxitheus. Nu există nici o dovadă că a existat o corespondenţă dintre Scaunul Roman şi acest nou episcop, dincolo de mărturia numelui lui dimpreună cu a altor episcopi illyriani în cursul adresei la începutul unui scrisori enciclice despre subiectul definiţiei dogmatice a Sinodului de la Calcedon.[793] Odată că această scrisoare evidenţele legate de relaţiile lui Leon cu vicariatul illyrian se sfârşeşc.

---

clericum ad suam ecclesiam metropolitanus redire compellet. Si autem longius recessit, tui praecepti auctoritate revocabitur." Cf. Sinodul de la Niceea canonaele 15 şi 16 şi Sinodul de la Sardica cano nul 18 (vers. Lat.=). Ultima provizie este proprie lui Leon probabil că era menită la practica crescândă de a locuii la Constantinopol.

[788] Ibid., 10. "De episcoporum a metropolita vocatione." Titlul este probabil corupt şi trebuie citit "De episcoporum ab Anastasio vocatione."

[789] Ibid., "si causa aliqua maior exstiterit ob quam rationabile ac necessarium sit fraternum advocare conventum, binos de singulis provinciis episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita ut a praestituto tempore non ultra quindecim dies qui convenerint retardentur." Pentru aceasta a se vedea Ep. 13, 2, JK 409, etc. Precauţia pentru întârzieri nepotrivite trebuie să fie derivată din Sinodul de la Sardina canonul 15 (vers. lat).

[790] Ibid., 11. "Si autem in eo quod cum fratribus tractandum definiendumve credideris diversa eorum fuerit a tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur." Cf. Ep. 6, 4, JK 404.

[791] Ep. 14, 11. "'Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit: et haec connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus cum dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis: quoniam et inter beatissimos apostolis in similitudinem honoris fuit quaedam discretio potestatis; et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut caeteris praeemineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est ne omnes sibi omnia vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia; et rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri sedem universalis ecclesiae cura conflueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam esse propositum, non moleste ferat aliquem sibi esse praelatum; sed oboedientiam quam exigit, etiam ipse dependat." Trebuie să remarcăm aici că Leon aproape că adoptă idea ciprianică, *De unitate* 4 şi 5 cu o alteraţie semnificativă. În loc de "sed exordium ab unitate proficiscitur, ut ecclesia Christi una monstretur," el scrie, "uni tamen datum est ut caeteris praeemineret." Fraza "in maioribus urbibus'" poate să fie comparată cu " qui maiores diocheseos tenes." Conc. Arelat., Ep. ad Silv., despre care Caspar, Geschichte, Vol. I, pp. 582f. Innocent I, Ep. 24, 2, JK 310 şi Boniface I, Ep. 15, 5, JK 365 care avea puncte de vedere diferite despre principiul de mai sus. Implicaţia argumentului lui leon este că "bisericile mai mari," Alexandria, Antiohia şi Constantinopol nu erau mai mari decât cea din Tesalonic subiect al ascultării Scaunului Roman. Pentru dezvoltarea gradual a acestei dei a se vedea Nota A cap 5, *Evoluţia privilegiilor petrine.*

[792] Eb. 47, JK 440, datate pe 13 octombrie 449.

[793] Ep. 150, JK 525, datată pe 1 septembrie 457.

Studiul care urmează ne sugerează că în modul în care el a abordat episcopatul illyrian, Leon a fost cât se poate de stânjenit de lipsa de tact sau agresivitatea actuală din partea lui Anastasie. În ciuda la toate acestea papalitatea ar fi putut stabilii o "santinelă" asupra estului, dar totuşi bisericile illyriane au arătat o tendinţă pururi crescândă de a urma conducerea venită de la Scaunul din Constantinopol şi au manifestat o respingere corespunzătoare de a accepta autoritatea Scaunului Roman fără nici o problemă, chiar şi în probleme de doctrină.[794] Un exemplu tipic a legăturii strânse dintre aceste biserici şi episcopul capitalei estice se găseşte în încercarea făcută de Anatolie de a obţine susţinerea pentru poliţa reprezentată de "canonul 28" de la Calcedon.[795] Dar adevăratul test al structurii create de papalitate a venit cam 20 de ani mai târziu, când papa Felix 3 l-a excomunicat pe Acachie, un successor al lui Anatolie.[796] Faptul că episcopatul illyrian s-a dat de partea lui Acachie „cu toată puterea"[797] a arătat că indiferent de precauţiile luate, ele nu au avut nici un efect pentru a prevenii absorbţia graduală a Illyricumului în orbita constantinopolitană. Totuşi, eşecul final al acestor precauţii nu poate să fie datorat numai lui Leon. Singurul lui obiectiv acolo la fel ca în alte locuri a fost menţinerea disciplinei canonice şi era cât se poate de natural ca el să privească menţinerea ei cât mai strânsă de ascultarea implicită a inducţiilor papalităţii. Nu a fost greşeala lui că adaptabilitatea covenientă a Constantinopolului s-a dovedit mai atractivă decât loialitatea necompromisă a principiului Scaunului Roman.

Notă adiţională

DEZVOLTAREA VICARIATULUI ILLYRIAN

Anul 379 este o un an de cotitură în istoria politică a provinciilor Illyricumului de est fiindcă în acel an cele două dioceze de „Dacia" şi Macedonia au fost transferate formal de împăratul Graţian jurisdicţiei colegului său Teodosie I.[798] Mai înainte ele au format o parte din prefectura Italiei, dar acum pentru prima dată au devenit o prefectură separată sub un prefect care avea centrul administraţiei în Tesalonic.[799] Nu a fost mult până ce această schimbare a produs repercusiuni în chestiunile bisericeşti. De fapt se aştepta că Illyricumul de est să devină subiect al controlului împăratului care locuia la Constantinopol, întreaga regiune fiind atrasă în ordinea ecclesială a acelui scaun.

Totuşi între timp bisericile acelor provincii au continuat să privească pe occident mai mult decât spre orient, după cum se arată în faptul că chestiunile au fost subiect al unui sinod de la Aquileia în anul 381.[800] Totuşi în acelaşi an primul sinod de la Constantinopol a indicat cât se poate de clar, prin intermediul canoanelor disciplinare,[801] direcţia viitoare a poliţelor ecclesiale constantinopolitane şi a devenit evident că dacă influenţa vestică în Illyricum era gradual sub presiune trebuiau totuşi luate nişte măsuri active.

Totuşi Damasus I, al cărui pontificat a fost contemporan cu aceste evenimente, a fost mulţumit să aibă relaţii cordiale cu Acholios, episcop de Tesalonic[802] şi dincolo de toate acestea nu a făcut nici un pas major de a exclude partea altor biserici în afacerile din Illyricum. Trebuie să ne dăm seama că pericolul situaţei din punctul de vedere al Scaunului Roman a fost agravat şi mai mult de absenţa oricăror limite definite ale jurisdicţiei la fel ca şi între provincii şi de dezvoltarea destul de înceată în domeniile organizării mitropolitane.[803]

Lui Siricius, succesorul lui Damasus i-a revenit sarcina de a face o mişcare reală în acest sens. Probabil că nu a fost până ce nu a primit un raport de la noul episcop de Tesalonic, Anysios, când el şi-a dat seama cât de urgentă era o atenţie faţă de disciplina din provinciile Illyriane. Acest raport a descoperit că un număr de cazuri de alegeri episcopale a avut loc în bisericile din prefectura illyriană şi în acest sens Siricius a găsit de cuviinţă să scrie din nou[804]

---

794 Cf. Atitudinea episcopilor illyriani faţă de anumite pasaje în Tomul lui Leon cf. Cap. 12 şi Mansi, Concilia, Vol. VII, 105C.

795 Ep. 117, 5, JK 493.

796 Ep. 6,2, JK 599, datată pe 28 iulie 484.

797 Duchesne, Origines (1889), p. 40, dar cf. JK 617.

798 Sozomen, H.E., VII, 4, I.

799 Gibbon, Decline and Fall, ed. Bury, Vol. II, p. 590 (1929).

800 Mansi, Concilia, Vol. III, 599-624. Despre acest sinod a se vedea Homes Dudden, St. Ambrose, Vol. I, pp. 200f.

801 Cf. Sinodul de la Const. 1, canonul 3 Mirbt, Quellen®, No. 137.

802 Cf. Damasus, Epp. 5 and 6, JK 237, 238.

803 Cu privire la acest lucru a se vedea Zeiller, Les origines chrétiennes dans les provinces Danubiennes, pp. 364-8. Scaune cu un statut mitropolitan recunoscut au existat cu siguranţă la începutul secolului al V-lea.

804 JK 257. Pentru alte exemple a erorii corepondenţei papale a se vedea mai jos.

în anul următor fiind un anumit motiv pentru care el a eşuat în prima sa replică când scrisoarea nu a ajuns la destinaţie. Într-o comunicare de mai apoi[805] el a insistat ca nici un episcop să nu fie hirotonit mai înainte ca acest candidat să fie aprobat de Scaunul Tesalonicului şi prescriind acest lucru, imediat ce scaunul a devenit vacant, Anysios trebuie să meargă în oraş în persoană sau dacă nu să trimită instrucţii scrise episcopilor provinciei pentru adunarea unui sinod provincial şi hirotonia unui episcop ortodox cu o viaţă şi comportament exemplar, un cleric cu o bună poziţie între clerici, şi în conformitate cu îndreptările Sinodului de la Niceea al Bisericii Romane."[806]

Deşi Siricius nu a făcut nici o menţiune explicită a Scaunului Constantinopolului în scrisoarea lui, trebuie să presupunem că Scaunul Roman a auzit de pretenţiile sale crescânde cu vizibil discomfort. Cât de considerabile au devenit acele pretenţii a fost preînchipuit de faptul că episcopul lui a tins să îşi asume probabil tăria canoanelor constantinopolitane pe care deja le-am menţionat, un fel de primat sau exarhat în cadrul "diocezei" Traciei[807] imediat după ce acele canoane au fost publicate. Evident, că scaunul din Heraclea, mitropolia originală a provinciei Europa, a fost pusă deplin în umbră.

Importanţa crescândă a afacerilor illyriene din punctul de vedere al Scaunului Romei este clar ilustrată în cea mai timpurie scrisoare[808] care a supravieţuit a papei Inocent I. Această scrisoare se referă la poziţia lui Anysios şi confirmă statutul atribuit Scaunului de Tesalonic "de Damasius 1, Siricius şi Anastasie 1" interpretând puterile deja confirmate despre acest scaun care a inclus dreptul "de a lua la cunoştinţă de toate lucrurile care sunt făcute în acele provincii."[809]

După moartea lui Anysios succesorul lui Rufus a primit o confirmare a autorităţii încredinţate predecesorului său. Scrisoarea în care a fost conţinută[810] a enumerat principalele provincii care compuneau sfera jurisdicţiei sale: *Achaia, Thessalia, Epirus vetus, Epirus nova, Creta, Dacia Mediterranea, Dacia Ripensis, Moesia, Dardania şi Praevalitana.* Inocent insistă că drepturile mitropoliţilor trebuie să fie respectate, din moment ce Rufus este doar în poziţia unui *primus inter primates.*[811] Totuşi el este responsabil pentru toate bisericile din Illyricum ca viceregent al Scaunului Roman.[812] Toate comunicările episcopilor locali cu acel scaun trebuie să treacă prin el şi în adăugire, toate problemele mai puţin cele serioase[813] trebuie să fie determinate de el şi dacă el vrea să facă, el poate numii asesori episcopali în acest sens. Totuşi, Inocent nu spune destul de clar cât de departe trebuia să intervină Rufus în alegerile episcopale. Este posibil că el a intenţionat provizia făcută de Siricius şi el în cazul predecesorului lui Rufus să fie suspendată, fiind destul de precaut să prevadă genul de dificultate care ar putea să apară în eventualitatea în care el era abuzat.[814]

Au mai trecut încă doi ani până când a început din nou corespondenţa. Se pare că între timp au fost adresate Scaunului Roman scrisori de plângere de diferiţi episcopi illyrieni cu referinţe speciale la comportamentul vicarului papal. Ele susţineau că Rufus şi unii dintre episcopii lui colegi au permis clericilor care s-au asociat cu Bonosus[815] (călcând pedeapsa excomunicării pronunţate de Sinodul de la Capua[816]) şi acum doreau să se reconcilieze cu Biserica, ca să fie restauraţi la oficii cu condiţia că vor respinge voturile lor de mai înainte; şi că această abordare era susţinută pe justificarea canonului de la Niceea care prescria abordarea ex-novaţienilor.[817] Inocent era evident într-o dilemă.

---

[805] Ep. 4, JK 259, probabil datată din anul 386.

[806] Ibid., "catholicum episcopum et vita et moribus probatum, secundum nicaenae synodi statuta vel ecclesiae romanae, clericum de clero meritum ordinare,' on which see p.177, n.8. Cf. Jaffé-Kaltenbrunner, Regesta, Vol. I, p. 41. Să remarcăm că Siricius pune Biserica Romană pe picior de egalitate cu Sinodul de la Niceea.

[807] Socrates, H.E., v. 8; cf. Conc. Const., I, Canon 2. Mirbt, op. cit., No. 137.

[808] Ep. 1, JK 285, datată anul 402.

[809] Ibid., " omnia, quae in illis partibus gerantur, . . . cognoscenda." Dacă Damasus a dat puteri formale lui Achilios, nu a rămas nici o dovadă în acest sens. Posibil că scrisorile lui Anastasie pe acest subiect au fost pierdute la fel de bine.

[810] Ep. 13, 2, JK 300, datată pe 17 iunie 412.

[811] Ibid., 3, " salvo eorum primatu." Trebuie să remarcăm că „primas" şi „metropolitanus" sunt încă sinonime în aceste vremuri.

[812] Ibid., "nostra vice." Este posibil că Inoce nt a derivat idea unui vicariat din oficiul de *Vicarius* în administraţia civilă contemporană. Cf. Cap. 1. Acest ofiţet era reprezentativul unei „dioceze" a Prefectului Praetorian numit pentru a avea de a face cu afacerile din ariile îndepărtate de centrul Prefecturii.

[813] Pentru această proviziile cu privire la *causa maior* a se vedea mai sus.

[814] Chiar Inocent ne spune Ep. 13, 3, JK 300, că Scaunul Roman a făcut paşi pentru a face o coleţie de scrsori mai timpurii cu privire la bisericile illyriene, o măsură care sugerează că relaţiile cu acele biserici deja tindeau să fie nemulţumitoare.

[815] Bonosus a fost episcop de Niş (Naissus) şi a fost examinat de Anysios la cererea sinodului din Capua cu acuza de învăţat împotriva pururea fecioriei Sfintei fecioare Maria. Cf. Ambrose, De causa Bonosi, 3. P.L. 16, 1172.

[816] Anul 391. Despre acest sinod a se vedea Homes Dudden, St. Ambrose, Vol. II, . 398ff.

[817] Sinodul de la Niceea canonul 8.

Dacă el îngăduia legitimitatea acestei acţiuni el se confrunta cu pomenirea evidentă că acest canon Niceean era irelevant şi nu era aplicabil decât în particular. Totuşi alternative implica respingerea comportamentului propriului lui "Vicar."[818] Soluţia problemei pe care el de fapt a adoptat-o se datorează foarte mult calităţilor lui de om de stat, fiindcă în timp ce s-a arătat gata să permită circumstanţelor excepţionale să justifice acţiunea, tehnic nepotrivită în sine, el a făcut cât se poate de clar că o astfel de acţiune nu putea fi tolerată în viitor.[819]

Totuşi Inocent a fost pregătit să permită „Vicarului" lui să aibă mână liberă din câte ne putem da seama dintr-un incident de mai apoi din istoria bisericilor illyriene. Se pare că doi episcopi Illyrieni a fost condamnaţi de un sinod general condus de Rufus şi aceştia au făcut apel la judecata Scaunului Roman. În ciuda obiecţiilor ridicate de partea lor de judecători, Inocent a decis să trebuie să fie rejudecat din nou, deşi a ajuns la concluzia că verdictul original a fost justificat. Informaţiile care au ajuns până la noi sunt din nefericire incomplete, dar este evident din scrisoare, în care Inocent îşi publică decizia lui,[820] că Rufus şi colegii lui au arătat destul de mult resentiment cu privire la înclinaţia arătată de Scaunul Roman de a revizuii sentinţa pe care ei deja au pronunţat-o.

Nu există nimic care să indice că Zosima succesorul lui Inocent a avut implicaţii directe cu aceste provincii. Probabil că la fel de bine prestigiul Scaunului Roman a implicat cu privire la subiectul nefericit al poliţei cu privire la bisericile din Galia şi Africa. Între timp, totuşi, după cum vom vedea, episcopul de Constantinopol apare că s-a folosit la maxim de timpul avut la dispoziţie.

Bonifaciu I care a urmat lui Zosima la sfârşitul anului 418, s-a văzut pus cu această situaţie destul de delicată. Ea a apărut din faptul că Perigenes, după ce a fost hirotonit pentru Scaunul din Patras, probabil cu cunoştinţa şi aprobarea lui Rufus, i-a fost respinsă instalarea de biserica locală şi drept rezultat a fost invitat să ocupe Scaunul mitropolitan vacant al Corintului. Totuşi se pare că Rufus a ridicat mai multe obiecţii şi în consecinţă clericii corintieni au adresat un apel lui Bonifaciu cerându-i să îl confirme pe Perigenes ca episcop al bisericii lor.

Papa a aprobat cererea corintenilor în ciuda obiecţilor care ar putea să apară din confruntarea cu canonul niceean care interzicea mutaţii dintr-un scaun în altul şi i-a scris lui Rufus[821] exprimându-şi lipsa de răbdare că nu a primit un raport de la el cu privire la această problemă.[822] Când a sosit un raport lung, Bonifaciu i-a scris din nou lui Rufus[823] confirmând numirea lui Perigenes în Scaunul Corintului şi l-a instruit să i-a măsuri puternice împotriva celor care persistau în opoziţie. În aceiaşi scrisoare el a reafirmat autoritatea lui Rufus faţă de bisericile illyriene ca fiind viceregent al Scaunului Apostolic.[824]

Totuşi în ciuda deciziei date de Bonifaciu, problema nu a ajuns la final. "Opoziţia" nu a dăunat cu nimic şi a continuat cu a îşi prezenta cazul în faţa curţii, în care aveau încredere şi fără de nici o îndoială cu un motiv considerabil, credeau că vor obţine o decizie favorabilă.[825] Atticos care acum se ocupa de caz, era deja episcop ale Constantinopolul de 12 ani sau chiar mai mult şi în mod sigur se putea baza pe susţinerea tânărului împărat Teodosie II. Prin urmare nu poate să fie o simplă coincidenţă că anul 421 a văzut publicarea guvernului estic a unui rescript semnificativ care oferea chestiunilor discutate apărute între bisericile din Illyricum ca ele să nu fie trimise unui verdict sinodal "fără cunoaşterea episcopului oraşului Constantinopol, care se bucura de aceleaşi privilegii ca Roma antică."[826] Acest lucru însemna efectiv că Scaunul Constantinopolului trebuia să fie legat pe viitor de afacerile illyriene şi nu a fost dificil de a prevedea complicaţia care ar fi putut apărea dintr-o astfel de provizie.

---

[818] Cf. situaţiei create în legătură cu apelul lui Atticus către Leon. A se vedea mai sus.

[819] Ibid., 3. "'Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, et de reliquo maxima sollicitudine praecavendum." O formă de cazuistică folosită destul de frecvent în istoria de mai apoi a papalităţii. Cf. Gratian, Concordantia, c.41, qu.1. un exemplu modern poate să fie găsit în Maynard Smith, Frank, bishop of Zanzibar, pp. 161f.

[820] Ep. 18, JK 304 304 este o dată nesigură şi cel mai probabil anul 414.

[821] Ep. 4, JK 350, în mijlocul sau prima parte a anului 419.

[822] Ep. 5, 4, JK 351. Această secţie este pusă la finele secţiei JK 351 dar probabil că nu aparţilea de JK 350 ultima secţie fiind transferată la JK 351. Cf. P.L. 20, 758.

[823] Ep. 5, JK 351, datată pe 19 septembrie 419.

[824] Ibid., 2.

[825] Cf. Epp. 13, 14 şi 15, 363-5.

[826] Cod. Theot XVL ii, 45 adresată lui Filip prefect de Illyricum pe data de 14 iulie 421. " Ut si quid dubietatis emerserit, id oporteat non absque scientia viri reverentissimi sacrosanctae legis antistitis urbis Constantinopolitanae, quae Romae veteris praerogativa laetatur, conventiri sacerdotali sanctoque iudicio reservari." Deşi rescriptul este preocupat în primul rând cu rezolvarea unui punct disputate de doctrină, totuşi este evdent că implică o extensiune considerabilă de privilegii atribuite Scaunului de Constantinopol de Sinodul de la Const., I, canonul 3. "Conventui sacerdolati" evident că se referă la συνοδος ενδημουσα al acelui scaunul, despre care a se vedea mai jos.

Imediat ce detaliile acestui rescript au fost făcute cunoscute Scaunului Roman, Bonifaciu a adresat o cerere urgentă Împăratului Hororius la Ravena pentru a face un apel de încălcare a legii.[827] Prin urmare împăratul a adresat o comunicare[828] privată nepotului său imperial şi chiar coleg şi a primit o replică mulţumitoare.[829] Cu toate acestea totuşi episcopii de Constantinopol au continuat să exercite autoritatea[830] lor nou câştigată într-un fel care ar fi putut aduce îndoieli cu privire la guvernul constantinopolitan.

"Opoziţia" corintiană care se presupune că a fost încurajată de susţinerea pe care a primit-o de la Atticos, a început să adune un prim sinod, unde verdictul pronunţat de Scaunul Roman a fost respins şi Perigenes declarat depus.[831] Când vestea a ajuns la Bonifaciu despre acest *démarche* al său, evident că el a fost cât se poate de indignat şi pe lângă faptul că a adresat o mustrare acută corintenilor reclacitranţi, a afirmat că Rufus este „vicarul" lui. Într-o scrisoare de mai înainte[832] el face un atac viguros indirect bazat pe prezumţia Scaunului din Constantinopol şi atrage atenţia nu numai la primatul Scaunului Roman dar la fel de bine la ordinea precedenţei atribuite dreptului canonic a "bisericilor mai mari."[833] În adăugire la aceste lucru el pune un accent special pe ireversibilitatea verdictelor pronunţate de Scaunul Roman.[834] În cele din urmă el repetă că Perigenes este confirmat de el în posesia Scaunului din Corint şi arată refuzul lui de a accepta decizia lui care va aduce cu sine pedeapsa cu excomunicarea de către Scaunul Roman: orice alte alegaţii împotriva episcopului lor vor fi făcute de corinteni lui Rufus, "căruia îi sunt încredinţate toate problemele ca viceregentului meu."[835]

Într-o altă scrisoare adresată lui Rufus[836] el l-a asigurat pe "vicarul" lui că "binecuvântatul apostol Petru a încredinţat toate problemele bisericii din Tesalonic lui ca fiind reprezentativ ca el să fie ca unul care are responsabilitate pentru mulţi, o responsabilitate pe care numirile recente nu au nici un drept să o diminueze, fiindcă nu au nici o autoritate. Aceasta fiindcă nu trebuie să dăm loc eforturilor acelor oameni care sunt inspiraţi de o dorinţă de schimbare şi o tânjire pentru o cinste care nu li se cuvine."[837]

Scriitorul continuă să îşi exprime indignarea cu privire la sinodul illyrian care ar fi trebuit să treacă în revistă o sentinţă pronunţată de Scaunul Roman şi dacă este să ne arătăm dispreţul total pentru rescriptul teodosian recent, i se încredinţează o decizie a unui caz care implică o acuză împotriva episcopului illyrian de către episcopul de Tesalonic.[838]

În adăugire la aceste două comunicaţii, Bonifaciu a adresat încă o scrisoare episcopilor Tesaliei.[839] Această provincie avea un număr de episcopi care erau în favoarea unor relaţii mai strânse cu Scaunul din Constantinopol şi prin urmare aveau nevoia unei amintiri mai acute a datoriilor lui de a asculta de „vicarul" Scaunului Roman. Astfel

---

827 Ep. 7, JK 353, datat pe 1 iulie 420.

828 Inter Bonif. Epp., No. 10. P.L. 20, 769f.

829 Ibid., No. 11. Genuinitatea acestor scrisori este susţinută de Duchesne, L'Illyricum ecclésiastique, p. 531.

830 Este posibil ca Teodosie să nu îşi fi ţinut niciodată cuvântul. Moartea lui Honorius pe 423 pare că a făcut tot apelul promis superfu. În orice caz rescriptul ofensator a fost inclus în colecţia de legi elaborate de Teodosie II şi cunoscute ca Codex Theodositanus, anul 438.

831 Acest lucru poate să fie dedus din scrisorile lui Bonifaciu în special Ep. 15, JK 365. În orice caz după cum am văut oponenţii lui Perigenes aveau dreptul canonic de partea lor.

832 Menţionată în Ep. 13, JK 363. Este nesigur dacă această scrisoare trebuie să fie identificată cu Ep. 15, JK 365. Subiectul scrisorii susţine identificarea dar este posibil că pe lângă scrisoarea adresată întregului episcopat illyrian a mai existat un alt document în special făcut pentru beneficiul sinodului corintian care este acum pierdut.

833 Ep. 15, 5, "si placet recensere canonum sanctiones, reperietis quae sit post ecclesiam romanam secunda sedes, quaeve sit tertia.'" Este cât se poate de posibil că Bonifaciu face un recurs la teoria damasină a celor trei scaune petrine cuprinse în manifestul din anul 378 Decretum Gelasianum, c. 3. Cei care consideră că Bonifaciu se referă la ultima versiune latină interpolată î n vesiunea Sinodului de la Niceea canonul 6 ignoră referinţa pe care el o face la acel canon în Ep. 14, 1, JK 364, unde este cât se poate de mplicat că el ştia de canon numai în forma lui originală. Despre manuscrisul Chieti în care are loc interpolarea a se vedea Maassen, Quellen, Vol. I, pp. 526f. Punctul observaţiei papei este evident de a exlude pretenţiile Constantinopolului.

834 Ibid., 5, ""nemo unquam apostolico culmini, de cuius iudicio non licet retractari, manus obvias audaciter intulit." Cf. Zosimus, Ep. 12, 1, JK 342. "Nobis tantum esset auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia." Totuşi importanţe acestei pretenţii este greu de exagerat.

835 Ibid., 8, "quoniam servandus accusatori locus est. . . . Rufus cui ad vicem nostram cuncta committimus."

836 Ep. 13, JK 363, datată pe 11 martie 422.

837 Ibid., 1, "vice sua beatus apostolus Petrus ecclesiae Thessalonicensi cuncta commisit, ut intelligat se sollicitudinem manere multorum, quam minorem facere nova, quae vires habere non possunt, testamenta non debent. Non est enim eorum cedendum studiis, quos novitas rerum et in debitae desiderium dignitatis accendit. " Nova testamenta" face aluzie evident la respecritul din anul 421. În acelaşi timp nu este posibil ca Bonifaciu să se gândească la Sinodul din Constant. canonul 3.

838 Ibid 2 şi 3.

839 Ep. 14, JK 364 din 11 martie 422.

papa cheamă atenţia lui oficiului Sfântului Petru în legătură cu Biserica universală, drept sursă a evanghelizării şi astfel sursă a disciplinei ecclesiale.[840] El arată că autoritatea Scaunului Roman nu depinde aşa de mult de canoanele de la Niceea cât de promisiunea Domnului făcută Sfântului Petru.[841] După ce s-a referit la sinodul adunat de partidul de opoziţie de la Corint ca meritând să fie cenzurat[842] el declară că dacă este să fie făcută vreo obiecţie împotriva comportamentului lui Rufus, ale căruit privilegii cu privire la bisericile din Illyricum nu sunt noi, ci atribuite scaunului său de mult de papii de mai înainte, o astfel de obiecţie trebuie să fie adresată Scaunului Roman, în loc să fie adoptate noi metode contrare dreptului canonic.[843]

Când din nou a fost nevoie de intervenţia papalităţii în afacerile illyriene locul lui Bonifaciu era ocupat de Celestin I. Cam după cinci ani după controversa corintiană, la care tocmai ne-am referit , Celestin a primit un apel din partea lui Felix, episcop de Apollonia, cu privire la un verdict pronunţat împotriva lui de sinodul provincial de *Epirul nova.* El l-a declarat pe Felix nevinovat şi într-o scrisoare pe care el a adresat-o mitropoliţilor de Illyricum,[844] folosindu-se de ocazie pentru a apăra din nou şi cu o precizie mult mai mare decât a predecesorilor lui vicariatul tesalonician. El a arătat că toate problemele de apel trebuie să fie aduse în faţa lui Rufus şi că nici un episcop nu trebuie să fie hirotonit fără aprobarea lui şi nici un mitropolit nu trebuie să asume conducerea provinciei încredinţate lui cu acordul papei.[845] Mai mult, toate comunicările cu Scaunul Romei trebuie să treacă prin mâinile lui.[846]

Creatorii vicariatului Illyrian, posibila excepţie a lui Inocent I, s-au sustras întotdeauna de a aborda cel mai serios obstacol în calea succesului, mai precis dificultatea de a lega autoritatea canonică de mitropoliţi cu privilegiile speciale atribuite papalităţii de Scaunul din Tesalonic.

Aşa că lui Xysus III şi succesorului lui Leon I i-a revenit într-un anume fel datoria de a se adapta. De la alegerea ultimului în anul 432, a avut loc o nouă modificare a sferelor respective de influenţă a împăraţilor estici şi vestici, cu rezultatul că orbita Constantinopolului a fost şi mai mult lărgită în direcţie vestică.[847] Mai mult, au avut loc unele schimbări importante în episcopat. Scaunul Constantinopolului rămas vacant după moartea lui Maximian, a fost ocupat de alegerea lui Proclu, în timp ce Rufus din Tesalonic a fost succedat de Anastasie. Astfel de schimbări fără doar şi poate că urmau să afecteze situaţia Illyricumului de est, în special fiindcă noul episcop de Constantinopol avea o personalitate care în nici un fel nu rata oportunităţi pentru a îşi extinde influenţa scaunului său.[848] Este posibil că unii dintre mitropoliţii illyrieni au crezut că a venit vremea să facă clar episcopului de Tesalonic că ei nu mai voiau să primească indicaţii din această parte şi acest lucru era la fel cu punctul de vedere împărtăşit de Perigenes mitropolit de Corint, care din nou a ieşit în relief. Se pare că Xystus a primit un raport de la noul său „vicar", Anastasie, care spunea că Peregines crea probleme. Rezultatul imediat al acestui fapt a fost trimiterea a două scrisori de la Roma, una adresată lui Peregines însuşi,[849] care îl avertiza că aceiaşi "ascultare trebuie ca el să o arate lui Anastasie la fel ca şi altor mitropoliţi din Illyricum." Cealaltă scrisoare a fost trimisă unui sinod adunat la Tesalonic sub preşedinţia lui Anastasie.[850] Aici papa a insistat că privilegiile date lui de către Scaunul din Tesalonic nu erau cu nimic diferite decât cele ale date lui de

---

[840] Ep. 14,1. "Institutio universalis nascentis ecclesiae de beati Petri sumpsit honore principium." Cf. Innocent, Ep. 25, 2, JK 311.

[841] Ibid. "Nicaenae synodi non aliud praecepta testantur: adeo ut non aliquid super eum ausa sit constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri: omnia derique huic noverat Domini sermone concessa." Dacă nu ar fi fost textul de la Sinodul de la Niceea caonul 6 în forma lui "interpolată" Bonifaciu cu greu ar fi putut scrie aceste cuvinte. Pentru folosinţa unui text "interpolat" a se vedea mai jos.

[842] Ibid., 2. " Accipite ergo admonitionem et correptionem nostram," citing 1 Cor. iv. 21.

[843] Ibid., 4, "ideo tenet sedes apostolica principatum, ut querelas omnium licentes acceptet. . . . Cesset novella praesumptio."

[844] Ep. 3, JK 366, datată din 424. Trebuie să remarcăm că numele de Perigenes mitropolit de Corint apare în capul listei.

[845] Ibid. "Sine eius consilio nullus ordinetur: nullus usurpet, eodem inconscio commissam illi provinciam."

[846] Ibid., "" per eum etiam ad nos, si quid est, referatur."

[847] Anul adevărat al acestei modificări este îndoielnic. Ar fi putut avea loc odată cu întronizarea lui Valentinian III cu Licinia Eudoxia, fiica lui Teodosie II care a avut loc în a nul 424 şi pe de altă parte nu ar fi putut avea loc decât în anul 437, data căsătoriei lor. Autorităţile sunt Cassiodorus, Varia, XI, 1, 9; Jordanes, Rom. 329, M.G.H., Vol. V, 1, p. 42. Cf. Zeiller, op. cit., p. 6, n. 1 and Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 225, n. 5. Mărirea exactă a teritoriului transferat autorităţii guvernului estic nu este sigură dar se pare că a luat o parte considerabilă a "diocezei" Illyricumului de vest.

[848] O astfel de oportunitate se pare că a oferit un sinod ţinut la Constantinopol probabil în anul 436. A se vedea Theodoret, Ep. ad Flavian, 86. P.G. 83, 1277-81. Cf. Xystus III, Ep. 10, 3, JK 396. Subsecevent o afirmaţie doctrinală a evoluat acolo circulată de Proclu între anumiţi episcopi care deţineau scaune în Illyricumul de vest în vederea aprobării. Cf. Dionysius Exiguus, ed. Spicilegium Casin., Vol. I, 38, p. 144 şi Zeiller, op. cit., p. 371, n. 2.

[849] Ep. 7, JK 393, datată din 435.

[850] Ep. 8, JK 394, datat pe 8 iulie în acelaşi an.

predecesorii lui în Scaunul Romei.[851] În acelaşi timp el îi asigură pe episcopi mitropoliţi că drepturile lor în propriile lor provincii rămâne intact: el a scris că "mitropoliţii trebuie să aibă dreptul de a hirotonii în provinciile lor; dar nimeni nu se va aventura să hirotonească (un episcop) fără cunoaşterea şi aprobarea lui, pe care noi intenţionăm să fie consultaţi cu privire la toate hirotoniile. Fie ca restul chestiunilor mai serioase să fie aduse în faţa episcopului de Tesalonic. Lui îi aparţine responsabilitatea supremă de a testa şi examina deplin pe toţi cei care sunt chemaţi la episcopat. El are dreptul de a ales din rândurile voastre pe cel mai buni şi pe cei mai zeloşi şi să îi coopteze ca judecători într-o chestiune de acest fel."[852]

În definirea puterile lui Anastasie, Xystus nu a făcut decât să întărească privilegiile deja desemnate Scaunului de Tesalonic de papi din trecut, totuşi nevoia constantă de a reitera acele privilegii pare că sugerează că au fost experimentate mai multe dificultăţi practice considerabile.

Ultimele două scrisori care au aparţinut acestui pontificat care se referă la afacerile illyriene au fost realizate târziu în anul 437. A fost în acest an după cum am văzut când Proclu al Constantinopolului a făcut un progres notabil în a îşi extinde spre vest autoritatea scaunului său.[853] Una dintre aceste scrisori adresate chiar lui Proclu,[854] şi trebuie fără nici o îndoială să fie privită ca o consecinţă a unui raport care a ajuns la Scaunul Roman cum că episcopii şi clericii care au fost nemulţumiţi cu regimul lui Anastasie şi a susţinătorilor lui erau bineveniţi la Constantinopol. Xystus, care plin de tact a lăudat zelul lui Proclu în apărerea dreptului canonic, îndeamnă că nici un cleric nu trebuie să fie acceptat care nu poate produce *litterae formatae* semnate de episcopul de Tesalonic.[855]

Cealaltă scrisoare deja menţionată a fost adresată sinodului tesalonician.[856] Scriitorul, făcând aluzie la afirmaţia doctrinară produsă la Constantinopol mai de vreme în acel an,[857] avertizează pe episcopii de Illyricum că nici o afirmaţe de acest fel nu poate să fie acceptată cu excepţia care a fost formal aprobată de Scaunul Roman. El adaugă că controversele în care episcopii sunt implicaţi trebuie să fie adresate Scaunului de la Tesalonic şi dacă episcopul de acolo nu poate rezolva problema ea trebuie să fie dusă la Scaunul Roman pentru o decizie finală.[858]

Câţiva ani după aceste evenimente a fost linişte. Când este reluată corespondenţa dintre Tesalonic şi Roma locul lui Xystus a fost luat de Leon I, ale cărui relaţii cu Illyricumul estic au format unui capitol precedent.

S-a sugerat uneori că nu este corect să vorbim de un vicariat illyrian ca fiind fapt sau în intenţia unei instituţii permanente ci mai bine spus că privilegiile de care s-a bucurat Scaunul de Tesalonic au fost de natura unor concesiuni personale şi individuale făcute de ocupanţii succesivi al Scaunului Roman la episcopii succesivi ai Tesalonic. Evident că este adevărat că corespondenţa papală despre acest subiect arată repetiţii şi reînnoiri frecvente ale privilegiilor. Totuşi faptul că a fost necesar pentru Celestin I de exemplu, de a susţine puterea deja dată lui Rufus, "vicarul" lui de Bonifaciu I[859] ceea ce nu implică faptul că acele puteri au fost privite ca lipsind după moartea predecesorului. O explicaţie mai bună poate să fie probabil găsită în ameninţarea recurentă a ordinii canonice, din punctul de vedere al Scaunului Roman, care a apărut din influenţa crescândă a Scaunului din Constantinopol. Eşecul final al experimentului s-a datorat la două cauze: primul este progresul inevitabil al Constantinopolului, care în afacerile bisericeşti a dus la publicarea canonului 28 de la Calcedon şi în probleme seculare a recuceririi în ultima parte a provinciilor lui Iustinian I şi în al doilea rând dificultatea fundamentală a reconcilierii autorităţii Scaunului de Tesalonic care se baza numai pe fiat-ul Scaunului Roman, cu privilegiile episcopilor mitropolitani confirmate de canoanele de la Niceea. Episcopii

---

851 Ibid. "Nos... Anastasio tantum tribuimus, quantum decessoribus ipsius a nostris decessoribus attributum."

852 Ibid. "Habeant honorem suum metropolitani singularum (provinciarum), salvo huius privilegio quem honorare debeant amplius honorati. In provincia sua ius habeant ordinandi; sed hoc, inscio vel invito quem de omnibus volumus ordinationibus consuli, nullus audeat ordinare. Ad Thessalonicensem maiores causae referantur antistitem. Ipsum maior cura respectet, eos qui ad episcopatum vocantur discutiendi sollicitius et probandi. Ipse optimos solertissimosque de vestro numero eligat, quos negotiis secum asciscat arbitros; aut sine se tribuat qui in disceptationem missa componat."

853 A se vedea mai sus.

854 Ep. 9, JK 395, datată pe 18 decembrie 437.

855 Ibid., 2, "si sine eius (sc. Anastasii) epistolis atque formata venire tentaverit, tamquam disciplinae ecclesiasticae despector et contemptor canonum, quos nos temerari ex aliqua parte non patimur, habeatur."

856 Ep. 10, JK 396 la fel de bine pe 18 decembrie 437.

857 A se vedea mai sus.

858 Ibid., 2, "sua (sc. Anastasii) sollicitudine, si quae inter fratres nascantur, . . . actiones distinguat atque definiat, et ad eum quidquid a singulis sacerdotibus agitur, referatur... , (3g)... aut ad nos, si illic finiri non potuerit, eodem tamen Suis litteris causam omnem quae vertitur prosequente, veniat examen. "

859 A se vedea mai sus.

Constantinopolului au fost destul de logici să vadă că dacă canoanele niceene ar fi putut să fie îmbunătăţite de Scaunul Romei, nu era nici un motiv pentru ca datoria îmbunătăţirii să fie asumată de propriile lor interese la fel de bine. Era numai o chestiune de timp până când tot experimentul Vicariatul să se frângă. Totuşi a fost un experiment din care papalitatea a învăţat mult ceea ce se va dovedii o valoare considerabilă în viitor.

CAPITOLUL 9

LEON ŞI BISERICILE DIN EST. I

1. ÎNCEPUTUL CONTROVERSEI EUTIHIENE

Zorii secolului al V-lea păreau că au puţine promisiuni pentru securitatea Imperiului de est. Teodosie I a reuşit cu adevărat să realizeze o măsură considerabilă de reorganizare şi unificare atât de mult amânată după confuzia politică şi ecclesială a domniilor precedente. Din nefericire el a fost mutat din scena acţiunii mult prea repede pentru munca care a început să fie terminată şi care a fost lăsată mâinilor apatice ale fiului său şi succesorului Arcadie care a fost lipsit de înclinaţia sau abilitatea pentru această datorie, pentru a duce mai departe poliţa tatălui său. După cum era de aşteptat, atât Arcade şi succesorul lui Teodosie II, au permis controlul efectiv al guvernului să treacă în mâinile femeilor sau şarmberlanilor curţii, aşa încât pentru un timp o mare proporţie a lumii estice a fost subiectul vonţei fie a unui eunuc sau a unei persoanlităţi feminine.

În ceea ce priveşte statutul părţii estice a imperiului în această perioadă am spus destule altundeva.[860] Totuşi ne va ajuta mai bne să cuprindem natura dificultăţilor cu care s-a confruntat Leon, dacă sumarizăm scurt dezvoltările ecclesiale care au avut loc în primele decade ale secolului.

În primul rând, Scaunul Constantinopolului mulţumită nu numai asocierii cu scaunul Imperiului dar şi persoanlităţii unor episcopi ca Ioan Hrisostom şi Atticus, au dobândit o importanţă predominantă între bisericile estice. Călcâiul lui Ahile a fost găsit în tăcerea canoanelor de la Nicea cu prvire la pretenţiile de jurisdicţie, motivul evident fiind cel al faimosului canon al şaselea care a fost făcut pentru a păzii interesele Scaunelor din Alexandria şi Antiohia. În orice caz a fost mai înainte de ridicarea Scaunului constantinopolitan la o poziţie de influenţă în Biserică. Aşa că a fost uşor pentru a controverslă cum a fost cea cu privire la legătura despre încercarea făcută de Nestorie, episcop de Constantinopol, de a populariza teoriile hristologice a lui Diodor al Tarsului şi Teodor de Mopsuestia care au fost transformaţi într-o lută pentru predominaţia între Scaunele Constantinopolului şi Alexandria. Trebuie să amintim că aceste teorii au fost foarte distinse de doctrina asociată cu scaunul din urmă, în acea că au pus accent pe realitatea umanităţii lui Hristos, în timp ce hristologia alexandrină tindea să accentuieze plinătatea Dumnezeirii Sale. Diodor, Teodor ş Nestorie, care au datorat pregătirea lor şcolii din Antiohia, nu au văzut nici un pericol în crezul într-un singur Hristos, vorbând despre un fel de unire "ontingentă" sau "morală" între naturile Dumnezeirii şi Umanităţii şi a fost nevoie să se concluzioneze meritele acestor opinii rivale că un sinod general a fost format la Efes sub preşedinţia lui Chiril al Alexandriei în anul 431. Cursul precis al evenimentelor la acest sinod[861] nu ne interesează imediat aici. Vom trece să luăm în considerare consecinţele imediate.

Odată cu plecarea lui Chiril şi a susţinătorilor lui din oraş, primul Sinod de la Efes, acum recunoscut de toată lumea ca al treilea sinod ecumenic, a ajuns la un final abrupt.[862] Chiar şi ala Chiril a reuşit să obţină principalele lui două obiective, adică umilirea Scaunului de la Constantinopol prin depundea şi exilarea episcopului său Nestoei şi stabilirea hristologiei alexandrine, care susţinea o unire "ipostatică" sau personală între Dumnezeire şi Umanitatea lui Hristos, ca fiind opusă ipotezei antiohiene a unei uniri "morale" sau "conjunctive", ca adevăratul standard al ortodoxiei.

Pe tot parcursul controversei care a dus la convocarea sinodului, Chiril a fost asigurat de susţinerea papei Celestin I,[863] şi promovarea lui Maximian de a umple scaunul vacant al Constantinopolului, a cărui cadnidatură a fost mai de succes în special fiindcă a fost cunoscut ca fiind în favorea hristologiei chiliriene, el putând să fie mulţumt că cea mai mare parte a lumii creştine susţinea această doctrină. Doar Ioan, episcop de Antiohia, dimpreună cu un grup

[860] A se vedea cap. 1.
[861] Pentru a mărturie scurtă a acestor evenimente a se vedea Kidd, Roman Primacy, pp. 106ff.
[862] Conc. Eph., Actio VI, 25. Mansi, Concilia, Vol. IV, 1465; Collectio ad Eph. 14, id. tbid., Vol. V, 255.
[863] Epp. 8-20, 22-5, JK 372-80, 385-8.

de mitropoliţi şi alţii subiecţi ai jurisdicţiei antiohene, se pare că au rămas în obscuritate. Totuşi la doi ani după încheierea sinodului s-a găsit o mijloc de a reconclia un punct de vedere aparent ireconciliabil dintre Antiohia şi Alexandria şi cu acceptarea lui Chiril şi Ioan la fel de bine *Formula de Reuniune* din anul 433, un fel de faţadă a unităţii doctrinare între cele două şcoli rivale ale estului a fost creată. Totuşi chestiunea prioritatea ecclesială a fost legată de a crea mult mai repede şi cu alegerea lui Proclu pe Scaunul Constantinopolului pentru a umple scaunul vacant lăsat de moartea lui Maximian, noi eforturi fiind făcute pentru a obţine scaunul său ca un statut ecclesile care nu era vrednic de relaţia lui cu capitala imperială şi administrativă a Estului.[864]

Schimbări între cei care au ocupat scaunele "bisericilor mai mari" au urmat una după alta în succesiune rapidă. La şase ani după ridicarea lui Proclu, Ioan al Antohiei a fost succedat de Domnus;[865] după încă trei ani Dioscor a fost ales în scaunul rămas vacant după moartea lui Chiril.[866] O dovadă a continuităţii relaţiilor cordiale între acest scaunul şi papalitate se găsesc într-o scrisoare[867] prin care Leon accepta notificarea formală a alegerii lui Dioscor. După ce şi-a exprimat m ulţumirea cu evienţa unităţii oferite de comunicaţii[868] papa insistă pe relaţia dintre Scaunele Romei şi Alexandriei şi sugerează că trebuie să corespundă[869] cu relaţia dintre Sfântul Petru şi Sfântul Marcu spunând: "din moment ce binecuvântatul Petru a primit primatul apostolic de la Domnul şi biserica romană este loială rânduielilor lui, este greşit să credem că acest sfânt ucenic, Marcu, care a fost primul care a condus biserica din Alexandria, a aşezat canonalele tradiţiei sale prin alt fel de reguli: este dincolo de orice îndoială că învăţătorul şi ucenicul s-au împărtăşit de acelaşi duh care a ieşit din aceiaşi sursă a harului şi cel care a fost hirotonit nu putea să de mai departe orice tradiţie diferită de cea pe care a primit-o de la cel care l-a hirotonit. Prin urmare nu putem permite ca noi care aparţinem de acelaş trump şi de împărtăşim de aceiaşi credinţă să fim diferiţi în orice alt fel; şi că obiceiurile ucenicului ar fi diferite de cele ale învăţătorului."[870]

Scriitorul trece să i-a în considerare unele obiceiuri ale bisericii din Alexandria de care a auzit şi care a observant că sunt diferite de cele ale bisericii din Roma. Printre dintre ele se referă la ziua din săptămână potrivită pentru hirotonii. Leon îndeamnă că hirotoniile trebuie să fie făcute numai sâmbătă seara sau duminica dimineaţa şi justificarea pentru această practcă este ceea ce făcea chiar Domnul.[871] El adaugă că atât episcopul cât şi hirotoniile trebuie să fie însoţite de post.[872] Mai apoi el oferă o sugestie cu prvire la ceea ce trebuie să fie făcut dacă cu ocazia unei mari sărbători biserica se dovedeşte prea mică pentru congregaţie. El spune că în astfel de momente liturghie trebuie să fie repetată de mai multe ori pe ntru a venii în întâmpinarea nevoilor poporului.[873]

Scrisoarea aduce lumină cu privire la viziunea lui Leon cu privire la relaţiile dintre Scaunul Roman şi „bisericile mai mari" ale estului. Se arată din punctul lui de vedere că acele biserici trebuie să fie privite nu ca egale ci mai mult ca fiind subordonate lui şi că acolo unde există divergenţe de obicei este de aşteptat ca ele să vină în rând cu practica romană. Ar fi fost interesant să ştim despre reacţia lui Dioscor cu privire la prevederile lui Leon dar dn nefericire nu

---

[864] Proclu a fost ales în aprilie 434.

[865] Anul alegerii lui Domnus nu este sigur. Kidd, History, Vol. III, p. 278 gives a.D. 440. Duchesne, Histotre, Vol. III, p. 390, A.D. 441 or 442; Batiffol, Siége Apostolique, p. 496, A.D. 441.

[866] Moartea lui Chiril este dată de Kidd, ibid., p. 280, ca fiind 9 iunie 444.

[867] Ep. 9, JK 406, datată pe 21 iulie. Anul consular lipseşte. Dacă data este corectă, anul 444 poate fi posibil. Jaffé-Kaltenbrunner, Regesta, p. 60, dă anul 445.

[868] În Ep. 129, 1, JK 505, Leon arată că acest obicei cu privire la Roma şi Alexandria este unul foarte vechi.

[869] Ibid., praef. "Paterna... et fraterna collatio." Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 457, n.5, arată că scriitorul în mod deliberat a folosit un cuvânt care a fost menit politicos să ascundă pretenţiile romane de a avea dreptul să confirme alegerea în Scaunul Alexandriei.

[870] Ep. 9, praef. "Cum enim beatissimus Petrus apostolicum a Domino acceperit principatum, et Romana ecclesia in eius permaneat institutis, nefas est credere quod sanctus discipulus eius Marcus qui Alexandrinam primus ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit; cum sine dubio de eodem fonte gratiae unus spiritus et discipuli fuerit et magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quam quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut cum unius nos esse corporis et fidei fateamur, in aliquo discrepemus; et alia doctoris, alia discipuli instituta videantur." Prima aluze la asocierea tradiţională dintre Sfântul Marcu şi Scaunul din Alexandria apare la Eusebiu, H. E. 2, 16. Pentru legătura dintre Sfântul Marcu şi Sfântul Petru a se vedea Papias, ap. eund., ibid., 3, 39.

[871] Ibid., 1, "non passim diebus omnibus sacerdotalis vel levitica ordinatio celebretur; sed post diem sabbati, eius noctis quae in prima sabbati lucescit, exordia deligantur." O referinţă la Ioan xx. 21f. urmează. Cf Epp. 6, 6, JK 404; 10, 6, JK 407.

[872] Ibid., "in quibus his qui consecrandi sunt ieiunis, et a iciunantibus sacra benedictio conferatur."

[873] Ibid., 2, "cum solemnior quaeque festivitas conventum populi numerosioris indixerit, et ea fidelium multitudo convenerit, quam recipere basilica simul una non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur." Din ceea ce urmează este clar că această practică era normală la Roma. Faptul că era necesară această repetiţie sugerează că acolo şi la Alexandria exista o populaţie creştină coniserabilă.

avem nici o informaţie. Totuşi este puţin prob abil că el a fost mulţumit să fie privit cu nimic mai mult ca „ucenicul" lui Leon.

Caracterul noului episcop de Alexandria a fost atât de mult stricat de susţinători hristologiei „diofizite" că pe bună dreptate trebuie să luăm în considerare anumite consideraţii care sunt în favorea lui. Ca nepotul, şi probabil fiind desemnat ca succesor al lui Chiril, el a fost un susţinător înfocat al hristologiei chiriliene, dar fiind mult inferior la teolog lui i-a lipsit balanţa judecăţii care ar fi putut să îl prevină în susţinerea lui a unei dezvoltări confuze şi fără inteligenţă a doctrinei. Probabil că din prima el a fost mult mai interesat de pretigiul şi autoritatea propriului lui scaun şi a primit controversa doctrinară în care a fost atât de profund implicat mai apoi ca fiind de importanţă secundată cu privire la provocarea prezentată de importanţa crescândă a Scaunului Constantinopolului ca fiind o prioritate recunoscută a Scaunului Alexadnriei între „bisericile mai mari" ale estului. Prin urmare el trebuie să fie văzut mai puţin ca un ereziarh decât ca unul care a voit să facă provizii cu privire la dreptul canonic[874] fiind dat la o parte fără un protest viguros. În zel şi tenacitate el merită să fie comparat cu Atanasie şi dacă în cele din urmă a acceptat o doctrină standard care s-a dovedit eretică, trebuie să îi fie dat credit pentru faptul că el a crezut în cauza ordinii şi disciplinei.

De fapt geniul cel rău al Bisericii răsăritele a fost cu mult mai puţin Dioscor mai mult decât nou numitul şamberlan al curţii Chrysafios, genul de om care sunt suveranitatea indolentă şi efeminată a unuia ca Teodosie II a fost capabil să lucreze ravagii nespuse bunăstorii Bisericii şi Statului la fel de bine. Imediat după promovarea lui în această poziţie cu totul importantă la curtea estică[875] el a reuşit să îl covingă pe împărat să îşi exlucludă pe propria lui soră Pulcheria din palat şi după câteva lui să îşi izgonească pe soţia lui Eudochia pe motiv de infidelitate.[876] S-a întâmplat că Pulecheia a dat dovadă de preferinţă pentru partidul ecclesial din capitală care favoriza hristologie „diofizită" sau antiohiană şi este posibil că Chrisafios obţinând excluderea ei din sfaturile imperiale ducea la îndeplinire sugestiile naşului şi confesorului său Eutihie. Ultimul a fost mai mulţi ani arhimandrit la o mănăstire din suburbiile Constantinopolului şi prin avasanrea finului său el a fost capabil să exercite o influenţă considerabilă asupra poliţelor ecclesiale din guvernul estic. Faptul că el a fost un susţinător determinat deşi lipsit de inteligenţă a hristologiei alexandrine sau chiriliene a arătat cât se poate de bine direcţia în care influenţa avea să fie exercitată şi că Dioscor va găsii în arhimandrit un aliat de voie în opoziţie cu orice posibilă reînnoire a „nestorianismului" a cărui relaţie cu singura forţă efectivă la guvernul estic i-ar fi asigurat ca toate resursele statului să fie la dispoziţia sa.

În faţa acestei alianţe formidabile noul episcop al Antiohiei a arătat puţine promisiuni de a fi capabil să reziste în mod evident. Fără tărie de caracter şi fără nici o abilitate teologică reală, Domnus s-a găsit total la mila unor mari forţe care urmau să se descăruşe. De fapt de la începtului pontificatului său el s-a arătat un susţinător al partdului anti-chirilian şi în alt loc, fără să accepte vreodată deopoziţia lui Nestorie şi a privit formula Reuniunii ca o trădare a cauzei adevărului şi direcţia simpatiilor lui sunt cât se poate de clare în atitudinea pe care a adoptat-o când anumiţi protagonişti ale hristologiei chiliriene au adus o acuză de nestorianism împotriva lui Ibas, episcop de Edessa.[877] Aceste lucruri au avut loc în anul 445. În anul următor l-a hirotonit pe Irineu, un „nestorian" notoriu pe importantul scaun al Tyrei.[878] Irineu care de'inea rangul de conte imperial după Sinodul de la Efes, a fost condamnat la exil[879] din care a fost chemat curând înapoi după reununiunea din 433. Dacă Pulcheria şi-ar fi reţinut influenţa ei asupra fratelui ei totul ar fi fost bine după cum am văzut , locul ei din sfaturile imperiale a fost luat acum de Chrysafios ai cărui sfătuitori teologiciei prveau cu indiferenţă „nestorianismul." Cel din urmă a răspuns printr-o scrisoare îngrijită de justificare de sine.[880] În acelaşi timă Domnus a făcut un apel special către Flavrian,[881] nou alesul episcop de Constantinopol.

---

[874] Sinodul de la Niceea anonul 6 care acum era interpretat în vest ca referindu-se al doilea în rang după Roma era Scaunul Alexandriei.

[875] Acest lucru a avut loc în anul 441.

[876] Cu privire la aceste schimbări a se vedea Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 229, care spune că Eutochia era deja în Ierusalim în anul 444.

[877] Ibas a fost hirtonit în scaun în 435. Pentru acuza adusă împotriva lui a se vedea Mansi, Concilia, Vol. VII, 196ff.; Kidd, History, Vol. III, p. 289.

[878] Theodoret, Ep. 110, P.G. 83, 1305B.

[879] Synodicon adv. tragoediam Irenaei, 188. Mansi, Concilia, Vol. V, 964.

[880] Ibid.

[881] Id., Ep. 86, P.G. 83, 1277.

Găsind că Domnus nu a voit să ascute acuzaţiile lor duşmanii lui Ibas au mers la Dioscor. De această dată numele de Teodoret, episcop de Cyrrhus a fost menţionat în mod specific.[882] Episcopul de Alexandria prin urmare a adresat proteste emfatice la fel ca Teodoret[883] şi Domnus.[884] Proclu care a ocupat acest scaun în ultimii 12 ani a folosit acest timp de dispoziţia lui pentru recuperarea ptestigiului pe care l-a pierdut ca rezultat de depunerii lui Nestorie. Totuşi, succesorul lui a fost cât se poate de nepotrivit pentru a îi continua munca s-a văzut pus încă de la începutul muncii sale într-o poziţie destul de invidiată.[885] La fel ca Domnus Flavian era lispit de deteriminare şi nu avea nici „urbanitate diplomatică a predecesorului său nici nici darurile lui Nestorie."[886] Relaţiile lui nefericire cu curtea au însemnat că mai de vreme sau mai târziu el trebuie să se confrunte cu influenţa lui Eutihie care se pare că a fost iute în a îşi aproba tăria poziţiei sale şi ca să citǎm cuvintele unui contemporan: "a prins curaj şi fiindcă nu era episcop s-a pus pe sine ca autoritate a Meiestăţii [sale] pentru [a se comporta] astfel" – ca episcop al episcopilor. Fiindcă el a înceout să comanda problemele bisericii, folosindu-se de Flavian, care din cauza măreţiei umilinţei sale nu a ştiut ce i se pregăteşte ca un slujitor [în execuţia lucrurilor] care erau comandate de la Constantinopol."[887]

Să ne întoarcem la Domnus. Intervenţia Scaunului Alexandriei în afacerile Scaunului din Antiohia se pare că l-au galvanizat să intre în acţiune, care mai întâi au luat forma unui protest adresat curţii din Constantinopol împotriva unui reînvigorări a apollinarismului, făcând menţiuni particulare a unor acuzaţii de calomnie direcţionate de arhimandritul Eutihie împotriva lui şi a unei învăţături care păreau că atrobuie o singură natură lui Hristos şi au prodicat posibilitatea Dmnezeirii[888] şi în al doilea rând de o cerere adresată lui Teodoret de a scrie un tratat polemic împotriva hristologiei „monofizite." Cererea a rezultat în publicarea de acesta din urmă a unor serii de dialoguri cunoscute mai ales ca Eranites, obiectul cărora a fost de a arăta caracterul nescripturistic şi neortodox ale doctrinei alexandrine.[889] Cu privire la protestul trimis de Domnus curţii estice, dacă ar fi realizat măsura revoluţiei care a avut loc acolo el ar fi putut cu greu să îşi dea seama că s-a dovedit efectivă. De fapt în lumina evenimentelor subsecvente pare probabl că a slujit de a stimula o activitate anti-nestoriană, dovadă care a fost văzută în subiectul scriitorilor adresate lui însuşi şi lui Teodoret[890] în virtuta căruia episcopul de Cyrrhus i-a fost interzis să părăsească dioceza, în timp ce Domnus a trebuit să îl depună categoric pe Irineu, episcopul "nestorian" de Tyra şi să îl hirotonească pe Fotie în locul lui.[891] În acest sens doi membrii ai şcolii antiohiene s-au pus pe treabă. Dar încă rămânea de rezolvat pe Ibas de Edessa. În ciuda unor proteste viguroase împotrva lipsei sale de ortdoxie, Domnus după cum am văzut, a fost cât se poate de reluctat să ascute orice acuză adusă împotriva lui şi a reuşit să amâne acultarea cazului până după Paştele din a nul 447.[892] Nerăbdători de late amănări guvernul esttic i-a luat sumar problema din mâna lui pe 26 octombrie în acela an, a numit o comisiune imperială pentru a investiga acuzele.[893] La scurt timp un rescript a fost emis care ordona distrugerea tuturor scrierilor nestoriene şi publicând faptul depoziţiei lui Irineu.[894] Au fost făcute două audienţe despre acuzele împotriva lui bas prima la Tyra şi a doua la Berytus fără că una dintre ele să ducă la un rezultat decisiv.[895]

---

[882] Theodoret, Ep. 83, P.G. 83, 12688. Dacă alegerea lui Domnus este plasată cum se cuvine în anul 440, fraza (1268cd) "εβδομον εστιν ετος... του κυριου Δομνου" ar fi consistentă cu anul 447 pentru aceste evenimente.

[883] Id., Ep. 86, P.G. 83, 1280a. Această scrisoare este atrobuită lui Teodor în persoană dar faptul că autorul face atât de multe efotur pentru a afirma pretenţiile Scaunului Antiohiei face probabil faptul că Domnul este autor. Cf. Flemming, Die Syrische Akten der Raiibersynode, in Abh. d. Gott. Ges. d. Wiss., Vol. XV, pp. 118ff.

[884] Theodoret, Ep. 83, 12878.

[885] L-a ofesant pe Chrysafios fiindcă nu i-a trimis darurile oboşnuite la vremea alegerii sale. Theophanes, Chronographia, 5940. P.G. 108, 256f.

[886] Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 466.

[887] Nestorius, Bazaar, ed. Driver şi Hodgson, p. 336.

[888] Menţionat de Facundus, Pro. defens. trium cap. 8, 5. P.L. 67, 723f.

[889] P.G. 83, 27-318.

[890] Theodoret, Ep. 82. P.G. 83, 12648 et al.

[891] Hirotonia actuală a lui Fotie a avut loc pe 9 septembrie 447.

[892] Conc. Chalc., Actio X. Mansi, Concilia, Vol. VII, 213¢.

[893] Seeck, Regesten der Kaiser und Papstte., p. 379, a căruit cronologie este adoptată aici. A se vedea nota adiţională *Cronologia anilor 446-449*.

[894] Rescriptul a ost datat pe 16 februarie 448. Mansi, op. cit., Vol. V, 420. Cf. Cod. Fustin. 1, 1, 3, 3. Kirch, Fontes, No. 1016. Conţinutul lui sugerează ă depoziţia lui Irineu a fost evocată cu multă opoziţie în Siria.

[895] Aceste audiţii au avut loc pe 25 februarie şi 1 septembrie. A se vedea Mansi, of. cit., Vol. VII, 197, 212. Încă o audiţie se pare că a avut loc de vreme în 449 care a dus la exilarea lui Ibas mai târziu în acel an. Cf. Grumel, Regestes, Nos. 96 and 97; Seeck, Regesten, PP. 379, 381, 383.

Din ceea ce s-a spus se poate deduce că s-a ajuns la un stadiu de tensune extremă între partidele alexandrine şi antiohiene. Deja ambele părţi au fost angajate colecţionând aliaţi în aşteptarea unei izbungini ale ostilităţilor. O dovadă semnificativă se găseşte în scrisoarea adresată de Domnus lui Flavian care se plângea de agresivitatea crescândă a Scaunului din Alexandria, de dispreţul scaunului petrin al Alexandriei şi ne nepăsarea faţă de dreptul canonic[896] şi în reprezentaţiile făcute de Eutihie faţă de Scanul Romei făcând aluzie că „nestorianismul" era în creştere şi invocând susţinerea lui Leon în vederea supresiunii sale imediate.[897] Nu avem nici o informaţie despre care a fost rezultatul la aest apel adresat lui Flavian. Probabilitatea este că el ar fi preferat să fie implicat în controversă şi în orice caz în acest stadiu nu a voit să se implice. Pe de altă parte Leon a primit cu bucurie reprezentanţii ui Eutihie.[898] În acelaşi timp el nu a fost din câte se pare mulţumit cu evidenţa pe care a primit-o ca o bază suficientă pentru o intervenţie imediată şi în replica sa, mulţumi nd arhimadritului pentru zelul lui în cauza ortodoxiei, după cum a presupus, a cerut mai multe informaţii. Leon nu era genul de persoană care era uşor impresionat şi nici nu a voit să i-a măsuri bazat pe afirmaţii nesutanţiale.

2. SINODUL DE LA CONSTANTINOPOL

În timp ce Leon aştepta mai multe detalii despre mişcarea „nestoriană", Scaunele din Alexandria şi Antiohia au început deja un război de gherilă a corespondenţei.[899] Dintr-o dată Eutihie s-a găsit ca fiind obiectul unui atac violent din partea unui grup neaşteptat. Cel care l-a atacat cel mai mult a fost Eusebiu, episcop de Dorylaeum, frigian după neam şi avocat de profesie. Având calităţile fanaticilor religioşi şi pe cele din care sunt făcuţi persecutorii, el a dat dovadă despre capacitatea lui de controversă, în timp ce era laic, el fiind cel care a condus atacul asupra lui Nestorie.[900] Vom explica pe scurt cum a ajuns el să se implice în controversa prezentă. Din câte se pare, de mai multă vreme el s-a bucurat de prietenia marelui arhimandrit şi găsind opiniile acestuia despre întrupare cât se poate de neortodoxe şi a încercat de mai multe ori să îl corecteze.[901] Când în cele din urmă şi-a dat seama că eforturile lui sunt în van el a anunţat autorităţile ecclesiale. Indiferent când de bine intenţionat a fost este dificil să evităm impresia că el a fost genul de persoană care iubea să creeze conflict.

Ocazia de a aduce aceste informaţii a fost dată de întâlnirea de toamnă a „sinodului de acasă"[902] din Constantinopol pe data de 8 noiembrie 448. Fără nici o îndoială că pentru o persoană ca Flavian un *démarche* de acest gen a fost la fel de nebinevoit ca şi neaşteptat, totuşi nimic din ceea ce ar fi putut el nu a fost destul pentru a prevenii o acuză formală împotriva lui Eutihie care era de preferat. În orice caz poziţia lui nu era deloc de invidiat, din moment ce apărătorul în acest caz era favoritul curţii imperiale şi în acest sens îşi putea permite să trateze cu dispreţ chemările făcute de trei ori din partea sinodului. Când în cele din urmă Eutihie a apărut a fost cam la a şaptea sesiune a sinodului. El a sosit cu o escortă militară formidabilă condusă de patricianul Florentius ca fiind reprezentativul oficial al Împăratului. Florentius a adus cu el o comisie imperială pentru a supraveghea procedurile.

Rămânea de văzut ce va face acum Eutihie. În cursul celei de a doua sesiuni,[903] Flavian după ce a sugerat că baza hristologiei ortodoxe trebuie să fie discutată, a obţinut aprobarea sinodului a două scrieri chiriliene, a doua scrisoare către Nestorie[904] şi scrisoarea lui Ioan al Antiohiei[905] şi mai apoi a elaborat o afirmaţie doctrinară proprie,

---

[896] Theodoret, Ep.86. P.G.83, 1277 despre care a se vedea mai sus. Să remarcăm (ibid., 1280c) "ταυτα σαφως ειδως (ο Διοσκορος) ως του μεγαλου Πετρου τον θρονον η των Αντιοχεων μεγαλοπολις εχει , ος και του μακαριου Μαρκου διδασκαλος ην, και του χορου των αποστολων πρωτος και κορυφαιος." Argumentul se aseamănă foarte mult cu cel alui Leon în Ep. 9, praef., JK 406. Domnus se pare că face aluzie în această scrisoare la Sinodul de la Constant. 1 canonul 2 sugerând că aceste canoane au fost cunoscute şi acceptate de Scaunul din Antiohia din această periiadă. Cf. Ibid., 1280D.

[897] A se vedea mai jos JK 418.

[898] Ep. 20, JK 418, datată pe 1 iubie 448. Precauţia lui Leon a fost comparată cu precipitatea lui Celestin 1 în Ep. 11, JK 372.

[899] Au supravieţuit fragmente ale raportului celei de a doua sesiuni a Sinodului de la Efes din 449. Ase vedea Flemming, of. cit., pp. 133ff. Martin, Actes du brigandage.

[900] Mansi, op. cit., Vol. VI, 673c. Cyril, Ep. 2, Acta Ephesi, ed. Schwartz, 1, 1, p. 23 (Acta Graeca, No. 2).

[901] Nestorius, Bazaar, pp. 337ff., îşi propune să reproducă conversaţia lor.

[902] "Συνοδος ενδημουσα." Despre natura acestui sinod a se vedea Mansi, of. cit., Vol. VI, cols. 649ff. See also Mansi, op. cit., Vol. VI, 657, 697 et al. natura şi originea lui sunt descrise de Anatolie în Sinodul de la Caledon ctio IV; Mansi, op. cit., Vol. VII, 92c. Kirch, Fontes, No. 944.

[903] Mansi, Concilia, Vol. VI, pp. 657ff.

[904] Ep. 4, PG 77, 44.

[905] Ep. 39, PG 77, 173.

care se asemăna mult cu *Formula de Reuniune*[906] cu care sinodul a fost de acord. Când a fost confruntat cu aceste documente Eutihie a profesat disponibilitatea lui de a accepta numai deciziile sinoadelor de la Niceea şi Efes (anul 431). Nemulţumit cu răspunsul, Flavian nu numai că a refuzat o astfel de profesie de a intra în minutele sinodului dar a insistat că el ar trebuii să înştiinţeze consubstaţialitatea umanităţii lui Hristos cu a noastră. Bătrânul era pe punctul să fie de acord cu acest lucru, deşi cu unele ezitări,[907] când Florentius a interpus cu o întrebare dacă el recunoaşte două naturi în Hristos după Întrupare sau numai una. Replica lui la aceasta a fost că el permite existenţa a două naturi înainte de întrupare; după întrupare el a susţinut că exista numai una. Sinodul a ajuns la concluzia că acest crez era inconsistent cu orice fel de recunoaştere a realităţii permanenţei umanităţii lui Hristos şi a încurajat susţinerea morală a lui Florentius de a îl lipsii de statului lui ca preot şi arhimandrit şi de a pronunţa excomunicarea lui.

Fără nici o îndoială că sinodul a crezut că are temeiuri pentru o astfel de sentinţă totuşi în acelaşi timp puţină precauţie ar fi putut prevenii o mare eroare tactică. În primul rând nici o însemnare nu a fost făcută în minutele sesiunilor că Eutihie a fost de acord să accepte definiţia „a două naturi", „dacă părinţii din Roma şi Alexandria îmi cer acest lucru" şi în al doilea rând ei au ignorat faptul că el a dat o notă a intenţiei sale de a face un apel la sinoadele de la Roma, Alexandria, Ierusalim şi Tesalonic.[908] Mai mult, Flavian şi-a depăşit autoritatea lui prin a cere o formulă pentru care nu pot fi găsite nici un fel de baze ecumenice.[909] Dacă este să fie găsită o explicaţie pentru aceste greşeli, ea poate să fie găsită în faptul că, în încercarea lui de a termina odată pentru totdeauna această afacere dubioasă, Flavian este vinovat de o grabă nejustificată. Totuşi dacă el şi-a imaginat cu seriozitate că printr-o supresiune a faptelor această afacere putea să fie închisă cu tact, ei bine el a greşit mult. Fiindcă s-a dovedit că curtea şi în special Chrysafios au tratat cu indiferenţă un afront atât de evident al maiestăţii sale ca depunerea din funcţie a protejatului său Eutihie. De fapt în biografia lui Nestorie se afirmă că de acum înainte Împăratul "a pregătit toate lucrurile pentru depunerea din funcţie a lui Flavian şi restaurarea lui Eutihie."[910] Mai mult, Eutihie însuşi nu a pierdut timpul în a adresa apeluri la "bisericile mai mari" care erau susţinute de misive de la însuşi Teodosie.[911]

Indiferent cât de gratificatoare a fost primirea unui astfel de apel pentru Leon, a fost mult mai mult pentru Dioscor, care fără de nici o îndoială a văzut în el o indicaţie că "stelele în cursul lor" erau deja favorabile reabilitării prestigiului scaunului său. Prin urmare, primirea scrisorii lui Flavian[912] care l-a informat de verdictul sinodului de la Constantinopol probabil că i-a cauzat mai mult amuzament decât mirare.

Este cât se poate de posibil că primele informaţii care au ajuns la Leon cu privire la subiectul sinodului au ajuns prin intermediul unei scrisori imperiale la care tocmai ne-am referit. Aceasta a sosit în timp ce el încă aştepta un raport mai detaliat de la Eutihie cu privire la "nestorieni," despre activităţile cărora mai târziu s-a plâns şi l-a făcut să aştepte sosirea încă a unui raport de la Flavian. Trecând timpul fără să apară un raport, se pare că el a decis că cel mai bun curs pentru a fi adoptat a fost să îi răspundă împăratului într-o formă non-comitală şi să îi scrie lui Flavian din propria lui iniţiativă, cerându-i informaţii detaliate. El era pe punctul de a compune aceste scrisori când a primit apelul lui Eutihie,[913] la care am făcut deja aluzie. Textul arhimandritului începea prin a explica cum, drept consecinţă a informaţiei aduse împotriva lui de Eusebiu în faţa lui Flavian, el a fost chemat să dea o mărturie a crezurilor sale în faţa sinodului de la Constantinopol. Acolo el a prezentat o profesiune a credinţei, dar când Flavian i-a cerut să

---

[906] Mansi, of. cit., Vol. VI, 680-5. Trebuie să fie remarcat că în cursul afirmaţiei Flavian a folosit fraza "εκ δυο φυσεων" cu referinţă la întrupare cf. p. 222. n. 73.

[907] Trebuie să remarcăm că în scrisoarea lui către Leon Inter Leon. Epp. ai, I, P.L. 54, 716 el spune "non audens de natura tractare Dei Verbi, qui in carnem venit . . . immutabiliter quomodo voluit et scit, in veri- tate, non in phantasmate homo factus."

[908] Menţionate în procedeele Sinodului de la Efes din 449 Mansi, Vol. VI, 817f. Acţiunea lui Eutihie este cât se poate de semnificativă. Arată că în acele vremuri Scaunul de la Roma era ţinut ca fiind autoritatea ultimă în probleme de doctrină. Faptul că nu a făcut nici un apel la Scaunul de la Antiohia nu are nevoie de nici o explicaţie.

[909] Din contră, avem unele temelii din partea lui Eutihie de a privii „monofizitismul" ca fiind adevărata ortodoxie. Scrieri care se considerau de origine ortodoxă, deşi inspirate de Apolinarie cum ar fi scrisoarea către Felix I, JK 140, şi către Julius I, JK f 190, vorbesc numai de "o natură." A se vedea Lietzmann, Apollinaris, pp. 92, 116, 163, 256, 318, unde sunt citate şi discutate aceste scrieri pseudo-ortodoxe. Afirmaţii diofizite apar în Atanasie Or. ¢. Arian. 3, 53, P.G. 26, 436a, şi în Greg. Naz., Ep. 101, P.G. 37; 180A.

[910] Bazaar, pp. 340ff. Unde sunt date depline despre abordarea împăratului faţă de Flavian.

[911] Ibid., p. 340, cf. Leo, Ep. 24, JK 421. Acest lucru este adevărat cu privire la apelurile adresate Scaunelor Romei şi Alexandriei.

[912] Cf. Mansi, op. cit., Vol. VI, 6938 şi 836, unde este menţonată scrisoarea lui Flavian către Domnus. Putem să deducem că aceiaşi informaţie a fost trimisă la „toate bisericile" mai mari ale estului. A fost un lucru nefericit pentru el că el nu s-a gândit în acest moment să informeze Scaunul Romei.

[913] Inter Leon. Epp., No.21. P.L. 54, 713 nedatată. Textul grec este pierdut.

recunoască două naturi în Hristos după întrupare, el a refuzat să facă acest lucru.[914] Ca rezultat, a spus el, el a fost condamnat de un verdict al sinodului, care l-a amenințat cu așa de multă violență că el a fost salvat de injurii personale numai de o escortă militară. De atunci alți stareți constantinopolitani au cerut ca membrii mănăstirilor lor să subscrie condamnării și au prevenit afirmațiile crezului de a fi citite. O dovadă a ortodoxiei sale el a făcut-o cum că el condamnă toate ereziile care atribuie Domnului Întrupat o umanitate nereală și a implorat ca Leon să pronunțe asupra lui verdictul care părea cel mai potrivit.[915]

La această scrisoare Eutihie a mai adăugat trei documente, mai întâi profesia credinței sale, probabil o copie a celei prezentate la sinod în care a afirmat loialitatea față de învățătura de la Niceea, Efes, Chiril și alți mari părinți ai Bisericii de est, o copie a unui *libellus* în care Eusebiu a pus acuzele împotriva lui[916] și în cele din urmă un extras a unei scrisori atribuite Papei Iulius I.[917] Cu intenție sau nu, scriitorul a omis să menționeze câteva fapte relevante și în consecință a reușit să îi dea lui Leon o impresie mulțumitoare a ortodoxiei sale.[918] Acest lucru este clar dacă vom judeca referințele papei la Eutihie în scrisoarea pe care el a adresat-o împăratului[919] în care în timp ce se plângea de a lipsa de informații detaliate, el a cerut atenție față de absența oricărei evidențe specifice de erezie în *libellus-ul* lui Eusebiu,[920] și menționează că el și-a exprimat îngrijorarea față de Flavian că nu a primit minutele sinodului de la Constantinopol.[921]

Pe lângă faptul că a făcut un apel la Scaunul Romei, Eutihie la fel de bine l-a abordat pe Petru, episcop de Ravena, fără de nici o îndoială cu așteptarea că un astfel de pas ar putea câștiga alianța curții imperiale vestice. Totuși dacă a fost posibil ca odată se obțină o astfel de susținere prin a aborda un episcop vestic al capitale imperiale, acum nu era posibil sau dacă era posibil nu avea multă valoare. Petru nu a avut multe de spus în răspunsul său[922] mai mult avertizând-și apelantul său de pericolele speculației în taina ascunsă a Întrupării, exprimându-și dezgustul său față de controversele estice fără oprire și arătând că fără informațiile de la Flavian el nu putea adopta o atitudinea decisivă.

El adaugă: "te sfătuim cucernice frate, să asculți de lucrurile scrise de binecuvântatul papă din orașul Romei, din moment ce binecuvântatul Petru care locuiește și prezidează în propriul lui scaun, oferă adevărată credință celor care o caută. Fiindcă noi în zelul nostru pentru pace și credință nu putem decide chestiuni de credință, dincolo de aprobarea episcopului Romei."[923]

Replica este foarte semnificativă cu privire la sentimentul care domina în acea perioadă de timp în vest cu privire la prerogativele doctrinare ale Scaunului Roman și arată măsura în care ideile papalității secolului al cincilea au reușit să câștige recunoaștere de la "bisericile mai mari" din acele provincii.

---

[914] Ibid., 1, "expetebar duas naturas fateri et anathematizare eos qui hoc negarent. Ego autem metuens definitionem a synodo (sc. Ephesino) . rogabam ut innotescerent ista sanctitati vestrae, et quod vobis videretur iudicaretis, profitens omnibus modis me secuturum quae probassetis."

[915] Ibid., 3, " anathematizans ... eos qui dicunt carnem Domini... e coelo descendisse . . . obsecro . . . quae visa vobis fuerit super fidem proferre sententiam.

[916] *Libellus-ul* nu s-a păstrat.

[917] JK +190. În realitate scrisoarea a fost un fals apolinarian, despre care se poate vedea mai sus și cf. Lietzmann, Apollinaris, p. 256.

[918] A se vedea mai jos JK 420.

[919] Ep. 24, JK 421, datată pe 18 februarie 449. Leon vorbește de Teodosie ca având ibid., 1 "non solum regium, sed etiam sacerdotalem . . . animum," o expresie capabilă de a fi greșit interpretată, care ar sugera că până și Leon a fost uneori împotriva cezaro-papismului: pentru o frază similară a se vedea cf. Ep. 23,1 and 2, JK 422, și Celestine I, Ep. 19, JK 380. La fel de bine a se vedea Kissling, Das Verhdlinis zw. sacerd. und. imp., . 26.

[920] Ibid., 2, " Eusebii . . . libellus . . . de obiectionum evidentia nihil habebat, et cum presbytero haereseos crimen intenderet, quem tamen in eo sensum argueret non evidenter expressit."

[921] Ibid. „Ad praedictum (sc. Flavianum) autem episcopum litteras dedi, quibus mihi displicere cognosceret quod ea quae in tanta causa gesta fuerant etiam nunc silento detineret."

[922] Inter Leon. Epp., No. 25, P-L. 54, 739 care a fost datată în februarie 449. Textul original al celei de a doua jumătăți a scrisorii lipsește. Al doilea capitol cum este acum este probabil o retraducere din versiunea greacă care a fost păstrată în întregime. Cf. Bardenhewer, Gesch. d. altk. lit., Vol. IV, p. 607.

[923] Ep. 25,2. "επι πασι δε προτρεπομεθα σε, αδελφε τιμιωτατε, ωστε τοις παρα του μακαριωτατου παπα της πολεως Ρωμης γραφομενοις πειθαρχουντως προκαθηται, διδωσι τοις ζητοθσι της πιστεως την αληθειν ημεις γαρ σπυδη πιστεως αιτιας διαγνωναι ου δυναμεθα" "τοις γραφομενοις" care trebuie să se refere la replica pe care Petru ar fi așteptat să fie trimisă de Eutihie lui Leon. Nu se poate referii la Volimul Ep. 28, JK 423 care a nu a fost scrisă decât în iunie 449.

Între timp scriindu-i lui Flavian[924] cu greu Leon îşi ascunde mirarea că nici un raport de la Constantinopol al tranzacţiilor sinodului recent nu a ajuns la Scaunul Roman.[925] El a indicat dorinţa lui ca verdictele pronunţate de episcopi să fie bine calculate[926] şi cu referinţă la scrisoarea imperială, menţionată cu promisiunea lui Eutihie să se îndrepte, dacă el va fi găsit în greşeală, de verdictul Scaunului Roman.[927] El a concluzionat spunând că interesul prim al scaunului este de a menţine standardele doctrinare ale părinţilor.[928]

În aceeaşi scrisoare Leon a îndemnat să se facă orice posibil pentru a păstra caritatea şi adevărul. Pentru unul ca Flavian un astfel de lucru era firesc fiindcă ultimul lucru care l-ar fi dorit el ar fi perturbarea generică a păcii ecclesiale. Ceea ce este mai mult, la vremea când a scris Leon, cerinţele lui de informaţii au fost deja satisfăcute, fiindcă, ca ascultare faţă de împărat sau cu acordul lui, Flavian a adresat Scaunului Roman o notificare formală[929] a verdictului sinodal şi a inclus o copie a minutelor oficiale ale procedurilor.[930] Acolo el enunţă natura erorii lui Eutihie în termenii care urmează:

"el încearcă să răstoarce expunerea cu privire la credinţă făcută de 318 de părinţi şi scrisoarea lui Chiril de binecuvântată pomenire pe care i-a trimis-o lui Nestorie, dimpreună cu cea adresată esticilor, cu care toţi au fost de acord şi care înnoieşte doctrina falsă a lui Valentin şi Apolinarie... afirmând că Domnul Iisus Hristos nu poate avea două naturi după Întrupare, recunoscut de noi Unul în substanţă şi într-o persoană şi că trupul Domnului care este luat din nou şi unit substanţial cu Dumnezeu Cuvântul, nu este de fapt consubstanţială cu noi, trupul Domnului din El nu este astfel, adică trupul Domnului nu este trupul unui om cu trupul derivat din Fecioară şi este uman numai în formă contrazicând astfel toate expoziţiile sfinţilor părinţi."[931]

Scrisoarea se încheie cu cererea ca Leon să facă cunoscute rezultatele sinodului episcopilor bisericilor din vest[932] arătând că evident că scriitorul a tratat tot incidental ca fiind în cele din urmă închis.

Probabil că de vreme în martie Flavian a primit cerinţa lui Leon pentru un raport care în acel moment, după cum am văzut, propria lui scrisoare deja a părăsit Constantinopolul. El a găsit inclus cu cererea o scrisoarea specială adresată membrilor secţiunii monahale[933] care îl susţineau împotriva lu Eutihie. Aceasta din urmă apare că deja l-a informat pe Leon de susţinerea de ideile doctrinare periculoase făcând aluzie la simpatiile chiriliene ale lui Eutihie şi

---

924 Ep. 23, JK 420 de aceiaşi dată ca şi cea de mai sus.

925 Ibid., 1, "miramur fraternitatem tuam quidquid illud scandali fuit nobis silere potuisse, et non potius procurasse ut primitus nos insinuatio tuae relationis instrueret." A fost o eroare de tact din partea lui Flavian că nu a trimis informaţii cu privire la verdictul sinodului mai de vreme dar din câte am văzut, probabil că el a considerat toată afacerea ca fără de interes pentru bisericile vestice. Expresia "miramur" apare de mai multe ori în corespondenţa papală cf. Innocent I, Ep. 37, JK 314 et al. Pentru practica de a trimite un *relatio* Scaunului Roman cf. Ep. 10, 2, JK 407.

926 Ibid., "sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia." Zosima a adresat o mostră similară bisericilor africane Ep. 12, JK 342.

927 Ibid., 2, "'memoratus (sc. Eutyches) presbyter libello proprio sit professus paratum se esse ad corrigendum, si quid in se inventum fuerit quod reprehensione sit dignum."

928 Ibid., "in corde nostro ea observantia . . . permaneat, ne constitutiones venerabilium Patrum divinitus roboratae et ad soliditatem fidei pertinentes, prava cuiusquam interpretatione violentur." Fără de nici o îndoială că Leon are cea mai mult definiţia de la Niceea în minte alui şi probabil că şi cea mai recentă declaraţie de la Efes din anul 431.

929 Inter Leon. Epp., No. 22. P.L. 54, 724-8. Una dintre cele două versiuni latine este mai veche şi mai puţin acurate. Trebuie să a fost această vesiune pe care Leon a folosit-o în a compune Ep. 28, JK 423. Probabil că Flavian a aşteptat mai mult decât a voit cu scopul de a termina toată afecerea. Despre ordinea cronologică a Epp. 22 şi 26 a se vedea Batiffol, Siége Apostolique, p. 505 şi Caspar, Geschichte, Vol. I, pp. 613f.

930 Ibid., 4. "της επ αυτω (Ευτυχει) γεγενημενην πραξιν απεστειλαμεν."

931 Ep. 22,3. "της δε των τριαξοσιων και οκτω αγιων πατεων περι της πιεστεως γενομενην εκθεσειν και του της θειας μνημνης Κυριλλου προς τε Νεστοριον γραφεδαν επιστολη και τηςν προς τους της ανατολης του αυτου ομοιως, αις παντες σνεθεντο, περοωμενος ανατρεπειν, τηςν παλαι του δυσσεβους Ουαλεντινου Απολλιναρου κακοδοξιαν ανανεουμενος... λεγων τον Κυριος ημων Ιησουν Χριστον μη δειν εκ δυο φυσεων μετα της ανανθρωπησιν, εν μια θποστασει και εν ενι προσωπω παρ ξμον γνωριζομενον, μητε μην σαρκα του τω Θεω Λογω καθ υποστασιν αλλ εφασκε τηεν προσληγθεισαν και ενωθεισαν τω Λογω καθ υποστασιν αλλ εφασκε την μεν τεκουσαν αθτον Παρθενον κατα σαρξα ομουσιον ημιν αυτον δε τον Κυριο ν μη ειληφεναι εξ αθτης σαρκα ημιν ομουσιον αλλα το του Κυριου σωμα μη ειναι μεν σωμα ανθρωπου, ανθροπινον δε σωμα το εκ της Παρθενου πασαις ταις εκθεσεσι των αγιων Πατερω ν εναντιουμενος." Εκθεσις menţionat este că Niceea şi scrisorile lui Chiril sunt la fel ca şi cele de sus Epp. 4 şi 39. Fraza "μη δειν εκ δυο φυσεων" este sobscută şi se poate daora unui text corupt. Flavian apare că sugerează „două naturi" este ortodox şi de acest lucru nu era aşa la Caledon. Cf. Sinodul de la Calcedon Definitio. Mansi, of. cit., Vol. VII, 108.

932 Ibid., 4. "ωστε και την σην δσιοτητα γνουσαν τα κατ αυτον (Ευτηχην) πασι τοις υπο τηςν σην θεοσεβαιαν τελουσι θεοφιλεστατοις επισκοποις δηλη ποιησαι την αυτοθ δυσσεβαιαν." Trebuie să remarcăm că Flavian nu cere o aprobare formală a vredincului sinodului.

933 Ep. 72, JK 455, fără dată. Această scrisoare este evident una trimisă mai înainte de Flavian Ep. 22. A se vedea Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 471, n. 3. Jaffé dă greşit data de anul 450.

prietenilor lui.[934] În replica lui papa a sugerat că mărturisirea Sfântului Petru era destul pentru a nu cădea în greşeală[935] şi a cerut să primească mai multe informaţii dacă noi evenimentele aveau loc.

Din nefericire pentru Flavian, susţinerea călugărilor anti-eutihieni nu a avut mare efect ca un aliat împotriva forţelor copleşitoare ale oponenţilor lui şi indiferent cât de mult a sperat că verdicul sinodului a rezolvat problema au existat în Constantinopol ale forţe mult mai puternice care au fost determinate să facă să nu fie aşa. De fapt el a început să se găsească pe sine ca fiind victima unei persecuţii meschine[936] inteţionată să îi frângă rezistenţa sau cel puţin să îl aducă în faţa unui compromis. Totuşi în vederea verdictului sinodal orice compromis era acum imposibil. Au mai rămas numai două cursuri de acţiune deschise, ori să susţină sinodul şi făcând aşa să se confrunte cu ostilitatea împăratului Teodosie (sau mai bine spus a şambelanului său Chrysafios) sau să demisioneze din oficiu. Totuşi când oferta demisiei sale a fost respinsă cu indignare[937] probabil că el şi-a dat seama, dacă nu mai înainte de poziţia extrem de precară a poziţiei sale şi că el şi Eutihie nu au făcut decât să schimbe rolurile lor de apărător şi judecător. Totuşi între timp duşmanii lui au dezvăluit atacul vârfului de lăncii nu împotriva lui ci a sinodului lui. S-a făcut o încercare să se dovedească că *Acta* sinodală a fost falsificată[938] şi când acest lucru a eşuat s-a căutat să se facă verdicul inefectiv prin a convoca un sinod general. Acum mai toţi susţinătorii lui Eutihie căutau să facă acest lucru. În acest sens ei au găsit un partener afabil în Dioscor care probabil că a văzut în criza prezentă o ocazie de neratat de a umilii Scaunul Constantinopolului şi în acelaşi timp de a restabilii prestigiul hristologiei alexandrine în general şi a scaunului său în particular.

Aşa că până când scrisoarea originală a lui Leon[939] a ajuns la Constantinopol Flavian nu a avut nevoie să dea un răspuns imediat[940] în care a explicat în detaliu eroarea lui Eutihie.

Episcopul scrie că "el susţine că mai înainte de Întruparea Domnului Iisus Hristos nu au existat două naturi a Dumnezeirii şi a umanităţii dar după unire a existat numai una."[941]

După ce a reamintit afirmaţia confuză a lui Eutihie cu privire la umanitatea lui Hristos, Flavian a afirmat că el a fost condamnat de sinod pe bună dreptate şi l-a avertizat pe Leon că în vederea obstinaţiei sale persistente orice separanţă de pocăinţă este deşartă. Afirmaţia arhimandritului că el a apelat la Scaunul Romei în cursul procedurilor sinodale a fost respinsă de o negaţie evidentă.[942] În cele din urmă într-un ton rugător Flavian l-a rugat pe Leon să menţină verdicul unui sinod prin intermediul unei confirmări în scris "fiindcă numai aşa poate să fie suprimată erezia şi evitat un eventual sinod viitor" după cum sugerează el.[943]

Este probabil că au fost şi alţii pe lângă Flavian care au privit convocarea unui nou sinod general cu antipatie, dacă nu detestare şi ar fi binevenit orice alternativă ca metodă de a rezolva disputa. În aceste circumstanţe singurul curs al acţiunii rămas deschis a fost un apel la Scaunul Roman.

Era evident că guvernul imperial era determinat să plănuiască convocarea unui sinod. Prin urmare nu a fost deloc surprinzător când un edict care cerea ca episcopii să se adune pe 1 august la Efes a fost publicat pe 30 martie 449, termenii căruia au arătat cât se poate de bine că prietenii lui Eutihie aveau o mare parte în compunerea lui. Nu numai că Teodoret, episcop de Cyrrhus şi un teolog de marcă al părţii „diofizite", a fost exclus de a participa, dar a fost dată o permisiune pentru arhimandritul sirian Barsuamas, care era notoriu pentru monofizitismul lui avansat de a lua parte la proceduri. Mai mult decât toate preşedinţia sinodului a fost desemnată explicit lui Dioscor. Între timp

---

[934] La fel cum Eutihie la rândul lui a raportat activităţile „nestorienilor," prin care se referea la autorii informaţiilor.

[935] Ibid., "haec fides vincit mundum, quando quis credit quia Christus Jesus est Filius Dei." Aluzia este cel mai probabil la Matei 16, 16. Mărturisirea Sfântului Petru a slujit ca unul dintre principalele argumente împotriva eutihiansmului Ep. 28, 5, JK 423. Cf. La fel de bine 1 Ioan 5, 4.

[936] Nestorius, Bazaar, ed. Driver şi Hodgson, pp. 340-2. Cf. Mansi, op. cit., Vol. V1, 597.

[937] Bazaar, p. 343.

[938] Ibid.

[939] Ep. 23, JK 420, datată pe 18 februarie 449.

[940] Inter Leon. Epp., No. 26, P.L. 54, 744. Trebuie să fi fost scrisă mai înainte de publicaţia actuală din 30 martie 449 a edicutlui unui sinod convocat.

[941] Inter Leon Epp., No. 26, 745. "φασκων προ μεν της εναθρωπησεως του σωστηρος ημων I X δυς φυσεις εινα, Θεοτητος και ανθρωποτητος, μετα δε την ενωσις, μιαν φυσιν γενονεναι."

[942] Ibid., 747A. „ως ο αυτος Ευτυχης λιβελλους εξαπεστειλεν υμιν πεπληρωμενους πασης απατης και πανουργιας, εν τω καιρω της κρισεως λιβελλους επιδεδωκαιναι εκκληρους ημιν και τη ενδημουση αγια συνοδω και επικαλεσασθει της υμετεραν οσιοτητα οπερ ουδαμος παρ αθτου γεγονεν." Probabil că apelul a făcut făcut auzit de Florentius şi nu de Flavian.

[943] Ibid., 748c. "δις των υμετερων ιερων γραμματων κωλυθησεσαι δε και η θρηλλομενι γενσεσθαι συνοδος."

problema genuinităţii *Acta* constantinopolitane a fost reînnoite şi a fost numită o comisie care să investigheze problema. Au fost ţinute două sesiuni ale comisiei şi una mai apoi[944] pe 27 aprilie însuşi lui Flavian i-a fost cerut să emită o afirmaţie a crezului său. În această afirmaţie, în timp ce a afirmat formula dogmatică de la Niceea, Constantinopol I (381) şi Efes (431) el a afirmat crezul lui în două naturi după Întrupare, într-o substanţă şi o persoană, deşi a admis adevărul frazei chiriliene "o natură a lui Dumnezeu Cuvântul întrupat şi făcut om." Duşmanii lui trebuie să fi fost satisfăcuţi, fiindcă aici a fost destul să se asigure un verdict al depoziţiei într-un sinod viitor.

Mai înainte de a descrie evenimentele sinodului trebuie să remarcăm un moment ce avea loc la Roma. A doua scrisoare[945] a lui Flavian nu a fost probabil primită decât în ultima parte a lui mai 449. Între timp prima lui scrisoare[946] trebuia să fie recunoscută. Făcând aşa[947] Leon a afirmat că după ce a studiat cu grijă conţinutul şi Acta sinodului constantinopolitan, el a ajuns la concluzia că opiniile lui Eutihie erau deschise obiecţiilor serioase şi a promis să trimită o tratare detaliată a întregului subiect.[948]

Această promisiune a fost realizată pe 13 iunie şi rezultatul a fost o scrisoare faimoasă către Flavian acum cunoscută ca „Tomul."[949] Leon începe prin a reitera surpriza lui că Flavian a amânat atât de mult datoria de a îi trimite un raport despre Sinodul Constantinopolitan şi arată că examinarea cu atenţie a acelui raport l-a convins acum că Eutihie a fost vinovat de brutalitate şi ignoranţă perversă.[950] Dacă el ar fi apreciat cât de cât învăţătura clară a Vechiului şi Noului Testament ca şi adevărurile elementare ale crezului el ar fi putut evita ambele capcane.[951] Mai apoi Leon arată că refuzul lui Eutihie de a recunoaşte că Domnul nostru a avut trupul unui om este egal de inconsistentă cu învăţătura Sfintei Scripturi[952] şi că nimic mai mult decât a avea două naturi integrale, umană la fel ca şi divină, ar fi putut să împlinească cerinţele planului pentru mântuirea neamului omenesc.[953] După ce a discutat relaţia dintre aceste două naturi şi a oferit o distincţie prin intermediul ilustraţiilor scripturistice, el arată că adevărul despre Întrupare a fost proclamat la Caesarea Philippi:

el scrie "binecuvântatul Petru cu inspiraţie divină destinată beneficiului naţiunilor cu mărturisirea lui a exclamat: Tu eşti Hristos Fiul Dumnezeului celui adevărat. Aşa că el a fost pronunţat ca fiind binecuvântat de Domnul şi din Piatra din Capul Unghiului a derivat stabilitatea atât a curajului său cât şi a numelui său fiindcă prin descoperire de la Tatăl a mărturisit ca aceiaşi Persoană a Fiului lui Dumnezeu şi Hristos având în vedere că unul dintre aceste adevăruri fără de altele nu ar ajuta la mântuire; şi că exista un risc egal de a crede că Domnul Iisus Hristos fie că este numai Dumnezeu şi nu şi om la fel de bine sau numai şi numai Dumnezeu."[954]

---

[944] Mansi, op. cit., Vol. VI, 540. Liberatus, Breviarium, 11. P.L. 68, 1oo1. Cf. Nestorius, Bazaar, p. 343.

[945] Inter Leon. Epp., No. 26.

[946] Inter Leon. Epp., No. 22.

[947] Ep. 27, JK 422, datată pe 21 mai 449.

[948] Ibid., 'quae (sc. epistolae) nos de causa facerent certiores, quam apud vos pravo dolemus errore commotam. . . . Verum de hac re plenius ... rescribimus: ut fraternitatem tuam quid de tota causa constitui debeat instruamus."

[949] Ep. 28, JK 423. Seminificaţia doctrinată a acestei scrisori va fi discutată mai apoi în cap., 20 în Leon ca Teolog. A se vedea nota adiţională *Receptia Tomului şi afirmaţia ei a dogmeia infailibilităţii papale.*

[950] Ep. 28, 1. "'Lectis dilectionis tuae litteris, quas miramur fuisse tam seras, et gestorum episcopalium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contra integritatem fidei exortum fuisset agnovimus . . . Quibus Eutyches . . . multum imprudens et nimis imperitus ostenditur."

[951] Ibid., "in hanc insipientiam cadunt qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad apostolorum litteras, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt; . .. Et quod per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur."

[952] Ibid., 2. "Nec frustratorie loquens, ita Verbum diceret carnem factum, ut editus utero virginis Christus haberet formam hominis, et non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit Dominum nostrum Jesum Christum non nostrae esse naturae, quia missus ad beatam Mariam semper virginem angelus ait: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei (Luke i. 35)? ut quia conceptus virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepit."

[953] Ibid., 3, "ad resolvendum conditionis nostrae debitum, natura inviolabilis naturae est unita passibili: ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei et hominum, homo Jesus Christus, et mori posset ex uno et mori non posset ex altero."

[954] Ibid., 5. " Ubi beatus Petrus divinitus inspiratus, et confessione sua omnibus gentibus profuturus, Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi (Matei xvi. 16). Nec immerito beatus est pronuntiatus a Domino, et a principali petra soliditatem et virtutis traxit et nominis, qui per revelationem Patris eumdem et Dei Filium est confessus et Christum: quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem; et aequalis erat periculi Dominum Jesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse."

După concluzia acestei scrisori lungi Leon trece la minutele sinodului şi îşi exprimă uimirea că Flavian a trebuit să cunoască chiar el viziunea lui Eutihie că au existat două naturi înaintea de Întrupare;[955] în acelaşi timp el a arătat că nu a abandonat speranţa de pocăinţă a arhimandritului deşi el insistă că o dovadă în acest sens trebuie să fie dată de o respingere scrisă a opiniilor sale eronate.[956] În cele din urmă el afirmă că el a trimis trei reprezentativi, Iulius episcop de Puteoli, Renatus un preot roman şi Ilarie un diacon roman de a acţiona de partea Scaunului Roman.[957]

Vom lua în considerare semnificaţa doctrinară a scrisorii într-un capitol următor. Pentru moment ar fi destul să atragem atenţia faţă de importanţa politicii ecclesiale a vremii. "Tomul" a făcut o pretenţie explicită de partea Scaunului Roman, în apelul lui la mărturia Sfântului Petru, cum că acest scaun trebuia să fie privit ca autoritatea finală în probleme de doctrină. Pe lângă aceasta, faptul că a fost frazată într-un limbaj simplu, concis şi direct ceea ce a făcut imediat inteligibil pentru minţile care nu sunt bine versate în subtilităţi teologice şi acest lucru explică iuţimea cu care acest lucru a fost acceptat ca o bază a unităţii. Dar nu a fost singura scrisoare pe care Leon a încredinţat-o reprezentaţilor lui.

Când ei au părăsit Roma pe 13 iunie 449 ei au luat cu ei cel puţine cinci alte documente pentru persoane de marcă din Constantinopol. Unul dintre ele, adresat sorei împăratului Pulcheria,[958] este de un interes special din moment ce reprezintă una dintre primele încercări din partea lui Leon de a câştiga susţinerea pentru învăţătura „diofizită" curtând un membru din familia imperială şi în special unul care avea un motiv întemeiat de a nu fi de acord cu dominaţia şcolii teologice protejate de Chrysafios. Pulcheria se pare că a exprimat că vrea să îl susţină că Flavian, atât căi îi stătea în putere şi pentru acest motiv se pare că putea da ceva ajutor în datoria delicată de a îl câştiga pe Eutihie la pocăinţă şi de a rezolva toate chestiunea.[959] Ea nu a fost singurul posibil aliat. La fel de bine mai era arhimandritul Faustus, despre care am auzit că a fost liderul acelor călugări constantinopolitani care s-au opus lui Eutihie. Prin urmare lui i-a fost adresată de către Leon o scrisoare personală,[960] care atrăgea atenţia la sine şi susţinătorii lui a scrisorii trimise lui Flavian şi exprimând speranţa că Eutihie ar fi putut să fie făcut să se răzgândească; dacă nu el trebuia să fie exclus din Biserică.

Este evident că Leon încă credea că un nou sinod cu proprii lui reprezentanţi ca asesori era în prospect şi că încă nu se punea problema să se convoace un sinod general. Cu aceste lucruri în minte el a inclus o scrisoare specială intenţionată să fie ascultată de membrii sinodului.[961] Aici el reiterează tema, care a apăr deja în scrisoarea către Flavian, ca fiind destulă mărturia Sfântului Petru pentru definiţia adevărului cu privire la Întrupare.[962] Mai apoi el se referă la

---

[955] Cf. Mansi, of. cit., Vol. VI, 7448, şi a se vedea mai sus , p. 222, n. 73. Leon suspectează evident că toată afecerea a fost prost gestionată de la început şi a arătat puţină înţelegere pentru dificultatea adevărată a lui Flavian, mai bine spus susţinerea guvernului estic care a fost punctul forte a lui Eutihie. Mai apoi el a admis Ep. 34, 1, JK 428 că nu a înţeles ce a fost obiecţional în învăţătura lui Eutihie.

[956] Ca în cazul altora suspectat de erezie. Cf. Ep. 1, 2, JK 398. Rânduaiala putea reflecta Sinodul de la Niceea canonul 8.

[957] Nu există nici un motiv să credem că la vremea când a fost scrisă această scrioare Leon intenţiona ca reprezentativii lui să fie legaţi oficiali viitorului sinod. Mai mult ei au fost intenţionaţi ca asesori papali la o re-examinare a lui Eutihie, pe are papa fără de nici o îndoială a aşteptat să aibă loc la Constantinopol. Este cât se poate de probabil că el a asumat procedura prescrisă de Sinodul de la Sardica, canonul 7 (vers. Lat.) Mirbt, Quellen, No. 122, vor urma.

[958] Eb. 30, JK 425A datat pe 13 iunie 449. Există o diferenţă considerabilă de opinie cu privire la legătura scrisorii cu Ep. 31 JK 425B care în majoritatea codd. nu are o dată şi este omisă în Acta greacă de la Calcedon. The Ballerini, P.L. 54, 786 şi Hefele-Leclercq, Conciles, Vol. II, pp. 581f au fost de acord să sugereze că Ep., 31 nu a fost de fapt niciodată trimistă. Langen, Geschichte der rém. Kirche, Vol. Il, p. 26, n.1 and Wille, Julian v. Kios, p. 20 susţin că este un fals. Totuşi, faptul că Leon menţionează repetiţia scrisorii î n Ep. 45 , 1 JK 439 la fel de bine adresată lui Pulcheria face cât se poate de probabil că Ep., 31 este de fapt o a doua ediţie a Ep. 30 scrisdă din cauza scrisorii originale care nu a ajuns la destinaţie. Ar părea că mai înainte de scrierea acestei scrisori, Leon nu a găsit de cuviinţă să se adreseze conductărilor seculari ai estului. Susţinătorii lui Eutihie, pe de altă parte, au avut de grijă să fie în legătură cu ei de la început. De aici şi avantajele lor iniţiale. Pentru efectul influenţei lui Leon asupra curţii estice a se vedea mai jos capitolul 9.

[959] Este evident din ibid., 2, "ei, qui in errore est, melius consuletur, si ubi desipuit, ibi resipiscat: et ubi damnationem meruit, illic indulgentiam consequatur," că Leon încă aştepa ca procedura prescrisă de Sinodul de la Sardica ca nonul 3 şi 5 (vers. Lat.) să fie pusă în acţiune. Scrisoarea arată clar promisiunea lui Eutihie de a se corecta dacă Scaunul Roman îl va găsii în eroare. Cf. Ep. 21, 1, ad fin.

[960] Ep. 32, JK 426 cu aceiaşi dată.

[961] Ep. 33, JK 427 cu aceiaşi dată. Deşi titlul se citeşte "ad Ephesinam synodam secundam" trebuie să remarcăm că nu există nici o menţiune de Efes în text şi este probabil că ea a fost adresată noului sinod pe care Leon credea că se va întrunii în Constantinopol.

[962] Ibid., 1, "' principis fides . . . hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctae dispositionis effectum auctoritatem apostolicae sedis adhiberet, tamquam ab ipso . . . Petro cuperet declarari, quid in eius confessione laudatum sit." Este o greşeală să interpretăm aceste cuvinte ca implicând că Împăratul a recunoscut nevoia de aprobare papală pentru convocarea unui nou sinod. Sensul lui Leon este că el întâmpine cu ardoare scrisoarea împăratului ca indicând dorinţa lui Teodosie a une definiţii pentine în probleme de credinţă. Dacă Teodosie a crezut în ceva de acest fel este cât se poate de îndoielnic.

asesorii papali pe care i-a trimis la Roma ca să ia parte la ascultarea din nou a cazului lui Eutihie[963] şi îşi reafirmă speranţa că scrisoarea va fi adusă pentru a respinge eroarea lui.

Următoarea scrisoare care aparţinea acestui post ne introduce pentru prima dată unei importante figuri în relaţiile lui Leon cu Scaunul de la Constantinopol. El este Iulian, episcop de Chios în *Bithynia Pontica*,[964] care evident că era în legături strânse cu biserica constantinopolitană. Pe tot parcursul perioadei critice a Sinoadelor de la Efes şi Calcedon el a rămas cât se poate de strâns legat de Leon şi a fost ocazional, după cum vom vedea, mediul prevenirii unei erori de judecată din partea Scaunului Roman. Scrisoarea trimisă acum de Leon[965] a fost de fapt o replică a raportului deja primit. În acest raport Iulian a făcut cât se poate de clar că nu există de fapt nici o speranţă ca Eutihie să se răzgândească. Chiar Leon admite că mai înainte de a primii (prima) scrisoare a lui Flavian şi *Acta* sinodului constantinopolitan el nu a înţeles ce era eronat cu crezurile lui Eutihie, totuşi el arată că încă se agaţă de speranţa că arhimandritul va lăsa locul judecăţii superioare.[966]

Tocmai când legaţii Romei erau pe punctul de a pleca un alt mesaj a fost primit de la Iulian, o replică care[967] era inclusă cu restul. Acum pentru prima dată Leon scrie deschis despre subiectul erorii lui Eutihie după cum arată aceste cuvinte:

"adresăm această pagină care să însoţească acele scrisori pentru ca voi să rezistaţi cu unanimitate şi consistenţă faţă de aceşti oameni care voiesc să corupă Evanghelia lui Hristos: din moment ce noi şi voi împărtăşim aceiaşi instrucţie şi învăţătură a Duhului Sfânt pe care dacă cineva nu o primeşte nu este un membru al trupului lui Hristos... totuşi cum poate să profite ca cel mai netot bătrân ca să atace numele de „nestorianism" a crezului acelor care cu o credinţă devotată nu poate să fie cutremurată, în timp ce chiar Nestorie, care s-a îndepărtat de la adevăr separând Dumnezeirea Cuvântului de substanţa umanităţii pe care a asumat-o, la fel de bine el uită calea dreaptă de a învăţa că Unul născut Fiu al lui Dumnezeu a fost născut din pântecele binecuvântatei Fecioare. Cum că în timp ce El a purtat forma externă a trupului uman totuşi în realitate carnea umană nu a fost unită cu Cuvântul."[968]

În ultima scrisoare încredinţată reprezentativilor lui Leon se adresează împăratului Teodosie însuşi.[969] Acesta este evident un răspuns formal la propunerea imperială de a reviziunii verdictul lui Flavian la un nou sinod. Papa face cât se poate de clar că el crede că condamnarea lui Eutihie a fost deplin justificată dar nici acum nu a abandonat credinţa că acest om bătrân îşi va modifica viziunea în conformitate cu promisiunea lui.[970]

Corabia care îi ducea pe legaţii romani de abia a părăsit Italia când a doua scrisoare[971] a lui Flavian a ajuns în mâinile lui Leon. Acelaşi postaş a adus încă o scrisoare de la Teodosie. Aceasta a fost probabil o invitaţie formală a papei de a lua parte în sinodul ecumenic imperial. Leon a trimis imediat răspuns la ambele scrisori. El a adresat o scurtă înştiinţare lui Flavian[972] menţionând că în viziunea lui deşi era superflu să mai stea departe ale chestiuni

---

963 Ibid., 2, "ut pleniore iudicio omnis possit error aboleri."

964 Cu privire la chestiune de ce scaun ţinea Iulian a se vedea Nota adiţională B, Iulian episcop de Chios.

965 Ep. 34, JK 428 cu aceiaşi dată. Este posibil că această scrisoarea a fost abandonată în favoarea la Ep. 35 scrisă pentru a se confrunta cu situaţia descoperită de al doilea raport al lui Iulian. Despre viziunile serioase ale legăturii dintre aceste două scrisori a se vedea Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 614.

966 Ep. 34, 1. "Diu apud nos incertum fuit, quid in ipso (sc. Eutyche) catholicis displiceret . . . sed postquam gestorum ad nos episcopalium documenta perlata sunt, omnia illa quae fallacium querelarum velamine tegebantur, quam essent detestanda, patuerunt."

967 Ep. 35, JK 429 cu aceiaşi dată. Se poate vedea că versiunea greacăomite câteva pasaje c.3. Acest lucru poate să fie explicat datorită tonului îndrăzneţ al criticismului lui Leon a sinodului constantinopolitan sau a viziunii traducătorului a anumitor dintre argumente lui care sună trivial pentru cititorul grec.

968 Ibid., 1, "hanc paginam quae illis epistolis consonaret adiecimus, ut unanimiter atque constanter his qui evangelium Christi corrumpere cupiunt resistatis: quoniam sancti Spiritus in nobis atque in vobis una est eruditio eademque doctrina; quam quicumque non recipit non est membrum corporis Christi. . . . Quid autem prodest imprudentissimo seni, Nestorianae haereseos nomine, eorum lacerare opinionem, quorum plissimam convellere non potest fidem; cum quantum Nestorius a veritate discessit, Deitatem verbi ab assumpti hominis substantia separando, tantum a recto tramite ipse desciscat, qui Unigenitum Dei Filium sic de utero beatae Virginis praedicat natum, ut humani quidem corporis speciem gesserit, sed humanae carnis veritas Verbo unita non fuerit." Este probabil că prin "'illis epistolis" el se referă la scrisoarea adresată lui Flavian Ep. 28, JK 423.

969 Ep. 29, JK 424 la fel de 13 iunie 449.

970 Ibid., "hoc saltem sibi ad promerendam veniam reservaverit, ut correcturum se esse promitteret quidquid nostra sententia de his, quae male senserat, improbasset."

971 Ep. 26.

972 Ep. 36, JK 430 datat pe 20 iunie 449.

doctrinale,[973] totuşi el a trimis reprezentativi pentru a lua parte la viitorul sinod. Scriindu-i împăratului[974] după ce a lăudat zelul lui de partea credinţei, el l-a rugat să îl scuze fiindcă nu va participa la sinod fiindcă nici un precedent nu a existat pentru prezenţa unui episcop roman la o astfel de ocazie şi că condiţiile prezente nu îi permiteau absenţa din oraş.[975] El a adăugat că va face tot ceea ce poate să se conformeze cu instrucţiile imperiale şi prin urmare îşi va trimite delegaţi lui "care vor fi suficenţi pentru a oprii scandalul după natura cazului şi mă vor reprezenta pe mine," deşi el sugerează că un viitor sinod nu este necesar.[976] Spunând aceste cuvinte Leon pare că trădează un anumit sentiment de jenă dacă procedurile sinodului ar duce la adoptarea unei poliţe ce nu era de acord cu cea proprie. Vom vedea acum să jena lui cu privire la subiect a fost cât se poate de justificată.

Dar să rezumăm evenimentele narative din est. Se pare că este probabil ca vreo una dintre scrisorile încredinţate delegaţilor romani pe 13 iunie să fi ajuns la destinaţie.[977] În loc să ajungă la Constantinopol, Iulius şi colegii lui au fost trimişi la Efes.[978] Evident că acest lucru a însemnat că ei nu au ştiut foarte multe despre stadiul adevărat al lucrurilor decât cel format deja la plecarea din Roma. Ceea ce este şi mai mult, faptul că în bagajul lor de scrisori nu aveau nici o comunicare cu Dioscor, preşedintele numit imperial al sinodului, a fost o omitere serioasă şi una care era destul de ofensatoare dar care putea să sugereze că ei erau partizani ai episcopului de Constantinopol.

Nota adiţională A

CRONOLOGIA ANILOR 446-449

Trebuie să menţionăm aici despre nesiguranţa care domina ordinea evenimentelor în anii 446-449 mai ales în ceea ce priveşte bisericile din est.

Astfel Driver şi Hodgson[979] dau următoarea cronologie:

446 moare Proclu şi este succedat de Flavian...

447 Contele Irineu este chemat din exil şi hirotonit episcop de Tyra.

448 Februarie. Un rescript imperial prescrie operele lui Porfirie şi Nestorie şi cere depoziţia lui Irineu.

Septembrie. Fotie este hirotonit episcop de Tyra în locul lui Irineu.

Noiembrie. *Sinodul de la Constantinopol.*

449. aprilie. Eutihienii procură condamnarea lui Ibas de Edessa.

August. *Latrocinium.*

Ibas, Irineu... şi Domnul sunt cu toţii depuşi. .

Cronologia oferită de Kidd[980] este cam aşa:

446 Octombrie. Proclu moarte şi este urmat de Flavian.

447 Irineu este hirotonit episcop de Tyra.

448 Februarie. Un rescript imperial interzice operele lui Porfirie şi Nestorie şi ordonă depunerea lui Irineu.

Septembrie. Fotie este hirotonit episcop de Tyra.

Octombrie. Un mandat imperial cere examinarea lui Ibas.

449. februarie. O comise se adună al Berytus.

Martie? A doua sesiune de la Tyra.

Aprilie. Continuă judecata lui Ibas de Edesa.

---

973 Ibid., "'quamvis evidenter appareat, rem . . . nequaquam synodali indigere tractatu."

974 Ep. 37, JK 431 cu aceiaşi dată.

975 Ibid., "cum nec aliqua ex hoc ante exempla praecesserint, et temporalis necessitas me non patiatur deserere civitatem, praesertim cum tam evidens fidei causa sit, ut rationabilius ab indicenda synodo fuisset abstinendum."

976 Ep. 37. "'meum studium commodavi, ut Clementiae vestrae statutis aliquatenus pareatur, ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro causae qualitate sufficiant, quique praesentiae meae impleant vicem: quia non talis quaestio orta est de qua aut possit aut debeat dubitari."

977 Este cât se poate de probabil că Epp. 30 şi 35 au fost pierdute. Cf. Epp. 31, 1, şi 113, 4, cu referinţă la Ep. 35.

978 Inter Epp. Leon., No. 46, 1 arată că Ilarie diaconul nu a vizitat Constantinopolul. Cf. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 483, n.3. legaţii au fost evident conduşi la Efes direct într-o călătorie externă şi la întoarcere evident că Ilarie a evitat capitala ca o arie periculoasă pentru un fugitiv de la "justiţia" ecclesială.

979 Bazaar, pp. xxvff.

980 History, Vol. III, pp. 281ff.

Iunie. Rescriptul care ordonă exilarea.
August. *Latrocinium*.
Ibas, Irineu şi Domnus sunt depuşi.
Pe de altă parte Seeck[981] datează aceste evenimente aşa:
447 septembrie. Fotie este consacrat episcop de Tyra.
Octombrie. Un mandat imperial cere examinarea lui Ibas.
448. ianuarie. Ibas părăseşte Edessa.
Februarie. Un rescript imperial interzice lucrările şi a cere excluderea lui Irineu din Tyra.
Vine o comisie din Tyra.
Septembrie. O comisie la Berytus.
Noiembrie. *Sinodul de la Constantinopol.*
449. Rescript cu privire la acuzele aduse lui Ibas.
Iunie. Instrucţiuni la Sinodul de la Efes cu privire la Ibas.
August. *Latrocinium.*
Ibas, Irineu şi Domnus sunt cu toţii depuşi.

Este clar că Proclu era încă în viaţă la vremea când Domnus l-a hirotonit pe Irineu episcop de Tyra, fiindcă ne este spus de Teodoret că mai întâi de toate el a obţinut aprobarea lui Proclu.[982] Prin urmare Irineu trebuia hirotonit mai de vreme decât Iulie anul 446. Ibas l-a succedat pe Rabbula în Scaunul din Edessa cu un an înainte. Pe scurt până acum Irineu a fost preocupat dacă depunerea lui a fost atribuită anului 447 sau anului care a urmat. „Nestorianismul" aparţine lui februarie 448. [983] Chestiunea este dacă se referă la depunerea lui Irineu ca un eveniment trecut sau unul viitor. Text după cum este el este susceptibil oricărei interpretări. Dar faptul că hirotonia lui Fotie ca succesorul lui a luat parte cu un an înainte 447,[984] face prima interpretare mult mai rezonabilă. Mai mult, se pare că Kidd a inversat ordinea celor două examinări cu Ibas. Citaţia din Acta a examinării ţinute la Tyra este datată din 25 februarie:[985] care se citeşte în Acta din Berytus pe 1 septembrie.[986] Singura întrebare este dacă acestea trebuiau să fie atribuite anului 448 sau 449. Dar în vederea secvenţei evenimentelor este clar că prima este corectă.

Nota adiţională B

IULIAN, EPISCOP DE CHIOS

Până recent istoricii au susţinut punctul de vedere că scaunul în care Iulian, *nuncio* lui Leon şi reprezentativul oficial la curtea şi scaunul de la Constantinopol, a fost episcop al oraşului Chios, situat pe insula cu acelaşi nume.[987] Insula stă pe coasta sud-vestică a coastei Asiei Mici şi în secolul al cincilea a format provincia *Caria*. Totuşi, aici şi acolo s-au ridicat mai multe îndoieli cu privire la obiecţiile puternice cu privire la punctele de vedere obişnuite.[988] Cea mai evidentă dificultate a fost aceea de a explica cum a fost posibil pentru un episcop a cărui scaun a fost situat cam la 400 de mile departe de Constantinopol, de a găsii o ocazie de a păstra contact apropiat cu oraşul şi scaunul capitalei

---

981 Regesten der Kaiser und Papste, pp. 379ff.
982 Ep. 110, P.G. 83, 1306c.
983 Din nefercire documentul îi lipseşte anul consular; se încheie cu afirmaţii goale. Mansi, Concilia, Vol. V, 420, "Ανεγνωσθη εν τη εκκλησια τω ν μοναζοιντων εν τοις ερημιξος φαρμουθι εκγ ινδιξτιωνος α ετοθς Διοκλητιανου ρξδ" pe 18 aprilie 448.
984 Abh. d. Gott. Ges. d. Wiss., Vol. XV, 1 (1917), p. 123, 1. 14.
985 Mansi, op. cit., Vol. VII, 197.
986 Ibid., Vol. VII, 212. Dar în ambele date „postconsulatul" contrazice „indictionul." Prima indică anul 449, ultima anul 448. Totuşi ultima pare mult mai potrivită din Acta siriană de la Latrocinium în care documentele care aparţin din aprilie 449 care menţionează examinarea la Berytus ca având loc deja. Cf. Abh. d. Gétt. Ges. d. Wiss, Vol. XV, 1 (1917), p.15, 1.8; p.23, 1.47; p.25, 1.13; p.35, 1.50; p.39, 1.473 p. 43, ll. 13ff. Faptul că Ibas a părăsit Edessa pe 1 ianuarie (Cron. Edessa, 64, Texte und Unters., Vol. IX, pp. 84ff.) este de acord cu aceste date de la plcerea lui care a fost scopul evident de a participa la prima examinare care a fost ţinută la Tyra pe 25 februarie în acelaşi an.
987 Insula Chios este menţionată ca un loc important în Fapte 21, 1. Stătea pe ruta comercială principală dintre oraşele de pe coasta Mării Egee şi coastele Siriei şi Egiptului. A avut mai înainte o colonie evreiască destul de mare şi se putea lăuda cu o statuie ridicată în cinstea lui Irod Antipa!
988 e. G. De Tillemont, Mémoires, Vol. XV, p. 915 unde el atrage atenţia a apărăţiei semnăturii lui Iulia nu între legaţii Scaunului Roman ci ca un punct înainte de cel al lui Ioan din Rodos, mitropolia pentru care Chios era doar un scaun sufragan. Cf. Mansi, op. cit., . VI, 1084.

estice după cum a fost implicat de referinţele frecvente la munca lui conţinută în corespondenţa lui Leon şi în acelaşi timp de a menţine administraţia bisericii din Chios pe o perioadă de cel puţin 10 ani.

Pe de altă parte, este remarcabil că titlurile scrisorilor lui Leon către Iulian,[989] îl descrie invariabil ca *episcopus Coensis*. Chestiunea a fost re-examinată în anii recenţi de Wille,[990] ale cărui concluzii sunt puse în faţă.

Este arătat că evidenţa listelor subscrise la *Acta* conciliară în care numele apare numele lui Iulian conferă viziunea tradiţională deschisă celor mai mari îndoieli. Astfel că în lista subscripţilor de la Acta a Sinodului din Constantinopol din anul 448, versiunile greceşti şi latine arată lecturi divergente.[991] La fel de bine în lista subscripţilor date canoanelor de la Calcedon este cât se poate de semnificativ că semnătura lui Iulian apare, nu numai între episcopii provinciei ecclesiale Rodos, de care aparţinea insula Chios de fapt, ci imediat după episcopii de Nicomidia şi Niceea şi înaintea episcopului de Calcedon.[992] Pe de altă parte, în nici una dintre aceste liste nu este vreo menţiune de Scaunul din Chios. Totuşi este surprizător că în vederea faptului că Chios a fost o colonie antică greacă şi un oraş de o anumită importanţă comercială mai înainte de secolul al cincilea. Mai mult se ştie că a fost scaunul episcopului cel puţin la vremea sinodului de la Niceea.[993] O inferenţă rezonabilă din aceste fapte este că scribii au confundat Chios cu Cos şi că greşeala odată făcută a influenţat gradual manuscrisul curent până la excluderea lecturii adevărate. Din moment ce Chios era situat în provincia *Bithynia,* episcopul lui nu a găsit dificil să fie în legătură strânsă cu afacerile capitalei, din care scaunul a fost separat numai de o mică rută pe mare şi în acelaşi timp să îşi continue administraţia diocezei sale.

CAPITOLUL 10

LEON ŞI BISERICILE DIN EST. 2

AL DOILEA SINOD DE LA EFES

Ca ascultare faţă de instrucţiile lui Teodosie II episcopii şi alţii chemaţi să participe la sinodul plănuit să se adune la Efes în prima parte a lui august 449 şi care s-a întâlnit în biserica Sfintei Maria în a opta zi a acelei luni unde a fost ţinută prima sesiune.[994] A fost clar încă de la început că a fost pregătit terenul pentru susţinătorii lui Eutihie care erau deja siguri de susţinerea Scaunului din Alexandria în virtutea admiterii arhimandritului în comuniune cu Dioscor.[995] Am văzut la fel de bine că ei puteau să conteze pe ajutorul guvernului estic. A dat o şi mai mare dovadă a intenţiilor sale în instrucţiile trimise comisionarilor imperiali, Elpidios şi Evloghie şi la fel de bine Proclu, proconsul al Asiei la care Efes îi era metropolă. În adăugire împăratul a adresat o scrisoare sinodului stabilind programul, mai bine spus reabilitatea lui Eutihie, depunerea lui Flavian şi a tuturor altor episcopi suspectaţi de „nestorianism" şi în cele din urmă menţinerea credinţei prin care se voia excluderea doctrinei „diofizite."[996]

---

[989] Nu mai puţin de 20 de scrisori ale lui Leon au fost adresate lui Iulian, mai bine spus Ep. 34, 35, 48, 87, 86, 92, 107, 109,113, 117, 118, 122, 125, 127,131, 140, 141, 144, 147, 152. Numele lui apare în mai multe altele care sunt adresate estului ultima fiind scrisă fiind Ep. 156. Apare din Ep. 81, JK 461 "nobis te et patriae praesentares, şi Ep. 113, 4, JK 489, "in Latinum scilicet sermonem absolutissima interpretatione translata," că el era de origine italiană dacă nu romană.

[990] Julian von Cios.

[991] În sesiunea din 13 aprilie. Mansi, op. cit., Vol. VI, 749, "Ιουλιανος...επισκοπους της Κω"¨ vers. "Julianus ... episcopus Coensis." Later on, Mansi, of. cit., Vol. VI, 760 citim „Ιουλιανος... επισκοπυ της Αδραμυτινων πολεως" vers. lat. "Julianus . . . episcopus Conensis civitatis," cu varaţii U. "' Hadrainae, Adramyttion- orum, Adrianae," şi cu ghilimelele "Proclu... episcopus civitats Adranorum." Mai mult Mansi, op. cit., Vol. VI, 1082, "Ιουλιανος των Κωων... επισκοπος και πρεσβεθτης του αποσταλικου θρονου": vers. lat. "' Julianus . . . episcopus Coensis et legatus ecclesiaȼ: Romanace."

[992] Mansi, op. cit., Vol. VII, 4043; cf. op. cit., Vol. VI, 1084.

[993] Sinodul de la Niceea Mansi, op. cit., Vol. II, 696, 701.

[994]Mansi, Concilia, Vol. VI, 605. Prinicipalele autorităţi ale sinodului sunt Acta recitire în cursul procedurilor de la Calcedon. Mansi, Concilia, Vol, VI, ibid., 563. Acta sesiunilor de mai apoi sunt păstrate în versiunea siriacă ed. Flemming, Abh. d. Gott. Ges. d. Wiss., Vol. XV, 1 (1917); date într-o traducere franceză în Martin, Actes du brigandage d'Ephése. (Cf. also id., Le pseudosynode connu sous le nom de brigandage d'Ephése. Mai multe detalii sunt date în Liberatus, Breviarium, 12. P.L. 68, 1003; Nestorius, Bazaar, ed. Driver and Hodgson, pp. 345-62. O ediţia critică a Acta de la Calcedon a fost publicată recent de E. Schwartz. Referinţele la Manis sunt arătate acolo îl fac capabil pe cititor să folosească referinţele date aici.

[995] 'Mansi, ibid., Vol. VI, 1045.

[996] Mansi, ibid., Vol. VWI, 587-600, inclusiv alte scrisori către Dioscor.

Între cei 130 de episcopi prezenţi s-au inclus Dioscor al Alexandriei şi alţi prelaţi ai „bisericilor mai mari," Iuvenalie al Ierusalimului, Domnus al Antiohiei şi Flavian al Constantinopolului, dimpreună cu delegaţii Scaunului Roman. O trăsătură a adunării care nu a făcut bine ordinii procedurilor a fost prezenţa a trei grupuri fără disciplină a participanţilor şi călugărilor personali. Ei au venit în grupa lui Dioscor, Eutihie şi a stareţului sirian Barsumas, prezenţa acestuia din urmă fiind autorizată în mod special, după cum am văzut, evident din cauza simpatiilor „nestoriene" ale episcopilor sirieni.

Membrii sinodului şi-au luat locurile în ordinea vârstei, nu după rangul scaunelor lor, deşi s-a făcut o excepţie în favoarea legatului roman, Iulius care a şezut lângă preşedinte.[997] În acest fel efectivitatea legaţiei romane a fost împiedicată de la început de separaţia lui Iulius de colegii lui, al căror număr s-a diminuat prin moartea preotului Renatus pe insula Delos în cursul călătoriei din Italia.[998] Această pierdere a fost cât se poate de regretabilă fiindcă se pare că un membru al legaţiei a fost „scurtat" cu grijă. Evident Ilarie fiind doar diacon, s-a văzut pe sine relegat al unei ordini al unui loc subordonat şi în acest mod a fost împiedicat să exercite orice influenţă pozitivă pe parcursul procedurilor. Posibil că el nici nu a înţeles ceea ce se întâmpla în jurul lui.

Poziţia fără avantaje a legaţiei romane a fost arătată în curând prin deschiderea procedurilor. După recitarea scrisorii împăratului, care a fost adresată de Dioscor ca preşedinte, Iulius a cerut permisiunea să citească invitaţia primită de Leon.[999] În acelaşi timp Ilarie după ce a scuzat absenţa papei pe motiv că nici la Sinodul de la Niceea şi nici la cel din Efes nu a existat un precedent al participării sale, a adăugat că "sfântul părinte (papa) se simte pe sine între voi şi să fiţi asiguraţi că tot ceea ce ve-ţi face ve-ţi proceda în conformitate cu credinţa ortodoxă şi în acord cu respectul datorat Sfântului Petru."[1000] Apoi el a îndemnat să fie citită imediat scrisoarea adresată sinodului.[1001] Se pare că Dioscor a fost pe punctul de a da curs acestei cereri[1002] când un membru al secretariatului susţinut de Iuvenalie a insistat că restul comunicării de la împărat trebuie să fie citită fără ezitare.

Acum a devenit clar că controlul procedurilor cădea în mâinile legaţilor. Cerinţele lor repetate ca scrisorile papale să fie citite au fost ignorate constant şi sinodul a purces să ducă la îndeplinire programul deja prescris de guvernul estic. Primul lucru a fost de a invita să participe pe Eutihie şi când acest lucru a fost făcut şi arhimandritul a stat în faţa adunării, apelul lui împotriva verdictului sinodului constantinopolitan a fost citit. În acest moment Flavian a făcut un protest şi a cerut să fie ascultat Eusebiu de Dorylaeum, dar fără rezultat. Pledoaria lui a fost respinsă pe temelia faptului că împăratul i-a poruncit lui şi susţinătorilor lui la un sinod recent să fie tratat ca apărători, ceea ce însemna că ei nu aveau dreptul să vorbească deşi erau membrii ai sinodului. Această propunere a fost întâmpinată cu o aprobare generală, la care a fost de acord chiar şi Iulius dar numai cu condiţia ca scrisoarea papală să fie luată prima. Ilarie a fost în asentiment adăugând că scrisoarea a fost scrisă pentru a fi citită mai înainte de minunate. Era rândul lui Eutihie să ridice acum o obiecţie. El a făcut acest lucru pe temeiul că încă de la început legaţii au fost de partea lui Flavian şi că citirea scrisorii papale ar da loc unui prejudiciu împotriva lui. Prin urmare Dioscor i-a ignorat pe legaţi şi a dat instrucţiuni să fie citite minutele sinodale fără nici o altă întârziere.[1003] În timp ce s-a făcut acest lucru au avut loc mai multe întreruperi, în special când au avut loc mai multe pasaje „diofizite." Când a fost gata Dioscor a propus formal o rezoluţie care condamna învăţătura „diofizită" şi o lega de reabilitarea explicită a lui Eutihie. Rezoluţia a fost supusă la vot şi aprobată solemn de semnăturile la 114 membrii ai sinodului în primul rând apărând numele lui Iuvelanie şi Domnus.[1004]

Este surprinzător că Iulius a permis o astfel de respingere deschisă a "diofizitismului" să treacă fără de nici un protest, deşi el nu avea altă soluţie de a menţine un curs deschis decât să abandoneze sinodul. Probabil că el a crezut

---

[997]Mansi, Concilia, Vol. VI, 608; Liberatus, Breviarium, 12. P.L. 68, 1004 apare că sugerează că legaţii romani nu au stat cu restul "eo quod non fuerit data praesessio sanctae sedi." Totuşi Acta contrazice acest lucru (see Mansi, ibid., 605), aşa că pare posibil că Liberatus a introdus o glosă din punctul de vedere al timpului. Fără nici o îndoială că precedentele de la Niceea şi Efes au cerut o astfel de procedură. A se vedea Nota adiţională A, *Legătura legaţilor cu Scaunun Roman al Sinoadelor timpurii.*

[998] Breviculus hist. Eutych. Mansi, ibid., Vol. VII, 1061. Să remarcăm că Teodoret în Ep. 116 îl confundă pe Renatus cu Ilarie diaconul.

[999] Mansi, ibid., Vol. VI, 613.

[1000] Ibid. "οστις αγιοωτατος αευτος οθκ αμφεβαλεν εν υμιν διατριβειν ενταυθα ους μαλιστα επισταται οσα προς την της πστεως της καθολιξης ακεραιοτητα και οσα αν ηκει προς τηεν τον αγιοωτατος Πετρον ευλαβειαν, παντα πραττειν."

[1001] Ep. 33, JK 427.

[1002] Mansi, op. cit., Vol. VI, 615. Un punct care poate să fie remarcat în favoarea mparţialităţii lui Dioscor. Este cât se poate de posibil că com portamentul lui presupus parţial al procedurilor a fost considerat exagerat.

[1003] Mansi, op. cit., Vol. VI, 6409.

[1004] Ibid., 833. Evident că poziţia lui Domnus a fost mai puţin de invidiat decât cea lui Flavian.

că un protest nu va rezolva nimic dar este dificil să scuzăm trădarea lui pasivă a doctrinei susţinute de Scaunul Roman.[1005]

După ce a condamnat „nestorianismul" şi l-a restaurat pe Eutihie, sinodul şi-a întors atenţia spre Flavian. În acest moment Dioscor cu multă ingenuitate a cerut ca minutele celei de al şasea sesiuni al sinodului efesian de mai înainte să fie citit în care au fost definite formulele ortodoxe ale crezului. Aceste lucruri fiind făcute el a atras atenţia cuvintelor canonului care i-a condamnat pe cei care vorbeau sau gândeau altcumva, i-a dispreţuit sau contrazis şi a invitat opinia adunării asupra celor care au făcut aşa.[1006]

Ca răspuns la invitaţia lui unii au votat împotriva oricărei adăugări la crezul de la Niceea; alţii numai au exprimat o dorinţă pentru confirmarea lui.[1007] Între ultimii a fost Ilarie, care s-a folosit de ocazie de a arăta că Scaunul Roman pe care el îl reprezenta învăţa şi respecta credinţa definitivată la Niceea şi prin urmare a confirmat Efesul. Apoi el a schimbat din nou scrisoarea papală, "dacă permiţi să fie citită vei vedea că este în acord cu adevărul" îndemna el.[1008] Totuşi acest lucru nu era tot. Ceea ce căuta Dioscor era o modalitate de a obţine condamnarea lui Flavian; problema de a citii scrisoarea papală era acum cât se poate de relevantă. Recitarea canonului efesian i-a dat această oportunitate fiindcă minutele sinodului constantinopolitan au arătat că Flavian s-a sârguit să îl convingă pe Eutihie să subscrie la o afirmaţie doctrinară care a fost fără de nici o îndoială o adăugare a afirmaţiilor crezului niceeian şi care putea să reprezinte o transgresie a canonului efesian. Pe acest temei prin urmare Dioscor a invitat sinodul să se pronunţe cu o sentinţă de depunere a lui Flavian şi Eusebiu în acelaşi timp.

Deoarece un astfel de pas este inacceptabil unei majorităţi a celor prezenţi, singurele proteste explicite au fost exprimate de Flavian şi Ilarie.[1009] În mijlocul la scene de cea mai sălbatică dezordine, un număr considerabil de episcopi au împins înainte, implorând-l pe Dioscor să oprească o astfel de măsură extremă. Făcând acest lucru ei cereau mai mult decât ştiau, fiindcă a îl ierta pe Flavian în acest moment însemna să lipsească Scaunul Alexandriei de fructele adevărate ale victoriei. Confuzia a fost urmată de violenţă şi nici chiar Ilarie nu a fost scutit de asalturi cu scopul de a semna sentinţa depunerii. Nefericitul Flavian şi prietenii lui s-au găsit pe sine trataţi ca prizonieri condamnaţi.[1010]

O doua sesiune ţinută pe 22 august[1011] în care sinodul a dus la îndeplinire o a doua parte a programului, adică depunerea unui număr de episcopi estici care au fost suspectaţi de nestorianism, inclusiv Ibas de Edessa, Irineu al Tyrei (care din anul 448 se bucura de o scurtă restaurare a scaunului său), Teodoret al Cirului şi în cele din urmă Domnus din Antiohia. Dar se pare că Iulius era absent şi în acest moment Ilarie a fost sub pază aşa că Scaunul Roman nu mai avea nici o responsabilitate faţă de proceduri. De fapt, Ilarie cu costul întregului său bagaj, la scurt timp a fugit din Efes şi s-a îmbarcat spre Roma. Dar în locul lui el a luat un document care a cauzat multă mulţumire pentru Leon. A fost un apel urgent la Scaunul Roman pentru ajutor din partea episcopului de Constantinopol.[1012]

Implorând cu sinceritate ajutorul lui Leon în cauza ortodoxiei, acum serios ameninţată, scriitorul observă: "devenit datoria mea să trimit un *raport* cu privire la conjunctura prezentă şi a adresa un apel apostolic sfinţiei tale ca tu să vii în est şi aduci ajutor credinţei dovotate a sfinţilor părinţi acum în pericol, fiindcă credinţa pe care am primit-o de la ei îndură acum persecuţie. Fiindcă vezi, toate lucrurile sunt perturbate... nu mai este proclamată credinţa părinţilor: din contră este predicată credinţa lu Eutihie şi învăţată de Dioscor, episcop al bisericii alexandrine şi de cei

---

[1005] Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 486, n. 2 sugerează că din acest moment singurul care a susţinut punctul de vedere al Scaunului Roman a fost Ilarie şi este posibil că Iulius a făcut aşa. Fără de nici o îndoială că are dreptate când spun despre legaţi, "sie, des Griechichen unkundig, . . . den Verhandlungen nicht geniigend zu folgen verméchten."

[1006] Mansi, op. cit., Vol. VI, 893. Cf. Vol. IV, 1361.

[1007] Mansi, of. cit., Vol. VI, 905.

[1008] Ibid. "απερ ει κελευσητε αναγνωσθηναι, γνωσεσθε συναδοντα τη αληθεια."

[1009] Ibid., 908. Ilarie a folosit singurul cuvânt latin " Contradicitur " ; expresia lui Flavian după textul grec al Acta a fost "παραιτουμαι σε" care în versiune latină anticipa o acţiune viitoare redată prin " Appello ad te." Ar însemna probabil "îmi cer scuze." A se vedea Liddell şi Scott, Greek-English Lexicon', s.v. Il, 5.

[1010] Aceiaşi soartă au avut Eusebiu şi Ilarie.

[1011] Martin, Brigandage d'Ephése, p. 174.

[1012] Scrisoarea nu a fost cunoscută decât când a fost descoperită într-o versiune latină de Dom Amelli in MS. 30 în biblioteca capitulară de la Novara şi publicată cu titlul de 0 in the capitular library of Novara of S. Leone Magno e l'Oriente (1882). A fost editată de Mommsen în Neues Archiv., Vol. XI (1886), pp. 362ff. Kirch, Fontes, 885. Extrase sunt tipărite în Mirbt, Quellen*®, No. 173 şi în Batiffol, Siége Apostolique, pp. 514ff. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 488, n. 3 care sugerează că Ilarie a fost responsabil pentru această vesiune şi că influenţa mărturiseşte frazeologia „romană."

care susţin aceste opinii dimpreună cu ei. Verdictul lor şi verdictul acelor episcopi care au fost obligaţi la violenţă de a îşi da acordul au aprobat de fapt doctrina..."[1013]

El a continuat să explice că dincolo de Dioscor şi susţinătorii lui, care l-au convins cu multă ostilitate din ziua ridicări lui pe Scaunul din Constantinopol, majoritatea episcopilor au fost de acord cu el şi că în special Dioscor şi-a arătat dorinţa de a îl umilii prin faptul că a evitat să trimită notificări potrivite la vremea alegerii sale în Scaunul din Alexandria. Mai apoi el a atras atenţia asupra lipsei de respect arătate de Dioscor faţă de Scaunul Romei refuzând să fie citită scrisoarea papei sau legaţii să vorbească. Apoi el adaugă:

„când am început apelul la tronul Scaunului apostolic al lui Petru, prinţul apostolilor şi acum întregului sinod sacru care ascultă de sfinţia ta, dintr-o dată o mulţime de soldaţi m-au înconjurat şi au închis calea când am vrut să mă refugiez după sfântul altar."[1014]

În cele din urmă el conclude: "prin urmare o rog pe sfinţia ta ca să nu permiţi să fi indiferent faţă de aceste lucruri... ci să te ridici de partea credinţei ortodoxe, distrusă acum de legi nedrepte; mai apoi să faci din această problemă o prioritate a ta, din cauza nerespectării dreptului canonic... pentru a emite o instrucţie autoritară aşa când aceiaşi credinţă să fie predicată peste tot de adunarea sinodului unit al părinţilor, atât estici cât şi vestici. Aşa ca legile părinţilor să domine şi tot ceea ce a fost făcut împotrivă să fie anulat şi şters; adu vindecare acestei răni sângerânde."[1015]

Imediat după sosirea lui Ilarie la Roma a apărut o scrisoare de la Eusebiu de Dorylaeum,[1016] urmată imediat de autor în persoană. Scrisoarea a descris precedente istorice de ajutor trimis de Scaunul Roman victimelor injustiţiei şi mai apoi a spus:

"fiindcă prin urmare am primit un tratament dur şi contrar canoanelor divine[1017] din partea lui Dioscor şi a altor episcopi credincioşi lui care obligaţi de forţă şi frică, au ascultat de voinţa lui şi au fost de acord cu condamnarea mea" (având în vedere că cele mai credincioase persoane care au fost trimise de sfinţia ta ştiu bine, fiindcă lor le-am prezentat afirmaţia apelului pe care l-am trimis cerând proces din partea scaunului tău) să vă implore eminenţă… declaraţi condamnarea mea nedreaptă făcută de cel mai nedrept episcop Dioscor."

Scrisoarea conclude prin a cere ca Leon să scrie spunând că apelantul său este restaurat la scaunul episcopal şi se bucură de comuniunea cu Scaunul Roman.

Cam în acelaşi timp, Leon a primit un alt apel de la o a treia victimă a victoriei „monofizite" de la Efes. Aceasta a venit de la Teodoret[1018] care de la începutul afacerii a fost tratat ca unul dintre principalele obstacole al cauzei eutihiene.

[1013] Ibid., pp. 1ff. "' Oportuit quidem ad praesens tempus me dignanter referre et uti apostolica appellatione ad vestram sanctitatem, ut progrediens ad Orientem auxilium ferret periclitanti piae sanctorum patrum fidei, quam sudore ultionis tradiderunt. Ecce enim confusa sunt omnia: Iam non patrum nominatur fides, sed contigit ab Alexandrinae ecclesiae episcopo Dioscoro eorum, qui haec sapiunt una cum ipso, Eutychianam iam praedicari et nominari fidem. Hanc enim firmavit sententia propria et eorum qui per violentiam coacti sunt consentire episcoporum. . . ." Fraza "sudore ultionis" este obscură şi este probabil coruptă. Batiffol, of. cit., p.514, n. 1 sugerează " sudore vultus sui"' cu aluzie la Facere 3, 19 (Vulg). Flavian se referă fără de nici o îndoială la suferinţele îndurate de cei care au susţinut credinţa de la Niceea.

[1014] Ibid., 16, "me appellante thronum apostolicae sedis principis apostolorum Petri et universam beatam quae sub vestra sanctitate est synodum, statim me circumvallat multitudo militaris, et volente me ad sanctum altare confugere non concessit." Trebuie să remarcăm că Flavia nu numai că face apel la Leon în persoană dar la fel de bine şi la sinodul provinciei.

[1015] Ibid., 18. "' Oro itaque vestram sanctitatem, ne obdormire patiamini super his . . . sed insurgere primum quidem in causa rectae fidei nostrae quae quadam libidine deperiit ; deinde propter eversionem ecclesiasticarum constitutionum curam facere ...j; dare etiam formam,.. . ut tam Occidentali quam etiam Orientali in unum facta patrum synodo similis ubique praedicetur fides, ut praevaleant sanctiones patrum, in irritum vero deduci valeant atque dissolvi omnia quae male... gesta sunt; afferre medicinam horribili huic vulneri." " Constitutiones"" se referă probabil la Sjnodul de la Constant. I, canoanele 2 şi 3 despre conţinutul cărora Leon era cât se poate de conştient.

[1016] Ed. Mee cen Neues Archiv., Vol. XI, p. 364. Ca apelul lu Flavian, această scrisoare în versiunea latină a fost recent descoperită. Un extras este dat în Mirbt, Quellen, No. 174, şi în Batiffol, Siége Apostolique, p. 517, n. 1.

[1017] Lib. Eus. " Quoniam igitur dura et iniqua praeter divinos canones pertuli a Dioscoro et ab aliis religiosis episcopis, qui timore et necessitate compulsi voluntati eius optemperaverunt et in condemnatione mea consenserunt (sicut sciunt qui a vestra sanctitate missi sunt in loco vestrae beatitudinis religiosissimi viri, quibus et libellos optuli appellationis meae in quibus vestrae sedis cognitionem poposci) deprecor vestram beatitudinem . . . pronuntiate evacuari et inanem fieri meam iniquam condemnationem a religiosissimo episcopo Dioscoro." " Divinos canones"' sunt probabil Sinoadele de la Constantinopol I, canonul 2. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 615 consideră că textul a fost subiectul interpolaţiei şi că "sicut sciunt .. . poposci"' contrazice ' misi libellos per... Chrysippum et Constantium diaconum," scrisoarea în forma ei originală fiindcă în mare un *appelatio* şi mai puţin un *relatio* în sensul roman tehnic. El arată că lipseşte foarte mult în limba specială *referre ad sedem Petri* care apare în apelul lui Flavian.

[1018] Ep. 113. P.G. 83, 1311. Inter Leon. Epp., No. 52. P.L. 54, 886.

Scrisoarea se deschide cu o eulogie a Scaunului Roman şi spune: "dacă Pavel, crainicul adevărului, trompeta Duhului Sfânt, a făcut recurs la marele Petru, pentru ca să poată obţine de la el o decizie cu privire la acei antiohieni care erau în îndoială cu privire la modul de a trăii după lege, cu atât mai mult noi, nesemnificativi şi neimportanţi cum suntem ne apropiem de tronul vostru apostolic pentru ca să primim de la tine vindecarea rănilor bisericii. Fiindcă vi se potriveşte să luaţi atitudine în toate."[1019]

Mai apoi el detaliază prerogativele speciale ale Scaunului Roman sau mai bine spus a Romei înseşi, menţionând în special demnitatea ei ca şi capitală imperială şi făcând aluzie la privilegiile ei spirituale, care includ credinţa ei, atât în Epoca Apostolică[1020] şi acum în posesia locului de odihnă a doi apostoli despre care el scrie:

"această de trei ori binecuvântată şi spirituală pereche a apărut în est şi şi-a trimis razele în toate părţile dar a voit să îşi aşeze viaţa în vest şi de acolo ilumineză toată lumea. Acestea fac tronul vostru cel mai glorios."[1021]

În cele din urmă el marchează o favoare divină prin faptul că Dumnezeu a garantat Scaunului Roman un episcop atât de ortodox ca Leon. După un economius strălucitor el laudă zelul papei împotriva maniheenilor[1022] şi face aluzie în special la scrisoarea lui către Flavian, comentând asupra doctrinei „diofizite" cu aprobare.[1023] Mai apoi el se referă la sentinţa nedreaptă pronunţată asupra lui Flavian la instigaţia lui Dioscor şi a altor episcopi inclusiv el şi a apărării propriei sale vrednicii care aduce zelul lui în convertirea ereticilor şi a suferinţelor de partea credinţei. El adaugă că aşteaptă cu nerăbdare o invocaţie de la Roma pentru ca învăţătura lui să fie pronunţată apostolică şi o decizie dacă cu privire la datoria sa cu privire la sentinţa lui pronunţată împotriva lui declarând că este gata să accepte orice s-ar hotărî.[1024] În concluzie el explică că ascultarea edictului imperial îl împiedică să călătorească la Roma în persoană, aşa că îl roagă pe Leon să îi primească mesagerii săi, să îl ajute în bătrâneţea lui şi de a păstra intactă moştenirea pe care bisericile au primi-o ca testament de la părinţi.

Principala importanţă a acestor scrisori constă în evidenţa că ele îşi permit ca o acceptare generală în est a Scaunului Roman ca o curte potrivă de apel în probleme de doctrină. Dar recunoscând acest lucru nu trebuie să pierdem din vedere circumstanţele politice ale timpului, nici faptul că pierderea prestigiului a altor "biserici mai mari" ale vestului, nici un alt scaun nu a rămas fără un apel care ar fi putut adresa un avantaj real.[1025]

Trebuie să luăm în considerare reacţia Scaunului Roman la aceste evenimente. Probabil că numai prin mijlocul lui septembrie când legaţii romani, Iulius de Puteoli şi Ilarie, au ajuns acasă; sinodul de toamnă a „provinciei" romane era gata de a începe şi când episcopii s-au adunat ei au găsit o agendă de o importanţă excepţională care îi aştepa, aşa că nu mai era mult până când ei trebuiau să rezolve problema. Deşi nici un Acta a sinodului nu a fost păstrată există unele motive să credem că scrisoarea adresată de Leon lui Teodosie[1026] despre timpul când a fost trimis afară după deschiderea procedurilor. Câteva zile mai apoi a sosit o scrisoare de la Teodosie care cerea mai multă comunicare. Aceasta a fost trimisă cu un număr de alte note după închiderea afacerii sinodale.

[1019] Teodoret a fost explicit exclus de a lua parte de la sinodul efesian.

[1020] Cu aluzie la Romani 1, 8.

[1021] Ibid. "Ει Παυλος της αληθειας ο κηρυξ η του αγιου πευματος σαλπιγξ προς τον μεγαν εδραμε Πατρον, ωρτε τοις εν Αντιοχεια περι της λκατα νομον πολιτειας αμφισβηρουση παρ αυτου κομισαι την λυσιν πολλω μαλλον ημεις ευτελεις και σμικροι προς τον αποστολικον υμοων τρεχομεν θρονοον ωστε παρ υμων λαβειν τοις των εκκλησιων ελκεσι θεραπειαν δια παντα γαρ υμων λαβειν τοις των εκκλησιων ελκεσι θραπειαν δια παντα γαρ υμων το πρωτευειν αρμοττει." Interpretarea lui Teodoret la relaţiile apostolice cu antiohienii cu greu face dreptate lui Galateni 2, 11-15.

[1022] Ibid. "η δε πρισμακαρια τουτοων και θεια ξυνωρις αντειλε μεν εν τη εωα και παντοσε τας ακτινας εξεμπρεψεν. Εν δε τη ν δυσει προθυμως αδεξατο τας του βιου δυσμας, κακειθεν τηςν οικουμενην νυν κατουγαζει. Ουτοι τον υμετερον περιφανεστατον απεφηναν θρονον." Metafora scriitorului este direvată din cariot (ξυωψρις) al lui Foebius. Pentru o referinţă mai timpurile a estului ca sursă a religiei cf. Ep. Sinodului de la Antiohia către Papa Iuliu, ap. JK 186 şi Sozomon H.E. 3, 8, 5. A se vedea modificarea folosinţei lui Leon a aceileiaşi metafore în Ep. 120, 2, JK 496.

[1023] Ibid., 2. Referindu-se la Tom Ep. 28. Este posibil ca llarie să fi reuşit să pună copii ale acestui document în circulaţie, în ciuda evitării citirii lui în sinod.

[1024] Ep. 52,6. "Προ δε παντων, μαθεν αντιβολω παρ υμων, ειτε χρη με τερψαι την αδικον ταυτην καθαισεριν, ειτα μη. Την γαρ υμεταραν προσμενω ψηφον."

[1025] Apelul adresat pde Eutihie la Scaunul de la Ravena a adus replica că totul depinde de decizia Scaunului Roman. A se vedea mai sus.

[1026] Ep. 43, JK 437 fără dată. The Ballerini, P.L. 54, 818f. discută problemele critice implicate aici şi în JK 438 şi concluzionează că textele latine existenţa sunt retraduceri din verisunile greceşti şi că versiunea este prin urmare prima autoritate pe care o avem pentru JK 437. Chiar şi aşa este prezentă într-o condiţie fragmentată cu mai multe *lacunae* pe care Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 493, n.5 care ţine deliberată supresiunea menţinută de cenzutra oficială de la Constantinopol în cazul frazelor ofesive urechii greceşti.

Într-o scrisoare de mai înainte, împăratul şi-a exprimat din câte se pare gândurile destul de liber cu privire la activitatea „nestorienilor" şi a evocat un apel de la Scaunul Roman pentru a îşi linişte conştiinţa de orice complicitate în perturbările făcute recente împotriva credinţei. Acest lucru Leon îl explică spunând:

"eu dimpreună cu episcopii adunaţi de partea mea, vă sfătuiesc prinţe cel mai creştin şi mai vrednic de respect… ca toate lucrurile să rămână neperturbate, după cum au fost mai înainte de această decizie (a sinodului recent) şi fie ca ei să aştepte o judecată mai grea a unui sinod în care toată compania episcopilor din toată lumea este adunată."[1027]

Evident că sinodul spera că împăratul va cere să se întrunească un nou sinod, de această dată în Italia[1028] şi a observat în încheiere că "trebuie să fie ţinute prescripţiile canonului niceean şi a definiţiei puse de episcopii lumii."[1029] Ultima scrisoare imperială a fost probabil inteţionată la o intimidate formală de a aproba deciziile făcute la Efes şi a cerut o replica tacticoasă.[1030] După ce îşi exprimă încrederea lui în zelul împăratului pentru credinţă Leon continuă să sugereze că numai consideraţii irelevante au prevenit scrisorile lui[1031] de a fi citite la sinod ceea ce ar fi putut să evite toată controversa.

Faptul că aluziile lui Leon făcute despre procedurile de la Efes sunt mult mai detaliate aici decât în cealaltă scrisoare sugerează că Ilarie între timp l-a informat deplin de tot ceea ce a avut loc[1032] şi rescriptul unor astfel de informaţii explică fără de nici o îndoială accentul lui mai mare pus pe culpabilitatea lui Dioscor. La finalul scrisorii el atrage atenţia asupra nevoii de a se aduna un nou sinod în Italia aşa ca o ocazie să fie dată reconcilierii celor intimidaţi la Efes şi pentru reţinerea altora care s-ar fi putut pocăii de duritatea lor şi cere să fie ţinute cu atenţie canoanele de la Niceea.[1033]

Pe lângă faptul că a scris împăratului Teodosie Leon s-a adresat şi Pulcheriei[1034] incluzând în adăugire o copie a scrisorii trimise fratelui său, o ediţie proaspătă a scrisorii lui deschise în iunie din anul precedent.[1035] Aici el sublinează vinovăţia lui Dioscor şi îşi exprimă indignarea că scrisoarea lui, adresată sinodului cu privire la Credinţă, nu a fost lăsată să fie citită.[1036]

[1027] Ibid., 822c. "Ταυτα εγω, ψω χριστιανικψτατε κα προσκυνητε βασιλευ μετα των συν εμοι επισκοπων ειλικρισει διαθεσει ποθως ποθων υμας προ παντων θεω αεσκειν ω παρα πασης εκκλησιας συμφωνως υπερ του υμετρου κρατους δεησεεις αποπεμποντα, συμβοουλευω... περιμεινωσι δε το μειζον της συνοδου κριτηριου, εν η ο πας αριθμος των επισοπω ν εκ πασης της οικουμενης πυναγεται."

[1028] Ibid. "ωστε κελευσαι ιδικη συνοδον εν τος της Ιταλιας επιτελεσθηναι." Dacă Flavian a dorit ca Italia să fie locul adunării noului sinod este foarte îndoielnic.

[1029] Ibid. "Παντες οι ιερεις, την υμετεραν ημεροτητα μετα δακρυων ικετευουσι κατα τηεν αιτητιν του λαιβελλου Φλαυιανου του επισκοπου ωστε και ταθτα αναγκαιον παραφυλαξαι, οσα ο εν Νικαι κανω ν παρακελευεται, οσα τε ο ορος ο απο πασης τηε οικουμ ενης των επισκοπψν κατα το εθος τηε καθολικης εκκλησιας..." Trebuie să remarcăm că textul este defecutos aici. "Ορος" apare ca să referă la Crezul Niccea dar este posibil că clauza de mai înainte conţine unele auzii la canoanele Niceene-sardicane eg. 3, 4 şi 7 (vers. lat).

[1030] Ep. 44, JK 438. Textul latin de aici este o retraducere din versiunea greacă.

[1031] Scrisorile au fost evident Ep. 33, JK 427 şi " Tomul," Ep. 28, JK 423.

[1032] Ilarie se pare că a exagerat cumva de partea jucată de legaţi când Leon scrie ibid., I "ωστε μετα παρρησιας εν αθτη τη συνοδω διεμαρτυραντο, ουδαμως τοθτο το παρ αθτων δογματισθεν δυανασθαι παμπαν δξαδθαι τηεν αποστολικην καθεδραν."

[1033] Ibid., 3. "οπως γαρ μετα τηςν εκκλητον τοθτο αναγκαιως αιτουμεν των κατα Νικαιαν κανονων αι ψηφοι μαρτυρουσι, αι τινες απο των πανταχου του κοσμου επισκοπων καθιδρυθθησαν, ωσπερ υπεραξαμεν." Ca în Ep. 43, ad fin., JK 437 aceste cuvinte se referă la canonale de la Sardica care abordează cu apelurile la Scaunul Roman, can 2 , 3 şi 7 (vers. lat) din care canonul 4 este citat în Acta grecească de la Calcedon Mansi, Concilia, Vol. VI, 545. Cf. Maassen, Quellen, Vol. I, p.57, n. 2. Pentru istoria timpurile a folosinţei acestor canoane de la Niceea a se vedea Kidd, History, Vol. III, p. 166 and Caspar, Geschichte, Vol. I, pp. 358ff. Textul din care a citat Leon a fost o colecţie primitivă de canoane în latină, de origine romană care aparţineau anului 425 dintre care prima este o formă de supravieţuire a aşa-numitei Colecţii a lui Chieti (Cod. Vat. Regin. 1997, saec. ix.). în această colecţie canoanele sardicane urmează numerarea consecutivă a canoanelor de la Niceea. Fiindcă a citat din cel mai dinainte ca niceean, Leon a fost acuzat că nu este genuin (e.g. Gore, Leo the Great, pp. 113ff., Bright, Age of the Fathers, Vol. II, p. 496), dar faptul este că el le-a cunoscut ca fiind fals atribuit Sinodului de la Niceea, ceea ce ar fi riscând viciaţia întregii poliţe în legătură cu Bisericile estului, citându-le ca fiind niceene, părând că sugerează că acuza este fără de temei. Astfel Thus Turner in Camb. Med. Hist., Vol. I, Cap. VI, p. 180 spune: "nu trebuie să ne îndoim de buna credinţă... a papilor Zosima şi Bonifaciu fiindcă ei au făcut cele mai multe prescripţii sardicane despre apelurile de la Roma, pe care manuscrisele lor le-au tratat ca niceene. Acelaşi lucru ar putea să se aplice comportamentului lui Leon în acest caz."

[1034] Ep. 45, JK 439, datată pe 13 octombrie 449.

[1035] I.e. Ep. 30, JK 425a. Copia acum inclusă a fost probabil JK 4258. Cf. ibid., 1, "ipsorum scriptorum quae ad clementiam vestram non pervenerunt, exempla subiecimus."

[1036] Se referă aparent nu la Ep. 28 ci la Ep. 33. Atribuirea crezului baptismal roman autorului apostlic poate să fie remarcată. Jbid., 2, "ipsi Symbolo ab apostolis instituto."

El scrie: "cu privire la Flavian el rămâne în comuniune cu noi toţi şi ceea ce s-a făcut fără să se ţină cont de justiţie şi total împotriva dreptului canonic în nici un fel nu poate să fie considerat valid."[1037]

El continua sugerând încă odată un sinod în Italia şi în concluzie arată că Pulcheria trebuie să fie privită ca un reprezentativ împuternicit al Scaunului de la Roma.[1038]

Interesul particular al acestui post este că a inclus o scrisoare personală către Pulcheria de la legatul trimis în est Ilarie.[1039] Legatul-diacon se scuză de incapacitatea lui de a o vizita pe împărătească în Constantinopol şi descrie grafic experienţele sale la Efes şi drumul spre casă:

"totuşi crezând în ajutorul lui Hristos Dumnezeu, mă menţin pe mine inocent şi fără de vină cu privire la condamnarea celui mai evlavios şi om sfânt (Flavian) şi nici o bătaie, nici o suferinţă nu mă poate face să fiu de acord cu acest verdict al lui (Dioscor): fiindcă pierzând totul când am plecat de la tine şi am venit la Roma pe căi necunoscute şi nebătătorite şi supravieţuind ca un mesager potrivit pentru prea cucernicul papă pentru tot ceea ce a avut loc la Efes."[1040]

El încheie prin a se referii la respingerea de sinodul roman a actelor prin care Dioscor era responsabil şi a scrisorii papei către împărătească.

Acelaşi post a inclus trei scrisori scurte adresate lui Anastasie de Tesalonic, Iulian şi Flavian. Se pare că Leon a auzit de la Ilarie că Anastasie nu a fost lăsat să participe la sinodul recent în persoană şi prin urmare i-a scris pentru ca să îl felicite cu privire la soarta lui aducâdu-şi aminte că a luat parte la necazurile lui.[1041] El îl îndeamnă pe Anastasie să refuze să consimtă la condamnarea lui Flavian[1042] şi declară că cei care încearcă să răstoarne temeliile credinţei ortodoxe nu au nici o părtăşie cu Scaunul Roman. Iulian[1043] este recomandat "în mijlocul furtunii cu tunete a unui singure tornade în care trebuie să ne menţinem credinţa calmă şi liniştită." Scrisoarea către Flavian[1044] care este remarcabilă pentru orice omitere a referinţelor la apel, se restrânge numai la câteva cuvinte de încurajare.

Cele două scrisori care ne cer atenţia aici au fost trimise în acelaşi timp fiind direcţionate către "clerici, ofiţeri şi poporul care locuia la Constantinopol"[1045] şi arhimandriţilor anti-eutihieni, Faustus şi restul.[1046] Primii dintre aceştia sunt remarcabili fiindcă au fost primul exemplu al unei intervenţii directe din partea lui Leon în afacerile domestice ale bisericii din Constantinopol. În această scrisoare scriitorul repetă că ceea ce a spus mai de vreme cu privire la forţa exercitată de Dioscor de a procura subscripţii la decizia luată la Efes şi adaugă că nici o frică de consecinţe nu va clătina legătura bisericii din Constantinopol cu episcopul lui de drept. Lui Flavian îi scrie:

"oricine care ar îndrăznii să ocupe acest scaun în timp ce Flavian este protejat şi sănătos, va fi scos din comuniune cu noi şi nici nu poate să fie considerat episcop. Fiindcă din moment ce l-am anatematizat pe Nestorie în toată perversitatea lui, la fel de bine cu aceiaşi lovitură vom condamna pe cei care neagă realitatea cărnii Domnului Iisus Hristos."[1047]

La fel de bine Faustus şi susţinătorii lui au fost încurajaţi să rămână loiali episcopului lor şi au fost îndemnat la constanţă cu sugestia că necazurile prezente au fost premise divin ca un test al constanţei lui Flavian.

[1037] Ibid. "Flavianus episcopus in nostra omnium communione persistit, atque hoc, quod factum est sine consideratione iustitiae, et contra omnem canonum disciplinam, ratum haberi ratio nulla permittit." Dacă Leon se referă la Sinodul de la Constantinopol canonul 2 trebuie să poarte greutate cu privire la faptul dacă aceste canoane au fost cunoscute la Roma în acel timp. Cel mai probabil sunt o aluzie la Sinodul de la Niceea canonul 6.

[1038] Ibid., 3, "'sibi (sc. Pulcheriae) specialiter a beatissimo Petro apostolo legatione commissa."

[1039] Inter Leon. Epp., No. 46, P.L. 54, 838.

[1040] Ibid., 2. "Verum tamen confidens de auxilio Christi nostri Dei, a damnatione reverendissimi et sanctissimi viri innocentem me integrumque servavi; licet nulla flagella, nulla tormenta me possent facere cius consentire sententiae; sed omnibus derelictis exinde discessi, per incognita et invia loca Romam veniens et reverendissimo papac, omnium quae in Epheso gesta sunt idoneus nuntiator existens."

[1041] Ep. 47, JK 440, datată pe 13 octombrie 449.

[1042] lbid. 2 "Monemus ne vel in damnationem fratris insontis, vel in receptionem nefarii dogmatis consensum tui cordis immisceas."

[1043] Ep. 48, JK 441 cu aceiaşi dată. "Saeviente unius turbinis procella, serenissimae fidei est amplectenda tranquillitas."

[1044] Ep. 49, JK 442 cu aceiaşi dată.

[1045] Ep. 50, JK 443 cu aceiaşi dată.

[1046] Ep. 51, JK 444 cu aceiaşi dată.

[1047] Ep. 50,1. "quisquis enim incolumi atque superstite Flaviano epis- copo vestro sacerdotium eius fuerit ausus invadere, numquam in communione nostra habebitur, nec inter episcopos potuit numerari. Nos enim sicut Nestorium in sua perversitate anathematizavimus, ita eos qui veritatem carnis nostrae in Domino Jesu Christo denegant, pari exsecratione damnamus."

Totuşi la vremea când mesagerul lui Leon a ajuns la Constantinopol cu instrucţii secrete lui Flavian şi Iulian,[1048] Flavian a murit.[1049] După sesiunea finală a sinodului de la Efes sentinţa neevitabilă a exilului a fost emisă din cancelaria imperială. Dar victima lui deja epuizată de efort şi violenţă a tratamentului primit s-a schimbat mai înainte ca sentinţa să fie aplicată. Probabil că din punctul de vedere al Scaunului Roman moartea lui a fost un semn bun. Fiindcă atâta vreme cât el a fost viu aspectul personal al controversei atrăgea o atenţie disproporţionată. Odată ce a murit una dintre cele mai mari perturbări a unui posibile reconclieri între Leon şi Teodosie a dispărut.[1050] Planul evident a fost acum de a trata sinodul de la Efes ca un episod regretabil, de a ignora deciziile lui şi de a redeschide probleme cu privire la ortodoxie sau mai bine spus a lui Eutihie *de novo*. Probabil că Leon încă spera că Teodosie să câştige sau să accepte un anumit plan. Dar dacă a făcut acest lucru a greşit.

Din punctul de vedere al guvernului estic sinodul recent a fost evident privit ca fiind un sinod general perfect normal. A fost convocat de împărat, au participat reprezentativi ai bisericilor estice şi vestice şi prin urmare deşi inferior în punctul numărului de participanţi era calificat să stea cu Sinoadele de la Niceea şi Efes. Probabil că ar fi fost aşa dacă nu ar fi fost pentru obstacolele serioase care au stat în cale. Principala dintre acestea a fost atitudinea verticală adoptată de Leon care s-a folosit de toată greutatea influenţei şi tăriei sale a personalităţii ce o avea pentru a atenua efectele sinodului. Pentru el acest sinod a fost o "adunătură de hoţi" şi îşi datorează numele care a devenit cunoscut în istorie ca poreclă pe care chiar el a dat-o. Fără nici o îndoială că atitudinea lui s-a datorat în mare măsură faptului că scrisorile lui nu au fost luate în considerare, la fel de bine şi presiunii nepotrivire care a fost exercitată pe minoritatea recalcitrantă şi dezonoarei făcute Scaunului Roman în abordarea dată reprezentativilor oficiali. Şi aceasta nu a fost totul. Restaurarea lui Eutihie a arătat că a fost un pericol real ca doctrina "monofizită" să devină pe punctul de a fi recunoscută ca hristologie ortodoxă şi Leon a fost clar în acest sens ca să îşi dea seama ce ar fi fost stabilirea unui crez creştin care era ireconciliabil cu Evanghelia.

Pe de altă parte trebuie să ne amintim că cea mai mare parte a evidenţei noastre cu privire la sinod şi la procedurile lui sunt derivate de la ortodocşi şi prin urmare într-o oarecare măsură, din surse prejudicate. Este clar că Leon îl învinovăţeşte în primul rând pe Dioscor, deşi este destul de îndoielnic gradul de vină de care era responsabil. În cele din urmă procedura stătea în mâinile comisionarilor imperiali şi trebuie să fim de acord că Dioscor a încercat mai mult de o dată să facă ascultate scrisorile papale. Nici nu trebuie să exagerăm semnificaţia comportamentului tumultos care a caracterizat anumite stadii ale procedurilor sinodului. După cum vom vedea, un comportament similar a avut loc la Calcedon şi duşmanii acelui sinod au făcut mai apoi acuze similare cu cele emise de minoritatea de la Efes, de exemplu e contrângerea prin care au fost obţinute semnături de la cei reluctanţi. Totuşi, dacă Dioscor nu a fost pronunţat total vinovat, nu numai o preferinţă greşită a viziunilor lui Eutihie faţă de doctrina lui Leon, dar într-o oarecare măsură ambiţia şi uzurparea au permis ca pe de cealaltă parte, oponentul principal Flavian, care a acţionat după cum am văzut, într-un mod cumva arbitrar prin a căuta să impună pe Eutihie cu o formulă dogmatică care era lipsită de autoritate şi tărie ecumenică, cu un anumit motiv ca fiind privit ca o adăugire deşi dintr-un anume punct de vedere era o interpretare legitimă a credinţei de la Niceea. Astfel, în timp ce merită simpatia noastră ca o victimă nefericită a ciocnirii dintre autoritatea imperială şi independenţa eccelsială, cu greu el poate scăpa de responsabilitatea pentru dezastrul care l-au implicat în ruinarea proprie.

Scena a fost pusă pentru o luptă ecclesială la scară titanică, în care chestiuni cu mult mai importante decât prerogativele episcopilor sau precedenţa scaunelor era în joc. În mijlocul unor scene fără echivoc, de trădare şi tragedie, o figură a stat în faţă ca un far de lumină în mijlocul furtunii. Vom vedea cum în mijlocul confuziei de gândire care a rezultat din contra-curenţii imperiali şi politici, Leon, şi el singur, a oferit unei biserici perturbate securitate, ordine şi pace în recunoaşterea "magisterium-lui" Scaunului Roman.

Notă adiţională

[1048] Ep. 49, " Perlator sane brevis huius epistolae fideli sermone poterit enarrare, quidquid illud est ad quod, adiuvante Domino, studio fidei et charitatis intendimus." Evident că Leon s-a temut de riscul că un sfat scris către Flavian ar putea cădea în mâinile duşmanilor lui.

[1049] Cf. Prosper, Chronicon, M.G.H., Auctores antiquissimi, Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 481. "Sanctus vero Flavianus inter manus eorum, a quibus in exilium ducebatur, glorioso ad Christum fine transivit." Deşi Leon apare că a crezut că Dioscor a fost direct responsabil de moartea lui Flavian, cf. Ep. 105, 3, JK 482, şi Ep. 120, 3, JK 496, acest lucru este improbabil. Soartea lui este foarte asemănătoare cu cea a lui Ioan Hrisostom, care şi el a fost o victimă a agresiunii alexandrine. Cf. Caspar, Geschichte, Vol. I, pp. 320f.

[1050] Ep. 50, 1, JK 443.

Se poate spune că cu un anumit motiv primul sinod de tipul reprezentat de cele de la Niceea şi Calcedon a fost cel convocat de Constantin I să se întâlnească la Arles[1051] pe 1 august 314. S-a asemănat acelor sinoade în aceea că s-au convenit prin intermediul unor chemări formale emise de Împărat şi a inclus reprezentanţi din provincii numeroase, deşi au provenit numai din provincii situate în vest. În timp ce nu există o evidenţă diferită că astfel de invocaţii au fost de fapt trimise la Scaunul Roman, totuşi putem să ne dăm seama că una a fost trimisă şi putem să ne dăm seama că absenţa papei din faptul că fie în timpul sau după ce a avut sinodul o schimbare a avut loc în pontificatul roman. Documentele noastre despre membrii conciliari arată că legaţii Scaunului Roman au fost prezenţi, dar nu pare că le-a fost acordată o precedenţă specială sau că au luat o parte de conducere.[1052] În acelaşi timp caracterul cumva „papal" al scrisorii trimisă de sinod lui Silvestru, care îi raportau procedurile şi cerea transmisia la câteva scaune mai retrase, poate sugera că datora ceva inspiraţiei directe romane.[1053]

Când după 11 ani Constantin a decis să adopte planul chemării unui nou sinod în est, pentru rezolvarea problemelor doctrinare create de învăţătura lui Arie, Scaunul Roman evident că a primit o invitaţie de a participa, din moment ce a reprezentat sinodul de doi preoţi, Victor (Vito) şi Vincentius.[1054] Aşa că nu s-au păstrat minutele detaliate ale procedurilor de la Niceea şi nu avem nici o metodă de a ştii ce parte exactă au luat cu ei legaţii romani. Totuşi este clar că precedenţa tradiţională a Scaunului Roman a fost recunoscută de faptul că legaţii au semnat *Acta* sinodului imediat după Hosius, care a semnat primul fie ca reprezentativ personal la împăratului sau mai bine ca preşedintele sinodului la sesiunea finală.[1055]

La sinodul de la Sardica din anul 343, Iulius I a fost reprezentat de doi preoţi, Archidamus şi Filoxenus şi semnăturile lor la Niceea au urmat pe cea a lui Hosius.[1056] La Arles în 353 Vicentius reapare ca un semnatar al compromisului cu arianismul „oficial" impus de Constantius deşi la Milan în 355 legaţii Liberius, Lucifer, Eusebiu şi Ilarie au suferit exilul mai bine decât să respingă comuniunea cu Atanasie. Nu există nimic care să arate că la aceste sinoade, cu totul vestice în caracter, legaţii romani au primit o consideraţie specială.[1057] Sinodul de la Constantinopol ţinut în anul 381 a avut participanţi numai din est; nu numai că bisericile vestice nu au fost invitaţi să ia parte, dar Scaunul Roman pentru mai mulţi ani a rămas în ignoranţă cu privire la natura deciziilor sale.[1058]

Prin urmare, cu două excepţii găsim legaţii Scaunului Roman lucrând într-o cooperare cordială cu membrii sinodului fie că a fost preponderent vestic sau estic în caracter. Numai când ajungem la sinoadele africane din primul sfert al secolului al cincilea ne întâlnim cu o notă discordantă datorată unui resentiment puternic împotriva intervenţiei

---

[1051] Despre detaliile acestui sinod a se vedea Mansi, Concilia, Vol. II, 463; Optatus, De schism. Don., app. 4, C.S.E.L., Vol. XXVI, pp. 206-8. Mirbt, Quellen, No. 100. Hefele-Leclercq, Conciles, Vol. 275-98. Nu a supravieţuit nici o invitaţie adresată Scaunului Roman. Că o astfel de invitaţie a fost trimisă este menţionat de Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 115.

[1052] Miltiades a murit pe 10 ianuarie 314 şi Silverstru I a fost hirotonit pe 31 a aceleiaşi luni. După Mansi, op. cit., Vol. II, 469, legaţii papali au fost Claudian şi Vitus, preoţi şi Eugeniu şi Cyriacus, diaconii.

[1053] Mansi, Concilia, Vol. II, 469. "Dilectissimo papae Silvestro Marinus etc. Communi copula caritatis et unitate matris ecclesiae catholicae vinculo inhaerentes, ad Arelatensium civitatem piissimi imperatoris voluntate adducti, inde te, gloriosissime papa, commerita reverentia salutamus...sed quoniam recedere a partibus illis minime potuisti, in quibus et apostoli quotidie sedent et cruor ipsorum sine intermissione Dei gloriam testatur. . .." momentul primar al ideii a prezenţei încă existente a Apostolilor în Scaunul Roman este cât se poate de semnificativă în lumina dezvoltărilor ulterioare. Cf. Ep. Antiochen. ad Julium ap. Sozomen, H.E., 3, 8, în care autori spun despre Biserica Romană "φερειν μεν πασι φιλοτιμιαν την Ρωμαιων εκκλησιαν..., ως αποστολων φροτιστηριον και ευσεβειας μητροπολιν εξ αρχης γεγενημενη."

[1054] Eusebius, Vita Const., 3, 7; Socrates, H.E., 1, 8; Sozomen, H.E., 1, 17. Sinodul de la Niceea este dat în Mansi, of. cit., Vol. II, 635ff. Absenţa papei de la Niceea este explicată de Eusebiu ca fiind datorată faptului că Silvestru I era prea bătrân pentru a mai călătorii. Cf. Burn, Council of Nicaea, p. 23. El a murit 10 ani mai târziu. Trebuie să remarcăm că tradiţia absenţei episcopului roman de la Sinoadele Ecumenice, după cum exista pe vremea lui Leon, a fost cât se poate de arbitrară în origine. În cazul lui Leon a fost aproape o problemă de principiu. A se vedea e.g. Ep. 93, 1, Jk 473. Deşi semnătura lui Hosius apare întotdeauna în primul loc în textele noastre existente, Eusebiu Vita Const. 3, 13, implică faptul că episcopi diferiţi au prezidat pe rând. Pentru o încercare plătită de a îl reprezenta pe Hosius ca un reprezentativ oficial al Scaunului Roman a se vedea Gelasius Cyzicen., H.E., 2,5; P.G. 85, 1229. Dacă Hosius a fost de fapt, cel puţin Papa Iulius I Ep. ad Danium, etc. 16, JK 186 se arată ca neştiind de el, deşi a scrie numai după 16 ani.

[1055] Cf. Caspar, op. Cit., vol. I p. 121.

[1056] Athanasius, Apol. c. Arian. 50. P.G. 25, 702.

[1057] Nici un legat al Scaunului Roman nu a fost prezent la Sinodul de la Ariminum în 359 (a se vedea Socrates, H.E., 2, 38; Kidd, History, Vol. II, pp. 166ff.) pentru simplul motiv că în acel an doi papi Liberius şi Felix II au pretins pontificatul.

[1058] A se vedea cap. 13 unde problema măsurii în care canoanele sinodului au fost cunoscute Scaunului Roman al vremea Sinodului de la Calcedon a fost discutată.

Scaunului Roman în afacerile bisericilor locale sau „naţionale." Pe parcursul anului 418 Apiarius, un preot african care slujea sub jurisdicţia lui Urbanus, episcop de Sicca Veneria în provincia Byzacium, a făcut apel la papa Zosima împotriva verdictului episcopului său, cu o neglijenţă totală a autorităţii sinoadelor locale sau provinciale ale bisericii din Africa.[1059] Răspunsul lui Zosima a format o legaţie de trei membrii conduşi de Faustinus episcop de Potentia în provincia *Picenum* care s-au adresat mai întâi de toate lui Aurelius, episcop de Cartagina în *Caesarea Mauretania* în septembrie a aceluiaşi an. Aici ei au prezentat cerinţele lor care au fost primite[1060] de episcopii africani cu o consideraţie simpatetică.[1061]

Mai înainte ca un sinod general al Bisericii Africane să fie chemat Zosima a murit şi când s-a adunat la Cartagina pe 25 mai în anul următor 419, alegerea lu Bonifaciu I ca succesorul lui au fost tocmai determinate. Au fost prezenţi 217 episcopi; Aurelius a prezentat dimpreună cu Valentin, primat al Numidiei, lângă ei fiind Faustinus, apoi episcopii şi în cele din urmă legaţii papali ai ordinelor preoţeşti.[1062] Discuţia s-a întors pe problema dacă pretenţia lui Zosima că intervenţia lui a fost justificată de canoanele de la Niceea putea să fie susţinută.[1063] Imediat ce Acta niceeană şi Commonitorium prezentat de legatul Faustinus a fost citit, Alypie, episcop de Tagaste a ridicat obiecţie că primul dintre cele două canoane folosite de Zosima ca fiind niceene nu se găseau în copia africană a Acta niceeană.[1064] Propunerea lui Faustinus că Scaunul Roman trebuia să fie consultat a fost respinsă[1065] şi s-a decis să se trimită o copie autentică a canoanelor în Acta niceeană din Constantinopol şi est, unde originalele se crede că au fost ţinute.

Între timp sinodul a adresat o scrisoare papei Bonifaciu,[1066] care a inclus o cerere că şi el va scrie estului pentru o copie autentică a canoanelor niceene şi un protest împotriva comportamentului arogant al legatului Faustinus. La scurt timp Scaunele din Constantinopol[1067] şi Alexandria[1068] au răspuns cerinţei Bisericii din Africa, arătând că canoanele pretinse de Zosima şi Faustinus ca niceene au fost absente din Acta autentice de la Niceea. Africanii s-au mulţumit să trimită documentele relevante lui Bonifaciu.[1069] Totuşi toată chestiunea a fost redeschisă din nou după doi ani mai târziu sau aşa ceva. De această dată a fost Antonie, episcop de Fussala şi prieten a lui Augustin care a făcut apel la Scaunul Roman împotriva sentinţei pronunţate de el de un sinod prezidat de Augustin însuşi.[1070] Bonifaciu a anulat sentinţa şi Antonie s-a reîntors în Africa încrezător că el putea obţine o nouă restaurate. Augustin i-a scris prin urmare papei Celestin I,[1071] care până acum a luat locul lui Bonifaciu şi a protestat uşor dar demn împotriva acţiunii Scaunului Roman. Se pare cât se poate de mult că Celestin a ascultat şi s-a reţinut de orice altă intervenţie. Imediat după acest lucru notoriul Apiarius din nou a venit în vizorul public. Fiind condamnat din nou el a făcut din nou apel la Scaunul Roman şi a fost imediat primit în comuniune.[1072] La întoarcerea lui în Africa el a fost însoţit de legatul Faustinus.[1073] Cazul lui a fost revizuit de un sinod ţinut la Cartagina în anul 424 la care Faustinus a insistat premonitoriu că decizia dată de Celestin a trebuit să fie tratată la final.[1074] În ciuda obstrucţiilor frecvente create de legat, episcopii

---

[1059] Biserica africa nă a refuzat apelurile trasmaritine încă din anul 407. A se vedea Cod. can. eccl. Afric. 105 (c. 11), P.L. 67, 216. Despre originea Codexului a se vedea Duchesne, Histoire, Vol. III, p. 122. Această interdicţie a fost reînnoită în mai 418. A se vedea Cod. can. eccl. Afric. 125 şi Hefele-Leclercq, Conciles, Vol. II, 1, p. 195.

[1060] Cod. can. eccl. Afric. 134. Este clar că Zosima cita din niceeian Sinodul de la Sardica canonul 5 şi 14. Cf. Mansi, of. cit., Vol. IV, 404. nu există nici un motiv să credem că Zosima a făcut acest lucru cu bune intenţii. Pentru relaţia canoanelor din Sardica cu cele din Niceea a se vedea Duchesne, Histoire, Vol. II, pp. 226-7.

[1061] Episcopii africani ştiau de existenţa Sinodului de la Sardica dar l-au confundat cu sinodul de la Filippopolis. Cf. Augustine, Ep. 44, 6, P.L. 33, 176.

[1062] Mansi, of. cit., Vol. IV, 402.

[1063] Prezenţia lui se baza pe Sinodul de la Sardica canoanele 3 , 4 şi 7 (vers. Lat.); Mirbt, Quellen, No. 122.

[1064] Acta 4. Mansi, op. cit., Vol. IV, 404.

[1065] Ibid., 5.

[1066] Cod. can. eccl. Afric. 134.

[1067] Ibid., 136. Atticus, Ep. 1. P.G. 65,649. Grumel, Regestes, Vol. I, Nr. 38.

[1068] Ibid., 135. Chiril, Bp. 85. P.G. 77; 377.

[1069] Ibid., 138.

[1070] Augustin, Ep. 209, 4,5. P.L. 33, 954.

[1071] Ep. 209.

[1072] Cod. can. eccl. Afric. 138. Acţiunea lui Celestin trebuie să fie comparată cu cea a lui Leon în cazul lui Celidonius. Fără de nici o îdoală Celestin la fel ca Leon, a privit chestiunea ca fiind *sub iudice* şi în consecinţă a apelului adresat Scaunului Roman.

[1073] Ibid.

[1074] Ibid.

africani, fără să fie perturbaţi, au examinat cu grijă din nou toată chestiunea şi în cele din urmă au raportat concluziile lor lui Celestin.[1075] Scrisoarea lor a fost demnă şi făcută drept o afirmare strânsă a independenţei Bisericii din Africa.

În ciuda verificării creştinii prestigiului roman care a ieşit din arogantă şi lipsă de tact din partea lui Faustinus, creditul lui a fost foarte mult răscumpărat de îndemânarea legaţilor care au fost prezenţi la primul Sinod de la Efes. Pe parcursul a cincizeci de ani care au trecut de la Sinodul de la Constantinopol, importanţa Scaunului Roman în legătură cu afacerile estice a crescut mult aşa că la instigaţiile lui Nestorie, împăratul Teodosie II a invocat un sinod imperial general care să se întâlnească la Efes de Rusaliile anului 431, la care bisericile şi scaunele vestice au fost chemate să îşi trimită reprezentativi.[1076] Celestin a trimis doi episcopi, Projectus şi Arcadius dimpreună cu Filip, un preot roman ca legaţi ai săi la sinod.[1077] Din acest punct de vedere singura datorie a legaţilor a fost de a explica sinodului natura deciziei care a fost dată deja de sinodul roman ţinut în toamna anului anterior.[1078] Prin urmare în instrucţiunile lui scrise[1079] el i-a îndemnat să stea în strânsă legătură cu Chiril al Alexandriei şi să urmeze sfatul lui, în timp ce trebuiau să facă tot ceea ce era posibil pentru a păstra prestigiul Scaunului Apostolic. Trebuie să menţionăm că Chiril a primit,[1080] la fel ca alţi episcopi ai "bisericilor mai mari" ale estului,[1081] un mandat ca să acţioneze ca reprezenativi papal în a îl câştiga pe Nestorie la bun simţ. La fel de bine Celestin le-a reamintit legaţilor că ai aveau un vot decisiv în facerea de rezoluţii, deşi le-a interzis să i-a parte la dezbateri.[1082] El a adăugat proviziunea că ei vor sosii la o concluzie despre sinod şi atunci trebuiau să trimită un raport imediat al rezultatului său şi în eventualitatea că Chiril va fi la Constantinopol ei trebuie să îl însoţească şi trebuie să prezinte scrisoarea papei la împărat.[1083] Dacă ei vor găsii subiectul încă nedeterminat ei trebuiau să adopte punctul de vedere sugerat de Chiril. Legaţii au luat cu ei o scrisoare adresată sinodului,[1084] în care Celestin a arătat multă precauţie şi a reamintit episcopilor adunaţi că datoria legaţilor lui a fost de a asista procedurile ca agenţi a ceea ce s-a decis deja. El a afirmat că nu a simţit nici o îndoială că e îi vor susţine decizia lui din moment ce a fost luată în vederea securităţii întregii Biserici.

Totuşi s-a demonstrat că „decizia" lui Celestin a avut puţină influenţă asupra cursului actual al evenimentelor. Fără să aştepte sosirea legaţilor sau a lui Ioan al Antiohiei şi a sufraganilor lui, Chiril a deschis procedurile sinodului pe 22 iunie[1085] şi şi-a asumat preşedinţia în virtutea a ceea ce el a numit o comisie primită de el de la Scaunului Roman.

În stadiile primare ale sesiunii Chiril a sancţionat citirea scrisorii lui Celestin către Nestorie,[1086] arătând totuşi că nu era gata să îi acorde un rol decisiv în proceduri. Legaţii romani nu au ajuns la Efes decât la începutului lui iulie. La sosirea lor ei s-au poziţionat de partea lui Chiril şi au luat parte la încă o sesiune ţinută pe 10 şi 11 iunie.[1087] Imediat ce s-a dat ocazia legaţii romani cu dibăcie au prezentat punctul de vedere roman în controversă. Filip, care se pare că a excelat între fraţii să legaţi în tact şi diplomaţie, a sugerat că chestiunea a fost deja determinată de Celestin şi pentru a susţine punctul lui de vedere a citit o scrisoare papală adresată sinodului.[1088] Scrisoarea a fost însoţită de aclamaţii entuziaste. După ce Projectus a explicat că scopul scrisorii a fost de a întării convingerea celor eruditi, Arcadius a

---

[1075] Ibid. Pentru un sumar al pricipalelor puncte ale acestei scrisori importante a se vedea Kidd, History, Vol. III, p. 171.

[1076] Cei chemaţi au debarcat la Constantinopol pe 19 noiembrie 430. Copia trimisă lui Chiril este dată în Schwartz, Acta conc. Ephest, 1, 1, 1, p.114 (Acta graeca, 25). Este demn de remarcat că Martin al Milanului a privit chestiunea doctrinară în cauză drept rezolvatp suficent de predecesorul lui Ambrozie în a sa *De Incarnatione* din care Martin a citat în replicile sale la scrisoarea adresată lui de antiohinei. Cf. Schwartz, op. cit., I, 1, 3, p. 41 (Acta graeca, 97). Un punct de vedere similar a fost susţinut de succesorul lui Eusebiu în legătură cu controversa eutihiană. A se vedea cap. 13.

[1077] A se vedea mai jos Ep. 17, JK 378 şi JK 379.

[1078] Cf. Ep. 11, JK 372; Schwartz, op. cit., I, 2, p.5 (Coll. Veron. 1).

[1079] Ep. 17, JK 378; Schwartz, op. cit., I, 2, p. 25 (Coll. Veron. 8).

[1080] Ep. 11,6; Schwartz, op. cit., I, 2, p.6.

[1081] Ep. 12, JK 373. Este evident că Celestin a preînchipuit procedura linilor prescrise de canonanele de la Sardica. Schwartz, op. cit., p. 21.

[1082] Ep. 17, JK 378, "vos de eorum sententiis iudicare debebitis, non subire certamen." Scaunul Roman în special şi Bisericile vestice în general au avut o aversiune ce nu putea să fie eradicată a speculaţiei şi argumentului doctrinar. Cf. Celestine, Ep. 11, JK 372. Schwartz, Acta, I, 2, p.5 (Coll. Veron. 1). Este clar că Celestin nu a avut nici o intenţie de a permite să se repete gafe tactice ca şi cea din anul 426.

[1083] Ep. 19, JK 380. Schwartz, Acta, I, 2, p. 25 (Coll. Veron. 9).

[1084] Ep. 18, JK 379. Schwartz, Acta, I, 2, p.22 (Coll. Veron. 7).

[1085] Schwartz, Acta, I, 1, 2, pp. 3ff. (Acta graeca, 33ff.). Chiril se descrie pe sine în minute. Totuşi este îndoielnic că Celestin a voit ceea ce a făcut Chiril. În orice caz Chiril nu a fost în nici un sens un legat oficial al Scaunului Roman. Lui i s-a acrodat preşedinţia în special datorită poziţiei sale de premier al unui scaun estic şi a propriei sale abilităţi.

[1086] Ep. 13, JK 374.

[1087] Schwartz, Acta Ephesi, I, 1, 3, pp. 53ff. (Acta graeca, 106).

[1088] Ep. 18, JK 379.

continuat susţinând că rezoluţiile elaborate în sesiunile anterioare trebuie să fie adusă în faţa lui formal. Filip a susţinut acest punct de vedere şi a arătat că exclamaţiile de mai înainte au exprimat convingerea sinodului că legătura lor cu papa a fost una a „membrelor" cu „capul" lor. El a adăugat „astfel ştiţi acum capul întregii Credinţe şi a tututor apostolilor este binecuvîntatul apostol Petru" şi el a repetat că minutele trebuie să fie citite în conformitate cu decizia papală şi că în cele din urmă depunerea lui Nestorie trebuie să fie confirmată de acordul legaţilor.

După sesiunea următoare[1089] Filip din nou a acţionat ca şi crainic al legaţiei şi a declarat că este mulţumit după ce a citit minutele procedurilor din 22 iunie când totul a fost făcut în ordine canonică. În acelaşi timp el a afirmat nevoia unei lecturi publice a minutelor pentru ca instrucţia papală să fie confirmată de legaţi care să accepte deciziile sinodului pentru ca ele să fie duse la realizare. Eventual a fost citită secţiunea de final a Acta, adică partea care conţinea condamnarea lui Nestorie. Acest lucru i-a dat lui Filip ocazia unei declaraţii deschise a teoriei autorităţii şi jurisdicţiei care domina acum la Roma.

El a spus "că nimeni nu are nici o îndoială fiind un lucru obişnuit în toate epocile că cel mai sfânt şi mai binecuvântatul apostol Petru, Capul şi Conducătorul apostolilor, stâlpul Credinţei şi temelia Bisericii Ortodoxe, că el a primit de la Domnul Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, cheile Împărăţiei Cerurilor şi puterea de a lega şi dezlega: el este cel care acum în ziua prezentă şi pentru toate timpurile trăieşte şi judecă în persoana succesorilor lui. Succesorul lui de drept şi locotenentul lui, binecuvântatul nostru papă, episcopul Celestin ne-a trimis ca un substitui al prezenţei sale în persoană la sinod, adunat din dispoziţia împăraţilor creştini care sunt atenţi la credinţa ortodoxă, protejând-o şi păstrând doctrina apostolilor pe care au primit-o de la părinţii şi strămoşii lor."[1090]

El şi-a încheiat cuvântarea spunând:

"în conformitate cu verdictul tuturor bisericilor sentinţa este ratificată din moment ce episcopii bisericilor estice şi vestice iau parte la acest sinod fie în persoană sau prin legaţii lor."[1091] Afirmaţiile făcute de Arcadius şi Projectus în susţinerea colegului lui au întărit cuvintele lui, în timp ce ei au făcut clar că în viziunea legaţilor decizia papală a venit prima şi rezoluţiona sinodală a doua.

Fiind confirmată depunerea lui Nestorie, legaţii au luat parte la sesiunile subsecvente de pe 16 şi 17 iunie.[1092] Au fost făcuţi trei paşi pentru a strica contra-timpii făcuţi de Ioan al Antiohiei şi asociaţii lui împotriva lui Chiril.

În cele din urmă într-o scrisoare înaintată de sinod împăratului,[1093] şi care afirma că bisericile vestice reprezentate de legaţi au susţinut deciziile împotriva lui Nestorie. Încă o scrisoare[1094] adresată împăratului de Iuvenalie al Ierusalimului şi legaţilor romani au accentuat nulitatea procedurilor *conciliabulum-ului* condus sub preşedinţia lui Ioan al Antiohiei.

După ce a ordonat arestarea lui Chiril, Nestorie şi Memnon al Efesului, împăratul a convocat o conferinţă la Constantinopol între Ioan al Antiohiei pe de o parte şi Iuvenalie şi legaţii pe de altă parte.[1095] În mare parte datorită diplomaţiei lui Filip, susţinătorii lui Chiril au reuşit să îl câştige pe împărat de partea lor şi au luat parte la alegerea lui Maximian pentru a umple Scaunul din Constantinopol care a rămas vacant prin depunerea lui Nestorie.[1096] Este posibil că legaţii au avut o parte importantă în compunerea scrisorii adresată mai apoi electorilor lui Celestin.[1097]

Dacă procedurile sinodului de la Efes au pus în eliberare ascuţită diferenţele dintre de viziune dintre bisericile estice şi Scaunul Roman cu privire la chestiuni de autoritate, în special în sfera doctrinei, cu siguranţă au slujit să indice progresul Scaunului Roman în direcţia de a câştiga respectul şi ascultarea altor biserici. În cele din urmă rămâne îndoielnic dacă dincolo de a susţinerea unei oportunităţi date lui de legaţii romani, Chiril ar fi reuşit să stăpânească contra-influenţa Scaunului din Antiohia care, cel puţin în stadiile prime ale sinodului, puteau să conteze pe ajutorul generos şi voit al curţii estice. Dacă în ultimul moment Teodosie a schimbat părţile, cea mai mare parte a crezului

---

1089 Schwartz, Acta, I, 1, 3, pp. 59ff. (Acta graeca, 106, c. 25ff.).

1090 Schwartz, Acta, ibid., pp. 6off. (Acta graeca, 106, 31). Această cuvântare a lui Filip a fost folosită în compunerea constituţiei Pastror Aeternus 1870. Cf. Acta et decreta sacr. conc. recent. coll. Lacensis, Vol. VII (1890), p. 483.

1091 Ibid. p. 61.

1092 Schwartz, Acta, 1, 1, 3, pp. 15ff. (Acta graeca, 87ff.).

1093 Ibid. p. 63 (Acta graeca, 107).

1094 Schwartz, ibid., p.65 (Acta graeca, 108).

1095 Curţii îi păsa acum mai mult de unitatea exterioară decât adevărul dogmatic.

1096Schwartz, ibid., I, 1, 7, p. 124 (Coll. Athen., 84).

1097 Schwartz, Acta, I, 2, pp. 85ff. (Coll. Veron., No. 22), JK 385, 2.

realizat de acest rezultat trebuie să aparţină curajului neîndoielnic şi loialităţii lui Filip, preot al *titulus, Basilica Apostolorum.*[1098]

Din evidenţa de mai sus este clar că până la primul sinod de la Efes nici un rol preponderent în proceduri conciliare şi dezbateri nu a fost atribuit legaţilor Scaunului Roman. Şi chiar şi le Efes este cât se poate de îndoielnic că s-ar fi auzit multe despre ei, dacă acel scaun s-ar fi întâmplat să favorizeze nu cauza lui Chiril ci a lui Nestorie. Nu există nici un moment în care legaţii romană fiindu-le încredinţată preşedinţia, dincolo de cea a lui Chiril, care cu greu se poate spune că era un legat în sensul adevărat al cuvântului; din contră, ea revenea comisionarilor laici imperiali sau unui episcop desemnat personal de însuşi împăratul.

CAPITOLUL 11

LEON ŞI BISERICILE DIN EST. 3

REACŢIA FAŢĂ DE SINODUL DIN EFES

(i) *Ultimii ani ai lui Teodosie II*

Pe drumul spre casă din Efes la Alexandria, Dioscor probabil că s-a felicitat pe sine despre rezultatul foarte mulţumitor al sinodului. Nu numai că hristologia alexandrină a fost clar proclamată ca şi standardul oficial al Bisericii imperiale, prin reabilitarea lu Eutihie şi prin adoptarea formală a celei de a treia scrisori a lui Chiril către Nestorie dimpreună cu anatematismele anexate şi Teodoret cel mai mare exponent în viaţă a învăţăturii antiohiene puternic încătuşat, dar o lovitură cutremurătoare prestigiului celor două mari biserici ale estului prin depunerea lui Flavian şi Domnus. Confirmarea deciziilor sinodale printr-un rescript imperial a dat o sancţiune legală[1099] şi victoria astfel obţinută părea finală.

Între timp Leon a aşteptat cu nerăbdare noi veşti din est. Ultima lui scrisoare către Teodosie a apărut ca fiind inefectivă. Totuşi el a mai făcut încă o încercare de a îl face pe împărat să îi accepte sugestiile. În scrisoarea lui[1100] el îndeamnă că credinţa învăţată de el în scrisori şi proclamată de episcopii ortodocşi nu este alta decât credinţa de la Niceea.[1101] El spune că acest lucru este dovedit ca fiind adevărat prin faptul că în acele documente erorile lui Nestorie şi a celor care neagă realitatea naturii luate de Domnul Iisus Hristos sunt la fel de bine condamnate. Singura cale de a restaura pacea în Biserică a fost de a pune în aplicare de a ţine un nou sinod în Italia.[1102]

Dar Teodosie a rămas surd la toate aceste petiţii. A fost adunat un sinod imperial şi a dat un verdict. Cazul s-a închis. Totuşi a rămas o mică posibilitate că deşi Teodosie nu va asculta de Leon, el ar fi fost disponibil să modifice poliţa ecclesială cu privire la dorinţa expresă a unui coleg şi văr imperial, Valentinian.[1103] Printr-o coincidenţă fericită tânărul împărat a sosit la Roma din Ravena în compania împărătesei şi a mamei sale, Galla Placidia.[1104] Vizita lui s-a întâmplat să coincidă de sărbătoarea lui *Cathedra Petri,*[1105] o ocazie care s-a dovedit cât se poate de favorabilă scopului lui Leon. Aşa că atunci când familia imperială a fost prezentă la liturghie în bazilica Sfântului Petru, papa, dimpreună cu clericii de vârf al capitalei, a prezentat o petiţie umilă Suveranilor, implorând intervenţia lor de partea cauzei hristologiei „diofizite" şi îndemnând la citirea scrisorilor verilor lor estici care susţin cererile repetate ale Scaunului

---

[1098] Schwartz, ibid., I, 1, 3, p. 13 (Acta graeca, 85).

[1099] Rescriptul, care a reînnoit provizia unei legi mai timpurii din anul 435 împotriva „nestorienilor" şi le-a aplicat pentru cei care au condamnat la Efes şi a cerut ca mitropoliţii să obţină afirmaţii scrise de acord ale sufraganilor lui faţă de deciziile sinoalde cu socpul unei dipoziţii imediate în cazul refuzului şi a prescrierii distrugerii la toate scrierile „nestoriene", scrieri în special a lui Teodoret. Mansi op. cit., Vol. VII, 495.

[1100] Ep. 54, JK 445, datată de 25 decmebrie 449.

[1101] Ibid. 'Satis plene ac lucide litteris meis ... reseratum est .. . hoc constanter asserere, quod etiam venerandi Patres, quondam apud Nicaeam congregati, secundum fidem Symboli credendum et confitendum sacratissima auctoritate sanxerunt."

[1102] Ep. 54, JK 445. " Ut intra Italiam haberi iubeatis episcopale concilium."

[1103] Un expedient a fost adoptat de papa Iulius în favoarea lui Atanasie cf. Id. Apol. ad Const., 4, P.G. 25, 601, şi de papa Inocent I în favoarea lui Ioan Hristostim cf. Palladius, Vita Chrysostomi, 3.

[1104] Pentru relaţia celor două curţi imperiale cf. Tablei genealogice în Bury, History of the Later Roman Empire, Vol. I, p. i.

[1105] Despre originea acestei sărbători a se vedea Frere, Studies in Early Roman Liturgy, Vol. I, p.97 şi nota adiţională, *Sfântul Petru în Roma* p. 59, n. 57.

Roman. Curtea vestică s-a dovedit foarte atentă cu aceste sugestii şi odată a emis patru scrisori, trei dintre care au fost adresate lui Teodosie în persoană.[1106]

În scrisoarea trimisă de Valentinian,[1107] tânărul suveran după ce s-a referit la petiţia episcopului roman şi a pericolului care a apărut că ameninţă siguranţa credinţei universale şi l-a folosit pe Teodosie să acţioneze în apărarea lui:

el scrie că „este datoria noastră să apărăm... şi să păstrăm inviolabil în acest moment onoarea şi respectul binecuvântatului apostol Petru; din moment ce binecuvântatul episcop al oraşului roman al cărui episcop cu scop universal a fost conferit prin obiceiul stabilit, a avut privilegiul şi dreptul de a da decizii cu privire la credinţa episcopilor."[1108]

Împăratul adaugă cererea ca un nou sinod să fie adunat în Italia aşa ca după deciziile de la Efes au fost anulate de episcopul roman el să poată să reexamineze toată chestiunea şi să dea un verdict final[1109]

Mama lui, Galla Placidia, a adresat nepotului ei imperial un gând similar.[1110] După ce s-a referit la procedeele sinodului recent şi apelului lui Flavian ea scrie:

"prin urmare fie ca Sfinţia ta să reziste unei astfel de ilegalităţi şi să ţină că adevărata credinţă a religiei ortodoxe să fie păstrată inviolabil până la final şi în acord cu scrisoarea şi decizia Scaunului apostolic, pe care noi cu toţii îl onorăm ca fiind primul, Flavian să rămână în toate sensurile în pază în rangul de episcop şi cazul poate să se refere la sinodul Scaunului Apostolic în care el a fost găsit vrednic să găsească cheile raiului ca primul care a primit acest oficiu al episcopatului primat: fiindcă se cuvine ca în toate lucrurile să arătăm respectul arătat acestui oraş măreţ, care este stăpânitor al acestui întreg pământ."[1111]

Această scrisoare a fost însoţită de un apel personal din partea împărătesei Licinia Eudoxia către tatăl ei.[1112] La fel ca rudele ei imperiale ea pare că trădează o anumită trăsătură vagă cu privire la subiectul în cauză şi miza lui,[1113] deşi ea a fost cât se poate de bine informată cu privire la apelul primit de la Flavian şi proiectul papal a ţinerii unui nou sinod la Roma.

În cele din urmă Galla Placidia s-a adresat nepoatei sale Pulcheria.[1114] Ea a implorat-o pe împărăteasă să îşi extindă ajutorul ei cu scopul de a repara răul făcut de sinodul dezordonat şi scandalos[1115] şi i-a reamintit de potrivirea de a face apel la cauze în care reputaţia episcopilor este implicată în judecata Scaunului Roman:[1116]

[1106] Aceste scrisori sunt păstrate numai în versiunea greacă, al cărei text latin este numai o traducere care ocazionat dsistorsionează sau exagerază forţa originalului grec. A se vedea mai jos.

[1107] Inter Leon. Epp., No. 55, P.L. 54, 858.

[1108] Ibid. "ην ημεις απο των προγονων παρδοθεισαν, οφειλομεν μετα της προσκηνουσης καθοσιωσεως εκδικειν, και της ιδιας ευλαβειας τηε ν αξιαν τω μαραριω αποστολω Πετρω ατρωτον και εν τοις ημετερους χρονοις διαφυλαττειν, ι να ο μακαρωτατος επισκοπος της Ρωμαιων πολεως, ο τη ιερωσυνην κατα παντων η αρχαιοτης παρεσχε, χωραν και ευποριαν εχειν περι τε πιστεως και ιερων λριvειν." Textul latin sună aşa: "cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide et sacerdotibus iudicare." Evident că autorul are în minte canoanele niceeano-sardicane.

[1109] Ibid. "ινα ο προλεχθεις ιερευς, συναχθεντων εκ πασης της οικουμενης και των λοιπων ιερεων, εντος της Ιλατιας, παντος προκριματος αποκινηθεντος εξ θπαρχης τηεν στεροφομενιν αιτιαν περφοντισμενη δοκιμασια διαγνους εξοιση τηεν αποφασιν."

[1110] Inter Leon. Epp., No. 56, P.L. 54, 860.

[1111] Ibid. "Τουτου χαριν η ση ημεροτης τοις τοπουτοις θορηβοις αντιτιθεισα την αληθειαν ασπιλον τηεν πισιν της καθολικης θρησκειας παραφυλαχθηναι προσταξατω. Ινα κατα τον τθπος και τον ορον του αποστολικου θρονου, δν και ημεις ομοιως, ως προσηνουμενον, προσκυνουμεν, εν τη στασει της ιερωσυνης αβλαβους μενοντος εν πασι Φλαυιανου εν τη συνοδω του αποστολικου θρονου η δικη παραπεμφθεεη, εν ω πρωτος εκεινος, ο τας ουρανου κλεις αξιοθεις ιποδεξασθαι τηεν επισοπην της αριερωσυνης εκσμησε δηλαδη οποτε πρεπει ημας ταυτη τη μεσιτη πολει, η τις δεσποινα πασω υπαρχει των γεων εν πασι το σεβας παραφυλαξαι." Pasajul nu este de interes nu numai ca reflecând o înştiinţare cu Sinodul de la Sardica canonul 4 (vers. Lat.) Mirbt, Quellen, No. 122, dar arătând că în timp e Placidia este conştientă de cinstea ce se cuvinte Sfântului Petru ea nu uită de grandoarea civilă a capitalei antice imperiale.

[1112] Inter Leon. Epp., No. 57, P.L. 54, 862.

[1113] Ibid., "ολον το δογμα της θρησκεις κατα την αωατολην τεθορηβησθαι."

[1114] Inter Leon. Epp., No. 58, P.L. 54, 864.

[1115] Ibid., "τη (τη κατα την Εφεσον συνοδον) μηδειαν ταξιν ιερωσυνης φυλαξση, η μ ηδε συμμετριαν... τη τεραραγμενη και αθλια συνοδω."

[1116] Ibid., "εν ω πρωτατος ο μακαριωτατος των αποστολων Πετρος, τα κλειθρα των ουρανω ν υποδεξαμενος, της αρχιερωσυνην εποσμ ησε, του πι κλησωσαμενη υποθεσις παραπεμφθειη." Cf. vers. lat., "episcopatus causa mit-tatur."

ea scrie: "fiindcă trebuie în toate lucrurile să acordăm primatul Oraşului Etern care în virtutea puterii sale a realizat un Imperul mondial şi a încredinţat pământul să fie administrat şi păstrat în securitate sub conducerea noastră."[1117]

Impresia dată de această serie de scrisori imperiale este că ei sunt datori cu ceva, dacă nu cu totul, inspiraţiei papale şi că originalitatea scriitorilor apare în special din importanţa pe care ei o ataşează demnităţii civile a oraşului Roman ca fiind cel care dă seama de privilegiile speciale ale Scaunului Roman.

În timp ce aceste scrisori erau pe drum un grup de comunicări interesante au ajuns la Leon din Constantinopol în prima parte a lui martie 449. Ele au fost trimise de susţinătorii învăţăturii „diofizite" şi au fost menite să ilumineze Scaunul Roman cu privire la stadiul afacerilor în capitala estică. Leon a trimis replici imediate corespondenţilor lui şi în una adresată bisericii constantinopolitane[1118] şi-a exprimând mulţumirea lui faţă de loialitatea cu care au întâmpinat corespondenţii lui faţă de Flavian.[1119] El a continuat să insiste că cei ca susţinătorii lui Eutihie, care neagă realitatea naturii umane a lui Hristos, resping la fel de bine adevărul Patimii şi al Învierii. În opoziţie cu această învăţătură el scrie:

"noi afirmăm că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, chiar Dumnezeu, născut din Dumnezeu Tatăl dincolo de orice timp şi Acelaşi Om, născut dintr-o mamă umană adevărată la plinirea vremii."[1120]

Scriitorul încheie sugerând că prietenii trebuie să susţină cererea lui adresată împăratului pentru adunarea unui nou sinod.

Scriindu-i Pulcheriei[1121] papa şi-a exprimat plăcerea de a primii scrisoarea împărătesei[1122] şi după ce şi-a declarat oroarea lui faţă de învăţătura eutihienilor "care pretind în zadar că menţin credinţa Sinodului de la Niceea fiindcă sunt deschis opuşi cu acea învăţătură,"[1123] o îndeamnă să îşi mărească proiectul şi afirmă că securitatea Imperiului este asigurată de ortodoxia conducătorilor lui.[1124]

În cele din urmă a existat o comunicare pentru Martin şi Faustus,[1125] liderii călugărilor anti-eutihieni. Interesul special al acestei scrisori se leagă de aluzia lui Leon cu gestiunea postului de pe 13 octombrie 449 când scrie:

"cererea ta ar fost deja compilată până când ai desfăcut-o numai dacă comunicarea ta ar fi fost trimisă mie fiindcă ei au fost emişi de autoritatea Scaunului Apostol şi prin decizia unanimă a sfântului sinod care a fost adunat aici în număr foarte mare."[1126]

După cum a sugerat că ei ar trebuii să procure publicarea afirmaţiilor doctrinare din Constantinopol, el spune cu multă mândrie:

"nu uit că eu conduc biserici în numele celui a cărui mărturisire a fost cerută de Domnul... şi a cărui credinţă distruge toate ereziile."[1127] El a încheiat cu o afirmaţie că copiile scrisorilor sunt anexate.[1128]

Imediat după aceasta suveranii vestici au primit răspunsuri la scrisorile pe care ei le-au adresat colegilor din est care, în ciuda limbajului lor reţinut din curtoazie nu au avut nici o intenţie de a permite chestiunea ortodoxiei lui

---

[1117] Ibid. "Οφελειομεν γαρ τη αθανατω πολει απονεμειν εν πασι τα πρψτεια τη δια τηε ιδιας αρεστηε, του κοσμου κληρψσι μεν η την δεσποτειαν, και τη ημετερα βασιλεια τον κυκλον και διοικητεον και φυλακτεον επιτρεψαση."

[1118] Ep. 59, JK 447, fără dată dar probabil din 17 martie 450.

[1119] Ibid., 1, "in sanctae plebis acclamationibus . . . omnium vestrum probavimus affectum; quia vivit ac permanet apud bonos filios optimi patris iusta dilectio."

[1120] Ibid., 5, " dicimus Christum Dei filium, Deum verum, natum de Deo Patre sine ullo initio temporis, eundemque hominem verum, natum de matre homine certa plenitudine temporis."

[1121] Ep. 60, JK 448, datată mai sus.

[1122] Expresia ibid., 'quae prius poposci" se referă la o scrisoarea de mai de vreme de pe 13 octombrie 449.

[1123] Ibid., "illudque frustra praetendens quod Nicaenae synodi fidem teneat, cuius eum esse constat alienum."

[1124] Ibid., "res humanae aliter tutae esse non possunt, nisi quae ad divinam confessionem pertinent, et regia et sacerdotalis defendat auctoritas."

[1125] Fp. 61, JK 449 cu aceiaşi dată.

[1126] Ep. 61, 1, "quod a nobis desiderabatis, eo vobis tempore, quo epistolae vestrae mittebantur, occurrerit, si tamen dilectioni vestrae tradi scripta nostra potuere, quae non solum apostolicae sedis auctoritate, sed etiam sanctae synodi, quae ad nos frequens convenerat, unanimitate directa sunt."

Este evident că acest grup de scrisori din Constantinopol au fost spontane şi au trebuit să fie privite ca replici la corespondenţa lui lui din 13 octombrie cu un an mai înainte. Se pare că toată această corespondenţă a fost confiscată şi nu a ajuns niciodată la destinaţie. O soartă similară a căzut peste scrisorile din vest cu privire la Ioan Hrisostom, din anul 405. Cf. Palladius, Vita Chrysostomi, 4.

[1127] Ibid., 2. ""Memor enim sum me sub illius nomine ecclesiae praesidere, cuius a Domino . . . est glorificata confessio, et cuius fides omnes quidem haereses destruit."

[1128] Inclusiv o copie a " Tomului," Ep. 28, JK 423.

Eutihie sau legimitatea hristologiei „monofizite" să fie redeschise. Scriindu-i lui Valentinian[1129] Teodosie a observat că în ceea ce priveşte faptul că adevărul era în pericol, a fost justificat. Flavian a fost găsit vinovat fiindcă a introdus învăţături noi şi a primit pedeapsa cuvenită.[1130] Scrisorile împăratului către Placidia[1131] şi Eudoxia[1132] au avut un ton similar şi scriindu-i fiicei sale el a afirmat că proiectul de a aduna un nou sinod, sugerat de papă, este deplin necesar.[1133] Cazul a fost acum în cele din urmă rezolvat. Se pare că încă o scrisoare a fost adresată lui Leon[1134] care din nefericire nu a fost păstrată.

Referindu-se la Flavian, Teodosie nu a făcut nici o menţiune a decesului său, dar din faptul că sosirea postaşului în Roma a urmat imediat rescriptului unei scrisori a lui Anatolie,[1135] care notifica Scaunul Roman de alegerea lui în scaunul vacant al Constantinopolului şi se poate deduce că acest lucru a avut loc în prima parte a anului 450. Episcopul de Constantinopol şi-a justificat alegerea lui explicând în consecinţă că o diferenţă de opinie în biserica capitalei de est l-a făcut pe Împărat să găsească un candidat potrivit dintre cei care aveau motive să stea în oraş,[1136] aşa că cel mai bun dintre ei trebuia să fie preferat la episcopat. Mai apoi Suveranul a găsit plăcut să încredinţeze clericilor alegerea prelatului lor.

Anatolie adaugă: "astfel cu o mulţumire evidentă, am fost ales... şi prin urmare a fost datoria sfântului sinod care a locuit aici să înceapă fără întârziere hirotonia mea."[1137]

Mărturia acestei informaţii trebuie să fi fost mulţumitoare pentru Leon, din moment ce a sugerat nu numai că era fără de nici o speranţă să privim înainte pentru o revizuire a veridicului efesian prin adoptarea unei proceduri oferite de canoanele sardicane şi că tot estul a fost la mila episcopilor „monofiziţi." Graba de a folosii o comunicare directă cu acele elemente în biserica din Constantinopol care a rămas credincioasă „diofizitismului" ca era acum mult mai aprent decât niciodată, în special în vederea disavantajelor evidente ale folosinţei continue a canalelor normale de corespondenţă.[1138] Prin urmare Leon a adoptat un expedient selecţionând patru legaţi cărora le-a încredinţat un mic grup de scrisori. Dintre acestea cea adresată arhimandriţilor anti-eutihieni este cea mai vocală.[1139] În ea Leon menţiona grupul de scrisori de la Anatolie şi de la episcopii responsabili de hirotonia lui şi a plâns că nici una dintre scrisori nu a făcut nici o referinţă a unui abandon formal al erorii „monofizite." Mai apoi el a menţionat numele legaţilor de la Constanatinopol[1140] şi a afirmat că ei au adus cu ei o scrisoarea către împărat şi o selecţie de autorităţii patristice care susţineau doctrina hristologică[1141] adăugând că el nu a abandonat speranţa de a se împăca cu cei care prin ignoranţă sau frică au susţinut puncte de vedere eronate.

Scriindu-i Pulcheriei,[1142] în timp ce arată mai multă precauţie, el a arătat încă odată nemulţumire că nici o asigurare nu a fost primită de la Anatolie cum că el a abandonat erorile eutihiene şi a afirmat că el nu va răspunde scrisorii pe care a primit-o de la el până când va afla că episcopul a fost de acord cu scrisoarea lui Chiril către Nestorie

---

[1129] Inter Leon. Epp. No. 62, P.L. 54,875. Despre folosirea lui patriarcha care a loc aici şi în nr. 63 a se vedea nr., 63, nota adiţională A, Referinţe imperiale la Scaunul Roman.

[1130] Ibid. P.L. 54, 878. "Φλαυιανος δε ο φωραθεις αιτιος του βλαβερου καινισμου τηεν οφειλομενην εαθτω τιμη απξνεγκατο." Faptul că la începutul scritorii Teodosie se referă la Leon ca του ευλαβεστατου πατριαρχου nu trebuie să fie luat în considerare după cum înţelege Batiffol, Siége Apostolique, pp. 525f., în sensul sensul uşor al Scaunului Roman.

[1131] Inter Leon. Epp. No. 63, P.L. 54, 878.

[1132] Ibid., No. 64.

[1133] Ibid., "και ουδεν ετερον του λοιπου μετα ταθτα δυνατον ορισαι περι των απξ ηδη πετυπωμενων."

[1134] Menţionată în Nr. 62, cf. Nr. 64. Dispariţia acestei scrisori se poate datora inaccetabiltăţii sale de către Scaunul Roman. Ar fi fost interesant să ştim ce opinie ar fi luat Teodosie cu privire la aluziile papale la procedura prescrisă de canoanele de la Sardica.

[1135] Inter Leon. Epp. 53, P.L. 54, 854. Cf. Grumel, Regestes, No. 111. Textul prezent este numai un fragment. Îi lipseşte o dată, dar în ciuda sugestiei lui Ballerini ad loc. că aparţine unei părţi mai târzii a anului 449 este mai bine cu Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 616, care o atribuit părţii mai timpurii a anului 450. Dacă Anatolie a fost ales înainte de martie a aceluiaşi ani Teodosie cu uşurinţă putea să nu menţioneze faptul. A fost însoţită de o scrisoare a celor care l-au hirotonit pe Anatolie, a se vedea Ep. 71, JK 454.

[1136] Acest fapt arată folosiţa pe care împăratul ar fi putut să o facă a δυνοδος ενδημουσα.

[1137] Ibid., P.L. 54, 854f. "Και θδιου φθανει ψηφος επ εμε τον ελαχιστον εμοι χειροτονιαν ελθεν." Este cât se poate de improbabil că Anatolie a fost hirotonit de Dioscor.

[1138] A se vedea Ep. 71, JK 454, "ne quod inter longinquas regiones accidere solet, in nimias dilationes tenderet veritatis examen." Evident că Leon nu putea exprima temelii reale pentru neliniştea lui cu privire la soarta corespondenţei.

[1139] Ep. 71, JK 454, datată din 16 iulie 450.

[1140] Abundius şi Asterius (sau Etherius) episcopi, cu Vasle şi Senator, preoţi. Despre identitatea acestor legaţi a se vedea cap. 13.

[1141] O selecţie similară este dată în Ep. 165. Despre aceste dosar a se vedea Saltet, Revue d'histoire eccl., Vol. VI (1905), pp. 290-4: Le recueil patristique de St. Léon.

[1142] Ep. 70, JK 453 din aceiaşi dată.

sau a propriei scrisori către Flavian.[1143] El a menţionat faptul legaţiei şi a făcut aluzie la un nou sinod ca fiind necesar în eventualitatea eforturilor sale dovedindu-se un eşec.

O a treia scrisoare a fost direcţionată împăratului.[1144] Aici Leon afirmă că el a aşteptat cu nerăbdare să audă că Anatolie a fost de acord cu catenele patristice aduse de legaţii lui cu el şi spune:

"fie ca el (Anatolie) că citească din nou cu grijă credinţa în Întruparea Domnului păstrată de sfinţii părinţi... şi când el a remarcat că scrisoarea lui Chiril... este de acord cu opinia lor, fie ca el să reconsidere actele sinodului efesian... şi fie ca el să nu refuze să citească din nou scrisoarea mea. Aceasta el va putea să afle că este în acord cu ortodoxia Părinţilor în toate sensurile. Când el a văzut că ceea ce este cerut şi ceea ce este aşteptat de la el este de fapt pentru propriul lui avantaj, fie ca el să fie de acord cu punctele de vedere ale ortodocşilor cu toată inima lui, aşa ca el să proclame profesiunea lui sinceră a unei credinţe comune în prezenţa la toţi clericii şi a întregului corp de laici şi să dea adeziunea lui fără rezerve, lucru ce poate să fie notificat Scaunului Apostolic şi la toţi episcopii şi bisericile Domnului."[1145]

Aceasta nu a fost totul. Papa a adăugat că Anatolie trebuie să excludă din comuniune pe oricine nu este de acord cu credinţa ortodoxă şi a adăugat că el şi-a trimis legaţii la Constantinopol cu scopul expres de a converge instrucţii pentru rezolvarea întregii controverse. Dar în eventualitatea unui „opoziţii" de a rămâne reclacitranţi proiectului original unui nou sinod trebuia să fie făcut în Italia.[1146]

Acest grup de scrisori aruncă multă lumină cu privire la calităţile lui Leon ca diplomat. Fără să se asemene cu predecesorul lui Inocent I, care a făcut din reabilitatea lui Ioan Hrisostom o condiţie definită pentru reluarea relaţiilor prieteneşti cu biserica din Constantinopol,[1147] tacit Leon a permis întrebării personale cu privire la statului lui Flavian să fie lăsată în decor şi aparent a abandonat problema delicată de a avea de a face cu apelurile. Singurul punct cu care a rămas tare în toată această perioadă care a urmat sinodului de la Efes, s-a preocupat de recunoaşterea „Tomului" ca o afirmaţie ortodoxă a doctrinei. A făcut aşa fiindcă nu a avut altă opţiune. Din moment ce legătura dintre divin şi uman în Hristos a venit în faţă, Leon s-a prezentat lumii ortodoxe ca un interpretator al credinţei ortodoxe, cu asigurarea că el s-a bucurat de prerogativele speciale ale succesorului Sfântului Petru, primul exponent al acestei credinţe care îl califica pentrua cest oficiu. Acest lucru însemna că odată ce o interpretare, ca şi cea oferită de „Tom," a fost oferită nu mai exista cale de întoarcere. De fapt, Leon "a pus papalitatea în primul rând al bătăliei din lupta doctrinară, chiar în locul în care se dă atacul decisiv cu toată forţa."[1148]

Privind înapoi la evenimentele ultimelor 10 luni este uşor să ne dăm seama că nici Leon şi nici Teodosie nu au dat înapoi nici un inci. Fiindcă în ciuda abandonului lui Leon a chestiunii personale cu privire la statutul lui Flavian, subiectul principal rămâne; fie „Tomul" sau decretul de la Efes. Ce s-ar fi întâmplat dacă un eveniment cu totul neaşteptat ar fi transformat toată situaţia mai uşor de imaginat. Nici mai mult nu ar fi prelungit schisma dintre Scaunele Romei şi a Constantinopolului. Totuşi, a avut loc neaşteptatul sub forma unui accident fatal al lui Teodosie, în urma căruia a murit pe 28 iulie 450.[1149]

[1143] Adică faimoasa „a doua" scrisoare Ep. 4, P.G. 77, 44 şi „Tomul" Ep. 28, JK 423. Ibid., "simplex enim absolutumque quod posco ut Cyrilli . . . epistolae, quam ipse ad Nestorium miserat, acquiescat .. . vel epistolae meae quae ad sanctae recordationis Flavianum episcopum est directa, consentiat." Înţeleferea de mai sus este accepată de Ballerini, P.L. 54, 893, în care Duchesne, Histoire, Vol. III, p. 424, and Kidd, History, Vol. III, p. 310, par că sunt de acord. Caspar, totuşi, Geschichte, Vol. I, p. 501, preferă "et," ca exprimând mult mai bine intenţia actuală a lui Leon.

[1144] Ep. 69, JK 452 cu aceiaşi dată.

[1145] Tbid., 1. "Relegat itaque sollicite quae a sanctis Patribus incarnationis Dominicae fides fuerit custodita ...et cum... Cyrilli ... epistolam ... praecedentium sensui perspexerit consonantem, Ephesinae etiam synodi gesta recenseat. . . . Non aspernetur etiam meam epistolam recenscre, quam pietati Patrum per omnia concordare reperiet. Cumque a se hoc quod eidem profuturum sit expeti desiderarique cognoverit, catholicorum sententiis toto corde consentiat, ita ut sinceram communis fidei professionem, absolutissima subscriptione, coram omni clero et universa plebe declaret, apostolicae sedi et universis Domini sacerdotibus atque ecclesiis publicandam."

[1146] Ep. 69, 2. "Sin vero aliqui a puritati nostrae fidei atque Patrum auctoritati dissentiunt, concilium universale intra Italiam ... clementia vestra concedat." Este remarcabl că Leon trebuia să persite în aşteptatea lui unui sinod nou care ar fi fost posibil, în ciuda faptului că Teodosie nu a avut nici cel mai mic interes cu privire la această propunere.

[1147] Ep. 19, t, JK 305. Cf. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 321.

[1148] Caspar, Geschichte, Vol. 1, p. 502.

[1149] Cauza imediată a morţii s-a datorat faptului că a căzut de pe cal. (Cf. Theodore Lector, H.E. 2, 64, P.G. 86, 213; Chronicon Paschale, P.G. 82, 812.

(ii) Aderarea lui Marcian şi Pulcheria

După cum am văzut împărăteasa Pulcheria pentru ultimii cinci ani şi ceva a fost exclusă de la curtea din Constantinopol şi a datorat restaurarea ei după moartea fratelui ei simplului fapt că a murit subit. Din punctul de vedere al legalităţii constituţionale Valentiaian III era acum singurul conducător al imperiului, fiindcă trebuie să ne aducem aminte că deşi pentru motive practice conducătorii erau domiciliaţi al Ravena şi Constantinopol, ei controlau sefere independente ale administraţiei, pentru toate acestea nici o diviziune legală sau formală a Imperiului nu a fost făcută şi unitatea lui teoretică încă continua să fie simbolizată de practica includerii numelor colegilor imperiali în funcţie în titlurile edictelor, chiar şi când aveau o aplicaţie pur locală. Totuşi dacă Teodosie I a fost capabil să controleze tot imperiului, acest lucru nu a fost deloc cu adevărat despre descedenţii lui degeneraţi: şi chiar dacă Valentinian a încercat să îşi exercite autoritatea în Prefecturile Estice este cât se poate de improbabil că ele s-au plecat dictaţiei sale.[1150]

Prin urmare imediat ce vestea morţii ultimului împărat a devenit publică, a început să circule un zvon că Marcian, un comandant militar distins şi experimentat (avea cum 58 de ani) a fost desemnat de Teodosie ca succesorul lui. Pulcheria, căreia îi poate fi atribuită originea zvonului, s-a arătat gata să îi susţină candidatura şi să îl legitimeze ca succesor al fratelui lui oferindu-i mâna ei în căsătorie.[1151] Posibil că tot planul a fost rezultatul unui compromis dintre împărăteasă şi *Magister utriusque militiae,* Aspar, a cărui origini barbarice şi religie ariană l-au făcut incapabil să asume diadema imperială. Lui Marcian i-a fost acordat oficial statutul pe 28 august 450[1152] şi a fost încoronat formal de Pulcheria sau Anatolie.[1153]

Începutul noii domnii a fost marcată de mari eforturi de a remedia greşelile lui Teodosie din ultimii ani şi ca o acţiune preliminară şambelanul Chrysafios a fost depus şi executat din ordinul împărătesei.[1154] Următorul pas a fost de a face restaurarea unităţii bisericii imperiale. Noii suverani au adoptat cu zel sugestia lui Leon cu privire ala importanţa adunării unui noi sinod cât mai repede posibil, în vederea revizuirii sau reluării deciziilor recente care au fost adoptate la sinodul de la Efes. Notificând alegerea sa către Scaunul Roman[1155] Marcian a indicat natura planurilor sale pentru care a ajuns la acest scop.[1156] Proiectul unui nou sinod a fost fără de nici o îndoială acceptabil noilor suverani pentru un alt motiv adică de a oferii ocazia de a reabilita Scaunul Constantinopolului în legătură cu alte „biserici mai mari" ale estului şi a restricţiona influenţa nebineventiă a Scaunului din Alexandria în afacerile Bisericii imperiale.[1157]

Primirea acestei scrisori trebuie să fi adus o alinare intensă minţii lui Leon. De la sosirea legaţilor săi care au adus o corespondenţă importantă pe 16 iulie 450[1158] puţine sau aproape nici o veste nu a fost auzită de la Constantinopol şi încă nu a primit nici o asigurare despre ortodoxia lui Anatolie. Prin urmare trebuie să fi fost multă nelinişte în dispoziţia lui când el a scris în mijlocul lui septembrie susţinătorilor lui credincioşi, arhimandriţii anti-eutihieni, îndemnându-i la apărarea doctrinei ortodoxe sau în alte cuvinte „diofizite."[1159]

[1150] Bury, History of the Later Roman Empire, Vol. I, p. 235.

[1151] Prosper, Chronicon, sub ann. 450, M.G.H., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 481; Chronicon Paschale, ibid. Pentru comentariiile lui Gibbon a aranjamentului a se vedea Decline, Vol. III, p. 469 (1929).

[1152] Marcellinus, Chronicon, M.G.H., Chron. min., Vol. II, p. 83. Pentru un sumar scurt al principalelor caracteristici ale noii domnii a se vedea Bury, op. cit., Vol. I, pp. 235-9.

[1153] Sau poate de stat. A se vedea of. cit., Vol. I, p. 236, n. 4.

[1154] John Malalas, Chronicon. 14, 368, ed. Bekker (1831).

[1155] Inter Leon. Epp., No. 73, P.L. 54, 900 în anul 450. Există multe motive să privim textul grec al scrisorii ca original şi aşa să preferăm expresia "την... σην αγωσυνην επισκοπευσαν κα αρχουσαν την θειας ποσεως" lui "tuam sanctitatem principatum in episcopatu divinae fidei possidentem." Totuşi Ballerini priveşte scrisoarea ca fiind emisă într-o formă bilinguă din citatul Inter Leon. Epp., No. 100, P.L. 54, 970 ca un exemplu în acest sens. Batiffol, Siége Apostolique, p. 528, n. 3 evident acceptă textul latin ca orignal.

[1156] Ibid., "ωστε... δια την συγκροτηθεισης ταυτης συνοδου, σου αυθεντουντος μεγιστη ειρηνι υπαρχθειη." Sensul lui σου ανυεντουντος a fost mult dezbătut. Se pare că înseamnă mai puţin decât inovocat de autoritatea voastră (vers. lat. te auctore), deşi mai mult decât „conocat în prezenţa ta. Trebuie să remarcăm că Împăratul nu face nici o aluzie la Italia ca un loc posibil de adunare, după cum voia Leon."

[1157] O rumoare a fost menţionată în Conc. Calcedon Actio III, Mansi, op. cit., Vol. VI, 1032, că Dioscor a încercat să prevină publicarea acceptării lui Marcian. Cf. Nestorius, Bazaar, ed. Driver and Hodgson, p. 375.

[1158] A se vedea mai sus.

[1159] Ep. 74, JK 456, datată pe 13 seprembrie 450.

Totuşi dacă scrisoarea imperială părea că preînchipie o schimbare pentru mai bine în est, papa a menţinut o atitudine de rezervă faţă de noul regim şi a scris încă odată arhimandriţilor după două luni,[1160] arătând o oarecare înnoire a încrederii, el a trădat nerăbdarea că nici nu a fost făcut la Constantinopol pentru a îi duce dorinţele la îndeplinire.

Totuşi în cele din urmă vestea mult aşteptată a sosit la Roma. A luat forma scrisorilor atât de la Marcian şi Pulcheria dintre care cea din urmă[1161] a fost cea mai importantă.

Împărăteasa scria "Anatolie a îmbrăţişat mărturisirea apostolică... şi el a subscris fără ezitare scrisorii cu privire la credinţa ortodoxă pe care Prea Fericirea ta ai trimis-o episcopului Flavian de binecuvântată pomenire."[1162]

Aceasta nu a fost tot. Pulcheria a sugerat că Leon să anunţe adunarea unui nou sinod, pentru ca toţi episcopii din est, atât din Tracia cât şi din Illyricum, după dorinţa împăratului, să se întâlnească în provinciile estice ale imperiului.[1163]

Apoi reabilitarea lui Flavian:

"să fie ştiut de sfinţia ta, că după porunca stăpânului şi a împăratului nostru plin de har... trupului episcopului Flavian de binecuvântată pomenire a fost adus în ilustrul oraş al Constantinopolului şi pus la odihnă cu tot respectul în bazilica apostolilor, unde episcopii care au avut oficiu mai înainte de el au fost înmormântaţi."[1164]

În cele din urmă împărăteasa a menţionat că episcopii care au fost exilaţi cu o domnie înainte au fost aduşi înapoi din ordinal lui Marcian cu scopul restaurării la viitor sinod.[1165]

Scrisoarea împăratului[1166] care a însoţit-o pe aceasta în timp ce îl asigura pe Leon de susţinerea în lucrarea de împăcare a legaţilor romani, a indicat cât se poate de clar că nou regim nu avea mai multe intenţii decât predecesorul lui de a oferii unui viitor sinod în Italia[1167] şi făcea clar că participarea în persoana lui Leon era binevenită.[1168]

La prima vedere Leon a câştigat două dintre principalele puncte pentru care a luptat. Anatolie a acceptat de bunăvoie sau mai bine spus "Tomul" şi s-a făcut dreptate memoriei lui Flavian.[1169] Proiectul unui nou sinod nu a avut succes. Planul unui astfel de sinod chemat să aibă loc într-un loc ales de împărat ar fi fost numai sub controlul guvernului estic şi prin urmare încă rămânea un anume risc în ciuda susţinerii date de noul regim al poliţei lui Leon şi o schimbare bruscă de poliţă ar fi putut însemna o repetiţie a dezastrului de la Efes.

Totuşi cea mai mare realizare a sa a fost în sfera doctrinară din moment ce era evident din aceste scrisori imperiale că noii suverani erau gata să recunoască „Tomul" lui ca un standard suficient pentru ortodoxia doctrinară şi acest lucru însemna nu numai victorie pentru „diofizitism" ci un semn de triumf pentru Scaunul Roman în legăturile sale cu „bisericile mai mari" ale estului. Din punctul de vedere a lui Leon mai rămâne un singur lucru de făcut, adică de a asigura adeziunea generală a bisericilor estice faţă de doctrina lui standard.

Totuşi era evident că Marcian voia să ducă la îndeplinire un proiect al unui nou sinod. Astfel că obiectul pe care papa a voit să îl facă cel mai mult acum a devenit lucrul pe care a voit cel mai mult să îl evite. Că acest lucru a fost aşa reiese din chiar scrisorile pe care le-a scris acum suveranilor estici.

[1160] Ep. 75, JK 457) datată pe 9 a aceluiaşi ani. A se remrca această fracă (c 1) "quia propitio Domino multum catholicorum est aucta libertas."

[1161] Inter Leon. Epp. 77, P.L. 54, 906 ultima în anul 450.

[1162] Ibid. "Ανατολιθος...των σων γραμματων την αποστολιξην ομιλογιον περπτυσσεται... τη τε γαρ πιετολη ομιοως τηε καθολικης μιστεως ηντινα πορς τη αγιας μνημης Φλαυιανον τον επισκοπον η ση μακαριοτης απεστειλε." Acest lucru înseamna că Anatolie a acceptat Tomul după cum a cerut Leon Ep. 69, JK 454. Afăm din Vita S. Abundii, ap. Mansi, op. cit., Vol. VI, 513, Acta SS. Apr. I, 94 că a luat loc la o sesiune a συνοδος ενδημουσα la care legaţii romani au fost prezenţi. Cf. Grumel, Regestes, No. 116, unde subscripţia a fost datată pe 21 octombrie 450.

[1163] Ibid.

[1164] Ep. 77. "Ετι δε γνωτω η σγ αγιοτης, ως προσταγματι του ημετεροτ δεσποτου και γαληνατατου Βασιλεως... εν τη ενδοξο πολει τηε Κωνσταντινουπολεως του της αγις μνημης επισκοπου Φλαυιανου το σωμα διακεκομισται και εν τη θαπρεσθει τη χρεψστουμεη τιμι αποτεθειται." Bazilica apostolilor a fost locul înmormântării lui Constantin şi a câtorva dintre succesorii ui. A se vedea op. cit., Vol. I, map facing p. 67 and pp. 77f.

[1165] Ibid.

[1166] Inter Leon. Epp., No. 76, P.L. 54, 904.

[1167] Ibid., "ψπος προς τινα ωρισμενον τοπον, ενθα αν ημιν δοξημ απντες οι αγιοωτατου επισκοποι παραγνωντα."

[1168] Ibid. "ει αρεσκη τη ση οσιοτητι επι ταθτα τα μερη παραγενεσθαι και την συνοδον επιτελεσαι, τοθτο ποιει τω περι την θρησκειαν ερωτι καταξιωση."

[1169] Deşi în scrisorile lui mai recente această cerere a fost abandonată.

Scrisoarea lui către Marcian,[1170] în timp ce îi mulţumeşte împăratului pentru zelul lui pentru credinţa ortodoxă nu menţionează prea mult subiectul unui sinod. În loc el se mulţumeşte să spună că a trimis o informaţie scurtă cu privire la procedura viitoare lui Anatolie şi a încredinţat instrucţiuni mai multe legaţilor lui.

Scriindu-i Pulcheriei,[1171] papa îi aduce mulţumiri pentru succesul ei în a asigura victoria înfrângerii lui Eutihie şi în a obţine redresarea pentru episcopii victimizaţi la Efes. Cu privire la cei care de bună voie doreau să abandoneze eroarea eutihiană, el a insistat că ei trebuie să subscrie o recantaţie formală a erorii ca o condiţie necesară pentru o restaurare viitoare. În cele din urmă revine la subiectul lui Eusebiu de Dorylaeum care, după cum am văzut, trăia ca un refugiat în Roma de la plecarea lui destul de târzie a anului 449.[1172]

El scrie "Eusebiu stă cu noi şi este parte din comuniunea noastră; vă încredinţăm biserica lui, care am auzit că este făcută ravagii de unul care a fost invitat pe nedrept să îi ia locul."[1173]

Se pare că imediat după plecarea acestor replici, ascultarea aşteptată a lui Anatolie[1174] a fost primită. Documentul includea un raport al negocierilor care au avut loc cu legaţii romani. Aparent s-a decis că cei care au regretat adeziunea lor la deciziile de la Efes[1175] trebuie între timp să se mulţumească cu comuniunea propriilor biserici.[1176] Înştiinţând această comunicare[1177] Leon a aprobat decizia de a exprima condiţia celor care au dorit reconciliere fiind gata să pronunţe o condamnare formală a lucrurilor pe care le-au aprobat mai înainte şi în adăugire a şi-a dat acordul propunerii legaţiilor ca numele lui Iuvenalie şi Eustaţie[1178] să fie scoşi din "dipticele" bisericii din Constantinopol[1179] pe baza faptului că reţinerea lor ar dezonora memoria lui Flavian şi ar putea implica că Biserica a fost indiferentă faţă de ofensele lor. Scrisoarea de la Anatolie a fost însoţită de o comunicare a lui Iulian, agentul lui Leon la Constantinopol. În replica lui la aceasta[1180] Leon a menţionat întoarcerea legaţiei romane şi a insistat că cei care doreau reconciliere puteau să o primească numai când au împlinit ceea ce au promis.[1181] El a anunţat trimiterea unui noi legaţii după Paşte (anul 451).

Indiferent ce părere avea Anatolie cu privire la programul acţiunii făcute astfel de Scaunul Roman este posibil că el s-a simţit flatat să se găsească tratat în corespondenţa papală ca un simplu asesor al unei legaţii romane şi că noii suverani de la Constantinopol ar voi să facă mai mult pentru a executa planul lui Leon pentru o reconciliere a celor care au susţinut deciziile luate la Efes. Din punctul de vedere al acestor partide adunarea imediată a unui nou sinod nu numai că părea o modalitate de a evita schisma, care a fost un rezultat inevitabil al unei acţiuni mult prea rigide al liniilor romane, dar o modalitate evidentă de a se extirpa pe sine de o poziţie stânjenitoare.

Zvonurile că guvernul estic era dispus să pună acest plan în aplicare au ajuns la urechile lui Leon în acest moment şi l-au făcut să îi scrie din nou lui Marcian pe acest subiect.[1182] După ce a insistat în crezul lui că ortodoxia este cel mai important lucru în contextul politic actual,[1183] el făcând aluzie al informaţiile pe care le-a primit, probabil prin legaţii care s-au întors de curând în Italia, cum că planurile reconcilierii celor care au fost lapşi la Efes trebuie să fie revăzute. El a adăugat că noua legaţie de la Constantinopol, care a fost trimisă în prezent, va dat informaţii depline

---

1170 Ep. 78, JK 458, datată pe 13 aprilie 451.

1171 Ep. 79, JK 459, cu aceiaşi dată.

1172 A se vedea cap. 10.

1173 Ep. 79, 3. " Eusebium nobiscum degere, et nostrae communionis esse consortem, cuius commendamus ecclesiam, quam dicitur vastare qui illi iniuste asseritur subrogatus." Trebuie să remarcăm că nici o menţiune nu este făcută cu privire la canoanele sardicane despre apleuri. A se vedea mai sus cap. X.

1174 Acest lucru poate fi dedus din Ep. 80. Scrisoarea în sine nu a fost păstrată. Cf. Grumel, Regestes, Nr. 118, datată pe 22 noiembrie 450.

1175 EF. 80, 2, ""communionis nostrae cupidos esse cognovimus." Cf. Ep. 79, 2, JK 459.

1176 Ibid. "suarum interim ecclesiarum essent communionis contenti." Pentru excomunicarea parţială a se vedea Sinodul de la Cartagina (a.p. 401), Can. 11, Cod. can. eccl. Afric. 76.

1177 Ep. 80, JK 460, datată pe 13 aprilie 451.

1178 Eustaţie, episcop de Berytus, a luat o parte proeminentă în procesul împotriva lui Ibas, a se vedea mai sus cap. IX: scaunul lui a primit rangul de mitropoie spre finele lui 449. A se vedea Grumel, Regestes, Nos. 113-15.

1179 „Dipticele" în rit ul siro-bizantin era citit la începutului lturghiei între sărutul păcii şi prefeţa euharistică. Ele constau, după cum sugerează numele dintr-o listă dublă a numelor ocupanţilor vii şi morţi ale scaunelor „bisericilor mai mari." Cf. Bishop in 7.T.S., Vol. XI (1909) pp. 67-73.

1180 Ep. 81. JK 461 cu aceaşi dată.

1181 Ibid., "reddituri hanc his quam desiderant communionem cum promissa compleverint."

1182 Ep. 82, JK 462, datată pe 23 aprilie 451.

1183 Leon face probabil aluzie la invazia ameninţătoare a hunilor, în sensul refuzului lui Marcian de a le plăti tribut după cum i-a promis lui Teodosie II. A se vedea Bury, of. cit., Vol. I, pp. 273-90.

despre opiniile lui. El a concluzionat spunând că nu trebuie să fie nici un fel de chestiune cu privire la credinţă; tot ceea ce trebuia decis era chestiunea cum cei care doresc reconciliere să fie acceptaţi.[1184]

După două luni, în iunie 451, pregătirile pentru legaţia promisă au fost complete şi membrilor ei i-au fost date comunicaţii importante. Legaţia consta din Lucenţiu, un episcop cu un scaunul necunoscut, Vasile, un preot al bisericii romane, care a fost unul din delegaţii originari. Privind la scrisori ca întreg impresia generală este că Leon nu a avut nici o intenţie să renunţe la planul lui original de acţiune.[1185]

Scriindu-i lui Marcian[1186] papa sugerează nevoia de a face mai mulţi paşi de a reconcilia pe cei care au fost lapşi la Efes şi a indicat partea desemnată legaţiei pentru a face acest lucru cu cooperarea episcopului din Constantinopol. Cu privire la întrebarea unui viitor sinod, în timp ce a admis că mai înainte a cerut unul el a sugerat că:

"urgenţa prezentă nu permite adunarea episcopilor din toate provinciile; din moment ce acele provincii din care vor fi chemaţi nu vor fi capabili să se dispenseze de bisericile lor datorită haosului războiului. Aşa că cu mila lui Dumnezeu, milostivirea voastră să dea ordine ca sinodul să fie amânat într-un timp mai bun, când va fi un timp mai prielnic."[1187]

În acelaşi timp Leon a asigurat-o pe Pulcheria[1188] de a dorinţa lui de a rezolva problemele de reconciliere şi a arătat că doctrina eutihiană nu era cu nimic mai prejos decât cea a lui Nestorie. Scriind despre Întrupare el spune:

"astfel la unirea ambelor stadii nici una nu s-a schimbat cu alta, nici nu a fost distrus ceea ce El a asumat; din contră, atât imutabilitatea Cuvântului şi realitatea cărnii şi a sufletului au rămas inseparabile în unitatea Persoanei."[1189]

Papa a continuat îndemnând ca Eutihie să fie mutat din mănăstirea lui, care era mult prea aproape de capitală, "pentru ca să nu ajungă să îi influenţeze pe cei pe care i-a dus în eroare" şi că împărăteasa să îi poruncească să fie înlocuit de un arhimandrit ortodox.

În scrisoarea către Anatolie[1190] el a făcut o menţiune specială a procedurii care trebuie să fie adoptată în cazul celor care au fost în mare responsabili pentru necazul de la Efes, dacă ei vor să se pocăiască şi să primească împăcarea. Toate aceste cazuri trebuiau să fie lăsate judecăţii Scaunului Roman şi între timp numele lor nu trebuiau să mai fie primite în „diptice."[1191]

A fost inclusă o notă personală scurtă către Iulian[1192] în care Leon menţionează interesul lui cu privire la cursul evenimentelor şi a adăugat că "unele lucruri au fost aruncate în aşa mare haos de prostia de la Efes că trebuie să acţionăm cu mare atenţie pentru ca discuţiile rele să nu mai continue."[1193]

Între timp suveranii estici au decis că proiectul unui sinod nu mai trebuie să fie amânat şi aşa că au emis un edict pe 17 mai 451 chemând episcopii să se întâlnească la Niceea următorul august.[1194]

[1184] Ibid., 2, "non cuiusmodi sit fides tenenda tractandum est, sed quorum precibus et qualiter annuendum."

[1185] Caspar, Geschichte, Vol. I, pp. 507f. observes " Diese Briefe zeigen mit wie bewundernswert zaher Willenskraft Leo d. Gr. den Augenblick des Triumphs, den Flavians Appellation nach Rom fiir die papstliche Doktrin bedeutete, tiber alle Wechselfalle der Verhandlungen dieser Monate hinweg, Dauer verleihen und die konstantinopolitanischen Rekonziliationen zu einem Anwendungsfalle papstlicher universalkirchlicher Oberhoheit stempeln wollte." Intenţia lui Leon de la început la care a aderat cu persistenţă, a fost că lapşii de la Efes trebuie să fie trataţi drept *causae graviores* şi să fie abordaţi după Sinodul de la Sardica anoanele 4, 5 şi 7.

[1186] Ep. 83, JK 463, datat pe 9 iunie 451.

[1187] Ibid., 2. "Sed sacerdotes provinciarum omnium congregari praesentis temporis necessitas nulla ratione permittit: quoniam illae provinciae, de quibus maxime sunt evocandi, inquietatae bello ab ecclesiis suis eos non patiuntur abscedere. Unde opportuniori tempori, propiti- ante Domino, cum firmior fuerit restituta securitas, iubeat clementia vestra reservari." Pasajul face aluzie clar la pericolele invaziei hunilor.

[1188] Ep. 84, JK 464 cu aceiaşi dată.

[1189] Ibid., 2, "'cum unitione utriusque essentiae, nec altera sit in alteram versa, nec assumpta in assumente finita; sed et verbi incommutabilitas, et carnis atque animae veritas maneant inseparabiliter in unitate personae."

[1190] Ep. 85, JK 465 cu aceiaşi dată.

[1191] Ibid., 2. "De his autem qui in hac causa gravius peccavere, et ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici synodo vindicarunt .. . si forte resipiscunt ... horum si satisfactio talis accedit quae non refutanda videatur, maturioribus apostolicae sedis consiliis reservetur." Evident că Leon face aluzie la Dioscir, Iuvenaie şi probabil la Eustaţie ca în Ep. 80, 3, JK 460.

[1192] Ep. 86, JK 466 cu aceaşi dată.

[1193] Ibid., " quaedam tamen sunt quae ita Ephesinus ille turbo confudit, ut magno moderamine sit agendum, ne mala dissensionum quae inde sunt orta permaneant."

[1194] Mansi, Concilia, Vol. VI, 552. Cf. Seeck, Regesten, p. 389. Trebuie să remarcăm că *Liber pontificalis* ed. Duchesne, p. 239, n. 1, arată cum scriitorii din secolele care au urmat au rescris istoria legăturii lui Leon cu convocarea unui sinod. Acets lucru contrastează cu prima ediţie a lui L.P., op. cit., p.go. Nestorie, Bazaar, ed. Driver and Hodgson, p. 345 afirmă că şi el trebuie să fi privit un sinod ca fiind nenecesar, deşi psoibil psajul se referă la Sinodul de la Efes din 449. Cf. Batiffol, Siége Apostolique, p. 535, n. 2. Tot psajul arată cât de mult era ataşat Nestorie de doctrina lui Leon.

În documentul solemn care voinţa imperială l-a făcut cunoscut, împăratul afirma că numai dacă un stadiu al urgenţelor politice preveneau, el intenţiona să fi prezent la sesiunile sinodului în persoană. Este un subiect deschis discuţiei cât de mult o astfel de veste era binevenită de Scaunul Roman. Un sinod italian, după cum a cerut Leon original era un lucru; şi un alt lucru era ca prezentul sinod, proiectat să aibă loc într-un oraş estic şi sub supravegherea imediată a unui guvern estic, în care nu putea să fie pus la îndoială că episcopatul estic ar avea o majoritate copleşitoare.

Anumite indicii despre această atitudine a noii situaţii este oferit de un grup de scrisori ale lui Leon care aparţin de mijlocul anului fatal 451. Una dintre ele este adresată prietenului său vechi Paschasinus[1195] episcop de Lilybaeum, care a slujit ca o scrisoare de acoperire a copiei „Tomului" trimis pentru informaţii, dimpreună cu o catenă de texte patristice care mărturiseau pentru Întrupare.[1196] El menţionează că „Tomul" a fost acceptat de toată biserica Constantinopolului, dimpreună cu toate mănăstirile şi de mulţi episcopi şi la fel de bine a aflat de Anatolie[1197] prin Maxim al Antiohiei şi episcopii patriarhatului. El a concluzionat referindu-se la chestiunea pascală.[1198]

În acelaşi timp papa a primit două scrisori de la împărat, prima[1199] care înştiinţa invitaţia pe care a primit-o să participe la sinodul viitor şi şi-a dat acordul planului imperial, adăugând că el ar fi preferat amânarea lui pentru un sezon mai convenient, "pentru ca sinodul să fie mult mai ecumenic." El a menţionat că l-a numit pe Paschasinus, care „ar reprezenta propria mea prezenţă" şi Bonifaciu ca fiind legaţii lui, cu care îl asociază pe Iulian şi adăugă că obiectul sinodului ar fi pur şi simplu de a aranja termenii reconcilierii celor care au devenit lapşi. El a concluzionat cu propunerea ca Paschasinus să prezideze sinodul ca reprezentativul lui personal.[1200] Într-o a doua scrisoare,[1201] pe care cu trei alţii a fost încredinţată legaţiilor, papa a afirmat că el nu se va mai opune voinţei imperiale cu privire la un nou sinod. În acelaşi timp, el a stipulat că nici o discuţie asupra subiectului credinţei nu poate fi îngăduită; tot ceea ce era necesar era să se insiste asupra menţinerii canoanelor de la Niceea.[1202]

Scriindu-i lui Anatolie[1203] el a arătat că deşi intervalul dintre ziua numită pentru adunarea sinodului a fost prea scurtă pentru a permite ca toţi episcopii să de adune acolo, totuşi el a fost de acord cu planul imperial şi a trimis legaţi. El a anticipat că nu vor fi nici un fel de discuţii în probleme de credinţă, din moment ce el a aflat că toţi episcopii din bisericile estice au acceptat afirmaţia credinţei ortodoxe şi l-au condamnat formal pe Eutihie şi Nestorie.[1204]

Pe lângă aceste scrisori Leon a scris lui Iulian[1205] exprimând încrederea lui că cu ajutorul lui Iulian legaţii romani vor fi păziţi să nu cadă în eroare.

Dar dintre toate scrisorile cea mai importantă a fost cea direcţionată spre sinod.[1206] În această scrisoare Leon a început să atribuie invitaţia pe care a primit-o de la suveranii estici ca un semn de consideraţie arătată pentru „privilegiile şi oficiul binecuvântatului Petru."[1207] În acelaşi timp el şi-a scuzat absenţă lui spunând:

[1195] Eb. 88, JK 468 atribuită pe 14 iunie 451. Data acestei scrisori este nesigură. Nu numai că omute să menţionează algerea lui Parchianus ca lider al legaţei Romane, dar se pare că presupune o stadiu al lucrurilor de mai înanintea primimii dorinţei de a convoca un sinod. The Ballerini, P.L. 54, 930, note q,a evitat dificultatea de a posutla existenţa unui scrisori mai timpurii care menţionează faptul că numire a lui nu a fost păstrată.

[1196] Cf. Catena din Ep. 165, JK 542. Este probabil ea citată în Actele gerceşti de la Calcedon Mansi, op. cit., Vol. VI, 961ff.

[1197]Cf. Grumel, Regestes, No. 120. Maxim i-a urmat lui Domnus cu privire la lipsa acestuia de la Sinodul de la Efes din 449, dar după cum va arăta evenimentul s-a dovedit cât se poate de nevrednic de oficiul lui.

[1198] A se vedea mai jos cap. 15.

[1199] Ep. 89, JK 469, datată pe 24 iubie 451. Este posibil ca după cum sugerează Jaffé, Regesta, Vol. II, p. 735, No. 468a că o altă scrisoare a fost adresată lui Lucenţiu şi Vsile acum acum erau la Constantinopol informându-i că Paschsinus şi Bonifaciu au venit de partea lor.

[1200] Ibid., "praedictum fratrem (sc. Paschasinum) . . . vice mea synodo convenit praesidere."

[1201] Ep. 90, JK 470, datată 26 iunie 451.

[1202] Ibid., 2, "illudque potius iubeatis ut antiquae Nicaenae synodi constituta, remota haereticorum interpretatione, permaneant."

[1203] Ep. 91, JK 471, data pe 26 iubie 451. O scrisoare scurtă Ep. 87, JK 467a precedat-o dar sa referit numai la cazul preoţilor constantinopolitani care au venit la Roma. Scopul venirii lor a fost de a respinge atât nestorianismul cât şi eutihianismul. Este cât se poate de posibil că ei au ajuns la unele neînţelegeri cu Anatolie. Leon i-a scris lui Antolie spudându-i că preoţii au fost admişi la comuniunea romană datorită faptului că au acceptat doctrina care „a fost inspirată de Duhul Sfânt," după Tom.

[1204] Ibid., "quod in suscipienda catholica fide et damnatione Eutychis atque Nestorii omnes orientales subscripserint sacerdotes."

[1205] Ep. 92, JK 472 din aceiaşi dată. "Dum curam tuam illis consilium sociaveris in nulla parte fallantur." Leon îşi aduce aminte clar de greutăţile pe care l-au avut legaţii săi la Efes. Fără nici o îndoială că Iulian a fost bilincv şi al zi cu cursul evenimentelor. Pe de altă parte Paschasianus se pare că nu ştia greacă. Pentru instrucţiile sepciale date de legaţi a se vedea Mansi, Concilia, Vol. VI, 580; VII, 444. Au inclus o stipulaţie că Dioscr a fost exclus de pe scaun şi s-a susţinut că trebuie menţinute canoanele de la Niceea.

[1206] Ep. 93, JK 473. Scrisoarea a fost citată sugestia legatului Bonifaciu la sesiunea sinodului ţinut pe 31 octombrie.

[1207] Ibid., 1, ""beatissimi Petri apostoli iure atque honore servato."

"nici urgenţa prezentă şi nici un alt precedent nu ar permite prezenţa mea (cu voi). Aşa că frăţietatea voastră reflectă că prezidez la sinodul vostru prin prezenţa fraţilor... care au fost trimişi se Scaunul Apostolic...(prin care) nu încetez să predic credinţa ortodoxă."[1208]

Papa continuat să interzică orice discuţie cu privire la doctrină, pe care a privit-o ca fiind deja determinată de Roma în care "a fost proclamat ce este ortodox şi adevărata mărturisire cu privire la Întrupare."[1209] Prin urmare el a scris că datoria primă şi primară a unui sinod viitor a fost de a aranja pentru restaurarea celor care au fost condamnaţi pe nedrept şi pentru reconcilierea lapşilor.[1210] În cele din urmă el a arătat că pentru a evita orice jenă a celor care susţin hristologia alexandrină că o condamnare anticipată a lui Eutihie implica un legato al memoriei lui Chiril şi că mai ales canoanele primului sinod de la Efes cu privire la doctrină trebuie să fie confirmate explicit.[1211]

Este cât se poate de clar din punctul de vedere roman că viitorul sinod nu avea mare interes în probleme de doctrină. Tot ceea ce trebuia să facă era să întărească viziunea asupra Întrupării care a fost deja pusă de Leon în Tom şi pe această bază să restaureze pe cei care au fost depuşi nedrept la Efes. Acest mod a de privii datoriile sinodului a primit un accent înnoit asupra ultimei scrisori adresate de Leon lui Marcian înainta de deschiderea ei.[1212] Aici el a scris exprimându-şi regretul lui cu privire la apropierea datei fixate pentru adunarea episcopilor[1213] şi a insistat că singura soluţie posibilă al discordiei prezente a fost ca "toţi să fie de acord cu credinţa proclamată de învăţătura evangheliei şi a apostolilor care a fost primită din tradiţia Părinţilor şi ţinută cu tărie."[1214] El spera că "nimeni nu va mai fi străin faţă de taina credinţei noastre şi când blasfemia ereziei a fost condamnată de Biserica Ortodoxă ea să nu sufere periclitare prin a nu pierde pe nimeni."[1215]

Prin acelaşi postaş Leon a trimis o scrisoare personală către Pulcheria.[1216] Aici el a scris că el a încredinţat legaţilor săi cu o scrisoare către sinod[1217] pentru ca membrii să ştie ce linie să urmeze în acest caz.[1218] El spune că este superflu să se repete povestea greşelilor făcute ala Efes care „nu a fost o curte de dreptate ci o gloată de hoţi."[1219] Din nou el a exprimat speranţa lui că nimeni să nu fie dincolo de posibilitatea de restaurare, "dacă ei îşi vor şterge ofensele cu pocăinţa cuvenită" şi vor da dovadă de răbdare.

Pregătirile de a ţine un sinod imperial pe o scară mai mare şi mai impresionantă erau acum la final. Dar nu era nici un semn că Dioscor şi susţinătorii lui au avut vreo intenţie de a fi convinşi de impresionanta putere imperială. Din contră, el a dat cea mai posibilă indicaţie a atitudinii sale imediat după plecarea din Alexandria. Când a ajuns pe coasta asiatică, însoţit de mai mulţi sufragani egipteni, el a făcut pasul îndrăzneţ şi disperat de a lansa o sentinţă de excomunicare asupra lui Leon ca fiind cel mai proeminent membru al partidului „diofizit."[1220] Nu a făcut mult pentru a îi îmbunătăţii situaţia şi probabil a slujit numai pentru a îi arăta slăbiciunea. Totuşi a fost un semn rău pentru disruptiva viitoare şi prefigurarea unităţii imperiale a bisericii.

[1208] Ibid., "quod (sc. praesentiam meam) quidem nec necessitas temporis, nec ulla poterat consuetudo permittere. Tamen in his fratribus : qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas aestimet praesidere . . . et iamdudum in fidei catholicae praedicatione non desum." Prin Tom.

[1209] Ibid., 2, "per litteras quas ad beatae memoriae Flavianum episcopum misimus fuerit declaratum quae sit de sacramento incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia et sincera confessio."

[1210] Ibid., 3, "cum si, ut cupimus, errorem omnes relinquunt nemini quidem perire suus honor debeat." Se pare că Leon încă spera că primii lideri de la Efes vor renunţa.

[1211] Ibid. "Prioris autem Ephesinae synodi, cui sanctae memoriae Cyrillus episcopus tunc praesedit, contra Nestorium specialiter statuta permaneant."

[1212] Ep.. 94, JK 474, datată pe 20 iulie 451.

[1213] Cf. p. 280, n. 89.

[1214] Ibid., "in eam fidem quam evangelicis et apostolicis praedicationibus declaratam per sanctos patres nostros accepimus et tenemus." Implicaţiile frazei "nulla penitus disputatione cuiusquam retractationis admissa" trebuie să fie remarcate. Totuşi Leon nu a fost primul ocupat al Scaunului Roman care a afirmat că definiţiile unui eposcop roman sunt mai presus de orice discuţie. Această pretenţie a mai fost făcută de Zosima Epp. 9, 2 (4) and 12, 1, JK 339, 342 şi de Boniface I, Ep. 15, 4, JK 365.

[1215] Ibid., "sed damnata impietate haereseos nullum de perditione cuiusquam catholica Ecclesia sentiat detrimentum." Evident că scriiitorul susţine că până şi liderii opoziţiei vor fi de partea lui.

[1216] Ep. 95, JK 475 cu aceaşi dată.

[1217] I.e. Ep. 93, JK 473.

[1218] Ibid., 1, "quibus fraternitas advocata cognosceret quam formam servare in hac diiudicatione deberet."

[1219] Ep. 95, 2, "quidquid in illo Ephesino non iudicio sed latrocinio potuit perpetrari."

[1220] Mansi, op. cit., VI, 1009. Pe lângă numele lui excomuncarea a purtat numai 10 semnături pe lângă a sa. A se vedea Inter Leon. Epp., No. 98, 2. P.L. 54, 9548.

REFERINŢE MPERIALE ESTICE CU PRIVIRE LA SCAUNUL ROMAN

O lumină interesantă a atitudinii care a dominat în general în est faţă de Scaunul Roman a fost susţinută de referinţele ocazionale care se găsesc în documentele seculare şi în legislaţia de origine estică. Probabil că cea mai importantă referinţă de acest gen a avut loc în legislaţia găsită în edictul lui Teodosie datată din 27 februarie 380. Aici se prescria:

"este voinţa noastră ca toate popoarele, pe care guvernul conducătorilor milostivi să stea în această religie, adică în religia care a venit la noi prin Scaunul Sfântului Pentru al Romanilor şi al căror pontifi Damasus şi Petru episcop de Alexandria, un om de sfinţenie apostolică, o urmează..."[1221]

Pe lângă aceasta mai sus trei referinţe în replici trimise de Teodosie II suveranilor vestici. În scrisoarea adresată lui Valentinian III el menţionează "petiţia prezentată de cucernicul patriarh Leon."[1222] Scriindu-i lui Galla Placidia el foloseşte aceiaşi frază.[1223] În replica către Licinia Euxodia el îl numeşte "înalt prea sfinţilor episcop."[1224] Mai departe în scrisoarea către Marcian,[1225] scrisă pe 18 decembrie 451, adresată lui Leon împăratul în numeşte "sfântul şi înalt prea sfinţilor părinte."

Aceste expresii oferă un contrast uimitor cu cele folosite în corespondenţa şi legislaţia imperială vestică[1226] şi sugerează că estul a rămas cu mult în urma vestului în a accepta doctrina proprie Scaunului Roman în legătură cu Biserica ca întreg.

CAPITOLUL 12

LEON ŞI BISERICILE DIN EST. 4

SINODUL DE LA CALCEDON

Împăratul Marcian cu nimic mai mult decât Leon a dorit probabil să aducă o reconciliere dintre Dioscor şi susţinătorii lui dar fără de nici o îndoială cu un motiv diferit. La vremea când hunii îşi forţau calea prin apărătorile slăbite ale Imperiului, mult depindea de punctul de vedere economic al condiţiei afacerilor din Egipt. Prin urmare în ajunul adunării sinodului el a invitat episcopii din „bisericile mai mari" din est la o conferinţă informală, dar după cum era de aşteptat nu a dus la nici un rezultat tangibil.[1227]

În afară de acest eşec totul a decurs bine în primă instanţă după planul guvernului. Acesta a profitat de experienţa de la Efes şi prin intermediul unei pregătiri grijulii şi-a asumat riscul de a trece în mâinile unuia sau a altuia dintre partidele ecclesiale implicate; aşa că imediat a devenit evident că subiectul ultim a fost prescris cu grijă.

Convocările imperiale au numit Niceea ca locul întâlnirii. Totuşi de fapt episcopii s-au adunat la Calcedon. Acest lucru s-a datorat la mai multe scrisori imperiale la scurt timp după data stabilită, transferând adunarea pe temelii serioase cu privire la nesiguranţa politică care a făcut necesar ca împăratul să stea aproape de capitală.[1228]

[1221] Cod. Theod. XVI, i, 2; Mirbt, Quellen, No. 134; despre care a se vedea Kidd, History, Vol. II, p. 280; Turmel, Papauté, pp. 374ff.

[1222] Inter Leon. Epp., No. 62, " petitionem oblatam a Leone reverendissimo patriarcha." Folosinţa acestei fraze este crezută de Caspar Geschichte, Vol. I, p. 499, nr. 5 de a fi o atrbuire intenţionată a statului papal egal dar nu mai mare dect al „bisericilor mai mari" din est.

[1223] Inter Leon. Epp., No. 63, " reverendissimus patriarcha Leo."

[1224] Inter Leon. Epp., No. 64, "reverendissimo archiepiscopo Leoni."

[1225] Inter Leon. Epp., No. 100.

[1226] Eg. Inter Leon. Epp., No. 55, "beatissimus Romanae civitatis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit.'"

[1227] Singura autoritate a acestei conferinţe a fost Theopistus, Historia Dioscori, ed. Nau, fournal asiatique, Ser. X, 1 (1903). Dacă a avut loc, eşecul ei putea să fie oricum concluzionat. Din punctul de vedere al lui Dioscor chestiunea doctrinată a fost determinată de sinodul imperial şi orice ar fi spus papa sau altcineva nu se mai putea face nici o diferenţă.

[1228] Mansi, Concilia, Vol. VI, 557, 560. Guvernul estic probabil că a evitat alegerea Constatinopolului cu scopul de a prevenii susţinătorii lui Eutihie de a îşi exercita influenţa lor asupra procedurilor sinodului. Din punctul de vedere al accesibilităţii Calcedon avea un avantaj aproape egal.

Când episcopii s-au întâlnit pentru prima dată în biserica Sfintei Eufimia[1229] pe 8 octombrie 451, ei s-au găsit confruntaţi cu o mulţime impusă de nu mai puţin de 18 ofiţeri ai statului, care au constituit comisia oficială imperială. Aceştia au ocupat locuri care stăteau cu faţa în jos spre biserică, în timp ce episcopii au fost puşi să stea cu faţa fie spre „nord" sau „sud."[1230] Din stânga comisia a fost formată din cinci reprezentativi ai Scaunului Roman[1231] şi pe lângă ei episcopii din Constantinopol, Antiohia, Cezarea în Capadocia şi Efes cu alţii din Pont, Asia şi Tracia. La dreapta Dioscor, Iuvenalie, episcop de Heracleea care îl reprezenta pe Anastasie al Tesalonicului şi episcopii din Egipt, Ilyricum şi Palestina. Numărul total de episcopi care au luat parte a fost mai mare de 500, un număr mai mare decât la orice sinod şi cu puţin dincolo de prezenţa de la conciliul de la Vatican din 1870.[1232]

La prima sesiune[1233] discursul de început a fost făcut de Paschasinus, membrul principal al legaţiei romane. El a început prin a cere excluderea imediată a lui Dioscor dintre membrii sinodului, menţionând că el a primit în acest sens îndrumări de la Leon[1234] şi a ameninţat că dacă acest lucru nu este făcut toată legaţia romană se va retrage din sinod. Având în vedere că frecvenţa cu care Leon şi-a exprimat speranţa că liderii „opoziţiei" monofizite vor putea să fie câştigaţi,[1235] este cât se poate de probabil că făcând aşa Paschasinus acţiona din proprie iniţiativă, dar în orice caz a fost un accident regretabil care a arătat că spiritul prejudiciului, care a pătat dreptatea de la procedurile de la Efes, era încă activ şi ameninţa deja să umbrească succesul sinodului prezent ca o metodă de a restaura pacea în Biserică.

În acest moment au intervenit comisionarii imperiale şi după ce au arătat că Dioscor poate să fie exclus numai de o rezoluţie formală a întregului sinod în acest sens, le-a cerut oponenţilor să îşi spună motivele pentru cererea lor. Prin urmare Lucenţiu a afirmat că fără de nici o autorizaţie de la Scaunul Apostolic, Dioscor a uzurpat locul unui judecător la Efes şi a ajuns cu tupeu a conduce un sinod fără permisiunea papei.[1236] Dincolo de faptul că din punctul de vedere al administraţiei bisericii imperiale legalitatea procedurilor de la Efes nu puteau fi discutate, comisionarii au trecut peste pledoaria romană bazaţi pe temeiul că acelaşi partid nu putea juca rolul de a judecător şi reclamant, după cum doreau să facă legaţii romani în acelaşi timp. Pledoaria lor prin urmare a fost descalificată.

O nouă plângere a venit cu repeziciune. Cu un entuziasm caracteristic, Eusebiu de Dorylaeum,[1237] s-a ridicat şi a insistat să se citească acest apel împotriva condamnării sale, pronunţat la instigaţia lui Dioscor. După unele discuţii acest lucru a dus la o recitare a Acta sinodului din Constantinopol din 448, care a fost însoţit în mare măsură de dezordine şi expresii de reincriminare comună. Fără să fie perturbat de întreruperi cititorul a continuat până a ajuns la punctul în care minutele se refereau la excluderea lui Teodoret din Sinod din porunca lui Teodosie. Cu privire la acest lucru legaţii romani au cerut ca el să fie de acord cu toată adunarea şi de această dată în ciuda protestelor viguroase a reuşit dimpreună cu susţinătorii lui să îi oprească. Comisionarii au arătat că restaurarea lui la stadiul de episcopat a fost aprobată de Marcian şi în orice caz el avea dreptul de a fi admis ca reclamant. Aşa că salutat de susţinătorii lui şi cu abuzul oponenţilor, episcopul de Cyrus s-a aşezat lângă Eusebiu. A urmat recitarea Acta a sinodului recent de la Efes. Când s-a făcut menţiunea evaziunii lui Dioscor a cererii legaţilor ca să fie citite scrisorile lui Leo, a restaurării lui Eutihie şi a sentinţei depunerii lui Flavian şi Eusebiu, s-a putut vedea că un număr dintre cei prezenţi au început să se simtă stânjeniţi, lucru care a găsit expresia în unele proteste că acordul la aceste sentinţe a fost făcut sub presiune.

După această întrerupere a urmat citirea la Acta până ce cititorul a ajuns la menţiunea mărturisirii de credinţă a lui Chiril. Minutele au înregistrat afirmaţia lui Eutihie că acest crez era conform cu învăţăturile lui Chiril, dar din moment ce acesta era un punct în dezbatere, comisionarii au invitat adunarea să îşi exprime opinia. În acest moment,

---

[1229] Biserica Sfintei Eufemia este descrisă de Evagrie H.E., 2, 3. Cf. Leclercq, Dict. Arch. Chrét., Art. Chalcédoine, pp. 91, 95.

[1230] Mai multe detalii ale personalului sunt date în Duchesne, Histoire, Vol. III, p. 430; Kidd, History, Vol. III, p. 315.

[1231] Inclusic Iulain din Chios. Parchasinus a fost la fel de bine principalul crainic.

[1232] Propria scrisoare a sinodului Inter Leon. Epp., No. 98, 4 (text grec) P.L. 54, 952¢ vorbeşte de 520; însuşi Leon menţionează aproape 600 Ep. 102, 2, JK 479. The Liber Pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p.239, n.2 şi dă numărul uimitor de 1200. Butler, Vatican Council, Vol. I, p. 165 679 ca prezenţi la sinodul din 1870.

[1233] Acta sinodului de la Calcedon sunt găsite în Mansi, Concilia, Vol. VI, 563-1102, Vol. VII, 1-453 şi în Schwartz, Acta Conc. Oecumen., Tom. II, Berlin 1932.

[1234] Ştim de detaliile acestor instrucţiuni din referinţele ocazionale făcute de legaţi e.g. Mansi, Concilia, Vol. VI, 579, " (papae) praecepta (προσταξις) habemus prae manibus."

[1235] e.g. Ep. 71, JK 454.

[1236] Mansi, Concilia, Vol. VI, 581, Conc. Chalc., Actio 1, "συνοδον ετολμησε ποιησαι επιτροπης διχα του αποσταλικου θρονου." Evident că legaţii au avut în vedere absenţa oricărei alte comisii cum ar fi Celestin I, Ep. 11, 4, JK 372, emisă lui Chiril lucru care a făcut fără de sens toate procedurile sinodului recent. Cf. Acta Ephesi, I, 2, p. 5, Coll. Ver. 1 (ed. Schwartz).

[1237] A se vedea Duchesne, Histoire, Vol. III, p. 431, n. I, pentru un comentariu semnificativ.

Paschasinus s-a ridicat în apărarea lui Flavian şi a primit susţinerea majorităţii episcopilor. Cu toţii şi-au dat seama că procedurile au luat o turnură definitivă în favoarea „diofiziţilor" şi mai bine decât să rişte să îşi piardă susţinerea, pe cum sesiunea se apropia de final şi venind apusul, Iuvenalie şi palestinienii, majoritatea illyrianilor şi chiar patru reprezentativi au trecut podeaua bisericii şi s-au pus pe aceiaşi parte cu legaţii romani. La lumina candelelor s-a decis ce paşi trebuie să îl declare pe Dioscor şi un număr din principalii lui susţinători depuşi din oficiu şi în timp ce episcopii erau pe punctul de se dispersa comisionarii au sugerat că episcopii individuali să facă afirmaţii de credinţă în conformitate cu decretele doctrinare de la Niceea şi Constantinopol[1238] şi a afirmaţiilor părinţilor inclusiv a lui Chiril şi Leon.

Când a doua sesiune a sinodului s-a deschis pe 10 octombrie[1239] a fost reînnoitiă chesiunea doctrinei şi cuvântul de introducere a comisionarilor a mers atât de departe că au afirmat că definiţia doctrinară a fost scopul prim pentru care a fost convocat sinodul. După cum din prima Leon a insistat că acest lucru nu trebuie să fie discutat,[1240] legaţii romani evident că trebuie să fi protestat cu privire la acest lucru, dacă restul adunării nu i-ar fi salvat de probleme. Dar comisionarii au avut şi ei instrucţiile primite şi au fost determinaţi să găsească o modalitate să le ducă la realizare. Din nou şi din nou ei au căutat o modalitate de a forma un comitet de episcopi de vârf pentru a analiza problema; de fiecare dată adunarea a respins cu indignare propunerea. Ei au strigat: "canonul spune că ceea ce a fost deja definitivat este destul; nu mai permite nici o altă definiţie."[1241]

Acest lucru l-a făcut pe Florentius, episcop de Sardis, care l-a sinodul de mai înainte a fost interpretator al legaţiei romane, să propune că chestiunea să fie amânată bazată pe faptul că episcopii deja au luat decizia de a susţine afirmaţiile dogmatice de la Niceea şi Efes (431) şi sunt de acord cu scrisorile doctrinare a lui Chiril, Celestin şi Leon. Adunarea a cerut citirea acestor documente cum ar fi Crezul de la Niceea şi Constantinopol,[1242] scrisorile lui Chiril către Nestorie,[1243] şi a lui Ioan al Antiohiei[1244] şi în cele din urmă Tomul lui Leon au fost citite. Dincolo de câţiva opozanţi[1245] majoritatea celor prezenţi au acceptat aceste afirmaţii de doctrină.

Ei au spus: "aceasta este credinţa Părinţilor, credinţa Apostolilor. Cu toţi credem aşa, ortodocşii cred aşa. Anatema celui care nu crede aşa! Petru a vorbit prin Leon! Aşa au învăţat apostolii! Cu adevăr şi evlavie Leon ne-a învăţat aşa! Veşnică pomenire pentru Chiril! Leon şi Chiril au învăţat acelaşi lucru! Anatema pentru cel care nu învaţă aşa! De ce nu a fost citită acea scrisoare la Efes? Este scrisoarea pe care Dioscor a ascuns-o!"[1246]

Acum vom trece la sesiunea a treia ţinută pe 13 octombrie la care soarta lui Dioscor şi a susţinătorilor lui a fost pecetluită. Din moment ce acest lucru este mai mult decât orice o afacere ecclesială, comisionarii au lăsat conducerea procedurilor în mâna episcopilor.

Aetios, arhidiacon al Constantinopolului care a acţionat ca şi cal al secretariatului sinodal, a deschis procedurile prezentând acuzaţiile împotriva lui Dioscor pentru care Eusebiu a fost responsabil personal.[1247] La aceasta Paschasinus a protestat emfatic cum că o astfel de acuză este eronată, pe temelia că nu a fost supusă mai întâi legaţiei romane,

---

[1238] Anul 381. Acesta este crezul Niceeo-constantinopolitan.

[1239] În textul Acta tipărit de Mansi, Concilia, Vol. VI, 937, ordinea Sesiunilor 2 şi 3 este inversată. Ordinea de mai sus este menşionată de Facundus, Defensio, 5, 3, P.L. 67, 638ff drept una dată în anumite MSS primare. Inversiunea probabil că a apărut pentru că sesiunea III a fost ţinută în absenţa comisionarilor imperiali şi prin urmare nu a fost înreginstrată în minutele oficiale ale procedurilor. Când a fost inserată în Acta a fost introdusă de un anumit copst după sesiunea I în greşeală.

[1240] Mansi, op. cit., Vol. VI, 952.

[1241] Mansi, op. cit., Vol. VI, 953. Aluzia la Sinodul de la Efes Mansi, op. cit., Vol. IV, 1362, cu încălcarea cu care Flavan a fost acuzat mai sus în 449 a se vedea mai sus cap. 10.

[1242] Acest Crez a fost atribuit sinodului din 381 pentru prima dată. Mansi, op. Cit. Vol. VII, 957.

[1243] Ep. 4, PG 77, 44.

[1244] Ep. 39. P.G. 77, 173. Comisionarii apar să creadă că această scrisoare a fost acceptă la Efes (449) dar probabil că au confundat-o cu a treia scrisoare a lui Chiril către Nestorie. Ep. 17, P.G. 77, 105. Cf. Duchesne, Histoire, Vol. III, p. 435.

[1245] Mansi, op. cit., Vol. VI, 959. Câţiva au cerut unele explicaiţii din Tom ibid. 971f. Alţii cum ar fi Atticus, episcop de Nicopolis în Ilyricum au întrebat de ce nu a fost făcută nici o menţiune a celei de a treia scrisori a lui Chiril dimpreună cu cele XII capitula. Intervenţiile lor au fost ignorate cu prudenţă ibid. 973, dar cf. ibid., Vol. VII, 110.

[1246] Mansi, op. cit., Vol. VI, 972, "αθτη η πιστις των αποστολων, παντες ουτω πιστευομεν οι οριοδοξοι οθτω ποστευουσιν. Αναθεμα τω μη ουτω πιστευοντι. Πετρος δια Λεοντος οθτω εξεφωνησεν οι αποστολοι ουτως εδιδαξαν ευσεβως και αληθινως Λεων εδιδαξε Κυριλλος ουτως εδιδαξε Κυρικκου ειωνια η μνημη. Λεον και Κιριλλος ομοιως διδαξαν α ναθεμα τω μη οθτω πιστεωοντο. Αθτη η αληθινη πιστις. Οι ορθοδοξοι οθντω φρονουμεν αθτη η πιστις των πατερων ταυτα Εφεσω δια τι οθκ ανεγνωθη ταθτα Σιοσκορος εκρυγεν."

[1247] Mansi, op. cit., Vol. VI, 984. "παρα του θεοφιλεστατου Εθσεβιου επισκοπυ της Δορυλαιτων του Θεοφιλαστατου επισκοπυ της Αλεξανδρειας Διοσκορου φανερα πορηκολουθησε πραξις υπομνηματων."

căreia după Paschasinus, Leon i-a încredinţat conducerea adunării.[1248] Dacă sau nu sinodul era gata să accepte punctul lui de vedere nu ştim dar acuza lui Eusebiu a fost trecută cu vederea şi fără de nici o întârziere Dioscor, care a fost absent de la prima sesiune, a fost chemat de trei ori să se prezinte. Fiecare chemare a fost respinsă deplin pe baza faptului că procedurile conduse în absenţa comisionarilor sunt invalide.[1249]

Prin urmare sinodul a decis să acţioneze împotriva lui în absenţa lui. Condamnarea lui a fost evident o concluzie bine definită şi după unele discuţii o propunere formală a depoziţiei sale a fost înmânată de Paschasinus în numele legaţiei romane. S-a făcut aşa având în vedere că Dioscor s-a opus Dreptului Canonic;[1250] că în ciuda sentinţei pronunţate de Flavian contra lui Eutihie, acesta l-a primit pe cel din urmă la comuniune înainte de un sinod de mai înainte;[1251] că el a refuzat ca să permită să fie citite scrisorile lui Leon şi prin urmare a produs mult necaz Bisericii;[1252] că pe lângă mai multe ofense grave el a îndrăznit să îl excomunice pe Leon chiar el;[1253] şi că în cele din urmă cu neobrăzare a refuzat să asculte de cererea de fi prezent la sinodul prezent.

Condamnarea emisă suna aşa: "prin urmare Leon... prin noi şi sinodul prezent dimpreună cu Sfântul Petru... care este Piatra Bisericii şi temelia ortodoxiei, îl lipsesc de demnitate episcopală."[1254]

Fiecare episcop a fost mai apoi invitat să semneze aprobarea lui a acestor cuvinte. Primul a fost însuşi Anatolie urmat de Maximus al Antiohiei. Dar este semnificativă lipsa de unanimitate că numai 185 au fost semnat.[1255]

După aceasta verdictul a fost adus la cunoştinţa Împăratului şi a lui Dioscor şi comunicat clericilor şi laicilor din Alexandria, Constantinopol şi Calcedon. A fost publicat un edict care îl exila pe ofensator la Gangra în Paflagonia.[1256]

La deschiderea sesiunii a patra pe 17 octombrie au revenit comisionarii imperiali. Urmând acţiunea lui într-o sesiune de mai înainte adunarea a arătat o oarecare dorinţă de a discuta abordarea lui Iuvenalie şi a unor susţinători ai lui Dioscor,[1257] dar cerinţele au fost evitate de comisionari, care au îndemnat din nou că trebuie să fie rezolvată chestiunea de doctrină. Prin urmare Anatolie a propus ca sinodul să fie de acord de a confirma decretele doctrinare de la Niceea şi Efes dimpreună că scrisorile dogmatice a lui Chiril şi Leon. Această propunere a fost pe punctul de a fi acceptată în general când un grup de episcopi egipteni au adus o nouă afirmaţie a credinţei care omitea semnificativ orice condamnare a învăţăturii lui Eutihie şi trecea Tomul lui Leon sub tăcere.[1258] Au urmat alte exprimări de opinii care au arătat că nu exista o unanimitate reală între membrii sinodului, dar efectul generic a fost de a amâna decizia. Este cât se poate de posibil că licenţa de a permite discuţii libere a fost voinţa deliberată a comisionarilor şi a avut ca obiect al demonstraţiei nevoia unei noi formule doctrinare, producere care era evident parte din poliţa predeterminată a guvernului. De fapt o astfel de poliţă se pare că oferea acum numai speranţa de a menţine o unitate externă a Bisericii imperiale.

Între chestiunile abordate la această sesiune a fost una care a demonstrat caracterul "predominant" estic al adunării. Se referea la statutul scaunului din Berytus, care imediat după ultimul sinod de la Efes a fost ridicat din

---

[1248] Mansi, op. cit., Vol. VI, 985. "τα της αγις συνοδου επετρεψε." Versiunea latină este mult mai explicită ""huic sancto concilio pro se praesidere praecepit," care evident că este de acord cu Leon Ep. 93, 1, JK 473, "me synodo vestra fraternitas aestimet praesidere."

[1249] Gibbon, Decline, Vol. V, p. 133 (1929), nu are nici un temei să susţină că motivul pentru absenţa lui Dioscor a fost de fapt faptul că el era prizonier.

[1250] Prin aceastra Paschasinus s-a referit probabil la limitaţiile jurisdicţiei alexandrine prescrise în Sinod. Niceea., canonul 6; deşi unii au în şeles Sinod. Constant. Canonul 2 cu care legaţii romani erau foarte familiari la sosirea lor la Calcedon.

[1251] A se vedea mai sus cap. 10.

[1252] A se veda mai sus. Este probabil că Dioscor era vinovat, nu atât de mult de refuzul actual, ca dând curs presiunii care a fost adusă asupra lui de susţinătorii lui Eutihie.

[1253] Între aceste ofense a fost şi cea de a uzurpa prezidenţia sinodului. Dar vorbind la subiect în virtutea comisiei imperiale Dioscor avea dreptul să prezideze.

[1254] Mansi, of. cit., Vol. VI, 1048. "Λεων, δξ ημων και της παρουσης αγιωτατης συνοδου μετα του... Πετρου... ος εστι πετρα και ρκη πις τηε καθολικης εκκλησιας και της ορθοδοξου πιεσταως ο θεμελιος, εγυμνωσεν αυτον του επισκοπου... αξιας."

[1255] Caspar, Geschichte, Vol. I, p.515 comentează aşa verdicut "Es stiitzte das Urteil auf Verstdsse Dioscors wider die Kirchenverfassung, nicht auf Abweichungen von der rechten Lehre." Cf. Gibbon, Decline, Vol. V, p. 133 (1929), "a fost declarată puritatea credinţei în prezenţa şi cu aprobarea tacită a părinţilor."

[1256] La Efes în 431 şi mai apoi în 449 s-a găsit un ţap ispăşitor, a căruit xil a slujit de curăţii ofensele altora a căror vinovăţie era a fel ca a victimei actuale.

[1257] Îi includea pe Thalassios de Cezarea, Eusebiu de Ancyra, Vasile de Seleucia şi Eustatie de Brytos, toţi fiindcă de acord cu depunerea lui Flavian.

[1258] Mansi, op. cit., Vol. VII, 49.

ordinul lui Teodosie la rangul de metropolă.[1259] Acest ordin a fost emis drept consecinţă a unei rezoluţii în favoarea schimbări emise de Anatolie şi sinodul lui de acasă.[1260] Totuşi, Fotie, episcop de Tyra, a cărui sufragan Eustaţiu de Berytuos a fost unul care a acceptat schimbarea în sine şi a luat acum ocazia prezentată de un nou sinod de a căuta restaurarea mărimii originale a jurisdicţiei sale. În acest sens el a avut succes, având în vedere că guvernul prezent nu voia să abordeze problema din punct de vedere strict legal şi ca rezultat Eustaţie a revenit la statutul de episcop diocezan obişnuit.[1261]

La începutul celei de a cincea sesiuni ţinute pe 22 octombrie a fost prezentată o formula de credinţă. A fost făcută de o comisie special numită de sesiunea de mai înainte sub preşedinţia lui Anatolie.[1262] Deşi textul formulei nu a fost păstrat ca întreg, este clar că a inclus definiţia Domnului Întrupat ca având „două naturi" care a fost suficient pentru a da naştere obiecţilor din partea membrilor „diofiziţi."[1263] Unii dintre ei au somat că o astfel de învăţătură era identică cu doctrina lui Dioscor. În acest moment Anatolie spune destul de adevărat că baza condamnării lui Dioscor a fost disciplinară şi nu doctrinară.[1264] Imediat legaţii romani s-au ridicat şi au emis un protest împotriva formulei propuse şi au ameninţat că dacă va fi adoptată, ei vor cere permisiunea să se întoarcă la Roma şi vor obţine mutarea sinodului în Italia. Se pare că această ameninţare a alarmat serios pe misionari, care în grabă au emis sugestia ca un nou comitet să fie nominalizat, cu obiectul de a compune o formulă proaspătă şi că ea va include reprezentanţi ai legaţiei romane. Era acum rândul părţii „monofizite" să ridice obiecţii. Ei s-au arătat deplin mulţumiţi cu formula originală şi unii au mers atât de departe că au spus că este în conformitate cu Tomul. Totuşi comisionarii şi-au dat seama că dacă era acceptată ar fi însemnat pierderea susţinerii Scaunului Roman. În dilema lor ei s-au adresat împăratului pentru decizia lui. Ei au primit un răspuns laconic, "fie un nou comitat sau un sinod italian."[1265] Cu privire la acest lucru unii dintre aderenţii afirmaţiei originale s-au unit; "cei care respins formula sunt nestorieni, să plece la Roma," dar în cele din urmă au fost câştigaţi de comisionari. Ei întrebau: "eşti pentru Leon sau Dioscor?" "Pentru Leon," venea răspunsul.[1266] S-a căzut de acord să ne numească un nou comitet.[1267] Mai târziu în decursul aceleiaşi zile, a nouă formulă a fost prezentată şi aprobabată provizional. În acest fel celebra "Definiţie de la Calcedon"[1268] şi-a făcut apariţia şi a ajuns să fie parte dintre documentele ecumenice ale credinţei creştine.

„Definiţia" se deschide cu o scurtă explicaţie a scopului şi continuă să insiste pe conformitatea cu decretele doctrinare de la Efes (din anul 431).[1269] Mai apoi se referă la pre-eminenţa crezului realizat la Niceea şi confirmă explicit formula emisă de ce 150 de părinţi din Constantinopol.[1270] Urmează textul de la aceste două crezuri, primul într-o formă lărgită.[1271] Mai apoi susţine scrisorile lui Chiril, a doua către Nestorie[1272] şi scrisoarea adresată lui Ioan al Antiohiei[1273] şi în adăugire confirmă autoritatea Tomului lui Leon pe temeiul că este de acord cu mărturisirea marelui Petru.[1274] În definirea doctrinei Întrupării incorporează în mare măsură propria învăţătură a lui Leon după cum poate să fie văzut din pasajul următor caracteristic:

[1259] Cf. Mansi, op. cit., Vol. VII, 88, şi cap. XI, p. 278, n. 80.

[1260] Toată afacrea reflctă partea importată pe care σθνοδος ενδημουσα a început să o joace în politica ecclesială a estului. Cu această ocazia originea şi caracterul ei au fost discutate cumva. Cf. Batiffol, Siége Apostolique, p. 548.

[1261] Probabil că rolul lui Eustaţiu la sinodul recent a avut o oarecare influenţă asupra deciziei prezente.

[1262] Este clar din Acta, Mansi, of. cit., Vol. VII, pp. 97f., că la această sesiune Antolie a împărtăşit cu comisionarii preşedinţia întregului sinod.

[1263] "εκ δυο φυσεων." Trebuie să ne aducem aminte că această frază a fost folosită de Flavian cu privire la procedurile sinodului de la Constantinopol din 448. Introducerea de aici a fost probabil una care se referea la o concesie faţă de punctul de vedere alexandrin.

[1264] See above, p. 294. Mansi, Vol. VII, 104. "δια την πιστιν ου καθηρεθη Διοσκορος."

[1265] Ibid., 105.

[1266] Ibid.

[1267] Acest nou comitet, pe lângă Anatolie şi legaţii romani, includea reprezentanţi din fiecare „diocezâ" a orientului, din jurisdicţia scaunului Antiohiei, şi din provinciile din Asia, Ponnt, Tracia şi prefectura Illyricumului de est. Faptul că au fost nominalizaţi Thalassos de Cezarea, Eusebiu din Ancyra şi Atticos de Nicopolis a garantat că punctul de vedere monofizic ca fi reprezentat fiindcă toţi aceştia l-au susţinut pe Dioscor în sinodul de mai înainte.

[1268] Mansi, op. cit., Vol. VII, 108ff.

[1269] Mansi, op. cit., Vol. IV, 1362.

[1270] Mansi, op. cit., Vol. VII, 112. Denzinger, Enchiridion, No. 86. Acest crez a fost menţionat în prima sesiune şi recitat în a doua. Schwartz, Zeits. f. neutest. Wiss., Vol. XXV (1926) atribuie realizarea lui Sinodului de la Constantinopol din anul 381.

[1271] Mansi, op. cit., ibid., 109.

[1272] Ep. 4. P.G. 77, 44-9.

[1273] Ep. 39. P.G. 77, 173-81.

[1274] Mansi, op. cit., Vol. VII, 113. "ατε δη του μεφαλου Πατρου ομολογια συμβαινουσαν."

"cu un singur gând noi toţi învăţăm că Domnul Iisus Hristos este... unul şi acelaşi Hristos, Fiul şi Domn, Unul născut; cunoscut în două naturi, fără amestecare, neschimbare, nedespărţite şi neseparate; din moment ce particularitatea Naturilor nu este în nici un fel pierdută de unire, ci din contră proprietăţile fiecărei Naturi sunt păstrate şi în armonie într-o Persoană şi Un Ipostas."[1275]

Judecat din punctul de vedere roman adoptarea generală a „Definţiei" a reprezentat un triumf prin aceea că sinodul a sprijinit formula care a fost demonstrată de hristologia leontină. De fapt însemna că în ciuda limitaţiilor hristologiei de acum urma să fie un punct de început pentru orice abordare a problemelor implicate în doctrina Întrupării. Totuşi în timp ce acest lucru este recunoscut există o calificaţie importantă ce trebuie să fie ţinută în minte. Autoritatea care aparţine "Tomului" îi aparţine în virtutea aprobării sinodului şi în fiindcă este de origine pur şi simplu romană sau papală.

Să rezumăm povestea sinodului. Cu acceptarea „Definţiei" datoria în ceea ce priveşte determinarea doctrinei a ajuns la final. Tot ceea ce a mai rămas a fost ca suveranii să îşi dea aprobarea formală.[1276] Nu s-a evitat nimic pentru a realiza acest lucru cu solemnitate şi la sesiunea a cincea, care s-a deschis pe 25 octombrie, împăratul şi împărăteasa au întrat în adunare cu toată podoaba.[1277] În prezenţa episcopilor adunaţi Marcian a ţinut o alocuţiune în latină, care mai apoi a fost tradusă în greacă. Cuvintele lui au fost primite cu mare entuziasm şi după ce Definiţia a fost recitată din nou mai bine de 600 de membrii ai sinodului au semnat-o. Confirmarea imperială a Definiţiei a fost imediat publicată prin intermediul unei proclamaţii.[1278]

Trecând peste ceea ce a avut loc în sesiunea a şaptea ţinută pe 26 octombrie, la care vom revenii în capitolul următor, ajungem la a opta ţinută în aceiaşi zi. La acest sinod s-a decis formal să fie reabilitat Teodoret. Trebuie să ne aducem aminte că el a fost depus la un sinod anterior şi mai apoi exilat din ordinul lui Teodosie II. Sentinţa a fost anulată de Marcian imediat după accesiunea lui, dar încă trebuia să fie dată forţă canonică restaurării lui. Acest lucru a fost făcut acum.[1279] În următoarele două sesiuni, sentinţele pronunţate asupra lui Ibas[1280] şi Domnus[1281] au fost revizuite; Ibas a fost reinstalat şi Domnus deşi nereinstalat i s-a acordat o pensie. Alte lucruri care au avut loc la restul sesiunilor nu sunt în interesul nostru să le expunem.

Acceptând „Definiţia," sinodul a făcut o încercare curajoasă de a reconcilia realitatea Umanităţii lui Hristos şi veridicitatea Dumnezeirii Sale. Dacă a eşuat, după cum a făcut-o să apară unitatea permanentă a Bisericii despre subiectul doctrinar, eşecul ei nu s-a datorat aşa de mult nici unui defect inerent ci mai mult forţelor în faţa cărora şi Biserica imperială a fost neputincioasă să ne controleze. Confuzia politică şi economică a Imperiului, care a durat mai mult de o jumătate de secol, a dat naştere unui noi duh al naţionalismului care a voit să spună că mai devreme sau mai târziu, provinciile în cauză, nimic mai mult decât latinizate superficial, vor renunţa la jugul guvernului central de la Constantinopol. Prin urmare nu este nici o surpriză să găsim primele simptoame ale revoltei care începea să se simtă în sfera religiei şi manifestată chiar în cursul sinodului convocat de Împărat şi condus de autoritatea lui.

Notă adiţională

PRIMIREA TOMULUI ŞI ABORDAREA LUI A DOGMEI INFAILIBILITĂŢII PAPALE

[1275] Mansi, op. cit., Vol. VII, 115. "επο μενοι τοινυν τοις αγιοις πατρασι ενα και τον αυτον ομολογειν υιον τον κυριον ημων I>X συμφω νως απαντες εκδιδασκομεν... ενα και τον αυτον χριστον, υιον, κυριος, μονογενη εκ δθπ φυσεων ασθγχυτων, ατρεπτως, αδιαιρετως, αχωριστως φνψριζομενον. Ουδαμου της των φυσεων διαφορας ανηρημενης δια την ενψσιν , σψζομενης δε μαλλον της ιδιοτητος εκατερας φυσεως και εις εν προσωπον και μιαν υποστασιν συντρεχουσης." Fiindcă „εκ δυο φυσεων" în versiu nea latină se citeşte „in duabus naturis," şi este recunscut de toată lumea că ultimul este o lectură corectă. În alt sens legaţii romani au ridicat aceiaşi obiecţie pe care au făcut-o primei schiţe a Definiţiei. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 518, n. 1, sugerează că fraza "monofizită" a fost introdusă de al doilea sinod de la Constantinopol în anul 553. Cf. Hefele-Leclercq, Conciles, Vol. II, p. 723, nr.1.

[1276] Făcând aşa sinodul a adoptat chiar poliţa pe care Leon a insistat repetat să fe urmată.

[1277] Mansi, op. cit., Vol. VII, 127.

[1278] Ibid., 173. "Siquis igitur." Mai apoi a fost cuprinsă într-un edict datat pe 7 februarie 452. Seeck, Regesten, p. 395. Mansi, op. cit., Vol. VII, 476.

[1279] Mansi, op. cit., Vol. VII, 189.

[1280] Ibid., 195.

[1281] Ibid., 269. Evident că Domnus a fost înlocuit în scaunul din Antiohia de Maximus, care a fost evident un prieten personal al lui Anatolie.

În cursul capitolului precedent am avut ocazia să remarcăm primirea acordată Tomului de membrii Sinodului de la Calcedon şi am văzut prin urmare cum au văzut-o ei, adică faptul că învăţătura pe care o conţinea a fost în confirmare strânsă cu cea a crezurilor ortodoxe şi a scrisorilor dogmatice a lui Chiril al Alexandriei.[1282] În capitolul următor vom vedea că motive similare au fost avansate de sinoadele de la Milan[1283] şi Arles[1284] pentru a justifica acceptarea şi motivele speciale menţionate în scrisoarea sinodală de mai înainte şi fost faptul că a fost în conformitate cu învăţătura lui Ambrozie.[1285] Mai bine spus nu ar fi adevărat să spunem că nici unul dintre aceste trupuri conciliare a acceptat Tomul numai pe baza că a fost o afirmaţie doctrinară promulgată de Scaunul Roman.

Totuşi Constituţia Pastror aeternus adoptată de Sinodul de la Vatican în 1870 afirmă că:

"pontiful roman, când vorbeşte din scaunul său, adică atunci când execută slujirea de păstor şi învăţător al creştinilor el defineşte în virtute autorităţii sale apostolice supreme doctrina cu privire la credinţă sau morală să fie ţinută de Biserica universală, prin ajutor divin promis lui în persoana binecuvântatului Petru, fiind împuternicit de infailibilitatea cu care Mântuitorul nostru divin a voit ca Biserica Lui să fie iluminată în definiţia doctrinei cu privire la credinţă sau morală; şi prin urmare definiţiile pontifului roman în acest sens nu mai pot fi reformate şi nu în virtutea acordului Bisericii."[1286]

La prima vedere se pare că teoria autorităţii papale acceptate de Conciliul de la Vatican este opusă opiniei ţinute în mai multe colţuri ale timpului când a avut loc Sinodul de la Calcedon. Totuşi trebuie să ne întrebăm dacă Tomul a fost de fapt o definiţie a "doctrinei cu privire la credinţă" în sensul prescris de Constituţie. Cu privire la acest lucru există mai multe opinii. Dublancy de exemplu în articolul lui "Infailibilitatea papei,"[1287] include o serie de pronunţări papale despre care el spune: "după principiile pe care le-am amintit, sunt în mod obişnuit considerate ca şi conţinând o definiţie a infailibilităţii." În acest sens există un element al ambiguităţii conţinut în cuvintele "în mod obişnuit" totuşi este clar că autorul a avut în minte faptul că unele autorităţi au fost mulţumite cu Tomul că a fost conform condiţiilor emise de Constituţie. Totuşi Dom Cuthbert Butler în cartea sa, *Sinodul de la Vatican*[1288] citează un cuvânt al marelui istoric Hefele în care el a făcut afirmaţia că "dacă a fost un document dogmatic ex catedra, a fost scrisoarea lui Leon către Flavian." Această opinie pare că a fost împărtăşită de Tixeront când scrie: "această scrisoare... a fost întotdeauna privită ca un document dogmatic de prim rang... Sfântul Leon nu a voit să îl discute şi nici să îl demonstreze: el s-a pronunţat şi a judecat."

Pe de altă parte Bellarmine a oferit următorul comentariu " Leo epistolam suam miserat ad concilium, non ut continentem ultimam et definitivam sententiam, sed ut instructionem, qua adiuti episcopi melius iudicarent."[1289] Cu această afirmaţie Batiffol este cât se poate de acord când spune că: "scrisoarea către Flavian a devenit o constituţie dogmatică care a manifestat toată maiestatea magisteriului papal. Era destul pentru a o citii obiectiv pentru a se deduce că în tonul ei nu a avut caracteristicile unei definiţii ex cathedra."[1290]

Probabil cea mai potrivită persoană care să ne spună despre scopul precis al Tomului a fost însuşi Leon.[1291] Presupunem că scrisoarea a fost scrisă mai întâi pentru a îndruma pe cei responsabili de examinarea lui Eutihie la Constantinopol sau în altă parte. Dar în ultimele stadii ale controversei Leon nu a ezitat să se refere la acest Tom ca la standardul ultim al ortodoxiei şi pentru acest motiv a insistat, în primul rând că nu mai era nevoie de un alt sinod şi în al doilea rând când şi-a dat seama că un sinod era inevitabil, să nu fie permisă nici o discuţie a doctrinei. Este greu de evitat concluzia că Leon a privit acest Tom ca o decizie finală şi prin urmare în sensul Constituţiei una infailibilă.

CAPITOLUL 13

LEON ŞI BISERICILE DIN EST 5

[1282] A se vedea mai sus.
[1283] A se vedea mai jos cap. 13.
[1284] A se vedea mai jos.
[1285] A se vedea mai jos.
[1286] Conc. Vatican, Sessio 4. Const. dogm. I, de ecclesia, 4. Denzinger-Bannwart, Enchiridion, No. 1832.
[1287] Dictionnaire de Théol. Cath., Vol. VII, col. 1665f., 1703.
[1288] Vol. II, pp. 46f.
[1289] Cit. Ap. DTC vol. IX. 252.
[1290] D.T.C., Vol. TX, col. 251. Cf. Id. Siége Apostolique, p. 509.
[1291] e.g. in Ep. 93, 2, JK 473, see p. 284, n. 111.

Odată ce problema doctrinei a fost rezolvată în ceea ce priveşte Sinodul de la Calcedon, adunarea şi-a întors atenţia spre anumite probleme de jurisdicţie, dintre care cea mai delicată fiind cea care a afectat Scaunul de Ierusalim cu Scaunul de la Antiohia. S-a propus să se atribuie primului jurisdicţia primară asupra celor trei provincii ale Palestinei,[1292] prin urmare retrâgându-le de sub jurisdicţia a Scaunului din Antiohia. După mai multe discuţii această propunere a fost aprobată[1293] şi în cele din urmă ambiţiile lui Iuvenalie au fost realizate. Totuşi ceea ce trezeşte mirarea este că legaţii romani au voit să fie o parte din acest aranjament, prin acest lucru fiind de acord cu un act în care într-o mare măsură implica respingerea canonului al şaselea de la Niceea.[1294] Este greu de crezut că dacă Leon ar fi fost consultat el ar fi fost de acord cu această acţiune dar este posibil că el nu era conştient de ceea ce făceau şi acest lucru a dus la susţinerea unei poliţe care a fost opusă atitudinii declarate a lui Leon însuşi.[1295]

Totuşi aceasta nu este totul. Din punctul de vedere al Scaunului Roman o problemă mult mai serioasă, de această dată care afecta drepturile Scaunului din Constantinopol, a apărut cel puţin din ultima sesiune a sinodului.[1296] După cum am văzut, în ultimi 50 a de ani acel scaun a început să deţintă o importanţă din ce în ce mai mare şi acum era doar o chestiune de a da o recunoaştere formală care exista de mai multă vreme *de facto*.[1297] Totuşi din nesiguranţa şi incosistenţa atitudini adoptate de legaţia romană este evident că Leon nu se aştepta ca această problemă să fie ridicată şi prin urmare i-a lăsat pe legaţii săi fără de nici o îndrumare în acest sens.

Subiectul a fost introdus cu tact de Eusebiu de Dorylaeum. El a afirmat că în cursul sejurului său la Roma el a citit în prezenţa lui Leon şi a unor clerici care au aparţineau de biserica Constantinopolului canoanele care au trecut de sinodul constantinopolitan din anul 381.[1298] Nu avem nici un motiv să credem că Eusebiu nu spunea adevărul, totuşi este eronat să sugerăm, după cum a făcut-o Eusebiu, că Leon l-a confirmat formal. Totuşi, legaţii s-au găsit într-o poziţie stânjenitoare. Ei nu erau în poziţia de a nega adevărul afirmaţiilor lui Eusebiu, nici nu avea tactul de a admite, după cum era probabil cazul, că ei nu ştiau nimic de canoanele în discuţie.

Aşa că s-au mulţumit să recite un pasaj relevant din instrucţiile lor:

"canonul sfinţilor părinţi (d ela Niceea)" au spus ei "nu trebuie să fie stricat de nici o acţiune nesăbuită; în orice caz din partea voastră trebuie să primesc respect. Dacă cineva se bazează pe importanţa acestui oraş pentru a cauza confuzie, el trebuie să fie respins ca o chestiune de justiţie."[1299]

Făcând aşa trebuie să le dăm credit legaţilor pentru multă ingeniozitate, fiindcă nu este în nici un caz singur că Leon a intenţionat ca aceste cuvinte să se aplice lui Anatolie şi scaunului Constantinopolului. După cum am văzut, principala lui nelinişte, pe care o exprimă din nou şi din nou în corespondenţa lui pre-sinodală, se referea nu la Anatolie

---

[1292] Pentru mărirea preisă a acerei arii a se vedea Heussi-Mulert, Atlas, Map Ic, deşi numai după 553 jurisdicţia Scaunului de la Ierusalim a inclus provincia Arabiei.

[1293] Conc. Chalc., Actio 7. Mansi, op. cit., Vol. VII, 180.

[1294] Sinod. Niceea canonul 6 care afirma cu privire la Scaunul Antiohiei "ομοιως δε και κατα Αντιοχεινα και εν ταις αλλαις επαρχιαις τα πεσβεια σωζεσθαι ταις εκκλησιαις." Despre privilegiile Scaunului de la Ierusalim a se vedea Canonul 7 "Ωστε τον εν Αιλαι επισκοπον τιμασθεαι, εχτω την ακολουθιαν της τιμης."

[1295] A se vedea Ep. 119, 4, JK 495, în care el face aluzie la o atitudine de mai înainte a aceleiaşi probleme, după cum a apărut din timpul lui Chiril al Alexandriei.

[1296] A avut loc pe 31 octombrie. Mansi, op. cit., Vol. VII, 423.

[1297] Pentru exemple ale exercităţii acestei jurisdicţii *de facto* a se vedea cap. 8.

[1298] Este sugerat de Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 521, că până în acest moment canonele erau puţin cunoscute în vest. Probabilitatea acestei opinii care explică atitudinea inconsistentă a legaţilor, este susţinută de faptul că edictul prin care Teodosie a publicat deciziile sinodului din 381 (Cod. Theod. XVI; 1, 3) se aplica numai „bisericilor mai mari" ale estului. Mai târziu în 404 papa Inocent I, Ep. 5, JK 288, afirmat explicit că la Roma nici un canon altul decât la Niceea (-Sardica) nu a fost recunoscut. Totuşi nu este nici o îndoială că aceste canoane constatinopolitane au fost recunoscute în est, după cum este arătat de protestul împotriva tratamentului acordat lui Flavian la sinodul din 449, menţional în minute (Mansi, of. cit., Vol. VI, 608), în care se spune că el a fost tratat ca un ofesator. "De ce nu a şezut Flavian în locul cuvenit? De ce l-au degradat pe episcopul de Constantinopol pe locul al cincilea?" au întrebat episcopii şi Paschasinus a susţinut interjecţia lor spunând: "uitaţi că noi după voia lui Dumnezeu cinstim pe Anatolie ca primul (după scaunul Romei). L-ai pus pe sfântul Flavian pe locul al cincilea." La care Diogene episcop de Cyzic a făcut un commentariu semnificativ, "prin urmare ştiţi canoanele," prin care el se referea la canonul al treilea al Sinodului de la Constantinopol. Faptul că Paschasinus a rămas tăcut, sugerează că el a fost deplin dezinteresat de problemă şi eventual nu a înţeles punctul tâlcului. Pentru referinţele de mai apoi ale lui Leon a se vedea mai jos cap. 14.

[1299] Mansi, op. cit., Vol. VII, 444.

ci la Dioscor şi la cauza ortodoxiei. Totuşi, în ciuda obiecţiilor lor urgente era clar că drepturile Scaunului de Constantinopol erau puse acum pentru consideraţia imediată a sinodului.

Secvenţa aceste propuneri emise de Eusebiu este de mare interes. Într-o sesiune extraordinară a sinodului ţinutul mai apoi în cursul aceleiaşi zile o colecţie de 28 de canoane au fost prezentate aprobării adunării. Se pare că cu această ocazie, legaţia romană, auzind care sunt impedimentele, a absentat deliberat în pofida celor mai mari rugăminţi de a participa. Comisionarii nici ei nu au participat, dar trebuie să explicăm că acest lucru a avut loc datorită dorinţei lor de a evita de a da aparenţa de a exercita o influenţă nedorită asupra cursului discuţiei pentru ca la finalul dezbaterii ei să fie capabili să joacă un rol de arbitrii impaţiali.

Cu privire la toată seria de canoane la care au fost de acord în cursul acestei sesiuni, din cei 200 de episcopi numai trei ne sunt de interes. Ei sunt al nouălea, aş şaptesprezecelea şi al douăzecişioptulea. Primii doi au fost interesaţi numai cu subiectul jurisdicţiei numite de Scaunul Constantinopolului care afirma aşa:

(canonul 9) "... dar dacă un cleric are o problemă împotriva episcopului sau a altuia, să fie supusă judecăţii sinodului provinciei. Totuşi dacă un episcop sau un cleric nu se înţelege cu mitropolitul provinciei să fie făcut un apel fie exarhului diocezei sau scaunului imperial din Constantinopol şi să fie emisă judecata."[1300]

Următorul (canonul 17): "parohiile de la ţară sau cele rurale în cazul fiecărei biserici trebuie să rămână nedistribuite în mâinile episcopilor care le conduc şi în special dacă (episcopii) le-au administrat cu o posesiune de mai bine de 30 de ani. Dar dacă în cei 30 de ani ar apare sau a apărut o problemă de dispută cu privire la ele, ei bine cei care le contestă trebuie să ridice problema sinodului provinciei. Şi dacă un episcop este nedreptăţit de mitropolitul lui, fie ca judecata exarhului diocezei sau a Scaunului Constantinopolului să fie emisă. Şi dacă orice oraş a fost reconstituit de autoritatea imperială sau va fi reconstituit în viitor, fie ca organizarea parohiilor ecclesiale (diocezelor) să corespundă cu graniţele seculare sau civile."[1301]

Din punctul de vedere roman, ambele aceste canoane au fost destul de necunoscute şi ofereau numai o soluţie practică a dificultăţilor curente în relaţiile mutuale ale bisericilor în provinciile estice. Nu era aşa cu canonul 28 care se pare că ţinteşte la o lovitură directă a unicităţii privilegiilor de care se bucura în mare Scaunul Roman. Acest canon afirmă:

(canonul 28) "din moment ce urmând în toate principiile sfinţilor părinţi şi recunoaştem canonul celor 150 de părinţi pe care l-am spus deja, la fel de bine noi definim şi prescriem prin vot aceleaşi lucruri cu privire la privilegiile sfintei biserici din Constantinopol sau Noua Romă. Fiindcă pe bună dreptate părinţii au dat privilegii Vechii Rome, fiindcă acel oraş a fost o capitală imperială şi mişcaţi de acelaşi respect cu care cei 150 de episcopi devotaţi au dat multe privilegii scaunului noii Rome, judecând că este potrivit ca noul oraş care este cinstit de guvern şi de senat şi care se bucură de privilegii egale cu Roma imperială bătrână, se cuvine să aibă un loc important în chestiunile ecclesiale, fiind al doilea după ea; aşa că în dioceze din Pont, Asia şi Tracia, episcopii să fie hirotoniţi de acest sfânt scaun a sfintei biserici din Constantinopol şi prin urmare episcopii obişnuiţi din dioceze anumite în arii populate de barbari, în timp ce sunt în cursul a oricărui mitropolit în numitele dioceze cu episcopi din provincii să hirotonească episcopii provinciei după cum este prescris în sfintele canoane. Dar după cum am spus , mitropoliţii diocezelor menţionate să

[1300] Mansi, Vol. VII, 357. Mirbt, Quellen, No.179. Can.g... "ει δε και κληρικος οχοι πραγμα προς τον ειδον επισκοπυ η προς ετερον παρα τη συνοδω της επαρχιας δεκαζεσθω. Ει δε προς τον τηςε αυτης επαρχιας μητροπολιτην επισοπος η κληρικος αμφισβητοιη, καταλαμβαντω η τον εξαρχον της διοικησωος η τον της βασλευουσης Κωνσταντινοπολεως ιρονοον και επ αυτω δικαζεσθω."

[1301] Can. 17. "τας καθ εκαστηςν εκκλησιαν αγροικικας παροικιας η εγχωριοθυς μενειν απαροσαλευτους παρα τοις κατεχουσιν αυτας επισκοπις και μαλιστα ει τρακονταετη χρονον ταθτς αβιαστως διακατεχοντες ωκονομησαν ει δε εντος των τριακοντα ετων γενενησαι τις η γενηετα περι αυτων αμφιλισβητησινς,, εξειναι τοις λεγουσιν ηδικησθαι τις η γενηται περι αθτων αμφισβητησις, εξειν τοις λεγουσιν ηδικησθαι περι τοθτων κινειν παρα τη συνοδοω της επαρχια. Ει δε τις παπα του ιδιου αδικοιτο μητροπολιτου, παρα τω επαρχω της διοικησεως η τω Κωνσταντινιουπολεως Θρονω δικαζεσθω καθα προειρηται ει δε τις εκ βασιλικης εξουσιας εκαινκσθη πολις η αυθις καινισθειη, τοις πολιτικοις και δημοσιοις τυποις και των εκκλησιαστικω παροικιων η ταξις ακολουθειτω."

Acceptararea fancă a principiului că organizarea ecclesială trebuie să se conformeze graniţelor civile este o trăsătură remarcabilă a acestui canon. A fost un principiul pe care Scaunul Roman l-a respins de mai multe ori e.g. Innocent I, Ep. 24, 1, JK 310. Totuşi punctul de vedere că impotanţa spirituală a oricărui scaunul este proporţională cu demnitatea lui civilă este arătat de Leon în Ep. 14, 11, JK 411 şi este implicat de corespondenţa suveranilor vestici Inter Leon. Epp., No. 8, P.L. 54, 622; ibid., No. 56, P.L. 54, 861. (Să remarcăm că în Ep. 58, cu referinţă la Scaunul Roman însuşi, există un punct de vedere îndoit cu privire la originea şi primatul lui). Acceptarea acestui principiu a fost evident un dezastru pentru Roma. Fiindcă dacă ar fi fost admiste pretenţiile pentru Scaunul Constantinopolui, ar fi venit ziua în care Ravena ar fi cerut la fel de bine privilegii speciale şi stânjenitoare.

fie hirotoniţi de arhiepiscopul Constantinopolului, după ce un vot favorabil a fost dat unui anume candidat după cum este obiceiul."[1302]

La ultima sesiune ţinută pe 1 noiembrie, comisionarii au prezidat din nou şi legaţii romani erau la locurile lor. În cursul procedurilor introductive Lucenţiu s-a folosit de ocazie pentru a face o pronunţare solemnă.

"Scaunul apostolic ne-a însărcinat cu totul trebuie să fie făcut în prezenţa noastră; prin urmare dacă ieri a avut loc ceva în absenţa noastră, contrar canoanelor, cerem înălţimii voastre (adică comisionarului care prezida) să fie anulat."[1303]

Mai apoi au fost citite canoanele la cerinţa legaţilor şi când a fost citit canonul 28 Lucenţiu din nou a intervenit chestionând independenţa semnăturilor şi sinceritatea sinodului. După ce a primit răspunsul că "nimeni dintre noi nu a acţionat obligat," el a repetat protestul lui cum că canonul 28 era contrar dreptului canonic.[1304] El a adăugat că "pe lângă toate acestea sinodul ignoră decretele celor 318 părinţi şi numai menţionează pe cei 150 de părinţi care nu sunt incluşi în dreptul canonic conciliar şi a fost publicat chiar cu evidenţa de acum 80 de ani. Prin urmare dacă Constantinopolul s-a bucurat de astfel de privilegii în tot acest timp ce cere acum?"[1305]

Este cât se poate de adevărat că apelul susţinătorilor canonului 28 faţă de canonul 3 de la Constantinopol i-a pus pe legaţii romani în dezavantaj din moment ce ei nu erau conştienţi de existenţa unui astfel de canon. În acelaşi timp ei s-au abţinut de a afirma că biserica romană din acest timp recunoaşterea alte canoane decât cele de la Niceea.[1306] Dar în orice caz ei au fost deschişi acuzei de obstrucţie deliberată. Deşi au fost invitaţi au refuzat să se prezinte la sesiunea în care canoanele au primit o aprobare preliminară şi mai apoi au obiectat faţă de ele că au fost admise în absenţa lor.

Dându-şi seama că problemele de acum au ajuns într-un punct mort, comisionarii au invitat ambele părţi din dezbatere să aducă evidenţe documentare în susţinerea punctelor lor de vedere. Prin urmare, de partea legaţilor, Paschasinus a citit al şaselea canon de la Niceea în forma care a urmat:

"Biserica Romană întotdeauna a avut un primat de onoare. Fie ca Egiptul mai mult să deţină (autoritate) (asupra Libiei şi Pentapolisului) pentru ca episcopul de Alexandria să posede autoritate asupra (acestor) (provincii):

[1302] Mansi, op. cit., Vol. VII, 369f. "Πανταχου τοις των αγιων πατερων οροις επομενοι και τον αρτιως αναγνωσθετα κανονα των κατον πεντηκοντα θεοφιλεστατων επισκοπων γνωριζοντες τα αθτα και ημεις οριζομεν και ψηφιζομεθα περι των πρεσβειων της αγιωτατης εκκλησιας Κωνσταντινοπολεως νεας Ρωμης και γαρ τω θρονω της πρεσβυτερας Ρωμης, δια το βασιλευειν την πολιν εκεινην, οι εκατον πεντηκοντα θεοφιλεστατοι επισκοποι τα ισα αυτω σκοπω κινουμενοι οι εκατο πεντηκοντα θεοφιλαστατοι επισκοποι τα ισα πρεσβεια απεναιμαν τω της νεα Ρωμης αγιωτατω θρονω ευλογως ξριαντες, τηςν βασιλεια και συγκλητω τιμηθεισαν πολιν και των ισων απολαυοθνσαν πρεσβειων τη πρεσβυτερα βασιλιδι Ρωμη και εν τοις εκκλησιαστιξοις ων εκεινην μεγαλυνεσθαι πραγμασι, δευτεραν μετ εκεινην υπαρχουσαν και ωστε τους τη Παντικης και της Ασιανης και της θρακικης διοικησεως μητροπολιτας μονους ετι δε ακαι τους εν τοις βαρβαρικοις επισκοπους των προειρημενων δικοικησεων χειροτονεισθαι απο του προειρημενου αγιωτατου θρονου τηε κατα Κωνστατνινουπολιν αγιωτατης εκκλησιαν, δηλαδη καστου μητροπολιτου των προειρημενων διοικησεως μετα των τη επαρχιοας επικοπων χειροντονοθντος τους τηε επαρχιας επισκοπουςμ καθως τοις θειοις κανονσι διηγορευεντα, χειροτονεισθαι δε, καθως ειρηται, τοθς μητροπολιταε των προειρημεννων δοικηεσεων παρα του Κωνστατνινουπολεως αρχιεπιεσκοπου ψηφισματων συμφωνων κατα το εθος γενομενων και επ αυτον αναφερομενων."

[1303] Mansi, op. cit., Vol. VII, 453. Actele greceşti spun: "ο αποστολικος θρονος ημν παροντων προσεταξε παντα πραττεσθει και δια τουτο ει τι φηποτε προ του δικαστηριου παρα ξανονας τη χθες ημερα επαχθη απoντων ημων, της υμετεραν υπροχην αιτουμεν, ωστε κελαυσαι περιαιρεθηναι." Totuşi în versiunea latină protestul pare că a fost scos: "Sedes apostolica nobis praesentibus humiliari non debet, et ideo quaecumque in praeiudicium canonum vel regularum hesterna die gesta sunt nobis absentibus, sublimitatem vestram petimus, ut circumduci iubeatis."

[1304] Mansi, op. cit., Vol. VII, 442. "πρωτην η υμετερα ενδοξοτης εδοκιμασεν οσα επι ταρουσια τω ν επισκοπων επαρχθη, ινα μη τις κατα αναγκην ορισαν υπογραωαι τοις μνημονευθεισι κανονσι βιασθη." Versiunea latină avem unele schimbări semnificative. " Primo gloria vestra perpendat, quia circumventione cum sanctis episcopis gestum sit, ut non conscriptis canonibus, quorum mentionem fecerunt, subscribere sint coacti."

[1305] Id. ibid. "τοις μετα ταυτα εκατον πεντηκοντα τα νυν μνημονευθεντο μη εμφερομενα δε εν τοις συνοδικοις κανοσι ταυτα φασκουσι ωρισθαι ει τοπνθν εν τοις χρονοις τουτοις τω βενεφικιω εχρησαντο, τι νυν ζητουσιν ω μη κατα κανονας εχρησαντο;" latină "... centum quiquaginta, qui in synodicis canonibus non habentur, mentionem tantum fuisse noscuntur, quae dicunt ante octaginta prope annos constituta fuisse. Si ergo his temporibus hoc beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? si nunquam usi sunt, quare requirunt?"' Acesta şi cel mai de sus indică contraste interesante între textul grec şi latin. A se vedea în special emiterea lui "non conscriptis canonibus" în textul grec decât numai dacă nu este μη εμφερομενα δε εν τοις συνοδικοις κανονσι. Evident că legatul roman face aluzie la apărarea constantinopolitană a canonului 28 bazat pe Sinodul de la Constant, canonul 3 pe care el îi vedeau ca unul ce nu făcea parte din Dreptul Canonic ecumenc şi inconsistent cu Sinodul de la Niceea canonul 6. Este evident că el avea în minte canonul din urmă într-o formă interpolată.

[1306] Turner in Camb. Med. Hist., Vol. I, c. vi, p. 180 arată că primul cod estic de drept canonic a fost compilat pe la anul 400 şi că „Canoanele de la Constantinopol au fost numai primul apendice la acest cod." Este puţin probabil că acest apendice a fost deja adăugat prin anul 451.

din moment ce obiceiul ţine de şi de episcopul roman. La fel de bine şi episcopul care stă la Antiohia. Şi (aşa) privilegiile bisericilor să fie păstrate la fel de bine şi în alte provincii."[1307]

Când a terminat susţinătorii noului canon nu au ridicat nici o obiecţie despre forma în care canonul niceean a fost citat dar au început fără întârziere să recite primele trei canoane de la Constantinopol. În discuţia care a urmat, singurul care a adoptat o atitudine care a fost nefavorabilă a fost Thalassios, exarhul "diocezei" din Pont, care a cerut ca o conferinţă cu Anatolie să fie aranjată pentru a fi rezolvate detaliile. A fost o sugestie care nu putea fi ignorată în mod cert.

Comisionarii au început să sumarizeze dezbaterea în următoarele cuvinte:

"primatul de onoare şi demnitatea principală îi aparţine arhiepiscopului vechii Rome, totuşi arhiepiscopul Noii Rome se va bucura de aceleaşi privilegii în cinste şi va avea dreptul de a hirotonii mitropoliţi în „diocezele" din Asia, Pont şi Tracia."[1308]

Propunerea lor a fost salutată cu o aprobare generală şi trecută cu aclamaţii. Numai legaţii papali au persistat în opoziţia lor şi au cerut respingerea ei. E au adăugat: "dacă acest lucru nu se poate fie să se treacă în minutele sinodului şi noi vom ştii ce să raportăm Papei apostolic al Bisericii Universale pentru ce el să condamne ceea ce s-a făcut pentru stricarea propriului său scaun şi a confuziei Dreptului Canonic."[1309]

A fost regretabil că sinodul s-a deschis cu acceptarea armonioasă a autorităii Scaunului Roman în probleme de doctrină şi s-a încheiat pe o notă cu discordie cu privire la ranguri şi precedenţă. Probabil că dacă legaţia ar fi avut diplomaţia lui Filip, legatul de la sinodul de la Efes din 431, toată chestiunea sinodului ar fi putut să ajungă la o concluzie mai puţin favorabilă prestigiului papal.

Lipsa de tact a legaţilor cu această ocazie a fost responsabilă pentru pierderea unei măsuri considerabile de câştiguri de Scaunul Roman în cursul unor dezbateri antecedente.

Scrisoarea pe care sinodul a prezentat-o ca un raport oficial Scaunului Roman a procedurilor este un document notabil[1310] şi deşi trebuie să facem loc pentru motivul de bază, adică de a obţine aprobare papală pentru autoritatea conferinţă Scaunului Constantinopolului, arată clar marea stimă pe care Scaunul Roman o avea în acest moment în est. Referinţa plină de curtoazie la Leon ca şi ocupantul prezent al scaunului este exprimată în următorii termeni:

"cu adevărat ai apărat credinţa, care este asemenea unui curs de aur care a venit la noi prin poruncile Lui care a fost primul care i-a dat fiinţă, tu ai fost interpretatorul binecuvântatului Petru către toată lumea şi ai vărsat peste noi binecuvântarea credinţe sale; prin urmare te privim ca un căpitan al religiei noastre cu multă dorinţă de mântuire…"[1311]

Şi mai apoi se face aluzie la părţile respective jucate de legaţi şi suveranii estici:

"conducerea ta graţioasă în lucrurile care ţin de rânduială a fost asemenea capului pentru membre. Împăraţii credincioşi au luat primul loc ca ornamente ale "adunării noastre"... fiindcă ei au fost gata să îşi reînnoiască educaţia doctrinei lor."[1312]

Scrisoarea continua prin a descrie depoziţia lui Eutihie şi a lui Dioscor şi afirmă că:

"el (Dioscor) şi-a extins furia chiar şi împotriva celor care i-au încredinţat de Mântuitorul cu păstrarea vinului – ne referim la sfinţia ta – şi au plănuit excomunicarea lui care a voit să unească trupul Bisericii. Şi deşi el se cuvine să

[1307] Mansi, op. cit., Vol. VII, 443. " Ecclesia Romana semper habuit primatum. Teneat autem et Aegyptus [Libyae et Pentapolis] ita ut episcopus Alexandriae (harum) omnium habeat potestatem : quoniam et Romano episcopo haec est consuetudo. Similiter autem et qui in Antiochia constitutus est. (Itaque) et in caeteris provinciis privilegia salva sint ecclesiarum." Despre originea acestui text a se vedea mai sus cap. 8, p. 198, and Maassen, Quellen Can. Rechts, Vol. I, p. 19.

[1308] Ibid., 452.

[1309] Ibid., 453. Textul grec adaugă "ινα μη φιλοεικια τις εξ ημων εγκειται τουτοις τοις υπομνημασιν" aş căruit sens este obscur. Aparent ei au voit să prevină posibilitatea că cineva să suerete că canonul a fost adoptat fără proteste.

[1310] Inter Leon. Epp., No. 98. P.L. 54, 951.

[1311] Ibid., 1, "ην (την πιστιν)" αθτος ωσπερ χρυσην σειραν τω προσταγματι του θεμενοθ καταγομενην ει ημας διεφυλεξος πασι της του μακαριου Πετρθ φωνης ερμηνευς καθισταμενος και της εκεινου πιστεως τοις πασι μακαρισμον εφελκομενον οθε και ημεις ωρ αρχηγω σοι του καλου προς ωφελειαν χρησαμενοι..."

[1312] Ibid., 1, „ων (ημων) αυτος μεν, ως κεφαλη μελων ηγεμονευες εν τοις της συναταξις επεχουσι την ευνοιαν επιδεικνυμενον. Βασιλεις δε πισπτεο προς ευκοσμιαν εξηρηχον... την εν τοις δοημασι οικοδομιαν ανανεουν προθυμουμενοι."

se pocăiască de aceasta şi să implore mila cu lacrimi, el mai mult s-a bucurat ca de ceva nobil, detestând scrisoarea sfinţiei tale şi opunându-se la orice doctrină adevărată."[1313]

Ei continuă prin a relata cum Dioscor a fost depus cum se cuvine şi mai apoi descrie paşii care au dus la adoptarea „Definţiei":

"din moment ce am primit autoritatea să plantăm şi la fel de bine să culegem ne-am limitat tăierea la un singur individ şi aceasta cu grija de a cultiva dispoziţia celor care au fost dispuşi. Fiindcă a fost Dumnezeu cel care lucrat cu el, cu cooperarea triumfătoarei Eufemiei, care cu cămara ei de mireasă a protejat adunarea şi primind Definţia Credinţei de la noi adus-o la Mirele ei ca fiind propria ei mărturisire, prin intermediul celui mai devorat împărat şi a Împărătesei iubite de Hristos... acest lucru l-am făcut cu ajutorul vostru, prezentat în duh şi în acord deplin cu fraţii noştri, dar vizibilă pentru noi prin comportamentul prudent al legaţilor voştri."[1314]

Prin urmare datoria de a reprezenta munca sinodului într-o lumină favorabilă din punctul de vedere roman s-a dovedit a fi un lucru uşor de făcut. A devenit şi mai simplu când a fost descrisă adoptarea canonului 28. După cum arată pasajul în acest moment cu privire la următorul paragraf a fost nevoie de mai multă diplomaţie.

"vom spune de dragul de a păstra buna rânduială în afacerile noastre că stabilitatea dreptului canonic a fost făcută prin alte decizii în încrederea în sfinţia ta sau învăţând de la ei cum că ei le vor accepta şi confirma. De fapt am întărit prin vot al adunării un obicei care este de lungă durată pentru păstrarea sfintei Biserici a lui Dumnezeu de la Constantinopol, adică de a hirotonii mitropoliţi în diocezele din Asia, Pont şi Tracia, fără să mai adăugăm ceva Scaunului din Constantinopol, ci mai mult pentru a oferii bună rânduială scaunelor cu rang mitropolitan. Fiindcă de mai multe ori când episcopii au murit s-a făcut dezordine şi clericii şi laicii au rămas fără lideri şi au perturbat pacea Bisericii. Cu privire la acest lucru sfinţia ta trebuie să fi cât se poate de conştient, mai ales cu treburile (Bisericii) din Efes, fiind făcute mai multe apeluri către tine. Mai mult, am confirmat canonul celor 150 de părinţi care au fost adunaţi la Constantinopol în vremea lui Teodosie cel Mare de bună pomenire, care afirmă că Scaunul Constantinopolului va avea toate privilegiile imediat după sfântul şi apostolicul scaun roman, cu încredinţarea că la fel cu interesul vostru de mai înainte, aţi adus iluminare chiar şi bisericii din Constantinopol şi în acest mod veţi creşte fiindcă tu împărtăşeşti privilegiile cu fraţii tăi."[1315]

Mai apoi urmează delicate problemă a comportamentului legaţiilor romani.

"prin urmare prea sfinţitul şi binecuvânatul părinte, gata să accepte definiţia noastră, scopul căreia a fost eliminarea la orice confuzie şi stabilirea disciplinei ecclesiale pentru realizarea păcii ca fiind chiar ale noastre. Totuşi reprezentaţii sfinţiei tale, sfinţiţii episcopi Paschasinus şi Lucenţiu, dimpreună cu mult iubitul preot Bonifaciu, s-au opus vehement propunerilor voastre, fiindcă ei doreau creditul pentru acest act de binefacere care să fie dat interesului vostru şi pentru ca tu să câştigi meritul a de a restaura credinţa şi disciplina. Chiar noi, ca ascultare a voinţei suveranilor noştri devotaţi şi creştini, am aprobat propunerea şi ilustrul senat şi la drept vorbind toată capitala, au privit confirmarea acestui privilegiu al sinodului prezent ca fiind potrivită şi am susţinut-o ca din partea sfinţiei tale că prin acestea (scrisori) aţi voit să ne strângeţi mai aproape... Vă rugăm că cinstiţi decizia cu aprobarea voastră. Astfel noi am arătat acordul nostru cu conducătorul în tot ceea ce este drept şi în acest mod liderul să facă ceea ce este potrivit pentru copii lui. Aşa vor fi ascultaţi suveranii devotaţi, care au dat o confirmare legată deciziei tale şi scaunul

---

[1313] Ep. 98, 2, "και προς τουτοις πανασιν, τει και τα κατ ατου του της αμπελου την φυλακην παρα του σωτηερος επιτεραμμενου την μανια εξεταινε λεγομεν δη της ση ν οσιοτηςτος και ακοιωνησιαν κατα του το σωμα της εξκκλησιας ενουν σπθδαζοντος εμελετησε και δεον επι τουτοις τηεν μεν σπιτολης ν της σης οσιοτηςτοα διαπτυων πασι δε σοις τηε αλθειας δογμασιν ανθισταμενος."

[1314] Ibid., 3, "και ως εκριζουν αι καταφυτευειν τηςν εξουσιαν δεξαμενοι τηςν μεν εκτομην μεχρις ενον επιστενωσαμεν, των δε λαων την ευκαριπαν επιμελως ερριζωσαμεν. Θεος γαρ ην ο ενεργων και η τον συλλονγομ τω νεμφψνι στεφανουσα καλλινικος Ευφημιαη ωσπερ οικαιν ομολογια, της βεστατου βασιλεων και της φιλοχριστον βασιλιξοδ προσηγαγε... ταθτα εστιν απερ συν σοι τω πενματι παροντι και συνευδονειιν ως αδελφοις εγνωκοτι και μονονουχι δια της των σων τοποτηρητων οραμενω σοφιας ειργασμεθα."

[1315] Ep. 98,4. "Γνωριζονμεν δε, ως και ετερα τινα της των προγματων ευταξις και των εκκλησιαστιων θεσμων ευσταθειας ενκα ωρισαμεν πεπερισμενοι και την υμετραν αγιωσυνην διδαχθεισαν αποδεχσθει τε ταυτα και βεβαοθν. Το γαρ εκ πολλου κρατησαν εθνος, οπερ εσχεν η Κωνστατινιπολιτων αγια του Θεου εκκλησα ει το χειροτονειν μητροποκτας των διοικησεων τηεν τε Ασιανης και Ποντικης και θρακικης και ωθω κατα συνοδικην εκυρωσαμεν χηφον ου τοσουτον τω θρονω Κωνσταντινουπολεως τι παρχοντες οσον ταις μητρπολεσι τηεν ευυαξιαν πρθτανεουοντε, δια το πολλους πολλακις οντων των εν αυτοα κληρικων τε και λαικοων και την εκκλησιαστικην ταξιν συγχεοντων. Οπερ οθδα την υμεταραν λεληθεν αγιοτητα μαλιστα των Εφεσιων ενεκεν πλεονακις υμων δεινοχληθεντοω ν. Εβαβαιωσαμεν δε και την των ρυ αγιων πατερων, των εν Κωνσταντινοπολει συναθροισθεν επι του της τον εθσεβοθς μνημη του μεγαλου θεοδοσιου, κανονα τον διαγορευτοντα, μετα υμετρον αγιοωτατον και Αποσταλικον θρνου τα πεσβεια τον Κω νσταντινουπολεως ειχειν δευτερον τεραγμενον πεπεισμενει ως τηε αποστολικςη παρ υμιν κραρουσηε ακτινος μαι επι εν Κων σταντινουπολει εκκλησιαν συνηθεως κηδομενοι πολλακις τατην ηπολωσατε δια το αφθρονον θπαρχειν θυμιν τηςν των οικειων αγαθων προς τουρ γνησιους μεταδοσιν."

Constantinopolului, care s-a arătat gata să realizeze propunerile tale şi a fost de acord cu dorinţele tale, ei bine el va primii recompensele. Ca să fiţi asigurat că aşa am procedat, nu din favoare sau răutate, ci numai în conformitate cu voinţa divină, v-am informat de toate acţiunile noastre dovedind loialitate şi aşteptând confirmarea şi acordul a tot ceea ce am făcut."[1316]

Mai înainte de a descrie ce primire a avut la Roma această scrisoare remarcabilă trebuie să vedem ce s-a întâmplat acolo de la plecarea legaţilor romani. Imediat după ce deliberaţiile sinodului s-au înschis de vreme în noiembrie, Leon a primit o comunicare de la Ravennius, episcop de Arles, raportând că episcopii provinciilor Galiei de sud au aprobat unanim „Tomul."[1317] Scriitorii se scuză pentru faptul că a existat o întârziere datorată obstacolelor în calea convocării unui sinod general, dar indiferent cât de sinceră a fost apologia lor a rămas faptul că era deja prea târziu ca scrisoarea să mai fie de folos din punctul de vedere al relaţiilor lui Leon cu sinodul. În acelaşi timp trebuie să fi citit cuvintele ca şi cele care vor urma cu multă satisfacţie.

"Cel care este familiar cu revelaţia mântuirii noastre scris scrisoarea apostolică, ca simbol al credinţei, pe tabla inimii sale şi pentru ca el să respingă greşelile ereticilor, ţine toate aceste lucruri în memoria sa. Mai mulţi care s-au bucurat cu acordul lor, au găsit-o substanţă a credinţei lor şi sunt pe bună dreptate bucuroşi că credinţa lor constantă, venită la ei din trecut este de fapt învăţătura sinelui apostolic."[1318]

Ravennius spune că a fost intenţia lor de a scrie Împăratului estic în apărea adevărului dar informaţiile primite mai apoi au sugerat că nu mai era necesar.[1319] El încheie cu expresii entuziaste de mulţumire pentru apărarea adevărului lui Leon.

În cursul aceleiaşi veri Leon a auzit şi de la Marcian şi de la Anatolie şi pe baza acestor informaţii că el a compus replica sa către episcopii galici.[1320] După ce şi-a exprimat dezamăgirea că scrisoarea lui nu a fost primită la timp ca să fie încredinţată legaţilor la plecarea spre Calcedon el i-a informat de "sinodul care avea cam 600 dintre fraţii noştri şi episcopi de ai noştri ceea ce nu a permis nici o contestaţie, nici o elecvenţă a cuvântului de a lovii în credinţa întemeiată divin. Cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu eforturile fraţilor şi legaţilor noştri, care au cooperat în toate sesiunile, a fost făcut cunoscut deplin şi distinct episcopilor lui Hristos şi prinţilor şi oficililor creştini, clericilor şi poporului că învăţătura noastră (pe care am primit-o pură şi curată şi pe care o susţinem de faţă cu toată lumea) este credinţa ortodoxă şi apostolică."[1321]

El a continuat mai departe spunând că sinodul l-a respins pe Eutihie dar la fel de bine şi pe Nestorie.

[1316] Ep.98,4. "Απερ τοινυν ωρισαμεν προς αναιρεσιν μεν πασης συγχυσεως βεβαιωσιν δε της εκκλησιατικης ευταξιας, ταθτα ως οικεια τε και φιλα και προς ευκοσμιαν αρμοδια περιπτυξασθαι αγωτατε και μακαριωτατε πατερ. Οι γαρ τον τοπον τηε υπερεαρ αγιοτητς επεχοντες οσιωτατοι επισκοποι Πασχασνος και Δουκη νσιος και ο σθν ατοις θεοφιλστατος περβυτερος βονιγατιος, τοις ουτω τυποωθεισι σφοδρως αντειπειν επειραθηταν, παντωνς απο της υμετερα αρξασθαι και τοθτο το καλλον προναις βουλομενοι, ινα καθαπερς τηε σιπετως, ουτω και της ευταξιας υμιν λογισθη το κατορθωμα. Ημεν γαρ θεραπεουνοντς τους τε ευσεβεστατους αλαι φιλοχριστους βασιλεας επι τοθτω ηδομενους, τηε τε λαμπροαν συγκλητον και σαπανω, ως επιεπν τηεν βασιλευουσα, ευκαιρον ενοιμσταμεν τηεν επ αθτη παρα τηε οικοθμενης συνοδυ βεβεαιωσιν τηε τιμης και ως εκ τηε οιοτητος ταττης παρακαλουμεν τοινθν, τι μησον και ταις σαις ψηφοις τηεν κρισιν, σαι ωσπερ ημεαιν τηε κεφαλη τη ν εν τοις καλοις συμψωναν εσιμεηωονχαμεν οθτω και η κορηφη τοις παισιν αναπληρωσοι το πρεπον. Οθτω γαρ και βασιλει εθσεβεις θεραπευθησοντα οι τηεν σης οσιτητος ως νομον βεβεαιωσαντες κριστι και ο Κωνσταντινοπολεως θρονος τηε αμοιβη ν αποδεξετα πασαν αει προυδη προς την τηε ευσεβειας υμιν εκπληρωσαν υποθεσιεν και τω ζηλω συναψας εθτον υμιν προς ομονοιαν. Ινα δε γνοωτε οω οθδεν προς χαριν η προς απεχθειαν πεποιηλαμ εν αλλ ως θεω κυεβερνωμενοι νευματι πσααν υμιν των πεπρχαγμενον την δυναμιν εγνωρισαμεν εις συβτασιν ημετεραν και των παρ ημων πεπραγμενων βεβαιωσιν τε και συβκαταθεσιν."

[1317] Inter Leon. Epp., No. 99, P.L. 54, 966.

[1318] Ibid., 2. " Quae apostolatus vestri ita ut symbolum fidei quisquis redemptionis sacramenta non neglegit, tabulis cordis' ascribit et tenaci quo ad contundendos haereticorum errores paratior sit, memoriae commendavit. Multi itaque in ea gaudentes pariter et exsultantes recognoverunt fidei suae sensum, et ita se semper ex traditione paterna tenuisse ut vester apostolatus exposuit, iure laetantur."

[1319] Folosinţa frazei "filium vestrum" sugerează că el se referă la Valentinian III.

[1320] Ep. 102, JK 479, datată pe 27 ianuarie 452.

[1321] Ibid., 2, ""cum ob hoc ipsum sexcentorum fere fratrum coepiscoporumque nostrorum synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium disserendi contra fundatam divinitus fidem spirare permiserit: quoniam annitentibus per auxilium gratiae Dei fratribus et vicariis nostris quorum plenissima exstitit in omni actione devotio, non solum sacerdotibus Christi, sed etiam principibus et potestatibus Christianis cunctisque cleri et plebis ordinibus, plene atque evidenter apparuit hanc esse vere apostolicam et catholicam fidem ex divinae pietatis fonte manantem, quam sinceram et ab omni faece totius erroris alienam, sicut accepimus, praedicamus et universo iam mundo consentiente defendimus."

"Fiindcă el s-a aventurat să spună că Cuvântul lui Dumnezeu a fost făcut carne şi că el nu a luat de fapt carne din mama Lui; şi că El nu a avut trup uman şi că a existat numai o singură natură în dumnezeirea şi carnea Lui şi aşa că el a spus că Domnul Iisus Hristos a fost nu numai un om ireal ci şi un Dumnezeu pasibil."[1322]

El a spus că Dioscor a fost condamnat de sinod care a aprobat "Tomul" ca fiind confirmat de autoritatea Sfântului Petru, "pentru ca biserica din Alexandria să nu fie adusă în robia ereziei."[1323] Scrisoarea s-a terminat cu cererea ca informaţiile pe care le conţin să fie răspândite bisericilor din Spania.

Nu numai Galia ci toată Italia de nord a mărturisit la acceptarea deplină a învăţăturii cuprinse în Tom după cum apare dintr-o altă scrisoare primită de Eusebiu al Milanului din această perioadă.[1324] Tomul a fost adus la Milano de Abundantius şi Senator care au slujit recent ca legaţi ai Scaunului Roman la Constantinopol şi a căror biserici erau situate în provincia milaneză.[1325] A fost luat în calcul la un sinod al provinciei ţinute în partea finală a anului 451 şi scrisoarea lui Eusebiu este un raport formal al opiniilor exprimate de sinod despre acest subiect. Este plin de expresii de entuziasm pentru doctrina lui Leon dintre care următoarele sunt caracteristice:

"nu este surprinzător că Domnul Iisus Hristos a dat favoarea şi protecţia maiestăţii Sale credinţei ortodoxe pe care o ţinem văzând că El te-a făcut prelat în scaunul apostolului Său pentru a fi un apărător pe măsură a religiei Sale, care eşti competent atât pentru a crede drept cu privire la taina Întrupării Domnului cât şi pentru a o apăra."[1326]

Şi mai apoi cu referinţă la impresia făcută sinodului:

"este evident că el (Tomul) a fost strălucitor cu curăţia perfectă a Credinţei şi luminat cu un fel de lumină strălucitoare şi iradiere adevărată, îmbrăţişând cuvintele profeţilor, obişnuinţele Evangheliei şi mărturisirii predicii apostolice şi a fost de acord cu crezurile cu care binecuvântatul Ambrozie a exprimat în cărţile sale taina Întrupării Domnului prin inspiraţia Duhului Sfânt."[1327]

Scriitorul spune că "totul (Tomul) este deplin în acord cu credinţa părinţilor noştri venită la noi din vechime,"[1328] sinodul rezolvând în conformitate cu sugestia lui scrisorii lui Leon de a pronunţa condamnarea asupra celor a căror credinţă cu privire la Întrupare a fost o greşeală, deşi ei s-au condamnat pe sine. El a concluzionat spunând că Tomul trebuie să fie păstrat pentru ca generaţiile viitoare să ştie natura ereziei condamnate şi să găsească siguranţă în învăţătura ei. În scrisoare urmează semnăturile episcopilor prezenţi.

De vreme în anul 451 Leon a primit o scrisoare de la împăratul Marcian.[1329] A fost adusă de o legaţie specială şi aducea şi o comunicare de la Anatolie. Marcian a început să descrie deciziile la care s-a ajuns la Calcedon ca o victorie a lui Hristos asupra erorii şi s-a referit cu mulţumire la acordul dat de sinod conţinutului Tomului. Dar evident că scopul real al scrisorii a fost de a se asigura că Leon îi va da acordul cu privire la canonul 28 mai înainte ca el să fie prejudiciat împotriva lui de raportul legaţilor lui. Aşa că împăratul a îndemnat cu un motiv pentru o astfel de aprobare:

"că această decizie a fost făcută aşa pentru ca rezoluţiile celor 150 de sfinţi episcopi în vremea ilustrului Teodosie cel Bătrân cu privire la venerabila biserică din Constantinopol şi a prescrierii recente a sfântului sinod cu privire la acelaşi subiect să fie ţinută intact; adică faptul că după Scaunul Apostolic episcopul oraşului Constantinopol

---

[1322] lbid., 3.

[1323] Ibid., 4. Nu poate fi spus că Leon a interpretat greşit temeiul pe care condamnarea lui Dioscor s-a bazat (a se vedea mai sus), fiindcă în orice caz la vremea când a fost scrisă scrisoarea el depindea de rumori şi nu a primit raportul adus de legaţii lui.

[1324] Inter Leon. Epp., No. 97, P.L. 54, 945. Este clar că în acest moment legaţii nu s-au întors fiindcă Leon scrie (Ep. 102, 5): " Oret nobiscum vestra dilectio, ut fratres nostros, quos expectatio nostra desiderat, incolumes quam primum rediisse laetemur." Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 525, n. 4, sugerează că întoarcerea lor a fost amânată de timpul luat pentru a oferii o versiune latină a Actelor conciliare care trebuie să fi fost o muncă de mai multe săptămâni. Pe de altă parte Anatolie Inter Leon. Epp. 101, 1, P.L. 54, 978, scriind pe 18 decembrie 451 implică faptul că această scrisoare a fost compusă după plecarea lor.

[1325] Ibid., 2, "frater et coepiscopus noster Abundantius (Abundius) et compresbyter meus Senator." Ei au fost la Constantinopol în anul 450 (a se vedea mai sus). Cf. Ep. 69, 2, JK 452. Abundantius a fost probabil episcop de Comum (Como) şi Senator un preot al bisericii din Milano, care mai apoi a devenit episcop al acelui scaun.

[1326] Ibid., 1. 'Nec mirum quod Dominus noster Jesus Christus catholicae fidei, quam tenemus, maiestatis suae gratiam custodiamque praestiterit ; quando vos idoneos cultus sui assertores in apostoli sui sede praesulem collocavit, qui et recta sentire de incarnationis dominicae sacramento, et eadem potestis rectius custodire."

[1327] Ep. 97, 2. "Claruit eam plena fidei simplicitate fulgere, prophetarum etiam assertionibus, evangelicis auctoritatibus et apostolicae doctrinae testimoniis, nitore quodam lucis ac veritatis splendore radiare, omnibusque sensibus convenire, quos beatus Ambrosius de incarnationis dominicae mysterio suis libris, Spiritu sancto excitatus inseruit." Aluzia este probabil la Amborie *De incarnatione,* PL 16, 817.

[1328] Ibid., 3, "quia omnia maiorum fidei nobis antiquitus traditae tota puritate conveniunt."

[1329] Inter Leon. Epp., No. 100, P.L. 54, 970. Textul latin original este păstrat aici.

este pe locul doi; fiindcă aşa numitul oraş glorios este numit Roma cea Tânără."[1330] El a adăugat că din nefericire legaţii romani s-au opus la rezolvarea la orice cu privire la această biserică venerabilă; totuşi în ciuda opoziţiei lor el a cerut ca Leon să fie de acord cu canoanele.[1331]

Anatolie,[1332] după ce s-a referit la deciziile sinodului, a menţionat în special depoziţia lui Dioscor pe temeiul că el „a umplut lumea întreagă cu furtună şi intemperii."[1333] Scriind despre "Definţie" el spune că a fost aprobată unanim. Apoi el ajunge la canonul 28. El spune că această decizie a fost ajunsă "pentru ca sfântul scaun al oraşului imperial al Constantinopolului să primească mai multă cinste."[1334]

De fapt după scriitori, o confirmare a canonului aprobată de toţi liderii Bisericii la sinodul din 381 şi cu privire la Scaunul Roman a fost exprimată în trecut datorită cinstei Scaunului Constantinopolului şi fără de nici o îndoială că Leon era gata să îşi dea acordul. Totuşi el a adăugat cu un tact ingenios că cu privire la mărirea privilegiilor scaunului, canonul l-a lipsit de fapt de dreptul de a hirotonii episcopi diocezani în „diocezele" prescrise de un drept de care se bucura în ultimii 60 sau 70 de ani.[1335] Făcând aluzie la atitudinea nefavorabilă a legaţilor, Anatolie a implicat că el a crezut că el acţionează în conformitate cu dorinţele reale ale lui Leon,[1336] şi după ce a arătat că a fost aprobată atât de suverani şi de comisionarii imperiali, a cerut ca Leon să îşi trimită confirmarea în scris prin mâna legaţilor imperiali.

Este evident că atât împăratul şi episcopul au fost extrem de nerăbdători să obţină aprobarea bisericilor vestice la deciziile calcedonice. Din punctul de vedere al împăratului de acest lucru depindea mult menţinerea unităţii politice a imperiului; din partea episcopului pentru orânduirea *de facto* a autorităţii scaunului său. Dar din punctul de vedere a lui Leon ortodoxia doctrinară şi respectul faţă de Dreptul Canonic au fost consideraţii primare. Aşa că el s-a abţinut de a răspunde la aceste comunicări nu mai înainte de a avea şansa să se consulte personal cu legaţii săi şi de auzii din gura lor ceea ce a avut loc la Calcedon.

Semnificaţia canonului 28 care ca un punct de controversă ocupă aşa de mult spaţiu în corespondenţa ultimilor nouă ani din pontificatul lui Leon, stă în special în faptul că era o expresie goală şi fără de ruşine a principiului că rangul şi jurisdicţia scaunelor episcopale trebuiau să urmeze importanţa civilă a oraşelor de care aparţineau. Nu fără nici un motiv acest principiu a fost normativ în est dar a fost respins direct sau prin implicaţia Scaunului Roman. Totuşi, indiferent cât de emfatică a fost respingerea, în ceea ce priveşte bisericile orientale, a fost un principiu pe care după cum vom vedea, a fost destinat să domine.

CAPITOLUL 14

LEON ŞI BISERICILE DIN EST 6

REACŢIA LA SINODUL DE LA CALCEDON

Este clar din evidenţa oferită de scrisorile adresate Scaunului Roman de sinoadele de la Milan şi Arles că nu a fost nici un pericol ca decretele de la Calcedon să fie respinse de bisericile din vest. Ele au fost mulţumite să accepte îndrumarea papalităţii în probleme de dogmă şi să rămână aşa. Odată cu noile canoane care aveau de a face cu jurisdicţia Scaunului Constantinopolului nu aveau nici un interes imediat. După cum am văzut, pe de altă parte, din punctul de vedere al Scaunului Roman acele canoane au fost o violare flagrantă a dreptului canonic existent şi o

---

[1330] Tbid., 3, "Quoniam vero et hoc statutum est ut ea quae centum quinquaginta sanctissimi episcopi sub divo Theodosio maiore de honore venerabilis ecclesiae Constantinopolitanae statuerunt et quae nunc a sancto synodo de eadem re statuta sunt firma serventur: scilicet ut post sedem apostolicam Constantinopolitanae urbis antistes secundum obtineat locum : quoniam et eadem splendidissima civitas iunior Roma nuncupatur." Aluzia la decizia " sancta synodus"' se referă probabil la un canon dat de συνοδος ενδημουσα cu un an înainte. Cf. Grumel, Regestes, No. 119, and Ep. 85, 3, JK 465, despre natura căruia a fost comunicate de Anatolie lui Leon.

[1331] Ibid., "huic parti proprium adhibere consensum."

[1332] Inter Leon. Epp., nr 101 PL 54. 976.

[1333] Ibid., 2. „τον και πασαν την οικουμενην χειμωνος και ζαλης εμπλησαντα." Din nou este condamnată doctrina sa.

[1334] Ibid., 4 "προσθηκης τινος εις τιμην, τον κατα την βασιλεουουσαν ταυτην Κωνσταντινου αγιωτατον θρονον."

[1335] Ibid., "αγαιρεισθαι μαλλον του θρονου Κωνσταντινουπολεως χειροτονιας πλειστων επισκοπων, ωσπερ απο εξηκοντα και εβδομηκοντα ενιαυτων ετυγψανεν επιτελων." Se pare că există o contradiţie care este fără de nici o îndoială numai verbală. Este imporbabil că Scaunul Constantinopolului a ieşit în pierdere prin acest canon. Nici nu se punea problema.

[1336] Ep. 100, 5, "αγνοουντες δε τον σκοπον τηε υμετερας αγιωσυνης." Este cât se poate de adevărat că legaţii nu au primit nici o instrucţie în acest sens. Dar a na imagina că el au acţionat contrat la intenţiile lui Leon este deplasat.

provocare directă a teoriei romane al jurisdicţiei romane.[1337] Prin urmare Leon a fost determinat să se opune adoptării lor cât mai mult, în special canonul 28 şi în corespondenţa lui care a urmat că suveranii estici şi bisericile au adoptat o atitudine negativă rigidă.

Totuşi din nefericire poliţa guvernului de a păstra unitatea imperială prin intermediul deciziilor susţinute de un sinod general, ei bine rezistenţa faţă de aceste sinoade nu a fost în nici un fel strict încredinţată papei şi în ciuda la tot ceea ce s-a făcut de a împăca pe susţinătorii hristologiei alexandrine a rămas în opoziţie un partid numeros şi viguros.

Dintre principalele centre ale acestei opoziţii au fost mănăstirile din Ierusalim unde, de la excluderea lor din curtea estică, Evdochia, văduva lui Teodosie II a locuit tânguidu-se împotriva case teodosiene şi în timp ce continua să se bucure de cinstea imperială îşi dedica mult timp şi venituri în opere de caritate şi religie.[1338] Vestea că sinodul de la Calcedon a trădat cauza lu Chiril şi a reinstalat „nestorianismul" ca teologie oficială a imperiului i-a oferit o ocazie admirabilă pentru dificultăţile crescânde ale regimului lui Marcian şi Pulcheria şi putem să îi atribuim din influenţa recepţiei ostile dată de călugări episcopului lor, Iuvenalie la întoarcerea de la sinod. Aşa de mare a fost această ostilitate că el a fost obligat să fugă din oraş. Un sinod local l-a declarat depus şi Teodosie, un membru proeminent al partidului monahal şi un adversar determinat al sinodului a fost instalat în locul lui.[1339]

Mai înainte de a purcedere în cursul acestor evenimente trebuie să ne întoarcem înapoi să vedem ce se întâmpla la Roma. De vreme în anul 452, probabil târziu în martie, legaţii s-au întors şi i-au prezentat lui Leon nu numai Acta sinodului ci la fel de bine şi informaţii detaliate cu privire la ceea ce avea loc la sinod, pe care el îl aştepta cu multă nerăbdare. În cursul lunii mai el a primit un apel urgent de la Iulian, care îl ruga să îşi dea acordul cu privire la deciziile sinodului, în care era inclus şi canonul 28. Apelul probabil că a ajuns la el când el era în procesul de a compune răspunsurile la scrisorile primite mai de vreme în acel an,[1340] pe care el le-a amânat să le trimită cu scopul de a fi mai bine informat mai înainte de a face acest lucru. Ele au fost expediate pe 28 ale acelei luni.

Scriindu-i împăratului,[1341] el a afirmat că a fost mai mult decât bucuros de unanimitatea cu care sinodul a apărat adevărul, dar el nu poate să îşi ascundă indignarea cu privire la încercarea de a schimba Dreptul Canonic prin intermediul canonului 28 de care în opinia lui Anatolie era responsabil personal.

"Fie ca oraşul Constantinopol să îşi reţină măreţia lui fiindcă aşa este voinţa noastră şi prin protecţia mâinii drepte a lui Dumnezeu să se bucure de mulţi ani de guvernare prin Sfinţia ta. Totuşi principiile care rânduiesc afacerile seculare şi cele care rânduiesc afacerile lui Dumnezeu nu sunt la fel; nici o structură nu poate fi stabilă dincolo de Piatra pe care Domnul a pus fundaţia. Toţi cei care poftesc ce nu este a lor pierd şi ceea ce este a lor. Să îi fie destul lui (Anatolie) că cu ajutorul favorii tale şi prin aprobarea mea harică el a primit episcopia unui oraş aşa de mare. Fie ca el să nu desconsidere un oraş de rang imperial dar pe care el nu îl poate face într-un scaun apostolic; şi nici să nu creadă că prestigiul lui poate fi crescut prin a face rău altora."[1342]

Mai apoi el a afirmat clar principul care a guvernat atitudinea lui prezentă.

"Privilegiile bisericilor stabilite de canoanele sfinţilor părinţi şi prescrise de decretele Sinodului de la Niceea, nu pot fi perturbate de acţiuni prezumpţioase sau modificare de inovaţie. Făcându-mi responsabilitatea mea cu credincioşie cu ajutorul lui Hristos sunt obligat să aduc şi aportul meu inevitabil."[1343]

[1337] După cum a fost emisă de Manifesto sinodului roman din 382 Decretum Gelasianum, ed. Dobschiitz in Texte u. Unters., Vol. XXXVIII, 4 (1912), Mirbt, Quellen, No. 191) unde această opinie este pusă în faţă că precedenţa acordată Scaunelor Romei, Alexandria şi Antiohia se datorează orginii lor petrine. În susţinerea acestui punct de vedere că aceste capitol din Decretum aparţin de fapt sinodului de mai sus cf. Caspar, Geschichte, Vol. I, pp. 598f. Batiffol, Siége Apostolique, pp. 146ff., totuşi el acceptă concluziile lui Dobschutz cu privire la data lui (sfârşitul secolului al cincilea) şi originea lui non-romană.

[1338] Pentru mai multe detalii a se vedea Bury, Later Roman Empire, Vol. I, pp. 230, 358.

[1339] Inter Leon. Epp. 98, 100, 101.

[1340] Ep. 104, JK 481, datat pe 22 mai 452.

[1341] Ep. 104, JK 481, datată pe 22 mai 452.

[1342] Ibid., 3. "'Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextra Dei, diuturno clementiae vestrae fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum saecularium, alia divinarum ; nec praeter illam petram quam Dominus in fundamento posuit, stabilis erit ulla constructio. Propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis sit praedicto (sc. Anatolio) quod vestrae pietatis auxilio et mei favoris assensu, episcopatum tantae urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicam non potest facere sedem; nec ullo speret modo quod per aliorum possit offensiones augeri."

[1343] Ibid. "'Privilegia enim ecclesiarum, sanctorum Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicaenae synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exsequendo necesse est me perseverantem exhibere famulatum."

El i-a sugerat lui Marcian că el trebuie să își folosească autoritatea de a reține ambițiile nesăbuite a lui Anatolie care, în vederea atitudinii sale a legaţilor imperiali, putea pretinde ca dorinţele lui să fie acceptabile Scaunului Roman. Nu a fost destul că el a susţinut să îl hirotonească pe Maxim ca succesor al lui Domnus în Scaunul din Antiohia[1344] şi deşi de dragul păcii, în ciuda absenţei oricărui precedent a neorânduielilor intrinsece unei astfel de hirotonii în sfidarea Dreptului Canonic, acţiunea lui în acest sens putea să fie trecută cu vederea dar el trebuie să ştie că dacă va continua să facă lucruri de acest fel în cele din urmă va fi depus.[1345]

O scrisoare către Pulcheria[1346] a fost inclusă în acest post. Comparată cu replica către împărat este după cum este de aşteptat mai liberă, mai prejos cu privire la subiectul canonului obiecțional. După ce s-a sugerat că s-a folosit forţa pentru a se obține scrisorile de aprobare, Leon descrie natura ofensei comise de Anatolie care dorea adoptarea lui.

"Este o dovadă de multă mândrie şi a absenţă a modestiei să ajungi dincolo de limitele proprii şi prin a strica un obicei antic de a avea dorinţa de a lua din drepturile altuia şi în interesul rangului individului să voalez primatul la atât de mulţi mitropoliţi, într-un cuvânt să ridici un război al unei noi dezordini asupra unor provincii pacifice, limitele dintre care trebuie să fie reglementate de un sinod de la Niceea şi în cele din urmă cu scopul de a dispune decretele venerabililor Părinţi şi de a pune o rezoluţie aprobată de anumiţi episcopi, a cărei validităţi este exclusă de precedentul la atât de mulţi ani. Fiindcă se ştie că complicitatea de acest fel ţine de mai bine de 60 de ani, un fapt pe care episcopul menţionat susţine că îi va ajuta cauza, în timp ce el separă cu vanitate că lucrul ce nu poate fi permis, deşi este destul de îndrăzneţ să îl dorească, va cât se poate de beneficient pentru el."[1347] Evident că Leon se referă aici la Sinodul de la Constant. Canonul 3 cu care s-a familiarizat prin legaţii lui.

În paragraful care a urmat Leon a anulat formal canonul:

"rezoluțiile episcopilor care sunt respingătoare rânduielilor sfintelor canoane emise la Niceea, în cooperare cu loialitatea credinţei voastre, anulăm şi stopăm cu o decizie de aplicaţie generală pentru viitor ca autoritatea binecuvântatului Petru Apostolul, din moment ce toate chestiunile ecclesiale pe care le respectăm cu privire la care Duhul Sfânt a definit prin cei 318, ei bine acestea au fost ţinute pacific de toți episcopii."[1348]

Aşa că după ce se scuză de lungimea scrisorii sale, Leon concluzionează cerând mesagerilor lui şi exprimând speranţa că împărăteasa va reuşii să îl aducă pe Anatolie la intenţii mai bune.

Scrisoarea lui către Anatolie[1349] s-a deschis cu expresii de mulţumire de realizările doctrinare ale sinodului, dar imediat a luat un ton aspru de mustrare. Leon a arătat că dincolo de ceea ce a avut loc circumstanţele hirotonirii lui Anatolie au fost de rău augur pentru viitor,[1350] dar în ciuda lor totul ar putea fi în regulă dacă el nu ar fi cedat ispitelor ambiţiei sale. Nu numai că el a îndrăznit să îl hirotonească pe Maxim pe Scaunul din Antiohia, dar el a îndrăznit să treacă peste canoanele de la Niceea. Până în acest moment totul poare că este adevărat, dar în descrierea puterilor deținute de Scaunul din Constantinopol, se pare că Leon a fost vinovat de mai multă inacuratețe.

[1344] Leon trebuie să fi fost informaţi de legaţii lui despre acest lucru.

[1345] De mai mult ori se duduce din scrisoarea 2 " ordinatorum suorum errorem deserens," că Anatolie a fost hirotonit de Dioscor. Totuşi Anatolie însuşi Inter Leon. Epp., No. 53, a afirmat că el a fost hirtonit de un „sinod de casă" la care fără nici o îndoială a fost prezent Dioscor. Probabil că Leon a intenţionat să sugereze că după sinodul din 449 tot episcopatul estic a căzut în „monofizitism." În acelaşi timp fiindcă Anatolie a fost o perioadă de timp „apocrisar" al Scaunului din Alexandria la Constantinopol arată că el a fost cunoscut lui Dioscor.

[1346] Ep. 105, JK 482 din aceiaşi dată.

[1347] Ibid., 2. "Superbum nimis est et immoderatum ultra proprios terminos tendere et antiquitate calcata alienum ius velle praeripere, atque ut unius crescere dignitas tot metropolitanorum impugnare primatus, quietisque provinciis, et olim sanctae synodi Nicaenae moderatione dispositis bellum nova perturbationis inferre ; atque ut venerabilium Patrum decreta solvantur, quorumdam episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negavit effectum. Nam sexagesimus fere annus huius conniventiae esse iactatur, qua se praedictus episcopus aestimat adiuvari, frustra cupiens id sibi prodesse quod etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere."

[1348] Ibid., 3. " Consensiones vero episcoporum, sanctorum canonum apud Nicaeam conditorum regulis repugnantes, unita nobiscum vestrae fidei pietate in irritum mittimus, et per auctoritatem beati Petri apostoli, generali prorsus definitione cassamus, in omnibus ecclesiasticis causis his legibus obsequentes quas ad pacificam observantiam omnium sacerdotum, per trecentos decem et octo antistites spiritus sanctus instituit: ita ut etiam si multo plures aliud quam illi statuere decernant, in nulla reverentia sit habendum, quidquid fuerit a praedictorum constitutione diversum." Aici găsim principiul care a modelat poliţa lui Leon în legătură cu Scaunul Constantinopolului pentru câţiva ani care vor urma, mai bine originea divină şi prin finalitatea şi ireversibilitatea canoanelor de la Niceea. Să remarcăm aici că în viziunea lui numerele nu contează.

[1349] Ep. 106, JK 483, cu aceiaşi dată.

[1350] Leon face aluzie din nou la crezul care apare că a fost ţinut că Anatolie a fost hirotonit de Dioscor.

El scrie că "se pare că prezentul este favorabil oportunităţii pentru ca Scaunul din Alexandria să îşi piardă privilegiul locului al doilea şi cu privire la biserica din Antiohia să fie lipsită de propriul drept al locului al treilea; cu rezultatul că, atunci când aceste provincii sunt subiectul autorităţii tale, toţi episcopii mitropoliţi sunt lipsiţi de oficiul lor de drept."[1351]

Leon se arată nemulţumit în special fiindcă un sinod care după cum spune el a fost adunat pentru a exprima scopul confirmării credinţei ortodoxe a ajuns să fie piratat pentru a slujii patimii ambiţiei ca şi cum se poate şterge ceea ce s-a decis odată la Niceea. Aşa că nu se mai poate face nimic pentru a susţine pretenţiile lui Anatolie indiferent ce sinod s-ar mai aduna.

"Fiindcă Sinodul de la Niceea a fost înzestrat de Dumnezeu cu un aşa de mare privilegiu că dacă sunt aprobate deciziile ecclesiale, mai multe sau mai puţine, tot ceea ce nu este consistent cu decretele lui sunt fără de nici o autoritate."[1352]

Cu privire la atitudinea legaţilor romani Leon afirmă că ei au fost justificaţi în protestul lor într-o violare atât de evidentă a Dreptului Canonic şi pentru următorul motiv:

"acei sfinţi şi venerabili părinţi, care în oraşul de la Niceea au condamnat pe Arie cel fără evlavie cu eroare şi au emis legile care constau din canoanele ecclesiale să fie valabile până la sfârşitul lumii, ele încă trăiesc între decretele lor dintre noi şi peste întreg pământul."[1353]

După ce a reafirmat punctul de vedere asupra succintei şi permanenţei legistaţiei niceene el se referă la aprobarea presupusă emisă de anumiţi episcopi faţă de autoritatea Scaunului Constantinopolitan.[1354] El a spus că un astfel de canon nu a fost adus niciodată formal atenţiei Scaunului Roman şi a fost invalid de la început fără să mai poate să fie validat de o notificare târzie.[1355] În concluzie el a repetat că a fi de acord cu planurile ambiţioase ale lui Anatolie ar strica drepturile scaunelor petrine ale Alexandriei şi Antiohiei.[1356] Fie ca Scaunul din Constantinopol să obţină mai multă faimă prin ascultarea lui faţă de canoane.

Ultima dintre toate a fost o scrisoare personală adresată lui Iulian.[1357] Nota la care se pare că a fost o replică se pare că l-a grăbit pe Leon să nu mai amâne apelul lui formal de aprobare a deciziilor sinodului. Papa a fost cât se poate de nemulţumit la sugestia lui Iulian că acordul cerut va fi o favoare personală făcută lui şi a asigurat că nici o persuaţie şi nici o pledoarie nu va obţine susţinerea lui la propunerile pe care el le susţinea ca unele care au fost distrugătoare pentru ordinea din Biserică. El spune că a da curs unei astfel de cereri ar însemna că atât Iulian şi el vor fi implicaţi în responsabilitatea unui act ilicit.[1358]

[1351] Ep. 106, 2, "'tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, et Antiochena ecclesia proprietatem tertiae dignitatis amiserit: ut, his locis iuri tuo subditis, omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur." Leon are în gând Sinodul de la Niceea canonul 6. "His locis'" se referă aici la dioceze din Pont, Asia şi Tracia în conformitate cu termenii Siodului de la Calcedon, canonul 28; la fel de bine se poate să se refere la jurisdicţiile din Alexandria şi Antiohia, deşi este puţin posibil că Leon a presupus că consacratea drepturilor *tuturor* bisericilor estice au fost date Scaunului din Constantinopol.

[1352] Ibid., "cum tanto divinitus privilegio Nicaena sit synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quidquid ab illorum fuerit constitutione diversum." „Pauciores" face aluzie la sinodul din 381, „plures" la chiar Calcedon.

[1353] Ibid., 4. "Sancti illi et venerabiles Patres, qui in urbe Nicaena, sacrilego Ario cum sua impietate damnato, mansuras usque in finem mundi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, et apud nos et in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt." Idea că Sinodul de la Niceea încă supravieţuieşte în canoanele emise se aseamănă insistenţei lui Leon a supravieţurii Sfântului Petru în scaunul lui. Cf. Sermo. 5, 45 P.L. 54, 155. Evident că este o formă concretă de a exprima imutablitatea deciziilor sale.

[1354] Sinodul de la Constant., canonul 3.

[1355] Acesta pare să susţină punctul de vedere că Scaunul Roman nu a fost conştient de canon până când Eusebiu de Doryaeleum l-a adus în atenţie în anul 449. Despre această problemă a se vedea mai sus cap. 13.

[1356] Ibid., 5, "nihil Alexandrinae sedi eius, quam per sanctum Marcum evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis . . . Antiochena quoque ecclesia, in qua primum, praedicante beato apostolo Petro, Christianum nomen exortum est, in paternae constitutionis ordine perseveret et in gradu tertio collocata nunquam se fiat inferior." Gândul de aici poartă o anumită asemănare cu cel al scrisorii sinodale din anul 382 despre care am vorbit mai sus. Totuşi teoria că cele trei scaune mai mari se bucură de privilegiile lor datorită presupusei lor origini petrine nu a fost fără de dificultăţi. Cf. Innocent I, Ep. 24, 1, JK 310, unde el încearcă să respingă punctul de vedere că privilegiile Antiohiei se datorează mai mult importanţei lor seculare. Pentru legătura dintre Sfântul Marcu şi Scaunul din Alexandria cf. Epp. 102, 4, JK 479; 129, 1, JK 505.

[1357] Sinodul de la Constant. Canonul 3.

[1358] Ibid., "quae sine reatu utriusque nostrum, nec mihi concedere, nec tibi liceat obtinere.'"

În ciuda indignării lu Leon la folosința făcut a sinodului de a obține aprobarea pentru o jurisdicție mărită a Scaunului Constantinopolului, există un ton de mare reținere în aceste scrisori la fel ca în cele adresate lui Anatolie și Iulian.[1359] Totuși trebuie să fi fost o mare dezamăgire pentru cel pentru care cauza păcii și a unității Bisericii era așa de mult la inima lui să găsească faptul că marile speranțe pe care și le-a pus la sinod pentru a își realiza scopul au fost aruncate la pământ. Fiindcă din punctul de vedere roman, ridicarea Scaunului Constantinopolului ca al doilea loc de cinste al Bisericii, cu sugestia că fiindcă a fost capitala imperială a estului avea dreptul să se bucure de aceleași privilegii cu vechiul Scaun al Romei înseși, a fost fără de nici o îndoială provocarea ultimă a poziției pe care acesta din urmă o cerea de la sine.

Totuși pe lângă faptul că a arătat multă perspicacitate, Leon s-a comportat cu un curaj remarcabil în susținere, ca împotriva teoriei imperiale că precedentul ecclesial să fie în acord cu importanța civilă, adică punctul de vedere roman că nimic mai puțin decât fundația apostolică ar fi putut justifica atribuția unui jurisdicții majore oricărui scaun particular. Faptul că poziția pe care a stat el a creat preocupări serioase suveranilor estici slujește numai pentru a arăta măsura schimbării care a avut loc în ultimii 70 de ani și ceva în legăturile guvernului estic și a Scaunului Romei. În timpul domniei lui Teodosie I nici un reprezentativ al Scaunului Roman nu a fost chemat să participe de la sinodul din 381 și totuși canoanele lui au fost recunoscute în est în virtutea aprobării imperiale și au fost incluse în Dreptul Canonic estic. În acest moment atitudinea vestului nu conta prea mult. Totuși acum lucrurile erau diferite. Sinodul, împăratul și episcopul se grăbeau să ceară aprobare papală pentru canoanele disciplinare emise la Calcedon: și au fost cât se poate de stânjeniți când aprobarea a fost refuzată. Totuși, efectul refuzului lui Leon, în ceea ce privește abandonarea legislației ofensatoare, nu a slujit decât să lărgească deja golful dintre cele două mari scaune ale Romei și Constantinopolului cu privire la polițe și concepție.

Relațiile dintre aceste două scaune au fost cumva amărâte dacă este să luăm în considerare că nu a fost primită nici o replică la scrisoarea lui Leon. De fapt următoarea informație care a ajuns la el cu privire la ceea ce avea loc în est a venit de la Iulian. Povestea pe care o va spune Iulian nu a fost deloc încurajatoare. Se pare că a menționat mai multe dificultăți cu partidul monofizit din Palestina, un val crescând de simpatie cu Eutihie și Dioscor și ca adăugare, s-a făcut aluzie că obiecțiile au fost ridicate împotriva „Tomului" pe temeiul faptului că nu era în acord cu doctrina părinților. Răspunzând la această scrisoare[1360] Leon și-a exprimat regretul că cercuri monahale din Palestina încă ridicau opoziție față de decretele doctrinare ale sinodului, dar în timp ce simpatiza cu necazurile lui Iuvenalie, a sugerat că de vină era numai și numai episcopul.[1361] În ceea ce îi privește pe Eutihie și Dioscor el a îndemnat să fie luate măsuri să fie exilați în localități destul de distante pentru a prevenii comunicarea cu susținătorii lor.[1362] Cu privire la chestiunea obiecțiilor ridicate de învățăturile sale, el a scris că el a înmânat o copie a scrisorii lui Atanasie lui Epictet[1363] care el credea că era destul pentru a respinge învățăturile lui Eutihie și Nestorie.

Este posibil că Leon să fi exprimat mai multă simpatie definită cu Iuvenalie, dacă acel episcop a adus cazul lui în fața Scaunului Roman. Totuși făcând așa, episcopul de Ierusalim pur și simplu a făcut apel la Marcian cu rezultatul fericit că după ocuparea Ierusalimului de forțe militare, a fost din nou reinițiată în siguranță.[1364]

Este evident că datoria care a urmat de a asigura aprobarea generală a deciziilor sinodului în est nu a fost deloc ușoară. Rezistența care a fost deja arătată în Palestina a fost reprodusă și menținută în Egipt, cu rezultatul că unele dificultăți au fost experimentate în a umple scaunul din Alexandria, lăsat liber după depoziția și exilarea lui Dioscor. Proterius, noul episcop ales, s-a confruntat cu cea mai determinată opoziție și a reușit să se mențină pe poziție numai făcând la fel ca Iuvenalie de a obține susținere imperială.[1365] Chiar și la Constantinopol Eutihie încă avea susținători[1366] și au fost mai multe zvonuri că în ciuda dorinței lui Anatolie de a asigura acceptarea canoanelor disciplinare el arăta

---

[1359] Le-am putea contrasta cu cele ale limbajului abuziv al lui Celestin I în Ep. 21, 1 (2), JK 381.

[1360] Ep. 109, JK 486, datată pe 25 noiembrie 452.

[1361] Ibid., 4. Leon se referă aici la partea deplasată jucată de al doilea sinod de la Efes.

[1362] Aceasta fiindcă Eutihie locuia în mănăstirea lui din suburbiile Constantinopolului.

[1363] Ibid., 3, ""audeant hunc tantae auctoritatis virum (sc. Athanasium) Eutychis et Dioscori sectatores aut imperitiae aut pravitatis arguere, qui praedicationem nostram a doctrina atque intelligentia Patrum iactitant deviare."' Leon menționează că Chiril s-a referit la scrisoarea aceasta scriind contra lui Nestorie (Chiril, Ep. 39) și o copie a ei care a fost probabil între cele primite de Xystus III de la Chiril; cf. Xystus, Ep. 5, JK 391. Este Ad Epictetum, 1, P.G. 26, 1049, despre care a se vedea Bardenhewer, Gesch. d. altk, lit.*, Vol. III, p. 71.

[1364] Marcian a emis un edict în favoarea lui datat pe 6 iulie 452. Cod. lust. I, 3, 23. Cf. Seeck, Regesten, p.397. Mansi, Concilia, Vol. VII, 497.

[1365] Evagrius, H.E. 2,5; P.G. 86, 2511.

[1366] A urmat o succesiune de edicte date în același an interzicând criticismul sinodului, 7 februarie, Cod. Iust. I, 1, 4; Mansi, op. ctt., Vol. VII, 476; 13 martie Mansi, op. cit., Vol. VII, 477; 28 iulie Mansi, op. cit., Vol. VII, 501.

semne de oscilaţie cu privire la loialitatea poziţiei sale doctrinare. Aceste zvonuri au fost bazate pe tratarea lui Aetius care la vremea sinodului era arhidiaconul oraşului. Se pare că Aetius şi-a datorat promoţia intervenţiei lui Pulcheria şi a pus pe un anume Andrei pe poziţie.[1367]

Acum după 12 luni de la încheierea sinodului Anatolie l-a hirotonit pe Aetius preot dându-i în ascultare cimitirele urbane şi l-a reinstalat pe Andrei ca arhidiacon. Această schimbare care a avut loc probabil târziu în 451 a fost raportată lui Leon de Iulian de vreme în acel an.

Drept consecinţă a acestui raport Leon a decis intervenţia imediată în treburile Scaunului din Constantinopol că era urgent şi necesară şi a scris în acelaşi timp suveranilor şi lui Iulian, o secvenţă în care după cum vom vedea, a fost un schimb rapid de corespondenţă dintre Constantinopol şi Roma.

Ca de obicei Leon l-a informat pe Marcian[1368] cu privire la neliniştea pe care a simţit-o când a auzit această veste,[1369] şi a clarificat că el a privit fermentul ca nimic şi pe Andrei ca un act de prejudiciu credinţei ortodoxe. El l-a îndemnat pe împărat să se asigure ca Anatolie să nu continue să acţioneze în acest fel şi a arătat că Andrei va trebuii să fie restaurat la statutul de diacon numai dacă el va da o dovadă că a abandonat cauza lui Eutihie; în orice caz a fost potrivit că rândul lui trebuie să fie inferior faţă de cei care au rămas loiali credinţei ortodoxe. El a adăugat că împăratul trebuie să îl privească pe Iulian ca un reprezentativ acreditat al Scaunului Roman.[1370]

La fel de bine scriindu-i Pucheriei,[1371] Leon a sugerat că prin promovarea lui Andrei, Anatolie s-a arătat sine ca un opozant al ereziei şi a recomandat susţinerea ei în orice pas el îi va recomanda pentru certificarea chestiunii.

Mulţumindu-i lui Iulian[1372] pentru scrisoarea lui şi pentru că a trimis informaţia pe care Leon a pus accent pe obiecţia particulară cu privire la calităţile lui Andrei pe oficiul pe care a fost promovat prin a ceea că a fost unul dintre acuzatorii lui Flavian. El l-a îndemnat pe Iulian să joace rolul unui veghetor cu privire la afacerile Scaunului de Constantinopol,[1373] prin a trimite mai multe rapoarte a ceea ce avea loc acolo şi a cerut incidental că el îl va sfătuii cu privire la atitudinea pe care trebuie să o adopte în legătură cu orice problemă anume. Astfel el scrie:

"în acelaşi timp ca tine, prieten să mă consult cu privire la afacerile pe care crezi că sunt îndoielnice, incluzând o sugestie în raporturile tale a formei pe care răspunsul meu trebuie să îl aibă: aşa că dincolo de cazurile ce trebuie să fie determinate de examinare, duse la îndeplinire de episcopii unor biserici individuale, fiind gata să iei datoria de a fi legatul meu ori unde ar reapare erezia nestoriană sau eutihiană."[1374]

Leon a trecut să se refere din nou la dezordinea creată de călugării din Palestina, dar a menţionat că nu este sigur dacă ei au acţionat ca susţinători ai lui Eutihie sau pe baza resentimentului opiniilor susţinute cândva de Iuvenalie.[1375] Cu privire la cazul lui Aetius el a arătat că nici documentele menţionate de primul arhidiacon în scrisoarea lui şi nici „Sumarul Credinţei," pe care Iulian a afirmat că le-a trimis nu a ajuns la el.[1376] El a cerut informaţii de încredere cu privire la stadiul lucrurilor în biserica alexandrină şi a dorit ca Iulian să indice numele persoanelor respective acolo pentru care scrisorile au fost adresate.[1377] În încheiere el s-a referit la o copie a Tomului trimis ca

---

[1367] A se vedea Grumel, Regestes, Vol. I, Nos. 121, 122. Postul de capelan al cimitirului a fost fără nici o îndoială politic nesemnificativă şi probabil implica datorii dezonorante.

[1368] Ep. 111, JK 487, datată pe 10 martie 453.

[1369] Leon plânge cu amar ziua în care Aetios a fost hirotonit preot. JIbid., 2, "consecrationem .. . sexta sabbati, traditionis apostolicae aut nescius aut oblitus, inferret." Pentru regula romană că hirotoniile trebuie să fie făcute sâmbăta noaptea sau duminica dimineaţa cf. Ep. 9, 1, JK 406, şi a se vedea mai sus, Cap. IX, p. 208.

[1370] Ibid., 3, " cuius suggestiones . . . tamquam meas audire dignemini."

[1371] Ep. 112, JK 488, cu aceiaşi dată de mai sus.

[1372] Ep. 113, JK 489, cu aceiaşi dată ca mai sus.

[1373] Ibid., 2, "speculari de Constantinopolitanae urbis opportunitate non desinas." The phrase ' apostolicae sedis . . . quae tibi apud se nutrito catholicam . . . actionem materno iure commendat" care a apare să implice că Iulian însuşi era de origine romană.

[1374] Ibid. ' Consulente autem dilectione tua de his in quibus putaveris ambigendum non deerit relationibus tuis meae responsionis instructio; ut sequestrata earum actione causarum, quae in quibusque ecclesiis, praesulum suorum debent cognitione firmari, hanc specialem curam vice mea functus assumas, ne haeresis vel Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte revirescat."

[1375] Punctul este că Leon nu s-a decis dacă călugării se răzvrăteau cu privire la susţinerea intrusului Teodosie sau fiindcă nu erau mulţumiţi cu loalitatea lui Iuvenalie faţă de „acordul" calcedonian. Totuşi în Ep. 109, 4 el îi declară ca „monofiziţi." Probabil că a sosit între timp ceva informaţie conflictuală.

[1376] Ep. 113, 4. "' Chartas etiam quae Aetius presbyter ante indicavit esse directas, et Breviarium fidei, quod te misisse significas, necdum ad me noveris pervenisse." The Ballerini, P.L. 54, 1433, n. (a) argumentază că aceasta este un compendiu latin care conţinea Actio III şi VI a sinodului păstrate în Cod. Vat. 1322.

[1377] Leon se referă la dificultăţile experimentate de calcedonianul Proterius în obţinerea scaunului său în faţa opoziţiei „monofizite."

răspuns la o cerere şi a dorit să fie dacă a ajuns în siguranţă. Iulian a fost rugat să facă o traducere acurată în latină a Acta de la Calcedon, care ar putea să fie o metodă de a risipii îndoielile cu privire la gradul de încredere a versiunii existente.[1378]

Acest grup de scrisori arată un număr de puncte de interes special. În primul loc vedem Scaunul Roman intervenind în administrarea bisericii din Constantinopol în acelaşi fel în care a intervenit deja în problemele bisericii din Beneventum.[1379] Mai apoi putem să vedem că Leon a simţit că situaţia care s-a creat, în vederea presiunii aduse peste el de a confirma canonul 28, a fost destul de gravă pentru a cere ca el să reînnoiască explicit credenţialele lui Iulian, episcop de Chios, ca *legatus a latere* a Scaunului Roman din Constantinopol. Evident că a fost intenţia lui ca el să fie informat prompt de orice dezvoltare nouă şi el a avut toate motivele bune să fie independent faţă de mijloacele precare a comunicaţii oferite de poşta imperială. Dacă acum a tăcut cu privire la canonul ofensator este fiindcă probabil că a sperat ca îndrumările lui de mai înainte au fost adecvate şi că împăratul nu va fi văzut nimic decât ar fi auzit.

Totuşi din punctul de vedere al guvernului estic orice astfel de retragere era de neconceput. Canonul a fost aprobat de un sinod general imperial, deciziile căruia fiind acum primite prin forţa legii imperiale. Totuşi, faptul că a început să fie cunoscut din ce în ce mai mult că Scaunul Roman ridica acum obiecţii nu făcea decât să întărească mâna „opoziţiei" care făcea tot ceea ce era posibil că reziste în faţa acceptării sinodului pe baze doctrinare şi această cunoaştere s-a dovedit cât se poate de stânjenitoare guvernului. Din acest motiv împăratul a luat din nou iniţiativa în a căuta să convingă Scaunul Roman să îşi retragă obiecţiile sale şi să îşi dea acordul necondiţionat decretelor sinodale ca între fraţi. Scrisoarea lui[1380] s-a deschis cu o notă de uimire politicoasă.

El scrie că "suntem cât se poate de uimiţi că de la Sinodul de la Calcedon şi deschiderea scrisorii trimise de cucernicii episcopi al sfinţiei tale, în care tot ceea ce a avut loc la sinod a fost raportat, prea sfinţia ta nu ai trimis nici o replică a ceea ce s-ar fi putut citii în sfintele biserici şi să fie în general publicat; omisiunea voastră de a face aşa a dat naştere la multe îndoieli în inima anumitor oameni, care încă urmează erezia eronată a lui Eutihie, cu privire la faptul dacă sfinţia voastră a-ţi confirmat decretele sfântului sinod sau nu."[1381]

Cu tact împăratul a lăudat energia lui Leon în apărarea Dreptului Canonic şi a conclus cu sugestia că în vederea atitudinii „opoziţiei" acordului imediat deciziile sinodale vor fi de mare valoare.

Scrisoarea împăratului a fost frazată în termeni profund diplomatici şi a arătat destul de bine măsura dependenţei guvernului estic de Scaunul Roman. Trebuie să fi ajuns la Roma de vreme în martie 453[1382] şi a evocat un număr de comunicaţii în schimb.

Prima dintre ele s-a adresat membrilor sinodului.[1383] Interesul ei special a fost că a descoperit o anumită atitudine schimbată din partea lui Leon. În primele lui scrisori adresată estului de la încheierea sinodului, el s-a referit numai de depunerea lui Dioscor şi Eutihie;[1384] totuşi acum el a afirmat aprobarea lui formală a Definiţiei de Credinţă a sinodului.[1385] Totuşi dacă el a aprobat Definiţia el nu a fost pregătit să mute faţiunea din poziţia lui de mai înainte în legătură cu pretenţiile Scaunului din Constantinopol, bazat pe noile canoane sinodale.

[1378]Este posibil că acest lucru reflecă nemulţumirea în vest cu deciziile doctrinare de la sinod. Dacă ar fi existat ar fi contat foarte puţin în viziunea susţineri depline a lui Leon. Despre traducere a se vedea cap. 21.

[1379] A se vedea mai sus cap 5.

[1380] Inter Leon. Epp., No.110, P.L. 54, 1017, dated February 15th, A.D. 453. Această scrisoare a depăşit-o pe cea pe care Leon a adresat-o lui Marcian Ep. 111, JK 487, pe 10 martie.

[1381] Ibid. "Miramur supra modum quod post Chalcedonensem synodum, et litteras venerabilium episcoporum ad tuam sanctitatem missas, quibus omnia in ipsa synodo acta significabant, nullo prorsus pacto a tua clementia eiusmodi epistolae remissae sunt, quas videlicet in sanctissimis ecclesiis perlectas in omnium oportebat notitiam venire. Quod non nullorum animis qui Eutychetis etiam nunc pravam opinionem et perversitatem sectantur, ambiguitatem multam iniecit, utrum tua beatitudo quae in sancta synodo decreta sunt confirmaverit." "Litteras venerabilium episcoporum " se referă la Inter. Leon Ep. Nr. 98, PL 54, 952 pe care Leon trebuie să o fi primit în prima parte a anului 452. Papa i-a scris deja lui Marcian, Pucheria şi Anatolie pe 22 mai 452 dar totuşi a ignorat raportul sinodal. A se vedea Ep. 104-6.

[1382] Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 534 şi n. 2 se pare că a greşit în datarea acestui grup de scrisori în iunie 453. Cf. Jaffé-Kaltenbrunner, Regesta, p.69 şi Seeck, Regesten, pp. 396, 398.

[1383] Ep. 114, JK 490, datată pe 21 martie. A adresa o scrisoare sinodului după 16 săptămâni de la dispersia m embrilor este evident de natura unei ficţiuni politicoase.

[1384] e.g. in Epp. 104-6, JK 481-3. Opinia luată de Leon mai înainte a fost că scopul sinodului a fost numai de a aranja pentru reconciliere pe cei care au fost "lapşi" la Efes în 449 şi să judece pe cei care nu s-au pocăit.

[1385] Ibid., 1, "non ambigo definitionem sanctae synodi, quae ob confirmationem fidei in Chalcedonensi civitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum." El continuă să sugereze că dacă ar fi existat vreo îndoială, atunci este vina lui Anatolie care a suprimat scrisorile. Probabil că exista ceva adevăr în acest lucru. Era evident împotriva interestului lui Anatolie să publice că Scaul Roman obiecta împotriva conaului 28.

El scrise totuşi că "indiferent cât de mult vanitatea presupusă ar clădii pe voturile de aprobare date sub presiune şi ar presupune că planurile lor ambiţioase sus susţinute de numele sinoadelor, totul care este în varianţă cu canoanele părinţilor menţionaţi va fi nul şi fără nici un efect."[1386]

El a concluzionat că oricine a citit scrisorile lui poate vedea că Scaunul Apostolic a arătat respectul cuvenit pentru canoane şi că el a fost "gardianul Credinţei Ortodoxe şi a decretelor părinţilor."[1387]

Scriindu-i însuşi împăratului[1388] Leon a dat dovadă de mult tact. El a început prin a îi atribuii autoritate regală şi zel preoţesc şi mai apoi a sugerat că "orice eroare sacrilegioasă va fi lipsită de putere... dacă faptul că Scaunul Apostolic a aprobat definiţia sfântului sinod de la Calcedon acest lucru fiind publicat prin toate bisericile,"[1389] deşi adaugă el că nu a fost nici o îndoială cu privire la punctul că văzând că sinodul şi-a dat acordul cu privire la Tom.[1390] La fel ca mai înainte, Leon a dat vina pe eşecul de a publica scrisoarea pe care a primit-o de la Scaunul Roman.[1391] El a menţionat că a fost informat de Iulian cu privire la dezordinea creată în Palestina de oponenţii sinodului şi de măsurile pe care le-a luat pentru a le suprima şi a arătat că Iulian trebuie să fie privit ca reprezentativul lui acreditat.[1392]

Cu privire la canonul 28 Leon se mulţumeşte numai cu o aluzie indirectă la subiect.[1393] Evident că el a realizat că a venit vremea să accentuieze acordul mai mult decât diferenţa de opinie. Aceiaşi lipsă de a fi direct este remarcată într-o scrisoare paralelă adresată Pulcheriei.[1394] Scriindu-i lui Iulian[1395] în acelaşi timp Papa a explicat ce acţiune trebuia luată cu privire la dorinţele împăratului şi a recunoscut primirea unei copii a edictului publicat împotriva călugărilor rebeli palestinieni[1396] şi a scrisorii de la împărăteasa Evdochia care a dat vina pentru perturbaţia comportamentului arhimandriţilor.[1397] El a arătat că la cererea lui Marcian, adresată lui în taină, el i-a scris Evdochiei şi a convins pe nepotul ei, împăratul Valentinian II, să facă la fel[1398] adăugând că "dacă cei care se opun sinodului nu vor accepta învăţătura conţinută în Tom fie ca ei să recunoască învăţătura lui Atanasie, Teofil şi Chiril cu care este total identică."[1399] Cu privire la cazul lui Aetius el a îndemnat la răbdare şi a afirmat că după cum a accentuat în scrisoarea lui adresată lui Marcian, fostul arhidiacon al Constantinopolului era asigurat de susţinerea Scaunului Roman.[1400]

Ca răspuns la cererea explicită a lui Iulian ca el să îi scrie lui Anatolie el a explicat că s-a abţinut de a face aşa fiindcă prin ceea ce a auzit de la mesagerul care a adus notificarea oficială a alegerii lui Evxithotos pe Scaunul Tesalonicului,[1401] adică că episcopul Constantinopoului a chemat un sinod la care a invitat aprobarea episcopilor din

---

Totuși trebuie să remarcăm aici că Leon adoptă chiar opinia scopului sinodului pe care mai înainte l-a respins emfatic. Cf. Ep. 93, 1 şi 2, JK 473, şi mai sus capitolul Cap. XI.

[1386] Ibid., 2. "Quantumlibet enim extortis assentationibus sese instruat vanitatis elatio, et appetitus suos conciliorum aestimet nomine roborandos, infirmum atque irritum erit quidquid a praedictorum Patrum canonibus discreparit."

[1387] Ibid., "me ... catholicae fidei et paternarum constitutionum esse custodem."

[1388] Ep. 115, JK 491, cu aceiaşi dată ca mai sus.

[1389] Ibid., 1, "omnes vires sacrilegus error amitteret .. . si per universas ecclesias definitiones sancti synodi Chalcedonensis apostolicae sedi placuisse doceantur."

[1390] Ibid., 1, "'de quo quidem ratio non fuit ambigendi, cum ei fidei omnium subscribentium consensus accesserit, quae a me secundum formam apostolicae doctrinae ac paternae traditionis emissa est."

[1391] i.e. Ep. 106, JK 483. După cum am văzut Anatolie puţin se putea să fie nerăbdător să publice o astfel de scrisoare.

[1392] Ibid., 2. "' Fratri autem meo Juliano episcopo noverit vestra clementia hoc me proprie delegasse, ut quidquid illic ad custodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine vestrae fiducialiter suggerat pietati."

[1393] Ibid., 1, "cum vobis religiossime placere cognosco, ut et fides Nicaena suam teneat firmitatem, et privilegia ecclesiarum illibata permaneant." Totuşi din punctul de vedere estic cerinţa ultimă a fost satisfăcută de principiul care sublinia Sinodul de la Constant. canonul 3 şi a fost pusă în acţiune cu privire la Scaunul din Constantinopol.

[1394] Ep. 116, JK 492, cu aceiaşi dată. Leon pare că implică că el a auzit că Pulcheria a intervenit în afacerile din Palestina pe cont propriu.

[1395] Ep. 117, JK 493 cu aceiaşi dată.

[1396] Mansi, Concilia, Vol. VII, 501. Seeck, Regesten, p. 337.

[1397] Probabil că împărăteasa nu s-a făcut prea responsabilă de cele întâmplate în scrisoare.

[1398] Nu a fost prima dată când Leon a invocat susţinerea împăratului vestic, a se vedea mai sus cap. 9.

[1399] Ibid., 3. "Cum quibus ita fidei nostrae forma concordat, ut in nullo a nobis discrepet, qui se illis consentire profitetur." Leon face probabil aluzie la Atanasie, Ep. ad Epictetum, 1. P.G. 26, 1049; deşi unele lucrări ale lui Teofil sunt acum pierdute, posibil citate în Ep. 165, Catena 8, şi scrisorilor lui Chiril susţinute la sinod (a se vedea mai sus cap. 12). În m od superficial Leon pare că abdică pe moment pretenţiilor Scaunului Roman în faţa unui *magisterium* în sfera doctrnei.

[1400] Ibid., 4. 'Filio nostro Aetio presbytero in suo maerore compatimur." Cf. Ep. 111, JK 487.

[1401] Evxitheros şi alegerea lui a avut loc după sinod din moment ce Iuvenalie de Heraclea este menţionat ca reprezenativul lui Anastasie. Cf. Mansi, op. cit., Vol. VI, 580.

Illyricumul de est la canoanele din Calcedon.[1402] În propoziţia finală a scrisorii lui Leon a descoperit natura foarte delicată a situaţiei.

"Am compus în acelaşi timp două scrisori către sinod; la una adăugând copii la scrisorile adresate episcopului Anatolie şi una care nu are adăugarea acestor copii; las la judecata ta să decizi care dintre cele două o vei prezenta excelenţei sale împăratul şi care o vei ţine pentru tine."[1403]

Acest lucru pare că sugerează că desi Leon nu a fost sigur pe teritoriul său principala lui neliniște a fost de a concilia sentimentul Constantinopolitan cât mai mult posibil. Ce conta pentru el era pacea şi unitatea Bisericii.

Abia ce aceste scrisori au părăsit Roma că a mai venit o comunicare de la Iulian, care îl informa că neorânduielile din partea călugărilor nu s-au limitat numai la Palestina, ci au devenit prevalente în provincia Capadocia, unde mitropolitul Cezareii, Thalassios, care era deja suspectat că este susţinător al lui Eutihie datorită părţii pe care a jucat-o la Efes în 449; a permis călugărilor să exercite oficiul predicii publice. În replica sa,[1404] Leon a arătat că în timp ce revenea puterii civile să pedepsească comportamentul rebel, era de datoria episcopatului să suprime predica ilicită şi i-a cerut lui Iulian să îl îndrume despre faptul că ar fi bine să îi trimită un avertisment direct lui Thalassios cu privire la acest subiect şi de a include documente relevante.[1405] În acelaşi timp el l-a îndemnat că indiferent ce măsuri trebuie luate pentru a restabilii ordinea nu trebuie aplicată pedeapsa cu moartea.[1406]

În următoarele şase luni corespondenţa dintre Roma şi Constantinopol a fost în suspans, cu excepţia la scrisorile care făceau referinţă chestiunii pascale. În cele din urmă guvernul estic a obţinut aprobarea formală a Scaunului Roman să vadă Definiţia de la Calcedon şi din punct de vedere politic era tot ceea ce conta. În practică nu conta foarte mult dacă se opunea la canonul 28 fiindcă cu privire la "diocezele" în discuţie, canonul era deja aplicat. Semnificaţia reală a evenimentelor care au avut loc de la încheierea sinodului a fost de a arăta că dacă Scaunul Roman depindea de susţinerea împăratului estic pentru a îşi menţine prestigiul doctrinar şi pretenţiile lui în sfera jurisdicţiei, împăratul estic nu a fost cu nimic mai puţin dependent de susţinerea Scaunului Roman în menţinerea unităţii imperiale.

După cum am văzut, sinodul de la Calcedon a fost o victorie a viziunii „diofizite" a Întrupării în sfera doctrinei. Din punctul de vedere al lui Leon erau mult mai mult. A fost un triumf personal. Dovadă în acest sens se găseşte în scrisoarea primită de vreme în iunie 453 de la Maxim, hirotonit episcop de Antiohia după depunerea lui Domnus de al doilea sinod de la Efes.

Probabil că principalul subiect al scrisorii lui Maxim a fost lipsirea de care a suferit scaunul lui, în consecinţă canonului emis la Calcedon cu privire la jurisdicţia lui asupra provinciilor palestiniene care după cum am văzut au fost lăsate jurisdicţiei scaunului din Ierusalim.[1407] Răspunzându-i lui Maxim[1408] Leon s-a folosit de ocazie de a se referii la informaţia pe care a primit-o (probabil prin Iulian) cum că unii au fost incapabili să distingă eroarea lui Nestorie de cea a lui Eutihie.[1409] El l-a îndemnat pe Maxim să considere învăţătura Sfântului Petru:

"ceea ce el a proclamat prin predica lui consistentă în toată lumea şi care printr-un exerciţiu special al autorităţii sale pus în oraşele Antiohiei şi Romei; aşa ca tu să îţi dai seama că cel care încă domneşte în casa muceniciei sale insistă pe acele principii pe care le-a lăsat nouă ca unul care le-a primit de la Adevărul Însuşi pe care le-a mărturisit."[1410]

[1402] Ibid., 5. " Anatolium episcopum post coercitionem nostram (Ep. 106, JK 483) in suae praesumptionis adeo temeritate persistere, ut Illyricianos episcopos, ut sibi subscriberent, conveniret." Cf. Grumel, Regestes, No. 132. Din punctul de vedere estic edictul din 421 Cod. Theod. XVI, ii, 45, acţiunea lui Anatolie a fost destul de justificată.

[1403] " Duas a pari ad synodum epistolas feci: unam cui exemplaria epistolae meae ad Anatolium episcopum datae subdi feci, alteram, quae exemplaria subdita non haberet; tuo permittens arbitrio, ut quam dandam esse clementissimo principi duxeris, hanc tradas, altera apud te retenta."

[1404] Ep. 118, JK 494, datată pe 2 aprilie 453.

[1405] Fără nici o îndoială Celestin 1, Ep. 21, JK 381.

[1406] Ep. 118, 2, " quem (sc. Marcianum) superna inspiratione ita instruendum esse confido, ut et disciplina inquietos revocari, et a sanguine eorum iubeat abstineri." Cf. Dorinţei exprimar de sinodul Roman din anul 378 ca orice cleric să nu fie torturat P.L. 13, 584; Ambrozie, Ep. 21, 2, P.L. 14, 1045.

[1407] Ep. 119, 4, "in Ephesina synodo. . . Juvenalis episcopus ad obtinendum Palestinae provinciae principatum credidit se posse proficere, et insolentes ausus per commentitia scripta firmare."

[1408] Ep. 119, JK 495, datată pe 11 iubie 453.

[1409] Ibid., 1, ""non habentes intelligentiam qua . . . blasphemiam Nestorii ab Eutychis impietate distinguant." Probabil că Leon face aluzie la cei care credeau că Sinodul de la Calcedon a fost o capitulare în faţa nestorianismului.

[1410] Ibid., 2, "quem praecipuus apostolorum omnium beatissimus Petrus, per totum quidem mundum uniformi praedicatione, sed speciali magisterio in Antiochena et Romana urbe fundavit: ut illum in suae glorificationis domicilio praeeminentem ea intelligas reposcere instituta,

Prin urmare el a insistat că nici o abatere de la adevărul Evangheliei faţă de nestorianism sau eutihianism pot să fie permise între bisericile „diocezei" sale din est, din moment ce „Piatra Credinţei Ortodoxie, numele pe care binecuvântatul apostol Petru l-a primit de la Domnul nu este marcată de nici o urmă de erezie."[1411]

Leon şi-a exprimat dorinţa ca Maxim să îl ţină informat frecvent de stadiul bisericile din est şi ca el să apare privilegiile Scaunului Antiohiei.[1412] El l-a asigurat că copia scrisorii lui Chiril cu referinţă la pretenţiile agresive ale Scaunului Ierusalimului prezentate la primul sinod de la Efes a fost corectă, după cum s-a concluzionat cu privire la copia prezentată în arhivele romane.[1413]

Nici o rezoluţie al oricărui sinod care încalcă prevederile de la Niceea, a spus el, nu este valabile după cum a fost arătat de protestul făcut de legaţii Scaunului Roman la sinodul de la Calcedon împotriva canoanelor care nu se refereau la chestiuni de credinţă. Leon a arătat că acest lucru a fost mai apoi indicat de scrisoarea care a fost adresată lui Anatolie[1414] şi a cărui copie a inclus-o aici cu intenţia să fie publicată în toată „dioceza" estului. El a concluzionat că Maxim trebuia să suprime predicarea ilicită din partea călugărilor sau a laicilor pe motiv că predica este o funcţie numai a preoţilor.[1415]

În aceiaşi zi a primit încă o scrisoarea de la Teodoret episcop de Cyr[1416] care poate să fie văzută ca un apel[1417] întârziat la replica lui pe care a primit-o cu trei ani mai înainte.

După ce şi-a exprimat bucuria faţă de îndreptăţirea ortodoxiei lui Teodoret prin verdictul sinodului de la Calcedon[1418] el a arătat că opunerea întâlnită prin credinţa definită de Scaunul Roman s-a dovedit a fi un avantaj prin aceea că a ajutat să fie adus adevărul într-o lumină mai clară, adăugând că el a văzut sinodul ca un fel de reînnoire a Întrupării.[1419] Mai apoi el a trecut să fie atent la partea jucată de Scaunul Roman în apărarea credinţei ortodoxe.

El scrie: "acum strălucirea Soarelui Dreptăţii întunecată o vreme în est de nori întunecaţi (care s-au ridicat din învăţătura) lui Nestorie şi Eutihie a răsărit din nou cu o strălucire încântătoare din vest unde El a plasat zenitul cursului Săi în persoana apostolilor şi învăţătorilor lui."[1420]

El a adăugat că "Dioscor al doilea faraon" s-a întâlnit cu retribuţie din partea celor ofesanţi şi mai ales pentru opiniile lui noi şi nemaiauzite.[1421] Cu privire la Definiţia doctrinară de la Calcedon nu poate să fie subiect al îndoielii sau al reconsiderării şi nici un pot să fie făcute concesii nici nestorienilor şi nici eutihenilor. Nu poate fi nici o îndoială cu privire la ortodoxia lui Teodoret însuşi; încrederea în el deja exprimată de Scaunul Apostolic era destul că arate că era dincolo de orice suspiciune.[1422] Totuşi persistenţa în greşeală cerea o vigilenţă continuă şi a făcut necasar ca Teodoret să raporteze frecvent Scaunului Roman despre cursul evenimentelor. În cele din urmă Leon s-a referit la

---

quae tradidit, sicut ab ipsa quam confessus est veritate suscepit." Se face evident aluzie la doctrina Sfântului Petru ca ilustrată în Matei 16, 16.

[1411] Ibid., "'catholicae fidei petra, cuius cognomen beatus apostolus Petrus sumpsit a Domino, nullum recipit ab utraque impietate vestigium."

[1412] Tbid., 3, "cum te deceat . . . nosque saepius de profectu ecclesiarum tuis relationibus quid agatur instruere. Dignum est enim te apostolicae sedis in hac sollicitudine esse consortem, et ad agendi fiduciam privilegia tertiae sedis agnoscere, quae in nullo cuiusquam ambitione minuentur." Leon face aluzie la Sinodul de la Niceea canonul 6 şi la Decretum Gelasianum, 3. Este evident că el trecut cu vederea deliberat Sinodul de la Calcedon 28 în virtutea cu care Scaunul Antohiei a fost recunoscut ca " quarta sedes." El se gândea la premiul recent făcut de ultimul sinod în ultimul Sinod de la Ierusaliam. A se vedea mai jos cap. 13.

[1413] Ep. 119, 4. Scrisoarea nu a supravieţuit. Aluzia este valabilă cu privire la practica de a păstra scrisori de importanţă dogmatică sau doctrinară pentru Roma. Cf. Ep. 69, 1, JK 452.

[1414] Ep. 106, JK 483.

[1415] Ibid., 6, " praeter eos qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi docendi et praedicandi ius audeat vindicare, sive ille monachus, sive sit laicus." Cf. Ep. 118, 2, JK 494.

[1416] Ep. 120, JK 496, datată pe 11 iunie 453.

[1417] Inter Leon. Epp., No. 52. P.L. 54, 848, a se vedea mai sus cap. 10.

[1418] Ibid., 1, ""agnovimus dilectionem tuam, superno adiutorio, nobiscum tam Nestorianae impietatis quam Eutychianae vesaniae exstitisse victticem."

[1419] Ibid., 2. "Secunda est post adventum Domini haec orbi festivitas."

[1420] Ibid. 'Solis iustitiae iubar, densis per Orientem Nestorii et Eutychis nebulis impeditum, pure ab Occidente resplenduit, ubi culmen summum in apostolis et doctoribus principaliter collocarit." Cf. 1 Cor. xii. 28.

[1421] Ibid., 3, "nova atque inaudita prius atque incredibili audacia inferre contra suum caput est molitus iniuriam." Se face aluzie probabil la încercarea lui Dioscor şi a altora de a îl excomunica pe Leon.

[1422] Ibid., 5. "Deus noster, cuius invincibilis veritas ab omni haereseos macula mundum te, secundum sedis apostolicae iudicium, demonstravit."

legislaţia disciplinară de la Calcedon şi i-a recomandat lui Teodoret să consulte scrisoarea pe care a adresat-o lui Maxim şi să remarce avertismentele lui cu privire la subiectul predicii călugărilor.[1423]

Scrisoarea ilustrează zelul neobosit al lui Leon pentru convertirea şi reconcilierea tuturor celor care au rămas ostili standardului de doctrină a sinodului, o trăsătură care are loc din nou şi din nou în corespondenţa ultimilor ani. Acest lucru este evident dintr-un grup de scrisori din această perioadă de timp[1424] cu privire la situaţia din Palestina.

Prima dintre acestea este adresată împărătesei Evdochia[1425] la Ierusalim. Cu privire la perturbările care au avut loc acolo drept consecinţă a atitudinii intransigente a călugărilor monofiziţi faţă de Definiţia Calcedoniană, Leon a insistat că a venit vremea să fie luate măsuri puternice.[1426] El a arătat că credinţa ortodoxă l-a condamnat pe Eutihie şi pe Dioscor la un loc şi el se baza pe susţinerea împărătesei pentru a aduce oponenţii sinodului pe linia cea bună. El i-a cerut să îi dea informaţii cu privire la succesul de a realiza acest lucru.[1427] A doua scrisoare se adresează călugărilor.[1428] Referindu-se la sentimentul puternic de opoziţie cu privire la doctrina hristologică a „Tomului," el a sugerat că a apărut ca o consecinţă a unei traduceri greşite[1429] şi el i-a asigurat că în nici una dintre scrierile lui nu s-a depărtat de mărturisirea sfinţilor părinţi.[1430] În ultima parte a scrisorii el a arătat pe larg viziunea diofizită a Întrupării şi a accentuat nu numai necesitatea unei adevărate Întrupări pentru a oferii o Răscumpărare reală şi la fel de bine cu privire la unicitatea activităţii Domnului întrupat.[1431]

În cele din urmă şi-a exprimat indignarea cu privire la actele violenţă care au rezultat în moartea preoţilor şi episcopilor, arătând că un astfel de comportament era total neconform cu pacea vieţii religioase. El a încheiat cu un apel ca monahii să abandoneze erorile lor.[1432]

Mai multe luni nu a venit nici o veste din est. Chiar şi Iulian a tăcut. Această absenţă continuă de informaţii evident că i-au făcut lui Leon mai multe nelinişti şi l-a făcut că adreseze o epistolă cât se poate de dură reprezentativului său.[1433] Probabil că încetarea temporară a corespondenţei a fost şi fiindcă nu au fost noi ştiri să fie trimise care să fie pe placul Scaunului Roman.

Când a sosit mult aşteptatul raport de la Iulian a fost însoţit de două scrisori de la împărat. Marcian l-a informat pe Leon că în cele din urmă opoziţia din Palestina a fost zdrobită şi că Iuvenalie a fost restaurat pe scaunul său. În acelaşi timp el s-a plâns de continua rezistenţă monofizită din Egipt. Conţinutul scrisorii lui Iulian trebuie să fie fost similară, deşi au existat unele puncte adiţionale, inclusiv menţiunea că Proterius, succesorul lui Dioscor în Scaunul Alexandriei a adresat o scrisoare Scaunului Roman ca dovadă a ortodoxiei sale.

El pare că face aluzie la recenta întâlnire a „Sinodului de Casă" din Constantinopol la care a fost citită scrisoarea lui Leon în care el respingea canonul 28[1434] şi acest lucru însemna că Aetius a fost declarat nevinovat de acuzele

---

[1423] Ibid., 6, "hoc specialiter statuentes ut praeter Domini sacerdotes nullus audeat praedicare, seu monachus, sive ille sit laicus."

[1424]Ep. 123, 124 şi 139, JK 499, 500 şi 514. Ultima dintre ele este datată din 4 septembrie 454; prima din 15 iubie 453 şi a doua fără de dată. Cu privire la această aluzie în Ep. 117, 3, JK 493, datat pe 21 amrtie din acelaşi an a fost trimisă deja o scrisoarea împărătesei Evdochia fiind posibil că data Ep. 123 este coruptă şi trebuie citit ian. în loc de iul.

[1425] Ep. 123, JK 499, datată de obicei pe 15 iunie 453.

[1426] Leon cere să fie atenţi la locurile sfinte ale vieţii Domnului întrupat care arată adevărul că umanitatea pe care a asumat-o a fost reală. Ibid., 1, ""quos enim... nec ipsa sacratorum locorum testimonia commovebant, quid eis nisi abruptum periculum timeretur? " Pentru aluzia la aceste locuri sfinte a se vedea Ep. 113, 3, JK 489.

[1427] Este evident că Evodchia nu avea de gând să facă acest lucru adându-şi seama că probabil ea era responsabilă în mare parte de această problemă.

[1428] Ep. 124, JK 500, fără dată.

[1429] Ibid., 1, " aut imperiti, ut apparet, interpretes aut maligni, quaedam vos aliter intelligere, quam a me sunt praedicata, fecerunt, non valentes in Graecum eloquium apte et proprie Latina transferre." Presupunerea a fost justificată şi ilsutrează ruptura crescândă dintre est şi vest.

[1430] Ibid., "in nullo a sanctorum Patrum confessione (sc. Nicaena) discessi."

[1431] Ibid., 2—7.

[1432] Ibid., 8, ""doleo vos evangelicae et apostolicae doctrinae, ut audio, resultare, exagitando seditionibus civitates, conturbando ecclesias, nec solum iniurias sed etiam caedes presbyteris atque episcopis inferendo."

[1433] Ep. 125, JK 501, dated June 25th, a.p. 453. Ibid., " quibusdam scriptis meis, id est, per... Rodanum.. . datis, nullum responsum tuae fraternitatis accepi." Leon se referă la Epp. 115 şi 117 JK 491, 493.

[1434] Această scrisoare a fost Ep. 114, JK 490.

aduse.[1435] Scriindu-i împăratului[1436] Leon şi-a exprimat mulţmirea restaurării ordinii în Palestina[1437] şi neliniştea cu privire la securitatea Bisericii din Egipt.[1438] În acelaşi timp i-a mulţumit lui Iulian[1439] cu privire la informaţiile despre restaurarea lui Iuvenalie şi mulţumirea promisă de Proterius care spunea el, a fost mult mai nerăbdător să primească, pentru ca Scaunul din Alexandria să nu îşi piardă nici unul dintre privilegiile sale care îi aparţineau în virtutea Dreptului Canonic.[1440] Mai apoi el trece să facă aluzie la nesiguranţa datei corecte a ţinerii Paştelui în anul 455 şi i-a cerut lui Iulian să îl îndemne pe împărat să prevină orice divergenţă cu privire la punctele dintre bisericile romane şi cele estice.[1441] Făcând aluzie la informaţia lui Iulian cu privire la sinodul recent de la Constantinopol, el a plâns omiterea pasajului în care el a mustrat ambiţia lui Anatolie[1442] şi şi-a exprimat mulţumirea cu privire la verdictul favorabil pentru Aetius.[1443] În cele din urmă a menţionat subiectul delicat al corespondenţei cu Anatolie şi cererea împăratului că în virtutea promisiunii făcute de episcop de a da mulţumire cu privire la crezul lui, el va dorii să reînnoiască relaţiile prieteneşti.[1444]

Fără nici o îndoială că Leon a fost mulţumit să fie reasigurat de ortodoxia lui Anatolie, dar ceea ce a dorit mai mult şi prin urmare a fost considerat indisperansbil, a fost retragerea formală a pretenţiilor bazate pe canonul 28.

Este evident că rezerva Scaunului Roman cu privire la Anatolie a cauzat guvernul estic o oarecare stânjenire după cum este arătat dintr-o altă scrisoare primită de Leon de la Marcian la începutul lui martie, în care îl implora să arate orice gest de prietenie faţă de Constantinopol. În replica lui[1445] a arătat spre singura responsabilitate pentru orice ruptură a unităţii a lui Anatolie care de mai multă vreme nu i-a mai răspuns lui Leon[1446] şi să îl informeze cu privire la poziţia prezentă cu privire la cazul fostului arhidiacon Aetius. Leon a adăugat faptul că Anatolie nu a dat nici un semn că a abandonat ambiţiile sale.[1447] Dacă episcopul ar face acest lucru şi să arate că este gata să fie conform Dreptului Canonic, Leon va fi gata să îl accepte ca pe un coleg al său.[1448]

Efectul aceste mustrări deschise a fost imediat şi în cursul lui mai a sosit o scrisoare de la Anatolie,[1449] care într-o oarecare măsură a răspuns mulţumitor cererii papei. Anatolie a început prin a îl asigura pe Leon de neliniştea simţită de motivul încetării scrisorilor de la Scaunul Roman, care a fost crescută de faptul că scaunul a continuat corespondenţa cu alţii.[1450] Dar imediat ce împăratul i-a arătat scrisoarea lui Leon,[1451] el s-a grăbit să împlinească dorinţele lui Leon. El a continuat să spună că după ce Aetius a dat mulţumire[1452] a fost restaurat şi că Andrei care a fost promovat, nu pentru sine ci în virtutea rangului său, a fost excomunicat dimpreună cu alţi adversari al lui Flavian şi susţinători ai lui Eutihie, deşi ei au dat satisfacţie prin subscrierea la scrisoarea lui Leon.[1453] Prin urmare el a sperat

---

[1435] Nimic nu arată care au fost aceste acuze. Am putea crede că toată afacerea a apărut dintr-o diferenţă personală dintre Anatolie şi fostul lui arhidiacon.

[1436] Ep. 126, JK 502, datată pe 9 ianuarie 454.

[1437] Ibid., " compressis errantium motibus .. . Juvenali ad sacerdotii sui sedem tandem licuit, non iam resultante populo, sed desiderante, remeare."

[1438] Ibid., ""adhuc apud Aegyptum caligo residet."

[1439] Bp. 127, JK 503, datată pe 10 ianuarie 454. Cu această ocazie Loen i-a răspuns scrisorii lui Iulian imediat ce a sosit (ibid., 1). Este posobil că a doua scrisoarea a împăratului a ajuns a el cu acelaşi postaş.

[1440] Ep. 127, 1, "sedis suae privilegia, paternae antiquitatis exemplo, iuxta canonum illibata iura possideat." Evident că Leon face aluzie la Sinodul de la Niceea canonul 6 şi Sinodul de la Calcedin canonul 28.

[1441] Ibid., 2, "ne vel apud nos vel apud Orientales nascatur ex hac parte diversitas.'"

[1442] Ibid., 3, "cum maxime omnibus innotescere debuisset (sc. Anatolius) improbum a nobis ambitum notatum fuisse.'"

[1443] Ibid. " Aetium ... gratulamur, cognitione habita, in omnibus fuisse purgatum."

[1444] Ibid., "'interveniens pro Anatolio episcopo, ut nostri illi animi gratia praebeatur, quoniam correctionem eius promittit et in omnibus se satisfacturum esse quae ad fidei observantiam pertinent pollicetur.

[1445] Ep. 128, JK 504, datată pe 9 martie 454. Trebuie să ne aducem aminte că Marcian a presat pentru un astfel de gest din partea lui Leon încă de la finalul anului atencedent.

[1446] i. e. Ep. 106, JK 483.

[1447] Ibid., "nihil de ambitionis poenitudine voluerit profiteri."

[1448] Ibid., "in omnibus quae sunt Domino placitura consortium eius amplectar."

[1449]Inter Leon. Epp., Nos. 132. P.L. 54, 1082. Grumel, Regestes, Nr. 133, care atribuie scrisoarea lui mai 454. The Ballerini, ad loc. Sugerează că textul latin este o vesiune oferită de însuşi Anatolie.

[1450] Ibid., 1, ""'maxime cum mihi, quae scripta essent a vobis aliis, ostenderentur epistolae," e.g. Ep. 119, JK 495.

[1451] ie. Ep. 128, JK 504. Se pare că Anatolie a făcut ceea ce a făcut sub presiune.

[1452] Ibid., 2, "omne quod episcopi nostri est modeste faciens ipse responsum." Din nou acest lucru sugerează că diferenţa dintre Aetius şi episcopul lui era una de natură personală. Pasajul este evident corupt.

[1453] Ibid. Anatolie se referă probabil la aderarea la "Tom" din noiembrie 450.

să primească o scrisoare de la Leon imediat ce semnul rupturii s-a vindecat. În cele din urmă s-a referit la controversatul canon 28.

El a scris că "greşeala nu este a mea care din primele zile am fost smerit şi modest. Au fost clericii din biserica Constantinopolului care au fost dornici de această propunere şi au fost susţinuţi de mai toţi episcopii provinciilor care au fost de acord cu ei: deşi chiar şi validarea actelor lor şi confirmarea lor a fost rezervată deplin binecuvântatei tale autorităţi.[1454]"

A fost o scrisoare ingenioasă bine compusă atentă la susceptibilităţile Scaunului Roman. Totuşi conţinea cu greu cel mai relevant fapt, cum că canonul 28 era în tot sensul aplicat şi că absenţa aprobării romane nu mai făcea nici o diferenţă. Este improbabil că scrisoarea a reuşit să îl înşele pe unul atât de versat ca Leon, totuşi a primit de la el un răspuns generos.[1455] El a arătat că el ar fi avut aceiaşi încredere în zelul lui Anatolie pentru păstrarea Credinţei Ortodoxe şi pentru păstrarea disciplinei niceene după cum a fost cuprinsă în învăţătura lui Ioan (Hrisostom), în autoritatea lui Atticus, în zelul lui Proclu şi în credinţa lui Flavian dacă nu ar fi fost făcute mai multe încercări de a încălca canoanele niceene. Aşa că atunci când nu a primit nici un răspuns a fost vina lui Anatolie că a încetat corespondenţa.[1456] Totuşi el acum se bucură că prin intervenţia împăratului ruptura s-a vindecat. Cu privire la cazul lui Aetius şi Andrei, în timp ce se bucură că primul a fost restaurat la favoruri el a sugerat că acum Andrei a fost scos din oficiul de arhidiacon, dimpreună cu Eufrate care a fost unul dintre acuzatorii lui Flavian, aşa că Anatolie trebuie să îi facă preoţi, dacă prezintă o respingere scrisă a nestorianismului şi eutihismului şi că acelaşi lucru trebuie să fie făcut şi cu alţii care au căzut în eroare.[1457]

Referindu-se la explicarea lui Anatolie cu privire la canonul 28, Leon a sugerat că propunerea nu putea fi făcută fără aprobarea lui Anatolie, dar a afirmat că este mulţumit că Anatolie s-a opus ei.[1458]

El a scris "fie ca limitele să fie de ajuns cu privire la prevederile canoanelor aprobate de definiţia Sfinţilor Părinţi." El a terminat încurajându-l pe Anatolie să coopereze cu Iulian şi să se arate pe sine gardian al canoanelor de la Niceea de care depindea securitatea păcii Bisericii.

Scrisoarea este cât se poate de semnificativă cu privire la atitudinea Scaunului Roman cu privire la chestiunea legăturii dintre „bisericile mai mari" ale estului. Din acest punct de vedere cuvântul final a fost rostit la Niceea şi canoanele lui reprezentau un standard nealterat. Totuşi o astfel de poziţie a fost la fel de imposibilă în practică la fel de iraţională şi în teorie şi deşi Leon însuşi s-a simţit obligat conştient să o menţină, succesorii lui s-au văzut obligaţi să găsească o cale de a ieşii din impas dacă nu voiau să ajungă deplin neajutoraţi cu privire la a mai fi în legătură cu realitatea.

Imediat după preceptul ascultării lui Anatolie a sosit mult aşteptata scrisoare de la Proterius al Alexandriei.[1459] A fost adusă de Nestorie, un episcop egiptean care era un susţinător al sinodului şi a fost însoţită de o scrisoare de acoperire la de Marcian. În răspunsul său[1460] Leon s-a bucurat de asigurările pe care le-a dat Proterius despre ortodoxia lui. Cu privire la atitudinea monofiziţilor egipteni faţă de Tom, papa a insistat că nu conţinea o nouă doctrină şi că o examinare grijulie a scrisorilor lui Atanasie, Teofil şi Chiril vor arăta acest lucru adevărat.[1461] Cu privire la privilegiile Scaunului Alexandriei Leon a declarat că nu era gata să le permită suspendarea[1462] şi că episcopii egipteni trebuiau să

[1454] Ep. 132, 4, ""nullam esse culpam in me, homine qui semper otium et quietem in humilitate me continens ab ineunte mea aetate dilexerim, sed Constantinopolitanae ecclesiae reverentissimus clerus est, qui hoc habuit studium et istarum partium religiosissimi sacerdotes qui in hoc fuere concordes et sibi pariter concordes; cum et sic gestorum vis omnis et confirmatio auctoritati vestrae beatitudinis fuerit reservata." Este cât se poate de îndoilenic că Anatolie a fost total sincer când a scris aceste rânduri.

[1455] Ep. 135, JK 509, datată pe 29 mai 454.

[1456] Ibid., t. Ad quas (sc. litteras meas) cum non rescriberes, ipse te a colloquii mei consortio separasti.""

[1457] Această cerinţă reflecă lipsa de importană relativă a preoţiei comparate cu diaconatul în acele vremuri.

[1458] Ibid., 3. 'Sed gratum mihi, frater charissime, est, quod dilectio tua id profitetur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit." Leon este generos să ascundă orice îndoieli ar fi avut cu privire la sinceritatea lui Anatilie. Totuşi se pare că el a citit mai mult decât este justificabil în scrisoarea lui Anatolie.

[1459] S-a referit la scrisoarea lui Iulian din anul 453 la care Leon a răspuns în Ep. 127, JK 503.

[1460] Ep. 129, JK 505, datată pe 10 martie 454.

[1461] Ibid., 2, "nullam illis vel tenuem occasionem demus, qua Nestoriano nos sensui congruere mentiantur." Scrierile pe care le menţionează aici sunt aceleaşi la care se referă în Ep. 117, 3, JK 493.

[1462] Ibid., 3. "Per omnia igitur et in fidei regula et in observantia disciplinae, vetustatis norma servetur .. . ut prosit Alexandrinae ecclesiae quod improbae quorumdam ambitioni, servato veterum privilegiorum iure, sollicitus obviavi, et metropolitanis omnibus illaesam manere volui dignitatem, sicut ex epistolarum mearum, quas ad sanctam synodum, vel ad Christianissimum principem, sive ad Constantinopolitanum episcopum misi, tenore cognosces." Norma este evident Sinodul de la Niceea canonul 6 abitio Sinodul de la Calcedon canonul 28. Trebuie

îl asculte pe Proterius ori de câte ori el emitea nevoi întrunirii unui sinod general.[1463] Răspunzând împăratului,[1464] Leon a menţionat asigurările date de Proterius şi a făcut aluzie la obiecţiile care au fost ridicate aşa numitului „nestorianism" al „Tomului" pe care el le-a imaginat ca fiind datorate circulaţiei unei redări false.[1465] El a cerut ca să fie date mai multe instrucţii lui Iulian pentru a pregătii o versiune nouă şi acurată grecească şi să fie trimisă Scaunului din Alexandria cu pecete imperială.[1466]

Cu acelaşi postaş Leon a trimis instrucţii despre aceste lucruri lui Iulian,[1467] care au inclus copii ale scrisorilor trimise împăratului şi lui Proterius.[1468] În ultima parte a scrisorii el a făcut aluzie din nou la o chestiune care deja a ridicat-o[1469] adică a sărbătoririi corecte a Paştelui în anul 455, o problemă care, datorită poziţiei delicate a situaţiei ecclesiae s-a dovedit de mai mare importanţă decât de obicei.

Pe bună dreptate putem să concludem că relaţiile Scaunului Roman cu „bisericile mai mari" ale estului în perioada care a urmat sinodului de la Calcedon reoferindu-se la o scrisoare adresată de Leon lui Iuvenalie a Ierusalimului în ultima parte a acelui an.[1470]

Această scrisoare este preocupată în special cu subiectul doctrinei şi reproduce argumentele în favoarea hristologiei diofizite care am remarcat-o deja în alte locuri, în special cu privire la apelul pe care Leon îl face la locurile sfinte ale Palestinei ca evidenţă a umanităţii Domnului.[1471] În general este o apărare a punctului de vedere al Tomului la care se poate spune că se referă Iuvenalie într-o scrisoarea mai timpurie.[1472]

Domnia lui Marcian se apropia de final. Pulcheria a trecut în lumea drepţilor şi bătrânul şi singuraticul împărat putea să privească cu mulţumire măsurile de succes care au reînnoit eforturile de a menţine unitatea ecclesială a imperiului. Dar puterile lui care au produs o schismă, deşi suprimate, erau încă active şi păreau triviale faţă de a fixa Sărbătoarea Pascală care era suficientă de a arăta ruptura crescândă dintre bisericile din est şi Scaunul Apostolic al vestului. Interesul special al chestiunii pascale a apărut în timpul pontificatului lui Leon, care ne va preocupa imediat fiindcă arată capacitatea lui de a aborda problema delicată a întâlnirii dintre pretenţiile principiului ecumenic şi obiceiul roman.

CAPITOLUL 15

LEON ŞI BISERICILE DIN EST. 7

CHESTIUNEA PASCALĂ

Problema de a afirma data corectă pentru sărbătorirea Paştelui în anul 455 nu era una nouă cu privire la Scaunul Roman şi nu a fost de fapt prima dată când chestiunea s-a ridicat în timpul pontificatului lui Leon. De fapt s-a ridicat încă de vreme în anul 444 şi a format subiectul scrisorilor adresate de el lui Chiril al Alexandriei[1473] şi unul adresat sufraganilor lui Paschasinus, episcop de Lilybaeum în Sicilia.[1474]

---

să remarcăm că Leon implică faptul că Proterius este un somplu mitropolit; dar trebuie să ne reamintim că dincolo de Scaunul din Alexandria, în acest moment nu existau alte scaune mitropolitane în Egipt. Scrisorile la care se face rerinţă acum sunt Epp. 114, 115 and 106, JK 490, 491 şi 483.

[1463] Ep. 129, 3, "cum ratio causae alicuius exegerit, ad charitatem tuam convenire non differant." Din moment ce Dioscor era încă în viaţă, opoziţia „monofizită" l-a tratat pe Proterie ca un intrus.

[1464] Ep. 130, JK 506, de aceiaşi dată ca mai sus.

[1465] Ibid., 3, ""epistolam meam .. . falsasse perhibetur, ut commutatis quibusdam verbis vel syllabis, receptorem me Nestoriani erroris assereret.""

[1466] Ibid., "in Graecum sermonem iubeatis integre diligenterque translatam, per idoneum perlatorem sub vestri signaculi impressione deferri."

[1467] Ep. 131, JK 507, cu aceiaşi dată ca mai sus.

[1468] Epp. 129, 130, JK 505, 506.

[1469] Epp. 121, 122, JK 497, 498, datată ambele pe 15 iunie 453.

[1470] Ep. 139, JK 514, datată pe 4 septembrie 454. Ad loc a lui Ballerini atrage atenţia la tendinţa „eutihiană" a vesiunii greceşti.

[1471] Cf. Ep, 123, JK 499.

[1472] Ibid., 4, 1; "scripta mea ad sanctae memoriae Flavianum data, quorum mentionem ipse fecisti."

[1473] Existenţa acestei scrisori poate fi dedusă din Inter Leon. Epp., No. 3, P.L. 54, 606. Documentul dat în P.L. 54, 601, JK 400, are replica lui Chiril. Krusch, Studien z. christ.-mittelalt. Chronologie, p. 345, n. 1, arată că este un fals de mai apoi de origine vestică.

[1474] JK 401. Existenţa lui poate să fie dedusă de mai sus. Paschsinus mai apoi a condus legaţia romană la Constantinopol în anul 451 şi a făcut o parte importantă din dezbaterile de la Calcedon. Se vedea mai sus cap. 12 şi 13.

Încă de la sinodul de la Niceea, ca o parte a poliţei generale a împăratului Constantin de a stabilii uniformitate doctrinară şi disciplinară în tot imperiul, s-a făcut o încercare de a asigura ţinerea universală a Paştelui în aceiaşi zi, dar în pofida la toate aceste divergenţele de calcul au rămas, în special în modul de calcul de la Roma şi cel al Scaunului din Alexandria.[1475] La vremea lui Leon unele dintre aceste diferenţe a schimbată, totuşi faptul că Scaunul Roman a continuat să insiste pe 22 martie şi 21 aprilie ca limita extremă a incidenţei pentru sărbătoarea pascală, ca fiind împotriva celei de le 22 şi 25 aprilie fixate de Scaunul din Alexandria[1476] care în mod singular implica dificultate, dacă data prescrisă de Alexandria se întâmpla să cadă dincolo de limitele recunoscute la Roma.

Anul 444 a fost o astfel de ocazie. Aceasta fiindcă în acel an Chiril al Alexandriei a dat notă că data corectă este 23 aprilie[1477] şi în ciuda curiozităţii lui Leon[1478] care a continuat să insiste că numai aceasta este ziua cuvenită. Acest lucru a fost o provocare directă a principiului roman că 21 aprilie a fost ultima dată posibilă pentru sărbătorirea praznicului. Totuşi încă din această perioadă se credea în general în Roma şi în alte locuri că în virtutea deciziilor de la Niceea, Scaunul din Alexandria era în posesia unui drept prescriptiv cu privire la problemă şi că în consecinţă rânduiala lui nu putea să fie uşor trecută cu vederea, Scaunul Roman fiind nevoit să procedeze cu multă grijă. Pentru acest motiv Leon a scris pentru a cere sfatul lui Paschasinus[1479] care din cauza alierii lui canonice cu Scaunul Roman şi a familiarizării lui cu viziunea estică era de aşteptat să fie capabil mai mult decât orice să găsească o cale de ieşire din impas.

În răspunsul său[1480] Paschasinus a arătat că data prescrisă de Scaunul Alexandriei, adică 23 aprilie a apărut din faptul că anul în chestiune, 444, a fost recunoscut ca fiind unul „embolic."[1481] În susţinerea acestei convingeri că data alexandrină era corectă el a menționat o divergenţă similară care a avut loc în anul 417 în pontificatul lui Zosima când în ciuda faptului că Scaunul Alexandriei a indicat 22 aprilie ca data ce trebuie să fie ținută, 25 martie a fost ținută la Roma şi în toată provincia romană ecclesială.[1482] Totuşi în acea zi o dovadă a corectitudinii datei alexandrine a fost oferită de eşecul izvorului baptismal din oraşul Meltina pe 24 martie aşa că botezurile au fost amânate până pe 21 aprilie, după cum spunea Paschasinus când au izvorât apă spontan.[1483]

Rezultatul a fost că în acel an Leon a decis să abandoneze data romană şi să accepte pe cea prescrisă de Scaunul din Alexandria după cum aflăm de la Prosper care a justificat decizia spunând:

"data nu a fost incorectă din moment ce în acel an patima Domnului a căzut pe 21 aprilie."[1484]

Nouă ani mai târziu s-a iscat o dificultate de aceiaşi natură. În ciuda eforturile determinante ale lui Leon de a aduce la zi ciclul pascal[1485] cu scopul de a evita discrepanţele serioase pe viitor, cauza discrepanţei esenţiale a rămas,

---

[1475] Detaliile modului de calculare sunt date mai jos în nota adiţională *Istoria timpurile a controversaei pascale.*

[1476] Leon se referă la aceste date în Ep. 121, 2, "Siquidem ab undecimo kalendarum Aprilium, usque in undecimum kalendarum Maiarum, legitimum spatium sit praefixum, intra quod omnium varietatum neces- sitas concluditur: nec tardius." Această trade era ţi nută la Roma ca fiind de origine petrină.

[1477] Inter Leon. Epp., Fragmentum, P.L. 54, 601. bremus kal. IX Maii.

[1478] Cf. Inter. Leon. Epp., No.3, 1. P.L. "Simul Pascha cele- 54, 606. "Quod Alexandrinae ecclesiae antistite beatitudini vestrae rescriptum est."

[1479] Ibid. ab "Iubere dignata est corona vestra, ut quid paschalis supputationis veritas anni post hunc futuri haberet, sacrosanctis auribus vestris exiguitas mea intimaret."

[1480] Inter Leon. Epp., No.3. P.L. 54, 606.

[1481] Termenul de "embolic" (ibid., "'anni embolismi"), era aplicată unu am care cerea intercalarea unei luni adiţionale cu scopul de a ajusta diferenţa dintre calenadarul lunar şi solar. Problema introducerii intercalării a devenit cauză la şi mai multă divergenţă dintre modurile de calcul. Cf. Duchesne, La question de la Padque au concile de Nicée in Revue des questions historiques (1880), p. 17, şi nota adiţională la acest capitol.

[1482] Care a curpins bisericile de pe insula din Sicilia.

[1483] Datele menţionate aici menţionează miezonoptica pascală în fiecare caz. Paschsinus ibid., 3, concludes, "'evidenti ergo miraculo claruit Occidentalium partium fuisse errorem."

[1484] Chronicon, sub ann. 444, M.G.H., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 479; cf. Leo, Ep. 121, 2, JK 497. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 460 sugerează că Prosper a acţionat ca secretarul lui Leon în corespondenţa despre acest subiect. Cf. Beda, De ratione temporum, 43. P.L. 90, 483.

[1485] Liber Pasch., a.v. 447. pp. 501-10. M.G.H., Vol. IX. Chron. min., Vol. I, pp. 501-10. Încercarea s-a voit o armonizare a ciclului pascal roman de 84 de ani cu ciclul alexandrin de 19. Cf. Krusch, op. cit., pp. 116f.

adică folosinţa Romei ca o bază pentru calcularea diferită de cea obţinută la Alexandria.[1486] Astfel pentru anul 445 calculul alexandrin a prescris 24 aprilie în timp ce cel roman a dat 17 aprilie.[1487]

Evident că Leon şi-a dat seama de această dificultate de mai înainte şi dându-şi seama de această dacă că nici justificarea dată în 444 nu poate să fie folosită cu scopul de a scuza pentru o dată atât de departe din limitele romane (21 aprilie) ca 25 aprilie, el i-a scris din nou lui Paschasinus despre acest subiect.[1488]

El spune că "din moment ce eşti foarte familiar cu metoda calculului sărbătorii pascale, cred că este bine să faci o investigaţie serioasă (la Constantinopol) cu privire la un punct pe care l-am găsit cu stupoare în calculul lui Teofil şi să îl discutăm cu oamenii care sunt familiari cu calculul şi metoda lui: adică în ce zi trebuie să fie ţinută învierea Domnului după patru ani de acum înainte."[1489]

Răspunsul lu Paschasinus nu a fost păstrat, dar probabil că fiind susţinut de sfatul lui cunoscut cu o ocazie înainte a sugerat că a fost favorabil datei alexandrine.

Evident că Leon nu a fost mulţumit cu sfatul sufraganului lui, fiindcă după doi ani a scris despre acest subiect; de această dată lui Proterius din Alexandria.[1490] Mai mult, el a căutat cooperarea împăratului[1491] şi a menţionat că în vederea variaţiei cu care data Paştilor era subiect şi a importanţei unei păziri uniforme a festivalului în toată Biserica, Sinodul de la Niceea a căutat să evite ocazia erorii prin autorizarea Scaunului din Alexandria de a îşi asuma o responsabilitate totală cu privire la această temă şi să informeze Scaunul Apostolic de data corectă pentru ca informaţia să fie dată mai de parte bisericile mai izolate printr-o scrisoare de la acel scaun.[1492]

Mai apoi el a continuat să explice că după ciclul Pascal al lui Teofil al Alexandriei[1493] Paştele anului 76 a fost prefixat pe 24 aprilie pentru care dată nu a fost găsit nici un precedent, în timp ce după alţii (ciclul roman) a fost determinat pe 17 aprilie. După ce a menţionat limitele prescrise de obiceiul roman, el a admis că 22 şi 23 aprilie putea să fie justificat pe temeiul că în aceste cazuri comemorarea Patimii nu putea trece de limite şi concluzionând că ţinerea Paştelui pe 24 aprilie era „o eroare nevoită şi evidentă." Prin urmare el i-a cerut împăratului să investigheze problema de egipteni şi de alţi experţi, în vederea eliminării oricăror îndoieli în acest sens şi "pentru ca o recunoaştere generală să fie ţinută în acea zi care nu abandonează rânduielile părinţilor şi nici nu îşi depăşeşte limitele."[1494] El a concluzionat cu sugestia a Marcian să trimită un raport imediat cu privire la ce concluzie au ajuns experţii.

Cu aceiaşi ocazie Leon i-a scris lui Iulian[1495] informându-l despre cererea pe care el a adresat-o împăratului şi repetând opinia lui că calculul alexandrin era greşit. El şi-a exprimat interesul că în cele din urmă adoptarea datei disputate să fie atribuită convenienţei sau neglijenţei[1496] lui şi a cerut ca Iulian să coopereze cu împăratul pentru corectarea erorii. Totuşi dintr-un motiv sau altul împăratul a întârziat să i-a acţiune şi numai în următorul decembrie

---

1486 A se vedea Nota adiţională a cercurilor în folosinţă.

1487 Ep. 88, 4, JK 468, datată pe 14 iunie, a.v. 451, "quarto (sc. anno) sanctae memoriae Theophilus (octavo) kalendas Maii constituit observandum: quod regula ecclesiastica penitus invenimus alienum; in nostris autem paschalibus cyclis, quod bene nosse dignaris, decimo quinto kalend. Maii eiusdem anni Pascha celebrandum esse sit scriptum."

1488 Ep. 88, JK 468. În prima parte a scrisorii el îl infromează pe Paschasinus de natura ereziei eutihiene.

1489 Ibid., 4. "'Ilud quoque curae tuae credimus iniungendum, ut quia ratio paschalis festi experientiam tuam non latet, de eo quod in Theophili annotatione invenimus, quodque nos permovet, diligentius inquiras illic, atque pertractes habere peritiam: dies sit tenendus."

1490 Numai răspunsul lui Proteriua a fost păstrat.

1491 Ep. 121, JK 497, datată pe 15 iunie 453.

1492 Ibid., "ita tamen est lunaris cursus conditione ut plerumque sacratissimae diei ambigua occurrat electio, et ex hoc fiat plerumque quod non licet, ut non simul omnis ecclesia, quod non nisi unum esse oportet, observet. mutabile, Studuerunt itaque sancti Patres occasionem huius erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino episcopo delegantes (quoniam apud Aegyptios huius supputationis antiquitus tradita esse sedi videbatur peritia) per quem, quotannis dies praedictae solemnitatis apostolicae iudicaretur, cuius scriptis ad longinquiores ecclesias indicium generale percurreret." Despre natura deciziilor luate la sinodul de la Niceea cu privire la data Paştelui a se vedea Nota adiţională.

1493 Despre ciclul pascal a lui Teofil a se vedea nota adiţională.

1494 Ep. 121, 3, "ut in eum diem generalis observantia dirigatur, qui nec paternarum constitutionum normam relinquat, nec ultra praefixos terminos evagetur."

1495 Eb. 122, JK 498, aceiaşi dată ca mai sus.

1496 Ibid., "ut eos qui huius supputationis perfectam videntur habere Nnotitiam, in unum iubeat convenire et diligenter inquirere: ne forte haec definitio teneatur, et hic excessus, qui prioribus videtur repugnare temporibus, nostrae conniventiae vel negligentiae deputetur, et fiat in nostris diebus quod nunquam ante praesumptum est.' În aceiaşi scrisoare către Poroterius, Leon pare că sugerează că data prescirsă de Scauul Alexandrin trebuie să fi apărut dintr-o corupţie a textului tablei pascale a lui Teofil. Cf. Inter Leon. Epp., No. 133, P.L. 1085, "Sed forte, sicut tua sanctitas scribit, mendosi codicis aut librarii error 1; est, et propterea nos oporteret diem sanctae illius festivitatis transferre, quod absit."

când Leon a auzit de la el spunând-i că investigaţia chestiunii a fost încredinţată Scaunului din Alexandria. Papa i-a scris şi l-a informat pe Iulian de acest fapt.[1497] Totuşi în mare scrisoarea promisă de Proterius[1498] a sosit dar nu conţinea nici o menţiune despre această problemă.[1499] Din nou Leon i-a scris lui Iulian[1500] îndemnându-l să se grăbească, "fiindcă vine ziua în care trebuie să ştim la ce dată să introducem scrisorile de instrucţie."[1501]

Numai pe 15 aprilie împăratul Marcian l-a informat pe Leon că a trimis un oficial de stat din Alexandria cu instrucţii să îl sfătuiască pe Proterius cu privire la eroarea care se credea că există în ciclul lui Teofil, susţinând că papa să fie notificat imediat ce se va cunoaşte rezultatul. Această scrisoare nu este prea băgată în seamă.[1502]

Dar când în luna următoare notificarea promisă a venit, nu avea semnătura împăratului ci a episcopului de Alexandria.[1503] A fost o comunicare lungă făcută de un expert în matematică şi cronologie, al cărui scop a fost de a explica şi justifica modul alexandrin de calculare. Autorul nu a menţionat niciunde data romană, deşi se pare că se referă la ea când condamnă toate ciclurile pascale nealexandrine ca "bazate pe înţelepciunea îndoielnică şi slabă a păgânilor."[1504]

Problema la ce dată a prescris biserica romană pur şi simplu nu a apărut la Scaunul din Alexandria. Pentru Proterius verdictul ciclului lui Teofil a fost final.

Totuşi în ciuda faptului că verdictul a venit împotriva datei susţinute de Scaunul Roman, Leon a ajuns la concluzia că în interesul păcii şi a păstrării uniforme în toată Biserica cursul firesc este să adopte să renunţe. Prin urmare i-a adresat o scrisoare împăratului[1505] spunându-i că deşi nu era convins de argumentul avansat de Scaunul din Alexandria în favoarea datei indicate de ciclul pascal al lui Teofil, totuşi pentru unitate el a fost gata să fie de acord cu ţinerea Paştelui în acea zi în anul următor.[1506] Prin urmare au fost transmise scrisori de notificare[1507] bisericilor vestice în care Leon a luat ocazia de a nara cursul recent ale evenimentelor şi explicând motivele care l-au făcut să adopte data alexandrină. Imediat după acest lucru el l-a informat pe împărat[1508] că în conformitate cu rescriptul lui,[1509] bisericile vestice nu au fost notificate cu data care trebuie să fie ţinută.

Este probabil că însuşi Leon care credea că în virtutea deciziilor de la Niceea, Scaunul din Alexandria avea dreptul de a determina data pascală[1510] şi care a fost serios preocupată de faptul că adoptarea rânduielii scaunului implica admiterea că ciclul roman a fost fără dependenţă. Totuşi în unele cercuri o astfel de concesie faţă de superioritatea estică era extrem de iritantă. Probabil a vorbit pentru tot vestul când a spus:

"în acelaşi an Paştele Domnului a fost sărbătorit pe 14 aprilie din cauza determinării neclintite a episcopului de la Alexandria, cu care toţi esticii spun că sunt de acord: totuşi sfântul papă Leon a susţinut că trebuie să fie ţinută

[1497] Ep. 127, JK 503, datată pe 9 ianuarie 454.

[1498] A fost promisă de Iulian şi Leon menţionează că aştepta sosirea ei.

[1499] Posibil că Proterius nu a auzit de problemă de la împărat la vremea când a compus scrisoarea la care se referă Leon în Ep. 129, 1, JK 505. Faptul că în răspunsul lui Leon nu o menţionează, se poate datora unei rezerve de tact din partea lui, fiindcă avea impresia că era deja *sub iudice*.

[1500] Ep. 131, JK 507, datată pe 10 martie 454.

[1501] Ibid., 2, "quoniam imminent dies ut nosse possimus quam diem formatis ascribere debeamus." "'(litterae) formatae " în acest caz sunt notificări evident oficiale trimise de Biserica Romană altor scaune vestice, obicei la care Leon face aluzie în Ep. 121, 1, JK 497 şi Ep. 96, JK 477 adresată scaunului din Arles fiind un exemplu tipic. Scrisoarea prescrie data paştetului în anul 452. Cf. Conc. Arel. I, Canon 1; Petavius, De doctrina temporum, 1, app., p. 502; Kirch, Fontes, Nos. 368, 792. Cf. Ep. 138, JK 512.

[1502] Ep. 134, 3, JK 508, datată pe 15 aprilie 454.

[1503] Inter Leon. Epp., No. 133, P.L. 54, 1084. Textul prezent este o vesiune din secolul II latină făcută de Dionisie Exigul. Cf. Krusch, op. cit., p. 267. Proterius însuşi spune că ibid., 9, pentru a evita orice posibilă greşeală în redarea lor în latină el a trimis scrisoarea în textul grec original. Interestul lui ei a fost confirmat de cronologi aşa că o traducere latină a fost făcută la vremea lui Leon care s-a pierdut cu uşurinţă. Krusch, op. cit., pp. 269ff dă a ediţie critică a scrisorii.

[1504] Ibid., 7, " non iuxta Iudaeorum nunc indoctas atque ineptas actiones, neque secundum exterorum putativam fictamque prudentiam sed secundum gratiam Spiritus sancti instituti."

[1505] Ep. 137, JK 511, datată pe 29 mari 454. Beda, De ratione temporum, 44. P.L. 90, 484, susţine că Leon de fapt i-a scris şi lui Proterius.

[1506] Ibid., 1. "Litteras . . . Proterii . . . me accepisse significo, quibus apud pietatem vestram de mea consensione respondi, non quia hoc ratio manifesta docuerit, sed quia unitatis, quam maxime custodimus, cura persuaserit."

[1507] Eg. Ep. 138, JK 512, datată pe 12 iulie 455. Jaffé-Kalten- brunner, Regesta, Vol. I, p. 71, adresată bisericilor din Britania, care nu a supravieţuit.

[1508] Ep. 142, JK 517, datată pe 13 martie 455.

[1509] Ep. 138. "'Quo rescribente, octavo kalendas Maias definitus est dies. Este clar din această scrisoare că era vorba de Proterius. Inter Leon. Epp., No. 133, care a fost susţinută de un rescript imperial.

[1510] A se vedea Ep. 121, 1, JK 497.

data de 17 aprilie. Încă mai supravieţuiesc unele scrisori ale sale adresate excelenţei sale împăratul Marcian care justificarea adevărului a fost investigată din care Biserica Ortodoxă poate să învețe că acest punct de vedere a fost ascuns intereselor unității şi păcii mai mult fiindcă a fost demonstrat ca fiind adevărat şi care nu mai trebuie să fie urmată de aici înainte fiindcă fiind cauza acestui rău moral va pierde forţa pentru totdeauna."[1511]

Istoria subsecventă a controversei pascale[1512] arată că de fapt Prosper şi susţinătorii lui vestici au greşit şi că Leon adoptând data alexandrină a avut dreptate şi făcând aşa a prevestit vremea când vestul şi estul au recunoscut superioritatea principiilor matematice alexandrine. Un om cu inimă mai mică decât Leon ar fi putut cu uşurinţă să facă toată chestiunea cauza unei schisme de durată.

Notă adiţională

ISTORIA TRIMPURILE A CONTROVERSE PASCALE[1513]

În absenţa unei direcţii evidente este rezonabil să presupunem că creştinii cel puţin în primele două generaţii au continuat să păstreze o comemorare anuală a Patimii şi Învierii în aceiaşi dată ca Paştele sinagogii iudaice.[1514] În primul rând nu a fost nici o chestiune de a decide când trebuie să fie ţinută sărbătoarea din moment ce data a fost predeterminată de calculul iudaic.[1515] Fără nici o îndoială creştinii din acele vremuri vor marca obiceiul lor prin anumite rituri specific creştine, dar din ele nu putea să fie nici un fel de alternativă a sărbătoririi pe 14 nisan.[1516]

Totuşi a existat o consideraţie care mai de vreme sau mai târziu trebuie să fie luată în considerare, adică evidenţa din Evanghelii a Învierii care a avut loc „în prima zi a săptămânii,"[1517] şi în acele comunități unde elementul păgân a fost majoritar şi influenţa tradiţiei iudaice a fost proporţional mai puţin puternică, lucru simţit natural care duce la concluzia că trebuie să fie luată în considerare ziua menţionată de datele Noului Testament, mai mult decât cea prescrisă de Vechiul Testament. Prin urmare în bisericile neiudaice practica de a ţine nu pe 14 nisan ci duminica imediat următoare au început să câştige teren. Se pare că această schimbare s-a simţit cunoscută în vest undeva mai înainte de mijlocul secolului al II-lea şi a fost introdusă în biserica romană încă din timpul pontificatului lui Xystus I.[1518] De fapt această practică a devenit repede generală în vest în cursul acelui secol că mult după încheierea lui primul obicei a fost privit ca excepţional şi acele biserici care au continuat să îl ţine au fost stigmatizate ca „quartodeciman."[1519]

[1511] Chronicon, sub ann., A.D. 455. Vol. I, p. 484. M.G.H., Vol. IX; Chron. min., "'Eodem anno Pascha Dominicum die VIII kal. Maas celebratum est pertinaci intentione Orientales consentiendum putarunt; Alexandrini cum s. episcopi, cui omnes papa Leo XV kal. Mai potius observandum protestaretur in quo nec in ratione plenilunii nec in primi mensis limite fuisset erratum. Exstant eiusdem papae epistolae ad clementissimum principem Marcianum datae, quibus ratio veritatis sollicitate evidenterque patefacta est, et quibus ecclesia catholica instrui potest, quod haec persuasio studio unitatis et pacis tolerata sit potius quam probata, numquam deinceps imitanda, ut, quae exitialem attulit offensionem, omnem in perpetuum perdat auctoritatem." Scrisorile adresate lui Marcian care care se referă Prosper sunt evident Epp. 121, 134, 137 şi 142.

[1512] A se vedea nota adiţională.

[1513] Autoritățile principale moderne despre chestiunea pascală sunt Krusch, Studien zur christl.-mittelalt. Chronologie, Leipzig (1880). Schmid, Der Osterfestberechnung in der abendlandischen Kirche, Freiburg in B. (1908). Schwartz, Christliche und jüdische Ostertafeln in Abh. d. Gott. Ges. d. Wiss. phil. hist. Kl. N.F., Vol. VIII, pt. 6 (1905). Schwartz a arătat că sunt temeiuri pentru disputarea viziunii emise de Krusch cu privire la datele arătată în tabla pascală în calendarul filocalian din anul 354 şi în lista datelor în care Paştele a fost sărbătorit între 312-411 ol. IX, p.62. în M.G.H., Auct. antiqu., Krusch, pp. 64ff., care chestionează că datele dintre 312-342 înseamnă că Paştele a fost de fapt în timp ce între 343-345 355-411 şi au fost date numite dar neţinute cu rezultatul că majoritatea cazurilor credeau că au scaunul alexandriei a dat loc datei romane. Schwartz, pp. 50ff., pe de altă parte arată că discrepanţele se datorează concesiilor din partea Scaunului Roman chiar şi în secolul al patrulea. Pentru rolul jucat de Sinodul de la Niceea a se vedea Duchesne, Revue des questions hist., ol. XXVIII (1880), pp. 1-42. Viziuniile lui sunt luate în textul notei adiţionale.

[1514] Rânduielile care guvernau ţinerea Paştelui iudaic în primul secol se bazau pe Ieşire 12, 1-6.

[1515] Calendarul iudaic a fost în acest moment de origine babiloniană cel puţin cu privire la numele lunilor prin urmare prima lună a anului se numea Nisan.

[1516] Lunile erau lunare aşa că prima lună coincidea cu „luna nouă."

[1517] Marcu 16, 2.

[1518] Irineu, cit. ap. Eusebius, H.E., 5, 24.

[1519] În ani 14. Eusebiu ibid., îl menţionează pe Polycrate episcop de Efes ca susţinător al folosinţe „quartodecimane." Din moment ce Efes era capitala provinciei Asiei proconsulare, putem să concluzionăm că folosinţa în general în toată peninsulă în această perioadă. A supravieţuit acolo în anumite locuri încă din timpul Sinodului de la Niceea.

Deşi diversitatea de sărbătoriri trebuie să fi apărut destul de vreme, nu au fost la început puternic observată, aşa că numai în mijlocul secolului al doilea s-a atras atenţia asupra existenţei unei vizite a lui Policarp al Smyrnei la Roma.[1520] Chiar şi atunci, avocaţii obiceiurilor rivale au fost capabili să fie de acord pacific să difere, deşi Anicet, care era în acel moment episcop al Romei[1521] a făcut clar că el vedea obiceiul roman mai bun.

Totuşi se pare că cea mai timpurie controversă actuală cu privire la acest subiect a aparţinut, nu între cei care au ţinut duminica şi „quatrodecmans" ci mai bine spus între folosinţa târzie şi folosinţa asiatică, care a fost ales să ţină *15* mai mult decât 14 a lunii. De la Meliton de Sardes[1522] aflăm că o dispută pascală a apărut la Laodiceea[1523] şi pentru a judeca dintr-un citat dintr-o lucrare a lui Apollinaris din Hierapolis[1524] păstrată în *Chronicon Paschale*[1525] este probabil că disputa în chestiune s-a referit la apariţia unui rival local faţă de practica „quartodecimană."[1526] Toată afacerea este puţin cunoscută şi în orice caz faptul că după mijlocul secolului al doilea nu mai găsim nici o aluzie la „quintodecimani" ceea ce arată că nu au avut o existenţă lungă şi că pentru viitor subiectul a fost doar dintre „quartodecimani" şi cei care au susţinut folosinţa duminicală.[1527]

Evident că atât de mult cât fixarea datei ţinerii universale nu a fost simţită ca fiind o problemă de principiu, după cum a ajuns să fie privită mai apoi, existenţa unor folosinţe divergente fi fost realizată în comunităţile creştine care aveau un caracter cosmopolitan şi prin urmare au inclus membrii care au fost aduşi cu un obicei diferit de cel ţinut de majoritate. Cosmopolitanismul a fost aşa de mare ca în biserica Romei[1528] şi de aici se poate aştepta că inconvenientul divergenţei ar fi fost apreciată mai mult acolo decât în alt loc. Există o anumită chestiune a unei cordialităţi dintre episcop şi congregaţilor locale "quartodeciman" încă din timpul papei Soter,[1529] dar numai după 15 ani mai apoi au fost luate măsuri definite de Scaunul Roman de a insista pe conformitatea cu obiceiul roman local şi alţii.

Evidenţa este în acest sens este admisă şi probabil nu a fost înţeleasă nici de istoricii ecclesiali.[1530] Se pare că inconvenienţa folosinţelor rivale a fost simţită mai mult de papa Victor decât de predecesorul lui şi că în acest sens episcopul a căutat să întărească partea "quartodecimanilor" de la Roma prin aplicarea pedepsei supreme cu excomunicarea. Evident că în viziunea lui importanţa uniformităţii nu a fost împărăşită de mai mulţi dintre

---

[1520] Irenaeus, ap. Eusebius, ibid.

[1521] c. A.D. 155-166.

[1522] Meliton de Sardes este principal cunoscută pentru *Apologia* lui adresată împăratului Marcus Aurelius în 172. au supravieţuit numai fragmente din această lucrare. Cf. Eusebius, H.E., 4, 26.

[1523] Eusebiu, ibid., menţionează cele două cărţi ale sale Περι του Πασχα şi citează επι Σερουιλλιου Παυλου ανθυπατου της Ασιας... εγενετο ζητησις πολλη εν Λαοδικεια περι του Πασχα. Waddington, Fastes Astatiques, p.226, sugerând că proconsulul menţionat este Sergius Pauus, care a datat evenimentul în 165.

[1524] Apollinaria de Hierapolis la fel de bine a adresat o *Apologie* către Marcu Aureliu. Citatea despre această lucrare despre Paşte este dată în Chron. Pasch., P.G. 92, 80.

[1525] Chronicon Paschale, de origine constantinopol de exemplu în forma lui prezentă datează probabil din prima jumătate a secolului al şaptelea. Lucrarea a fost numită de Ducange fiindcă denotă că în fecare an de data ciclului pascal. Cf. pp. 143. Rauschen-Wittig, Grundriss der Patrologie p. 143.

[1526]Obiceiul rival de a păstra data de 14 şi nu de 15 al lunii lui Nisan a fost fără de nici o îndoială justificată mărturiile sinoptice au arătat mai apoi la ziua crucificării. Practica quatrodecimană s-a bazat evident pe evidenţa Evangheliei a Patra. Existenţa discrepanţei este evident că este binecunoscută la vremea prezetă a studneţilor NT. See e.g. Bernard, St. John, Vol. I, pp. cviff.

[1527] Adoptarea acestei folosinţe s-a răspândit mai repede, după cum am văzut în bisericile neiudaice în care calendarul în folosinţă a fost mai mult solară decât lunară. Este posibil ca a datorat ceva prevalenţei cultelor de mistere în care „Sol invictus" a avut un loc proeminent. La fel de bine practica „quartodecimană" a rămas singura influenţă semitică viguroasă cu calculul lunar care în acest moment era puternică.

[1528] Cf. Irenaeus, Adv. Haer. 3, 3, 2. Mirbt, Quellen, No. 40.

[1529] c. a.D. 166-174. Irenaeus, cit. ap. Eusebius, H.E., 5, 24, afirmă explicit că preşedinţii Bisericii Romane înainte de Soter a continuat să trimită euharistia pentru creştinii din acele parohii (dioceze?) care au ţinut obiceiul "quartodeciman" din care putem să deducem că Soter a fost primul care a încetat să fie aşa. Acţiunea lui Soter a dus la excomunicarea parţială. Despre practica de a trimite euharistia a se vedea Freestone, Sacrament Reserved, pp. 73-7.

[1530] Tratamentul dat de Victor "' Quartodecimanilor," şi reacţia contemporanilor din Galia şi Asia, este descrisă de Eusebiu HE 5, 23-25. Această evidenţă a fost de obicei interpretată ca să însemne că Victor a fost excomunicat din bisericile locale din Asia. Cf. e.g. Duchesne, Histoire, Vol. I, pp. 289ff. Mai recent o explicaţie anternativă a fost făcută de La Piana, Harvard Theological Review, July, 1925, pp. 200ff., 221ff., 231 şi adoptată de Zernov, C.O.R., Vol. CXVI, April 1933, pp. 24ff. Se crede că Eusebiu a interpretat greşit autorităţile şi a interpretat evidenţa lor în luminii istoriei contemporane şi făcând aşa greşeala de a cititii înapoi în secolul doi condiţiile secolului al patrulea.

contemporanii lui[1531] şi sub succesorul lui a fost redeschisă a poliţă de toleranţă.[1532] Totuşi incidentul a servit pentru a arăta că după cum Biserica a ajuns să aprecieze caracterul universal, nevoia uniformităţii a început să fie simţită ca fiind o problemă nu atât de convenienţă ci mai mult decât principiu.

Adoptarea folosinţei duminicale care după cum am văzut se pare că mai întâi a prins rădăcini în obiceiul predominat vestic, reprezentând prima separaţie de obiceiul evreiesc. Chiar şi aşa determinarea duminicii corecte a rămas încă dependentă de calculul evreiesc şi două secole nu s-a făcut nici o încercare de a ajunge la un mod de calculare creştin independent. În această perioadă nu pare că cuiva i-a venit în minte proprietatea dependenţei, dar pe cum influenţa neiudaică a crescut şi tendinţa de a îi privii pe evrei ca străini şi „deicizi" a crescut, cerinţa unei noi metode deplin non-iudaice de calculare a devenit insistentă.

În acest moment noi sumarizăm scurt factorii pe care fiecare cronologist pascal trebuie să îl ia în calcul. În primul rând trebuie să amintim că orice calculare pascală implică dificultăţi de a reconcilia anul lunar cu cel solar. Aşa că 12 luni lunare sunt la un loc mai puţin decât zilele din anul solar cu aproximativ 11 şi un sfert de zile şi pentru acest motiv pentru a prevenii o discrepanţă crescândă între anul lunar şi solar a fost de a intercalate încă o lună adiţională; anul în care se cunoaşte o astfel de intercalaţie se numeşte "annus embolismus." Problema esenţială prin urmare stă în descoperirea, nu numai a cum intercalarea a fost făcută ci la fel de bine şi cât mulţi ani solari trebuiau să fie îngăduiţi "aşa că atunci când un număr a trecut, datele pascale adică 14 nisan, să revină în aceiaşi ordine ca în zilele calendarului."[1533] Numele dat unei astfel de perioade de ani era un ciclu pascal şi o listă de date o listă de date să fie ţinute bazate pe un ciclu cunoscut ca tabla pascală.

Prima încercare cunoscută de a calcula ciclul pascal a fost făcută de Ipolit.[1534] A fost făcută de el într-o lucrare numită Αποδειξις χρονων.[1535] Totuşi, tabla pascală care a fost găsită înscrisă la baza unei statui de la Roma în 1551[1536] se crede că a fost o reprezentare a însuşi autorului. Din această tablă este posibil să reconstruim ciclul ipolitan. Acoperă o perioadă de 112 ani, începând cu a nul 222 şi este bazată pe un ciclu de 16 ani. Nu permite ţinerea Paştelui înainte de 16 a lunii lunare; aşa că dacă 14 ar cădea duminica, Paştele trebuie amânat până duminica viitoare. Acest principiu roman a rămas în vigoare un timp şi a fost cauza la mai multe controverse.

În curând ciclul ipolitan de 16 a fost găsit nemulţumitor. S-a descoperit că la finalul acelei perioade a existat o diferenţă între anii solari şi lunari de 3 zile aşa că 14 nisan a fost cu trei zile întârziere. Un scriitor latin anonim de origine latină şi-a asumat datoria de a face o corectură dar s-a împotmolit de convingerea că eroarea a fost din cauza eşecului lui Ipolit de a permită că există lună în ziua a patra. Corectura prin urmare a permis trei zile din fiecare dată ipolitană[1537] şi a lăsat să fie încă găsită o soluţie la problemă.

După câţiva ani a fost făcut un nou ciclu pascal de Augustalis, pe baza construcţiei unei noi table pascale pe care a numit-o "Laterculus."[1538] Ciclul lui era pentru 84 de ani, care a redus discrepanţa dintre calendarul solar şi lunar la o zi şi un sfert pentru toată perioada. A mai posedat încă un avantaj în acea că nu numai datele pascale, 14 nisan au loc în aceiaşi ordine dar şi duminicile pascale. Autorul a calculat data paştelui din epoca lunii pe 1 ianuarie. Acum din moment ce după cum am văzut anul lunar este cu 11 luni mai scurt decât anul solar, însemna că numai în următorul ianuarie prima lună era cu 11 zile mai în mare decât ea la începutul fostului an solar (lui Augustalis îi datorăm termenul de „epact" pentru a descrie luna lui 1 ianuarie la începutul fiecărui an). Astfel dacă „epact" de la începutul anului al doilea era 12, , al treilea 23 şamd. De fiecare dată când epactul depăşeşte 30 Augustalis a susţinut că luna lunară trebui să fie intercalată şi că noul „epact" trebuie să fie calculat prin sustragerea la 30 din cel vechi. Astfel că în anul al patrulea, epactul trebuie să fie 4. Aşa că în 84 de ani va fie nevoie să fie intercalată o lună lunară de 30 de ori (84 X 11=924 zile). Acest lucru ar lăsa încă o discrepanţă de 24 de zile (924 — 900= 24), pentru a evita începutul unui nou

---

[1531] A se vedea Eusebius, H.E., ibid. În H.E. 5, 15 şi 20 menţionează o schimsă temporară în Biserica Romană de care a fost în special responsabil Florinus. Coadjuratorul lui Blastus trebuie să fi fost liderul partidului quartodediman. Cf. Zernov, art. cit., p. 35.

[1532] Zephyrinus, ¢. A.D. 199-217.

[1533] Duchesne, La question de la Paque au concile de Nicée in Revue des questions historiques (July 1880, p. 17).

[1534] Despre această figură eluzivă din istoria Bisericii Romane a se vedea e.g. Duchesne, Histoire, Vol. I, pp. 296-323.

[1535] La care se referă Eusebiu H.E., 6, 22.

[1536] Corpus inscriptionum graec., Vol. IV, No. 8613.

[1537] Lucrarea lui De Paschae computu, este dată în Ciprian Opera, C.S.E.L., Vol. ITI, iii, pp. 248ff. Data generală este dată ca 243.

[1538] "Laterculus" a fost reconstruit de Krusch of. cit., pp. 5f., din datele oferite de un scriitor cartaginez în anul 455 Krusch, op. pp.279ff. este dată şi tabla lui pascală id. ibid., p.17. Schwartz, op. cit., priveşte lucrarea ca o intervenţie şubredă a secolului al cincilea.

ciclu cu un epact de 25, Augustalis propunând creşterea epactului la fiecare 14 ani din 11 la 12 zile. Această modificare ar avea loc de şase ori în cursul ciclului şi a fost cunoscută cronologilor de mai apoi ca *saltus lunae*.

Acest ciclu al lui Augustalis a fost adoptat de biserica din Roma; dar după a nul 312[1539] locul lui a fost luat de un nou mod de calcul cunoscut ca *Supputatio romana vetus*.[1540] Doi noi trăsături au distins această nouă bază de calcul de cea veche; în primul rând făcea ca *saltus lunae* să apară la 12 ani şi nu la 14 ani şi a permis aceasta în ciclul lui Augustalis şi se pare că a cerut ca sărbătoarea Paştelui să nu fie făcută mai de vreme de 25 martie şi nu mai târziu de 21 aprilie.[1541]

Între timp în est au avut loc dezvoltări paralele. Primul ciclu estic de care se ştie este cel calculat de Dionisie din Alexandria[1542] care a fost făcut de mijlocul secolului al treilea. La fel ca cel ipolitan conţine 16 ani dincolo de faptul că susţinea principiul că Paştele nu putea să fie ţinut mai înainte de echinopţiu şi mai mult nu ştim. Câţiva ani mai apoi a fost oferită o nouă bază de calcul de Anatolie de Laodiceea din Siria. Ciclul lui pascal[1543] cuprins din 19 ani şi atribuit echinopţiului din 19 mai. Mai adăuga că Paştele nu poate avea loc înainte de 20 martie şi 25 aprilie.

După cum ne spun evidenţele nu există nici o dovadă că aceste metode divergente de a calcula data Paştelui au cauzat controverse mari în secolul al treilea. *Chronicon Paschale* ne oferă o referinţă la lucrarea controversată a lui Petru al Alexandriei cu privire la acest subiect datată la începutul secolului al patrulea dar în acest caz autorul este interesat de a susţine acurateţea calculului iudaic până la vremea distrugerii templului.[1544]

Fără să existe controverse actuale existenţa divergenţelor cel puţin în bisericile vestului arată de ce a fost emis un canon la sinodul de la Arles cu privire la acest subiect. Canonul prevedea că "cu privire la ţinerea Paştelui Domnului trebuie să fie ţinut numai în aceiaşi zi în acelaşi timp în toată lumea şi este de aşteptat ca tu (papa Silvestru) să trimiţi scrisori (de informare) la toţi."[1545]

Subiectul divergenţelor în ţinerea Paştelui este menţionat mai apoi de Eusebiu de Cezarea ca fiind discutată la Sinodul de la Niceea. El face aluzie la obiceiul de a conforma practica evreilor în timp ce alţii afirmă că vremea exactă a ocaziei (Patimii) trebuie să fie ţinută.[1546] Dar se pare că minoritatea iudaică a fost convinsă să accepte obiceiul rival ca rezultat sinodul a fost capabil să raporteze în scrisoarea sinodală că "toţi fraţii din est care au fost mai întâi imitatori ai evreilor sunt în armonie cu romanii noi şi cu toţi cei care aţi făcut Paştele cu noi."[1547]

Nu există nici o dovadă de încredere că sinodul a emis un canon în acest sens. În mod sigur nu a sancţionat explicit după cum se presupune de mai multe ori ciclul pascal de 19 ani folosit în acea perioadă de timp în Alexandria,[1548] totuşi nu a prescris mult ca Scaunul din Alexandria să notifice în fiecare an data determinată de Scaunul

---

[1539] Biserica din Africa a continuat folosinţa cicluluilui Augustalis până în secolul al cincilea prin intermediul calculelor refăcute de Agriustia care a oferit o continuare a tablei pascale. A se vedea Krusch, of. cit., pp. 23f.

[1540] Krusch, of. cit., pp. 32f.; pp 227-44. Schwartz, op. cit., neagă că un calcul al lui *saltus* a avut loc în acest moment.

[1541] Nu înainte de echinopţiul roman.

[1542] Menţionat de Eusebiu H.E., 7, 20.

[1543] Ciclul de 19 ani a fost descoperit de Meton al Atenei în 432. În acest caz discrepanţa dintre anul solar şi cel lunar era umai de 2 ore. Calculele lui pascale sunt menţionate de Eusebius, ibid., P.G. 20, 728. Cf. Duchesne, art. cit., p. 20.

[1544] Chron, pasc. PG 92, 72. Evident că Petru a fost de acord cu oponentul lui cu privire la lipsa de acurateţe a obiceiului iudaic.

[1545] Conc. Arel., Canon 1. Mirbt, Quellen, No. tor. a nobis" Primo loco de observatione paschae domini, ut uno die et uno tempore per omnem orbem observetur tu et iuxta consuetudinem literas ad omnes (sc. Silvester papa) dirigas." Este cât se poate de probabil că acest canon s-a referit numai la rectificarea divergenţelor dintre obiceiurile romane şi africane.

[1546] Vita Constant. 3,5. 79, ll. 10ff. P.G. 20, 1057. G.C.S., Eusebii Opera, Vol. I, p. 79, 10ff. Της σωτηριου οερτης διαφψνια τψν μεν επεσθει δειν τη Ιουδαιψν συνσκονστων των δε προσηκει τηεν ακριβη του καιρου παραφυλαττειν ωραν μηδε πλανωμενους επεσθαι τοις της ευγγελικης αλλοτριοοις χαριτος. Obiceiul iudaizant al autorului nu face aluzie evident la "' Quartodecimanism," care în acest moment era considerat o supravieţuire arhaică în unele biserici din Asia, ci practica se pare că era generală în dioceza din Orient, adică în jurisdicţia Scaunului din Antiojia de a ţine duminica după 14 nisan al evreilor. Socrates, H.E., 5, 22 distinge dintre cele două şi Atanasie la ultima în Epistola ad Afros, 2, P.G. 26, 688; 1032, and in De synodis, 5. P.G. 26, 687. Obiceoul celor care susţin că Προσηνειν της ακριβη του καιρου παραφυλατττειν ωραν este urmat de Biserica din Alexandria. Obiecţia principală faţă de obiceiul evreiesc contemporan a apărut din faptul că din moment ce în secolul al doilea fixarea datei paştelui ei bine evreii au ingnorat incidenţa echinopţiului aşa că contrat legislaţiei mozaice ar putea să aibă loc în acelaşi an. După cum am văzut ciclul alexandrin excludea această posibilitate.

[1547] Socrates, H.E., 1, 9; Theodoret, H.E., 1, 9. Cf. Scrisoarea enciclică a lui Constantin Vita Constant. 3, 19. G.C.S., Eusebii Opera, Vol. I, p. 88, 1. 24ff.

[1548] Era evident crezut de Ambrozie Ep. ad epp. Aemil. PL 16", 1070f. Afirmaţia lui este repetată de Dionisie Exigul. Tabula Pasch., praef., PL 67, 484f.

Roman[1549] cu o opinie a publicării lui în altă parte. Tot ceea ce poate fi atribuit ei cu certitudine este acordul deja descris care a fost în special referitor la folosinţa divergentă de a obţine „dioceza" orientului. Divergenţele dintre cicluri în folosinţă la Roma şi Alexandria au rămas neafectate.[1550]

Totuşi s-a ajuns la acord general de membrii sinodului în favoarea calculului alexandrin la momentul potrivit. După 16 ani mai apoi sinodul de la Antiohia a condamnat explicit divergenţa din deciziile care au fost luate la Niceea[1551] şi deşi Ioan Hrisostom s-a văzut obligat să denunţe pe anumiţi susţintori ale unei folosinţe antiohiene mai timpurii,[1552] aceasta se pare că a dispărut deplin la începutul secolului al cincilea.

Divergenţe dintre obiceiurile în vogă la Roma şi la Alexandria pe la mijlocul secolului al patrulea de care sinodul de la Niceea a fost fie ignorant sau pur şi simplu le-a trecut cu vederea, pot să fie în mare sumarizate după cum urmează. Mai întâi de toate la Roma ciclul pascal de 84 de ani era în folosinţă[1553] în timp ce la Alexandria ciclul de 19 ani. Cronologii romani urmând calendarului lui Iulius Cezar au calculat 25 martie ca echinopţiu, în timp ce alexandrinii au atribuit lui 12 martie. La Roma se credea că Paştele nu poate să fie sărbătorit înainte de ziua 16 a lunii lunare. La Alexandria ziua 15 era considerată posibilă. În cele din urmă limitele incidenţei au variat; la Roma erau 25 martie şi 21 aprilie; la Alexandria 22 martie şi 25 aprilie.[1554]

Este posibil că aceste divergenţe ar fi continuat neobservate pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă dacă nu ar fi existat alianţa norocoasă dintre Scaunul din Alexandria în persoana lui Atanasie cu Scaunul Roman în persoana lui Iulius I în rezistenţa la ameninţarea arianistă. Această alianţă a fost cimentată pe sinodul de la Sardica şi faptul că amendamentele făcute la *Supputatio romana vetus*[1555] datează din anul sinodului, 343 făcând probabil că un anume compromis a fost făcut între cele două scaune cu privire la obiceiul ţinerii Paştelui.[1556] La această vreme o noua tablă pascală a fost făcut în locul "laterculus " of Augustalis (sau a tablei ipolitane). A început cu anul 312 şi mai apoi a fost mărită până în 411. Totuşi o comparaţie a dăţilor date în calendarul filocalian, cuprind această dată[1557] şi de cele arătate în cronica siriană[1558] care este dată ca o introducere a scrisorii 21 „festale" a lui Atanasie şi menţionează datele Paştelui ţinute în Alexandria din 328-73, arătând divergenţele între următorii ani: 333, 346, 349, 350, 357, 360 (387 şi 417). Se pare că alexandrinii au adoptat data romană în 33, 346[1559] şi 349 în timp ce romanii au avut 350, 357 şi 360. În alţi doi ani 387 şi 417 fiecare biserică a urmat obiceiul ei. Cum a fost aşa se poate explica pe scurt.

În anul 385 Teofil a urmat la Scaunul din Alexandria şi a făcut un efort determinat de a obţine autoritate ecumenică pentru modul de calcul alexandrin. El a publicat un tratat detaliat pe chestiunea pascală care în cursul prologului el l-a dedicat împăratului Teodosie I.[1560] Chiar dacă împăratul a respins să accepte propunerea lui Teofil ca el să impună folosinţa alexandrină legal în toată Biserica, eforturile lui au fost de succes într-un mod indirect. Totuşi

---

[1549] Evidenţa pentru atrbuţia acestei prescrieri a Sinodului de la Niceea este dată de Prologus Paschalis, 2 (Krusch, op. cit., 338, Kirch, Fontes, No. 791), o compoziţie care apare că este bazată pe Leon Ep. 121, 2, JK 497. Dacă este corectă este greu să dăm murtirie despre tăcerea autorităţilor contemporane, în mod special pentru omiterea oricărei menţiuni în scrisoarea către Constantin. A se vedea Vita Constant. 3, 19.

[1550] Au fost atribuite sinodului a ţinerii acestei rânduieli al Paştelui mai multe reguli e.g. Petan, De doctrina temporis, 6, 6: 5, 1 care menţionează că prescrierile ei cu privire la sărbătoare au fost ceea ce trebuia să fie ţinut (1) numai duminica; (2) întotdeauna în altă zi decât Paştele evreiesc; (3) după luna plină după echinopţiul îş derivă viziunea după Isidor al Seviliei De officiis ecclesiasticits, 1, 32, P.L. 83, 768, a căruit mărturie a fost acceptată de Papa Grigorie XIII în bula lui Inter gravissimas datată pe 24 februarie 1582.

[1551] Conc. Antioch, a.v. 341, "In encaentis,' Canon 1. Mansi, Conctlia, Vol. II, 1307.

[1552] Hom. 3 adv. Iudaeos. P.G. 48, 861f. Folosinţa a fost una care urma calculului iudaic.

[1553] Sau 16 după ciclul ipolitan dacă opinia lui Schwartz despre Augustalis este corectă.

[1554] Krusch, op. cit., pp. 64f.

[1555] Amendamentul fixal pe echiopţiul de 21 martie aşa că pentru sărbătorirea viitoate a Paştelui ea putea avea loc între 22 martie şi 21 aprilie. Cf. Krusch, of. cit., pp. 64f.

[1556] Este posibil că aranjamentul în virtutea căruia Scaunul din Alexandria trebuia să notifice Scaunul Roman cu privire la data corectă în vederea unei publicaţii mai largi care după cum am văzut a fost greşit atribuită Sinodului de la Niceea, a fost de fapt făcută la Sinodul de la Sardica şi mai apoi la fel ca şi canoanele sinodului au ajuns să fie considerate "niceene." În mod clar s-a crezut că sunt niceene la vremea lui Teofil Prologus paschalis, 2 şi acceptate de Chiril Ep. 87, 2, P.G. 77, 385. Cf. Caspar, Geschichte, Vol. I, p. 612.

[1557] Calendarul filocalian a fost compilatîn 354. A fost editat de Mommsen, M.G.H., Vol. IX, pp. 6ef.

[1558]În versiunea latină P.G. 26, 1351f.

[1559] Krusch, op. cit., pp. 69f. Schwartz, Ostertafeln, pp. 50ff pe de altă parte este chestionabil dacă datele Paştelui dale de Calendarul filocalic pentru anii de mai înainte de publicarea lui 333, 346, 349 şi 356 nu reprezintă neapărat datele în care festivalul a fost făcut. El crede că în orice caz cu excepţia anulu 387 şi 417 data alexandrină a fost acceptată de Roma.

[1560] Totuşi trebuie să fie pomenit că genuinitatea acestui document este deschisă discuţiei. În orice caz tot ceea ce a făcut Teofil a fost să continuie tabla pascală a lui Anatolie până la finele secolului al IV-lea. A fost mai apoi urmată de Chiril până în anul 531.

numai până la pontificatul lui Inocenţiu I s-a dat atenţie lucrării în Roma. În anul 387 Biserica Romană a ignorat pur şi simplu deplin calculul alexandrin. Dar în primii ani ai secolului al V-lea defectele *Supputatio* roman au fost clar recunoscut şi Inocent în sine a simţit nevoie de a lua în considerare datele prescrie de calculele lui Teofil.[1561] Probabil că s-a ajuns să se creadă că singura speranţă de a stabilii o uniformitate a practicii pascale stătea în acceptarea generală a datei prescrise de Scaunul din Alexandria. Totuşi au trebuit cam 3, 4 secole pentru ca acest ideal să fie atins.

În cazul anului 417 în ciuda faptului că Chiril a notificat deja Scaunul Roman că data potrivită era 22 aprilie[1562] o zi care a ieşit din limitele romane ale incidenţei, Zosima insistând asupra datei date în table romană, 25 martie care trebuie să fie ţinută.[1563] Ne putem da seama că oricum absenţa diferenţelor similare pentru următorii 35 de ani sau aşa ceva ca data alexandrină a fost normal acceptată de Scaunul Roman în această perioadă.

Când data prescrisă de Scaunul din Alexandrian a depăşit limitele incidenţei, 22 martie şi 21 aprilie care a avut loc după cum am văzut în 444 şi din nou în 455 în timpul pontificatului lui Leon I, nu a mai existat nici o chestiune dacă Scaunul din Alexandria avea dreptul să prescrie data. Toate aceste lucruri puteau să fie spuse în apărarea punctului de vedere roman în acest sens susţinând că sunt anumite greşeli matematice în tabla alexandrină sau o eroare a copistului.[1564] Aşa că atunci când în ciuda principiilor Scaunului Roman, Leon s-a simţit obligat în interesele unităţii de a adopta data alexandrină prescrisă de Proterius pentru anul 455,[1565] el voind să asigure că divergenţe similare între datele alexandrine şi romană să nu mai apară şi în acest sens au fost încredinţate regulile pascale arhidiaconului Ilarie.[1566] Fiind incapabil să se lupte cu dificultăţile implicate, Ilarie a invocat ajutorul distinsului matematician Victorius de Aquitania.[1567] Victorius a abandonat îndrăzneţ ciclul roman de 28 de ani şi a adoptat bazele celui alexandrin de 19; reducând ciclul roman la 28 de ani (la al treilea?) şi multiplicând aceasta cu figura alexandrină ajunsă la perioada pascală, după eclipsă a lunii pline pascale care avea loc numai în aceiaşi dată a lunii lunare dar la fel de bine şi în aceiaşi zi a săptămânii. Era o perioadă de 532 de ani. În acest sens această perioadă a început în anul 28 după Hristos care era privit ca anul actual al Patimii şi Învierii. În acest sens la fel ca măsurătoarea alexandrină el a admis *saltus Iunae* numai odată la 19 ani. Având în vedere că el a reţinut limitele romane ale incidenţei, care în acest moment erau considerare 22 martie şi 24 aprilie şi în acest sens a prevenit de a realiza un acord complet cu calculelor alexandrine. În tabla sa pascală, datele alexandrine diferă de cele romane, el a intrat cu ambele date una lângă alta.

Ca o consecinţă a acestei divergenţe care a rămas încă actuală dificultatea a apărut în anul 501. În acel an tabla romană dădea data de 25 martie, în timp ce Victorius a prescris 22 aprilie cu nota că 25 martie era data „latinilor." Papa Symmachus a acceptat la Roma cu susţinătorii lui a sărbătorit Paştele la Roma în aceiaşi zi.[1568] Totuşi alternativa victoriană a fost adoptată de Laurenţiu, un reclamant rival al Scaunului Roman şi din comanda lui Teodoric cel Mare a fost sărbătorită ca data pascală adevărată de un episcop care acţiona din ordinele lui, chiar şi la Roma.[1569] Ca o consecinţă a acestui *démarche* al partidului symmachian a emis un număr de documente, o colecţie de 28 de canoane cu scopul de a trece la un sinod roman local din anul 324[1570] dimpreună cu două scrisori care se crede că au fost adresate de papa Silvestru I la Sinodul de la Niceea[1571] scopul evident a fost de a invalida calculele lui Victorius.

[1561] CF Ep. 14, JK 301, adreată lui Aureliu episcop de Cartagina, în care el exprimă nesiguranţa lui dacă data prescrisă de Scaunul din Alexandria pe anul 414 a fost corectă sau nutorită faptului că era ziua 15 din luna lunară. Crezul lui Leon despre responsabilităţile Scaunului din Alexandria (Ep. 121) pot datora unele lucruri acestei scrisori.

[1562] Chiril Al., Hom. 5, 8. P.G. 77, 497. Cf. Inter. Leon. Epp., No. 3, B. PL 5A; 608.

[1563] A se vedea Inter Leon. Epp., No.3, şi cap. XV. Scrisoarea lui Paschasinus menţionează tabla pascală romană care a început din 382 date care a apr în ciclul pascal Cod. Vat. Regin. 2077, ed. Mommsen in M.G.H., Vol. IX, pp. 740ff. Cf. Leo, Ep. 127, JK 503.

[1564] Proterius, Ep., Inter Leon. Epp., No. 133, 1. P.L. 54, 1085.

[1565] See Ep. 137, 1, JK 511. Cf Cap. XV.

[1566] Măsură adoptată de Leon este cunoscută din tabla pascală a lui Zeitz dată în M.G.H., Vol. IX, pp. 501-10. pp. 116f. Cf. Krusch, of. cit., 116f.

[1567]Alias Victorinus. Canonul pascal este dat de M.G.H., Vol. IX, pp. 669f. Nu a primit niciodată aprobarea oficială de la Roma dar a fost în vogă în Galia şi în Italia la fel de bine. Pentru scrisoarea lui Ilarie a ciclului lui Victorius şi a Tablei Pascale a lui Dionisie Exigul a se vedea Krusch, Studien z. ch.-mitt. Chron., Berlin (1938).

[1568] Cu privire la aceste evenimente a se vedea Caspar, Geschichte, Vol. II, p. 91.

[1569] Cf. Duchesne, op. cit. Caspar, Geschichte, Vol. II, p. 93.

[1570] Dată în Mansi, of. cit., Vol. II, 266.

[1571] Ibid., Vol. II, 720. P.L. 56, 214. Faptul că aceste documente au fost falsuri a fost descoperit pentru prima dată de Duchesne, Etudes sur le Liber pontificalis pp. 30f, 179f, 201f.

Rezultatul ultimului triumf al lui Symmachus asupra rivalului lui a fost restabilirea unui ciclu timpuriu roman de 84 de ani.[1572]

Dar ziua reconcilierii avea să vină curând. Tabla pascală alexandrină urma să expire în anul 531. În acest sens un anumit episcop Petroniu a cerut unui călugăr scit, Dionisie Exiguul care locuia atunci la Roma să facă o nouă tablă.[1573] Luând anul 532 ca an de plecare Dionisie a adoptat ciclul alexandrin de 19 ani care el a crezut că a fost sancţionat de autoritatea sinodului de la Niceea. Tabla lui se extindea la anul 626 (95 de ani) şi prin urmare a cuprins cinci cicluri de 19 ani. A fixat martie 8 şi 5 aprilie ca limitele incidenţei pentru noua lună pascală şi cele ale lunilor pline pascale pe 21 martie şi 18 aprilie care a permis ca 22 martie şi 25 aprilie să fie limitele incidenţei sărbătorii în sine din moment ce Dionisie a admis obiceiul alexandrin de a ţine Paştele pe ziua 15 a lunii lunare. Mai mult, el a abandonat practica încă valabilă a datei după era lui Diocleţian.[1574]

La finele secolului al VI-lea, în ciuda unei opoziţii persistente, ciclul lui Dionisie a fost deplin investit la Roma şi în Italia peste ciclul roman şi cel făcut de Victorius.[1575] Totuşi *Supputatio vetus* a fost reţinut aproape un secol în anumite insule britanice[1576] şi ciclul lui Victoriu a mai ţinut încă două secole în unele părţi ale Galiei.[1577]

CAPITOLUL 16

LEON ŞI BISERICILE DIN EST. 8

DOMNIA LUI LEON 1

Trebuie să fi fost cu un anumit sentiment de uşurare când Marcian a primit vestea în ultima parte a anului 454 că Dioscor, episcopul depus al Alexandriei a murit pe 4 septembrie în acelaşi an.[1578] Imediat informaţia a fost transmisă de Iulian Scaunului Romei, unde fără de nici o îndoială a fost binevenită. În scrisoarea de recunoaştere,[1579] Leon a exprimat speranţa că evenimentul ar fi putut să facă ceva să faciliteze împăcarea dintre „opoziţia monofizită" în special în Egipt.

Cât de deşartă a fost această speranţă a fost clar arătat de conţinutul unui alt raport al afacerilor în bisericile din răsărit primit de Leon de la Iulian mai de vreme în acel an. Nu numai că a menţionat izbucnirea unor dezordini serioase în Alexandria care a făcut ca împăratul să îl trimită pe Ioan reprezentativul lui personal în vederea de a procura supresiunea lor, dar existenţa unui anumit fel de scandal în Antiohia care implica reputaţia lui Maxim. În acelaşi timp afirma că un anume constantinopolitan Carosus, a fost avertizat cu anumite puncte de doctrină, dar din cauza atitudinii sale univoce nu a fost primit la împărtăşanie de Anatolie. Imediat după acest lucru a sosit o scrisoare a împăratului care notifica Scaunul Romei de ce a aflat comisia imperială cu privire la data prescrisă pentru ţinerea Paştelui în anul curent de Scaunul din Alexandria şi la fel de bine conţinea veşti că doi călugări constantinopolitani, Carosos şi Dorotei, vinovaţi de credinţe greşite, au fost exilaţi din mănăstirile lor. Leon a înştiinţat pe scurt aceste scrisori.[1580] În acest sens

---

[1572] Cf, Krusch, in Neues Archiv. der Gesells. f. alt. deutsche Geschichtskunde, Vol. IX, p. 106.

[1573] PL 67 483f.

[1574] Calculele de mai apoi au demonstrat că Dionisie a fost responsabil de a eroare care a plasat naşterea lui Hristos cu 4 ani mai târziu.

[1575] Cf. Victor of Capua, De Pascha, ap. Bede, De ratione temporis, 51. P.L. 90, 500f.

[1576] Ciclul dionisian a fost adoptat deplin la sinodul din Whitby. Beda, H.E., 3, 25, 26. . P.L. 95, 158f. În Cornwall şi Wales susţinătorii lui Supputation încă mai erau pe la finele secolului al VIII-lea. Bea HR 5, 18, PL 95, 260.

[1577] Greg. Turin. Hist. Franc. 5, 17. P.L. 71, 332; M.G.H., Script. rer. Merov., Vol. I, p. 207; id. ibid., 10, 23. P.L. 71, 564. Cf. Krusch Neues. Archiv., Vol Ix, set 137f.

[1578] Evagrius, H.E., 2, 5, 8. P.G. 86, 2500f.; Liberatus, Breviarium, 14, 1150f. P.L. 68, 1016f.; Zacharias Mit., Chronicon, 4, 1. P.G. 85, 1150f. A murti în Ganga Paflagonia, locul lui de exil.

[1579] Ep. 140, JK 515, datată pe 6 decembrie 454.

[1580] Ep. 141, JK 516, datată pe 11 Martie 455. "Joannem" menţionat în acestă scrisoare este claificat ca " spectabilem virum," care arată că a aparţinut din al doilea rând al senatului şi sugerează că avea o oarecare poziţie în administraţia civilă. Este cât se poate de probabil că perturbările din Alexandria au apărut din cauza unei încercări a monofiziţilor de a ţine alegeri cu scopul de a da un anti-calcedonian în succesiunea lui Dioscor şi opus lui Proterius. Nu există nimic care să arate natura acuzaţiilor care au fost aduse împotriva lui Maxim al Antiohiei. Ballerini, ad. loc., P.L. 54, 1109, n. g, susţine că Carosus menţionat aici nu trebuie să fie confundat cu călugărul cu acelaşi nume la care se referă Leon în Epp. 136, 4; 142, 2.

Ep. 142, JK 517, datată din 13 martie 455 este adresată lui Marcian. În ea Leon scrie ibid., 1: "pro incolumitate gloriae vestrae vota

el s-a adresat lui Marcian pentru ultima dată. Împăratul a murit undeva în ianuarie anul următor[1581] şi acum a devenit aparent cât de aproape a fost succesul poliţelor lui Leon de dependenţa de susţinerea curţii.

Marcian a murit fără să nominalizeze un succesor. Dincolo de marea influenţă exercitată de un patrician Aspar,[1582] candidatul evident pe tronul vacant a fost Anthemios, nepotul împăratului.[1583] Totuşi neamul şi religia lui Aspar se pare că l-au descalificat de a lua diadema. A fost dată prin urmare lui Leon, un ortodox nominal şi care odată a deţinut postul de tribun militar într-o legiune care a fost strâns legată de persoana patricianului. Ca nativ din Dacia, el trebuie să fi fost cât se poate de familiar cu stadiul afirmativ fără de apărare a frontierei dunărene şi în acelaşi timp destul de occidental pentru a aprecia, cu nimic mai mult ca predecesorul lui, importanţa de a menţine în acest moment al unui conjuncţiuni critice în istoria imperiului ficţiunea unităţii imperiale. Acest lucru ne face să explicăm caracterul cumva ambigu al poliţei sale ecclesiale şi a eforturilor lui bine intenţionate de a reţine favoarea Scaunului Roman.[1584]

Nominalizarea lui ca Augustus de Aspar a fost acceptată destul de anost de un senat complăcut, înştiinţată de o armată obedientă şi aclamată de un popor servil.[1585] Totuşi în ciuda la toate acestea titlul lui de diademă imperială trebuie să fi fost privit într-un anume sens defectiv dacă nu i-a fost conferit de Anatolie, ca fiind ultimul reprezentant al dinastiei teodosiene.[1586] Dar el nu a avut mult să se bucure de fructele succesului său.

Imediat ce vestea morţii lui Marcian a ajuns în provincii a fost primită ca o eliberare de opresiune, în special în Egipt, de aspiraţiile naţionale care au fost stimulate de fanatismul ecclesial. Chiar în ultima parte a vieţii împăratului Scaunul din Alexandria a fost menţinut de Proterie de susţinere militară, din moment ce cea mai mare parte din laicii şi clericii egipteni au refuzat cu tărie să accepte Definiţia de la Calcedon şi după moartea lui Dioscor se aştepta să fie ales unul dintre ai lor drept succesor. Când s-a aflat că bătrânul împărat a murit, Dionisie contele Egiptului era plecat din Alexandria fiind angajat într-o expediţie punitivă. Nu se putea dorii o ocazie mai potrivită pentru execuţia planurilor „opoziţiei."[1587] Dintr-o dată gloata tumultoasă a ocupat cu forţa catedrala bisericii, cunoscută cu numele de *caesareum* şi după ce i-a scos pe clericii ortodocşi au început să îl aleagă şi să îl întronizeze pe Timotei, poreclit Aelurus,[1588] care de mai multă vreme era privit ca unul dintre liderii lor. Deşi nu au fost găsiţi decât doi episcopi care erau gata să îl hirotonească, totuşi faptul că ambii erau sub sentinţa excomunicării şi exilului a slujit probabil pentru a avea şi mai multă încredere a rebelilor. A avut loc în Caesareum pe 16 martie în scene de entuziasm sălbatic; de fapt atât de răspândită a fost satisfacţia populară despre acest lucru că după ce a făcut o încercare nereuşită de a îl exila pe Timotei, Contele Dionisie a ajuns la concluzia că ar fi bine să lase lucrurile aşa cum sunt. După 12 săptămâni, la Slujba Paştelui, gloata a intrat într-o biserică mai mică, numită Quirinus şi acolo l-au ucis pe episcopul ortodox Proterie în baptisteriu. Trupul lui a fost târât prin străzile oraşului şi ars în public.

Timotei era acum în posesiunea nedisputată a Scaunului Alexandriei şi nu a pierdut nici un moment în a promova rezistenţă faţă de Definiţia de la Calcedon prin orice mijloc putea. 14 membrii ai partidului favorabil Definţiei au prezentat un apel urgent împăratului şi Scaunului din Constantinopol şi au fost urmaţi de reprezenativii lui Timotei care căuta aliaţi în persecuţia campaniei anti-calcedonene.

---

offerre et supplicare non desinam: quia multum et sanctae ecclesiae et Romanae rei publicae divinitus vestra salute consulitur," ceea ce sugerează că în acest moment împăratul era victima unei boli fatale. Nu numai Scaunul Roman ci Biserica Ortodoxă în general a avut motive să dorească prelungirea domniei lui Marcian.

[1581] Teodor Lect., H.E. 1, 12. P.G. 86, 169.. nu se ştie data exactă a morţii lui Marcian. Cf. Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 239, nr. 1. O dată probabilă este 26 ianuarie 457.

[1582] Probabil că Aspar a recâştigat ceva influenţă în Constantinopol duă moartea Pulcheriei.

[1583] Anthemios care mai apoi a urmat pe tronul vestic în 467 s-a casătorit cu Eufemia, fiica lui Marcian după prima lui soţie. El a deţinut mari demnităţi militare şi posturi civile în guvernul estic.

[1584] Despre Leon 1 împăratul, a se vedea Candidus, Fragm. Hist. Graec., Vol. IV, p. 135.

[1585] A avut loc pe 7 februarie 457.

[1586] Teofan, Chronographia, 5950. P.G. 108, 280; M.G.H., Auct. antiq., Vol. XI, Chron. min., Vol. II, p. 87.

[1587] Pentru această chestiune a se vedea Mansi, op. cit., Vol. VII, 525, 531, 536; Zacharias, H.E., 4, 1-3; P.G. 85, 1152f.; Vita Petri Iberiae (ed. Raabe), p. 65.

[1588] Gardner în Cambridge Med. Hist., Vol. I, p. 512, menţionează că el a fost a fost "un teuton al cărui nume tribal Herul a fost mai apoi pocit în Aelurus, Motanul."

Noul împărat a notificat anost Scaunul Roman de faptul alegerii sale de ridicarea la principat într-o scrisoare plină de curtoazie faţă de Leon.[1589] Totuşi papa a rămas ignorant despre ce poliţă imperială a fost favorizată de noul regim şi numai odată cu o scrisoare venită de la Iulian el a fost informat despre ceea ce a avut loc. În răspunsul său[1590] Leon şi-a exprimat mulţumirea faţă de credincioşia lui Iulian în a îşi face datoria şi vestea că dezordinea creată de partidul eutihian din Constantinopol a fost suprimată în timp ce el a menţionat zvonurile care au ajuns la el despre perturbările din Alexandria, despre care era la curent.[1591] El a spus că era datoria lui Iulian să aibă de grijă ca „Definiţia de la Calcedon învăţată de Duhul Sfânt pentru mântuirea întregii lumi să rămână neschimbată."[1592]

O altă dovadă a noului împărat de a îşi asigura susţinerea Scaunului Roman s-a găsit într-o scrisoare de la Anatolie care a ajuns la papă după o lună şi ceva. Anatolie mărturisea zelul lui Leon în cauza ortodoxiei[1593] şi a relatat vestea care a venit recent din mâinile apelanţilor ortodocşi de la Scaunul din Alexandria cu privire la soarta lui Proterie.[1594] Răspunzându-i lui Anatolie[1595] papa şi-a arătat plăcerea că a primit o astfel de dovadă a interesului episcopului pentru răul făcut peste „toate bisericile" şi l-a îndemnat să îşi folosească influenţa de a prevenii orice altă perturbare în biserica din Alexandria[1596] şi să îl îndemne pe împărat să asigure securitatea deciziilor de la Calcedon.[1597] În acelaşi timp i-a scris împăratului[1598] presându-l să intervină de partea ortodocşilor în Alexandria. Cauza ortodoxiei acolo şi în alte locuri, a arătat el va fi cel mai bine slujită dacă împăratul refuza să permită orice reconsiderare a Definiţiei.[1599] El continuă arătând mulţumirea lui când a auzit de măsurile luate de împărat de a suprima atacurile sinodului făcute de eretici[1600] şi a cerut să se facă paşi să ofere Scaunului Alexandriei un episcop ortodox potrivit.[1601]

Dar este evident o cauză de mirare pentru Leon că primele veşti despre catastrofa din Alexandria nu au ajuns la el prin Iulian. Prin urmare el a scris aceluiaşi post "agentului"[1602] său pentru a îşi exprima dezamăgirea.

El spune că "sunt surprins că ai trecut sub tăcere oportunitatea care a fost folosită de fapt de fratele Anatolie, de a trimite un raport, deşi în acest sens vremurile şi subiectele în discuţie trebuie să fie mai frecvente."[1603]

[1589] Existenţa acestei corespondenţe poate să fie concuzionată din Ep. 145, 1, JK 521. Nu a supravieţuit nici scrisoarea împăratului şi nici replica papei. Ne putem da seama din Ep. 144, JK 520 că împăratul l-a asigurat pe Leon de aderenţă la cauza ortodoxă ibid., " glorioso et catholico, ut probamus, Augusto." " Cf. Ep. 148, JK 524, "sancto et catholico spiritu."

[1590] Ep. 144, JK 520, datată pe 1 iunie 457.

[1591] Ibid., "quidam ad nos rumores de Alexandrini populi ausibus deferuntur, quos ideo plenius indicare non possumus, quia necdum ex integro quae dicuntur gesta cognovimus." Evident că Leon nu a auzit de uciderea lui Proterius. Duchesne, Histoire, Vol. III, p. 480, asumă opinia că Leon se referă aici la un apel la Scaunul Roman prezentat de membrii ortodocşi ai patridului din Alexandria. Dacă a fost aşa este cu greu de conceput că ei nu i-au spus despre moartea tragică a episcopului lor care a avut loc cu un martie înainte. Mai mult Ep. 155, 2, JK 531 implică primirea unui apel la o dată mai târzie.

[1592] Ibid., "hoc vobis .. . laborandum est, ut . . . sanctae Chalcedonensi synodo praeiudicare non possint, ut quae instruente spiritu sancto ad totius mundi salutem definita sunt, inviolata permaneant."

[1593] A se vedea Ep. 146, 1. "Cuius (sc. imperatoris) quidem tam laudabilis fides et tam prompta devotio est, ut quae paci ecclesiasticae congruebant, sine intercessione cuiusquam, sicut ipse omnes haereticorum insidias repellendo."

[1594] A se vedea Ep. 145, 1. " Nam talia in Alexandrina ecclesia perpetrata, ... Anatolii relatione cognovi.'" Este posibil că Anatolie era mai puţin neliniştit despre soarta Definiţiei decât de securitatea caonului 28 care în eventualitatea unei renaşteri a primatului alexandrin în est ar fi deveit cât se poate de lipsit de efectivitate.

[1595] Ep. 146, JK 522, datată pe 11 iulie 457.

[1596] Ibid., 2, "ne in pervasionem Alexandrinae ecclesiae aliquid ulterius sibi possit haeretica audacia vindicare."

[1597] Ibid., "studeat (sc. fraternitas tua) enixius deprecari de statutis sanctae synodi Chalcedonensis sine ulla retractatione servandis; cum ea, quae Deo aspirante decreta sunt, nulla se patiantur varietate corrumpi."

[1598] Ep. 145, JK 521, cu aceiaşi dată ca mai sus.

[1599] Ibid., 1, "si apud sanctam Chalcedonensem synodum de D. Christi incarnatione firmata nulla permiseritis retractatione pulsari: quia in illo concilio per Spiritum sanctum congregato, tam plenis atque perfectis definitionibus cuncta firmata sunt, ut nihil ei regulae, quae ex divina inspiratione prolata est, aut addi possit aut minui." Evident că Leon priveşte definiţia ca posedând un statut egal cu decretele Sinodului de la Niceea. Neliniştea lui reflectă prevalenţa zvonurilor cu privire la faptul că noul regim de la Constantinopol contempla deja o reconsideraţie a Definiţiei în vederea de a reconcilia opoziţia şi a restaura unitatea. Este demn de remarcat că Leon pare că a uitat de existenţa canonului 28.

[1600] Ep. 145, 2, ""ut multorum ante relatione comperimus, molitiones haereticorum, quae contra praedictae synodi auctoritatem conabantur assurgere, nihil ex hoc permiseritis audere." Cf. Ep. 146, 1.

[1601] Ibid., "'sanctae primitus Alexandrinae ecclesiae pacis reparatione consulite, et per catholicos sacerdotes talem provideri iubete pontificem, in quo et in actuum probitate et in fidei professione nihil possit repre- hensibile reperiri." Trebuie să menţionăm că în nici una dintre aceste scrisori nu este menţionat numele de Proterie.

[1602] Ep. 147, JK 523, cu aceiaşi dată ca mai sus, adaosul „et Aetio" la titlu este probabil fals.

[1603] Ibid., 1, ""miror tamen eam rescribendi opportunitatem, qua frater Anatolius necessarie usus est, silentio praeteriisse, cum pro ratione temporis atque causarum crebriora oporteat esse colloquia."

Leon a adăugat că Iulian trebuia să îşi folosească influenţa de a obţine restabilirea cauzei ortodoxe în Alexandria şi alegerea unui episcop pe care Scaunul Roman să îl aprobe.[1604]

Posibil că începea să se teamă că noul regim nu se dovedea la fel de încrezător după cum a sperat la început. Dacă a fost aşa absenţa oricărei comunicări directe de la Împărat nu a făcut decât să îi mărească neliniştea. Că frica lui nu era fără unele justificări a fost arătat de încrederea crescând a partidului monofizit şi de cerinţa crescândă să se înceapă să se facă paşi pentru a convoca un nou sinod în vederea revizuirii măsurilor adoptate de predecesorul lui. În viziunea poliţei lui Leon cu privire la aceste măsuri se poate imagina ce indignare a ridicat la Roma imediat ce a fost cunoscut acolo.

Un fel de informaţie de acest gen a ajuns la Leon de vreme toamna şi ca rezultat au fost scrise mai mult scrisori adresate în special partidelor interesate. Cea mai importantă din ele a fost o „Enciclică" din care au fost păstrate aparent două copii.[1605] În primă instanţă a fost adresată Scaunului Antiohiei, Scaunelor din Ierusalim, Tesalonic, Corint şi Dyrhachium.[1606] În cazul Scaunului din Antiohia adresa a fost noului episcop Vasile care a fost hirotonit recent pentru a îi urma lui Maxim.[1607] Scrisoarea s-a deschis cu o aluzie la tragedia recentă din Alexandria şi i-a îndemnat pe cei care au primit-o ca să reziste în atacurile de peste ei cu credinţă, curaj şi tenacitate în special în vederea poliţei cunoscute de noul împărat pe care Leon mărturisea că este la fel ca şi predecesorului lui.[1608] El a scris că avea încredere că împăratul nu va fi de acord cu planul pe care oponenţii Calcedonului l-au propus, cum că Definţia lui trebuia să fie anulată şi convocat un nou sinod.[1609] El a sugerat că scopul unui astfel de proiect însemna subversiunea Evangheliei; el a cerut ca ei să rămână loiali Definiţiei fiindcă dacă episcopii rămâneau constanţi, împăratul şi Aspar vor fi mult mai determinaţi să reziste în faţa eforturilor ereticilor.[1610]

Forma acestei scrisori trimise la Scaunul din Antiohia[1611] a fost prefaţată de un paragraf special adresat lui Vasile[1612] care s-a deschis cu o mustrare deschisă că Scaunul Roman nu a fost informat de alegerea lui nici de însuşi Vasile sau de cei din provincie cu el[1613] deşi scriitorul admite că el a aflat de acest lucru de la împăratul Marcian.[1614]

În adăugare la scrisoarea Enciclică a fost trimisă o scrisoare împăratului Leon[1615] în care papa după ce s-a referit la cele două comunicări ale lui de mai înainte, a reafirmat încrederea lui în ortodoxia împăratului şi a invocat nevoie de măsuri oficiale puternice dacă se voia se fie suprimată deplin erezia. Mai apoi el s-a adresat lui Anatolie[1616] şi în timp ce îi lăuda diligenţa lui corespondenţă a insistat că paşi mai definitorii trebuiau luaţi pentru a suprima monofizitismul. El a arătat în special acuzele de înclinaţii eretice care au fost făcute împotriva lui Aetius, un preot constantinopolitan şi a cerut ca ele să devină subiectul unei investigaţii private.[1617] La fel de bine scrisori personale au fost trimise lui Iulian[1618] şi lui Aetius al Constantinopolului.[1619] În prima dintre ele el cerea cooperarea lui Iulian de a rezista influenţei ereziei şi de a citii Scrisoarea lui Enciclică. În acelaşi timp el şi-a exprimat surprinderea că el încă simţea că "Tomul"

[1604] Ibid., 2, "cui cum securitate concordiae communio sedis apostolicae praebeatur."

[1605] Ep. 149, 150, JK 526, 525, datată pe 1 septembrie 457.

[1606] Ultimele dintre cele trei scaune au fost situate în Prefectura Illyricumului de est. Corint era scaunul mitroplitan al provinciie din Ahaia, Dyrrhachium al provinciei Epirus nova.

[1607] Se pare că Maxim a fost depus ca fiind vinovat de acuzele aduse împotriva lui. A se vedea mai sus şi Ep. 141, 2, JK 516. Noul episcop era probabil acelaşi ca diaconul Bisericii din Constantinopol care a adus scrisori la Roma căruia i-a răspuns Leon în Epp. 104 şi 106, JK 481 şi 483.

[1608] Ep. 150, JK 525, "non aliud de illo credendum sit quam probavimus de augustae memoriae Marciano."

[1609] Ibid., "ut sanctae Chalcedonensis synodi definitionibus resolutis, in alios tractatus vocaretur episcopale concilium.

[1610] Ep. 150. "'Certus enim sum quod clementissimus imperator et vir magnificus Patricius cum omni coetu illustrium potestatum, nihil in perturbationem ecclesiae patientur animos in nullo viderint fluctuare." Ep. 153, 1, că i-a fost trimisă o scrisoare chiar lui Aspar dar nu s-a mai păstrat.

[1611] Ep. 149, JK 526.

[1612] Ibid., 1.

[1613] Referinţe la scrisori apar în Inter Leon. Epp., No. 533; 171, 2, JK 548; 172, Jk 549; 173, JK 550. Alegerea la unui prezbiterian constantinopoliltan pe Scaunul din Antiohia a fost un semn al centralizării bisericilor estice.

[1614] Ibid., "sanctae memoriae Marcianus princeps suis scriptis consecrationem tuam nobis cognitam fecit."" Scrisoarea nu a fost păstrată. A fost probabil trimisă în ultima parte a anului 455.

[1615] Ep. 148, JK 524 datată pe 12 septembrie 457.

[1616] Ep. 151, JK 529, cu aceiaşi dată ca mai sus.

[1617] Ibid. Atticum presbyterum, qui perhibetur Eutychianorum errorem apertis intra ecclesiam disputationibus confovere, secreta primum disquisitione discutias."

[1618] Ep. 152, JK 527, aceiaşi dată ca mai sus.

[1619] Ep. 153, JK 528, aceiaşi dată ca mai sus.

lui condiţia obscurităţii doctrinare şi avea nevoie de o expoziţie mai mare din moment ce doctrina a fost desprinsă numai din învăţătura Noului Testament.[1620] La fel de bine el a cerut ajutorul lui Aetius în acest sens şi a menţionat că el a inclus copii ale scrisorilor pe care le-a primit din citirea „Tomului" de la bisericile din Galia şi Italia.[1621]

Paradoxul situaţiei a fost că papa şi Anatolie s-au găsit amândoi blocaţi într-o cauză comună, adică apărarea Sinodului de la Calcedon. Totuşi este evident că motivele lor respective în a susţine un sinod nu au fost la fel. Este adevărat că ambii s-au temut de restaurarea primatului alexandrin, totuşi frica lui Anatolie s-a ridicat din dorinţa lui de a abandona poziţia de dominare pe care canonul 28 a asigurat-o pentru scaunul său, în timp ce înţelegerea lui Leon era datorată neliniştii lui că o astfel de restaurare putea pune în pericol hegemonia doctrinară a Scaunului Roman, acum justificat de Defniţie. În orice caz, Leon s-a găsit condus în cauza ortodoxiei de a se baza pe influenţa din ce în ce mai crescândă a Scaunului Constantinopolului.

Mai de vreme în acel an împăratul l-a informat de sosirea în Constantinopol a refugiaţilor din Alexandria[1622] şi în timp ce aştepta să primească alte veşti despre succesul măsurilor folosite împotriva monofiziţilor, Leon a găsit de cuviinţă să le adreseze o scrisoare personală de încurajare.[1623] După ce şi-a reafirmat încrederea în ortodoxia împăratului el a exprimat speranţa că în nu este departe vremea când drept consecinţă a loialităţii lor biserica din Alexandria îşi va recâştiga demnitatea ei antică.[1624]

Cu acelaşi curier Leon a trimis o replică[1625] la o scrisoarea recent trimisă de Anatolie, în care s-a făcut referinţă la sosirea deputaţilor din Egipt. În timp ce a îndemnat la nevoia de o constantă inflexibilă în faţa nesimţirii ereticilor el a insistat că nici o ocazie nu trebuie să le fie dată ca ei să argumenteze împotriva Credinţei decât numai dacă durerea pe care ei au provocat-o refugiaţilor egipteni va fi adusă asupra altora. Mai apoi Leon a făcut aluzie la rapoartele care au ajuns la el cu privire la existenţa unor susţinători secreţi ai monofizitismului între clericii constantinopolinani. El a spus că Anatolie trebuie să îi examineze şi să îi pedepsească pe cei vinovaţi; şi cei care nu vor să se corecteze să fie depuşi din funcţie.[1626] Mai apoi a recomandat ca Anatolie să îşi folosească influenţa lui asupra împăratului pentru a îi convinge că ei nu trebuie să mai fie parte din Biserică, la fel de bine nu mai au parte nici de privilegiile sacramentale fiindcă crimele lor i-au lipsit de dreptul de a sta sau a se ruga în casa lui Dumnezeu.[1627]

Cauza reacţiei împotriva Sinodului de la Calcedon evident că a făcut ceva progrese în ultimele luni la Constantinopol, aşa de mult că guvernul estic se pare că a ajuns la concluzia că pacea poate fi obţinută cu preţul de a convoca un nou sinod. Astfel că împăratul i-a scris lui Leon încă odată explicându-i nevoia unui astfel de sinod şi şi-a exprimat speranţa că el va participa în persoană. El a spus că scopul lui era de a justifica credinţa de la Niceea. Primirea unei astfel de scrisori evident că i-a creat papei consternare. Nu numai că a arătat că lucrul de care se temea cel mai mult şi pe care l-a respins constant era pus peste el cu toată greutatea autorităţii imperiale, dar scopul sinodului nu era altul decât reconsiderarea doctrinei. În scrisoarea împăratului nu s-a spus nici un cuvânt despre măsurile luate împotriva lui Timotei Aelurus şi a „paricizilor" egipteni dar din câte se pare reprezentanţii lui se bucurau de ospitalitate în capitala imperială şi biserica imperială şi era de aşteptat că şi el va fi invitat în capitală. Nu a contat faptul că împăratul a inclus copii ale apelurilor pe care le-a primit de la partidele alexandrine rivale pentru a contracara criticismul.[1628] Din punctul de vedere a lui Leon putea fi numai un răspuns la aceste apeluri. Calcedonienii aveau dreptate, oponenţii lor greşeau.

[1620] Ep. 152, JK 527, "miror sane calumniantium vanitati aliquid ad sit huc in epistola mea, quae universo mundo placuit, obscurum videri, ut de ea putent apertius exponendum; cum illius praedicationis tam plana et solida novitatis: assertio, ut nihil recipiat vel in sensu vel in sermone quia quidquid tunc a nobis scriptum est, ex apostolica et evangelica probatur sumptum esse doctrina."

[1621] Ep. 153, 2, i.e. Inter Leon. Epp., Nos. 97 şi 99.

[1622] Scrioarea este menţionată în Ep. 154 dar este acum pierdută.

[1623] Ep. 154, JK 530, datată pe 11 octombrie 457. O scrisoarea similară Ep. 158, JK 533, a urmat pe 1 decembrie în acelaşi an.

[1624] Ep. 154. "Not Alexandrina ecclesia depulsis haereticis antiquam recipiat dignitatem." Posibil că Leon a făcut aluzie la respingerea canonului 28 de la Calcedon.

[1625] Ep. 155, JK 531, cu aceiaşi dată ca mai sus. El face aluzie la o scrisoare care a primit-o de la împărat şi la care răspunde acum. Nici scrisoarea şi nici replica papei nu au mai supravieţuit.

[1626] Ibid., 2. 1. "ut "ita ut his quibus prodesse non potuerit correctio, non parcat abscissio." Există o schimbare evidentă aici comparată cu atitudinea timpurile a lui Leon faţă de cei condamnaţi sau suspectaţi de erezie.

[1627] Ibid. "neque quidquam illis in ecclesiis Christi licere patiatur, ne in eorum potestate sint divina mysteria, quibus in domo Dei pro scelerum suorum magnitudine, nec habitandi ius residet, nec orandi."

[1628] Aceste detalii sunt deduse din replica lui Leon Ep. 156, JK 532.

Astfel în mare, în anul accesiunii noului împărat, Leon I, situaţia din 449 a fost reprodusă. Atunci ca şi acum subiectul era unul doctrinar; atunci ca acum guvernul estic era pus să determine chestiunea de a convoca un sinod ecumenic; atunci ca şi acum exista un prospect pentru scaunul din Alexandria să fie capabil să exercite o influenţă preponderentă asupra deciziilor lui. Într-un anume sens poziţia Scaunului Romei în legătura cu situaţia a fost mai puţin favorabilă decât cum a fost cu o ocazie mai înainte. În 449 era cel puţin asigurată susţinerea deplină a Scaunelor din Constantinopol şi Antiohia.[1629] Acum exista un pericol adevărat care putea să fie găsit de a asigura să adopte câştigurile de mai înainte pe care le-a asigurat prin adoptarea canonului 28 calcedonian prin a accepta unele compromisuri până la a abandona Definiţia Calcedoniană, în timp ce atitudinea Scaunului Antiohiei a fost mult prea nedeterminată pentru a fi pusă vreo încredere în el de rezistenţă efectivă.

Gravitatea situaţiei din punctul de vedere al Scaunului Roman a fost evident arătată din caracterul răspunsului[1630] trimis de Leon ca răspuns la invitaţia împăratului.

Referindu-se la cererea împăratului de a lua parte la viitorul sinod Leon cu această ocazie nu a pierdut timp în a arăta temeiurile pe care ar fi putut face acest lucru. Din contră, el a arătat că tot proiectul nu era necesar, din moment ce tot ceea ce trebuia făcut pentru păstrarea păcii Bisericii şi a apărării Credinţei era de a rămâne loiali Definiţiei de la Calcedon.[1631] El a scris că singurul efect al concederii faţă de cerinţele ereticilor ar fi de a introduce noi cauze de diviziune între biserici. Pentru a dovedii acest lucru el a spus că faptul că Sinodul de la Calcedon a fost găsit necesar de a muta toate cauzele de scandal create de sinodul de la Efes;[1632] totuşi ocazia reconcilierii era încă disponibilă de toţi cei care a căutau. Singura poliţă a împăratului era de a susţine decretele calcedoniene. Mai apoi urmează un apel caracteristic la autoritatea doctrinară a Scaunului Roman:

"din moment ce Biserica universală a fost făcută ca o piatră modelată pe Piatra originală, din moment ce mult binecuvântatul Petru, primul dintre apostoli a auzit de pe buzele Domnului: tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidii Biserica Mea; cine decât numai antihrist sau diavolul vor îndrăznii să îi rupă soliditatea ei nezdrobită? Cine decât cel care nu se pocăieşte de răutatea lui, care vrea să semene seminţe mincinoase, prin vasele răzbunării pentru a îşi face planul său rău, în timp ce sub falsul pretext al zelului el pretinde că el caută adevărul?"[1633]

Cei care au perturbat biserica din Alexandria, scrie el, au arătat adevăratul caracter al oponenţilor de la Calcedon. Ei au îndemnat că nu trebuie să fie ţinut nimic din ceea ce este în dezacord cu credinţa sinodului de la Niceea şi a pretins că chiar cei care ţin acea credinţă în timp ce ei uită că Crezul Niceean a afirmat consubstanţialitatea umanităţii Fiului dar şi Dumnezeirea Lui cu Tatăl şi că Defiţia de la Calcedon proclama că El a luat realitatea naturii noastre umană din substanţa Maicii Sale Fecioare.

Datoria împăratului şi a tuturor celor care predicau era să spună că Hristos locuia în frăţietatea apostolilor şi profeţilor. Împăratul a primit guvernarea lui nu numai a lumii ci şi pentru protecţia Bisericii. În virtutea acestei autorităţi cei vinovaţi de scandal trebuiau pedepsiţi şi decretele salutare susţinute de uzurpatorii exilaţi care nu era a lor şi prin urmare trebuia restaurat Scaunul Alexandriei la Credinţa antică. El poate ierta ofensele oraşului dacă vrea, dar se cuvine să ştie că episcopii Bisericii universale îl imploră să facă dreptate uzurpatorilor bisericii alexandrine care sunt persecutori ai credinţei ortodoxe. Astfel de oameni nu erau vrednici nu numai de episcopat, ci chiar şi de numele

---

[1629] A se vedea cap. 9.

[1630]Ep. 156, JK 532, datată pe 1 decembrie 457.

[1631] Ep. 156, 1. "nihilque sit convenientius fidei defendendae quam his quae per omnia instruente spiritu sancto irreprehensibiliter definita sunt, inhaerere."

[1632] Ibid. "Unde quia post illas Ephesinae synodi impietates . . . nihil ad conservationem fidei Christianae potuit ordinari, quam ut praedicti facinus sancta synodus Chalcedonensis aboleret." Evident că acesta a fost un argument dublu şi a părut că ignoră obiecţie „monofiziţilor" că din punctul lor de vedere, nu Efes ci Calcedonul a fost o cauză de scandal şi avea nevoie de corecţie printr-un nou sinod. De fapt nu reprezintă punctul de vedere original al lui Leon înainte de a fi ţinut Sinodul de la Calcedon. În acea vreme el a îndemnat la subscrierea la „Tomul" lui şi a altor afirmaţii doctrinare în acord cu noi care ar fi suficente să corecteze erorile de la Efes, fără necesitatea unui sinod. Cf. Cap. 9.

[1633] Ibid., 2 "Cum ergo universalis Ecclesia per illius principalis petrae aedificationem facta sit petra, et primus apostolorum beatissimus Petrus Domini dicentis audierit: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam; quis est, nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilem firmitatem; qui in malitia nomen, sua inconvertibilis perseverans, per vasa irae et suae apta fallaciae, falso diligentiae dum desiderat seminare?"' Nu este clar dacă " principalis petrae" se referă la Domnul Însuşi sau la Sfântul Petru, probabil la primul. Tot pasajul este trecut ca o aluzie scripturistică.

de creştin.[1634] Faptul că cei care cer un nou sinod sunt de fapt „patricizi" nu a schimbat mult situaţia ; o astfel de cerinţă nu putea fi acceptată chiar şi dacă cei care au cerut-o erau nevinovaţi.

Mai apoi Leon a trecut să examineze cerinţele celor două partide alexandrine, ale căror copii le-a primit de la împărat. El a arătat că cea prezentată de ortodocşi este susţinută de semnături care implica menţiunea poziţiior de onoare. Documentul rival, pe de altă parte, omitea că menţionează orice nume anume şi ascundea o lipsă de distincţie şi a de merit în susţinătorii lui prin folosinţa unei expresii generale obscure.[1635] Evident că frica condamnării meritate i-a făcut să nu mai menţioneze locurile de origine. El a spus că una a fost o petiţie a ortodocşilor, în timp ce cealaltă a fost mai mult minciuni făcute de eretici.

Prin urmare el a susţinut că nu exista nici un curs al acţiunii deschis de împărat, din moment ce Biserica din Alexandria prin zelul de persecuţie a ereticilor s-a făcut lipsită de orice lumină a tainelor cereşti.[1636]

"Jertfa sacrificială a fost oprită, sfinţirea harică a fost omisă şi toate tainele au fost retrase din mâinile paricizilor."[1637] Acum ereticii au chiar curajul de a cere dreptul unei demnităţi uzurpate pe care au obţinut-o printr-o crimă odioasă[1638] şi cred că pot să cheme în acţiune credinţa apostolică deplină în faţa unor sinoade.[1639] El a adăugat că împăratul nu putea obţine un triumf mai glorios decât prin a elibera biserica din Alexandria de o asemenea tiranie grosieră.

În concluzie Leon a promis că vă scrie mai apoi despre subiectul credinţei, într-un astfel de fel încât disloca ambuscadele ereticilor.[1640] Faptul că biserica din Constantinopol era ea înseşi calomniată de prezenţa susţinătorilor ereziei între clericii ei era destul pentru ca el să aplice dreptatea cuvenită şi de a îi exclude nu numai din biserică ci la fel de bine de a îi exila din oraş.[1641] El a lăudat buna slujire a lui Iulian şi Aetius şi a implorat ca împăratul să asculte de sfatul lor.[1642]

Scrisoarea este de un interes singular. Nu numai că arată că în acest moment Scaunul Roman era singurul bastion substanţial de decrete calcedoniene, dar descoperă că deţinătorul prezent al acelui scaun ca fiind un om cu o voinţă imperioasă căruia nu îi este frică să îi reamintească suveranului de responsabilităţile lui şi chiar să îi dicteze cursul potrivit al acţiunilor. Când undeva era schimbare, tranziţie şi nesiguranţă, pontiful roman iasă în relief ca unul care avea o vocaţie supremă conştientă de a fi arbitrul destinului spiritual al lumii şi pe care nimic nu îl poate tulbura în a îşi împlinii responsabilitatea lui.

Prin acelaşi postaş Leon i-a scris lui Anatolie[1643] ca răspuns la o scrisoare pe care a primit-o menţionând apelul lui adresat Scaunului Constantinopolitan de egiptenii ortodocşi.[1644] El a spus că datoria lor prezentă nu este de a bocii trecutul ci de a se îngrijii de bunăstarea Bisericii şi a exclude ereticii. El a menţionat că l-a îndemnat puternic pe împărat să dea instrucţii ca Definiţia de la Calcedon să rămână intactă şi ca „uzurpatorii" din Alexandria să fie exilaţi.[1645] El a adăugat că a fost cauză nu numai de mulţumire că numai patru episcopi egipteni au putut fi găsiţi care să îl susţină pe Timotei. Ei trebuie să accepte credinţa ortodoxă şi să îşi asume responsabilitatea pentru uciderea lui Proterie care îi face nevrednici să mai aibă loc în Biserică.[1646] Prin urmare nevoia stringentă a Bisericii din Egipt era că trebuia să fie

---

[1634] Ibid., 3. Aluzia de aici este evident la Timotei Aelurus şi asociaţilor lui.

[1635] Ep. 156, 4. "sub incerto confusae universitatis vocabulo, ideo certum nomen retrahitur." Leon vrea să spună că petiţia eretică nu conţine nici o semnătură a indivizilor şi nici o menţiune a numelui lui Timotei Aelurus.

[1636] Ibid., 5. "omne illic coelestium sacramentorum lumen exstinctum," care face aluzie la ceremoniile nocturne a privegherii Pascale.

[1637] Ibid. ""Intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio et parricidalibus manibus i impiorum omnia se subtraxere mysteria."

[1638] Ibidem. Leon menţionează arderea trupului episcopului ucis.

[1639] lbid. „Audent... apostolicae doctrinae inviolabilem fidem ad concilia provocare." Idea pe care el o avea în minte era „Tomul" era acuazat ca în faţa unui tribunal sinodal.

[1640] Ibid, 6. În acelaşi timp Leon sugerează că Tomul este destul pentru acest lucru, "licet ea quae a sede apostolica sunt praedicata sufficerent."

[1641] Ibid. "ut tales non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis hateeone pellantur." El sugerează Anatolie a fost cumva slab în a acţiona în această problemă.

[1642] Este ultima dată când aceste două nume apar în corespondenţa lui Leon. Dar Iulian a fost fără de nici o îndoială prezent la sinodul de la Constantinopol din 457. Mansi, op. cit., Vol. VII, 919.

[1643] Ep. 157, JK 534, aceiaşi dată ca mai sus.

[1644] Ibid., 1 "quae Alexandriae insanissime gesta sunt cum magno dolore cognovi."

[1645] Ibid. 'nec alio modo totam causam posse esse ie consumi nisi pracdictae synodi constitutiones perennitatis robur accipiant, et insanissimi pervasores ab aliena sede pellantur."

[1646] Ibid., 2. "cum autem . . . interficiendo episcopum inauditum facinus perpetrarint, quid illis in ecclesia loci est etiamsi catholicam suscipiant veritatem? "

eliberată de persecuţie şi resorturile tainice să fie curăţite de tot răul. Cu privire la exilaţii egipteni ortodocşi, el a afirmat că de mai multe ori a menţionat despre ei împăratului.[1647] Anatolie trebuie să îi ajute cu încurajări şi să aibă grijă ca să nu fie dată nici o aprobare a unui nou sinod. Oricine este de acord cu minciunile ereticilor se exclude pe sine automat din comuniunea ortodocşilor[1648] fiindcă în bisericile vestice a te depărta de tradiţia apostolică cât de puţin ar fi fost privit ca un sacrilegiu.[1649] În paragraful final Leon a făcut aluzie încă odată la eşecul lui Anatolie de a aduce la zi pe clericii lui, în special pe Atticus, care erau gata să argumenteze împotriva autorităţii de la Calcedon.[1650]

El a spus că a fost surprins că în ciuda la mai multe avertismente[1651] din trecut Anatolie nu a făcut nimic în acest sens. Atticus trebuie să fie unul care să apere credinţa ortodoxă în acelaşi loc unde a atacat-o şi să condamne deschis învăţătura eutihiană. Fiindcă dacă nu el şi Andrei nu erau corectaţi, Anatolie nu poate să fie nevinovat de aceste omisiuni ale adevărului.[1652]

În ciuda la toate acestea se pare că pentru moment cerinţele lui Leon adresate împăratului şi lui Anatolie au fost pur şi simplu trecute cu vederea şi fie că i-a plăcut sau nu, se puneau bazele proiectului unui nou sinod. Această impresie a fost confirmată de o scrisoare primită de la împărat de vreme în martie a anului următor, care cerea ca Scaunul Roman să trimită reprezentativi la Constantinopol în vederea participării a deliberaţiile sinodului. În răspunsul lui[1653] Leon a insista că a chestiona Definiţia de la Calcedon înseamnă a nu arăta mulţumire faţă de Dumnezeu.[1654] De fapt el a sugerat că a permite disensiuni cu privire la deciziile sinodului între ucenicii lui Eutihie şi Dioscor şi a le trimite pe acestea la Scaunul Roman însemna să ataci însuşi Sinodul de la Niceea.[1655] El a spus că nu trebuie să existe nici o discuţie cu privire la subiectul Definiţiei. Fiindcă nu poate exista comuniune cu cel care se aventurează să chestioneze tainele divine.[1656] A acţiona în altfel înseamnă a se face pe sine vinovat de chiar pedepsele date de Marcian şi sancţionate de însuşi scriitorul.[1657]

Referindu-se la cererea împăratului ca reprezenativii Scaunului Roman să fie trimişi la Constantinopol, Leon a promis că ei vor fi trimişi[1658] dar numai pentru a face cunoscută regula credinţei apostolice şi nu pentru a se angaja în discuţii controversate cu duşmanii.[1659] El a concluzionat insistând că nici o libertate pentru discuţie nu poate fi permisă la aceşti oameni şi că era destul după excluderea "hoţului şi paricidului" să fie lăsat în judecata lui Dumnezeu.[1660] Fie ca împăratul să nu mai permită capacitatea bisericii alexandrine să mai fie prelungită.

Această scrisoare a fost însoţită de alte două, prima fiind adresată exilaţilor egipteni la Constantinopol.[1661] Leon i-a încurajat pe prietenii săi să se ţină tare în ciuda succesului aparent al duşmanilor lui şi le-a spus că el a fost de acord cu cererea împăratului de a trimite reprezenativi ai Scaunului Roman pentru a putea proclama adevărata credinţă celor

---

[1647] Ep. 157, 3. "'litteris meis imperatori commendare non destiti." Epp. 145, JK 521; 156, JK 532.

[1648] Ibid. "ipse se a communione catholicae ecclesiae separabit."

[1649] Ibid.m prin acordul cu Tomul care pentru Leon este " traditio apostolica."

[1650] Această plângere a apărut deja în Ep. 155, 2, JK 531.

[1651] Ep. 155, 2.

[1652] Cazul lui Andrei a fost deja o cauză de nelinişte din partea lui Leon. A se vedea Epp. 111, 112, 113, JK 487-9 şi cap. XIV.

[1653] Ep. 162, JK 539, datată pe 21 martie 458.

[1654] Leon a compară cu ofensa lui Adam ibid., 1, "quid aliud quam . . . ad interdictae arboris cibum improbus appetitus mortiferae cupiditatis extendere?"

[1655] Ibid. "quod enim nostris temporibus apud Chalcedonam de... incarnatione firmatum est, hoc etiam apud Nicaeam mysticus ille Patrum numerus definivit." Aluzia era la crezul, deja tradişţional în vremea lui Leon, că membrii Sinodului de la Niceea a fost de 318, numărul slujitorilor lui Avraam care l-au eliberat pe Lot. Cf. Facere 14, 14-16 şi Ep. Liberti, ap. Socr. H.E. 4, 12.

[1656] Ibid., 2. 'Sut qui divinis audent contradicere sacramentis aliqua nobis communione socientur." "Divina sacramenta" este folosit pentru a desemna descoperirea de Sine a lui Dumnezeu în Întrupare.

[1657] Aluzia de aici este la edictele emise de Marcian împotriva celor care au defăimat sinodul. Mansi, op. cit., Vol. VII, 476, 477. Pentru confrimarea lui Leon a acestor legi cf. Ep. 114, JK 490.

[1658] Ibid., 3. Pentru Leon "praeceptioni tamen vestrae in eo adnitar obedire, ut aliquos de fratribus meis dirigam, qui apud vos praesentiae meae instar exhibeant et quae sit apostolicae fidei regula, licet, ut dixi, vobis bene sit nota, demonstrent."" direxerit." În c. 1 el a menţionat "eum, quem apostolica sedes direxerit."

[1659] Ibid. 'hos quos spondeo dirigendos, non ad confligendum cum hostibus fidei."

[1660] Ibid., 4. "Cuius vindictam sic Domini iudicio volumus reservari, ut improbus praedo et parricida crudelis in seipsum recidat, et nostra non teneat." Evident că aluzia este la Timotei Aelurus. Pe lângă că l-a comparat cu Cain (Facere 4, 10), Leon sugerează aici o comparaţie cu Iuda (Fapte 1, 15).

[1661] Ep. 160, JK 537, cu aceiaşi dată ca mai sus.

care o refuză.[1662] Fie ca ei să nu se plângă, a spus el faptul scoaterii lor din scaunele lor[1663] din moment ce nimeni nu poate fi exilat din prezenţa lui Dumnezeu. El a declarat că nu poate fi nici un fel de discuţie cu privire la Definiţie care a fost aprobată Împărat şi de Scaunul Apostolic.[1664] A permite dispute controversate să aibă loc cu ereticii nu face decât să pericliteze credinţa şi loialitatea episcopilor.[1665]

Cealaltă scrisoare[1666] a fost adresată susţinătorilor Sinodului de la Calcedon între clericii bisericii din Constantinopol. Aici Leon şi-a exprimat bucuria lui faţă de aderenţa credincioasă la învăţăturile Noului Testament[1667] şi i-a îndemnat la fel de bine să respingă greşelile lui Nestorie şi Eutihie. El a menţionat că l-a îndemnat pe împărat să nu dea curs cererii ereticilor de a permite Definiţia de la Calcedon să fie chestionată şi să fie făcută subiect de discuţie care poate duce la slăbirea autorităţii ei.[1668] În ceea ce îi priveşte pe Atticus şi Andrei el a insistat că dacă nu prezintă o respingere verbală şi scrisă a eutihianismului şi deschis în faţa laicilor nu vor profesa credinţa de la Calcedon, ei vor fi lipsiţi de statutul lor.[1669]

De la restaurarea intercomunicaţiei dintre Scaunul Romei şi Scaunul Constantinopolului, după ruptura temporară care a apărut din resentimentul simţit de primul cu privire la Canonul 28 şi primirea „apologiei" lui Anatolie[1670] între Leon şi episcopul constantinopolitan au existat relaţii mutuale prieteneşti. Dar este semnificativ să ştim măsura în care aceste relaţii au fost dependente de poliţa suveranul în acest sens şi schimbarea de situaţie care a avut loc de la ridicarea noului împărat Leon 1 la care Anatolie se pare că a fost reţinut cu privire la dorinţele lui făcut de el de ultima cerinţă din ultima scrisoare a Scaunului Roman şi căruia i-a scris imediat exprimându-şi supărarea lui.[1671] Scrisoarea lui trebuie să fi ajuns la Leon imediat după ce postaşul a purtat comunicările de pe 21 martie când au plecat din Constantinopol şi papa a răspuns într-o săptămână.[1672] Leon a arătat că încredinţându-l pe Anatolie cu datoria de a investiga acuzele aduse preotului Atticus de a predica eutihianismul el nu intra peste drepturile episcopului.[1673] În ceea ce priveşte documentul pe care el l-a primit de la Anatolie, voindu-se să fie o afirmaţie doctrinară compusă de Atticus a crezut că avea tendinţa să confirme impresia care a derivat din alte surse.[1674] Papa a repetat că Atticus trebuie să fie unul care să respingă în scris eutihianismul şi să accepte Definiţia de la Calcedon şi că afrimaţia lui trebuie să fie publicată în biserică. Dacă nu face aşa trebuie să suporte pedeapsa prescrisă de sinod.[1675]

Fără nici o îndoială că partidul eutihian din Constantinopol a văzut prospectul unui nou sinod cu multă mulţumire. Dar ei vor fi dezamăgiţi. În loc să emită invitaţiile obişnuite episcopilor împăratul s-a răzgândit şi a făcut să circule un *questionnaire* din două articole ambele legate de situaţia prezentă.[1676] Primul articol ridica întrebarea „trebuie susţinut Sinodul de la Calcedon?", a doua „trebuie să fie recunoscut Timotei ca episcop al Alexandriei?" cât de multă responsabilitate a pus acest pas pentru creditul lui Anatolie nu se ştie; totuşi este cât se poate de probabil că abandonul

---

[1662] Ep. 160, 1. " desiderat (sc. imperator) a nobis tamen dirigi, qui fidem non recipientibus, tamquam sit adhuc dubia, possit asserere."

[1663] Scrisoarea menţioneaz 15 nume pe care i-a calificat ca „episcopis et clericis," ultimul, adică Nestorie fiindcă probabl acelaşi cu purtătorul scrisorii de la Proterie. Cf. Ep. 129, 1, JK 505. El a fost probabil unul dintre cei care l-au hirotonit pe Proterie. Liberatus, Breviarium, 14. P.L. 68, 1016. Totuşi apelul prezentat împăratului şi dat lui de Leon arată numai 14 semnături acolo ordinea fiind diferită în timp ce apar numele lui Pulsanimon şi a unui al doilea Atanasie. Pe de altă parte trei nume menţionate aici Isidor, Elpidie şi Apollonie sunt omise din apel deşi al doilea Apolloniei aici este acelaşi cu Apollo între semnături. Numele de Elpidie şi Apollonius sunt menţionate între semnăturile rezoluţiiilor sindoului de la Constantinopol sub Ghenadie, Mansi, op. cit., Vol. VII, 912-16; Grumel, Regestes, No. 143.

[1664] Să remarcăm cât de frecvent această temă apare în corespondenţa lui Leon în această vreme.

[1665] Ibid., 2. Posibil că Leon era preocupat de „loialitatea" lui Anatolie.

[1666] Ep. 161, JK 538, cu aceiaşi dată ca mai sus.

[1667] Trebuie să ne reamintim că învăţătura Noului Testament pentru Leon înseamnă doctrina "Tomului."

[1668] Ibid., 2. "dum disceptatio admittitur, auctoritas auferatur." Ep. 162, 3, JK 539.

[1669] Ibid., 3, Cf. Ep. 157, 4, JK 534.

[1670] Inter Leon. Epp., No. 132. P.L. 54, 1082.

[1671] Acest lucru poate fi concluzionat din Ep. 163, 1, JK 540. "Intellexi tibi studium meae sollicitudinis displicere." Probabil că lu Anatolie nu i-a plăcut scrisoarea adresată de Leon, Ep. 161 clericilor din Constantinopol.

[1672] Ep. 163, JK 540, datată pe 28 martie 458.

[1673] Ibid. "neque in aliquo honorem tuum laesi, cui discutienda ea quae ad me erant perlata commisi."

[1674] Ibid scilicet Atticus presbyter, „quem talia audere cognoveram, ... qui scripta mittendo dubiae fidei et professionis incertae confirmavit magis quam diluit, quidquid ad nos de eo fama pertulisset."

[1675] Ibid. 'Qui si eadem pravitate perduratis, praeceptis salutaribus noluerit, sententiam synodi Chalcedonensis, cuius definitionibus resultat, excipiat."

[1676] Documentele acestei afaceri au fost incluse într-o singură colecţie cunoscută ca *Encyclia,* Evagrius, H.E. 2, 9, 10, o versune latină Cassiodorus, Divin. et saec. instit. litt., 11. Din cele 56 de provincii numărul total din jumătatea estică a imperiului, mai puţin „dioceza" Egiptului, răspunsurilor celor 22 nu ne sunt cunoscute.

planului original s-a datorat în mare parte influenţei lui. În cele din urmă sinodul nu trebuie să declare procedurile de la Calcedon nule şi depăşite după cum se aştepta, Definiţia în compoziţia lui Anatolie a jucat un rol important fiind scos din lista afirmaţiilor ecumenice a credinţă: totuşi din punctul lui de vedere chiar şi acest lucru nu va fi aşa de serios ca o posibilă încetare a canonului 28. Alternativa avea totul pentru a o susţine din punctul lui de vedere.

De fapt rezultatul s-a dovedit foarte mulţumitor. Din toate întrebările de la care au supravieţuit documente am găsit numai unul negativ la prima întrebare, adică răspunsul prezentat de sinodul din provincia Pamfilia[1677] în timp ce restul provinciilor au răspuns în unanimitate negativ. Totuşi în ciuda faptului că au primit această expresie a unei opinii care a dominat, pentru moment guvernul estic a stat pe poziţie. Nu a fost făcută nici o mişcare pentru a îl înlătura pe Timotei din Alexandria şi nici nu a fost spus oficial că în cele din urmă nu mai trebuie convocat nici un sinod. După cum am văzut Leon nu ştia ceea ce are loc la Constantinopol mai înainte de martie trecut. În ceea ce priveşte scaunul roman este posibil că se poate spune că în aceste circumstanţe "nici o veste însemna o veste bună." Totuşi probabil că datorită lipsei de informaţii, Leon a decis că venit momentul ca guvernul estic să facă un marş. Prin urmare el i-a trimis pe episcopii Domiţian şi Geminian[1678] la Constantinopol pe 17 august 458 şi le-a dat să ducă două scrisori la împărat. În prima dintre acestea[1679] Leon a început cu o scurtă introducere a legaţilor lui. El l-a implorat pe împărat să nu lase ca vechi controverse să fie deschise din nou şi nici să nu permită discuţii deschise şi neverificate care puteau induce în eroare.[1680] După ce a atras atenţia la adevărul esenţial cu privire la Întrupare proclamat la Calcedon şi a identităţii sale cu decretele de la Niceea,[1681] el a insista că nu există nici o altă cale decât ascultarea ereticilor. În ceea ce îl priveşte pe Timotei şi asociaţii lui în uciderea lui Proterie, deşi iertarea prin mijloace umane era imposibilă,[1682] dacă ei se pocăiau sincer ei puteau să spere la rugăciunile ortodocşilor dar numai dacă încetau să mai persecute Biserica. În concluzie Leon l-a implorat pe împărat să urmeze sfatul legaţilor romani, care au fost trimişi nu pentru a discuta doctrina[1683] ci de a solicitate ajutorul imperial pentru stabilitatea credinţei ortodoxe. Mai mult decât orice el a cerut hirotonirea un ui nou episcop pe Scaunul din Alexandria a cărui loialitate faţă de decretele de la Calcedon să fie neîndoielnică[1684] şi restaurarea la toţi episcopii şi clericii pe care Timotei i-a scos din bisericile lor. În cele din urme cu toată greutatea autorităţii ca primat al Bisericii universale el a făcut următoarea afirmaţie:

"dacă un om ajunge aşa de nepăsător faţă de speranţa creştină a propriei mânuiri ca să înceapă să atace cu controversă Definiţa evanghelică şi apostolică a sfântului Sinod de la Calcedon de a răsturna prea sfântul sinod de la Niceea, el şi toţi ereticii care au susţinut opinii abdominabile şi impioase cu privire la Întruparea Domnului Iisus Hristos, noi condamnăm cu o anatemă obişnuită şi cu execraţie pe măsură: astfel cei care au făcut pocăinţa după cum cere legea nu sunt respinşi; peste cei care resping să se pocăiască va fi în vigoare sentinţa sinodului."[1685]

A doua scrisoare[1686] este total dogmatică în natură şi a fost trimisă de Leon după o promisiune dintr-o comunicare de mai înainte.[1687] Scopul ei a fost de a clarifica poziţia doctrinară de la Calcedon şi accentua respingerea

---

[1677] Scrisoarea sinodală a acestie provincii făcută de mitropolitul Amfilohie al Sidei este menţionată de Evagrie, H.E., 2, 10, din istoria scrisă de Zaharia. În textul sirian există numai un sumar al ei. A fost păstrat numai un mic pasaj al textului grec P.G. 86, ii, 1841, şi unele extrase siriace în Chronicon lui Mihail Syrus (ed. Chabot, Vol. II, p. 145). Totuşi sinodul de la Praga a criticat sinodul şi a considerat folosinţa frazei „în două naturi" nepotrivită pentru o formulă doctrinară intenţionată pentru publicul general. Trebuie să ne aducem aminte că chiar Amfilohie a fost suspectat de eutihianism la vremea sinodului şi în cursul seiuni a opta i s-a cerut în mod expres să anatematizeze această doctrină.

[1678] Din Ep. 170, JK 547, putem concluziona că era foarte bine famliari cu stadiul lucrurilor la Constantinopol. Scaunele lor nu se cunosc.

[1679] Ep. 164, JK 541, datată pe 17 august 458.

[1680] Ibid., 2. "ita fit ut quod maiore facundia defenditur, verius aestimetur."

[1681] Ibid., 3. "sancta synodus Chalcedonensis, quae ab universis Romani orbis provinciis cum totius mundi est celebrata consensu, et a quae sacratissimi concilii Nicaeni est indivisa decretis..." Acest lucru ar putea sugera că Leon a auzit neoficial rezultatul *chestionarului* împăratului şi totuşi în cele din urmă identitatea doctrinei de la Calcedon cu cea de la Niceea era chiar punctul pe care îl disputau „ereticii."

[1682] Viziunea lui Leon că păcatul monofiziţilor egpteni, care au fost responsabili de moartea lui Proterie, apare să reflecte o viziune primitivă cu privire la imposibilitatea iertării anumitor păcate grele cum ar fi uciderea.

[1683] El se referă la o scrisoarea antecedentă către împărat Ep. 162, JK 539.

[1684] Pentru împlinirea cererii lui Leon a se vedea mai jos.

[1685] Ep. 164, 5. "Nam si quis ita Christianae spei ac propriae salutis oblitus est, ut ad convulsionem sacratissimi concilii Nicaeni sanctae Chalcedonensis synodi evangelicum apostolicumque decretum violare aliqua disputatione praesumat, hunc cum omnibus haereticis, qui de incarnatione Domini nostri Jesu Christi impia et detestanda senserunt, simili anathemate parique exsecratione damnamus: ut et legitima satisfactione correctis poenitentiae remedium non negetur, et in resultantes sententia synodalis, quae veritatis est plena, permaneat."

[1686] Ep. 165, JK 542, cu aceiaşi dată ca mai sus. A fost numită Al doilea tom; punctul de vedere din ea se aseamănă cât se poate de mult cu cea precendentă. Pentru detalii despre hristologia lui Leon a se vedea Cap. 20.

[1687] Cf. Ep. 156, 6, JK 532.

sinodului a doctrinelor lui Eutihie şi Nestorie la fel de bine şi de a accentua nevoie unei umanităţi reale în Domnul nostru ca o condiţie necesară pentru o Răscumpărare reală. Este urmată de o catenă formidabilă de texte patristice care susţin poziţia calcedoniană.[1688] Autorul a frazat scrisoarea lui într-un limbaj semnificativ de conciliatoriu având în vedere că niciunde nu a folosit expresia „în două naturi" şi criticând doctrina lui Eutihie s-a rezumat l-a a respinge orice interpretare anume a acelei doctrine.[1689]

Se pare că împăratul a binevenit o astfel de ocazie prezentată lui întinzând o ramură de măslin lui Timotei. Dar „conservatorul" monofizit nu acceptat pe nici una şi legatul imperial s-a întors în capitală cu un refuz obstinat al unei oferte de pace.[1690] După o întârziere de un an răbdarea guvernului se pare că a ajuns la capăt şi a dus în activitatea lui Ghenadie care a urmat recent în Scaunul din Constantinopol, vacant din iulie 458 de la moartea lui Anatolie[1691] încredinţându-i datoria de a îl aresta pe Timotei şi a restaura pe susţinătorii Sinodului din Egipt lui Silas, „vicar" al diocezei „egiptene." O astfel de datorie a fost fără nici o îndoială de invidiat şi de fapt a fost executată cu preţul la mai multe perturbări civile. Totuşi eventual Timotei a fost prins şi adus cu escortă la Constantinopol.[1692] Mai apoi împăratul a informat formal Scaunul Roman de aceste evenimente şi a primit răspuns într-o scrisoare[1693] în care Leon a arătat clar punctul lui de vedere cu privire la ce procedură trebuia adoptată. El l-a felicitat pe împărat despre succesul măsurilor lui pentru restaurarea cauzei ortodoxe în Egipt şi l-a rugat să asigure numirea unui episcop ortodox pe Scaunul din Alexandria.[1694] Mai apoi el l-a avertizat de pericolul care ar putea apare din acceptarea a orice fel de subscripţie de ortodoxie din partea lui Timotei[1695] şi a respins sugestia că acesta din urmă era nevinovat de responsabilitatea uciderii lui Proterie. Oricât de ortodox s-ar fi dat acum Timotei el nu mai trebuia restaurat.

Cu acelaşi postaş Leon i-a scris lui Ghenadie[1696] noul episcop al Constantinopolului, vorbind de o scrisoare pe care a primit-o recent[1697] şi mai ales informaţia că Timotei cel exilat i-a fost permis să vină în capitală. El a arătat posibilitatea că Timotei ar fi putut să fie convins să fie de acord cu „doctrina apostolică" pentru a îşi recâştiga scaunul lui.[1698] Un astfel de pas este de neconceput în special în vederea unui decret imperial. El a sugerat că cel mai bun lucru pentru a prevenii ca acest lucru să aibă loc a fost să se asigure alegerea unui episcop catolic.[1699]

Totuşi în acest caz Timotei a fost de partea Scaunului Roman şi în ciuda la tot ceea ce s-a făcut cu el a rămas persistent de îndărătnic.[1700] Prin urmare guvernul nu a avut nici o altă alternativă decât să execute sentinţa de exil şi să îl trimită la Gangra unde Dioscor şi-a petrecut ultimii ani.[1701] Acum că "paricidul" a fost eliminat a venit vremea ca să

1688 Dosarul include mai multe propoziţii din scrierile alexandrine mai bine spus extrase din lucrările lui Atanasie, Teofl şi Chiril. Cf. Saltet, Revue d'hist. eccl., Vol. VI (1905), pp. 301-3. Selecţia datorează ceva inspiraţe lui Teodoret Dial 2, P.G. 83, 169.

1689 Ibid., 2. "ne convincatur (sc. Eutychianus) . .. Verbi incarnati, id est Verbi et carnis, unam audet pronuntiare naturam." Însuşi Chiril a învăţat Ep. 40, P.L. 77, 193, "μια φυσις του θεου Λογου σεσαρκωμενη " Eutihie modificând acest lucru ca să se citească "μια φυσις του θεου Λογου σεσαρκωμενου" dar el nu a afrimat explicit identitatea de natură dintre "Cuvânt" şi "carne." De fapt chiar el a respins o astfel de afrmaţie.

1690 Zacharias Mit., H.E. 4, 6. P.G. 86, i, 273, cf. Michael Syrus (ed. Chabot), 9, I.

1691 Grumel, Regestes, p.62. Ghenadie a fost un calcedonian convins. Alegerea lui a fost datorată în întregime sentimentului puternic în favoarea sinodului care domina între clericii din capitală.

1692 Zacharias, H.E., 4, 9. Cf. Michael Syrus (ed. Chabot), pp. 126 şi 130.

1693 Ep. 169, JK 546,ată pe 17 iubie 460. Epp. 169-73 sunt găsite în Guenther din Collectio Avellana in C.S.E.L., Vol. XXXVa (1895), pp. 117-24, Nos. 51-55.

1694 Ibid., 1. "ut de catholico civitatis illius praesule quod Deo placeat decernatis." Cu alte cuvinte Leon l-a rugat pe împărat să ofere un succesor pentru Scaunul din Alexandria prin intermediul unui edict imperial. Planul se aseamănă modernului *congé d'élire* emis în capitolele din catedrale şi arată începutul ruperii procedurii primitive a alegerii clericilor şi laicilor din biserica locală. Fără nici o îndoială că Leon a fost lăsat să facă acastă sugestie din frica faptului că mai multe perturbări serioase vor reînnoiri Alexandria dacă vor avea loc alegeri la fel de bine având în vedere că dacă s-ar merge pe *vox populi* s-ar face o eroare de judecată.

1695 Posibil un zvon a ajuns la Leon că un astfel de plan era posibil.

1696 Ep. 170, JK 547, cu aceiaşi dată ca mai sus.

1697 Din moment ce această scrisoare conţinea vestea deportării lui Timotei nu ar fi putut să fie scrisă mai repede de primăvare alui 460 în timp ce Ghenadie a urcat pe Scaunul Constantinopolului cu 18 luni mai înainte. Este pierdut faptul dacă Ghenadie a notificat faptul alegerii lui către Scaunul Roman în scrisoarea lui.

1698 Cf. Ep. 169, 2.

1699 Cf. Ibid., 1.

1700 În vederea unei astfel de atitudini a Ep. 165 a lui Leon, acest lucru era de aşteptat.

1701 A se vedea mai sus cap. 12. După câţiva ani a fost deportat la nordul Mării Negre, la Herson în Crimeea unde a rămas până la plecarea Împăratului Zenon din Constantinopol în 475 când a fost rechemat de uzurpatorul Basilicos. Între timp el şi-a continuat neîncetate lui polemică literară împotriva Sinodului de la Calcedon. Cf. Lebon, La christologie de Timothée Elure, in Revue d'hist. eccl., Vol. IX (1908), p. 677.

se ia în considerare şi să se ofere un succesor ortodox pentru Scaunul din Alexandria. Persoana nominalizată de împărat se numea la fel Timotei şi pentru a fi distins de rivalul monofizit el a primit numele de „mekit," „omul împăratului" sau „solofaciol", „omul cu turbanul alb."[1702] Faptul că numai 10 episcopi egipteni au putut fi găsiţi să înceapă cu această hirotonie a arătat cât de adânci au fost rădăcinile monofizitismului în acea ţară şi a trădat în gradul dependenţei de curtea imperială pentru securitatea situaţiei sale. În cursul cuvenit alegerea lui a fost notificată Scaunului Roman atât de însuşi Timotei II, de clericii din Alexandria şi de ortodocşii din provincia lui[1703] fiecare dintre ei primind o scrisoare de mulţumire şi apreciere din partea lui Leon. Scriindu-i lui Timotei[1704], papa şi-a exprimat mulţumirea lui nemijlocită că până la urmă scaunul din Alexandria a câştigat un episcop ortodox şi l-a îndemnat să folosească moderaţia în legăturile lui cu susţinătorii lui a rivalilor monofiziţi.[1705] El l-a încurajat să ia toate măsurile posibile pentru represiunea ereziilor nestoriene şi eutihiene şi i-a cerut să raporteze lui cât mai des de progresul programului lui de reconciliere. Adresându-se clericilor alexandrini[1706] Leon i-a felicitat pentru mutarea „bestiei sălbatice" şi i-a îndemnat să înveţe numai doctrina episcopilor ortodocşi a scaunului lor.[1707] La fel de bine el a îndemnat episcopii egipteni[1708] care au arătat loialitatea lor faţă de schimbarea regimului de a îl susţine pe noul Timotei în misiunea lui delicată de a eradica distrugerile provocate „de cel mai sângeros uzurpator" şi s-au dovedit membrii vrednici al episcopatului în a îl asista în datoria lui de a oferii pentru împăcare pe cei care au dorit să "îşi vindece rănile."

Este cât se poate de potrivit că ultima dintre scrisorile care au supravieţuit emise de Scaunul Roman în cursul pontificatului lui Leon s-a încheiat într-o notă de împăcare şi cu speranţa că "toată turma lui Hristos ştie că are un singur Păstor."[1709] În toţi cei 20 de ani de păstorire el a lucrat neîncetat pentru pacea şi unitatea Bisericii şi în ciuda persistenţei nesiguranţei în alte locuri trebuie să fi fost o mângâiere pentru el că în ultimii ani să ştie că Scaunul Petrin din Alexandria a fost din nou restaurat la comuniunea ortodoxă. Viitorul tragic la mai mult decât una dintre "marile biserici" ale estului i-a fost ascuns privirii sale.

CAPITOLUL 17

LEON ŞI CULTUL

În următorul capitol vom sumariza evidenţa oferită de scrierile lui Leon cu privire la cultul public normal al bisericii din Roma în mijlocul secolului al cincilea şi la fel de bine dăm o mărturie a acestei lucrări ca predicator.

(1) CULTUL PUBLIC AL BISERICII DIN ROMA

1. Oficiul divin. Lucrările lui Leon nu conţin nici o aluzie directă la oricare ciclu al oficiului divin în folosiţă la Roma în timpul său. Cel mai mult care putem să găsim este o menţiune la privegherea Sezonului de jar[1710] care este probabil o sărbătoare a unei slujbe de priveghere. Pe altă parte nu poate fi nici o îndoială că o anumită

[1702] Evagrie HRE 2, 11.
[1703] Numele lor este dat în Ep. 173, JK 550.
[1704] Ep. 171, JK 548, datată pe 18 august 460.
[1705] Acest sfat este o caracteristcă evidentă a atitudinii lui Leon faţă de ereticii care se pocăiau. Dar în orice caz în această situaţie s-a dovedit superfluă. De la Zaharia H.E., 4, 10, aflăm că Timotei II s-a dovedit cât se poate de repede acomodat cu monofizitismul şi a mers atât de departe că a reintrodus numele lui Dioscor în tipticele din Biserica Alexandrină pentru care a fost aspru mustrat de Scaunul Roman. Cf. Simplicius, Ep. 11, JK 580. Thiel, Vol. I, p. 197.
[1706] Ep, 172, JK 549, cu acelaşi nume ca mai sus.
[1707] În special Atanasie, Teofil şi Chiril a căror extrase din scrierile lor Leon le-a adăugat în Ep. 165.
[1708] Ep, 173, JK 550, cu aceiaşi dată ca mai sus.
[1709] Ep. 173, JK 550. "'Omnes Christi oves unum se sentiant habere pastorem." Aluzia este probabil la 1 Petru 2, 25. Este posibil că Leon a avut în minte şi reîntoarcerea Bisericilor Egiptene la unitate cu Scaunul Roman.
[1710] e.g. Serm. 16, 6, et al.

formă de Oficiul dine a fost slujită obişnuit în Biserica Romană din vremea lui[1711] şi chiar Leon a făcut paşi activi pentru a asigura suţinerea obişnuită prin întemeierea mănăstirii în apropierea bazilicii Sfântul Petru.[1712]

2. Liturghia. Este posibil că în vremea lui Leon liturghia să fie slujită zilnic, deşi Leon menţionează specific că sărbătorile erau zile pentru festivaluri liturgice.[1713] Totuşi el implică că era deja obiceiul la Roma să sărbătorească liturghia de mai multe ori în aceste zile, dacă nu toţi cei prezenţi puteau participa.
3. Liturghia catehumenilor. În predicile sale Leon face de mai multe ori aluzii la lecţii liturgice, la epistole[1714] şi la Evanghelie. Este clar că după evanghelie urma o predică.[1715] Normal se presupunea că episcopul însuşi predica[1716] dar evident că dreptul de a predica era dat şi preoţilor.[1717]
4. Liturghia credincioşilor. Aluzii la o parte mai solemnă a liturghiei sunt extrem de rare. Este menţionată pomenirea viilor şi a morţilor la altar deşi nu se spune nimic despre locul din slujbă când avea loc aceasta şi nici nu se ştie dacă o astfel de pomenire era normală la Roma sau în alte locuri.[1718] Deşi de mai multe ori Leon descrie liturghia ca un sacrificiu,[1719] nu putem strânge material din nici un loc ca să reconstruim canonul care exista în acea perioadă. La cuvintele împărtăşirii care se crede că erau Trupul lui Hristos,[1720] cel care se împărtăşea răspundea Amin.[1721] Împărtăşania era dată ambelor sexe[1722] şi la cei botezaţi de toate vârstele inclusiv copiilor.[1723]
5. Anul bisericesc. Dincolo de unele aluzii ocazionale la practica liturgică conţinută în scrisorile sale, titlurile predicilor lui Leon oferă unele mărturii despre sezoanele şi praznicele ţinute de Biserica Romană în secolul al V-lea. Anul creştin începea cu sărbătoarea Naşterii Domnului.[1724] Urma mai apoi Boboteaza[1725] o comemorare care în orice caz la Roma şi-a pierdut deja sensul şi asocierile originale şi a ajuns să fie privită numai ca o pomenire a cultului adus de magi pruncului Hristos.[1726] Cele 40 de zile ale postului[1727] încă şi-au reţinut caracterul primitiv al sesiunii de pregătire pentru botez prin păstrarea acestui timp de rugăciune, postirea şi milostenia fiind privite ca practică obligatorie pentru toţi credincioşii; Săptămâna Mare este asociată cu

---

[1711] Ieronim Ep. 109, 3, 9, se referă la privegheri; Ep. 107 la Miezonoptici, nocturne, rugăciuni de dimineaţă, ceasul al treilea, al şaselea, al nouălea şi vecernia. O scrisoare atrib uită lui Damasus în care aranjamentul pslamilor în Breviarium Romanum despre care a se vedea Baiimer, Histoire du Brévaire, Vol. I, pp. 190ff.

[1712] Liber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p. 234. p. 236. A se vedea Batiffol, History of the Roman Breviary, pp. 48f unde el spune: "întemeierea în secolul al V-lea a acestei mănăstiri astfel ataşată la bazilica Sfântului Petru este un fapt foarte important; această mănăstire este cea mai veche dintre mănăstirire bazilic din Roma." Se crede că ar fi fost cea a Sfinţilor Ioan şi Paul menţionată în Viaţa lui Leon *Liber pont.,* Vol. I, p. 324.

[1713] Ep. 9, 2. "'solemnior quaeque festivitas."

[1714] Serm. 40, 2, o predică despre Post citată din Epistola de Post I şi Missale Romanum.

[1715] Despre bobotează Serm. 33, 13 34, 13 35, 1; 38, 1. Despre patimă Serm. 52, 3 54, 53 56, 1; 66, 1; 70, 1. Despre Paşti Serm. 72, 1.

[1716] Leon se referă la predica într-un astfel de fel că era o practică obişnuită a episcopilor romani Serm. 33, 1; 38, 13; 58, 1; 62, 1; Ep. 139, tf.

[1717] °Ep. 6. "non tamen permittendum est ut quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus gradum sibi praedicatoris assumat." Acest lucru înseamnă că numai episcopul avea dreptul să predice dar în vederea refuzului emfatic călugării şi laicii nu aveau dreptul să predice după cum se spune în Epp. 118, 2; 120, 6 şi este posibil ca 'sacerdotalis ordo" s ă includă preoţi şi la fel de bine diaconi.

[1718] Ep. 80, 3, cu referină la pomenirea numelor lui Dioscor, Iuvenalie şi Eustaţie încă în viaţă şi a lui Flavian care atunci era mort. Aluzia este evident la aşa numitele „diptice."

[1719] Serm. 59, 7; 91, 3. Ep. 9, 2, "sacrificii oblatio."

[1720] Cf. De Sacramentis, 4, 25.

[1721] Serm. 91, 3. "' Frustra ab illis (sc. Eutychianistis) Amen respondetur, quibus contra id quod accipitur, disputatur." Eus., H.E. 6, 43; Augustine, Serm. 272.

[1722] Serm. 42, 5, se referă la abstinenţa maniheenilor de la potir.

[1723] Ep. 59, 2. "nec ab infantium linguis veritas corporis et sanguinis Christi inter communionis sacramenta taceatur."

[1724] Serm. 21-30.

[1725] Serm. 31-8.

[1726] Unele urme în acest sens găsesc în Ep. 16, 6.

[1727] Serm. 39-51. Este clar că Predica 48, 1 că durarea acestui sezon a fost deja de 40 de zile la Roma în acest mometn şi începea după duminica iertării. Cf. Serm. 40, 2. Adăugarea zilelor de la începutul Postului până în fosta miercuri a fost deja făcută înainte de compilaţia Sacramentarium Gelasianum; The Gelasian Sacramentary, ed. Wilson, pp.15-17. Pentru o obligaţie generală a postului a se vedea Serm. 45, 1.

Patima.[1728] Paştele[1729] şi Cincizecimea[1730] au fost de importanţă centrală şi ambele au fost privite ca normale dacă nu ocazii exclusive pentru facerea sărbătorilor de iniţiere creştină.[1731] Zilele de jar care nu au fost deja asociate cu hirotoniile[1732] dar în special sesiunile de rugăciune, post şi milostenie erau pentru decembrie[1733] în octava Rusaliilor[1734] în septembrie.[1735] Sărbătorile despre care au supravieţuit predici sunt date ca fiind Sfântul Petru şi Pavel,[1736] Sfântul Laurenţiu,[1737] aniversarea hirotoniei lui Leon.[1738] Pentru menţiunea sărbătorii lui *Cathedri Petri* suntem datori uneia dintre scrisorile imperiale[1739] incluse în colecţia leontină. În cele din urmă avem zilele de post din "Collecta" de pe 6 iulie care coincidea cu păgâna *ludi Apollinares.*[1740]

2 LEON CA PREDICATOR

Faptul că nu mai puţin de 97 de predici au supravieţuit[1741] despre care nu există nici o îndoială că sunt atribuite lui Leon ca indicaţie a activităţii sale ca predicator. Acest lucru arată adâncimea impresiei pe care a făcut-o Bisericii timpului său. Nevoile Bisericii din acele vremuri erau diferite ca nevoile Bisericii de azi. Ele erau în special de edificare şi instrucţie creştină. În cea de a V-a predică despre Domnul întrupat Leon le spune ascultătorilor lui de scopul lui de a predica fiind unul "ca prin cuvintele spuse de mine ascultătorii mei să se edifice."[1742]

La fel de bine într-o predică despre Patimă el arată: "ţine mai mult de permanenţa credinţei creştine că după învăţătura apostolului, cu toţii căutăm acelaşi lucru şi care este deplin în aceiaşi minte şi aceiaşi cunoaştere,"[1743] şi el spune că în vederea asigurării unităţii minţii că el s-a adresat congregaţiei.

Prin urmare Leon face apel la prima înţelegere a ascultătorilor lui;[1744] totuşi el nu se abţine în a face apel la voinţele lor.[1745] El este interesat nu numai de datoria de a de promova războiul spiritual al credincioşilor dar îi îndeamnă pe cei neglijenţi şi nepăsători.[1746] Nici unul dintre ei nu este afară din responsabilitatea pastorală a episcopului.[1747] În capacitatea lui de pastor el este mult preocupat cu pericolele cu care credincioşii sunt expuşi prin contact cu persoane cu credinţă falsă sau insuficientă. Aşa că în predicile lui despre Bobotează şi Patimă el alocă mult loc de a arăta defectele iudaismului;[1748] în alt loc el descrie adesea cu o bogăţie de detalii elementele false în ereziile şi sectele priscilienlor şi a

---

[1728] Serm. 52—70.
[1729] Serm. 71-2. Includerea Predicii 73-4 despre Înălţare arată că se ţinea această sărbătoare deja.
[1730] Serm. 75, 77.
[1731] A se vedea Epp. 16 şi 168.
[1732] Absenţa la orice referinţă la zilele de hirotonie în Rugăciunle Zilelor de Jar arată acest lucru deja cu asocierile au fost deja pricinuite înaiinte de aparţia Sacramentaritum Gelasianum şi ar putea data de la încheierea secolului al V-lea de la *Liber pontificalis* care face menţiuni frecvente la hirotoniile din lune septembrie.
[1733] Ţinerea zilelor de jar în prima zi săptămânii este evident mai târzie decât vremea lui Leon şi probabil a aprăut din ocazia acestei săptămâni ca o hirotonie potrivită. Pentru zilele din decembrie a se vedea Serm. 12-20.
[1734] Serm. 78-81.
[1735]Serm. 86-94.
[1736] Serm. 82, 83.
[1737] Serm. 85.
[1738] Serm. 1-5.
[1739] Inter Leon. Epp., No. 55.
[1740] Serm. 6-11.
[1741] Pe lângă cele 96 de predici tipărite de Ballerini, P.L. 54, şi a căror autenticitate este în general acceptată, nu mai puţin de 61 îi sunt atribuite lui. Dintre acestea 41 au fost identificare a lucrări ale unor autori diferiţi ca Ambrozie, Augustin, Cezarie de Arles şi Maxim de Turin. Restul de 21 sunt date în retipărirea lui Migne P.L. 54, 477-522. Dintre ele numai prima are legătură cu preidcile genuine cu pirivre la stil şi la vocabular şi este explicată ca fiind un *cento* derivat din scrierile autentice a lui Leon. Încă alte opt predici sunt date în P.L. 56, 1131—- 54, dar evident că ele nu sunt autentice. Cf. Pschmadt, Leo als Prediger, p. 39; Bardenhewer, Geschichte, Vol. IV, p. 622. Serm. 14 din această coleţie în In Cathedra S. Petri, din secolul al V-lea discutată de Morin Etudes, textes, découvertes, 1913, p. 35.
[1742] Serm. 25, 1. "ut... aliquid a nobis quod audientes possit aedificare promatur."
[1743] Serm. 69, 1. "ut secundum apostolicam doctrinam 'id ipsum dicamus omnes, et simus perfecti in eodem sensu et in eadem scientia' " (1 Cor. i. 10).
[1744] Serm. 32, 2. "ut rerum gestarum ordinem non solum credendo, sed etiam intelligendo veneremur." Cf. Serm. 52, 1.
[1745] Serm. 71, 1. ""Moriendum ergo est diabolo et vivendum Deo." Cf, Serm. 72, 1.
[1746] Serm. 86, 1. "'ut si qui sunt in hoc exercitio tardiores, in his saltem diebus communi abstinentiae se obedienter adiungant."
[1747] Serm. 94, 1. "'sacerdotalis officii est erga omnes ecclesiae filios curam habere communem, in id quod et rudibus prosit et doctis, quos simul diligimus, pariter incitamus." Cf. Serm. 96, 1.
[1748] e.g. Serm. 29; 323; 333 353 553 573 583 59; 605 61; 68; 70.

lui Mani[1749] şi în una dintre ultimele lui predici care au supravieţuit el atrage atenţia asupra naturii intrigante a propagandei monofizite de la Roma.[1750]

Evident că între autorităţile la care el face apel există în primul rând Sfânta Scriptură[1751] din care toate predicile au mai multe citate. Mai apoi vine Crezul roman baptismal pe care Leon îl descrie constant ca fiind apostolic.[1752] Totuşi ocazional el vorbeşte de Credinţa Ortodoxă şi această expresie se pare că se referă la Simbolul Credinţei de la Niceea.[1753]

Destul de frecvent el îşi întemeiază argumentele lui pe autoritatea Apostolilor sau a „Sfinţilor Părinţi" prin care el se referă la apostoli înseşi sau la „părinţii bisericii" inclusiv în special Sinodul de la Niceea şi predecesorii lui la Scaunul de la Roma.[1754] Totuşi el uneori face apel la „bunul simţ" al bărbaţilor şi femeilor în special cu îndemnuri la milostenie.[1755]

Predicile lui nu eşuează niciodată să ducă la o aplicare practică în dezvoltarea prin care el arată o cunoaştere intimă a circumstanţelor şi felului de viaţă al turmei.[1756]

Este evident că predicile pe care le avem aparţin din perioada vieţii lui Leon de după alegerea în episcopat. Nu numai că putem remarca un ton de autoritate în multe din ele, lucru de neconceput dacă predicatorul nu a avut cunoaşterea de a îşi instruii ascultătorii cu privire la modul credinţei şi comportamentul lor;[1757] la fel de bine putem să vedem că cuvintele lui se aplică frecvent nu numai la o singură congregaţie ci la toată Biserica locală.[1758] Spre adăugire la mai multe referinţe la evenimente contemporane, cum ar fi detectarea maniheilor, apariţia monofizitismului şi eliberarea Romei de invazia ostilă cu toate aparţin perioadei pontificatului său.[1759] De fapt este posibil pentru o examinare să le dăm o dată exactă. Dincolo de câteva predici pe subiecte anume,[1760] este cât se poate de clar că majoritatea apaţin primilor 10 sau 12 ani ale pontificatului său. În ceea ce priveşte perioada care a rămas este imposibil de determinat dacă predicile din anii de mai apoi au pierit sau, datorită preocupării papei cu bisericile din est, numai câteva au fost păstrate. Chiar şi aşa este îndoielnic că noi posedăm mai mult decât o fracţiune a celor care au fost spuse într-o perioadă mai timpurie, din moment ce poate să fie observat de cele care aparţin de anume sărbători sau sezoane, care variază de la Sezonul Jarului în decembrie la Rusalii şi este posibil că cele care aparţin unei perioade a anului de la Rusalii la Crăciun au fost accidental pierdute.

O caracteristică distinctă a mai multor predici este scurtimea lor şi acest lucru a dus la sugestia că noi nu le posedăm acum în forma lor originară şi că de fapt sunt simple abrevieri.[1761] Totuşi o examinare mai minuţioasă a predicilor arară că ele sunt complete în sine.[1762] O explicaţie alternativă şi mult mai corectă a scurtimii lor găseşte că cel puţin în unele cazuri nu mai posedăm o predică liturgică propriu zisă pentru o anumită zi, ci mai mult un îndemn personal dat la încheierea ritualului şi care aduce cu sine o aplicaţie practică a semnificaţiei spirituale a ocaziei cu care au fost rostite. Acest lucru este cât se poate de adevărat cu privire la predicile despre Rusalii[1763] şi se pare că este adevărat şi în alte cazuri.

[1749] e.g. Serm.g; 10; 16; 22; 24; 27; 343 42; 433 473 76.

[1750] Serm. 96.

[1751] Cf. Serm. 26, 5. Din Noul Testament Leon face folosinţă frecventă a epistolelor Sfântului Pavel şi a Evangheliei după Matei. Nu citează din Marcu deloc. Dintre cărţile Vechiului Testament cele mai citate sunt Psalmii şi Isaia.

[1752] Serm. 24,63 34,4; 62,2; 72,7; 96,1. Pentru viziunea lui despre originea Crezului a se vedea Ep. 31, 4.

[1753] Serm. 24, 53 30, 35 QI, 2.

[1754] Serm. 7. "primus collectarum dies saluberrime a sanctis Patribus institutus." Cf. 16,2; 9, 3; 10, 1; 96, 2 etc.

[1755] "Nam si inter homines ea demum firma amicitia est, quam morum similitudo sociarit . . . quantum nobis optandum .. . est ut in nullo ab iis quae Deo sunt placita discrepemus." Cf. Serm. 20, 3; 41,35 45, 33 etc.

[1756] e.g. Serm. 213; 233 253 26, etc.

[1757] eg. Serm. 86, tr.

[1758] În special cu datoria de a face milostenii. Serm. 8; 9, 3; 11, 2.

[1759] Maniheism, A.D. 444/5, Serm. 9, 4; 16, 43 24, 43 34, 43 42, 43 76, 6-7. Eutihianism, a.p. 449, Serm. 28, 5; 91, 2; 96. Invazia Vandală din 455, Serm. 84.

[1760] e.g. Serm. 843; 91; 96.

[1761] În comparaţie cu predicile lui Ioan Hrisostom se poate vedea cât de scurte sunt predicile lui Leon.

[1762] E.g Sermon. 1; 6, 7, 8, 13, 14, 15, 78, 79, 80, 81, 84, 86.

[1763] Serm. 78-81.

Vom trece acum să enumerăm alocaţia predicilor care au supravieţuit la anumite sărbători din anumite sezoane. Sunt trei la Crăciun,[1764] Bobotează,[1765] două de Paşti,[1766] două la Înălţare,[1767] trei la Cincizecime[1768] şi una la fiecare *natale* a Sfântului Petru,[1769] a Sfântului Laurenţiu[1770] şi la Schimbarea la Faţă.[1771] Pentru timpul postului avem 12 la Postul Mare,[1772] 19 pentru Patimi sau Săptămâna Patimilor;[1773] cele de toamnă[1774] şi iarnă.[1775] Embertides are fiecare grup de 9 şi 6 dedicate ţinerii anuale a lui „Collecta."[1776] În cele din urmă sunt cinci predici despre *natale* al său[1777] sau a aniversării sale de o valoare considerabilă pentru lumina pe care o aruncă asupra concepţiei pe care o aruncă asupra slujirii lui Leon pe care am descris-o mai sus.

În general predicile ca întreg descoperă grija exercitată de autor în compunerea lor. Astfel Bardenhewer spune: "construcţia delicată a perioadelor, completitudinea antitezelor lor, cadenţele ritmice trebuie să fi încântat urechile audeinţei romane, deşi cititorul modern cu greu poate evita impresia unei afecţiuni excesive. Un exemplu al paralelismului antitetic cu monoioteluton poate referii cititorul la Predica 82, 2."[1778]

După cum punctele centrale ale interesului doctrinar conţinute în predici vor fi expuse într-un capitol următor ne putem concentra atenţia aici pe anumite puncte mai importante la referinţele lui Leon la Postul Mare[1779] care arată că în vremea lui Biserica Romană era obişnuită să îţ ţină pentru o perioadă de 40 de zile.[1780] El susţine obligaţa de a postii, a face milostenie şi pocăinţă[1781] care ţin de acest sezon, care este nu numai pentru cei care urmau să se boteze ci pentru întreaga Biserică.[1782] Cei care sunt botezaţi se cuvine să o trateze ca o pregătire spirituală pentru ţinerea Paştelui.[1783] Într-un anume pasaj cel puţin trebuie să remarcăm că el accentuează aspectul etic al postului şi milosteniei şi sugerează că Postul Mare trebuie să fie însoţit de eforturi de a lăsa la o parte răutatea, ura şi de a practica corectitudinea şi dreptatea acasă.[1784]

1764 Serm. 21-30 despre Crăciun.
1765 Germ. 31-8 la Bobotează.
1766 Serm. 71, 72 la Paşti.
1767 Serm. 73, 74 la Înălţare.
1768 Serm. 75-7 de Cincizecime.
1769 Serm. 83.
1770 Serm. 85.
1771 Serm. 51.
1772 Serm. 39-50.
1773 Serm. 52-70.
1774 Serm. 86-94.
1775 Germ. 12-20. Predicile de rusalii embertide sunt 78-81.
1776 Serm. 6-11.
1777 Serm. 1-5. A se vedea cap. V. O predică Nr. 95 despre Fericiri este omisă din clasificarea de mai sus.
1778 Geschichte, Vol. IV, 622. Serm. 82, 2, "Cum paene omnibus dominaretur (sc. Roma) gentibus, omnium gentium serviebat erroribus et magnam sibi videbatur suscepisse religionem, quia nullam respuerat falsitatem, unde quantum erat per diabolum tenacius illigata, tantum per Christum est mirabilius absoluta." Cf. Steeger, Die Klauseltechnik Leos d. Gr., Hassfurta, M. (1908).
1779 Serm. 40,1. P.L. 54, 268.
1780 Serm, 39, 3. P.L. 54, 264. initium " ; cf. Serm. 44, "accedentes . . . ad quadragesimae initium; Cf. Sermn 4, 2; P.L. 54, 286, "ut apostolica institutio quadraginta dierum ieiuniis impleatur." Această afirmaţie se pare că este în dezacord cu evidenţa lui Socrate H.E., 5, 22, cu privire la practica Bisericii din Roma în prima jumătate a secolului al V-lea: „οι γαρ εν Ρωμη τρει προ του Πασχα εβδομαδος, πλην σαββατου και Κυριακης, σνημμενας νηστευουσιν." Pentru o explicaţie a discrepaţei aparente a se vedea cf. Duchesne, Origines (1889), p. 233, n. 1.
1781 Serm. 49, 6. P.L. 54, 305. "peccata quae aut baptismi aquis, aut poenitentiae lachrymis abluuntur, etiam eleemosynis deleantur."
1782 Serm. 45, 1. P.L. 54, 288. "Sive enim illam partem populi cogi- temus quae dudum certamina evangelici agonis ingressa, per spiritalis stadii cursum indesinenter tendit ad palmam: sive illam quam lethalium conscia peccatorum, per reconciliationis auxilium festinat ad veniam: sive illam quae sancti spiritus regeneranda baptismate . .. et Christi cupit novitate vestiri." Să remarcăm că Predica 48, 1 PL 54, 298 Leon face clar că el priveşte obligaţia ea se referă şi la clerici.
1783 Ibid., and Serm. 41,1. P.L. 54, 272.
1784 Serm. 40, 5. P.L. 54, P.L. 54, 272. 271. "'dominorum atque servorum tam ordinati sint mores, ut et illorum potestas mitior, et istorum sit disciplina devotior." Într-o legătură Leon face aluzie la obiceiul de a nu lăsa criminalii la sărbătoarea pascală, adoptată de împăraţii creştini. Predica 51 arată că deja în vremea lui Evanghelia liturgică a Sâmbetei Mari era de fapt a Schimbării la Faţă.

Predicile despre Patimi[1785] sunt în cea mai mare parte în perechi, una aparţinând duminicii şi alta miercurii Săptămânii Mari.[1786] Ele sunt remarcabile din cauza aluziilor frecvente la recitarea liturgică a evangheliilor patimilor ceea ce arată că acest lucru a fost o trăsătură normală a liturghiei romane în secolul al V-lea.[1787]

Una dintre predici care aparţine de chiar Paşte, a fost evident ţinută în tipul ritualurilor de iniţiere din Sâmbăta cea Mare în timp ce cealaltă a avut loc în cursul liturghiei pascale.[1788]

Trebuie să remarcăm că fiecare predică ţinută în legătură cu Rusaliile se încheie cu o notă despre Postul Jarului, adică miercuri, vineri şi sâmbăta a zilei curente.[1789] Este interesant de a remarcat că Leon atribuite originea obiceiului instituirii apostolice şi sugerează că scopul lui special este de a face rău păcatelor comise în timpul sezonului pascal.[1790] Note similare cu privire la ţinerea postului care apare în predicile pe acelaşi subiect sunt predicate în septembrie şi decembrie.[1791]

În cursul uneia dintre predici de aniversarea a ceea ce se cunoaştea drept „Collecta"[1792] predicatorul menţionează în special originea apostolică şi menţionează că este un substitut creştin pentru o sărbătoare păgână. Ceea ce este clar este că o importantă trăsătură a ţinerii a fost un act de milostenie corporată.[1793]

O predică, predica 85[1794] merită o atenţie specială. Se referă la comemorarea eliberării Romei de sub relele invaziei barbare şi evident că ţine de o dată la câţiva ani după evenimentul actual comemorat, din moment ce predicatorul deplânge neglijenţa prezentă a ţinerii.[1795] Cu o ironie usturătoare el invită ascultătorii să spună dacă au fost jocurile sau mijlocirea sfinţilor care au salvat oraşul de la duşmanii lui. El afirmă că salvarea nu a fost datorită influenţei stelelor ci intervenţiei lui Dumnezeu.[1796]

Aluzia de aici la crezul în influenţa stelelor indică persistenţa ideilor orientale păgâne în societatea romană din vremea lui Leon şi îşi găseşte o paralelă în menţiunea pe care el o face în alt loc a practicii păstrate de unii creştini practicanţi de a se întoarce cu faţa la soarele care răsărea pe vârful scărilor bazilicii Sfântului Petru şi adorând corpurile

---

[1785] Serm. 52-70. P.L. 54, 313.

[1786] Totuşi cinci Predicle 60, 61, 66, 69 apar ca fiind neataşate de nici o zi anume a sătpămânii. Miercurea avea o importanţă specială liturgic ca o ocazia a lui *Redditio Symboly*.

[1787] eg.in Serm. 70,1. P.L. 54, 380.

[1788] Serm. 71 şi 72. PL 54, 385.

[1789] Serm. dee P.L. 54, 400. Trebuie să remarcăm în a dous dintre acestea el face aluzie la botezul recent, mai bine spus la privegherea Rusaliilor, a unora dintre ascultătorii lui.

[1790] Serm. 78, 3. P.L. 54, 417. "ut si quid forte inter ipsa festivitatum gaudia negligens libertas et licentia inordinata praesumpsit, hoc religiosae abstinentiae censura castiget."

[1791] Serm. 86-94. P.L. 54, 437. Serm. 12-20. P.L. 54, 168. Să remarcăm că Predica 15, 2; PL 54, 175 originea postului din decembrie este atribuită Legii Mozaice şi că în Serm. 19, 2; P.L. 54, 185 sunt enumerate cinci sezoane de post.

[1792] Serm. 6-11. P.L. 54, 157.

[1793] Serm. 9, 3. P.L. 54, 162. "Ad horum ergo operum (sc. charitatis) piam curam dies nos apostolicae institutionis invitat, in quo sanctarum collationum prima collectio est prudenter a Patribus et utiliter ordinata: quia in hoc tempore gentilis quondam populus superstitiosius daemonibus serviebat contra, profanas hostias impiorum sacratissima nostrarum eleemosynarum celebraretur oblatio." Ballerini, P.L. 54, 155-7, susţine din faptul că acest grup într-un număr de colecţii urmează predicile care aparţin sărbătorii Sfântului Petru şi că data ţinerii la Collecta este 6 iulie când de obice începeau *ludi apollinares*.

[1794] PL 54, 433-4.

Ballerini asociază aceast aniversare cu invazi Italiei de vandali sub Ganseric în anul 455 pe 16 iunie. Să remarcăm comentariul lui Leon "devotionem . . . pene ab omnibus proxime fuisse neglectam ipsa paucorum qui adfuerunt raritas demonstravit."

[1795] Ballerini asociază aceast aniversare cu invazi Italiei de vandali sub Ganseric în anul 455 pe 16 iunie. Să remarcăm comentariul lui Leon "devotionem . . . pene ab omnibus proxime fuisse neglectam ipsa paucorum qui adfuerunt raritas demonstravit."

[1796]Ibid., 2. "'liberationem nostram, non, sicut opinantur impii, steleffectibus, sed ineffabili omnipotentis Dei misericordiae deputantes, qui corda furentium barbarorum mitigare dignatus est." Se poate da o anumită atenţie a aluziei că această predică să fi fost o supravieţuire a jocurilor păgâne ale timpului. Cf. Salvian, De gubernatione Dei, 6, 3-17.

cereşti.[1797] Totuşi spre deosebire de predecesorul lui, Inocent I care în vremea de urgenţă naţională a permis practica sacrificiului păgân,[1798] Leon nu are decât cuvinte de condamnare pentru astfel de înnoiri superstiţioase.[1799]

Totuşi, în cea mai mare parte, Leon tratează doctrinele pe care le prezintă pentru a fi luate în considerare de audienţa lui ca fiind cât se poate de obiective şi doar foarte rar introduce o aplicaţie a învăţăturilor lui la evenimentele contemporane. Un exemplu notabil pentru o astfel de aplicaţie se găseşte în publicarea lui a faptelor cu privire la practicile maniheilor, care au fost descoperite în cursul unei investigaţii susţinute de chiar el.[1800] La fel de bine într-o predică de mai apoi el ridică un avertisment solemn împotriva propagandei monofiziţilor care a fost introdusă la Roma de anumiţi egipteni.[1801]

Fără nici o îndoială mai multe predici ale lui Leon păreau austere şi distante, totuşi avem toate motivele să credem că ele au fost ţinute unor audienţe care le ascultau pentru prima dată. Cetăţeanul roman obişnuit al secolului al V-lea nu ştia multă teologie speculativă şi nici nu era versat în retorică după cum erau urechile grecilor. El doar voia să afle într-un limbaj simplu şi pe înţeles ce trebuia să creadă şi ce trebuia să facă. Evident că predicile lui Leon satisfăceau o astfel de dorinţă. Totuşi, judecate din punct de vedere literar, au puţin merit în acest sens. Repetiţiile frecvente şi platitudinile directe sunt totuşi dovada unei bune instrucţii şi nu avem dreptul de a cere compoziţii intenţionate pentru a instruii şi edifica pe credincioşii simplii în caracter cu tratate sofisticate.

Leon diferă de unii dintre cei mai cunoscuţi predicatori ai antichităţii, cum ar fi Ioan Hrisostom şi Chiril al Alexandriei în modul în care foloseşte Sfânta Scriptură. Predicile lui abundă în citate scripturistice şi în apel scripturistic, dar el nu comentează succesiv pe pasaje conţinute după cum fac ei. După cum am văzut, baza cursului predicii lui nu este un text al Evangheliei sau a Apostolului, ci succesiunea sărbătorilor şi praznicelor anului creştin. Această diferenţă nu poate să fie văzută numai aici.

"Predicile lui (Leon) contrastează cu stilul imaginativ şi fără patimă a predicatorilor greci. Ei sunt scurţi, simpli, severi; fără înfloriturі, fără subtilităţi metafizice, fără patimă; este cenzorele roman care critică viciile poporului; pretorul roman care indică legea şi deliberează cu autoritate doctrinei credinţei."[1802]

Latinitatea lui arată o scurtare şi o concizie a expresiei care, în ciuda folosinţei sale dese a abstracţiilor şi a construcţiilor întoarse în conformitate cu gustul perioadei, justifică faptul că i s-a dat un loc de distincţie între autorii post-clasici.

"Îndemnurile lui Leon se învârt în jurul unui cerc îngust; sunt anumite lucruri pe care el nu vrea să le aducă acasă la turma lui; este destul de indiferent dacă se repetă pe sine şi dacă prin urmare poate adâncii impresia."[1803]

Trebuie să recunoaştem că cuvintele lui ne dau impresia unei personalităţi plină de majestate, care în timp ce era cât se poate de conştientă de demnitatea solemnă a oficiului său de a lucra la mântuirea spirituală şi morală a poporului încredinţat lui. Este o personalitatea de forţă care încă persistă în duhul şi concepţia Bisericii Romane de azi şi în timp ce stăm în naosul cu pilaştri şi culoarele unei marii bazilici probabil că încă putem să capturăm cu imaginaţia noastră sunetul vocei sonore a papei care se răspândea între ziduri.

CAPITOLUL 18

ULTIMII ANI – LEON CEL MARE

[1797] Germ. 27, 4. P.L. 54, 218. "nonnulli etiam Christiani adeo se religiose facere putant, ut priusquam ad B. Petri apostoli basilicam . . . perveniant, superatis gradibus quibus ad suggestum areae superioris ascenditur, converso corpore ad nascentem se solem reflectant, et cur- vatis cervicibus in honorem se splendidi orbis inclinent." Să remarcăm că descrierea lui Leon a acestui obicei presupunea „orientare" în bazilică spre vest. Pentru alte referinţe la cultul corpurilor cereşti a se vedea Serm. 22, 6 (unde Leon face aluzie la pucntul de vedere susţinut de unii că în vremea lui praznicul de pe 25 decembrie era mai mult po sărbătorire a renaşterii soarelui); Serm. 27, 33 43, 2; 57,5; Ep. 15. Praef., and 10, JK 412.

[1798] Zosimus, Historia nova, 5, 41.

[1799] eg. Serm. 22, 6, etc.

[1800] Cf. Chap. III, pp. 43ff.

[1801] Serm. 96, 1. "Quosdam Aegyptios . . . ad Urbem venisse, eaque quae Alexandriae sceleste ab haereticis sunt admissa, defendere, asserentes solam deitatis in Christo fuisse naturam, nec carnis humanae quam sumpsit ex beata Maria virgine, habuisse penitus veritatem."

[1802] Milman, History of Latin Christianity, Vol. I, p. 233.

[1803] Bright, Sermons of St. Leo, praef.

Anul 452 a fost crucial nu numai pentru cariera lui Leon ci şi a imperiului. Attila Hunul a intrat în Italia de nord-est. În calea lui au rămas ruinele distruse ale Aquileiei şi multe alte centre de cultură romană. Se pare că până şi Roma era pe punctul de a fi a sa. Era o vreme de mare anxietate pentru toţi cei care puneau preţ pe moştenirea trecutului şi a gloriilor seculare a imperiului. La fel era şi pentru Leon. Se pare că el a câştigat un triumf spectacular la recentul Sinod de la Calcedon mai ales în adoptarea unanimă a „Tomului" de episcopii estici ca un test al ortodoxiei şi un standard al credinţei. Totuşi acest lucru s-a dovedit a fi într-un a nume sens o victorie „pyrrhică." Mult din ceea ce Scaunul Roman a câştigat în prestigiu cu privire la sfera doctrinei se pare că pierdea în sfera jurisdicţiei. Odată ce legaţii romani au venit şi au spus toată povestea deciziilor făcute la sinod, a devenit clar că ceea ce papalitatea a prevăzut şi s-a temut în ultimii 80 de ani şi ceva era acum un fapt realizat. Sinodul a întors *de facto* primatul Scaunului Constantinopolului într-unul al cărui viitor trebuia să existe *de iure*.

Am urmărit cursul evenimentelor care au avut loc după sinod şi am privit cu interes cursul evenimentelor care au urmat sinodului şi au privit cu interes şi simpatie acţiunea ariergardă pentru care a luptat Leon împotriva soartei nefavorabile doctrinei ortodoxe şi principiului canonic şi în interesul unităţii ecclesiale. Îl vom vedea acum din nou în rolul de ambasador, aproape un rugător pentru securitatea imperiului.

Când a ajuns la Roma vestea că Attila se îndrepta spre sud[1804] şi Aetius se pare că a ignorat sau nu a fost conştient de pericolul ce ameninţa capitala, Valentinian şi senatul se pare că au făcut recurs la diplomaţie ca o metodă de a salva oraşul. A fost nominalizată o ambasadă în grabă care consta din noi senatori principali, Ghenadie şi Avienus care a fost consulul de doi ani,[1805] Trigestius[1806] şi Leon însuşi.[1807] Este o companie distinsă mai ales fiindcă includea figura augustă a episcopului roman. Potenţa spirituală a lui Leon poate fi aşteptat să aducă frică în inima unui necredincios, a cărui minte barbară era probabil pradă terorii superstiţioase. Reprezentativii acreditaţi ai senatului şi a poporului roman s-au întâlnit cu Attila şi hoardele lui în vecinătatea de la Mantua, lângă malurile de sud ale lacului Garda. Trebuie să fi fost o scenă impresionantă şi una care mai mult decât incidentele în carierea lui Leon a fost un apel la imaginaţia posterităţii.[1808] Cel mai important este că ambasada a avut succes. Attila s-a retras şi între timp Italia a fost eliberată de ameninţarea unei invazii ostile. Totuşi în ciuda faptului că tradiţia ecclesială a atribuit creditul acestei realizări lui Leon se pare că sunt mai multe motive să ne întrebăm dacă nu a existat o altă cauză decât cea creată de impresia demnităţii neînarmate a pontifului roman care a fost de fapt responsabilă pentru această schimbare dramatică de plan din partea hunului.[1809]

[1804] Probabil că Leon face aluzie la această invazie în Ep. 113, 1, JK 489, datată pe 10 martie 453.

[1805] Sidonius Apoll., Ep. 1,9; Seeck, Regesten, p. 385.

[1806] Bury, Later Roman Empire, Vol. I, p. 295, arată că Trigetius a negociat cu succes un tratat cu Genseric Vandalul în 435.

[1807] Principalele surse pentru acest eveniment sunt Prosper, Chronicon, sub ann. 452, M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 482; Chronicon, sub ann. 452, M.G.H., Auct. antiqu., Vol. XI, Chron. min., Vol. II, p. 154. Uneori se crede că o mărturie a ambasadei ce omite numele lui Leon este dată de Cassiodorus, Variae, 1, 4, M.G.H., Vol. XII, p. 13, care reprezintă a tradiţia variată. Totuşi este posibil să fi fost mai mult decât o amdasadă de acest fel. Extrema opusă este reprezentată de Liber pontzificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p. 239, care atribuie iniţiativa acestui pas diplomatic lui Leon. Nu este nimic nou în a trimite un cleric înt-ro misiune diplomatică. Ambrozie a fost folosit în acest sens de două ori, odată ca un emisar al uzurpatorului Maxim pentru a cere pace (De obitu Valent. 28: Ep. 24), şi mai apoi pentru a îi cere lui Valentinian II de a venii în apărarea Italiei (De obitu Valent. 2, 4, 22-5); şi cu o ocazie similară una care tocmai a fost descrisă într-un text al lui Inocent I şi a fost aleasă o petiţie a lui Honorius de a accepta termenii lui Alaric pentru a nu face oraşul imperial victimă a unui asediu al goţilor (Zosimus, Hist. 5, 41). Cf. Chap. I, p. 7.

[1808] Prima menţiune a unei intervenţii supranaturale cu această ocazie se găseşte în Paulus Diaconus, Hist. Rom., 14, 12, 2. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. II, p.205; Kirch, Fontes, No. 1110, compusă între 740-50. Fertur itaque post discessum pontificis interrogatum esse Attilam suis, cur ultra solitum morem tantam reverentia Romano papae exhibuerit, quando paene ad omnia, quae ille imperasset, obtemperavit, tum regem respondisse, non se eius qui advenerat personam reveritum esse, sed alium se virum iuxta eum in habitu sacerdotali adstantem vidisse, forma augustiore, canitie venerabilem, illumque evaginato gladio sibi terribiliter mortem minitantem, nisi cuncta quae ille expetebat, explesset."" Identificarea acestui vizitator misterios cu Sfântul Petru a fost evident mult prea evidentă să fie trecută cu vederea şi a fost expusă în cursul unui editor Landulphus Sagax, Historia miscella (ed. Muratori), Script. rer. Ital., Vol. I, 1, p.98. a mai rămas ca Rafael să picteze scena cu adăugarea evidentă a figurii Sf. Pavel, o idee care a fost datorată propriei inspiraţii a lui Leon Serm., 84, 1 pentru ca saga să fie deplină. Pictura lui încă poate să fie văzută pe Camera della Segnatura în Vatican.

[1809] Jordanes, Hist. Get., 42, 6. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. V5 pp. Vags Kirch, Fontes, No. 1039, în citează pe Pricus spunnd că retragerea lui Attila s-a datorat primirii unor veşti rele din regatul lui nativ şi atribuit retragerea lui în specal sfatului sfetnicilor lui care i-au amintiti că Alaric nu a supravieţuit mult capturii Romei de către vizigoţi. Bury, op. cit., Vol. I, p. 295, n. 3, comentează "se poate să fie mult mai mult decât atât." Sfetnici lui Attila se ştie că erau coruptibili. Mai trebuie să fie luaţi în calcul alţi doi factori, adică o foamete în Italia cu un an înainte (cf. Valent. IIT, Novell. 33 datată pe 31 ianuarie 451) şi sosirea trupelor trimise de Marcian din Constantinopol. Unii cred că Leon se

Attila a murit după un an. Dar procesul de distrugere şi stricăciune pe care el l-a mediat a continuat; fără nici o îndoială puţin mai repede, dar cu aceiaşi siguranţă mai ales prin pierderea coeziuni totale în graniţele Italiei. Aetius, a cărui protecţie, de la căderea lui Stilicho în primii ani ai secolului a cărui provincii au fost foarte îndatorate securităţii a dobândit o poziţie care a cerut competiţie. Odată ce pericolul unei invazii a trecut, un competitor de sine şi-a făcut apariţia în persoana lui Petronius Maximus. Fiind un senator bogat care a avut un loc la curtea lui Honorius, Petronius nu avea nici una dintre calităţile necesare de a fi o persoană responsabilă. Totuşi într-un cerc cu care un împărat ca Valentinian a ales să se înconjoare, cuvântul lui valora mult. Nu a găsit mari dificultăţi să îl convingă pe suveranul lui suspicios că odată cu sosirea lui Aetius la Roma persoana imperială era în pericol. Valentinian a decis că nu trebuie să rişte şi s-a folosit de ocazia unui audienţe imperiale private pentru a îl rezolva pe Aetius cu propria lui mână.[1810] A fost actul unui laş şi nebun. Totuşi pericolul adevărat ar fi fost că astfel el nu a căutat să schimbe prin eliminare o figură care cu mai multe ocazii fie în calităţi diplomatice şi militare care s-a dovedit a fi salvatorul poporului roman. Un pericol şi mai mare stătea în propriul lui caracter, care din cauza lipsei lui de adevărate abilităţi l-a făcut să nu aibă încredere chiar şi în ce care doreau să îi fie prieteni. Datorită acestei lipse de încredere, el şi-a datorat viaţa. Petronius, având ambiţia de a urma în locul lui Aetius care a fost ucis, a văzut realizarea speranţelor lui prin plănuirea uciderii împăratului. Acest lucru a avut loc de mâna unui asasin când Valentinian ţinea o revizie militară pe Campus Martius.[1811] Câţiva dar cei mai nevrednici din stat au avut motive să regrete această moarte şi cu trecerea liniei directe masculine casa imperială teodosiană a ajuns la final. Un mic experiment a fost făcut în monarhia ereditară care nu a arătat multe motive pentru a fi reperată.

Petronius era acum gata să deţină puterea supremă. Prin mite grosiere el şi-a obţinut nominalizarea la principat şi la fel de bine a procedat să îşi legitimizeze poziţia lui ca succesor şi moştenitor a lui Teodosie I prin faptul că a convins sau a obligat văduve lui Valentinian Licinia să îi devină soţie.[1812] Totuşi domnia lui a fost scurtă. După 10 săptămâni de la accesiunea lui au sosit veşti la Roma că vandalii sub Gaiseric (sau Genseric), regele lor, au intrat în Italia şi mărşăluiau spre capitală.[1813] Oraşul a căzut în mâniile lui fără nici o lovitură fiind fără apărare şi din cauza unui împărat care a fugit în mod ruşinos faptul pentru care a avut parte de o moarte fără iluzii şi indignată din partea populaţiei.

Fără un împărat, fără o armată, fără apărare, Roma stătea plecată la picioarele cuceritorului. Mai rămânea un singur om care ar fi putut să reuşească în influenţa şi personalitatea lui de a salva oraşul de cele mai mari rele a asediului vandalilor. În timp ce Petronius a fugit cu laşitate pentru a scăpa cu viaţa, a fost episcopul Romei cel care a avut curajul să se întâlnească cu invadatorul faţă către faţă. Se pare că întâlnirea a avut loc afară din zidurile oraşului înaintea invaziei barbare.[1814] Gaiseric a fost de acord cu o oarecare generozitate mică de a cruţa capitala de foc, masacru şi tortură. Chiar şi aşa, intrarea vandalilor a marcat începutul unei perioade de jafuri, care a durat 14 zile. Au fost furate cele mai importante opere de artă şi mai multe comori, cum ar fi vase sfinte sau sfeşnicul cu 7 braţe pe are Titus l-a adus la Roma după ce a distrus templul evreiesc cu 4 secole în urmă.[1815] Între cei luaţi captivi au fost unii dintre cei mai distinşi membrii ai societăţii romane inclusiv împărăteasa Licinia şi fiica ei Placidia. Mai multe clădiri importante au suferit distrugeri inclusiv palatul imperial şi marele templu Jupiter Capitolinus. Bazilicile mai mari au fost cruţate,

---

referă la această eliberare în Predica 84 1 şi acest lucru a fost o credinţă fără îndoială în vremea lui Rafael ; totuşi în zilele noastre se cerde că el are în minte invazia lui Genseric câţiva ani mai apoi. A se vedea mai sus cap. 17.

[1810] Din anul 440 Aetius s-a bucurat de titlul şi prestigiul de patricianul împăratului în timp ce încă deţinea oficiul suprem de Magister utriusque militiae in the West. Cf. Valentinian III, Novell., 9. Poziţia lui a devenit şi mai impozantă după ce s-a căsătorit cu fiica lui Vatentinian Placidia în 454. Consularia Italica, 572, M.G.H., Auct. antiqu, Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 303. A fost asasinat pe 21 septembrie 454.

[1811] Prosper, Chronicon, Addit., 2, 2, sub ann. 455. antiqu., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 490.

[1812] M.G.H., op. cit., Vol. IX, pp. 303, 484 and 492.

[1813] A existat un zvon cum că Gaiseric a fi invitat-o pe Licinia să se elibereze pe sine de braţele mincinoase a lui Petronius. A se vedea Idatius, Chronicon, 167. Gibbon, Decline, Vol. IV, p. 4 (1929), care întotdeun a arătat o înclinaţie evidentă de a accepta scandalul de acest fel fiindcă a crezut povestea. Bury, op. cit., Vol. I, p. 324, spune că "povestea este credibilă... dar evident că nu este adevărată."

[1814] Prosper, Chronicon, sub ann. 455, M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 484. Spune următoarele: " Post hunc Maximi exitum confestim secuta est multis digna lacrimis romana captivitas, et urbem omni praesidio vacuam Gisiricus obtinuit, occurrente sibi extra portas sancto Leone episcopo, cuius supplicatio ita cum Deo agente lenivit, ut, cum omnia potestati ipsius essent tradita, ab igni tamen et caede atque suppliciis abstinerentur. Per quattuordecim igitur dies secura et libera scrutatione opibus suis Roma vacuata est, multaque milia captivorum, prout quique aut aetali aut arte placuerunt, cum regina et filiabus eius Carthaginem abducta sunt."

[1815] Procopius, op. cit., 2,9. 8 Ibid., p. 455.

probabil la cererea lui Leon, dar bisericile mai mici au fost jefuite fără scrupule.[1816] Cât de total vandalii şi-au făcut lucrarea lor poate să fie văzut paşii pe care Leon a încercat să îi facă din pierderile suferite de biserici după ce vandalii s-au retras.[1817]

Imediat ce vestea asediului Romei a ajuns în Galia, goţii la Tolosa (Toulouse) l-au proclamat ca Augustus. Avitus, o persoană puţin distinsă care a luptat în armatele lui Aetius şi a fost numit să îi fie succesor ca Magister utriusque militiae de Petronius. Imediat după acest lucru el a fost investit cu insignele imperiale la Arles[1818] şi spre finele aceluiaşi an (455) a trecut Alpii, intenţionând să fie consul la Roma.[1819] Ca nominalizat al goţilor pentru candidatura la principat el s-a confruntat cu o primire ostilă în Italia şi în ciuda încurajării primite de la Marcian ca şi coleg al lui ei bine el nu s-a simţit în siguranţă. Totuşi el a arătat destul de mult curaj în a se confrunta cu dificultăţile poziţiei sale şi chiar a mers şi a trimis o legaţie la Cartagina obligându-l pe Gaiseric să ţină termenii tratatului ţinut în 442 şi a se reţine să mai molesteze rămăşiţele imperiale din Africa. Răspunsul lui Gaiseric a luat forma unui raid naval pe costa italiană.

A fost un comandant al marinei romane care i-a înfrânt pe invadatorii vandali pe costa de la Corsica pe care Ricimer, viitorul conducător de facto al Italiei şi-a făcut pentru prima dată apariţia. El a fost recent numit de Avitus în oficiul de Magister Militium[1820] şi pe cum lipsa de popularitate a împăratului a crescut, Ricimer a preluat puterea până ce în cele din urmă Avitius s-a retras din oraş deplin.[1821] El era pe cale spre Galia când a fost prins de o puternică *Magister militum,* care era însoţită de Majorianului lui favorit şi la Placentia a fost obligat să renunţa la purpura imperială.[1822]

Ricimer, atât pentru religia lui ariană şi naşterea gotică, ar fi putut să ia diadema imperială. Surprinzător el a nominalizat pe prietenul său Majorian pe tronul vacant şi un senat îngrijorat a adresat o petiţie lui Leon I, noul împărat al estului, invitându-l să confirme nominalizarea. Imediat ce o replică favorabilă a fost primită de la Constantinopol, Majorian a fost proclamat Augustus.[1823] Dar era cât se poate de evident că stăpânul efectiv al Romei era Ricimer, al cărui prestigiu a fost recent crescut de dobândirea titlului de patrician.

Noua domnie s-a ridicat cu arătare a promisiunii. O campanie viguroasă s-a lansat cu scopul de a verifica tendinţele centrifuge deja evidente în provinciile galice.[1824] După ce acest efort a fost recompensat cu un succes considerabil, Majorian şi-a întors atenţia la problema de a face faţă ameninţării vandale. A fost pregătită o expediţie navală formidabilă şi a fost trimisă pe costa Spaniei.[1825]

Prin urmare o soartă ciudată a ajuns să prindă expediţiile împotriva Africii vandale.[1826] Încercarea de faţă s-a dovedit a nu fi o excepţie. Flota romană sub conducerea personală a împăratului a fost înfrântă de un atac surpriză şi a suferit pierderi serioase.[1827] După ce a doua încercare s-a întâlnit cu acelaşi eşec[1828] lui Majorian i-a devenit clar că orice alt efort a fost de prisos. Africa trebuia să fie tratată ca fiind deplin şi inevitabil pierdută. Eşecul lui s-a dovedit a fi ruina lui şi la întoarcerea lui în Italia nefericitul împărat a fost condamnat la moarte din ordinele lui Ricimer.[1829]

Leon a supravieţuit lui Majorian cam cu trei luni. În această perioadă numele lui a condus în Constantinopol ca fiind singurul împărat, în timp ce Ricimer a controlat destinele Italiei.

Valentinian III a fost ultimul împărat al vestului cu care, din ce ştim, Leon a avut relaţii directe. După moartea lui din mâna răzbunătorului lui Aetius în anul 455 nici unul dintre succesori lui nu a lăsat nici o mărturie a unei

---

[1816] Posibil că vandalii au uitat de aceasta dar se pare că există cel puţin o biserică dedicată Sfântului Ipolit şi care era situată la gura Tibrului care a fost arsă din temelii. A se vedea Cantarelli, Di uno frammento Bullett. arch. comm., 1896, Nos. 67, 76.

[1817] Liber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, pp. 239, 240, n. 5. Cf. pp. 28, 51f. Mai sus.

[1818] Consularia Ital. M.G.H., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, p. 304.

[1819] Apoll. Sidon., Carm. 7, 6ff.

[1820]Apoll. Sidon., op. cit., 2, 361ff.

[1821] Joannes Antioch, Fragm. 86, De Ins. Fragm. Hist. Graec., Vol. IV, P. 573, sugerază că Avitius a întărâtat poporul roman prin furtul metalelor preţioase, mai bine spus fragmente luate de vandali cu scopul de a scăpa de datoriile făcute de admistraţia urbană.

[1822] Cons. Ital., ibid. Theophanes, Chronographia, 5948, P.G. 108, 278.

[1823] Ibid. M.G.H., ibid., p. 305.

[1824] Apoll. Sidon., 'Carm. 5, 510. 576: 13, 24.

[1825] M.G.H., Vol. "XI, Chron. min., Vol. II, pp. 31, 200.

[1826] Astfel de expediţii au ieşit din Constantinopol sub Aspar şi Ardaburius.

[1827] M.GH. ibid.

[1828] M.G.H., ibid.

[1829] Cons. Ital., 588; Chron. Gall., 635. M.G.H., Vol. IX, Chron. min., Vol. I, pp. 305, 604.

intervenţii în treburile Bisericii[1830] şi nici sursele noastre nu aruncă lumină asupra vieţii interne a Scaunului Roman în ultimii şase ani ai pontificatului lui Leon. Nu numai că el nu a fost fără ocupaţie în acest sens, din moment ce masa mare de corespondenţă cu estul dă mărturie în acest sens.[1831] Ultima scrisoare care a supravieţuit de la el este data pe 18 august 460[1832] şi a fost adresta celor care l-au hirotonit pe Timotei Salofaciol, succesorul ortodox al lui Proterie cel care a fost ucis în Scaunul din Alexandria.

Din ceea ce ştim până acum a fost ultimul cuvânt al lui Leon. Sfârşitul nu a venit cu mult după ce pe 10 noiembrie în anul care a urmat[1833] şi şapte zle sau aşa ceva Ilarie, eroul evadării dramatice din scenele tumultoase care au marcat sfârşitul lui *Latrocinium*,[1834] care ca legat al Scaunului Roman la sinod şi mai apoi ca arhidiacon al Romei a fost mâna dreaptă a lui Leon, fiind ales în conformitate cu tradiţia care a dominat de obicei la Roma în acest moment pentru a lua scaunul vacant.[1835] Rămăşiţele lui Leon au fost înmormântare pe partea stângă a intrării în *secretarium* al bazilicii Sfântului Petru.[1836] Epitaful original care a marcat site-ul a pierit, deşi din menţiunile lui în din viaţa lui Grigorie II, compuse de Ioan Diaconul[1837] se ştie că încă a existat până târziu în secolul al IX-lea. Pe data de 28 iunie 688 în timpul pontificatului lui Serghei I, trupul lui a fost mutat din locul de odihnă într-o poziţie mai de cinste în acea biserică.[1838] Rămăşiţele lui Leon II (681-3) şi mai apoi cele ale lui Leon III (795-816) şi Leon IV (847-55) au fost puse la odihnă aproape de ilustrul lor predecesor.[1839] Pentru a marca această mutare a fost compus un nou epitaf:

Testantur missi pro recto dogmate libri
Quos pia corda colunt, quos prava turba timet.
Rugiit, et pavida stupuerunt corda ferarum,
Pastorisque sui iussa sequuntur oves.[1840]

O a treia şi ultimă mutare a moaştelor a avut loc când bazilica constantiniană a fost distrusă nemilos pentru a face cale noilor şi bisericii pretenţioase ridicate după planurile lui Bramante şi Michelangelo. Reconstrucţia lui Sfântul Petru a implicat distrugerea locului de odihnă oferit de Sergius I şi un nou site a fost format în capela, sud-vestică a structurii prezente. Trupul lui se odihneşte sub altarul acestei capele şi deasupra altarului este un bazorelief de marmură care arată o scenă memorabilă de pe malurile Lacului Garda.

S-a crezut mai înainte că mâna distructivă a timpului a cruţat încă un memorial la acest eveniment ciudat în statuia gigantică a Apostolului care este încă loc de atracţie pentru mulţi pelerini. Tradiţia spune că metalul din care a fost luată statuia a fost produsul imaginii colosale a lui Jupiter, mai multe secole singurul locuitor al vastului Templu Capitolin şi a fost făcută din ordinele lui Leon, în amintirea ajutorului Apostolului. La fel ca o legendă,[1841] cuprinde adevărul că puţini au împlinit aşa de mult ca să asigure victoria finală şi completă a creştinismului asupra forţelor decandente al păgânismului în lumea romană.

Este acum vremea să evaluăm caracterul personal şi semnificaţia istorică a marelui papă, a cărui carieră a fost obiectul studiului nostru în aceste pagini.

1830 Singura excepţie în acest sens este Leg. nov. Maioriani, 11.

1831 JK 519-50 cu exceţia JK 536, 543, 544, 545.

1832 JK 550.

1833 Totuşi evidenţa cu privire la data exactă este cumva plină de conflicte. Liber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p. 247, menţionează un interval de şapte zile între moartea lui Leon şi consacrarea noului lui succesor, Ilarie I. Thiel, Epp. Rom. Pont., Vol. I, p. 126, citează o autoritate târzie în susţinerea lui 12 noiembrie ca dată a ultimului eveniment. Acest lucru ne dă 4 noiembrie. Pe de altă parte durata pontificatului lui Leon menţionată în Liber pontificalis, de 21 de ani, lună şi 13 zile ne dă ca posibilă data de 11 noiembrie. Data sugerată în text, care este posibil să fie ca o dată cronologică inacurată a lui Liber pontificalis, ce este dată în Martyrologium hieronymianum, P.L. 30, 481, unde apare intrarea lui "Romae depositio sancti Leonis episcopi."" Despre acurateţea acestei date a se vedea Kirch, Die Stadtrémische Christliche Festkalender im Altertum (1924), pp. 116f. Berne MS. of the Martyrologium hieron., dă de fapt " Romae Leonis papae " sub 11 aprilie ca o dată care şi-a găsit calea în ultima recenzie a lui Berne MS. of the Martyrologium hieron., actually gives " Romae Leonis papae " şi la fel de bine în calendarul liturgic de mai apoi. Probabil că comemorează mutarea moaştelor lui Leon în a nul 688.

1834 A se vedea m ai sus cap. 10.

1835 Alegerile lui Zosima şi Felix III sunt singurele exemple din secolul al V-lea a alegerii unui candidat afară din diaconatul Bisericii Romane.

1836 Joannes Diacon, Vita Gregorii, 4, 68, "in extrema porticu basilicae beati Petri Apostoli ante secretarium tunc antiquissimum."

1837 Id. ibid. 'suis hactenus epitaphiis praedicantur."

1838 Liber pontificalis, ed. Duchesne, Vol. I, p. 375.

1839 D.T.C., Art. Leo I, Vol. IX, col. 278.

1840 Cf. Liber pontificalis, Vol. I, p. 379.

1841 Grisar, History of Rome and the Popes, E.T., Vol. II, p. 62 spune: "nici data şi nici creatorul şi nici sursa materialului după cum este mărturisită în această poveste totuşi nu se poate spune că este probabilă."

(a). În ceea ce priveşte caracterul lui personal, patru trăsături ne marchează interesul nostru – energia lui imensă, mărinimia lui, consistenţa lui şi dedicarea pentru datoriile simple.

Cel mai evident element din personalitatea lui este energia lui imensă. Deşi, în ceea ce ni se poate spune, el a fost rar absent din capitală şi după alegerea lui ca papă nu a călătorit afară din graniţele Italiei, se pare că el a fost capabil să îşi ţină pulsul vieţii Bisericii de la un capăt la alta al Mediteranei. Fie că au fost neorânduieli în provincia romană sau organizarea Bisericii din Galia sau o chestiune de preferinţă în Biserica din Constantinopol, fiecare problemă care apărea era abordată într-un fel care arăta clar capacitatea lui de a se face stăpân, nu numai în chestiuni de detaliu ci şi a unor subiectele mai mari. Dar probabil că cea mai bună mărturie cu privire la partea caracterului său este imensa corespondenţă care a supravieţuit. Acest lucru face evident că Leon a aparţinut unui tip de bărbaţi care s-au putut arunca pe sine complet şi fără rezerve în afacerile imediate ale momentului. Deşi din când în când a fost dezamăgit, nimic nu a putut să îl oprească de a îşi duce la îndeplinire responsabilităţile.

Mai mulţi dintre predecesorii lui au arătat o energie similară, dar au fost puţini cei care au reuşit să susţină în aceiaşi măsură tradiţia fină a demnităţii romane. Caracterul lui Leon pus la un loc cu al lor sau comparat cu personalităţile mai multor contemporani de-ai lui, fie ecclesiali sau seculari, dă dovadă de o grandoare morală care îl ridică mai mult decât toţi. Leon nu era un vânător de erezii. În corespondenţa lui estică, din nou şi din nou el reiterează aceiaşi temă şi exprimă speranţa că orice pas posibil putea fi luat pentru a procura celor vinovaţi de necredinţă o renunţare răbdătoare a erorii lor mai înainte de a recurge la pasul extrem la excomunicării. Fără să fie la fel ca Celestin I în legăturile lui cu Nestorie sau Zosima, în comportamentul lui faţă de episcopii africani Leon a insistat în primul rând pe evidenţa de primă mână mai înainte să îşi permită să îşi formeze o opinie decisivă. În modul cum a procedat cu Eutihie el a continuat să pună cea mai bună construcţie posibilă la punctele de vedere exprimate de bătrânul arhimandrit până ce el a primit dovada lui totală de erorii sale. Modul cum l-a tratat pe Ilaie l-a făcut să fie ţinta la un criticism sever; totuşi un studiu strict imparţial şi obiectiv al întregii afaceri nu numai că slujeşte să arate orice permisie posibilă făcută faţă de idiosincraziile lui Ilarie şi dacă a fost el, mai mult decât Leon, care a dus la ruptura finală. La fel de bine comportamentul lui faţă de împăraţii estici, Teodosie I şi Leon I papa Leon a fost destul de înţelegător pentru a aprecia dificultăţile cu care s-a confruntat şi fără să fie ca Felix III şi Ghelasie I nu a făcut niciodată greşeala de a duce relaţiile cu suveranii estici până la punctul rupturii. Totuşi, în timp ce a păstrat convenţiile curtoaziei contemporane, el nu s-a dat înapoi să adreseze avertismentele aspre chiar conducătorilor la jumătate din imperiu.

Fără să îşi permită să piardă din vedere subiectele mai largi, în ciuda la mai multă preocupare cu detaliile administraţiei, caracterul lui arară o consistenţă remarcabilă. În mod esenţial Leon era un om de principiu şi este această caracteristică mai mult decât orice alta care ne ajută să explicăm admiraţia sau resentimentul arătat faţă de el nu numai de contemporanii lui ci şi de posteritatea lui. În doctrină el a susţinut standardele Sfintei Scripturi şi tradiţia Bisericii Romane după cum a fost reprezentată de Crezul Apostolilor. Dacă Sfânta Scriptură a fost Cuvântul lui Dumnezeu şi Crezul vocea Bisericii Sale ce nevoie mai era „de alte mărturii"? La fel de bine în sfera disciplinei el a început cu crezul că fiindcă credea în Canoanele niceene ca fiind inspirate divin ele erau nealterate şi imposibil de reformulat. Nu trebuie să ne apucăm să îi apărăm premisele lui, dar în nici un fel nu ne putem reţine să nu aplaudăm stricteţea imperturbabilă cu care susţine concluziile logice.

Logicul şi deplinătatea nu sunt mai puţin proeminente în performanţa lui Leon a unui loc obişnuit al datoriilor slujirii episcopale. Este datoria episcopului nu a numai de „a exila şi a scoate orice doctrină eronată şi ciudată" dar la fel de bine „de a instruii pe cei încredinţaţi lui." Dacă sau nu predecesorii noştri au fost asidui în a realiza ultimele obligaţii, colecţia copioasă de predici care ne-au rămas este destul pentru a mărturisii atenţia lu devotată faţă de nevoile spirituale ale umilei sale turme. După cum am văzut, îndemnurile lui au semnul de a fi directe şi al unei sincerităţi fără de greşeală. Unele dintre ele ne amintesc parcă de modul cum un preot paroh se adresează congregaţiei sale simple.

Aceste patru caractere dau dovadă de caracterul unei nobilităţi excepţionale. La fel ca Ambrozie cu un secol înainte el poate să fie descris ca fiind "cea mai remarcabilă figură a vremii sale." Este adevărat că a ocupat unul dintre cele mai importante scaune din creştinism, la care romanii şi barbarii priveau cu afecţiune şi respect. Dar la fel de bine este adevărat că meritele lui personale au reflectat şi adăugat glorie poziţiei sale şi a făcut din papalitatea zilei sale nu numai un punct de unire a tot ceea ce a fost mai bun şi mai adevărat în lumea creştină, ci miezul ortodoxiei şi praznic al unităţii şi ordinii. Reverenţa arătată lui de prieten sau duşman a fost născută fie dintr-o recunoaştere spontană reticentă a unei personalităţi majestice şi puternice.

(b). Leon a fost numit „adevăratul întemeietor al papalităţii medievale." Indiferent cât de mult acest lucru este adevărat, nu constituie în nici un caz singura lui pretenţie de importanţă istorică.

El a lua o parte de conducere în apărarea doctrinei ortodoxe împotriva ameninţării „monofizitismului." El a întărit legăturile ecclesiale ale bisericilor vestice cu Scaunul Roman. El s-a opus cu vigoare încurcăturilor cezaro-papismului pe baza autorităţii independente spirituale al Bisericii; a făcut mult pentru a promova dezvoltarea Dreptului Canonic.

Fără de nici o îndoială pentru partea pe care a jucat în exercitarea puterii unui dintre principalele scaune ale creştinismului pentru care este cel mai bine cunoscut. Totuşi nu de multe ori se acordă destul de mult credit realizărilor predecesorilor lui în a face pretenţii ale Scaunului Roman, nu numai la un primat în Biserică, dar şi ca jurisdicţie mai presus de toate jurisdicţiile diocezane şi regionale. Au fost spuse destul pentru a pune mai mult accent pe acest punct care nu este necesar dar trebuie să avem în minte în estimarea locului lui Leon în istorie. "Creator al papalităţii medievale" evident că nu a fost fiindcă Biserica, Împăratul şi prestigiul fondatorilor apostolici, ca să nu mai meţionăm gloria reflectată a capitalei imperiale care a oferit deja tot materialul necesar pentru acest scop. Totuşi putem să îl descriem ca „fondator" dacă prin „fondator" voim să spunem unul care a adăugat tărie materialului la fel de bine ca oferindu-i coeziune, mai mult decât toate, o apologia Scripturistică lipsind mai înainte.

În ceea ce priveşte partea sa în apărarea doctrinei creştine din aceasta Leon are o pretenţie aproape unică în lunga linie a ocupanţilor Scaunului Roman. Nici mai înainte şi nici după el nu a fost un papă care a luat iniţiativa *motu proprio* într-o controversă în care subiectele doctrinare erau în joc. Şi chiar dacă acest lucru este adevărat, după cum trebuie să admitem, că contribuţiile lui persoanele au conţinut puţin a ceea ce a fost original sau constructiv serios, totuşi fiindcă au purtat amprenta Scaunului Roman care a fost suficient pentru a câştiga pentru ei nu numai atenţia plină de respect dar o primire caldă ca un refugiu de gândul intricat şi expresia unor teologi mult mai împliniţi. „Tomul" după cum am văzut, a fost esenţial „ghidul larg al doctrinei Întrupării." Dar Leon, prin simpla forţă a personalităţii sale a adăugat prestigiu scaunului său, după ce a procurat o adopţie ca un document de rang ecumenic, făcându-l o piatră de temelie a ortodoxiei, acceptul sau refuzul căreia a fost un factor decisiv în retenţia scaunelor lor de cel mai influent episcop al creştinismului.

Totuşi oricare ar fi fost prestigiul Scaunului Roman în acest timp în est, a fost cu mult mai mult în vest. Din primele vremuri bisericile vestice au recunoscut fără nici o problemă ca centrul lor natural, de unde îndrumarea şi sfatul au fost căutate ca un lucru firesc. Dar era uşor nu numai pentru a da sfat de a fi frazat într-o limbă potrivită cu privire la subiectul poruncilor în forma decretelor şi pentru poziţia de consilier care a schimbat pentru rolul de arbitru suprem. Dacă Leon nu a găsit papalitatea bucurându-se de acest rol totuşi el a făcut mult pentru realizarea lui. Ca rezultat, fiat-ul papal a devenit efectiv în Galia de sud şi în Africa de nord la fel ca în Sicilia şi Campania. Nu mai era nevoie să se insiste după cum au fost unii dintre predecesorii lui Leon asupra originii petrine a creştinismului estic. După un secol de la moartea lui Leon creştinismul vestic a acceptat în cea mai mare parte fără să chestioneze, vocea papalităţii ca vocea lui Petru şi vocea ca o expresie a minţii lui Dumnezeu.

Principala opoziţie a ideii „petrine" a organizării şi disciplinei a venit din est. Acolo de la întemeierea Constantinopolului ca Noua Romă, o concepţie rivală a Bisericii, în special la Bisericii în legătură cu Statul, s-a stabilit mergând până la excluderea uneia şi a alteia. În vest în ciuda eforturilor de "erastinizare" (adică a subordonării bisericii de stat) a împăraţilor cum a fost Constantius II, independenţa de stat nu a fost niciodată pierdută deplin şi a fost reafirmată cu vigoare de Ambrozie al Milanului. În vremea lui Leon interferenţa statului cu Biserica este de neconceput; din contră avem multe motive să credem că Statul s-a arătat cât se poate de deschis influenţei Bisericii. Totuşi în est, împăratul Constantin I, a cărui politică de unitate imperială a cuprins toate departamentele vieţii, fără să fie exclusă religia, a fost destul de abil pentru a folosii pentru scopurile lui folosinţele corecte ale guvernului sinodal. Prin convocarea unor sinoade cu caracter ecumenic în care împăratul şi poliţa ecclesială a împăratului s-a bucurat de o influenţă preponderentă, Constantin, Teodosie I şi succesorii secolului al V-lea în est au făcut din Biserică şi ierarhie ei ceva analog unui departament al Statului.

Consecvent a fost poliţa susţinută de împărat cea care a câştigat în stil mare la Niceea, la Constantinopol şi în Efes atât în 431 cât şi în 449. Atâta vreme cât aceiaşi poliţă a fost favorizată egal de papalitate nu s-au ridicat întrebări ciudate. Dar a venit vremea, când la fel cu Teodosie Ii şi Leon, împăratul şi papa s-au văzut pe sine în tabere opuse. Totuşi în ciuda la tot ceea ce putea face Leon pentru a restrânge creşterea concepţiei sale, în special prin a căuta de a prevenii creaţia unei a doua „papalităţi" la Constantinopol, dezvoltarea şi-a urmat cursul logic ducând la „cezaro-papismul" lui Iustinian I. Istoria subsecventă a creştinismului estic slujeşte să ne arate cât de îngust a fost Leon. Numai în vest independenţa spirituală păstrată de papalitate a asigurat abilitatea bisericii de a vorbi cu „o voce puternică." În

est, vocea redusă la tăcere de Stat a devenit mai mult un ecou al edictelor imperiale sau un apel mut la deciziile doctrinare şi disciplinare pentru opt secole.

Această independenţă a Bisericii vestice s-a manifestat în special în dezvoltarea unui cod de Drept Canonic susţinut de braţul statului dar fără să datoreze statului originea lui. După cum am văzut din nou şi din nou, Leon a făcut fără ezitare apel la autoritatea Dreptului Canonic, în special la Canoanele de la Niceea reale sau presupuse ca fiind cuvântul final şi nealterat în probleme de disciplină. Din cât în când el citează deciziile predecesorilor lui într-un fel care arată că el i-a privit ca având o autoritate cu nimic inferioară canoanelor ecumenice. Fuziunea subsecventă a acestei îndoite susţineri a legii, Canoanele Sinodale şi Decretele Papale, care în cele din urmă a fost deplin completată de marele canonist Dionisie Exiguul şi a fost susţinută de Leon mai mult decât orice alt predecesor al lui. În acest fel el a dat un imbold unei mişcări care a avut o influenţă de lungă durată asupra vieţii Bisericii medievale şi post-reformă şi a dus la creaţia unui cod, de mai multe ori în variaţie cu cel secular care pretindea că avea o validitate simplă şi superioară în virtutea originii ei spirituale.

Totuşi, între realizările lui Leon nu a fost una mai mare decât succesul cu care a pretins pretenţia Scaunului Roman de primat în sfera doctrinei. A fost o pretenţie care în ciuda la toate vicisitudinile noilor câteva sute de ani a fost destinată să domine şi la care chiar unii împăraţi teologhisitori ai restului ca Iustinian I s-au simţit obligaţi să îl ia în considerare.

CAPITOLUL 19

LEON CA ÎNVĂTOR AL ETICII

Fără să se asemene cu Ambrozie,[1842] Leon nu a lăsat în urma lui nici un tratat care să se ocupe în mare cu tot subiectul eticii creştine. Totuşi din fericire găsim în scrisorile lui şi mai mult în predicile lui, material abundent cu care să formăm o imagine comprehensivă a învăţăturii sale etice. O astfel de imagine ar putea începe cu anumite principii fundamentale care sunt arătate în scrierile lui.

1. Idei principale: Dumnezeu, omul şi lumea

Etica lui Leon se împătăşeşte de opinii definte cu privire la Dumnezeu, om şi lume care sunt sumarizate aici.

(a). Dumnezeu. Nimic ma mult decât crezul în Dumnezeu ca Persoană nu satisface pe moralistul creştin. Este mai mult crezul într-o persoană care este în mod esenţală bună[1843] şi care din aceast motiv aşteaptă şi cere bunătatea de la toate creaturile Sale. Drept consecinţă a acestei cereri răsplată şi pedeapsă sunt legate de acţiunile acestor creaturi capabile de distincţii morale proporţionale cu bunătatea sau absenţa bunătăţii arătate în astfel de acţiuni.[1844] În acesta constă. În acest lucru constă un stimulent puternic al comportamentului moral. Prin urmare în două pasaje Leon accentuiază obţigaţie la acte de natură umanitară pe temeiul faptului că vor fi luate în considerare la judecata de apoi la care recompense sau pedepse vor fi date în cele din urmă.[1845]

La fel de bine el accentuiază cu o reiterare constantă nevoie dreptei credinţe descoperind prin urmare convingerea că credinţa în Dumnezeu este o cernţă indispensabilă a vieţii morale.[1846]

Principala sursă din care lega morală creştină este derivată este evident Sfânta Scriptură, ca una care condţile revelaţia directă a voinţei lui Dumnezeu. Totuşi Leon face descoperit că se poate cunoaşte cel puţin cu pir vire la legea naturală prin reflecţie simplă asupra experinţei rasiale sau a fenomenelor naturale. Astfel el scrie: "lucrurile pentru care consideraţii ale evalviei au fost instituite pentru rânduieli morale,"[1847] şi arată că ceva poate să fie învăţat din natura

[1842] Pentru învăţăturile etice a lui Ambrozie, cu care leon se aseamănă foarte mult a se vedea în special a sa De Officiis Ministrorum, PEGs 23-184. Despre tot subiectul învăţăturilor etice în această perioadă a se vedea Scullard, Early Christian Ethics in the West, London, 1907; şi mult mai general Kirk, Vision of God, London, 1931.

[1843] Serm. 22,1. "Deus... . cuius natura bonitas."

[1844] Cf. e.g. Serm. 43, 3.

[1845] Serm. 9, 2; 45, 3 face aluzie la Mat. xxv. 31-46.

[1846] Serm. 24, 6. "nihil sine illa (sc. fide) sanctum, nihil castum est."

[1847] Serm. 17, 1. "ea quae vel ad regulas morum vel ad simplicem Dei cultum ratio pietatis instituit."

înseşi cu privier la caraczerul poruncilor divine.[1848] Pe de altă parte argumentul filosofic şi speculaţia este tratată cu un dispreţ nerăbdător[1849] care poate să fie găsit la fel de bine destul de frecvent în alţi scriitori vestici.[1850]

Virtutea este dobândită numai prin dobândirea unei relaţii adevărate cu Dumnezeu şi gândind aşa Leon este numai consiste nt cu viziunea lui că *Summum Bonum* este Dumnezeu Însuşi.[1851] Imediat după aceasta vine *iubirea de Dumnezeu.* Din moment ce ţine de fiecare minte raţională să simtă satisfacţie, o astfel de minte trebuie să Îl iubească fie pe Dumnezeu sau lumea.[1852] Pentru a o dobândii pe prima mintea trebuie să fie detaşată de dorinţa de bunuri şi obiecte pământeşti. "Iubirea de lume nu este după iubirea de Dumnezeu şi un astfel de om nu poate dobândii frăţietatea fiilor lui Dumnezeu dacă nu se separă de o societate materialistă."[1853] Trebuie să fie definită ca o iubire de dreptate[1854] şi este o contraparte a iubirii de vecini.[1855] Este independentă de soarte bună sau rea;[1856] pretenţiile ei sunt perpetue.[1857] Stadiul ei final este *asemănarea cu Dumnezeu.* Acesta este sfârşitul principal şi desăvârşirea virtuţii. "Pe bună dreptate Dumnezeu cere o imitaţie a Lui de la cei pe care El i-a făcut după chipul şi asemănarea Lui."[1858] Acest lucru este explicat mai apoi ca implicand confromitatea cu calităţile morale care se găsesc în Însuşi Dumnezeu. "Mila te vrea milostiv; Dreptatea te vrea drept pentru ca Creatorul să fie văzut în creatura Lui şi ca imagnea lui Dumnezeu descrisă în rândurile de asemănare să strălucească în oglinda inimii umane."[1859]

Este evident că Leon nu poate gândrii religia decât în termenii moralităţii. Fiindcă din moment ce moravurile îşi datorează sanciunea lor din religie, aşa că religia reală înţeleasă ca un drept al relaţiei cu Dumnezeu este de neconceput dincolo de progresul moral.

(b). Omul. O parte indisprensablă a dezvoltării morale este recunoaşterea omului în sine a naturii lui adevărate. El scrie "trezeşte-te omule şi recunoaşte demnitatea naturii. Aduţi aminte că ai fost făcut după chipul lui Dumnezeu."[1860] Cu privire la consttuţie Leon la fel ca alţi scriitori vestci adoptă viziunea trihotomistă sau platonică. Omul consistă din spirit, suflet şi trup. Primele două nu sunt distincte dar eixstă două principii întru natura spirituală a omului. Primul dintre ele este numit *mens* sau *animus* ca fiind principiul cel mai înalt sau dominant. Acesta este principiul raţional sau gânditor[1861] şi este scaunul prezenţei locuibile a lui Dumnezeu.[1862] " Interior homo" este menit pentru a fi stăpânul părţii vizibile şi trupeşti a omului.[1863] Al doilea principiu adică *anima* este locul sentimentelor şi dorinţelor.[1864] Datoria lui specială este de a s reţine de la natura externă de ceea ce nu este potrivit.[1865] Totuşi aceste două principii nu sunt întotdeauna clar distinse din moment ce ele sunt după Ambrozie[1866] şi cel puţin într-un pasaj al ui Leon care vorbesc de *anima rationalis.*[1867] Trupul descris ca fiind *caro* este cel mai de jos din cele două elemente. Leon insisttă de mai multe ori pe necesitatea de a fi subiect al sufletului,[1868] fiind de acord că în umanitatea căzută trupul este mediul prin care este corupt sufletul.[1869] Prin urmare se crează un conflict interior familiar şi datoria constantă a

---

[1848] Serm. 18, 2.
[1849] Serm. 25,4; 46,3.
[1850] e.g. Ambrose, De Officiis, 2, 8.
[1851] Serm. 93, 2.
[1852] Serm. 89, 3.
[1853] Serm. 95, 9. „Amor mundi cum Dei ei amore non congruit, nec ad societatem filiorum Dei pervenit, qui a se carnali generatione non dividit."
[1854] Serm. 95, 6.
[1855] Serm. 90, 3.
[1856] Serm. 12, 3. "amor directus in Deum nec inter secunda superbiat, nec inter adversa deficiat."
[1857] Serm. 90, 3. "in nullo nos vult (sc. Deus) ab amoris sui vinculis relaxari."
[1858] Serm. 45, 2. "'merito Deus imitationem sui ab eis exigit quos ad imaginem et similitudinem suam fecit." Cf. Serm. 24, 2.
[1859] Serm. 95, 7.
[1860] Serm. 27, 6.
[1861] Serm. 81, 2. "agnoscat rationalis animus maiores delicias menti datas esse quam carni."
[1862] Serm. 27,6. "plus est quod fidelis quisque in suo habet animo, quam quod miratur in coelo."
[1863] Serm. 87, 1. "' Agnoscat interior homo exterioris sui se esse rectorem, meus divino gubernata dominatu terrenam substantiam in bonae voluntatis cogat obsequium."
[1864] Serm. 19, 1. "'sine anima nihil caro desideret.'"
[1865] Ibid.
[1866] Cf. Homes Dudden, St. Ambrose, Vol. Il, p. 506.
[1867] Serm. 78, 1, unde el accentuiază importanţa curăţirii prin intermediul mortificării trupului.
[1868] E. g. Serm. 81, 2. "ut et caro mentis iudicio .. . regatur."
[1869] Serm. 90, I.

grijii cel puţin pentru carne crează "spini şi ciulini."[1870] Deşi de afirmă că trupul şi sufletul au fost create împreună,[1871] totuşi importanţa primă şi valoarea sufletului nu este îndoielnică. Nu se spune nimic cu privire la nemurirea sufletului, deşi este evident că aceasta este între acele credinţe creştini, al căruit adevăr Leon îl presupune fără discuţie. Acest lucru este arătat din punctul de vedere pe care el îl are despre sensul sfinţeniei. Fără să se asemene cu concepţia susţinută de stoici şi urmată parţial de Ambrozie[1872] care a indentificat fericirea cu viaţa virtuţii, Leon învaţă că viitoarea fericire este atinsă numai în viitorul stadiu[1873] şi o tratează ca sinonimă cu „împărăţia cerurilor."[1874] Este evident acest[binecuvântare viitoare care slujeşte să se reconcilieze cu omul în necazurile prezente.[1875]

Liberul arbitru. În contrats cu viziunea stoică şi pelagiană că omul este prin natura lui capabil de virtute, Leon pune mult accept pe efectele nefericite ale păcatului asupra umanităţii aşa că dincolo de operaţiile Harului Divin este exclusă orice posibilitate de acţiune morală. În toate momentele din viaţa lui omul este supărat de ispite[1876] şi nimeni nu este fără păcat.[1877] Din toate părţile el este atact de duşmanii invetaraţi ai umanităţii.[1878] Totuşi diavolul nu a putut să îl subjudge pe diavol dincilo de livera cooperare a acestui din urmă cu voinţa lui.[1879] Totuşi după cum se poate vedea tot neamul omenesc este corupt prin căderea primului lui părinte.[1880] Dacă Adam ar fi rămas în prima lui inocenţă moartea nu ar fi intervenit.[1881] Acum mai există seperanţă numai în restaurare. Această restaurare este făcută prin Întrupare.[1882] Justificarea este prin urmare rezultatul intervenţiei supranaturale şi poate fi realizată numai prin dăruirea harului.[1883] Este datoria omului să coopereze cât mai mult cu acest har.[1884] Prin urmare toate realizările morale umane trebuie să fie făcute cu puterea lui Dumnezeu.[1885]

(c) *Lumea.* Într-o oarecare măsură Leon împărtăşeşte viziunea pesimistă destul de des întâlnită în scriitorii vestici[1886] totuşi el îndeamnă că lucrurile bune ale lumii trebuie să fie folosite şi folosite bine[1887] în timp ce este nevoie să fim detaşaţi de plăcerile şi atracţiile pământeşti.[1888] „Carnea" trebuie să fie reţinută continuu de controlul de sine[1889] şi dacă efortul cere acest lucru el dă na ace conflict intern de care trebuie să fie conştient orice creştin. Totuşi este evdent că pesimismul lui Leon se datorează în special sensului lui profund înrădăcinat al păcatului uman şi este temprat de convingerea lui de nezdruncinat că toate lucrurile sunt create cu o natură bună.[1890]

2. DOCTRINA DESPRE VIRTUTE

(i). VIRTUŢILE CARDINALE ŞI ALTELE

[1870] Serm. 81, 3.
[1871] Ep. 15, 9, 10. În Ep. 35, 3 Leon exclude doctrina lui Origen că sufletul este anterior trupului. f. Origen, De princ., 3, 22. Philocalia, ed. Robinson, p. 176.
[1872] Serm. 51, 2, cu aluzie la Mat. xvi. 25.
[1873] Serm. 15, 13 23, 33 49, 2:
[1874] Serm. 35, 3.
[1875] Serm. 51, 2. "pro spe aeternorum levissimum ducerent temporalium detrimentum."
[1876] Serm. 15, 1. "non possunt istos dies sine tentatione transire."
[1877] Serm. 37, 3, 49, 1. Quis enim in huius vitae constitutus incerto, aut immunis a tentatione, aut liber inveniatur a culpa?'
[1878] Serm. 49, 4.
[1879] Serm. 28, 3.
[1880] Serm. 93, 1. "'peccante humani generis patre non dubitant in propagine vitiatum esse, quod est in radice corruptum." Cf. Ep. 139, 3, şi Serm. 25, 5.
[1881] Serm. 24, 2.
[1882] Serm. 21,3. Cf. Ep. 167, praef.
[1883] Serm. 49, 3. "'iustificatio non meritis retribuitur, sed sola gratiae largitate donatur." Cf. Serm. 67,3; 90, 2.
[1884] Serm. 43, I.
[1885] Serm. 79, 3. "'omni se merito laude dispoliat industriae suae in se magis quam in Domino gloriatur." Cf. 1 Cor. i. 31. Cf. Serm. 5, 43; 38, 4.
[1886] E. g. in Ambrose. Cf. Homes Dudden, of. cit., Vol. II, p. 511.
[1887] Serm. 24, 6. Cf. Serm. 74, 5.
[1888] Serm. 71, 5. "'non ergo nos rerum temporalium occupent species, nec ad se contemplationem nostram a coelestibus terrena deflectant."
[1889] Serm. 81, 2.
[1890] Ep. 15, 6-8.

Deşi nu găsim în lucrările care au supravieţuit al lui Leon nici o tratare sistematică a acestui subiect, se poate să consturim o viziune comprehenisvă a ideilor lui. În primul rând la fel ca Ambrozie[1891] el pare că implică faptul că toate celelalte câteva virtuţi sunt interdependente, în aşa fel încât "posesiunea adevărată a unei virtuţi implică posesia restului"[1892] etotuşi se poate spune că din punctul lui de vedere virtutea *Caritătii* este absolut indispensabilă.[1893] Despre Virtuţile Cardinale el are multe de spus despre subiectul *Justiţiei* şi mai ales despre aspectul ei umanitar. Astfel că el indetifică iubirea de Dreptate cu iubirea faţă de Dumnezeu şi adaugă în aceiaşi propziţie că "la fel ca iubirea de aproape este adăugată iubirii de Dumnezeu la fel virtuta Milei este elgată de dorinţa de Dreptate."[1894] În alt loc el foloseşte Dreptatea ca denotând un stadiu de perfecţiune morală cum ar fi când scrie "aceasta este adevărata Dreptate (cuvioşenie) a celor desăvârşiţi ca ei să nu se creadă desăvârşiţi, cel puţin nu prin a abandona proiectul unei călătorii ce nu s-a încheiat ca să nu depăşească riscul de a cădea în chiar lucrurl pe care ei l-au abandonat din dorinţa de progres."[1895] În vederea a ceea ce s-a spus este natural să găsim referinţe frecvente la datoria *milosteniei*. Este o datoria care se referă la toţi, la săraci cât şi la bogaţi. El scrie "fie ca nici un om, iubite să nu se scuze pe sine de a face bine, nici un om să nu pună în faţă sărăcia lui ca unul care de abea are pentru sine şi nu poate ajuta pe altul."[1896] Ţine de toţi, creştini şi păgâni desi natural de creştini în primul rând;[1897] între creştini trebuie să se aibă grijă de cei care ezită pe temeiul respectului de sine să ceară ceea ce au nevoie şi să nu fie trecuţi cu vederea.[1898] A neglija datoriia cuiva faţă de săraci este un păcat serios[1899] şi face ca toată virtutea să fie lipsită de valoare[1900] fiindcă este de puţin merit să te abţii de a fura dacă lkibertatea este absentă.[1901] Pe de altă parte Milostenia este un act al generozităţii faţă de Însuşi Hristos,[1902] în timp ce cel care dă este un slujitor al milei lui Dumnezeu.[1903] Leon accentuiază nevoie de a rânduii geneerozitatea prin considerarea obligaţiilor faţă de casă[1904] şi făcând aşa arată un bun simţ comun care nu lipseşte nici de la Ambrozie.[1905] În cele din urmă el le reaminteşte ascultătorilor lui că consideraţia pentru nevoile altora este una pe punctele care diferenţiază omul de animale.[1906]

Curajul este o virtute pe care Leon o menţionează numai o dată. El scrie că "că numai câţiva au avut destul curaj pentru a nu fi perturbaţi de locurile adversităţii."[1907] Acesta se înrudeşte cu răbdarea.

Cumpătarea pentru el este echivalentă cu controlul de sine. "Din moment ce nu trebuie să ne satisfacem toate dorinţele şi nici nu trebuie să dăm curs la tot ceea ce pofteşte carnea, ne putem da seama că am suntem chemaţi să punem în aplicare stăpânirea de sine în vederea refuzului cărnii, care a fost pusă sub autorităţii minţii, a tot ceea ce este prea mult fără să negăm ceea ce este necesar."[1908]

Leon dă multă atenţie virtuţii *Milosteniei*. El foloseşte cuvântul atât pentru iubirea de Dumnezeu cât şi pentru iubirea de om. "O examinare de sine care constă într-o discriminare îngreuiată de mai multe probleme, fie ca el (omul creştin) să caute în locurile tainice ale minţii sale milosteniea, maica la toate virtuţile şi când a găsit-o să fie dedicat iubirii de Dumnezeu şi semeni, aşa încât el să dorească acelaşi lucru pentru duşmanii lui ca ceea ce îşi doreşte şi pentru

---

[1891] Homes Dudden, of. cit., Vol. II, p. 522.
[1892] Ibid.
[1893] Cf. Serm. 10, 3, "'Haec virtus (sc. charitas) omnes facit utiles esse "nudae sunt tamen omnes sine charitate virtutes." Cf. Serm. 48, 3, "nudae sunt tamen omnes sine charitate virtutes."
[1894] Serm. 95, 4.
[1895] Serm. 95, 40, 1. "Haec est perfectorum vera iustitia, ut numquam praesumant se esse perfectos, ne ab itineris nondum finiti intentione cessantes, ibi incidant deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum."
[1896] Serm. 20, 33 44, 2. Chiar fără discriminare de sex sau poziţie socială. Serm. 88, 4.
[1897] Serm. 41, 3. "Quamvis ergo fidelium praecipue sit adiuvanda paupertas, etiam illi tamen, qui nondum Evangelium receperunt, in suo labore sunt." Aceste injuncţii aruncă ceva lumi nă pe condiţiile sociale şi economice care au dminat la Roma în această perioadă. Cf. Predica 8.
[1898] Serm. 9, 3. Pentru definiţia lui Leon a "aproapelui" a se vedea Serm. 12, 2.
[1899] Serm. 10, 2.
[1900] Ibid.
[1901] Serm. 86, 2.
[1902] Serm. 6; 11,2.. cu referinţă la Matei 25, 40.
[1903] Serm. 49, 6.
[1904] Serm. 88, 5.
[1905] De Offictis, 2, 109.
[1906] Serm. 20, 2. Cf. also Serm. 48, 5; 95, 7.
[1907] Serm. 43, 2. " paucorum est tam solida fortitudo, ut nulla inaequalitatum perturbatione quatiantur."
[1908] Serm. 71, 5.

sine."[1909] Milostenia este natura proprie lui Dumnezeu şi aduce propria răsplătire[1910] ea fiind datorată mai întâi lui Dumnezeu şi mai apoi la aproape; "nu toate afecţiunile omului sunt ghidate de acest principiu că el v-a rămâne credincios adorării lui Dumnezeu şi să slujească semenii lui."[1911] Fără milostenie restul virtuţilor nu au nici o valoare;[1912] milostenia şi credinţa sunt interdependente; ambele sunt calea de a ne apropia de Dumnezeu.[1913] Cel care este strain de adevăr nu este milostiv; nici nu este capabil de dreptate cel care nu are simpatie. El nu arată nici o virtute care nu este înzestrat cu ambele. "Mlostenia este tăria credinţei, credinţa curajul milosteniei. Numai atunci ele îşi merită numele şi sunt roditoare; când legătura dintre ele este indisolubilă. Fiindcă atunci când nu sunt una lângă alta ele sunt deficiente... fără credinţă nu există dragoste, fără dragoste nu există credinţă... fiindcă acesta este felul de zbor cu două aripi prin care puritatea minţii se ridică în arătate şi în vederea lui Dumnezeu."[1914] Această iubire îndoită este puterea şi înţelepciunea credinţei creştine.[1915] În acelaşi timp pentru a accentua aspectul direcţionat pe credinţă a Milosteniei, Leon de mai multe ori depăşeşte riscul de a uita de Milostenie în aspectul ei direcţionat spre Dumnezeu, fiindcă deşi el are mult de spus despre subiectu primeia el nu defineşte nicăieri natura milosteniei direcţionate spre Dumnezeu dincolo de manifestarea ei direcţionată spre om, aşa că Milostenia pentru el este pentru el un sinonim pentru filantropie. Iubirea de semeni este o copie a iubirii lui Dumnezeu pentru noi.[1916] Este un semn al prezenţei lui Dumnezeu în suflet.[1917] Este caracterizată de o devoţie faţă de lucrurile pe care le iubeşte Dumnezeu.[1918] Este un semn al unui fiu al lui Dumnezeu.[1919] Nu are limite fiindcă Dumnezeu nu are limite.[1920]

Strâns legată de milostenie în acest sens este virtutea *bunătăţii* care fiindcă este conformă cu voinţa lui Dumnezeu[1921] este plăcută Lui.[1922] Un semne exterior al posesiei acestor virtuţi este facerea de *fapte bune*. Astfel de fapte nu sunt numai de dorit[1923] ci necesare într-un creştin,[1924] facerea lor aducând pagubă celui rău[1925] în timp ce beneficiază toată Biserica.[1926] Pe parcurs ele aduc cursul lor.[1927] Omul bun fiind cunoscut prin concentrarea pe iubirea de bine.[1928] El este un obiect al urii celor răi.[1929]

Dincolo de pasajele în care virtutea credinţei este asociată cu Milostenia, Leon are multe de spus despre această virtute. Meritul ei stă în crezul în lucruri nevăzute.[1930] Nimic mai puţin ca credinţa adevărată este legată de umilinţa nepătimală care poate înţelege „taina mântuirii umane."[1931] Totuşi este un imperativ categoric că Credinţa să se manifeste prin fapte.[1932] De obicei Leon echivalează Credinţa cu crezul ortodox. În acest sens el scrie destul de frecvent despre credinţă. Este mijlocul de justificare.[1933] Este derivată din mila lui Dumnezeu,[1934] proclamată în

---

[1909] Serm. 38, 4. "ipsam matrem virtutum omnium charitatem."
[1910] Serm. 92. 3.
[1911] Serm. 19, 2.
[1912] Serm. 48, 33 74, 53 79, 3, cu aluzie la 1 Cor. xiii. 1.
[1913] Serm. 45, 2.
[1914] Serm. 45, 2. "Hic est enim quidam efficacissimus geminarum alarum volatus, quo ad promerendum et videndum Deum puritas mentis attollitur." Leon foloseşte aceiaşi metaforă a legăturii dintre milostenie şi castitate în Serm. 55, 5. "Charitatis opere ac nitore pudicitiae, tamquam duabus elevati alis, de terrenis mercamur esse coelestes."'
[1915] Ibid, 1. Totuşi cele două sunt clar distinse în Predica 9, 1 unde milostenia este redusă la un fruct al credinţei.
[1916] Serm. 20, 2. Iubirea de duşmani este menţionată în Serm. 12, 2; 20, 3, 39, 5.
[1917] Serm. 48, 3.
[1918] Serm. 12, 1; 26, 3.
[1919] Serm. 49, 6.
[1920] Serm. 48, 3. Cf. ibid., 1.
[1921] Sermn, 95, 7.
[1922] Serm. 48, 5.
[1923] Serm. 169, 2.
[1924] Serm. 15, 1.
[1925] Serm. 8.
[1926] Serm. 3, 4.
[1927] Serm. 9, 2.
[1928] Serm. 89, 4; 85, 1.
[1929] Serm. 47, 1. În alt loc, Serm. 74, 5, el arată la eficienţa milosteniei împotriva diavolului.
[1930] Serm. 69, 2, cu aluzie la Evrei 9,1. " virtus fidei in iis quae visui non subiacent constituta sit." Cf. Serm. 5, 2.
[1931] Ep. 102, 2.
[1932] Serm. 10, 2.
[1933] Ep. 71. "vos qui iustificamini per fidem."
[1934] Ep. 102, 2.

învăţătura Evangheliilor şi a Apostolilor[1935] fără să fie pătată[1936] şi consistetă cu sine,[1937] fără să admită diversitate[1938] şi nici nu poate fi mărită sau micşorată.[1939] Odată definită nu mai poate fi discutată sau subiect al controversei.[1940] Apraţine de orice om pentru a o apăra[1941] şi apărarea ei este vrednică de laudă.[1942]

Comparată cu virtuţile ei mai mici Leon nu are multe de spus despre *Speranţă.* Este un dar de la Dumnezeu.[1943] Aceiaşi speranţă care le-a fost dată creştinilor acum a fost împărtăşită de evreii din vechime.[1944]

În trei pasaje este descrisă legătura unei vituţi teologice cu alta. Astfel că Leon scrie în ultima dintre predicile lui „aniversare" "El a dat daruri oamenilor adică Credinţa, Nădejdea şi Dragostea, care sunt mari, puternice şi valoroase entru acest motiv ca ceea ce ochii cărnii nu pot vedea, printr-o devoţie minunată a minţii este credut, sperat şi iubit."[1945] La fel de bine într-o predică la Înălţare, "cu privire la lucrurile care nu ne sunt accesbile vederii umane... Credinţe nu se îndoieşte, Sperinţa nu se perturbă şi Iubirea nu se răceşte."[1946] În cele din urmă el scrie într-o predică la Postul Jarului, "ne referim la progresul întregi Biserici, a cărei sămânţă este Credinţa, creştere este Speranţa şi maruitate este Iubirea."[1947]

În alt loc el atrage atenţie la virtuţiile *Umilinţei* şi *Ascultării.* Umilinţa nu este numai o virtute esenţială într-un creştin[1948] ci este o caracteristică a lui Dumnezeu.[1949] Este învăţată de Hristos.[1950] Pentru cel ascultător şi umil nici o datorie nu este prea grea.[1951]

Trebuie să remarcăm că Leon este interesat în principal de a accentua aspectul social al virtuţii. Pentru el Altruismul este o parte integrală a profesiunii creştine. În acest sens învăţătura lui etică se seamănă mult cu cea a lui Ambrozie şi arată o divergenţă marată faţă de viziunea lui, aşa de prevelantă în est, că vitutea creştină este imposibil de obţnut de cinva care trăieşte în mijlocul societăţii lumeşti. Deşi el nu discută niciunde o astfel de problemă ca legătură dintre virtuos şi folositor, este evident că el priveşte cursul virtuos de a face binele pentru toţi ca fiind o datoria adevărată. El spune "fiţi asiguraţi fraţilor că efortul cu care rezistenţi viciului şi că opuneţi dorinţelor carnale este plăcut în ochii Domnului şi profitabil în a obţine ila lui Dumnezeu nu numai pentru voi înşivă ci şi pentru mine; din moment ce datoria păstorului este realizată în măsura progresului turmei Domnului."[1952]

3. ETICA POLITICĂ ŞI SOCIALĂ

STATUL. Idea de a asculta de Stat este mai mult implicată decât exprimată în scrierile lui Leon. Totuşi este clar că pentru el Statul Roman era lucrarea Providenţei Divine.[1953]

[1935] Ep. 94. Cf. Ep. 89.
[1936] Serm. 65, I.
[1937] Ep. 29; Serm. 70, 3.
[1938] Ep. 161, 1.
[1939] Ep. 124, 1 ; 145, 1.
[1940] Aceasta este idea preferată a lui Leon care a apărut din idea că "Tomul" lui cuprindea credinţa ortodoxă. Cf. Epp. 23, 2; 90, 2; 94; 145, 147, 2; 164, "192. 4 149, 2; 156, 1; 160, 2; 161, 2; 162, 1; 164, 2.
[1941] Ep. 129, 1.
[1942] Ep. 38.
[1943] Serm. 5, 2, cu aluzie la Ps. Ixvii. (Ixviii.) 19.
[1944] Serm. 63, 2; 66, 2.
[1945] Serm. 5, 2.
[1946] Serm. 74, 1. "remotis a conspectu hominum ... fides non diffideret, spes non fluctuaret, charitas non tepesceret."
[1947] Serm. 18, 3. „ad a totius : ecclesiae profectus esse referendum, quorum in fide germen est, in spe incremendum, in charitate maturitas."
[1948] Serm. 37, 3. " Christianae sapientiae disciplina . . . in vera et voluntaria humilitate . . . amat Christus infantiam, humilitatis magistram."
[1949] Serm. 52, 2. Cf. Serm. 37, 1.
[1950] Serm. 31, 3.
[1951] Serm. 35, 3. "Nihil ergo... arduum est humilibus, nihil asperum mitibus, ... quando... obedientia mollit imperium."
[1952] Serm. 3, 4. "'Certi autem estote, dilectissimi, quod labor vester, quo vitlis resistitis, et carnalibus desideriis repugnatis, placens in conspectu Dei est atque pretiosus, nec solum vobis, sed etiam mihi apud Dei misericordiam profuturus: quia de profectu Dominici gregis gloriatur cura pastoris."
[1953] Serm, 82, 2. "Ut autem huius inerrabilis totum mundum diffunderetur effectus, Romanum regnum divina providentia gratiae praeparavit; cuius ad eos limites per incrementa perducta sunt, quibus cunctarum undique gentium vicina et contigua esset universitas. Disposito namque divinitus operi maxime congruebat, ut multa regna uno confoederarentur imperio, et cito pervios haberet populos praedicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis."

Scopul Imperiului Roman în schema divină a istoriei fost de a oferi o sferă potrivită pentru răspândirea Evangheliei Creştine, aşa încât toate naţiunile să formeze o parte a unei singure unităţi polite pentru ca toate să se bucure de benficiile religiei creştine. Leon nu a avut nici un interes în aspectul social al Imperiului. Acest lucru a fost datorat fără de nici o îndoială faptului că el credea că societatea este egal o problemă de rânduială divină şi prin urmare nu avea nevoie şi nici nu era capabilă de îmbunătăţire.

Totuşi el face un contrast puternic între realizările Statului secular şi cele ale Bisericii Creştine. Apostrofând Roma el spune: "deşi ţi-ai extins stăpânirea imperiului tău pe pământ şi pe mare prin mai multe succese, toată această luptă războinică pe care o ai este cu mult mai puţin decât cuceririle păcii creştine."[1954]

Cei din afare imperiului sunt pur şi simplu "bestii barbare" care nu meirtă să fie menţionaţi de mai multe ori.[1955]

Leon are multe de spus despre legătura Statului cu Biserica şi în special cu partea pe care o avea monarhul în legătură cu aceasta din urmă. De mai multe ori îndeamnă că bunăstarea umanităii depinde de cooperarea Statului cu Biserica.[1956]

Mai apoi el arată crezul lui că securitatea Imperiului împotriva invaziilor barare depinde de integritatea credinţei creştine.[1957] Din moment ce Leon a fost mult preocupat cu poliţa ecclesială a Împăratului, el nu a avut nici un motiv să îşi exprime opiniile în chestiuni constituţionale. Totuşi este clar că ideile absolutiste aduc mărturie la mai multe afrimaţii ale sale cu privire la statutul ecclesial al Suvernarului. Astfel el în scrie lui Marcian ca unuia "în care pentru mântuirea întregii lumi acolo înfloreşte atât puterea regală şi zelul preoţesc."[1958]

La fel de bine el scrie că Dumnezeu i-a dat Împăratului "pe lângă coroana imperială, cinstea preoţească."[1959]

Vorbind despre succesorul lui Marcian, Leon I, el foloseşte mai multe expresii[1960] la fel cum se adresează însuşi împăratului. În ciuda la mai multe încercări făcut de a explica acest gen de limbaj ca find doar complementar,[1961] este greu de reconciliar o astfel de explicaţie cu înştiinţarea evidentă a autorităţii împăratului în legătură cu problemele ecclesiale cel puţin *de facto* dacă nu *de iure,* pe care le găsim în alte locuri. Astfel el scrie: "ar fi de apreciat dacă ai fi de acord cu acest lcuru pentru Biserca universală la cererea mea."[1962]

Aşa că el îi reaminteşte Împăratului "că trebuie să îţi aduci aminte constant că autoritatea regală ţi-a fost dată nu pentru conducerealumii întregi ci în special pentru apărarea Bisericii."[1963] El merge atât de departe că spune că credinţa împăratului este ma de încredere decât sensul datoriei arătat de episcopi.[1964]

Este dificil să evităm impresia că datorită credinţei împăratului după cea a Scaunului Roman, Leon era gata să îi dea lui o autoritate în Biserică limitată de Dreptul Canonic, la fel cum strict vobind legea civilă era singura limită a autorităţii imperiale a Statului.

SCLAVIA. Leon evident că presupune dreptatea sclaviei deşi el priveşte un sclav şi o persoană servilă ca fiind permenent incapabilă de a devenii episcop.[1965] Totuşi el insistă că scalvii trebuie să fie trataţi cu umanitate în special în timpuri cum este cel al Postului.[1966]

[1954] Ibid, 1 "Quamvis enim multis aucta victoriis ius imperii tui terra marique 'eatalete minus tamen est quod tibi bellicus labor subdidit quam quod pax Christiana subiecit."

[1955]Serm. 84, 2.

[1956] Ep. 60. Dar nu încearcă să susţină că Statul este subordonat Bisericii.

[1957] Ep. 82, 1. "profectus charitatis et fidei utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit ut . . . simul et haeretica falsitas et barbara destruitur hostilitas." Cf. Ep. 83, 1.

[1958] Ep. 115, 1. Cf. Ep. 116, 1. "sacerdotalis .. . industria."

[1959] Ep. 111, 3. "sacerdotalem palmam." Cf. Ep. 117, 2. "sacerdotalem sanctitatis." Cf. Ep. 117, 2. "'sacerdotalem . . . affectum."

[1960] Ep. 155, 2. sacerdotalis mentem."

[1961] De Ballerini în PL 54, 1441 CD.

[1962]Ep. 145, 2. Cf. Epp. 146, 1; 147, 1. În următoarea scrisoare Ep. 148 el vorbeşte de împărat ca fiind "gardianul Sinodului calcedonian."

[1963] Ep. 156, 3. So too inc. 5. "Diademati vestro de manu Domini etiam fidei addatur corona, et de hostibus Ecclesiae triumphetis." Cf. Ep. 164, 1.

[1964] Ep. 157, 1. Cf. Ep. 162, 1. "excellentissimam fidem . . . animi sacerdotalis." Deşi astfel de expresii ţin mai mult de limbajul curtoaziei, ele aveau un potenţial pericol dacă împăratul ajungea să le ia *au sérieux*. Ep. 4, 1. Chiar Batiffol, Art. "Leo I," D.T.C., Vol. IX, col. 300, admite "le pape se prétait A un jeu singuliérement dangereux! "

[1965] Ep. 4, 1. Acesta este evident punctul pasajului nu numai faptul că sclavii au fost hirotoniţi fără permisiunea stăpânilor lor. "Sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur." Cf. Ep. 167, 4, unde el i-a de gratis dreptatea legii civile romane declarând că un sclav nu poate să se căsătorească cun o femeie liberă.

[1966] Serm. 40,53 41,33 45,43 47, 3.

PROPRIETATEA. În nici un loc Leon nu neagă dreptul de a deţine proprietate privată. În acelaşi timp el insistă că creştinii sunt mai mult administatori decât deţinători absoluţi ai proprietăţii[1967] şi că ea trebuie să fie folosită în scopuri duhovniceşti[1968] adică pentru a ajuta nevoile altora.[1969] Prin urmare un om bogat este un slujitor al lui Dumnezeu şi un apărător al celor săraci.[1970] A neglija datoria de a îi ajuta pe săraci este la fel de rău cu a fura proreitatea altuia.[1971] A începe să faci negoţ sau comerţ înseamnă de a crea ocazi pentru păcat.[1972] Comerciaţilor le reaminteşte că în vremuri prospere nimeni nu are dreptul să se plângă de profituri mici.[1973]

Sunt puţine lucruri noi sau originale în învăţăturile etice ale lui Leon. Cele mai multe puncte pot să fie găsite în scrierile altora; Ambrozie de exmplu. Totuşi este de remarcat că unul care era atât de mult preocupat cu chestiun de doctrină şi disiplină nu a pierdut din vedere trivialităţile vieţii creştine zilnice şi că aceiaşi pană care a scris doctrina Scaunului Roman despre Întrupare sau a denunţat pe cei care au încălcat Dreptul Canonic, al fel de bine a descris datoria obişnuită a oricărui creştin faţă de semenii lui cât şi pentru fraţii mai umili.

CAPITOLUL 20

LEON CA TEOLOG

Nu poate fi negat că Leon şi-a datorat reputaţia ca teolog atât în timpul vieţii sale şi în secolele care au urmat[1974] datorită meritelor sale a mult celebratei sale scrisori către Flavian, cunoscută generic cu numele de „Tomul." Totuşi dincolo de adeverirea sau mai bine spus de acest document ca o contribuţie la soluţia problemelor inerente doctrinei Întrupării, trebuie să ştim că primirea entuziastă dată lui de părinţii Sinodului de la Calcedon şi la fel de bine şi de alţii s-a datorat mai ales simplităţii limbajului şi a felului direct de adresare decât orice altă considerare. O expoziţie directă a credinţei este dată episcopilor fustraţi ai estului, cupă cum am văzut, ca un mod convenient de a scăpa de subtilităţile şi argumentele complicate ale propriilor lor teologi. Totuşi o contribuţie serioasă de deslu şirii încurcăturii hristologice sau chiar ca o explicaţie a felului în care naturile divină şi umană a Domnului Întrupat au fost unite fără se piardă una pe alta în timp ce au păstrat unitatea deplină ce era un lucru destul de deficient. De fapt se poate spune că autorul acesteia nu a intenţionat niciodată să facă o astfel de contribuţie şi că scopul lui primar era de a afirma deschis şi fără echivoc limba credinţei tradiţionale a Scaunului Roman. Prin urmare dacă acesta a fost scopul nu mai are nici un sens să căutăm o altă afirmaţie originală în gândire sau o idee năstruşnică.

În cea mai mare parte se poate spune că este adevărat că doctrina lui Leon a întrupării se aplică la fel de bine abordării restului de dogme creştine. În general această abordare se mărgineşte la principiul întâlnit într-un caz anume.[1975] De obicei nu este în o deprindere a lui să discute o problemă în detaliu nici să acorde spaţiu în dezvoltarea unui argument. În acest sens metoda lui este consistentă cu scriitorii vestici în general şi în special cu cea a predecesorilor şi succesorilor lui la Scaunul Roman. Abordarea sistematică a subiectelor doctrinare între scriitorii acestei perioade se găsesc numai în scrierile lui Augustin. Dincolo de toate acestea papii se pare că au fost mulţumiţi să lase o definiţie precisă minţilor mai subtile ale estului.

Principalele puncte ale doctrinei lui Leon vor fi descoperite în subiectele următoare:

1. Sursele credinţei.
2. Doctrina despre Dumnezeu.
3. Doctrina despre Sfânta Treime.
4. Doctrina despre Creaţie.
5. Doctrina despre Îngeri şi Demoni.
6. Doctrina Întrupării.

[1967] Germ. 10, "rationem ecorum quaesiturus sit, quae non magis possidenda tradidit (sc. Deus) quam dispensanda commisit."
[1968] Serm. 90, 3.
[1969] Serm. 19, 3.
[1970] Serm. 49, 6.
[1971] Serm. 86, 2.
[1972] Ep. 167, 11.
[1973] Serm. 12, 3.
[1974] Cassiodorus, Exp. in Ps. 65, P.L. 70, 452 îl numeşte "'doctor apostolicus."
[1975] e.g. in Ep. 1, 3, JK 398, despre Doctrina harului.

7. Doctrina Mântuirii.
8. Doctrina Căderii şi rezultatele ei.
9. Doctrina restaurării omului.
10. Doctrina Bisericii şi a Tainelor.
11. Doctrina Ultimelor Lucruri.
12. Doctrina Sfinţilor.
13. Sumar.

1. SURSELE CREDINŢEI

Sfintele Scripturi sunt principala sursă a cunoaşterii religioase. În scrierile lui Leon nu se găseşte o enumerare a conţinutlui Bibliei, dar putem deduce din citate că viziunea lui în acest sens nu diferă de cea care a dominat în vest de pe vremea lui Ieronim.[1976] La fel de bine putem să găsim din cărţile privite ca „Apocrife" ca având aceiaşi autoritate canonică a cele ale Vechiului şi Noului Testament.[1977] El presupune autoritatea Scripturii în sfera religiei fără să facă nici o încercare de a o explica sau justifica.[1978] Aşa că a le înţelege în sensul de a le pătrunde sensul adânc este de mai puţină importanţă în vederea crezului că sunt total lipsite de greşeli, deşi el este încrezător că cei care au o credinţă profundă pot conta pe ajutorul Duhului Sfânt în interpretarea adevăratului lor sens.[1979] De mai multe ori el acordă atenţie asupra acordului esenţial între Vechiul şi Noul Testament[1980] în timp ce explică diferenţa dintre ele.[1981] Vechiul Testament este tipul, Noul Testament este împlinirea.[1982]

Totuşi ceea ce s-a spus în vederea interpretării Scripturii are nevoie de a fi calificat în lumina a ceea ce el are de spus în alt loc ca o cunoaştere a acestui subiect care să fie derivat din vocea vie a Bisericii,[1983] uneori identificată de el ca fiind credinţa ortodoxă.[1984] Acea credinţă este una, unică, nesusceptibilă de adăugare sau substracţie.[1985] Este victorioasă împotriva la toate ereziile fiindcă Dumnezeu este autorul şi păzitorul ei.[1986] Atacurile eretice nu fac decât să aducă asupra ei o lumină mai clară.[1987] Acest lucru este epitomizat în crezul baptismal roman, "care a fost aprobat de toate voturile celor doisprezece apostoli"[1988] şi "a fost la fel de bine acordat de protecţia cerească, că o singură sabie este destul pentru a tăia toate opiniile ereticilor."[1989]

În alt loc el îi îndeamnă pe ascultători "să dea la o parte argumentele înţelepciunii lumeşti, care este urâtă de Dumnezeu prin intermediul căreia nimeni nu a ajuns la cunoaşterea adevărului şi să ţină acele cuvinte fixate în minţile lor pe care le repetăm în Crez."[1990] După aceasta el citează primele două paragrafe ale simbolului baptismal într-o formă uşor extinsă. O noţiune similară apare în Tom unde el spune "el (Eutihie) ar fi trebuit cel puţin să asculte cu răbdare la acea confesiune universal acceptată, prin care tot trupul credincioşilor a recunoscut crezul lor în Dumnezeu Tatăl Atotţiitorul, şi în Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu care S-a născut din Duhul Sfânt şi Fecioara Maria, prin care sunt respinse toate minciunile ereticilor."[1991] Într-o predică mai târzie când face aluzie la monofizitism el repetă un

---

[1976] Dacă aşa numitul Decretum Gelasianum, De libris recipiendis, P.L. 59, 157-80 este pe bună dreptate Sinodului Roman din 382 sub Damasus I, Biserica Romană şi-a determinat canonul Scripturii mai înainte de timpul lui Leon.
[1977] Serm. 10, 2. P.L. 54, 165f arată că el a privit astfel de cărţi ca Ecclesiastul şi Tobit ca având statul canonic.
[1978] Serm. 52, 1. "'indubitabilem obtineat auctoritatem sacra narratio. Cf. Ep. 82, 1, JK 462. În acelaşi timp el respinge cu tărie autoritatea „pseudoepigrafelor" creştine ca cele preţuite de priscilieni. Cf. Ep. 15, 15, JK 412.
[1979] Serm. 64, I.
[1980] Serm. 54, 1; 60, 1 ; 63, 2.
[1981] Serm. 95, 1.
[1982]Serm. 60, 3; 66, 2; 69, 2. Pentru referinţele la folosinţa Scripturii în cult a se vedea Serm. 31, 33 40, 3; 42, I; 52, 1; 55, 1; 77, 5.
[1983] Ep. 82, 1.
[1984] Ep. 102, 2.
[1985] Ep. 124, 2.
[1986] Serm. 30, 3.
[1987] Epp. 102, 13 104, 13 120, I.
[1988] Ep. 31, 4. Să remarcăm aici că Leon face aluzie la tradţie, care pentru prima dată apare în Casian De Incarn., 6, 3, că crezul local roman a fost făcut de fapt de cei doispreze apostoli. Cf. Serm. 24, 6; 62, 2; 96, 1; 102, 2.
[1989] Cf. Serm. 96,1; Ep. 45, 23 124, 8.
[1990] Serm. 25,43 46, 3.
[1991]Ep, 28, 2. Cf. Epp. 59,2; 123, 2.

punct de vedere similar.[1992] În acest sens trebuie să fie făcută o menţiune specială în legătură cu autoritatea sferei doctrinare pe care el o ataşează definiţiilor sinodului şi mai presus de toate cel de la Niceea sau despre afirmaţiile crezute de el că au origine niceeană.[1993] Este evident din referinţele lui la subiect că el le consideră că au o autoritate nu mai mică decât cea a Sfintei Scripturi înseşi. O autoritate egală aparţine viziunii sale despre deciziile predecesorilor lui în Scaunul Roman.[1994]

Repetând cu acest accent pe suficienţa credinţei ortodox pentru a da oamenilor cunoaşterea adevărului, Leon este cât se poate de dispreţuitor când se referă la filosofia lumească.[1995] De fapt uneori el merge atât de departe să sugereze că raţiunea umană merge mai mult în direcţia greşită[1996] ca atunci când scrie:

"dacă este totdeauna loc să disputăm că aceste argumente făcute de om vor exista întotdeauna oameni care nu vor ezita să violeze adevărul şi să îşi pună încrederea în verbozitatea înţelepciunii lumeşti; şi în ciuda faptului că metoda Domnului Iisus Hristos ne învaţă cât de largă este credinţa şi înţelepciunea creştină aşa că nu se cuvine să ne încărcăm cu aceste prostii periculoase; El care a ajuns să cheme toate naţiunile la lumina Credinţei nu a ales dintre filosofi sau oratori oamenii care au fost însoţitorii Lui în predica Evangheliei, ci a luat oameni simplii şi pescari cei prin care se putea face cunoscut pe Sine, pentru ca doctrina cerească care era în putere deplină să fie cumva în nevoie de sublinierea ajutorului elocinţei."[1997]

Astfel este clar că pentru Leon principalele surse ale cunoaşterii religioase sunt Sfânta Scriptură şi tradiţia creştină. Învăţătura lui generală în acest sens poate să fie sumarizată după cum urmează; este datoria oricărui creştin să nu conteste credinţa ci să o accepte cu toată inima indiferent dacă îi este prezentată de o autoritate legitimă.

2. DOCTRINA DESPRE DUMNEZEU

După cum este obişnuit la autorii vestici, Leon nu face nici o încercare de a dovedii existenţa lui Dumnezeu într-un fel sistematic. El este mulţumit să atragă atenţia ascultătorilor lui la interferenţele care pot să fie trase rezonabil din fenomenele naturale, în special din frumuseţea naturii ca atunci când scrie: "pentru fiecare credincios Natura în sine ne învaţă că Dumnezeu trebuie să fie adorat, în timp ce cerul şi pământul, marea şi tot ce este în ea proclamă bunătatea şi omnipotenţa Creatorului lor şi frumuseţea minunată a sferelor care se învârt cer mulţimirea în faţa unei Fiinţe Inteligente."[1998]

Dincolo de toate aceste aluzii în pasaje izolate la atributele lui Dumnezeu, cum ar fi dreptăţii Sale şi Milei,[1999] preştiinţei,[2000] omnipotenţei,[2001] răbdării,[2002] şi neschimbării Sale. Providenţa lui susţine viaţa.[2003] Iubirea Lui este arătată prin interesul arătat întotdeauna în bunăstarea rasei umane;[2004] de fapt este convingerea internă că această iubire şi locuire a Prezenţei Sale care este pe departe cel mai persuasiv argument în favoarea existenţei Sale.[2005] Dumnezeu este atotputernic şi bun, natura Lui este bunătatea; voinţa Lui puterea, lucrările Lui mila.[2006]

Când ne aducem aminte că dacă nu luăm în considerare această scrisoare care abordează doctrina Întrupării; Leon nu a scris nici un tratat formal despre punctele cardinale ale credinţei creştine şi că interesul lui principal este mai mult în soteriologie decât în cosmologie şi nu va fi nici o surprindere să găsim cât de slabă şi limitată este abordarea lui a ideii primare de Teism. La fel de bine trebuie să ne aducem aminte de sursele primare pentru doctrina lui a acestei

---

1992 Serm. 72, 7.
1993 Ep. one 106, 4; 107, 1. El citează crezul însuşi în Ep. 165, 3.
1994 Ep. 12, 5; 1, 1; 13, 3.
1995 Serm. 40,13.
1996 Serm. 69, 5.
1997 Ep. 164, 2. O atitudinea similară domică pe autroii vestici e.g. Ambrose, De Sphiritu., 3, 164; Hexaem., 2, 3. Peter Chrysol., Serm. 16. P.L. 52, 240; 44. P.L. 52, 325.
1998 Serm. 44, 1. "famulantium elementorum" se referă în general la tot sistemul corpurilor cereşti. Cf. Sermn 19, 2.
1999 Serm. 12, 2, 3.
2000 Serm. 67, 1.
2001 Serm. 43, 1.
2002 Serm. 43, 4; 50. 1.
2003 Serm. 16, 1.
2004 Serm. 12, 1; 23, 1.
2005 Serm. 27, 6.
2006 Serm, 22, 1.

idei care sunt predicile sale şi că nu trebuie să ne aşteptăm ca un predicator să se angajeze în discuţii lungi şi detaliate ale problemelor pe care le implică.

3. DOCTRINA DESPRE SFÂNTA TREIME

În predicile şi scrisorile lui Leon se găsesc multe referinţe la acest subiect al Întrupării[2007] şi la fel de bine în cel al sărbătorii Rusaliilor[2008] în care el este în special preocupat să accentueze adevărul Dumnezeirii în Duhul Sfânt. În următorul pasaj el pune un accent evident pe unitatea Treimii.

"Dumnezeirea care este una în Treime din Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt elimină orice idee de lipsă de egalitate. Fiindcă în acest sens eternitatea nu are nimic cu temporalul, nimic care nu este disimilar în natură; prin urmare există o singură voinţă, aceiaşi substanţă, putere egală şi nu sunt trei dumnezei ci Unul."[2009] La fel de bine el accentuează unitatea când spune că în Dumnezeire nu poate să fie nici un fel de succesiune temporală, ci că aceeaşi eternitate aparţine Fiului ca şi Tatălui[2010] şi când comentează Matei 17, 5 când Tatăl spune: „Acesta este Fiul Meu ce iubit în care am binevoit"; prin urmare să îl ascultăm că nu am auzit: „Acesta este Fiul meu în care sunt Una cu Dumnezeirea unit în putere, identic în eternitate?"[2011] deşi simţurile pot percepe distincţii în Dumnezeire, înţelegerea nu permite separaţie.[2012] Cum sunt descrise sugestiile este sugerat în mai multe feluri. Un pasaj de remarcat este cel în care scrie că "acele lucruri care sunt iluminate de Tată, sunt iluminate de Fiul şi de Duhul Sfânt: şi există o persoană a Lui care este trimisă şi alta Care trimite şi alta din El care promite; unitatea Treimii este arătată nouă simultan."[2013] O atenţie specială este data cooperării celor Trei Persoane în lucrarea de răscumpărare. "Fiindcă ştim şi mărturisim cu aceiaşi inimă Dumnezeirea Tatălui, şi a Fiului şi a Duhul Sfânt ca fiind una şi că fiinţa Treimii celei veşnice este consubstanţială, împărţită în Sine de nimic şi în acelaşi timp neschimbată şi în acelaşi timp acum Cum este. Totuşi în această unitate Treimea este dincolo de descriere, al cărei judecăţi şi lucrări sunt comune în toate sensurile, Persoana Fiului asumând restaurarea întregului neam omenesc."[2014] Într-o altă predică el a adăugat "mila Treimii a împărţit în Sine lucrarea răscumpărării, aşa că Tatăl să fie mulţumit, Fiul să mulţumească şi Duhul Sfânt să insufle."[2015] În al loc cenzurând doctrina lui Sabelie, el cere atenţie la adevărul că în Treimii trei Persoane, nu numai pe nume, trebuie să fie distinse.

El scrie "Sabelie a confundat obscuritatea erorii, în timp ce a recunoscut unitatea inseparabilă a substanţei în Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, a atribuit singularităţii ceea ce trebuia să atribuie egalităţii. Şi din moment ce el nu a fost capabil să înţeleagă Treimea reală, el a crezut că Ea este una şi aceiaşi persoană cu un nume întreit."[2016]

Învăţătura lui despre acest subiect este suficient de sumarizată în pasajul următor: "în dumnezeiască Treime nimic nu este disimilar, nimic fără egalitate: şi toate lucrurile care pot fi gândite cu privire la substanţă sunt identice atât în putere şi mărire şi eternitate. Fiindcă deşi în ceea ce priveşte proprietăţile Persoanei Tatăl este una, Fiul alta şi Duhul Sfânt alta, totuşi nu există o altă Dumnezeire şi nici o natură diferită."[2017]

Predica din care sunt luate aceste cuvinte se referă în special la Dumnezeirea Duhului Sfânt. În cuvintele care au urmat Leon insistă că Duhul Sfânt nu este o creatură ci "trăieşte şi conduce şi există etern în virtutea a ceea ce este Tatăl şi Fiul."[2018] Aşa că el respinge doctrina lui Macedonie, care fiindcă a negat egalitatea naturii Duhului Sfânt cu Tatăl şi cu Fiul s-a făcut vinovat de păcat după cum se scrie la Matei 12, 32. Fiindcă Duhul Sfânt este mijlocitorul nostru şi dătătorul adevăratei pocăinţe.[2019] Duhului Sfânt îi aparţine etern să fie duhul Tatălui şi a Fiului[2020] şi El este

[2007] Serm. 21-30.
[2008] Serm. 75-7.
[2009] Serm. 23, 2.
[2010]Serm. 25, 2.
[2011] Serm. 41, 6.
[2012] Serm. 76, 2.
[2013] Serm. 77, 1.
[2014] Serm. 64, 2.
[2015] Sermn. 77, 2.
[2016] Serm. 24, 5. Cf. Ep. 15, 1. "singularis unitas in tribus quidem vocabulis, sed non in tribus sit accipienda personis."
[2017]Serm. 75, 2.
[2018] Serm. 75, ibid.
[2019] Serm. 75, 4.. trebuie să remarcăm că Leon priveşte 1 Cor. 12, 4-6 ca un indicator al doctrinei Sfintei Treimi.
[2020] Serm. 76, 2.

Cel care i-a sfinţit pe profeţii şi preoţii Vechiului Testament.[2021] El a venit peste Apostoli în special în ziua Rusaliilor deşi nu a fost dat lor mai înainte.[2022] Despre lucrarea lui în Biserică se spune că El este sursa harului sacerdotal[2023] şi Unul care „printr-o singură acţiune în inimile credincioşilor luminează întunericul şi arde păcatele."[2024]

Trebuie să remarcăm că Leon foloseşte expresiile tehnice ale teologiei creştine "essentia," "substantia," "persona," "natura" fără să le definească în nici un fel sensul lor. El nu discută problemele implicate în crezul într-un Dumnezeu Triun şi nici nu oferă nici un motiv dincolo de revelaţie care ar putea demonstra după modul celebrei teologii a iubirii a lui Augustin, necesitatea crezului într-o Treime. Ca de obicei Leon asumă adevărul datei scripturistice şi se argumentează numai pe ele.

Un număr de pasaje se găsesc în lucrările lui în respingerea a învăţăturii anti-trinitare; ca de exemplu cele în care sunt menţiuni se referă la doctrinele ariene, o astfel de generare a Fiului în timp[2025] sau a dumnezeirea "mai mică" a Fiului[2026] sau Fiul este o creatură a Tatălui, deşi are eternitate şi de schimbarea Tatălui;[2027] sau la eroarea lui Fotinie care nega că „acelaşi Hristos este Dumnezeu din Dumnezeu născut mai înainte de facerea lumii"[2028] ci învăţa că El este „un om simplu;"[2029] sau în cele din urmă la arianismul extrem a lui Eunomie.[2030]

4. DOCTRINA CREAŢIEI

În conformitate cu opinia la care ne putem aştepta din partea unui scriitor creştin Leon afirmă doctrina creaţiei *ex nihilo* ca de exemplu atunci când vorbeşte "maiestatea care a făcut universul din nimic şi a modelat şi măsurat substanţa pământească şi cerească după cum a voit El prin cauzalitate omnipotentă."[2031] Deşi el nu afirmă că cele trei Persoane ale Sfintei Treimi au cooperat în această lucrare, se poate deduce din referinţele la activitatea lor cooperativă[2032] că acesta a fost crezul lui. Creaţia nu a fost esenţial bună,[2033] ci a fost şi frumoasă şi prin frumuseţea ei proclamă că este capodopera lui Dumnezeu.[2034] Totuşi fiindcă este subiect schimbării diferă în esenţă de El care a făcut-o.[2035] Deşi guvernarea bună a Creatorului subliniază schimbările multe şi benefice ale ordinii naturale,[2036] totuşi bunătatea Lui a fost arătată cât se poate de mult faţă de neamul omenesc.[2037]

5. DOCTRINA ÎNGERILOR ŞI DEMONILOR

a). Îngerii sunt menţionat destul de rar în scrierile lui Leon. El nu discută originea lor şi nici nu explică funcţiile lor. Odată el menţionează valoarea lor ca exemple pentru creştini, fiind unii care au virtutea ascultării depline.[2038] Aceasta fiindcă el face referinţă la ei numai în legătură cu referinţele la incidentele descrise în Sfânta Scriptură, cum ar

---

[2021] Ibid., 3.
[2022]Serm. 76, 4.
[2023] Serm. 3, 1.
[2024]Serm. 50, 2.
[2025] Ep. 15, 2. "'Dicentium quod Pater Filio prior sit, quia fuerit aliquando sine Filio."
[2026] Serm. 23, 2. Cf. Serm. 25,3; 75, 4.
[2027] Serm. 24, 5. Se face menţiune la condamnarea lui Arie la Niceea. Ep. 106 , 4.
[2028] Ibid.
[2029] Ep. 59, 5. "hominem tantum."
[2030] Serm. 16, 3, unde el şi alţi ereziarhi sunt numiţi ca agenţi ai diavolului.
[2031] Serm. 22,6. Cf. Ambrose, Hexaem., 1, 16.
[2032] Cf. Serm. 77, 1. "'quidquid in dispositione omnium rerum agit divina moderatio, ex totius venit providentia Trinitatis " . . . " nec aliquid est in actione divisum, ubi nihil est in voluntate diversum."
[2033] Ep. 15, 6. Trebuie să remarcăm că există unele îndoieli cu privire la genuinitatea acestei scrisori. Totuşi chiar dacă autenticitatea ei este respinsă, nu poate să fie nici o îndoială că acest pasaj reprezintă opinia lui Leon.
[2034] Serm. Cu aluzie la Romani 1, 20.
[2035] Serm. 15, 13.
[2036] Serm. 16, 1. Trebuie să remarcăm că într-un pasaj Serm. 60, 3 Leon atrage atenţia la analoga dintre Răscumpărare şi Creaţie în acea că el spune că ambele evenimente au început în prima zi a săptămânii. Se poate ca Leon, la fel ca mulţi contemporani ai lui, au acceptat adevărul literal al mărturiei din Facere 1.
[2037] Serm. 24, 1.
[2038] Serm. 22, 5.

fi slujirea îngerilor după ispita Sa,[2039] la faptul că Domnul a spus că îi poate invoca să vină în ajutorul Lui la vremea arătării Sale,[2040] apariţia lor la Înălţare[2041] şi venirea lor la Judecata de Apoi.[2042]

b). Diavolul şi demonii. Fiind împotriva priscilienilor Leon insistă că diavolul este o fiinţă creată.[2043] La fel ca alte spirite rele, existenţa cărora este mai mult implicată decât demonstrată, este implicat că el a aparţinut cu privire la originea lui ordinii angelice a creaţiei, privilegiu pe care l-a pierdut datorită păcatului său. "Duşmanul inocenţei... plin de mândre şi-a pierdut toată gloria naturii sale."[2044] În colectiv demonii sunt duşmanii înveteraţi ai umanităţii. Ostilitatea lor, la fel ca cea a diavolului, se ridică din gelozia lor când văd că oamenii câştigă harul lui Dumnezeu, chiar binecuvântările pe care ei prin propriul lor păcat le-au pierdut.[2045]

Leon nu încercă niciodată să descrie „ingeniozitatea" diavolului. El se schimbă „într-un înger" de lumină şi îşi răspândeşte peste tot cursele înşelăciunii sale. El ştie cum să profite de slăbiciunea creştinilor. El îi foloseşte pe cei pe care i-a prins în cursele sale că să îi provoace pe alţii şi se bazează pe creşterea antidoturilor superstiţioase împotriva puteri sale.[2046] Tot ceea ce este contrar credinţei creştine sau subversiv faţă de poruncile lui Dumnezeu iasă din înşelăciunile sale "care vrea să vă facă să pierdeţi viaţa veşnică prin multe minciuni, folosindu-se de anumite slăbiciuni umane prin care el cade în propria lui ruină şi trăgând după el sufletele destrăbălate şi neglijente."[2047]

Modul lui preferat de atac este prin intermediul naturii noastre trupeşti, care este vulnerabilă faţă de insinuările lui,[2048] care sunt cele mai atractive fiindcă au aparenţa că aduc beneficii. Astfel de „beneficii" totuşi s-au dovedit la final mai păguboase decât rănile pe care le aduce peste noi.[2049] Cu astfel de minciuni el l-a înşelat pe „om" şi aşa l-a făcut să fie lipsit de darurile divine.[2050] În acest fel el a infectat rasa umană cu o otravă mortală.[2051] În alt loc Leon vorbeşte de succesul diavolului de a obţine pentru el un *ius* (drept) asupra umanităţii, o tiranie crudă, din care nimeni decât Fiul lui Dumnezeu nu ne poate elibera.[2052] Acum atacurile sale sunt direcţionate în special asupra creştinilor[2053] şi pe cei pe care nu îi poate face să păcătuiască îi corupe cu crezuri eronate.[2054] Prin urmare toţi ereticii sunt instrumentele lui, mai ales cei care neagă adevărul Întrupării.[2055] Fiindcă chiar el a fost înşelat de naşterea lui Hristos.[2056] Metoda prin care diavolul şi slujitorii lui poate fi înfrânt este prin armura lui Dumnezeu.[2057] Orice faptă bună este o lovitură dată demonilor[2058] care sunt chinuiţi de sfinţirea creştinilor.[2059]

"Fiindcă el (diavolul) vede că din tot neamul omenesc noi popoare sunt adoptate ca fii ai lui Dumnezeu şi prin această fertilitatea virginală a Bisericii sunt crescute naşteri ale regeneraţiei. El se vede pe sine lipsit de dreptul domniei sale şi scos din inimile celor pe care i-a posedat; că sunt furaţi de la el mii de ambele sexe, bătrâni, tineri şi copii... că

[2039] Serm. 40, 3.

[2040] Serm. 54, 4. "cui ad exterminationem persequentium poterat plusquam duodecim millia angelicarum servire legionum," cu aluzie la Mat. xxvi. 53.

[2041] Serm. 74, 4.

[2042] Serm. 9, 2, cu aluzie la Matei 25, 31.

[2043] Ep. 15, 6. " Unde et diabolus bonus esset, si in eo quod factus est permaneret."

[2044] Serm. 48, 2. Cf. Serm. 9, 1. În ambele pasaje căderea diavolului este atribuită mândriei sale. Cf. Ambrose, Expos. ps. cxviii, 7, 8, unde este discutată natura acestui păcat.

[2045] Serm. 39, 4, cu aluzie la Efeseni 4 , 12. Cf. Serm. 48, 2.

[2046]Serm. 27, 3, cu o aluzie la 2 Corintei 9, 14. Acest pasaj conţine un avertisment împotriva futilităţii astrologiei. " „Unde commentum impium ratione destruitur, quia si praedicta non permanent, non sunt fata metuenda; si permanent, non sunt astra veneranda." O curioasă *petitio principit!*

[2047] Serm. 57, 5. Cf. Serm. 70, 4.

[2048] Serm. 89, 3.

[2049] Serm. 70, 5.

[2050] Ep. 28, 3 = Serm. 22, 1.

[2051] Serm. 22, 4.

[2052]Serm. 22, 3. "Nam superbia hostis antiqui non immerito sibi in omnes homines ius tyrannicum vindicabat, nec indebito dominatu premebat, quos a mandato Dei spontaneos in obsequium suae voluntatis illexerat. Non itaque iuste amitteret originalem humani generis servitutem, nisi de eo quod subegerat vinceretur." Cf. Serm. 69, 3.

[2053]Serm. 41, 2. Cf. Serm. 36, 3.

[2054] Serm. 69, 5.

[2055]Serm. 36, 2; 40,23 47, 2.

[2056] Serm. 22, 3.

[2057] Serm. 39, 4, aluzie la Ef. 4, 14.

[2058] Serm. 14, 2.

[2059] Serm. 16,33 40, 2.

cei care au căzut şi care au fost înşelaţi de răutatea subtilităţilor sale sunt spălaţi de lacrimile pocăinţei şi prin intermediul cheiei apostolice sunt deschise largi porţile milei şi sunt admişi la remediul reconclierii."[2060]

Pentru Leon cea mai onestă înfrângere şi distrugere a diavolului este priveliştea mulţimilor de neofiţi şi penitenţi care sunt primiţi în frăţietatea Bisericii în riturile solemne de iniţiere.

6. DOCTRINA ÎNTRUPĂRII

Leon este mai puţin cunoscut pentru învăţătura lui despre Întrupare decât pentru lucrarea lui de a apăra şi dezvolta concepţia autoritară a Scaunului Roman în relaţia lui cu Biserica Universală. Fără nici o îndoială că acest lucru se datorează nu numai de partea jucată în controversa hristologică prin celebra sa scrisoare către Flavian al Constantinopolului, cunoscută în general ca Tomul, dar la fel ca mai multor scrisori şi predici care au supravieţuit, din care un mare număr conţin aluzii directe sau explicaţii la această doctrină. Cu adevărat aşa de extensiv este materialul pus la dispoziţie că trebuie să fim mulţumiţi să facem numai un sumar a celor mai importante puncte ale învăţăturii pe acest subiect.

Pe lângă „Tom,"[2061] principalele noastre surse sunt 54 de predici despre Viaţa Întrupată[2062] şi un număr de scrisori importante.[2063] Aici el a susţinut contra arienilor că Domnul nostru este Dumnezeu adevărat împotriva apolinarienilor şi eutihienilor (şi incidental maniheilor) că El este Om deplin, împotriva nestorienilor că în timp ce încă avea două naturi distincte – divină şi umană – El este numai o Persoană. Leon este preocupat în special să arate necesitatea a „Două naturi" sau doctrina „diofizită" pentru o credinţă adevărată în Întrupare şi a insuficienţei şi falsităţii monofizitismului, deşi el spune mult care ilumineză şi puţine lucruri care sunt perfect valabile despre subiectul general al experienţei Cuvântului Întrupat.

a)Dumnezeirea Domnului. Nici unde Leon nu menţionează opinia lui că cei care atribuie „divinitatea" lui Hristos îl disting de alţi oameni sfinţi prin a îi atribuii un grad mai mare de „divinitate."[2064] Pe de altă parte el descrie numai pentru a respinge, opinia ariană care a vorbit de „dumnezeirea mai mică a Fiului."[2065] Într-un alt pasaj el respinge caracteristica doctrinei ariene a generaţiei temporale a Fiului.[2066] Prin urmare Hristos este identificat cu a doua Persoană din Sfânta Treime – "Dumnezeul Fiul lui Dumnezeu, egal şi cu aceiaşi natură din Tatăl şi cu Tatăl, Făcătorul şi Domnul universului, prezent peste tot şi care depăşeşte toate lucrurile lui."[2067] El este "Fiul atotputernic al lui Dumnezeu, care umple toate lucrurile şi susţine toate lucrurile, egal în toate cu Tatăl şi coetern într-o fiinţă din El şi cu El."[2068] "Fiindcă Fiul lui Dumnezeu este Dumnezeu, Unul născut din Tatăl cel nenăscut şi veşnic, care locuieşte veşnic în forma lui Dumnezeu şi neschimbat şi fără trecerea timpului fiind ceea ce este Tatăl."[2069] De fapt numai Unul care era cu adevărat Dumnezeu adevărat putea răscumpăra umanitatea.[2070] De mai multe ori Leon accentuează convingerea lui că Întruparea nu a implicat nici o schimbare sau diminuare în Dumnezeirea lui Hristos.[2071] "El a rămas ceea ce era şi a asumat ceea ce nu era."[2072] *Kenosis* sau *exaninitio* menţionată de Sfântul Pavel în Filip. 2, 6 este prin urmare interpretată ca fiind faptul că deşi El a acceptat neputinţele umane totuşi El nu a renunţat deloc la puterea Lui.[2073] A fost pogorârea din milă a lui Dumnezeu faţă de om.[2074]

[2060] Serm. 49, 3.
[2061] Ep. 28, JK 423.
[2062] Serm. 21-38, 52-77.
[2063] e.g. Epp. 31, 59, 124, 165.
[2064] Cf. e.g. Theod. Mops., De Incarn. 7, ed. Swete, pp. 293-6.
[2065] Serm. 23, 2. "caecitas Ariana... quae Unigenitum Dei eiusdem atque substantiae esse non credens minorem dixit Patre gloriae Filii deitatem." " Cf. Serm. 24, 5; Serm. 75, 3.
[2066] Serm. 25, 3, unde arată că arianismul Îl face pe Tatăl însuşi subiect schimbării. Cf. Ep. 15, 2.
[2067] Serm. 23, 1.
[2068]Serm. 24, 3. Cf. Serm. 25, 33 27, 2.
[2069] Serm. 28, 1.
[2070] Serm. 21, 2. Nisi enim esset Deus verus, non afferret remedium." La fel Serm. 30, 2, 3; 46, 1, 2, 33 47, 23 51,23 54,13; 64, 4. Epp. 28; 31,15 32,13 35,23 59,2; 743; 88,1; 102, 3; 124, 2, 3; 139, 2; 165.
[2071] Serm. 21, 2. "ita se ad susceptionem humilitatis nostrae sine diminutione suae maiestatis inclinans."
[2072] Ibid.
[2073] Serm. sree 23, 2. "ex inanitio enim illa qua se invisibilis visibilem praebuit, inclinatis fuit miserationis, non defectio potestatis."
[2074] Ep. 28, 3.

"Totuşi de dragul nostru şi pentru slăbiciunea noastră El s-a pogorât la lucrurile întru care El era incomprehensibil şi a ascuns cu perdeaua trupului Său splendoarea majestăţii Sale, privelişte care ar fi fost imposibilă pentru oameni. Aşa că se spune că El s-a golit pe Sine, ca şi cum s-a dezbrăcat de puterea Lui, când în acea stare josnică cu care a ajuns să ne ajute, El a fost făcut inferior nu numai faţă de Tatăl ci şi faţă de Sine."[2075]

b). Umanitatea Domnului nostru. Leon face un pas mare în a afirma realitatea şi completitudinea umanităţii Domnului după cum susţine adevărul dumnezeirii Lui.

i). Împotriva docherilor de orice fel, inclusiv în special maniheii, care negând faptul naşterii lui Hristos din Fecioara Maria, neagă la fel istoricitatea întregii vieţii întrupare a Lui[2076] şi "a distrus sufletele celor care au ajuns să fabrice doctrine sălbatice din poveşti blasfemiatoare şi basme... aşa că ajung să facă pentru ei un Hristos cu un trup fals, care S-a arătat pe Sine gol şi neadevărat în ochii celor care i-a atins; dar a arătat asemănarea goală a cărnii simulate,"[2077] Leon afirmă că "Cel care este Dumnezeu adevărat este la fel de bine Om adevărat; şi nu există nici o îndoială în substanţa lui."[2078] Prin urmare trupul Lui, ca un trup uman real, a fost subiect neputinţelor omeneşti şi necesităţilor şi chiar legi comune a morţii.

"Atunci când a venit vremea, iubiţilor, care a fost dată pentru răscumpărarea oamenilor, Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu a intrat în josnicia acestei lumi, pogorându-se de pe tronul Lui ceresc, fără să piardă mărirea Tatălui, fiind născut într-o nou ordine de o nouă naştere. Într-o nouă origine fiindcă deşi nevăzut în Fiinţa lui proprie, El a devenit văzut în Fiinţa noastră; Incomprehensibilul a ajuns să fie comprehensibil; locuind dincolo de timp el a început o existenţă temporală; Domnul universului, demnitatea majestăţii Sale a luat forma de rob; Dumnezeu cel impasibil nu a dispreţuit să fie om pasibil şi Cel nemuritor să fie subiect legilor morţii."[2079]

Totuşi în anumite lucruri umanitatea Domnului nostru nu a fost la fel ca a noastră, în modul naşterii Sale, de exemplu fiind născut dintr-o Fecioară.[2080] Mama Lui fericita Fecioara Maria a fost pur umană şi din ea El a luat tot ceea ce avut ca fiind uman; totuşi natura umană pe care ea i-a dat-o Lui a fost dată fără cooperarea unui tată uman şi deşi ea poate fi descrisă ca "Maica Domnului"[2081] totuşi ea nu este maica Dumnezeirii.[2082]

"Fiindcă El s-a născut dintr-o nou Naştere, conceput din Fecioară, născut din Fecioară fără concupiscenţa trupului unui tată, fără stricăciunea fecioriei unei mame."[2083]

Din aceasta urmează că la fel ca împotriva lui Eutihie, Leon afirmă puternic natura umană a Domnului ca fiind consubstanţială cu a noastră,[2084] totuşi el insistă că drept consecinţă a Naşterii Feciorelnice, El a fost imun la contagiunea păcatului uman.[2085] Cu adevărat cu privire la premisa că Întruparea nu ar fi avut loc dacă omul nu ar fi păcătuit[2086] şi că scopul esenţial a fost de a îl răscumpăra din condiţia lui nefericită a fost de neevitat că el a susţinut că natura umană a fost asumată de Domnul nostru deplin fără păcat.[2087]

ii). Împotriva apolinarienilor şi a altora care au negat integritatea naturii umane a Domnului[2088] Leon susţine că este completă. "Într-o natură deplină şi perfectă a unui adevărat om Dumnezeul Adevărat s-a născut, deplin în

---

[2075] Serm. 25, 2. Acest pasaj este liat ca sugerând aproape o opinie dochetică a umanităţii Domnului.

[2076] Serm. 24, 4. Cf. Serm. 47, 2.

[2077] Serm. 34, 4 (reading "tactibus" for "actionibus"). 2, Cf. Ep. 124, Unde el atrbuie fără dreptate aceiaşi opinie lui Apolinarie "hominem Jesum Christum simulatorie omnia credit egisse, nec humanum in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium." Cf. Ep. 165, 2.

[2078] Serm. 24, 3.

[2079] Serm. 22, 2.

[2080] Ibid. " Origo dissimilis, sed natura consimilis."

[2081] Serm. 21,1. 'Dei genetrix."

[2082] Serm. 28, 2. "sine matre Deitas et sine patre esset humanitas."

[2083] Sermn. 22, 2.

[2084] Serm. 30, 6.

[2085] Serm. 22, 2. "In se haberet humanae substantiae naturam, et humanae carnis inquinamenta nesciret."

[2086] Serm. 773-2. Si enim homo .. . nec . . . per concupiscentiam Patri Filius deviasset, Creator mundi creatura non fieret, neque... aut aequalis Deo Deus assumeret." formam servi et similitudinem carnis peccati assumeret."

[2087] Ep. 28, 3. "' Assumpsit formam servi sine sorde peccati"; ibid., 4 Assumpta est de matre Domini natura, non culpa." Evident Leon nu a simţit necesar după cum s-a simţit în alte veacuri să postuleze Imaculata Concepţie a Sfintei Fecioare, cu scopul de a păzii imunitatea Domnului faţă de păcat.

[2088] Ep. 28, 3. "' Assumpsit formam servi sine sorde peccati"; ibid., 4 Assumpta est de matre Domini natura, non culpa."

toate lucrurile care ţineau de El, complet în toate lucrurile care ţin de noi."[2089] "Taina răscumpărării noastre este făcută deşartă, dacă Hristos nu ar fi luat natura umană completă şi reală."[2090]

c). Unirea celor două naturi într-o Persoană singură. Relaţia dintre Dumnezeire şi umanitate în Hristos a devenit o problemă de controversă acută în secolul al V-lea. Totuşi insistând că atribuirea experienţelor umane ale Cuvântului de arieni trebuie să fie respinsă, pe baza faptului că a chestionat impasibilitatea Dumnezeirii, ortodocşii erau legaţi să găsească un răspuns mai de vreme sau mai târziu cu privire la problema cum divinul şi umanul au fost reconciliate, fără să strice integritatea uneia şi a alteia sau abandonând orice unitate reală dintre ele.

Controversa nestoriană a fost formal închisă de Sinodul de la Efes din 431. Totuşi rezistenţa la hristologia alexandrină care a dominat la acest sinod a continuat şi drept consecinţă, cei care au accentuat distinctivitatea divinului şi umanului în Domnul nostru s-au văzut obligaţi să se confrunte cu acuzaţii de nestorianism. După cum am văzut, aceasta fost chiar acuza care a fost făcută de cei care au obiectat la „Tomul" lui Leon la Sinodul de la Calcedon şi mai apoi şi pentru acest motiv argumentele anti-nestoriene au un interes special.

„Cel care a luat chip de rob nu a încetat să fie Dumnezeu şi El nu este o persoană sau alta ci o singură Persoană în ambele... fie în minunile de putere sau în insultele suferite noi credem că El este Om şi este Dumnezeu şi El este om şi Dumnezeu."[2091] "Fie ca Nestorie să fie condamnat care credea că Fericita Fecioara Maria a fost numai mama unui om, aşa că el a făcut o persoană a cărnii şi una a Dumnezeirii şi nu a presupus că este un Hristos în Cuvântul lui Dumnezeu şi a cărţii, ci a învăţat că a fost un Fiul al lui Dumnezeu şi un Fiul al Omului, separat şi diferit unul de altul."[2092] Prin urmare în primul rând Leon insistă că Hristos cel Întrupat este o singură Persoană. Totuşi el nu încearcă să explice la fel cum a făcut Chiril că această unitate a Persoanei a existat fiindcă umanitatea asumată de Domnul a fost de fapt „impersonală." El se mulţumeşte cu afirmarea simplă a acestei unităţi.[2093]

Leon a devenit familiar cu defectele învăţăturii nestoriene în perioada diaconatului său şi numai după alegerea lui în Scaunul Roman a ajuns în contact cu eroarea opusă, cunoscută mai apoi ca „monofizitism."

Cea mai mare parte a scrierile hristologice se referă la a demonstra falsitatea învăţăturii monofizite şi în special cu expunerea erorilor opiniilor susţinute sau atribuite lui Eutihie. Dintre acele scrisori cea mai cunoscută la fel ca şi cea mai caracteristică este celebrata scrisoare către Flavian cunoscută ca „Tomul."[2094] În acea scrisoare, după ce a afirmat crezul că Domnul este o singură Persoană, el arată că în El sunt două naturi, dumnezeiască şi omenească unite dar totuşi distincte. "Fiindcă ceea ce a fost propriu fiecărei naturi şi substanţe a rămas nedespărţit şi a fost unit într-o Persoană; astfel umilinţa a fost asumată de majestate, slăbiciunea de putere, mortalitatea de eternitate... Fiecare natură îşi retrage fără pierdere propriul ei caracter."[2095] "Fiindcă deşi în Domnul Iisus Hristos Dumnezeu şi Om există o

---

[2089] Ep. 28, 3.

[2090] Ep. 35, 1. Serm. 28, 4, conţine un pasaj caracteristic care sumarizează erorile doctrinare ale Întrupării. solam humanitatem, alii solam ascripsere Deitatem. " Alii etenim Domino Alii veram quidem in ipso Divinitatem, sed carnem dixerunt fuisse simulatam. Alii professi Deitati sunt veram eum suscepisse carnem, sed Dei Patris non habuisse naturam ; et eius, quae erant humanae substantiae deputantes, maiorem sibi Deum minoremque finxerunt, cum gradus in vera Divinitate esse non possit: quoniam quidquid Deo minus est, Deus non est. Alii cognoscentes Patris et Filii nullam esse distantiam, quia non poterant unitatem Deitatis intelligere nisi in unitate personae, eumdem asseruerunt esse Patrem quem Filium: ut nasci et nutriri, pati et mori, sepeliri et resurgere, ad eumdem pertineret, qui per omnia et hominis personam impleret et Verbi. Quidam putaverunt Dominum Jesum Christum non nostrae substantiae corpus habuisse, sed ab elementis superioribus ac subtilioribus sumptum. Quidam autem aestimaverunt in carne Christi humanam animam non fuisse, sed partes animae ipsam Verbi implesse Deitatem. Quorum imprudentiam in hoc transiit, ut animam quidem fuisse in Domino faterentur, sed eamdem dicerent mente caruisse, quia sufficeret homini sola Deitas ad omnia rationis officia. Postremo 'tidem asserere praesumpserunt partem quamdam Verbi in carnem fuisse con- versam, ut in unius dogmatis varietate multiplici, non carnis tantum animaeque natura, sed etiam ipsius Verbi solveretur essentia.'

[2091] Serm. 91, 2. "Qui enim factus est forma servi, forma Dei esse non destitit, nec alter cum altero, sed unus in utroque est ... sive in miraculis virtutum, sive in contumeliis passionum, et Deum qui homo est, et hominem credamus esse qui Deus est." Cf. Serm. 28, 6.

[2092] Ep. 124, 2.

[2093] Atunci când el încearcă o explicaţie el se aventurează la o afirmaţie care în mod sigur în alte epoci ar fi fost considerată eretică. Aşa că în Sermn 23, 1 citim: "' Hic enim mirabilis sacrae Virginis partus, vere humanam vereque divinam unam edidit prole personam, quia non ita proprietates suas tenuit utraque substantia, ut personarum in eis possit esse ut discretio; ille nec sic creatura in societatem sui Creatoris est assumpta, habitator, et illa esset habitaculum; sed ita ut naturae alteri altera misceretur."

[2094] Ep. 28.

[2095] Ibid., 3.

singură Persoană, totuşi nu este acelaşi lucră să spunem că o insultă este obişnuită ambelor (naturi), adică să spunem că gloria este comună."[2096]

Fiecare dintre cele două naturi îşi are propriile proprietăţi specifice şi propriul scop specific de operaţie pe care îl face nu independent de altul ci în virtutea unităţii nealterate cu altul. "Fiecare natură *în comuniune cu alta* realizează funcţia cuvenită ei, adică Cuvântul duce la îndeplinire ceea ce este propriu Cuvântului şi carnea ceea ce este propriu cărnii."[2097] Leon îşi extinde punctul lui de vedere destul de mult şi indică ceea ce vrea să spună că prin ceea ce este „propriu Cuvântului" şi ceea ce pe de altă parte este „propriu cărnii." Astfel el susţine că nu este potrivit aceleiaşi naturi "să plângă cu o afecţiune milostivă un om mort şi cu un cuvânt de poruncă să aduci la viaţă acelaş om," … sau să spun Eu şi Tatăl suntem una şi să spui Tatăl este mai mare ca Mine."[2098] Astfel ca Dumnezeu, Hristos a făcut acţiuni care depăşesc limitaţiile naturii umane; ca om El a trecut prin toate experienţele umane.[2099]

Deşi pare că o astfel de opinie ar periclita unitatea Persoanei lui Hristos, Leon arată că prin actele divine care ţin propriu de natura divină şi actele umane de natura umană, totuşi natura umană şi cea divină la fel de bine sunt egal predicate într-o singură Persoană divină. Astfel el scrie: "invizibil în propria Lui natură, El a devenit vizibil în a noastră şi deşi incomprehensibil El a ales să înţeleagă; fiind dincolo de timp El a început să existe în timp;"[2100] şi "prin raţiunea acestei unităţi a Persoanei recunoscute în fiecare natură, chiar Fiul Omului se poate spune că S-a pogorât din cer, când Fiul lui Dumnezeu a luat carne din Fecioara din care S-a născut." Şi mai apoi "Fiul lui Dumnezeu se spune că a fost crucificat şi înmormântat, deşi El a suferit aceste lucruri nu în dumnezeire în timp ce Unul născut este coetern şi constantanţial cu Tatăl. Aşa că cu toţii mărturisim în Crez că Unul născut Fiul al lui Dumnezeu a fost crucificat şi înmormântat."[2101]

d). Experienţa Domnului întrupat. Naşterea feciorelnică. Am văzut deja că Leon a accentuat de mai multe ori convingerea că Domnul nostru a fost născut din Fecioara Maria fără cooperarea unui tată uman. "Fiindcă când puterea Duhului Sfânt a venit peste ea şi Puterea Celui Prea Înalt a umbrit-o, Cuvântul lui Dumnezeu cel neschimbat a asumat pentru Sine un trup neprihănit ca loc de locuire a cărnii umane; care nu a fost deloc contagiat de concupiscenţa cărnii, totuşi a avut toate lucrurile care aparţin naturii sufletului şi trupului."[2102] Totuşi ea a rămas fecioară. "Susţinută de puterea divină, ea a născut ca fecioară, a adus pe lume ca fecioară şi a rămas fecioară."[2103]

Deducem că naşterea lui Hristos a fost un miracol. Alte naşteri excepţionale ca şi cea a lui Isaac, Samuel, Ioan Botezătorul au avut loc dar „Naşterea Domnului Iisus Hristos depăşeşte orice înţelegere şi trece de toate exemplele; nu poate fi comparată cu alta fiind unică între toate."[2104]

[2096] Ibid., 4. "Quamvis enim in Domino Jesu Christo Dei et hominis persona sit; aliud tamen est unde in utroque communis est con- tumelia, aliud unde communis est gloria." Acest lucru pare că este că în timp ce suferinţele atribuite unei Persoane sunt atribuite Dumnezeirii numai prin permisiune divină, cinstea tribuită umanităţi este privită numai ca o consecnţă a unităţii Persoanei.

[2097] Ibid. "' Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exsequente quod carnis est."" Cf. Serm. 46, 2.

[2098] Ep, 28, 4. Se sugerează uneori că fraza folosită în capitol adică "nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt et humilitas hominis et altitudo Deitatis," este evident nestoriană din moment ce îi atribuie Domnului o Personalitate duală în virtutea căreia El acţionează ca fiind Dumnezeu şi ca Om. Totuşi nu este ceea ce Leon spune de fapt. Văzute obiectiv afrmaţiile lui în acest capitol doar spun că este propriu lui Dumnezeu să acţioneze mai presus de legile naturii şi omului să se conformeze lor. Nu este necesar sau nici nu este corect să traduce "invicem" as "prin întoarcere." Cuvântul apare de două ori în alte pasaje din lucrările lui; Serm. 28, 5. "post diversas impietates, quae sibi invicem sunt multiformium blasphemiarum cognatione connexae," şi în Serm. 54, 1, "Nihil ab invicem vacat, tota est in maiestate humilitas, tota in humilitate maiestas." În prmul caz este folosit ca un predicat; în al doilea ca un adverb; în al treilea ca un substantin. În al doilea vrea să însemen „mutual;" în al treilea „unul sau altul" pentru ca să se deducă că primul „reciproc..." este o traducerea potrivită. Acest lucru este în conformitate cu folosinţa latină târzie a expresiei. Cf. Lewis şi Short, s.v. invicem II.

[2099] Un punct de vedere identic găsim în lucrările Sfântului Ambrozie. Cf. Homes Dudden, of. cit., Vol. II, p. 597.

[2100] Ep. 28, 4.

[2101] Ibid., 5. "'Propter hanc ergo unitatem personae in utraque natura intelligendam, et filius hominis legitur descendisse de caelo, cum filius Dei carnem de ea Virgine, de qua est natus, assumpserit. Et rursus filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum haec non in divinitate ipse, qua Unigenitus consempiternus et consubstiantialis est Patri, sed in naturae umanae sit infirmitate perpessus. Unde unigenitum filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in symbolo confitemur." Nu trebuie să credem că Leon a originat această idee cunoscută în mare drept "communicatio idiomatum." A fost descrisă de Ambrozie în De fide., 2, 58. Cf. Homes Dudden, op. cit., Vol. II, p. 598.

[2102] Serm. 30, 4.

[2103] Serm. 22, 2. "divina potestate subnixum est, quod virgo conceperit, quod virgo pepererit, et virgo permanserit."" Opinia lui Helvidius că Maria a avut alţi copii după ce L-a născut pe Hrstos evident că nu mai era o problemă de controversă la Roma. Cf. Serm. 23, 1; 24, 1, 33 27, 2; 30,4; Ep. 28, 4; 35, 3.

[2104] Serm. 30, 4. Cf. Serm. 33, 3.

Motivul preeminent pentru o astfel de naştere a fost cu scopul ca natura umană să aibă un nou început, fiind eliberată *ab initio* de ereditatea contaminării răului.[2105] "Fiindcă atunci când Domnul Iisus Hristos a fost născut ca om adevărat, El care nu a încetat niciodată să fie Dumnezeu adevărat, El s-a făcut pe Sine începutul unei noi creaţii şi în caracterul naşterii Sale a dat neamului omenesc o origine spirituală, aşa că de dragul de a scoate contagierea generaţiei carnale, să fie pentru cei care au fost născuţi din nou un început fără sămânţa păcatului."[2106]

e). Nepăcătoşenia Domnului. Leon nu contestă deloc în insistenţa realităţii şi completitudinii naturii umane a Domnului şi în deplina ei identitate cu a noastră. Totuşi el califică întotdeauna afirmaţiile lui prin a remarca că Hristos a fost deplin fără păcat.[2107] De fapt, după cum vom vedea, este tocmai lipsa lui de păcat care joacă un rol important în teoria "gafei diavolului."[2108]

Totuşi el nu neagă că Domnul a fost subiect ispitei. "Domnul a îngăduit să fie ispitit de ispititor, pentru ca noi să fim întăriţi de exemplul Lui, prin ajutorul Căruia suntem apăraţi."[2109] El îndeamnă că tot capitolul ispitiri dovedeşte adevărul Întrupării[2110] şi arată că Hristos a preferat să îl atace pe diavolul cu dreptatea unui om adevărat mai mult decât să îşi arate puterea dumnezeirii Sale.[2111] El dedică o atenţie specială semnificaţiei rugăciunii Sale în grădină care dovedeşte coexistenţa în El a două voinţe[2112] deşi în alt loc este interpretată ca o rugăciune nu pentru Sine ci pentru noi.[2113] În mai multe pasaje Leon descrie arestul Domnului,[2114] procesul şi acuzaţiile Lui,[2115] purtarea crucii şi incidentele de pe Via Dolorosa.[2116] De interes special este explicaţia lui a strigătelor de pe cruce[2117] în special " Quare me dereliquisti?" el spune că acest strigăt nu a fost un plâns ci o doctrină fiindcă a fost "o arătare a marii taine a puterii Răscumpărătorului pe care El a dat-o neamului omenesc, dacă slăbiciunea noastră ar fi obţinut ceea ce a căutat."[2118] Într-un alt pasaj el explică acest lucru ca arătat că "patima Domnului a fost rezultatul la fel de bine a propriei voinţe ca fel ca şi a Tatălui: aşa că nu numai Tatăl l-a abandonat, ci într-un anume sens se poate spune că El s-a uitat pe Sine, nu prin retragere în frică ci printr-o retragere voluntară."[2119]

În moartea Sa, dumnezeirea Lui nu a abandonat trupul şi sufletul[2120] Lui uman, în timp ce patima a fost adusă asupra umanităţii Lui.[2121] Înmormântarea Lui a fost actuală,[2122] deşi durata ei a fost scurtată de dragul ucenicilor.[2123] Pogorârea lui la iad a fost de dragul nostru.[2124] În ceea ce priveşte învierea Lui, Leon atrage atenţia asupra la mai multe dovezi care există şi care dovedesc că a fost adevărată.[2125] După înviere, proprietăţile cărnii lui Hristos s-au schimbat dar nu natura lor. "Ceea ce putea să fie crucificat a fost făcut impasibil; ceea ce putea fi ucis a fost făcut nemuritor: ceea ce putea să fie rănit a fost făcut incoruptibil."[2126] El explică motivul pentru care ucenicilor li s-a permis să se

---

[2105] Serm. 22,2. Cf. Ep. 124, 3.

[2106] Serm. 27, 2. Aceiaşi temă apare constant. Cf. e.g. Serm. I, Serm. 21. 1; 22, 3; 24,3; 75,4, 5. 28, 2 ,59, 1; ; 63,4; 64, 2 , 77, 2. Epp. 28, 3, 4. Alte referinţe la naşterea Domnului şi copilăria Lui a se vedea Serm. 29,1 ; 31, 2, 3; 34, 1; 37, 3. Ep. 16,6; 139, 2. Leon nu obseşte să spun că Copilul Mântuitor a fost Însuşi Dumnezeu adevărat Serm. 32, 4. ""quem magi infantem venerati sunt in cunabulis, nos omnipotentem adoremus in coelis."

[2107] Serm. 23, 2. "nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum."

[2108] A se vedea mai jos.

[2109] Serm. 39,3. Totuşi spunând aceasta s-ar putea crede că ispita nu a fost reală.

[2110] Serm. 40, 3.

[2111] Ibid. Cf. Serm. 42, 3.

[2112] Serm. 56, 2. Cf. Serm. 59, 1.

[2113] Serm. 58, 5. Din nou o idee periculoasă.

[2114] Serm. 52, 3.

[2115] Serm. 57,33 59, 2,33 61, 1.

[2116] Serm. 59, 4, 53; 61, 3.

[2117] Serm. 67, 7; 68, 2; 55, 4.

[2118] Serm. 67, 7. Se pare că Leon vrea să spună că strigătul a arătat dependenţa naturii umane de Dumnezeu.

[2119] Serm. 68, 2. Această explicaţie care sună cumva artificial a fost probabil intenţionată să însemne că puterea dumnezeiirii Sale a fost ţinută temporar în suspans.

[2120] Serm. 71, 2.

[2121] Serm. 65, 3.

[2122] Ep. 15, 17.

[2123] Serm. 71, 2.

[2124] Serm. 25, 5.

[2125] Serm. 71, 3.

[2126] Ibid., 4.

îndoiască spunând că a fost cu scopul de a ne întări credinţa[2127] şi că semnele cuielor şi a suliţei au rămas pentru acelaşi motiv.[2128] El răspunde întrebării de ce Înălţarea a fost amânată 40 de zile, răspunzând că a fost aşa pentru a ne da ocazia de a înţelege faptul Învierii.[2129] Efectul ei a fost de a îi umple pe apostoli cu puterea spirituală necesară pentru a îşi duce la îndeplinire misiunea.[2130]

g). Scopul Întrupării. Întruparea a avut loc din iubire faţă de umanitate. "S-a făcut om din neamul pentru ca noi să devenim parteneri ai naturii divine."[2131] În alt loc Leon vorbeşte de ea ca o intenţie de a da umanitatea cu o nouă naştere[2132] sau de a restaura oamenii muritori la nemurirea lor pierdută.[2133]

Motivele particulare pentru aceasta, menţionate de el pot să fie sumarizate în două mari titluri. a). Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat cu scopul de a ne da un exemplu de virtute umană.[2134] El ne-a arătat cum poate să fie depăşită ispita şi frica să fie abolită.[2135] b). Fiul lui Dumnezeu a devenit întrupat cu scopul că luând asupra Sa carnea noastră şi purtând vina păcatului în moartea şi patima Sa, deşi El a fost fără păcat, El să poate elibera umanitatea din sclavia diavolului[2136] şi să restaureze neamul omenesc la libertate[2137] fiindcă făcând aşa El s-a oferit ca o victimă suficentă pentru păcatul omului.[2138] Vom găsii expusă mai pe larg această învăţătură a lui Leon în secţiunea care va urma.

7. DOCTRINA DESPRE MÂNTUIRE

Tema că prin Hristos şi numai El, mântuirea este posibilă pentru neamul omenesc este una care apare prin toate predicile lui Leon despre Întrupare şi Patimă.[2139] Astfel în prima dintre predicile lui la Patimă el spune: "toţi adoratorii adevăratului Dumnezeu în vremurile de mult, toată ceata sfinţilor în veacurile de mai înainte a trăit în această credinţă şi au fost plăcuţi (lui Dumnezeu); totuşi nici pentru patriarhi, nici pentru profeţi şi nici pentru oricine altcineva dintre sfinţi nu a existat mântuire şi răscumpărare decât în Iisus Hristos Domnul nostru."[2140]

Doctrina aplicabilităţii universale a meritelor mântuitoare a lui Hristos apare în alt loc.[2141] Dacă valoarea răscumpărării Sale ar fi apreciată universal toţi vor fi eliberaţi de sclavia diavolului.[2142]

Cu privier la felul în care această mântuire a umanităţii a fost făcută Leon face referinţe frecvente la Patima şi moartea pe cruce şi la sângele lui Hristos.[2143]

Unul dintre cele mai frumoase pasaje din predicile lui abordează această idee: "O minunată putere a crucii! O mărire negrăită a Patimii! În care este văzut dintr-o dată locul de judecată a Domnului, judecata lumii şi puterea Celui răstignit. Fiindcă Tu Doamne ai tras toate lucrurile la Tine şi când Ţi-a întins mâinile toată ziua în faţa unor oameni fără credinţă şi hulitori, toată lumea cunoscut majestatea Ta de netăgăduit. Tu ai tras toate lucrurile la Tine, când ai fost condamnat de viclenia evreilor şi toate stihiile pământului au rostit acelaşi verdict când, luminătorii cerului s-au întunecat, ziua s-a făcut noapte, pământul s-a cutremurat din toate părţile şi toată creaţia a refuzat pe cei fără de

---

2127 Serm. 73, 1.
2128 Ibid. 3.
2129 Serm. 73, 1.
2130 Serm. 74, 2.
2131 Serm. 25, 5.
2132 Serm. 27, 2.
2133 Serm. 70, 3.
2134 Serm. 25, 6. "Haec Domini nostra opera . .. non solum sacra- mento nobis utilia sunt, sed etiam imitationis exempla. . . . Frustra enim appellamur Christiani, si imitatores non simus Christi."
2135 A se vedea mai sus.
2136 Serm. 24, 2; 28,3; 52,13 77, 2. Epp. 28, 2; 59, 43 124, 7, etc.
2137 Serm. 37, 1.
2138 Serm. 23, 3.
2139 Serm. 30, 7. "eum (sc. Christum) in quo uno erat salus omnium," într-un pasaj în care el arată că scopul genealogiei mateene a fost de a demonstra că promisiunea lui Avraam a fost împlinită în Hristos, în timp ce genealogia lucană a voit să arate aplicabilitatea meritelor Sale chiar şi celor de mai înainte de Potop. Cf. Ep. 31, 2.
2140 Serm. 52, 1. Folosinţa termenului militar „numeros" aici este demnă de remarcat.
2141 Serm. 69, 2. "salus quae in Christo est, nullis saeculis sub eadem iustificatione defuerit." Cf. Serm. 66, 2.
2142 Ep. 165, 4. În Serm. 54, 2, el îi include pe cei care L-au ucis pe Hristos şi în Sermn. 62, 4 Iuda este şi el inclus numai dacă ei ar fi crezut.
2143 gg. Serm. 52, 15 55, 13 50, 13; 60; 1.

Dumnezeu... Fiindcă crucea Ta este sursa la toate binecuvântările, cauză la toate darurile harului; prin ea celor ce cred este dată tărie în slăbiciune, glorie în loc de ruşine, viaţă din moarte."[2144]

La fel de bine în alte predici: "ce alt efect a avut crucea lui Hristos şi aceste efecte acum sunt cele care înseamnă abolirea duşmăniei, universul împăcat cu Dumnezeu şi toate lucrurile sunt restaurate la adevărata pace prin sacrificiul Mielului celui nevinovat?"[2145] "Acolo (pe cruce) sângele Mielului neprihănit a rupt lanţurile vechii greşeli: acolo toată puterea tiraniei diavolului a fost distrusă şi umilinţa triumfătoare a triumfat asupra mândriei pline de tupeu."[2146]

"Sângele lui Hristos este vărsat pentru toţi păcătoşii."[2147] Sângele lui Hristos este "preţul" pentru fiecare creştin[2148] "fiindcă a fost oferit lui Dumnezeu o victimă unică pentru mântuirea universului şi prin uciderea lui Hristos adevăratul Miel, lucru profeţit cu mai multe secole înainte, a adoptat pe fii promisiunii în libertatea credinţei. Noul legământ a fost confirmat şi moştenitorii împărăţiei celei veşnice au fost curăţiţi de sângele lui Hristos."[2149] "Crucea lui Hristos care s-a dat pentru mântuirea muritorilor, este la fel de bine o taină şi un exemplu: o taină prin care se arată puterea lu Dumnezeu; un exemplu, prin care este ridicată evlavia omului."[2150] "Crucea lui Hristos este adevărata temelie şi cauza primat a speranţei creştine."[2151]

Cu scopul de a explica motivele pentru eficacitatea morţii lui Hristos, Leon a avansat trei teorii.

a). Teoria înşelăciunii diavolului. Mult mai subtilă decât teoria „răscumpărării" susţinută de Ambrozie [2152] şi preluată de el de la Origen,[2153] este opinia preferată a lui Leon care a fost împrumutată de la Augustin.[2154] După această opinie păcatul lui Adam l-a făcut sclav al diavolului, într-un stadiu de robie în care toţi descendenţii lui au fost implicaţi. Astfel diavolul a devenit guvernatorul şi tiranul întregului neam omenesc. Totuşi din moment ce omul a devenit subiect al diavolului dintr-un act liber el nu putea fi făcut liber pe bună dreptate.[2155] Prin urmare cineva trebuia să îl depăşească pe diavol.[2156] O astfel de lucrare era posibilă numai lui Dumnezeu şi a fost realizată prin asumarea naturii noastre umane de Dumnezeu Fiul însuşi care fiind născut dintr-o Fecioară a rupt păcatul care până atunci cuprinsese umanitatea căzută.[2157] Diavolul aducând moarte asupra lui Hristos a adus pedeapsă unuia care era vinovat de păcat în timp ce Hristos ea fost deplin nevinovat.

Astfel Leon nu ezită să spună: "omnipotenţa Fiului lui Dumnezeu, în care prin aceiaşi fiinţă El este egal cu Tatăl, ar putea să elibereze natura umană de dominaţia diavolului prin simplul fiat al voinţei Sale, dacă nu ar fi fost mai mult în acord cu operaţiile lui Dumnezeu, duşmănia vicleniei adversarului trebuia să fie depăşită prin ceea ce a depăşit el şi libertatea naturii noastre trebuia să fie restaurată prin acea natură prin care robia a fost introdusă."[2158]

În al loc citim: "fiindcă mila plină de încredere a Domnului, deşi multe lucruri au slujit cu taină restaurării neamului omenesc, a ales acest mod specific de acţiune pentru a folosii distrugerea lucrării diavolului nu prin puterea forţei ci prin metoda de justiţie. Fiindcă mândria duşmanului celui vechi a pretins pentru sine un drept tiranic asupra tuturor oamenilor şi a oprimat cu o dominaţie meritată cei pe care propriul lor acord i-a scos de sub poruncile lui Dumnezeu la ascultarea voinţei proprii. Aşa că el numai cu dreptatea şi-a pierdut domnia originală asupra neamului omenesc, dacă a fost cucerit de ceea ce a depăşit."[2159]

Mai apoi în aceiaşi predică el a descris "înşelăciunea pioasă" practicată de diavol, care, fiind indus în eroare de neputinţele umane ale Cuvântului întrupat, a depăşit limitaţiile lui drepte şi astfel şi-a pierdut drepturile. În acest mod diavolul a fost depăşit şi umanitatea a fost eliberată.

[2144] Serm. 59, 7. Cf. Serm. 55, 2, citând din Ps. xcv. 10 (vulg.), " Dominus regnavit a ligno."
[2145] Serm. 66, 3.
[2146] Serm. 55, 3. Cf. Ep. 165, 4.
[2147] Serm. 54, 3.
[2148] Serm. 21, 3.
[2149] Serm. 68, 3.
[2150] Serm. 72, 1.
[2151] Serm. 56, 1.
[2152] e.g. în Ep. Of. Ep. 72, 8. Despre această teorie a se vedea Homes Dudden, Ambrose, Vol. II, bes 607ff.
[2153] .g. in Hom. in Matth. xvi. 8. P.G. 13, 1397.
[2154] De Trinitate, 13, 16, 18.
[2155] Serm. 64,2. Cf. Serm. 22, 3.
[2156] Se va putea vedea că această teorie poartă o asemănare strânsă cu "cursa cerească" inventată de Grigorie cel Mare. Moral 33, 31.
[2157] A se vedea mai sus importanţa naşterii feciorelnice.
[2158] Serm. 63, 1.
[2159] Serm. 22, 3.

Această idee ciudată apare în mai multe pasaje dintre care cel care urmează este tipic: "El (Hristos) pentru a elibera neamul omenesc de lanţurile unui păcat mortal, a ascuns de diavolul cel nebun puterea majestăţii Sale şi a luat în acest fel slăbiciunea umilinţei. Fiindcă dacă duşmanul cel crud şi mândru a fost capabil să realizeze planul milei lui Dumnezeu, el s-ar fi grăbit mai mult să oprească voinţa evreilor cu bunătate decât să îi inflameze cu ură nedreaptă; aşa că a ajuns să îşi piardă ascultarea prizonierilor lui prin a ataca libertatea Celui care nu îi datora nimic. Aşa că propria lui răutate i-a fost fatală; el a adus suferinţe peste Fiul lui Dumnezeu care s-au dovedit că au fost vindecare pentru toţi fii oamenilor. El şi-a vărsat sângele nevinovat ca preţ pentru împăcarea cu universul."[2160]

Şi din nou: "el (diavolul)" a mers dincolo de tipare, pe care se baza aducând pedeapsa cu moartea în El în care nu era păcat. Aşa că legământul cu moartea adusă peste toţi a fost făcut gol şi prin nedreptatea de a cere prea mult noi am fost făcuţi nevinovaţi."[2161]

Totuşi este demn de remarcat că de mai multe ori Leon pare a fi inconsistent. El descrie dreptul diavolului ca *ius tyrannicum*. Totuşi dacă ar putea fi numit *tyrannicum* în sensul stric de "neconstituţional" ar putea pe bună dreptate să fie un *ius*. Fiindcă dacă este cum a spus el că "omul îşi merită soarta," atunci ar fi fost din punctul de vedere a teoriei sale, un *ius* pus şi simplu. Evident că autorul însuşi a fost conştient de anumite slăbiciuni într-o teorie care a fost mult prea ingenioasă să fie adevărată.

b). Teoria sacrificiului expiator. Această opinie care a dobândit atât de multă proeminenţă în abordarea vestică a ideii de Împăcare este mai mult sugerată de Leon decât expusă. Totuşi odată el scrie despre sacrificiul explicit al Lui oferit de Hristos Tatălui:

"Care oferindu-se pe Sine ca un sacrificiu nou de împăcare cu Tatăl, nu în templu... ci afară şi fără curte, El a fost răstignit cu scopul tainei fostelor victime, o nouă victimă să fie pusă pe altar şi crucea lui Hristos să fie altarul nu templul ci universul."[2162]

Aşa că mai târziu el întreabă: "ce sacrificiu a fost mai sfânt decât cel al preotului Unul, adevărat şi etern prin sacrificarea cărnii Sale de pe altarul crucii? Fiindcă deşi moartea la mai mulţi sfinţi a fost plăcută în ochii Domnului, uciderea unei persoane nevinovate (în sine) nu a fost răscumpărarea universului."[2163]

Tocmai pentru acest motiv el accentuează nevoia morţii lui Hristos. "Fiindcă dacă El ar fi voit să reziste... răscumpărarea întregului univers ar fi fost amânate şi cel care a ales să moară pentru mântuirea tuturor nu ar fi salvat nici un om dacă nu ar fi fost lovit."[2164]

Într-un alt pasaj se pare că el vorbeşte de perpetuarea sacrificiului lui Hristos Însuşi în euharistie. "Fiindcă El este preotul nostru adevărat şi înalt, a cărui conducere nu poate avea nici schimbare şi nici sfârşit, El al cărui prefigurare a fost făcută de preotul Melchisedec, fără să ofere victime evreieşti lui Dumnezeu, ci oferind un sacrificiu al acelei taine pentru care Răscumpărătorul nostru şi-a dat Trupul şi Sângele propriu."[2165]

c). Teoria încorporării mistice a umanităţii în Hristos. După această opinie Hristos nu este atât de mult un Substitut pentru neamul omenesc cât Reprezentativul ei. Astfel că Leon scrie despre unirea ideală a întregului neam în Hristos "în care cu toţii au fost crucificaţi, toţi au murit, toţi au fost înmormtaţi şi toţi ridicaţi din nou."[2166] Mai mult, ca în primul Adam, toată umanitatea a ajuns să păcătuiască şi astfel suferind moarte, la fel de bine în al doilea Adam toată umanitatea este ridicată din nou. "Fiindcă primul Adam şi al doilea Adam au fost una în trup, deşi nu în acţiune; şi în primul toţi mor, în al doilea toţi vor fi înviaţi. Primul prin patimă ieşită din mândrie a făcut calea nefericirii, ultimul prin curajul umilinţei a pregătit calea către mărire."[2167]

8. Doctrina căderii şi rezultatele ei

Învăţătura lui Leon cu privire la constituţia omului a fost deja examinată. Trebuie să luăm în considerare doctrina lui despre Stadiul Original al Omului, Căderea şi Rezultatele ei.

[2160] Serm. 62, 3.
[2161] Serm. 22, 4. Of. Serm. 64,2; 69, 3, 4; şi cureferinţă specială al Ispitire, Serm. 42, 3.
[2162] Serm. 59, 3, cu aluezie la Evrei xiii. 11. 56, 3; 68, 3.
[2163]Serm. 64, 3 = Ep. 165, 5, JK 542.
[2164] Serm. 59, 1. Cf. Serm. 23,33 63, 4.
[2165] Serm. 5, 3. Este de remarcat că nici unde Leon nu pare că asociază sacrificiul de sine a lui Hristos cu preoţia Sa cerească.
[2166] Ep. 165, 5. Cf. Serm. 72, 3.
[2167] Serm. 69, 3.

Chipul lui Dumnezeu. Leon afirmă pur şi simplu fără nici o explicaţie că "omul a fost făcut după chipul lui Dumnezeu"[2168] şi spune că "nu există nimic aşa de propriu naturii sale decât să imite generozitatea Făcătorului său."[2169] A fost aceasta chip care a fost pierdut în primul Adam şi restaurat în al doilea Adam.[2170] Următorul pasaj este fără nici o îndoială tipic pentru opinia lui Leon:

„fiindcă primul om a primit substanţa cărnii din pământ şi a fost animat cu un duh raţional prin inspiraţia Creatorului, pentru ca trăind după chipul şi asemănarea Făcătorului său el să poate păstra forma bunătăţii şi a dreptăţii lui Dumnezeu în strălucirea imitaţiei ca o reflecţie în oglindă."[2171]

Stadiul original al omului. În contrast cu Ambrozie[2172] de exemplu Leon nu are multe de spus despre acest subiect. Într-un bine-cunoscut pasaj din „Tom" el implică faptul că omul a avut original daturi divine inclusiv capacitatea de a fi nemuritor:[2173]

„dacă el (omul) ai fi preţuit constant măreaţa demnitate a naturii sale prin ţinerea Legii date, o minte necoruptă ar fi dus chiar natura unui trup pământesc la gloria cerească."[2174] Evident că el crede că primul om a fost perfect liber să aleagă dintre bine şi rău[2175] şi că după cum am văzut dacă el ar fi ales să rămână drept, el ar fi trecut uşor şi natural dintr-un stadiu al nevinovăţiei la unul de perfecţiune fără defect.[2176]

Căderea. Această condiţie fericită de care se bucura Adam s-a terminat brusc de „păcatul" şi „Căderea" lui.[2177] Cu privire la natura exactă a acestui păcat Leon oferă opinii variate. Într-un loc el vorbeşte de ambiţie,[2178] în al loc de lăcomie,[2179] în altul de concupiscenţă[2180] şi în altul de naivitatea feminină.[2181]

Astfel a fost prin părţile de jos ale naturii umane cu care diavolul a atacat umanitatea ca întreg şi drept consecinţă natura umană a omului a ajuns defectă, nu implantat de Creator ci luat de la cel corupt şi trimis prin principiile regenerării la descendenţii lui, aşa că el se ridică din trupul coruptibil ca fiind ceea ce corupe chiar şi sufletul.[2182] Astfel atât părţile de jos cât şi cele de sus al umanităţii combinate produc păcat.

Consecinţele căderii. Ca rezultat al primului păcat omul a fost scos din rai.[2183] A apărut lipsa de armonie în natură. Chipul lui Dumnezeu din el s-a stricat.[2184] A început conflictul dintre carne şi duh.[2185] Mai mult decât aceasta, Adam a devenit subiect al pedepsei cu moartea[2186] şi „sentinţa dimpreună cu păcatul care a trecut de la unul la toţi a dominat şi natura fiind stricat de o rană mortală nu a găsit nici un remediu."[2187] Leon nu discută caracterul acestei „morţi" şi nici nu distinge clar dintre „moartea trupului" şi „moartea sufletului."

Totuşi cel mai serios efect al Căderi a fost infestaţia naturii omului cu o înclinaţie spre rău. "Din moment că tatăl neamului omenesc a păcătuit, ei (oamenii) fără nici o îndoială că ceea ce s-a stricat în rădăcină a fost infectat şi în

---

[2168] Serm. 12, 13 20, 2.
[2169] Ibid.
[2170] Ibid.
[2171] Serm. 24, 2.
[2172] Homes Dudden, op. cit., Vol. II, pp. 613.
[2173] Ep. 28, 3.
[2174] Serm. 24, 2.
[2175] Serm. 28, 3. "Quia non ita in primum hominem diabolus violentus Hane ut eum in partes suas sine liberi arbitrii consensione transerret."
[2176] Serm. 66, 1.
[2177] Este de remarcat că Leon foloseşte consistent " praevaricatio," cu o variantă ocazională a " originale peccatum," dar niciodată "lapsus." Despre folosinţa acestor termeni a se vedea N.P. Williams, Ideas of the Fall, p. 303.
[2178] Serm. 25, 5. Cf. Serm. 44, 3; Ep. 106, 1. In Serm. 24, 2, omul este trist ""repositum honoris augmentum occupare maluit quam mereri."
[2179] Serm. 81, 1. ""illecebram cibi"; 87, 1. "per illecebram edendi omnium concupiscentiam virus infudit."
[2180] Serm. 79, 1. "concupiscentia initium peccatorum."
[2181] Serm. 16, 5 "(diabolus) perque femineam credulitatem omnes homines a paradisi felicitate deiecerit."
[2182] Serm. 90, 1.
[2183] Serm. 22, 5.
[2184] Serm. 27, 6.
[2185] Serm. 90, 1.
[2186] Germ. 72, 2. Of. Serm. 22, 1,53 25, 5, cu aluzie la Romani 5, 14.
[2187] Serm. 24, 2.

descendenţii lui."[2188] Acest defect este descris variat. Poate să fie o „captivitate" sau „sclavie" faţă de diavol,[2189] o „contagiune"[2190] care corupe generaţiile succesive ale neamului omenesc sau o „otravă"[2191] instalată în umanitate.

Efectul acestei slăbiciuni transmise este de a face părţile mai de jos ale naturii omului mai puternice decât cele de sus.[2192] Dar chiar şi aşa, voinţa omului este capabilă de a răspunde harului divin.[2193]

Modul de transmitere. La fel ca Ambrozie Leon oferă două răspunsuri principale la chestiunea cum contagiune este preluată de la Adam spre posteritatea lui.

a). Prin păcatul concupiscenţei. Leon afirmă cât se poate de bine că procesul normal de concepţie implică necesitatea poluţiei păcătoase.[2194] În alt loc el scrie "contagiunea generaţiei carnale"[2195] şi că defectul este transmis posterităţii prin principiul generaţiei.[2196] Numai Hristos s-a născut fără "poluţia concupiscenţei carnale."[2197]

b). Prin "identitate seminală." Leon citează Romani 5, 12 în versiunea vestică curentă în secolul al V-lea (în care fraza "pentru că toţi au păcătuit" este tradusă greşit "întru care toţi au păcătuit" cu referinţă la Adam) şi el adaugă "nimeni nu poate scăpa de stăpânia îngrozitoare a diavolului, nimeni nu poate scăpa de lanţurile captivităţii morţii... deci numai dacă... Fiul lui Dumnezeu... a devenit Fiul Omului."[2198] Totuşi trebuie să recunoaştem că nici unde Leon nu elaborează sau extinde această idee aşa cum au făcut Ambrozie şi alţii că "toată umanitatea a participat în căderea lui Adam, fiindcă toată umanitatea a existat în germene în pântecele lui Adam."[2199]

Drept consecinţă a acestei transmisii a "păcatului originar" (Leon nu sugerează nicăieri idea de vină originară) toate fiinţele umane sunt într-o măsură mai mare sau mai mică păcătoase.[2200] A fost păcatul omului cel care a cauzat minunea Întrupării.[2201]

9). Doctrina restaurării omului

Este important să ştim că concepţia lui Leon a efectului cuvântului Împăcării Mântuitorului este strict potenţială. Pentru ca efectul ei să devină aplicabil oricărei persoane, este indispensabil ca persoana să primească şi să asume ca fiind al său harul răscumpărător a cărui acelei lucrări este numai sursă.

Ocazional Leon menţionează idea unirii mistice cu Hristos. Aşa că el îndeamnă pe orice creştin să fie "conştient de trupul din care este membru şi de ce Cap este ataşat"[2202] şi vorbeşte de tot trupul credincioşilor ridicaţi în fântâna botezului, "ei fiind răstigniţi cu Hristos în Patima Sa, ridicaţi din nou în învierea Lui, puşi de-a dreapta Tatălui în înălţarea Lui, pentru ca ei să fie născuţi cu El în naşterea Lui."[2203] Un gând similar apare în alte pasaje ca acesta:

[2188] Serm. 93, I.
[2189] Serm. 22,33 23,33 24, 23 69, 3.
[2190] Serm. 90, 1.
[2191] Serm. 22, 4.
[2192] Serm. 18, 1.
[2193] Serm. 88, 4.
[2194] Serm. 22,3. "in omnibus matribus non fiat sine peccati sorde conceptio.'"
[2195] Serm. 27, 2.
[2196] Serm. 90, 1.
[2197] Serm. 25, 5. "'solus (sc. Christus) sine carnalis concupiscentiae pollutione conceptus." Aceiaşi idee este comună la scriitorii vestici. Cf. Williams, of. cit., pp. 364-8.
[2198] Serm. 52, I. Cf. Serm. 25, 5. "Ille (sc. Adam) diabolo obtemperans usque ad praevaricationem meruit ut in ipso omnes morerentur," a se vedea Sanday and Headlam, Romans, ad loc.
[2199] Homes Dudden, op. cit., Vol. II, p. 621.
[2200] Serm. 49, I. ""Quis enim in huius vitae constitutus incerto .. . liber inveniatur a culpa?" Este posibil că omisiunea lui Leon a oricărei referinţe la idea de „vină originală" se datorează absenţei oricărei nevoii de a justifica practica crescândă a botezului copiilor. Din moment ce nu există nici o prevelenţă la Roma între scriitorii contemporani în această perioadă, nu este posibil că practica a fost mai mult decât excepţională.
[2201] Serm. 77, 2.
[2202] Serm. 23, 5.
[2203] Serm. 26, 2. Cf. Serm. 69, 5.

"iubiţilor este sigur că natura umană a fost luată într-o astfel de asociere de Fiul lui Dumnezeu, că numai în acel Om care este primul născut al întregii creaţii, ci şi în sfinţii lui, Hristos este unul şi acelaşi: şi după cum Capul nu poate fi separat de membrelele Lui, la fel de bine nici membrele nu pot să fie separate de Capul lor."[2204]

Dacă ne întrebăm cum are loc această unire mistică, noi primim un răspuns care este la prima vedere cât se poate de confuz în multiplicitatea lui. Prin urmare trebuie să analizăm principalele idei care apar în scrierile lui Leon pe acest subiect.

Credinţa este primul pas indispensabil în direcţia de a câştiga beneficiile mântuirii "fără de care nimic nu este sfânt, nimic nu este pur."[2205] Totuşi pentru el credinţa este pur şi simplu acceptarea crezului ortodox şi este practica sinonimă cu "credinţa ortodoxă." În acelaşi timp el ne reaminteşte constant că Credinţa trebuie să fie dublată de caritate[2206] şi caritatea în sensul de acte de caritate.[2207]

Leon are multe de spus despre importanţa *rugăciunii*. Ea vorbeşte de necesitatea ei împotriva puterii ispitei[2208] descriindu-o ca o consecinţă naturală a relaţiei dintre Dumnezeu şi Om[2209] şi îi accentuează valoarea[2210] El tratează în detaliu clauzele succesive ale Rugăciunii Domneşti[2211] şi accentuează beneficiul rugăciunii comune.[2212]

Legătura dintre rugăciune şi milostenie şi post care este accentuată într-un anumit număr de pasaje,[2213] duce natural la recomandarea acestor practici. *Postul* a fost instituit de autoritatea Duhului Sfânt,[2214] cerut de apostoli[2215] şi ei au fost exemplu la fel ca şi tradiţia în acest sens.[2216] Este la fel de bine o practică creştină la fel de bine ca una evreiască.[2217] Trebuie să fie făcută în post,[2218] în sezonul jarului[2219] şi de „Collecta."[2220] El ne spune că postul creştin trebuie să fie făcut cu bucurie.[2221] Este un post de păcat, un post al sufletului cât şi a trupului.[2222] Este marcat de o diferenţă de mâncare[2223] şi de o reducere a cantităţii ei.[2224] Este recomandată împotriva vicleniilor diavolului.[2225] Trebuie să fie asociată cu lipsa de toate viciile.[2226] Cu toţii trebuie să postim,[2227] catehumenii nefiind excluşi,[2228] dar trebuie să fie luate măsuri speciale în cazul celor bolnavi.[2229] Are mult folos cât este făcut în comun cu restul Bisericii.[2230] Unit cu pocăinţa[2231] şi milostenia,[2232] este efectiv în a şterge efectele păcatului.[2233]

[2204] Serm. 63, 3.
[2205] Serm. 24, 6.
[2206] Serm. 45, 2.
[2207] Serm. 37, 1.
[2208]Serm. 56, 2.
[2209] Serm. 46, 4.
[2210] Serm. 12, 4.
[2211] Sermn. 18, 2; 88, 2.
[2212] Sermn 90,; 3 ; 93, 1; 46, 4; 49, 5. 50, 2.
[2213] Cu milostenia Serm. 16, 2; 17, 1. Cu postul Serm. 12, 4; 14, 1; 16, 2. Serm. 78, 1.
[2214]Serm. 78, 1.
[2215] Serm. 20, 1.
[2216] Sermn. 78, 2; 44, 2; 81, 1.
[2217] Serm. 15,2; 17, 1; 90, 1.
[2218] Serm. 44, 2; 50, 1.
[2219] Serm. 19, 2; 13, 1; 16, 2; 17, 1; 20, 2; 78, 3; 81, 3; 94, 3. Scopul postului după Rusaii ca un remediu pentru păcate este bun pentru perioada după Paşti menţionată în Predica 78, 2. Cf. Sacram. Leon. 3 10, 2.0, PL 55 41.
[2220] Serm, 8; 9, 3.
[2221] Serm. 87, 5.
[2222] Serm. 91, 2; 94, 2; 19, 2; 46, 1; 50, 2.
[2223] Serm. 42, 5.
[2224] Serm. 42, 4.
[2225] Serm. 18, 1.
[2226] Serm. 87, 2, cu aluzie la Mat. xvii. 20.
[2227] Serm. 49, 1.
[2228] Serm. 43, 3.
[2229] Serm. 44, 2.
[2230] Serm. 88, 2; 89, 2.
[2231] Serm. 90, 1.
[2232] Serm. 94, 3.
[2233] Ale pasaje în care postul este legat de milostenie sunt: Serm. 13, 1; 15, 2; 20, 3; 39, 6; 40, 43; 44,2; 48, 5 şi 87, 3, în care datoria milosteniei este obligată de cei care nu pot postii. Se face menţiune şi de abstnenţă în sensul de control de sine în Serm. 19, 1; 78,2; 91, 1, şi

Liberul arbitru şi harul. Vorbind despre poruncile Domnului, Leon ne spune că scopul lor este de a ne stimula să ne rugăm pentru ajutorul de a le obţine de la El care porunceşte.[2234] Termenul obişnuit prin care el descrie ajutorul divin este harul, un concept care joacă un rol important în doctrina lui despre restaurarea omului.

O abordare a relaţiei dintre Libertate şi Har se găseşte în Schiţă, ce este de mai multe ori atribuită lui Leon. Autorul lui neagă formal capacitatea omului de a avea dorinţe bune dincolo de har sau să înceapă fără ajutorul divin lucrarea la mântuire a lui sau chiar să răspundă din proprie iniţiavă la chemarea lui Dumnezeu.[2235]

Totuşi el evită orice referinţă la eficacitatea harului prin sine, la predestinaţie, la chestiunea dacă Dumnezeu inteţionează să mântuiască pe toţi sau numai o parte din umanitate; de fapt exclude acest lucru. După cum spune el acest lucru nu este findcă noi trebuie să dispreţuim astfel de întrebări, ci fiindcă noi avem credinţa adevărată cu privire la har, tot ceea ce este nevoie este să acceptăm deciziile Scaunului Rman, pe care îl deţinea el.[2236]

În scrierile neîndoielnice ale lui Leon găsim: "cel care dă voinţa, va da şi puterea."[2237] De aici el îndeamnă constant pentru a cere harul.[2238] Totuşi în pofida faptului că nu are multe de spus despre subiectul libertăţii umane, el insistă că harul rămâne inoperativ fără cooperarea umană.[2239] El îi averizează pe ascultătorii lui că în pofda puterii sale el nu lipseşte pe cei care îl primesc de necesitatea de a face efort[2240] şi că drept rezultat toţi au nevoie să fie în gardă împotriva unei încrederi de sine prea mari.[2241] De fapt omul este confruntat cu o luptă continuă împotriva răului şi trebuie să exercite puterea pe care o are "fiindcă cel ce nu avansează stă şi cel care nu câştigă nimic pierde ceva."[2242] Harul este deplin liber de merit "ceea ce nu este dat gratis, nu este har deloc."[2243]

Sumarizând învăţătura lui Leon pe acest subiect, este clar că el nu numai că respinge pelagianismul sub toate formele dar merge mult în diercţia augustianismului.[2244] Dacă el găseşte loc pentru libertatea umană, el face acest lucru cu calificările necesare.

10). Doctrina Bisericii şi tainelor

i). Biserica. Biserica "fiind trupul lui Hristos se bucură de tainele mântuirii Sale."[2245] Ea îşi are originea din naşterea Mântuitorului,[2246] progresul ei fiind asigurat de practica ascetismului:[2247] ea creşte prin atacurile persecuţiei.[2248] Ea este pre-eminent "o casă a libertăţii."[2249] Dar mai presus de orice este nedivizată şi indivizibilă. "cu acelaşi Duh suntem sfinţiţi, în aceiaşi credinţă tărim; recurgem la aceleaşi taine."[2250] Ca o demonstraţie externă a unităţii ei lăuntrice, Leon ataşează cea mai mare importaţă acordului episcopilor în probleme de credinţă şi disciplină[2251] şi cere păzirea ei de autoritatea seculară.[2252] Deşi există diversitate de rang între membrii ei[2253] şi diversitate de loc toţi se împărtăşesc de

---

de cumpătare în Serm. 50, 2,3; 69,2; 91,13 94,1. Alte referinţe la practici ascetice ca „reţinere" şi „meditaţie" sunt Serm. 19, 1 şi Serm. 88, 3. Într-un loc Serm. 56, 2, Leon examinează dificultatea rugăciunii fără răspuns.

[2234] Serm. 43, 13 94, 2.

[2235] Despre acest document a se vedea mai sus.

[2236] Syllabus, 15.

[2237] Serm. 26, 4. "Ipse qui dedit velle, donabit et posse." Cf. Serm. 38, 33 94, 2.

[2238] Serm. 43, 13 49, 4.

[2239] Serm. 18, 1; 43, 1.

[2240] Serm. 78, 2.

[2241] Serm. 38, 3.

[2242] Serm. 59, 8.

[2243] Ep. 1, 3; JK 398: "Quae (sc. gratia) utique nisi gratis detur, non est gratia."" Contrast however Serm. 8, "neminem fraudat (sc. Deus) mercede meritorum."

[2244] E.g. Serm. 67, 2. "Cum enim et qualitates actionum nostrarum, et effectus omnium voluntatum scientia divina praeveniat, quanto magis nota Deo sunt opera sua."

[2245] Serm. 25, 5. Cf. Serm. 46, 3; 82, 7, în care locul Sfântului Peru şi Pavel în Biserică este menţionat în special: Ep. 80, 2.

[2246] Serm. 26, 2.

[2247] Serm. 18,3.

[2248] Serm. 36, 3.

[2249] Serm. 53, 3. "familia libertatis."

[2250] Serm. 42, 3.

[2251] Ep. 14, 11.

[2252] Ep. 95, 2 , 118, 2, Cf. Ep. 60.

[2253] Serm. 4, 1.

aceiaşi viaţă.[2254] Obiceiurile ei se bazează pe autoritatea numirilor apostolice mai mult divine.[2255] Ea este primitoarea favorită a sfinţenieii Duhului Sfânt[2256] a cărui prezenţă este negată ereticilor.[2257] Aceştia separându-se pe sine de credinţa lor sunt afară din staul[2258] dincolo de de care "nimic nu este întreg, nimic pur."[2259]

Deşi păcatele indivizilor, chiar a episcopilor nu viciază perfecţiunea ei esenţială,[2260] ea are atât puterea şi datoria de a exclude pe membrii nevrednici[2261] aceasta numai după ce orice efort a fost făcut să îi câştigăm la pocăinţa adevărată şi la a renunţa la greşelile lor.[2262] Odată ce un păcătos a fost exclus din comuniune el trebuie să fie exilat din societatea credincioşilor.[2263]

Relaţia Scaunului Roman cu Biserica Ortodoxă. Pentru Leon există o singură piatră din capul unghiului de a fi membru al Bisericii Ortodoxe, adică comuniunea vizibilă cu Scaunul Roman. Pentru el orice idee de a fi descris ca ortodox, care respinge nevoia de unire cu acest scaun este de neconceput.

O să sumarizăm aici pe scurt evidenţa deja expusă într-un capitol antecedent.[2264]

În primul rând Scaunul Roman este Scaunul Sfântului Petru.[2265] În el locuieşte autoritatea şi influenţa Sfântului Petru.[2266] A fost numit divin să prezideze peste alte scaune[2267] şi în el Dumnezeu "a pus de fapt cel mai mare rang între apostoli şi învăţători."[2268] Se bucură de acest statut în virtutea privilegiilor date în primul rând de Domnul Sfântului Petru, a cărui moştenitor şi partener este episcopul roman şi care încă guvernează Biserica[2269] în persoana succesorilor lui.[2270]

Privilegiile Sfântului Petru. Sfântul Petru este "primatul la toţi episcopii," "începutul întregii Biserici[2271] şi a "ordinii apostolice."[2272] Lui i " s-au dat pe lângă cheile împărăţiei grija de turma Domnului dincolo de toţi."[2273] El este "preferat mai înainte de chemarea tuturor popoarelor şi a tuturor apostolilor cu toţi părinţii Bisericii"[2274] "Prima dată în mărturisirea Domnului care este primul în demnitatea apostolică."[2275] "Fiindcă Hristos a atribuit lui Petru primatul demnităţii apostolice ca o răsplată a credinţei sale, stabilind Biserica universală pe tăria temeliilor ei."[2276]

Pasajul deja citat este între cele pe care Leon le interpretează ca binecunoscuta zicere duminicală Matei 16, 16 şi nu a persoanei Sfântului Petru ci a credinţei sale.[2277] În alt loc el scrie "Piatra Credinţei Ortodoxe, supranumele pe

---

[2254] Serm. 89, 5.
[2255] Serm. 79, 1; 81, 1.
[2256] Serm. 75, 5; "Sancti Spiritus, per quem omnis ecclesia catholica sanctificatur.'"
[2257] Serm. 76, 7.
[2258] Ep. 102, 2, cu referinţă specială la Nestorie sau Eutihie.
[2259] Serm. 79, 2, cu aluzie la Rom. xiv. 23. Cf. Ep. 80, 1.
[2260] Ep. 105. 3.
[2261] e. Ep. 102, 3 şi 4; Ep. 155, 2; 15, 15.
[2262] Ep. 48, 2; 109, 3. See esp. Ep. 31, 1, despre moderaţia profesată a Scaunului Roman în exercitatea disciplinei . alte referinţe la puterea excomunicării sunt Ep. 10, 8; 32.
[2263] Serm. 96, 3.
[2264] Serm. 2, 2.
[2265] Serm. 3, 3.
[2266] Ibid. 4.
[2267] Ep. 120, 1. statuit praesidere." "eam (sc. sedem) quam caeteris omnium Dominus statuit praesidere." Această opinie a primatului Scaunului Roman este susţinută de episcopii Galiei de sud e.g. Inter Leon. Epp., No. 65, 2, "per beatissimum Petrum apostolorum principem sacrosancta ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi ecclesias principatum " ; No. 68, 1, "merito illic (sc. Romae) principatum sedis apostolicae constitutum, unde adhuc apostolici spiritus oracula reserantur'" (cu aluzie la Tom). Să remarcăm titlurile legate de papalitate ibid., 1, " Domino sancto, beatissimo patri et apostolica sede dignissimo papae") şi probabil a împăraţilor Inter Leon. Epp., No. 55, "τη ν ιερωσυνην κατα παντων της θειας πστεως." Cf. No. 55, şi dictul episcopilor Calcedonieni, Inter Leon. Epp., No. 98, 1. Κεφαλη μελων.
[2268] Ibid., 2. "ubi culmen summum in apostolis et doctoribus principaliter collocavit." Avem un bun motiv să credem că " principaliter " şi cognaţii lui au un sens mai mult temporar decât ierarhic. A se vedea Lewis şi Short, s.v. princeps. Despre sosirea la Roma Serm., 82, 4.
[2269] Serm. 2,23; 3,3 şi 43 5, 4.
[2270] Serm. 3, 33 5,4. 'Cf. Peter Chrys., Inter Leon. Epp., No. 25, 2.
[2271] Serm. 3, 4. Cf. Inter Leon. Epp., No. 11.
[2272] Serm. 4, 4.
[2273] Serm. 82, 3. Cf. Serm. 3, 2; 82, 5.
[2274] Serm. 4, 2.
[2275] Ibid.
[2276] Ep. 5, 22.
[2277] Această interpretare este necunoscută altundeva. e.g. Ambrose, Expos. ev. Luc.,6; 97, 98. Cf. Homes Dudden, of. cit., Vol. II, pp. 630f.

care Petru l-a primit de la Domnul."[2278] Totuşi în majoritatea pasajelor temelia Bisericii este identificată cu însuşi Sfântul Petru. "El (Petru) a primit stabilitatea unui pietre, care nu va fi cutremurată de asalturi."[2279] Prin urmare Petru se bucură de participarea în drepturile lui Hristos însuşi[2280] şi prin el, nu numai restul apostolilor ci toată ierarhia îşi derivă autoritatea.[2281] La fel de bine nici o altă structură care nu stă pe el ca temelie şi nu se poate bucura de stabilitate.[2282] În ceea ce priveşte inferenţele pe care Leon le scoate din aceste idei cu privire la drepturile şi privilegiile scaunului său au fost spuse destul pentru a mai aborda acest subiect lucru ce nu mai este necesar. Ele pot să fie sumarizate prin a spune că pretenţiile pentru sine şi pentru scaunul său, de a avea nu numai jurisdicţie supremă a asupra Bisericii şi el se consideră pe sine interpretatorul final şi suveran al legilor disciplinei ecclesiale. Opinia lui relatată de contemporani a acelor pretenţii a fost în atenţia noastră pentru o mare parte a acestei lucrări şi a fost suficient de mult examinată.

ii) . Tainele. Darul harului lui Dumnezeu este împărtăşit în special prin "tainele" sau sacramentele Bisericii.[2283] Caracterul şi efectul acestor două rituri a botezului şi a euharistiei sunt tratate de Leon în mult detaliu la fel de bine ca alte rituri „numite obişnuit sacramente."

a). Botezul şi mirungerea. Materia botezului este apa;[2284] forma nu este menţionată explicit nicăieri;[2285] la fel de bine este de la sine înţeles că slujitorul obişnuit al tainei este episcopul.[2286] Puterea operatoare a botezului îl face capabil de eficienţa lui, absentă din ritualul administrat de Sfântul Ioan Botezătorul[2287] sau de alţi eretici[2288] este acţiunea Duhului Sfânt.[2289] Modul cum regenerarea este realizată este comparat cu prestaţia aceluiaşi Duhului Sfânt în pântecele binecuvântatei Fecioare Maria. El scrie "orice om ajunge la regenerare Lui (în Hristos) printr-o naştere spirituală; şi apa botezului pentru toţi care sunt renăscuţi este la pântecele Fecioarei, din moment ce acelaşi Duh Sfânt umple cristelniţa, care a umplut-o pe Fecioară; aşa că spălarea mistică şterge păcatul pe care sfânta Concepţie l-a şters acolo."[2290] Botezul şi-a primit eficacitatea lui prin vărsarea sângelui şi a apei din coasta lui Hristos.[2291]

Cu privire la efectul lui, Leon învaţă clar doctrina regenerării baptismale. "În orice parte a lumii care are un credincios este renăscut în Hristos... fiind renăscut devine un om nou."[2292] Prin puterea Duhului Sfânt viaţa este restaurată şi păcatul iertat.[2293] Botezul face din creştin templul Duhului Sfânt.[2294] Prin această taină o mulţime nenumărată de "fii ai lui Dumnezeu" sunt născuţi.[2295] Trupul persoanei regenerate devine carnea Celui crucificat.[2296] Unirea mistică ca a celor botezaţi cu Patima, Moartea şi Învierea lui Hristos a început deja în taina actuală a regenerării "unde este moartea păcatului şi viaţa celor renăscuţi şi scufundarea întreită imită cele trei zile ale morţii Domnului."[2297]

[2278] Ep. 119, 2, cf. Serm. 3, 2.
[2279] Serm. 3,3. Cf. Serm. 51,1; Ep. 104, 3.
[2280]Serm. 4, 2.
[2281] Ep. 10, 1; Serm. 4, 3.
[2282] Ep. 104, 3. Alte pasaje care se bazează pe acest text sunt Epp. 28,53; 33, 1. Serm. 49, 1, în care Leon face aluzie la puterea cheilor cu referinţă la Spovedanie.
[2283] Termenul de "'sacramentum" este folosit într-un sens larg de Leon ca orice altă „taină" în scopul lui Dumnezeu. Serm. 22, 1, et alit.
[2284] Serm. 24,6; 25,53 57, 5. Scrisoarea lui Turibius din Ep. 15, c. 5 menţionează că morezul este făcut cu ulei de priscilianişti. Acest lucru trebuie comparat cu Actele Sfântului Toma în in Apocryphal New Testament, ed. James, p. 433.
[2285] Menţioarea scufundării întreite Serm. 70, 4; Ep. 16, 3, pare că implică folosinţa formulei trinitare.
[2286] Este implicată administraţia de către episcop; administarea de un preot este menţionată numai odată în legătură cu Biserica din Melitene în Sicila Ep. 3, 3.
[2287] Ep. 16, 6. "illus baptismi (sc. Ioannis) aliam gratiam, aliam fuisse rationem; nec ad eamdem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur.'"
[2288] Ep. 159, 7. "hi qui baptismum ab haereticis acceperunt, ... formam tantum baptismi sine sanctificatione virtute sumpserunt."
[2289] Serm. 57, 5. "'per aquam et Spiritum sanctum renati." Cf. Serm. 25, 5. "virtus ... Spiritus sancti, quae fecit ut Maria pareret Salvatorem, eadem facit ut regeneret unda credentem."
[2290] Serm. 24, 3.
[2291] Ep. 16, 6. Cf. Ep. 28, 5, unde acelaşi eveniment este privit ca sursa din care Harul atât al botezului cât şi al euharistiei este derivat. "sanguis et aqua fluxerit, ut ecclesia Dei et lavacro rigaretur et poculo."
[2292] Serm. 26, 2.
[2293] Ep. 16, 6.
[2294] Serm. 21, 3. "Per baptismatis sacramentum Spiritus sancti factus templum."
[2295] Serm. 63, 6. "'innumerabilis filiorum Dei multitudo."
[2296] Ibid.
[2297] Serm. 70, 4. Să remarcăm Ep. 6, 3 unde el neagă că botezul poate dizolva o căsătorie pre-existentă.

Cei care primesc taina sunt persoane de ambele sexe, de toate vârstele şi de orice neam.[2298] Chiar şi copii sunt potriviţi pentru el.[2299] Este mai întâi de toate "o cale a harului" administrată de Biserică."[2300] Pentru a devenii un catehumen este indispensabilă.[2301] Perioada de pregătire implică exorcism, post şi instrucţie.[2302] Cel mai normal timp pentru botez sunt sărbătorile Paştelui şi Rusaliilor.[2303] În săvârşirea lui se renunţă la păcat şi credinţa Bisericii este mărturisită;[2304] spre adăugire candidatul primeşte semnul crucii.[2305]

Leon insistă de mai multe ori că în nici o circumstanţă taina nu poate fi reperată[2306] deşi nu este sigur dacă cei care au primit-o sunt botezaţi.[2307] Cei care sunt botezaţi de eretici trebuie să primească simplu "punerea mâinilor."[2308] Se menţionează de mai multe ori mirungerea în legătură strânsă cu botezul în mai multe pasaje[2309] dar nu este nimic care să ne arate ce punct de vedere a susţinut, dacă a avut unul, cu privire la "forma" sau "materia" esenţială a mirungerii.

b). Euharistia. "Iisus informat de planul (lui Iuda) şi fără teamă de a îl realiza pentru scopul Tatălui, a terminat Vechiul Legământ şi a întemeiat Paştele cel nou. Fiindcă în timp ce ucenici lui stăteau cu El să mănânce Cina cea de Taină... El instituind taina trupului şi a sângelui său, ne-a învăţat ce fel de victimă trebuie să fie oferită lui Dumnezeu, deşi nici chiar trădătorul nu a fot absent de la taină."[2310] Este important să remarcăm, nu numai accentul pe care Leon l-a pus pe caracterul sacrificial al acţiunii Domnului nostru la Cina cea de Taină[2311] ("oferirea trupului şi sângelui Tău înlocuieşte tot felul de victime"),[2312] din care Melchisedec a fost un tip[2313] dar la fel de bine şi faptul că el identifică elementele sacramentale cu trupul şi sângele lui Hristos. Aşa că după ce citează Ioan 4, 54 el spune: "trebuie să vă împărtăşiţi ca să nu aveţi nici o îndoială despre trupul şi sângele lui Hristos."[2314] Paştele este pre-eminent o ocazie de împărtăşite generală[2315] care este făcută penitenţilor[2316] şi dată sub ambele forme.[2317] Cu privire la efectul dreptului de primire a tainei de credincioşi el spune: "participarea la trupul şi sângele lui Hristos de fapt face schimbarea noastră în ceea ce primim"[2318] şi în alt pasaj "primind tăria mâncări cereşti, ne putem transforma în Carnea Lui care a fost făcut carne."[2319]

c). Spovedania. Deşi Leon admite că toate păcatele făcute după botez nu sunt în nici un fel la fel de grave,[2320] totuşi îi îndeamnă pe toţi creştinii să se folosească de Tainele Pascale. "Fiindcă nu numai aceea care prin taina Morţii şi a Învierii lui Hristos prin regenerarea botezului sunt pe punctul de a intra într-o nouă viaţă, ci la fel de bine toţi cei care sunt renăscuţi primesc pentru sine mult şi necesitatea protecţiei acestei sfinţiri: primii pentru ca ei să primească

[2298] Serm. 49, 3. Cf. Ep. 15, 10.

[2299] Sorm. 32, 3, se referă la SS Inocents " nova gloria coronabat infantes . . . ut disceretur neminem hominum divini incapacem esse sacramenti, quando etiam illa aetas gloriae esset apta martyrii." Tonul pe jumătate apologetic al lui Leon de aici sugerează că botezul copiilor nu era în nici un fel normal la Roma la mijlocul secolului al V-lea.

[2300] Ep. 16, 1 and 5. Folosinţa termenului de "principalis " într-un sens temporal trebuie să fie remarcată.

[2301] Ep. 16, 6.

[2302] Ibid. Petru folosinţa exorcismului a se vedea cf. Serm. 87, 2.

[2303] Ep. 3,3; 16,3 şi 4. În scrisoarea lui în Ep. 168 folosinţa unor astfel de ocazii la Bobotează şi sărbătorilor mucenicilor este inerzisă.

[2304] Serm. 66, 3. Cf. Ep. 124, 8; Serm. 24, 6.

[2305] Serm. 24, 6. "'signaculum vitae eternae." Cf. Ep. 124, 8. În Serm. 4, 1, Leon pare că contrastează efectul semnului crucii în botez cu cel al Mirungerii Duhului Sfânt spunând că primul ne face regi şi ultimul preoţi (cf. Apocalipsă 1, 6). Este clar că aici el se referă la primele două stadii ale iniţierii creştine, din care prima împărtăşanie formează a treia şi ultima. Trebuie să ne reamintim că în această perioadă cele două rituri au ajuns să fie privite normal ca distincte şi numai când chesiunea admiterii în Biserică a celor botezaţi de eretici este discutată că ele vor fi clarificate definitiv.

[2306] Ep, 150, 7; 166, 11. Cf. Ep. 18.

[2307] Ep. 166, 1; 167, 16.

[2308] Epp. 159, 7; 166, 2.

[2309] Serm. 24, 6.6,2; cf. Ep. 156, 5.

[2310] Serm. 58, 3. În cap. 4 el asociază taina cu Patima şi Moartea lui Hristos.

[2311] Epp. 9, 2 şi 156, 5, a mbele descriu euharistia ca " sacrificii oblatio'" ; primul folosind termenul de "missa."

[2312] Serm. 50, 7.

[2313] Serm. 5, 2. ""Melchizedek . . . illius sacramenti immolans sacrificium, quod Redempta noster in suo corpore et sanguine consecravit."

[2314] Serm. 91,3. Cf. Ep. 50, 2.

[2315] Serm. 50, 1, unde nevoie de pregătire penitenţială care este menţionată.

[2316] Ep. 108, 2.

[2317] Serm. 42, 5.

[2318] Serm. 63, 7.

[2319] Ep. 59, 2.

[2320] Germ. 50, 1. "multis modis multisque mensuris et peccatum a peccato, et crimen distat a crimine."

ceea ce nu posedă, ultimii ca să păstreze ceea ce au primit."[2321] În acelaşi timp el arată că pentru anumite păcate sunt necesare remedii special şi vorbeşte "de răni pe care un mod mai sever de vindecare le este aplicat"[2322] la fel de bine ca "acea parte din popor… are conştientă de păcatele capitale se pregăteşte să primească iertare prin ajutorul reconcilierii."[2323] El spune de mai multe ori de marele pericol care stă în amânarea spovedaniei. "Fie ca păcătosul să nu fie încrezător fals din cauza nevinovăţiei sale, din moment ce el evită momentul pocăinţei şi astfel nu va avea ocazie pentru iertare."[2324]

"Fiindcă prin spovedania vindecătoare speranţa vieţii veşnice este dată din nou."[2325] Metoda prin care această "reconciliere" este obţinută şi este arătată clar într-un număr de pasaje. De importanţă primată este partea jucată de mijlocirea altora, a sfinţilor[2326] şi a Bisericii în general,[2327] în special de episcopi.[2328]

Prin slujirea Bisericii, adică prin episcopat, care a fost împuternicit divin cu putere de a lega şi dezlega,[2329] cele mai grave păcate pot să fie iertate.[2330] Totuşi era necesar pentru păcătos să facă acest lucru şi să devină el subiect al procedurii grele şi dureroase a spovedaniei publice.

Este clar din abordarea lui Leon a acestui subiect că el a contemplat trei stadii esenţiale al oricărui fel de Spovedanie fie publică sau privată.

a). Este pus un accent frecvent pe faptul că nici un individ uman nu poate spune că este fără de păcat.[2331] Totuşi nu poate exista iertare fără spovedanie.[2332] „O sfinte apostole fericite au fost lacrimile tale care pentru iertarea vinei lepădării ai avut virtutea sfântului botez."[2333] Totuşi pocăinţa trebuie să includă o supărare adevărată pentru păcat.[2334] Pocăinţa disperării numai aduce ruină.[2335]

b). Mărturisirea sau recunoaşterea păcatelor făcute îl eliberează pe penitent de condamnare.[2336] Trebuie să fie deplină şi sinceră, fiindcă o spovedanie falsă nu poate obţine iertare;[2337] chiar şi cele mai intime taine ale inimii sunt cunoscute lui Dumnezeu.[2338] O astfel de spovedanie este făcută normal în privat episcopului.[2339]

c). Satisfacţia este în mod normal indispensabilă pentru întreg procesul. De mai multe ori se vorbeşte de ea ca de „pocăinţă" şi este desemnată de episcop penitentului care se spune că cere „pocăinţă."[2340] Satisfacţia include

---

[2321] Serm. 43, 3.

[2322] Serm. 44, 1.

[2323] Serm. 45, 1. "'lethalium conscia peccatorum, per reconciliationis auxilium festinat ad veniam." El nu defineşte natura păcatelor pe care le descrie dar probabil că se referă la cele mai grave păcate.

[2324] Serm. 36, 4; 50,1. Cf. Ep. 108, 5. Trebuie să remarcăm că în primul pasaj Leon adaugă: " Qui autem sibi correctionis reparationem experitur esse difficilem, confugiat ad auxiliantis Dei clementiam, et vincula malae consuetudinis ab illo poscat abrumpi. . . . Non erit vacua confitentis oratio .. . et dabit (sc. Deus) quod petitur, qui dedit unde peteretur." Evident că el contemplă ietarea anumitor păcate numai prin rugăciune.

[2325] Ep., 108, 2. "per poenitentiae medicinam spes vitae reparetur aeternae."

[2326] În special despre Sfinţii Petru şi Pavel, Serm. 82, 7. Cf. Serm. 85, 3, despre Sfântul Laurenţiu 88, 5.

[2327] Serm. 88, 3. "'Plenissima autem peccatorum obtinetur abolitio, quando totius ecclesiae una est oratio et una confessio." Cu aluzie la Matei 28, 20. Cf. Ep. 171, 1.

[2328] Ep. 108, 2. ""indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri." Sensul precis al acestei fraze este abordat altudeva.

[2329] Serm. 49, 3. "'Lapsos quoque et insidiarum suarum (sc. diaboli) fraude deceptos, poenitentiae lacrymis ablui, et portas misericordiae apostolica clave reserante, ad remedia reconciliationis admitti." Trebuie să remarcăm că Leon a atrbuit această putere preoţiei ca distinctă de episcopat. Cf. Serm. 5, 5, şi Serm. 58, 5, "aderit precantibus vobis gratia Dei, quae mihi solvendi debiti tribuat facultatem."

[2330] Acest lucru poate să fie concluzionat din faptul că Leon nici unde nu exclude că nici un păcat nu poate fi iertat. Cf. Serm. 88, 3 şi 92, 1.

[2331] Serm. 5,13 37,33 49, 1.

[2332] Apar unele dificultăţi din faptul că " poenitentia " poate fi tradus ca „ispăşire" sau „penitenţă."

[2333]Serm. 60, 4. Cf. Ambrose, Expos. ev. Luc., 10, 89, 90.

[2334]Ep. 159, 5 "(poenitentia) cordis compunctione pensanda." Serm. 49, 3.

[2335] Serm. 52,53; 56, 3; 62, 4, cu referinţă la Iuda.

[2336] Serm. 50, I. Cf. "nec remanet iudicio condemnandum, quod fuerit confessione purgatum."

[2337] Ep. 89. Totuşi este posibil că Leon se referă la o spovedanie de crez ortodox.

[2338] Serm. 43, 3. Serm. 41, 1, conţine unele sfaturi pentru examinarea conştiinţei.

[2339] Ep. 168, 2. "'reatus confessione secreta." conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta." Se presupune uneori că pri n intezicerea unei recunoaşteri detaliate a păcatului în public, Leon de fapt a modificat această practică. Totuşi dacă acest lucru ar fi fost aşa este cu greu de crezut că el s-ar fi putut referii la practică drept ""Illam etiam contra apostolicam regulam praesumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi." Fraza "apostolicam regulam"' este suficientă în sine să sugereze că spovedania tainică era tradiţională la Roma. Cf. ibid. " sufficit enim illa confessio quae primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti."

[2340] Ibid. 'poenitentiam poscunt." bus actionem poenitentiae Cf. Ep. 108, 2, "ut et confitentidarent, et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem .. . admitterent."

realizarea unor lucruri cum ar fi rugăciune, post şi milostenie. De fapt o importanţă remarcabilă este dată acesteia din urmă ca o metodă de a obţine iertare.[2341]

Partea negativă este că penitentul trebuie să facă mai multe abţineri.[2342] El ar putea să nu mai aibă nici un fel de parte în serviciul civil, nici profesia legală, nici comerţ pentru profit şi nici chiar căsătorie.[2343]

d). Iertarea sau împăcarea este ultimul pas. Ea este dată de episcop,[2344] în mod normal numai după ce exerciţiile penitenţi ale au fost realizate. Cei care acceptă o pocăinţă în boală sunt obligaţi să o realizeze dacă se vor vindeca fiind o condiţie a iertării.[2345] Totuşi cei care mor mai înainte ca pocăinţa lor să fie făcută trebuie să fie lăsaţi în judecata lui Dumnezeu,[2346] iar dacă un penitent cere iertare pe patul de moarte nu trebuie să îi fie refuzată deşi canonul de pocăinţă nu a fost făcut.[2347] La fel de bine în cazul cuiva care este pe punctul morţii, care nu mai este fizic capabil să se exprime, mărturia altora cu privire la sinceritatea lui trebuie să fie acceptată.[2348] Următorul pasaj conţine mult din ceea ce este iluminatoriu cu privire la doctrina lui Leon în acest sens:

"marea milă a lui Dumnezeu de asista oamenii cade în speranţa vieţii veşnice fiind restaurată nu numai prin harul botezului, dar la fel de bine prin medicamentul pocăinţei aşa că cei care au făcut violenţă darurilor regeneraţiei, condamnându-se pe sine prin propria lor judecată, pot dobândii iertarea păcatelor; din moment ce protecţia bunătăţii divine a fost dată ca iertarea lui Dumnezeu să fie obţinută decât numai prin rugăciunile episcopilor. Fiindcă Mediatorul dintre Dumnezeu şi om, Omul Iisus Hristos, a dat această putere liderilor Bisericii, pentru ca ei nu numai să ofere realizarea pocăinţei celor care se mărturisesc şi când ei au fost curăţiţi de satisfacţia mântuitoare, să fie admişi la taine prin uşa reconcilierii. Mai mult, în lucrarea lui Mântuitorul însuşi a intervenit neîncetat şi se împărtăşeşte de acele lucruri nu cu forţa pe care El a dat-o slujitorilor Lui...; pentru ca tot ceea ce este realizat de slujirea noastră în mod obişnuit şi cu un rezultat fericit, nu ne îndoim că a fost dat de Duhul Sfânt."[2349]

e). Sfânta cununie este declarată ca fiind strict indisolubilă.[2350] În acelaşi timp este o distincţie clară între o căsătorie legitimă şi locuirea cu o concubină.[2351]

f). Sfânta preoţie. Leon recunoaşte trei grade Scripturistice în slujirea creştină.[2352] Într-un pasaj se menţionează în adăugare subdiaconatul[2353] şi în altul rangul citeţilor.[2354] Dincolo de aceştia din urmă el insistă pe obligaţia de

---

[2341] Germ. 49, 6, unde eficacitatea Milosteniei este comparată cu cea a botezului. Dar acii şi în Serm. 10,2 el citează Ecclus. iii. 33, (vulg.) (iii, 30, RV). Cf. Sermn. 7 ,; 16, 2; 20, 3, 4; 78, 4; 87, 3, unde este citat Luca 11, 41 "" Date eleemosynam et ecce omnia munda sunt vobis." Serm. 93, 3. Opinia cu privire al eficacitatea lucrărilor în a obţine iertarea sunt împărtăşite de Ambrozie Expos. ps. 118, 8, 41, şi Augustin, Serm. 9, 17; Serm. ad cat., 7, 8, 15.

[2342] Cf. Sinodul de la Niceea canonul 12.

[2343] Ep. 167, 12, 10, 11, 13. Se pare că Leon este gata să dea un acord special pentru un tânăr penitent să se căsătorească. Cf. Sinodul de la Tolet., canonul 8. Mansi, Concilia, Vol. IX, 666.

[2344] Ep. 108, 2. Cf. Conc. Tolet., Ganon 8. Mansi, "indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri." Cf. Ep. 168, 2, "qui (sc. sacerdos) pro delictis poenitentium precator accedit." Galtier, L'église et la rémission des péchés, pp. 70-9, care arată că aceste psaje nu pot fi eliminate ca pur şi simplu făcând aulzie la mijlocirea preoţească. Iertarea se pare că este dependentă de mijlocirea Duhului Sfânt. Cf. Serm. 76, 4.

[2345] Ep. 167, 7.

[2346] Ep. 108, 3.

[2347] Ibid., 4.

[2348] Ibid., 5.

[2349] Ibid., 2.

[2350] Ep., 159, 1-4 abordează mai multe probleme legate de căsătorie în legătură cu invaziile barbare.

[2351] Ep. 167, 4-6. Pentru o examinare detaliată a acestor pasaje a se vedea mai sus. În Ep. 12, 3, el descrie căsătoria ca un " sacramentum."

[2352] Serm. 59, 7. 'Nunc etenim et ordo clarior levitarum, et dignitas amplior seniorum, et sacratior est unctio sacerdotum." Trebuie să ne aducem aminte că de această dată "sacerdos" se referă la episcop. Fiindcă preot presbiter sau rar sejios este folosit. Serm. 48, 1, descrie trei ordine astfel ""summos . . . antistites, aut secundi ordinis sacerdotes nec solos sacramentorum ministros."

[2353] Ep. 14, 4. " Quod si in hoc ordine (sc. subdiaconatu), qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo aut secundo vel tertio servandum est, ne aut levitico aut presbyterali honore aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur. .. ." Cf. Ep. 167, 3, "Lex continentiae eadem est ministris altaris quae episcopis atque presbyteris, qui cum essent laici sive lectores, licito et uxores ducere et filios procreare potuerunt."

[2354] A se vedea pasajul deja citat.

mulţumire ce le revine tuturor celor care ţin de ranguri majore inclusiv subdiaconii.[2355] Ca răspuns la întrebarea dacă preoţii şi diaconii pot să fie subiectul spovedaniei publice el spune că suspendarea din oficiul lor poate avea loc.[2356]

Din pasajele deja citate putem concluziona că diaconatul în acest moment a obţinut deja funcţii liturgice importante deşi a rămas încă în legătură originală cu administraţia proprietăţii ecclesiale.[2357] Totuşi el nu menţionază nimic despre funcţiile speciale ale prezbiteratului[2358] sau a altor ordine cu excepţia episcopatului.

La fel de bine el nu oferă alte detalii despre felul de a fi făcuţi ai diaconilor sau a preoţilor cu excepţia faptului că specifică că în timp ce episcopii pot fi hirotoniţi duminica, preoţii şi diaconii pot fi hirotoniţi în orice zi.[2359] În acelaşi timp el insistă că candidaţii pentru rangurile inferioare nu mai mici decât episcopatul, trebuie să treacă prin toate rangurile statutului clerical.[2360]

Leon are multe să ne spună despre subiectul episcopatului. În primul rând el spune cu mare precizie calificaţiile cerute de un candidat potrivit. El nu trebuie să fie neofit[2361] şi nici sclav.[2362] El trebuie să fie unul care s-a căsătorit numai odată şi dacă este căsătorie soţia lui trebuie să fie fecioară.[2363] El trebuie să aibă o bună reputaţie morală şi să fie pregătit în disciplina ecclesială de mic copil.[2364] El trebuie să fi trecut prin gradele succesive ale slujirii[2365] şi trebuie ales dintre preoţii şi diaconii Biserici peste care trebuie să prezideze.[2366] În ceea ce priveşte alegerea unui episcop Leon îndeamnă să aibă loc imediat fără evitarea scaunului.[2367] La alegere trebuie să fie căutat acordul atât al laicilor cât şi a clericilor[2368] şi în eventualitatea unei dispute decizia se bazează pe episcopul "mitropoliei" a provinciei unde este situată biserica.[2369] Dar în nici un caz un candidat nu trebuie să fie forţat să ia o biserică împotriva voinţei sale.[2370] Când alegerea a avut loc, candidatul trebuie să fie hirotonit de coprovincialii săi cu acordul episcopului mitropolitan.[2371]

Episcopatul este *fastigium sacerdotii*.[2372] Este mai presus de restul rangurilor[2373] şi are datoria primară pe păstrare a unităţii credinţei.[2374] Numai episcopul are prorogativul predicării.[2375] Totuşi ortodoxia în sine nu este o calificare suficientă pentru deţinătorul oficiului.[2376] Neglijenţa în datorie şi ignoranţa Dreptului Canonic sunt fără scuză.[2377] Constanţa permanentă şi grijă în erori de comportament sunt de cea mai mare importanţă.[2378] Episcopii nu trebuie să

[2355] Ep. 14, 4; 167, 3. Chestiunea căsătoriei subdiaconilor a fost o sursă de dificultate în Sicilia în secolul următor. Cf. Greg. Magn., Reg. 1, Ep. 42. See also Epiphanius, Haer., 2, 89 (59); Exp. fid. cath., 3, 21; Conc. Chal., Canon 14.

[2356] Ep. 167, 2. Totuşi este probabil că în acest moment clericii din Galia au fost subiectul pocăinţei publice. Cf. Conc. Araus., Canon 4. Mansi, op. cit., Vol. VI, 437.

[2357] Serm. 85, 2.

[2358] Se poate concluziona din Inter Leon. Epp., No.3, 3, ă în Sicilia prezbiterii aveau dreptul să boteze; şi probabil din Epp. 119, 6; 120, 6 că le era îngăduit dar nu putem fi siguri de acest lucru. Caracterul de senios între prezbiteri trebuie să fie obsrvat cu grijă. Cf. Ep. 19, 1.

[2359] Ep. 6, 6. Să remarcăm că el spune despre preoţi şi diaconi "circa quos par consecratio fieri debet.'" Totuşi în Ep. 9, 1, se pare că el a restricţionat aceste hirotonii numai la sâmbăta seama sau duminica.

[2360] Ibid.

[2361] Ep. 12, 4, 6; 14, 3.

[2362] Ep. 4, I.

[2363] Ep. 4, 2; 5, 2; 6,3; 10, 3; 12, 3.

[2364] Ep. 12, 2, 2 4. Probabil că numai în Roma cei care au fost acceptaţi în copilărie sau imediat după botez au fost consideraţi calficaţi pentru un oficiul ecclesial. A se vedea P.L. 54, 649, nota 1.

[2365] Ep. 6, 6.

[2366] Ep. 14, 6.

[2367] Ibid.

[2368] Epp. 10, 4,63; 13,33 14,53 167, 1.

[2369] Ep. 14, 5. A se observa folosinţa "diocezei" în sensul modern în Ep. 157, 2.

[2370] Epp. 13, 33 14, 5.

[2371] Ep. 167, 1. Este probabil că aluzii la "ungerea episcopilor" în Serm. 3, 1; 59, 6 sunt metaforice. Hirotoniile trebuie săa aibă loc sâmbăta seama sau duminica Ep. 9, 1; 10, 6.

[2372] Ep. 4, 1.

[2373] Ep. 12, 2.

[2374] Ep. 129, 1. Cf. Ep. 15, 15.

[2375] Epp. 33, 1; 38,1; 58,1; 62,15 72,1; 118, 2; 119, 6; 120, 6; 139, I.

[2376] Ep. 169, 2.

[2377] Ep. 16, praef.; Epp. 4,2; 16,13 59,13 139, I.

[2378] Epp. 140, 152; 155, 2.

îşi părăsească bisericile lor nici măcar în vreme de război[2379] şi nu pot să se mute pe motive neserioase pe alte scaune.[2380] Ei au datoria de a da „scrisori de demisie" pentru hirotonia clericilor de alţi episcopi.[2381]

Nu toţi episcopii au acelaşi rang deşi au o demnitate comună. În fiecare provincie este unul care are „primul vot" între coprovincialii lui şi în marile oraşe unul cu o autoritate mai mare[2382] în timp ce centrul unităţii episcopale este însuşi succesorul Sfântului Petru.[2383] Episcopii mitropolitani sunt numiţi „primaţi."[2384] Ei trebuie să fie consultaţi de episcopii care le sunt subordanaţi[2385] şi au dreptul de a hirotonii alţi episcopi.[2386] Trebuie să fie avută mare grijă pentru alegerea lor[2387] şi privilegiile desemnate scaunelor lor trebuie vegheate cu grijă.[2388] Un rang inferior de episcopi numiţi "horepiscopi" este menţionat în legătură cu Biserica din Africa.[2389]

Cu privire la menţinerea disciplinei între episcopi trebuie să fie făcută o menţiune specială la multele provizii ca rapoarte care să fie transmise Scaunului Roman cu privire la astfel de probleme.[2390] La fel de bine el a insistat pe obiceiul tradiţional de a trimite notificări despre alegerile pe scaunele importante către "marile biserici."[2391]

Este cât se poate de clar din evidenţa pe care am avut-o în vedere că Leon a privit securitatea şi progresul Bisericii, la fel ca şi menţinerea credinţei şi a disciplinei, ca fiind strict dependente de păstrarea unui standard de calificare şi de comportament în oficiul episcopal. La fel de bine de mare interes este accentul pus pe care el îl are pe proprietatea unei păstrări cuvenite a construcţiei „democratice" a constituţiei Bisericii. Nu este deloc prea mult să spunem că dacă idealurile ar fi fost mai deplin realizate în practică, Biserica veacurilor din urmă ar fi putut să fie mai puţin cauză a pierderii deplorabile a spiritualităţii şi eşecul misiunii sale.

II. Doctrina lucrurilor din urmă

Leon este arareori un scriitor pictorial. Acest lucru ar fi suficient pentru a explica sărăcia referinţelor în lucrările lui la Ultimele Lucruri. Totuşi într-un pasaj ajunge să spună că sfârşitul lumii se apropie.[2392] În acelaşi timp ajunge să spună că Judecata de Apoi nu va venii până ce numărul fiilor Bisericii va fi complet.[2393] Evenimentul în sine îl descrie în mare detaliu.[2394] Va fi unul care va arăta puterea lui Hristos.[2395] El ca Judecător Suprem va examina pe fiecare om cu privire la cât de milostiv a fost faţă de săraci.[2396]

Iadul îşi găseşte locul în mai multe dintre predicile lui Leon. El afirmă că porţile lui nu vor putea nimic împotriva credinţei Sfântului Petru.[2397] Nu este numai un loc de foc veşnic[2398] ci la fel de bine de moarte veşnică[2399]. La fel de bine el îl descrie ca un loc de pedeapsă veşnică.[2400] În el nu mai este loc de pocăinţă.[2401]

[2379] Ep. 83, 2.
[2380] Ep. 14, 8.
[2381] Ep. 13, 4.
[2382] Acești episcopi au ajuns mai apoi să fie numiți „patriarhi."
[2383] Ep. 14, 11.
[2384] Epp. 105, 23; 106, 5.
[2385] Ep. 108, 1.
[2386] Ep. 6, 4.
[2387] Idem.
[2388] Ep. 106, 5.
[2389] Ep. 12, 10. Cf. Ep. 52, 7 cu referinţă la Biserica din Est.
[2390] Epp. 5,6; 6, 5; 13, 1; 14, 1, 7, 11; 166, 1; 167, praef.
[2391] Ep. 149; 1.
[2392] Serm. 19, 1.
[2393] Serm. 74, 2. Cf. Serm. 35, 3.
[2394] Serm. 9, 23; 45, 3, în principal cu referinţă la Matei 25, 31-46.
[2395] Serm. 52, 3.
[2396] Serm. 19, 2; 11, 1.
[2397] Serm. 3, 3.
[2398] Serm. 10, 2.
[2399] Serm. 21, 2.
[2400] Serm. 9,23 43,3. Ep. 155, 2, cu aluzie la Matei 28, 8.
[2401] Serm. 35, 4. "in inferno nulla est correctio, nec datur remedium satisfactionis."

Numai într-un pasaj se face referinţă la Viziunea Beatifică despre care Leon spune că nu poate să fie atinsă de cei care sunt încă „în carne."[2402]

Limitaţiile despre această doctrină pe aceste subiecte (fiindcă nu are nimic de spus despre Învierea de Obşte sau Purgatoriu) nu sunt surprinzătoare când avem în vedere că Leon a fost un învăţător cu o viziune practică care nu a voit să se lase pradă imaginaţiei speculative.

12). Doctrina sfinţilor

Am remarcat aici accentul cu care Leon afirmă fecioară Mariei ca necesar pentru ca lanţul păcatului să fie rupt.[2403] Ea a conceput ca fecioară, a dat naştere ca fecioară şi a rămas fecioară.[2404] Astfel natura umană pentru prima dată a născut prin Maria un fruct binecuvântat.[2405] El accentuează repetat fecioaria ei, ca fiind una care nu s-a pierdut odată cu naşterea;[2406] şi aduce în atenţie faptul că Cel care S-a născut din ea a fost însuşi Dumnezeu.[2407]

De mai multe ori el face aluzie la interesul intim al Sfântului Petru în bunăstarea creştinilor romani şi ne ajută prin mijlocirea lui.[2408] Ei ar trebuie să fie gata să invoce ajutorul sfinţilor, între care sunt patriarhii, profeţii, apostolii şi martirii.[2409] Dumnezeu ne-a dat în ei un exemplu şi protecţie.[2410] Totuşi nu trebuie să privim efectul morţii mucenicilor ca fiind compatibil cu cel al Mântuitorului, "fiindcă din curajul oamenilor credincioşi iasă exemple de răbdare nu darurile dreptăţii."[2411] În cinstea pe care le-o dăm trebuie să avem în minte cinstea şi iubirea oferite lui Dumnezeu.[2412] Merită să atragem atenţia asupra reţinerilor de tratare lui Leon a acestui subiect în contrast cu exuberanţa scriitorilor latini de mai apoi.

13). Sumar

În timp ce trebuie să ştim că există destul de puţine lucruri noi sau originale în tot corpusul învăţăturilor lui Leon, totuşi rămân puţine lucruri la care să acordăm o anume atenţie.

(a). În tratarea doctrinei Întrupării, Leon s-a pus să explice mai întâi ceea ce el credea ca fiind adevăratul conţinut al afirmaţiilor scripturistice şi de crez despre acest subiect. Nu este scopul lui principal de a elabora o nouă teorie şi insistând pe deplinătatea unei doctrine cu adevărat "diofizite", el a făcut puţin mai mult decât să urmeze calea deja indicată de scriitori vestici ca Ambrozie.

Hristologia lui Leon a fost atacată din nouă unghiuri diferite. A fost criticată de cei care arată o nerăbdare şi nemulţumire cu produsele teologiei ortodoxe calcedoniene, pe temelia faptului că eşuează să facă mai mult decât stadiul lucrurilor, fără să reuşească să ofere orice soluţie constructivă a problemei reale la care faptele dau naştere. Acest fel de criticism este probabil întâmpinat subliniind ceea ce s-a spus de mai multe ori, adică faptul că este exagerat să comparăm lucrarea lui Leon cu cea a lui Teodor şi Chiril. Ţelul lui nu a fost de a teoretiza, ci de a stabilii doctrina tradiţională stabilită într-un limbaj simplu şi fără echivoc, pentru ca el să fie capabil să fie înţeles, nu numai de controversaliştii estici ci şi de membrii simpli ai congregaţiilor romane. Pe de altă parte au fost unii critici liberali anglicani şi protestanţi care au ridicat obiceţii la hristologia lui Leon pe temeiul destul de serios că intenţionat să excludă nestorianismul şi la fel de bine monofizitismul oponenţilor lui, el a eşuat în acest sens şi a rămas deschis acuzei de a distinge între Hristosul divin şi cel uman pentru a distruge unitatea Persoanei Lui. O investigaţie mai atentă a *Actelor* de la Calcedon este suficient să arate că criticismul de acest fel nu este nou şi pare la prima vedere că nu este

---

[2402] Serm. 51, 2.
[2403] A se vedea mai sus.
[2404] Serm. 22, 2. P.L. 54, 195. "divina potestate subnixum est, quod virgo conceperit, quod virgo perpererit, et virgo permanserit."
[2405] Serm. 24, 3. P.L. 54, 206.
[2406] Serm. 23,1. PL 54, 2000. Cf. Serm. 30, 4. PL 54, 232. Ep. 35, 3. JK 429.
[2407] Serm. 26, 1. P.L. 54, 212. 'Deus Dei Filius, genitus de Patre coaeterno, idem etiam partu est natus humano." Cf. Serm. 27, 2; Serm. 28, 5. P.L. 54, 224, "ipse esset filius Virginis, qui creator est matris"; Serm. 35,1; Ep. 59, 5, JK 447.
[2408] E. g. Serm. 15,2. P.L. 54, 176. "eius orationibus adiuti."
[2409] Serm. 35, 4. P.L. 54, 253.
[2410] Serm. 85, 4. P.L. 54, 437.
[2411] Serm. 64, 3. P.L. 54, 359.
[2412] Serm. 70, 5. PL 54, 383.

fără o anumită măsură de justificare. Cititorii Evangheliei nu îşi petrec timpul dând sau atribuind această acţiune a Dumnezeirii şi aceea zicere Umanităţii. Totuşi trebuie să ne aducem aminte că Leon a scris cu un scop anume în vedere. Tendinţa în mare în teologia alexandrină (şi într-o oarecare măsură în teologia ortodoxă) a fost de a ignora pe „Iisus-ul istoriei" şi de a exagera minunea Dumnezeirii Sale cu costul realităii umanităţii Sale. Toate scrierile teologice suferă de limitaţiile acestei perioade şi context în care au fost scrise; o limitaţie din care nu fac excepţie nici lucrările lui Leon. Aşa că îi facem o nedreptate dacă punem prea mult accent pe o trăsătură a învăţăturii sale care privită drept nu poate să fie văzută de cât ca un fel de *argumentum ad hominem* dezvoltat. Totuşi una lângă alta cu frazele lui dihotomice trebuie să plasăm epigramele lui superbe în care identitatea Fiului Veşnic cu Omul Durerilor este proclamată şi să amintim că tot ceea ce a făcut el sau a eşuat să facă fiindcă el nu a emis o teorie a unirii pe care mai apoi trebuia să o retragă ca fiind insuficientă. Simplul fapt că un anume succes a fost dobândit în direcţia absolvirii chiar a lui Nestorie de nestorianism ar sugera precauţie din partea oricui s-ar fi simţit obligat să îl considere pe acest mare papă cu o stigmată pe care o merita prea puţin.[2413]

b). Abordarea Răscumpărării lui Leon este mai puţin de justificat. Totuşi trebuie să ne reamintim că turnura juridică dată teologiei vestice de juristul Tertulian a lăsat o impresie de durată şi interesul simţit de Leon pentru „drepturile" diavolului au fost făcute doar pentru a ţine pasul cu opiniile legaliste care au dominat gândirea vestică atât de multe secole. În orice caz, Leon poate să fie iertat de acuza de a se aventura să spună la fel cum au făcut-o alţii, că o anumită răscumpărare trebuia făcută diavolului pentru eliberarea umanităţii de sub puterea lui.

c). Elementul în învăţătura lui pe care ale veacuri au sugerat că a avut cea mai lungă influenţă în istoria subsecventă şi dezvoltarea Bisericii este cel care se leagă de originea şi autoritatea Scaunului Roman. Nu este necesar să adăugăm nimic aici despre acest subiect decât ceea ce am scris deja. Leon credea că Sfântul Petru a primit plenitudinea puterii în Biserică, că episcopii romani au fost succesorii lui şi că drept rezultat el a avut nu numai privilegiul dar şi datoria de a exercita autoritatea dată lui divin. Pretenţia lui de a fi încredinţat persoane cu "grija tuturor bisericilor" a apărut nu dintr-o ambiţioasă sete de putere, ci din convingerea lăuntrică că neglijarea responsabilităţilor Scaunului Roman era echivalentul cu negarea Stăpânului său.

Notă adiţională

Criticismul recent al hristologiei lui Leon

Hristologia lui Leon a fost examinată şi respinsă ca fiind nepotrivită de două grupuri de critici.

a). Cei care resping în general hristologa "diofizită" a secolului al V-lea. Astfel scriitorii Mackintosh, "doctrina celor două naturi, în forma ei tradiţională, aduce în viaţa lui Hristos un dualism incredibil şi mare. În locul acelei unităţi perfecte care este simţită în fiecare impresie a Lui, totul este disecat ascuţit prin fisura distincţiei. Fără să mai fie unul, El este divizat împotriva lui Însuşi... simplitatea şi coerenţa a tot ce a fost Hristos şi a făcut dispare, fiindcă Dumnezeu nu mai are deloc o viaţă umană. Din contră, El încă se ţine la distanţă de experienţe şi condiţii. Nu a existat nici o descensiune mântuitoare. Hristos a executat acest lucru ca Dumnezeu, se spune şi a suferit ca om."[2414]

Totuşi se poate spune că Mackintosh ne-a permis să vedem numai un aspect al hristologiei diofizite. Lui i s-a permis să exagereze impresia diofizită dată de unele metode folosite pentru doctrina Celor Două naturi şi nu a permis pentru efect doctrina umanităţii impersonale. Totuşi, această doctrină a fost considerată reprobabilă fiindcă ne-a lăsat cu o umanitate ruptă în Hristos. Dar după cum observă Mozley: "teologia catolică nu a voit niciodată să susţină concret că lui Hristos i-a lipsit *persona*... dar a privit în abstracţie natura umană a lui Hristos ca fiind una impersonală, din moment ce în acest caz şi această discriminare poate să fie făcută dintre experienţele umane şi subiectul uman al experienţelor."[2415] Pe de altă parte, dacă este urmată linia de gândire a lui Mackintosh, am ajunge la riscul de a trece peste orice distincţie dintre Dumnezeire şi umanitate şi prin amestecarea naturilor ne găsim că am ajuns panteişti inconştienţi. Valoarea doctrinei lui Leon este că slujeşte nu numai de a veghea realitatea umanităţii Domnului; dar să ne şi avertizeze împotriva unei Dumnezeiri confuzie şi a umanităţii care ajunge să Îl facă pe Dumnezeu după chipul omului.

[2413] A se vedea nota adiţională, Criticismul recent al hristologiei lui Leon.
[2414] The Person of Fesus Christ, p. 294.
[2415] Art. The Incarnation, in Essays Catholic and Critical, p. 192.

b). Sunt cei care deşi acceptă în mare opiniile hristologiei ortodoxe resping doctrina lui Leon ca fiind una care este sub "standardele" lor. În acest grup îl includem pe Westcott, Hebrews, Add. Note on il, 10, p.67 (3rd edn.), când spune: "nu este scripturistic, deşi practica este suţinută de o puternică autoritate patristică, de a îl privii pe Domnul în timpul vieţii Sale istorice ca acţionând când din natura Lui umană când din cea divină." Nu poate fi nici o îndoială că la fel ca Hall cum a arătat "Incarnation" in Dogmatic Theology, Vol. V1, pp. 56f., Westcott a avut în minte *Tomul* lui Leon care se referea la o opinie… că Dumnezeirea şi Umanitatea operau *cu schimbul*." Acelaşi criticism apare fără de nici o îndoială egal de aplicabil lui Leon după cum apare în Mason, The Condiţiona of our Lord's Life on Earth, pp. 84f., unde face un atac direct şi lipsit de ambiguitate. El spune "la drept vorbind Roma a divizat unitatea Întrupatului." Mai apoi, după ce a citat în susţinerea afirmaţiei sale Tertulian Adv. Praxeam 27 and " şi Tome,' 4 (unde el traduce *invicem* ca "alternativ") el concluzionează că "astfel antiteze dintre Dumnezeu şi om sunt aduse în viaţa lui Iisus: şi chiar în El nu se ajunge la nici o împăcare." După aceasta el merge să susţină că doctrina lui Leon este inferioară celei a antiohienilor care au fost "mult mai inteligenţi şi mai religioşi." Trebuie să remarcăm că între "antiohieni" el îl include expres pe Nestorie. Acest punct de vedere extrem este împărtăşit de MacGregor în Asking Them Questions, ed. Wright, O.U.P., unde el declară franc că teologia lui Leon este "eronată," pp. 84f.

Astfel Leon nu este numai "între nestorieni" ci este privit mai rău ca ei. Totuşi este posibil după toate acestea că un studiu mai bun al latinităţii lui Leon ar fi putut să îi ducă pe aceşti critici să îl trateze pe Leon cu mai multă dreptate şi să se abţină să îi impună opinii pe care el nu le-a susţinut. După cum am arătat în capitolul trecut *"Invicem"* în folosinţa lui Leon nu înseamnă niciodată *alternativ* ci mai mult "reciproc" sau "mutual." La fel de bine nu este corect să vorbim de antiteze în teologia lui. Nimeni nu este mai interesat să accentueze „antiteza" dintre Dumnezeu şi umanitatea căzută dar acest lucru nu este acelaşi cu a învăţa „antiteza" între Dumnezeu şi natura perfect umană după cum a fost asumată de Cuvântul Întrupat. O referinţă la o secţie de mai sus,[2416] „Scopul Întrupării" ar fi suficientă să mute orice suspiciune că Leon a interpus între Dumnezeu şi om un golf de netrecut. „Distincţia în fiinţă" dar "unitatea în duh" a fost din tot timpul punctul central al teologiei ortodoxe cu privire la relaţiile mutuale dintre Dumnezeu şi umanitatea ideală. Nu este vina lui Leon dacă criticii nu au răbdare să examineze şi să permită distincţie dintre ideal şi actual, între umanitatea căzută şi cea perfectă lucruri pe care Leon le-a învăţat aşa de mult.

CAPITOLUL 21

MANUSCRISE ŞI EDIŢII

a). Manuscrisele predicilor

Sursele manuscriselor pentru predicile lui Leon sunt:

1). Lecţionarele bisericeşti.

2). Colecţii care cuprind predici leonine cu alţii sau predici leonine singure.

Faptul că Leon şi-a păstrat cu grijă copiile predicilor sale este arătat din faptul că din cât în când el citează din ele în scrisori[2417] şi la fel de bine au fost depozitate cu alte documente de origine papală în arhivele oficiale ale Scaunului Roman. La scurtă vreme de la moartea autorului selecţii din colecţii au început să fie incluse în lecţioanrele Bisericii Romane, de unde au trecut în cărţile bisericilor vestice. Dar mai multe secole nu este nici o urmă a unei încercări făcute de a emite o colecţie specific leonină.

[2416] A se vedea mai sus.

[2417] e.g. in Ep. 28, 3, JK 423, cf. Serm. 21, 2.

Cele mai vechi surse sunt prin urmare aceste fragmente ale lecţionarelor primitive care au supravieţuit în citate făcute de autori medievali primari din secolele al VIII-lea şi al IX-lea cum ar fi Paul Diaconul,[2418] Hincimar de Rheims[2419] şi Prudenţiu din Troia.[2420]

(1). Lecţionarele Bisericii Romane

(i). Lectionary of SS. Philip and James in two MSS. And Codd. Vaticani 3835 and 3836, saec. vit. Primul conţine Serm. 52-61, 73, 74, 75-77, 82, 83,, despre Patimă, Înălţare, Rusalii şi natale a Sfântului Petru.

Ultimul conţine Serm. 12, 18, 19, 1 + 2, 3, 4, 86-94, 85.

(iii) Lectionary of the basilica of St. Peter, MSS. 105 şi 107. Ambele copiate dintre lecţionar mai vechi care probabil că derivat din alt arhetip. Ele conţin toate predicile din decembrie sezonul jarului până la sezonul Patimii, inclusiv Serm. 20, 51, 56 şi 60 la care au adăugat Serm. in festo Machab., P.L. 54, 517 şi Ep. 28, JK 423. MS. 105 totuşi este defectos cu privire la concluziile unor predici la praznice. Din nefericire predicile dintre Patimă şi Crăciun nu s-au păstrat.

(iv) Lectionarium Vallicellanum A6 conţine 4 predici "' de Collectis," Serm. 6-9 şi Serm. 84.

(v) Lectionarium Vallicellanum A 7, containing Serm. 1-4.

(vi) Codex Thuaneaus, Patis, singura autoritate pentru Predica 5, 11 şi 20 dar care a fost atribuită din nefericire lui Prosper. (Predica 96) nu apare în nici unul dintre lecţionare.

(2). Colecţii de predici

Prima colecţie care există într-un singur manuscris Codex Casinensis 126, saec. xi, care conţine 91 de predici dintre care 79 sunt semnificative. Acesta sunt: în decembrie 12, 18, 19, 16, 17, 13, 14 + 15; despre Crăciun Serm. 22, 27, 30, 29, 28, 25, 24, 26, 21, 23; despre Bobotează Serm. 31, 32, 33, 34, 38, 35, 37, 36; despre Post 41, 39, 43, 40, 42, 44, 50, 45, 46, 47, 48, 49; 38 (bis); despre Patimă 64, 66, 69, 58, 70, 56, 54, 57; 59, 61, 55,67; despre Înviere 68, 71, 70, 52, 65, 63, 62, 72, spur.; despre Înălţare Serm. 73, 74, spur.; despre Rusalii Serm. 75, 78, 76, 79, 80, 81; despre hirotonia lui Serm. 2, 3, 4, 1; despre sărbătoarea Sfinţilor Petru şi Pavel (3 predici care aparţin lui Maximus de Turin) Serm. 72, 83; despre sărbătoarea Sfântului Laurenţiu (două predici ale lui Maxim de Turin); despre sezonul lui septembrie Serm. 86, 87, 92, 93, 943; despre Fericiri Predica 95 ; despre Rusalii Predica 77, despre Înălţare o predică atribuită lui Augustin App. Serm. 179.

Trebuie să remarcăm două lucruri cu privire la această colecţie; prima că se aseamănă cu Lecţionarul S. Petri 107 cu Predicile 14 şi 15 şi în ordinea predicilor despre Crăciun şi o altă predică 48 prim., două predici din prima a lui Isidor de Sevilia, De eccl. officiis, 37-40. În al doilea rând aceiaşi ordine a predicilor despre hirotonia lui se găsesc în Vallicellanum A 7, care similar le spune în faţa predicilor de sărbătoarea Sfântului Petru.

ii). A doua colecţie existentă în Codd. Casanatensis G. III 7, Basilicae S. Petri 210, saec. xit, Barberinus, 88. Prima dintre ele este deficientă în numărul de pagini şi arată un număr de lecturi variante care a intrat mai apoi în colecţii. Colecţiile conţin în toate 100 de predici şi sunt prefaţate de Ep. 28. Include predici despre Decembrie al Jarului în aceiaşi ordine Collectio I; 10 predici despre Crăciun şi 8 despre Bobotează dar într-o ordine diferită. Între predicile 26 şi 21 sunt introducere Predicile " de Absalon," P.L. 56, 11, 51, care numai în colecţiile de mai apoi a fost adăugată la final. Omite o predică ce a fost identificată de Maxim de Turin ca Hom. 2 de Nativ., care în Collect. 1 este urmată de Predica 23. Conţine aceleaşi predici despre Post şi Patimă, cu două neautentice care urmează la Predica 49. Dar în locul repetiţiei Predicii 49 dă Pred. 53 care nu apare în Collect. I. Include o predică falsă despre Înviere Pred. 73 şi 74 omiţând pe cea falsă care le urmează în Collect. 1. Dă cele 7 predici la Rusalii într-o ordine diferită. Din acest punct înainte asemănarea devine foarte aproape după cum poate să fie văzut din următoarea listă: pe septembrie al jarului, Serm. 91, 86, 92, 87, 93, 94. Dincolo de Predica 91, toate acestea apar cam în aceiaşi ordine în Collect. 1 dar

[2418] Homiliarius, P.L. 95, 1159ff.
[2419] De Praedestinatione, 2, 25, P.L. 125, 261ff.
[2420] De Praedestinatione, 1, P.L. 115, 1014ff.

urmează două predici neautentice despre Sfântul Laurenţiu. Urmează două predici despre „hirotonia lui," Pred. 3,1 cu trei predici despre Maxim ca în Collect. 1 despre Sfinţii Petru şi Pavel; Pred. 83; o altă predică falsă; despre ziua lui „Collecta" Pred. 9 , 10 şi 8; despre o sărbătoare neglijată Pred. 84. Următoarea 6 predici apar în aceiaşi ordine în Vallicellanum A 6, deşi ultimele 5 sunt omise în Collect. 1. Mai apoi despre aniversarea Sfinţilor Petru şi Pavel Pred. 82; despre aniversarea binecuvântatului Petru Pred. 4; două predici false despre Sfântul Laurenţiu mucenicul ca în Collect.1 urmate de una genuină Pred. 85; despre sărbătoarea tuturor sfinţilor (fericirile) Pred . 95; despre Sâmbăta primei luni Pred 51; falsă predică despre Macabei, P.L. 54, 5173; şi în cele din urmă luna de jar a lui septembrie Serm. 88, 89, 90. Aceste ultime 5 predici care nu apar în Collect. 1 sunt evident nu la locul lor. Pred. 51 evident că aparţine de un grup de post, care apare frecvent în Lecţionare dar şi în colecţiile de mai apoi. Predica despre Macabei trebuie să fi precedat pe cea despre Sfântul Laurenţiu şi ultimele trei despre Septembrie de jar trebuie să fie incluse cu alte şase pe acelaşi subiect adică Pred. 86-94. Prin urmare se pare că colecţia a fost compilată din Lecţionare care lipseşte din aceste predici şi care au fost adăugate subsecvent din alte surse. Singura predică ce aparţine în Collect. 1 şi care lipseşte aici este Pred. 2 deşi 12 noi sunt incluse.

The Cod. Basilicae S. Petri 210 la fel de bine conţine anumite lucrări ale lui Ciprian. Vallicellanus 26 include pe lângă predicile Leontine Ep. 165 şi încă 14 predici cu origini false. Acestea la fel de bine apar în Barberin. 88, dar faptul că sunt absente din Casanatensis G. III 7 arată că ele nu sunt parte din colecţie în forma lor originală.

Această colecţie a fost cunoscută de Petru Mallius (sec. XII) Cf. Historia §. Petri basilicae in Acta SS. Bolland, Vol. VI, pt. ii, 7, 131. El face aluzie la Ps. Leon Ps, Leo, Serm. 16, 1 Pi a6 A Git (una cu o origine falsă) şi menţionează (ibid., 3, 37) că această colecţie a fost prefaţată de Ep. 28.

iii). A treia colecţie conţinută în Cod. Vatican. 545 (numai predici) şi în variantele derivate din Cod. Bononiensis date în Cod. Barberin. 3520. Cuprinde 93 de predici leontine toate genuine cu excepţia celei despre Macabei. Faptul că predicile la Crăciun în această colecţie sunt prefaţate de Ep. 28 apare să arate numai că sunt derivate din Lecţionare. Numai 3 dintre aceste predici genuine Pred. 5, 11 şi 20 lipsesc şi acestea după cum am văzut, apar numai în Cod. Thuanaeus (1 (v) mai sus). Ordinea predicilor este aceiaşi ca în colecţiile de mai apoi care la fel de bine lipsesc, acestea trei cu excepţia Predicii 51 care este inclusă în grupul de post. Comparate cu cea dinainte cuprind 2 noi predici adică Pred. 7 şi 96. Titlurile sunt destule pentru a indica că sursele diferă de cele din Collect 1 şi 2. Pe această colecţie s-a bazat prima ediţie tipărită din 1470.

iv). A patra colecţie. Există în Codd. Vatican. 541, 546, 547; Vatican. Urbinas 65; Angelicae Erem. S. Aug.; Venetus S. Marci 79; Faesulanus can. Lateran; care conţin un grup de scrisori la fel de bine şi predici. Următoarele conţin pe lângă predici numai Ep. 28; Codd. fustinae Patav. Casin.; Venetus Georgianus. Această colecţie dă predicile în aceiaşi ordine ca cea dinainte dar nici un MS. Nu este mai de vreme decât saec. Xiv. Sunt mai puţin credibile decât cele dinainte, deşi au fost folosite de editorii de mai apoi care nu au fost conştienţi de ediţia din 1470.

v). A cincea colecţie. Conţine predici genuine. Există în Codd. Vatican. 544, saec. xii.; Vat. Reginae Sueciae 139, saec. xiti.—xiv.; Caesenas Minor. Com. S. Franc., saec. xv.; Victorinus. Toate MSS. Din această colecţie includ un grup de scrisori în timp ce diferenţele de text în scrisori şi în predici arată spre o derivare din sursele diferite din cele ale colecţiilor de mai înainte. Dincolo de omiterea Predicii 83 despre Sfântul Petru şi predica despre Macabei şi a punerii Pred 84 înaintea Predicii 82 ca în Collect. 2 aranjamentul în chestiune este la fel ca Collect. 3 şi 4.

vi). A şasea colecţie. Există numai în Cod. Orielensis xlii saec. xt.—xit. Acest MSS. a fost cel folosit de Quesnel în ediţia Cod. Canonum, P.L. 56, 359. Conţine un grup adiţional de predici şi scrisori ale edictelor lui Valentinian III împotriva maniheilor Ep. (8) şi Ilarie de Arles Ep. (II) şi la predici sunt adăugate Ep. (133) şi (3) dimpreună cu alte probleme despre viaţa lui Leon. Totuşi Quesnel a greşit când a crezut că prezintă o colecţie contemporană.

vii). Homilarius al lui Pavel Diaconul compilat în sec. VII, P.L. 95, 1159-1566, la cererea lui Carol cel Mare. Scopul lui Pavel a fost de a face o selecţie de lecturi care să fie citită la Utrenie şi a inclus 20 de predici leonine dedicate din Mss. care exista atunci la Roma. Ele sunt identice cu privire la ordinea şi titlurile din lecţionarul petrin.

B. Manuscrisele scrisorilor[2421]

Există trei codice principale în care se găsesc scrisorile lui Leon:

1). Colecţiile canoanelor conciliare şi decretele papale,

2). Colecţii făcute de biserici individuale care cuprind scrisori care îl au ca autor pe Leon sau scrisorile lui Leon care compilate din copii antice sau scrieri originale sunt de origine timpurie.

3). Colecţii de scrisori leonine de dată mai recentă dar care sunt derivate în mare parte din acest prim grup.

La fel ca în cazul predicilor nici o colecţie contemporană nu a fost făcută despre aceste scrisori[2422] aşa că este cât se poate de adevărat că nu s-a găsit nici un alt codex complet. Ceea ce a avut loc a fost că scrisorile după cum au fost scrise au fost depozitate în arhivele papale dimpreună cu decretele şi scrisorile predecesorilor lui Leon care au fost păstrate.[2423] Dar cum colecţii ale canoanelor conciliare şi decrete papale au ajuns în folosinţă, papii au ajuns să citeze scrisorile predecesorilor lui nu din arhetipuri ci din colecţii conveniente. Prin urmare scrierile în original au fost neglijate şi au pierit şi pentru acest motiv colecţiile primitive sunt cele mai vechi surse pe care le posedăm din scrisorile primilor papi. De fapt, în general au supravieţuit numai acele scrisori papale care au fost incluse în Colecţii.

(I) Colecţii de canoane conciliare şi decrete papale

(i). Prima colecţie în Cod. Vatican. Reginae Sueciae 1997. Conţine 8 scrisori: Epp. 167, 12, 28, 15, 16, 159, I şi 2.

(ii). A doua colecţie existentă în Cod. Corbeiensis (Paris lat. 12097) conţine 14 scrisori: Epp. 4, 7, 10, 14, 15, [22], 28, 29, 31, 35, 59, 103, 139 şi 165.[2424]

(iii) A treia colecţie existentă în Codd. Barberin. 2888 şi Vatican. 1342 conţine 16 scrisori în ordinea următoare: Epp. 14, 167, 16, 1, 12, 159, 9, 139, 145, 119, 23, [22], 20, 28, 165, 80.

(iv). A patra colecţie existentă în Codd. Lucensis and Colbertin. 784 conţine 4 scrisori Epp. 167, 12, 1, 2.

(v). A cincea colecţie. (Quesnel's Collection; Cod. Canonum, P.L. 56, 359) care există în Cod. Thuanaeus (Colbertin. 932): Cf. Cod. Pithou. (Paris lat. 1564): Codd. Vindebonensis 39 and 42 (ultima cu unele adăugări din Collectio Hispana, v. infra): Cod. Orielensis xlii (dar care conţine o serie diferită de scrisori leontine). Conţinutl acestei colecţii este acesta: Epp. 165, 139, 28, 108, 15, 167, 14, 159, 18, 4, 7> 16, 31, 59; 124, I, 2, 12, 33> 44, 45> 25,:29, 104, 106, 114, 155, 162, 163, 135, 93, 19. În unele codice următoarele preced scrisorile lonine (97), (99) şi (68).[2425]

Codexul Oriel conţine următoarele scrisori: Epp. 28 [68], [99], [97], 29, 31, 33, 45, 69, 70, 93, 114, 104, 106, 79, 80, 135, 163, 155, 59, 162, 165, 124, 139, 35, 108, 15, 7, 8, 167, 159, 18, 1, 2, 166, 19, 14, 9, (spurious JK Ff 551), 138, 168, 4, 16, 12, la are sunt adăugate o serie de predici la scrisorile pascale (133) şi (3).

Trebuie să remarcăm că acestea patru de mai sus dn colecţii care conţin Ep. 167 includ interogaţii chiar del Rusticus care arată că au fost preferate de colecţia lui Dionisie, care a substituit titlurile pentru interogaţii.

(vii) A şasea colecţie (Dionisie Exiguul) Codd. Vatican. 5845 and Regius Parisiensis., care cuprind 7 scrisori: Epp. 4, 7, 16, 18, 167, 14, 159. Ep. 12 a fost adăugată între alte adăugiri.

MMS. Dionysiana nealterat a fost folosit de Cresconius Africanus care ainserat toată coleţce lui Dionsiie aranjată după capitole. MSS. sunt Codd. Vallicell. XVIII, Vatican. 1347, Vatican. Reginae 849, Vatican. Palatin. 579 and Veronensis 60, saec. Viii.

(vii). A şaptea colecţie (Hadriana). Copilată de Adrian I şi trimisă de el lui Carol cel Mare. MSS. saec. ix.-x., are Codd. Vatican. 4969, Vatican. Palat. 578, Vatican. Reginae 1021 and 1043, Vatican. 1337 (descrisă de editorii romani într-o ediţie a lui Graţian ca Cod Canonum) şi Vallicell. AS. şi XVIII. Singura scrisoare adiţională aici după cum este comparată cu Dionysiana, este Ep. 12.

[2421] A se vedea Nota adiţională *"Testimonia" timpurii la scrisorile lui Leon.*

[2422] Primul dintre primii papi a căror scrisori au fost colectate într-un registru este Grigorie 1.

[2423] A se vedea Nota adiţională Arhivele papale.

[2424] Ordinea dată aici este cea a lui Ballerini, P.L. 54, 555.

[2425] Numerele în paranteze ( ) sunt cele care deşi nu sunt scrise de Leon apar în *copus-ul* leonin.

(viii). A opta colecţie (Hadriana lărgită). Codd. Vallicell. A.S., Vatican. 1353 and Vercellensis, conţine 15 scrisori Epp 9, 15, 1, 2, 108, 17, 20, 23, [22], 28, 139, 119, 80, 145 and 165.

(ix). A noua colecţie (Hispana) compilată în prima jumătate a secolului al VII-lea pe vremea lui Isidor de Sevilia şi existentă Codd. Vatican. 1341 and Vindebonensis 41, saec. ix, prima fiind derivată din galicană, ultima din copii pur spanoiole. Din prima colecţie cunoscută ca "isidoriană" a derivat dar din cauza corupţiei din galicana originală lecturile ei sunt de mică importanţă când diferă de cele din Cod. Vindebonensis.

Autorul la Hispana a inclus 7 scrsori date de Dionisie cu aceleaşi titluri cu excepţia Ep. 167, el adaugă titluri şi capitole pe care Dionisie le-a omis. Pe lângă acestea 7 el mai adaugă încă 30 cu scrisoarea lui Petru Chrysologus către Eutihe şi o alta a lui Flavian lui Leon. Iată lista lui Epp. 20, 23, [22], 28, [25], 33, 44, 45, 60, 61, 69, 70, 71, 79, 80, 82, 83, 85, 93, 93, 104, 106, 115, 130, 134, 165, 15, 7, 16, 4, 18, 167, 14, 159, 12, 108, 166, 9, 168.

Trebuie să remarcăm 3 lucruri. În primul rând scrisorile „dogmatice" cu excepţia la (22) şi (25) sunt cu greu în ordine cronologică. În al doilea rând, că deşi cele 40 de scrisori ale lui Leon, menţionate în indexul prefixat la această colecţie de decrete papale includ 3 adresate lui Marcian, colecţia adiţională conţinând în acest moment numai două Epp. 82, 83. În al treilea rând forma Ep. 12 este mai scurtă şi diferă de cea care este dată în Hadriana arătând că a lipsit din codexul dionisian pe care l-a folosit.

(x). A zecea colecţie (isidoriană) compilată în secolul al X-lea de Isidorus Mercator. Codice pur isidoriane e.g. Codd. Vatican. 630, saec. ix. and Vatican. 631, saec. xiii. Conţin un număr de scrisori şi erori similare cu Hispana. Totuşi altele conţin adăugiri la problema leonină şi prin urmare trebuie să fie socotite ca reprezentând o colecţie diferită.

- (xi). Colecţia 11 derivată din isidoriană. A existat în Vatican. Ottob. 93, saec. ix-x. Mutilată la final şi în Cod. Vatican. 3791. Pe lângă cele 39 de scrisori copiate din Hispana cu o miscă schimbare a ordinii au mai fost adăugate alte 18 scrisori rezultând 57 de scrisori dintre care sunt incluse două texte distincte ale Ep. 28. Următoarele scrisori precd pe cele de origine isidoriană Epp. 120, [97], [99], 139, 28 (derivate din textul Omiliilor antice şi diferite ca text de Hispana care are loc în locul scrisorilor copiate la sursă) 31, 59, 124, I, 35, 29, 114, 155, 162, 135. Urmează scrisorile isidoriene (39 de toate) între ele inserată Ep. 19 absentă din acea colecţie. Textul Ep. 12 nu este dat în Isidoriana dar este derivat din Hadriana la care este adăugat o materie adiţională a textului din Isidoriana. În cele din urmă avem scrisoarea falsă a lui Leon "ad episcopos Germaniae et Galliae,' JK + 551, "de chorepiscopis,' care se crede că a fost compusă de însuşi Isidor. Hincmar de Rheims 1, 4, p. 23 (Paris) se referă la această colecţie care menţionează cazurile considerate de Leon în Ep. 12. Alte două MSS: apar ca aparţinând de această colecţe adică Cod. Barberinn. 57, saec. xit. mutilus, şi Vatican. 4902 de o dată mai târzie. Este evident că scrisorile adiţionale conţinute aici cu excepţia Epp. 120, [97] şi [99] sunt derivate din Collect. 5 (v. supra).

(xii). A doisprezecea colecţie (originare din Galia de Nord din moment ce includ Acte de la sinodul ţinut la Rhiems în anul 1148). Există în Codd. Vatican. 1340 şi Venetus S. Marci 169. Cea mai mare colecţie cu excepţia Collect. 18 (v. infra) din moment ce conţine 99 de scrisori inclusiv unele care nu mai apar altundeva. Cuprinde 39 de scrisori din Hispana şi alte 16 scrisori din Collect. 11 deşi omite Ep. (97) şi fără repetiţie Ep. 28. Alte 44 de scrisori adiţionate sunt următoarele: Epp. 24, 102, 121, 122, 2, 10, 41, 95, 94, 105, 113, III, 112, 118, 123, 125, 127, [68] (spur. App. Ep. 3), 103, 138, 54, 34, 36, 37, 38, 39; 50, 47, 49, 48, 51, 74, 78, 81, 84, 87, 89, 116, 119, 145, 148, 156, 30.

Se va putea vedea că ordinea scrisorilor de la Ep. 54 înainte corespunde cea de la Cod. Grimani (v. infra) şi prin urmare se poate concluziona că ele sunt derivate dintr-o sursă comună. Multe dintre aceste scrisori nu mai apar în nici o altă colecţie şi deşi unele sunt găsite în unele MSS. rare şi alte în MSS de la Collect. 24 cinci nu mai apar în nici o altă colecţie, adică Epp. 39, 47, 48, 74 şi 138. Acelaşi colector a inclus "Tanta seculi,' care nu aparţine lui Leon cel Mare ci lui Leon episcopul de Biturica (P.L. 54, 1239). Această colecţie a fost publicată de Merlin, Collect. concil. ... et decret. pont. (Paris) 1524 from Cod. Vatican. 1340, dar cu omisiun ea Epp. (25) şi (68) şi unele mici schimbări de ordine. Mai trebuie să spunem că Codd. Remensis S. Remigiti and Isidoranus, menţonate de Quesnel aparţin de această colecţie. Ultima a fost folosită de Sichard în adiţia lui la scrisorile papale (Basel), 1536.

(xiii). Colecţia 13. Existentă într-un MS. Cod. Florentinus S. Marci 182, saec. xii. Conţine numai scrisori papale şi din conţinutul care include scrisori atât genuine cât şi neautentice până la pontificatul lui Xystus II se poate deduce

că sursa era isidoriană Collect. 10, 11. Dar scrisorile leonine arată multe discrepanţe dn textul isidorian cu privire la ordine şi caracter şi diferă de orice altă colecţie. Din faptul că Ep. 12 este intactă în acest codex înseamnă că colecţia este de origine africană. Conţine 24 de scrisori ultima mutilată arătând că ar mai fi putut să fie şi altele. Acestea sunt Epp. 4, 7, 16, 18, 167, 14, 159, 12, 124, 59, 33, 44, 45, 29, 35, 31, 1, 2, 163, 135, 95, 19, 28, 165. Primele şapte urmează Collect. 6 dar formează Ep. 12 după cum este dată aici este derivată din Collect. 7 şi nici 11.

(2) Colecţii făcute pentru biserici individuale şi scopuri anume

(i). Colecţie ce aparţine de Biserica Romană cunoscută drept Collectio Avellana, compilată în vremea Papei Vigilius şi care conţine un număr de scrisori care aparţin de lunilor iunie şi august 460 care sunt absente din orice altă colecţie. Principalul MS din care se trage această coecţie este Cod. Vatican. 4961, saec. xi, care a aparţinut mai întâi de mănăstirea St. Crux de la Fons Avellana în Umbria. Mai există Codd. Vatican. 3786, 4903, saec. xvi, Corsini, n. 817, saec. xvi, Angelica, n. 292, saec. xvi. Alte trei, Cod. Vatican. 3787 and Codd. Veneti Marciani Iur. Can13 and 14, saec. xv.—xvi, idepedente de Avellana MS: această colecţie trebuie să fi derivat din arhivele papale şi conţine următoarele scrisori Epp. 169, 170, 171, 172, 173, 1.e. Nos. 51-55 a întregii Collectio.

(ii). Colecţie care ţine de biserica din Arles cunoscută drept Collectio Arelatensis. Cuprinde scrisori adresate de Scaunul Roman către Scaunul din Arles sau vice-versa ca dovadă a drepturilor şi privilegiilor de care se bucura şi pe care le pretindea acesta din urmă. Există în Codd. Regius, Colbertinus and Vallicellanus G. 99, care este derivat din cel mai vechi MS. Arelatin. Această colecţie conţine 4 scrisori care nu se găsesc altundeva, adică Epp. 40, 42, [65], 66.

(iii). Colecţia care aparţine de Biserica din Tesalonic. Această colecţie a fost produsă de Teodrie Echinus la sinodul roman ţinut în 531 sub papa Bonifaciu şi incorporat în Acta sinodului. (Mansi, Concilia, Vol. VII, 748.) există în Cod. Barberinus 3386. Leon Allatius în Concordia Eccl. Orient. cum Occident., pp. 1370f. Citează din MS. Vatican acum pierdut. Cod. Barberinus este mai târziu şi este derivat din două mai vechi din Vatican MSS: a fost folosit de Holsten pentru ediţia lui Collectio bipartita, pp. 103-63 (Rome) 1662. Din nefericire nu conţine tot documentul citat la sinod în anul 531 şi se opreşte la o scrisoare greşit atribuită lui Leon ca fiind adresată lu Anastasie de Tesalonic care este de fapt o scrisoare de la Bonfaciu către Rufus Ep. 5, JK 351. Dacă sau nu a conţinut scrisori leonine nu putem ştii din moment ce MS se încheie cu fraza Item recitata est. Conţine următoarele 9 scrisori Epp. [100], 104, 106, 136, [132], 135, 6, 5, 13. Dintre ele Epp. [100], 136, [132], 6, 5, 13 nu au fost cunoscute mai înainte de apariţia lor în ediţia lui Holsten la Cod. Barberinus. Dar Ep. 136 apare în atât Cod. Grimani şi în Cod. Monacensis MS. lat. 14 540 (v. infra) şi Ep. [100] in Cod. Blodeianus and Vatican. Graecus 1455.

(iv). Colecţii care derivă din Sinodul de la Calcedon.

(a). O coleţie greacă evident făcută între anul 453, anul morţiei Pulcheriei şi anul 455, anul morţii lui Valentinian III din moment ce în titlurile anumitor scrisori se referă la ultimul ca *dominus* şi nu ca în cazul Pulcheriei ca divae memoriae, şi a fost evident compilată la Constantinopol. Mai mult omite Ep. 165 care după cum s-a scris evident că a fost inclusă. Existând în Cod. Venetus 555, saec. xi, and Cod. Vindebonensis hist. gr. 27, saec. xii. Este împărţită în trei părţi: prima care conţine documente care sunt mai înainte de sinod, ante gesta şi care include 27 de scrisori adică Epp. 20, [25], 23, [22], 72, 26, 35, 32, 29, 30, 33, 43, 44, 45, [46], [58], [55], [56], [57], [62], [63], [64], 50, 51, [73], [76], [77]. Una este inserată în Acta adică Ep. 28 şi două sunt adăugate mai apoi adică Ep. (98) şi 114. Codd grec omite Ep. 114 şi include între ele ante gesta Ep. 93.

b). O vesiune latină a Acta de la Calcedon, probabil cea făcută de Iulian de Chios la cererea lui Leon. A se vedea Ep. 113, 4, JK 489. Există în Codd. Pansinus, lat. 16832; Vatican. Reginae 1045 şi Barberin. xiv. 53. Din nefericire acestea conţin Epp. 28 şi [98].

c). Versiunea latină a *Acta* făcută de Rusticus în legătură cu"Cele trei capitole" controversă care conţine 35 de scrisori între ante gesta care includ următoarele Epp. 20, [25], 23, [22], 72, 28, [62], 35, 32, 29, 30, 33, 43, 44, 45, [46], [58, 55, 56, 57, 62, 63, 64], 50, 51, [73, 76, 77], şi între gesta Ep. 114. Rusticus a foslosit în toate originaele latine fiind uşor de obţinut cu excepţia cazului Ep. 72. Există în Codd. Corbeiensis, Divionensis, Colbertinus, Chigianus 483, Vatican. 1323 and 4166, Veronensis 57, saec. vit.

(d). Codex encyclius, Mansi, Concilia, Vol. VII, 785. Tradus în latină din dispoziţia lui Cassiodrus saec. vi., cf. De inst. div. itt. 11. Existente după cum se ştie în numai un MSS. Paris, lat. 12098, saec. ix. Între scrisor se include Ep. 165.

3). Colecţi la scrisorile leonine de dată mai recentă

(i). Codex Grimani, saec. xii. Paris, Biblioth. Mazarin.: 1645. Acest codex a fost descoperit de Quesnel şi este deţinut de Constant, Epp. Rom. pont., praef. 166, ca derivând din arhivele papale. Conţine 108 de scrisori şi este alcătuit de Turner Miscellanea Ceriani, p. 727 ca originar din Udine în secolul al VI-lea. În mare parte este aranjat cronologic. Următoarele 28 de scrisori apar în această colecţie pentru prima dată: Epp. 27, 75, 86,°92, 117, 131, 140, 141, 147, 152, 88, 91, 143, 146, 157, 126, 128, 137, 142, 129, 153, 149, 150, 154, 158, 160, 161 şi 164.

(ii) Codex Monacensis (Ratsbon) saec. vit. Clm 14 540. Acest MS. Conţine 72 de scrisori împărţite în două grupe de 36 fiecare primul grup conţnând pe cele scrise mai înainte de sinodul de la Calcedon, ultimul scris după sinod. A fost folosit pentru prima dată de Ballerini în producerea ediţiei lor şi este ţinut de el ca fiind compilat mai înainte de corepondenţa papei Pelagius şi episcopi de Istira JK 1054, c. A.D. 585.[2426]

Conţine următoarele scrisori Epp. 24, 23, 29, 30, 28, 35, 34, 33> 325 37> 38, 44, 45, 51, 50, 54, 60, 61, 69, 70, 75, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 88, 90, 91, 92, 93, 94; 95; 104, 105, 106, 107, 114, 119, 109, 102, 115, 116, 117, 121, 122, 123, 126, 127, 139, 130, 129, 131, 136, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 164, 165, 162. Există două scrisori dogmatice importante care se găsesc în Cod. Grimani şi nu aici adică Epp. 59 şi 124. Contracţiile care sunt reproduse aici la fel de bine ca folosinţa lui papa în titlurile scrisorilor indică secolul al VI-lea ca dată a compilaţiei. Prin urmare Turner sugerează că reprezită colecţia făcută de papa Vigilius în a nul 540. Ballerini priveşte această colecţe mai importantă decât Cod. Grimani şi au un loc mare pentru puritate şi acurateţe. Cf. Nostiss-Reineck in Hist. Jahrbuch, Vol. XVIII (1897), p. 133, and Bardenhewer, Geschichte der altkirch. lt., Vol. IV, p. 621. Dar Turner, Miscellanea Ceriani, p. 734 arată că în citarea Crezului de la Niceea conţinut în Ep. 165 Cod. Grimani este în acord cu MSS. mai vechi în timp ce Cod. Monacensis stă singur şi concluzionează că în timp ce Cod. Grimani şi alte colecţi canonice au copiat sursa lor Cod. Monacensis a editat-o. Faptul că sunt semne de aranjament cronologic şi metodologic în ambele aceste codice ceea ce sugerează că, în contrat cu colecţii mai mici şi mai hazardate, care şi-au obţinut materialul mai mult sau mai puţin haotic, sursa ultimă pentru ambele a fost arhivele Scaunului Roman.

(iii). Alte colecţii. Ballerini, P.L. 54, 574 menţionează următoarele:

1). O colecţie romană reprezentată de Cod. S. Crucis in Jerusalem 237, saec. xi, care conţine Epp. 28, 35, 31, 59, 124, I, 163, 165, şi includ Epp. 12, JK 7551 şi 19.

2). O colecţie care se aseamănă cu Collect. 11 şi conţine 56 de scrisori dar într-o ordine diferită şi cu lecturi divergente. Începe cu Ep. 20 şi se termină cu Ep. 168. Codicele include scrisori singure sunt Venetus Marcianus 170, saec, xit, Vatican. 542 and 543, saec. xiv.: şi la fel inclusiv predici din Collect. 4 are Vatican. 546, 5473 Vatican. Urbinas 65; Angelica 5, 10; Florentin. Medic. 11, 23; Faesulanus can. Lateran. 7; Vatican. 541. Ultima conţine 12 scrisori adiţionale dintre care 11 apar în Collect. (iii) (5) (v. infra), cea suplimnetară fiind Ep. 119. Alte două MSS. apar că ţine de această colecţie adică Vatican. 3137 şi Vatican. Ottob. 332. În aceste MSS: 11 scrisori adiţionale sunt inserate între Nr. 26 ş Nr. 27.

3). O coleţcie care se aseamănă cu cea de sus şi Coll. Chalcedonensis reprezenattă de Cod. Venet. Marcianus 79. Include pe lângă predicile din Collect. 4 26 de scrisori ca în (III) (2) şi mai apoi toate scrisorile din Collect. 17 în aceiaşi ordine omiţând două care au intrat deja. În cele din urmă restul scrisorilor (4) (ii) sunt date ca omiţând Epp. (97) (99) şi 168 cu unele schimbări ale ordinii şi unele diferenţe de lectură.

4). O colecţie care se aseamănări cu Hadriana existentă în Cod. Vatican. Ottob. 297, saec. xii. Conţine primele 15 scrisori a unei Hadriaa mărite până la Ep. 165. În acest moment sunt introduse patru documente papale de origine

[2426] Pleagius II menţionează Ep. 28 in Ep. 3, JK 1054, and quotes Epp. 114, şi 119, 5 in Ep. 4, JK 1055. Epp., Vol. II, p. 449, No.3. Turner op. Cit., consideră că apar şi episcopii istrieni şi citează această colecţie împotriva lui Ballerini care susţine că a fost folosită de Pelagius II însuşi.

pre-leonină. Următorul complilator adaugă Testimonia patrum care ține de Ep. 165. Urmează 56 de scrisori (iii))2) dar omițând pe acelea care au apărut și cu unele schimbări ale ordinii. În cele din urmă el adaugă Epp. 107, 50, 49, 51.

5). O colecție care se aseamănă cu (iii) (2) și existentă în Codd. Vatican. 544, saec. xit.; Vatican. Regius 139, saec. xiit.; Caesenas patr. min. Conv. S. Franc; Laurentian. Florent. 14 dar lipsește Epp. 119 and 145; Victorinus; Regniacensis ; S. Martin Antissiod ; Faesulanus care conține numai 25 de scrisori și cu forma scurtată Ep. 12. Conține pe lângă predici Collect. 5, 71 de scrisori. Dintre acestea 54 sunt aceleași cu ele din (iii) (2) dar omițând Ep. (25) și (97). Cele 16 rămase sunt între cele mai rar găsite și apar în Collect. 12 adică Epp. 2, 10, 24, 41, 94, 95 102, 105, 111, 112, 113, 118, 121, 122, 123, 125 și 127. Ep. 12 este dată în formă prescurtată. Prin urmare colecție trebuie să fie fost într-un anume fel independentă de Collect. 12 și (iii) (2). În orice caz prezintă diferențe considerabile de ordine și divernege în citit.

(iv). Alte codice. Un MS. Al Noului Testament care include probleme leonine e.g. Cod. Veronensis 8 care dă Ep. 28 după epistolele sobornicești; Cod. Veronensis 58 care cuprind un număr de documente care se leagă de Sinoadele de la Efes și Calcedon și care includ Ep. 28 și 167; Vaticanus 1322 care dă Epp. 87, 89, 93, 94 și 144. Acestea sunt descrise de Turner, Miscellanea Ceriani, p. 716 "o colecție mică dar foarte antică." La fel de bine apare în Cod. Novarensis 30 (66) care a fost pentru prima dată tipărit de Amelli în Spicilegium Casinense, 1, pp. 33-62, și a inclus apeluri de la Flavian și Eusebiu de Dorylaeum descoperite atunci. Cf. Mommsen in Neues Archiv., Vol. XI (1886), pp. 364-7.) Mai există Cod. Vatican. Reginae 293, saec. xti, care dă Epp. 31, 35, 139 și 165; Cod. Thuanaeus; Cod. Vallicell. 18, saec. xi, op. 73 include Epp. 106, 93; Cod. Vatican. 1343, saec. x, cu Epp. 9, 17, 20 și 108; Codd. Vatican. 1347, saec. x, Vatican Palat. 579, Vatican. Reginae 849 wcu Ep. 14; Cod. Barberin. 77 cu Ep. 12 în formă prescurtată.

(v). Manuscrisele grecești. Corpusul existent de documente leonine a fost deja găsit ca incuzând un număr de documente de origine estică. Evident că originalele acestora au fost scrise în mare parte în greacă. La fel de bine trebuie să ne aducem aminte că tendința crescândă , deja aparentă în seclolul al IV-lea, pentru provinciile estice și vestice care se separă cultural și linvistic însemna că la mjlocul secolului al V-lea latina era puțin înțeleasă în est la fel ca greaca în vest.[2427] Prin urmare există evidențe că după trei ani de la Sinodul de la Calcedon o versiunea greacă a unui număr din scrisorile lui Leon au fost făcute cu scopul de circula în bisericile din est; mai apoi în vremea papei Hormisdas după reconcilierea bisericilor estice cu Scaunul Roman, acordul cu scrisorile dogmatice inclusiv Ep. 28 a fost cerut ca o dovadă a ortodoxiei. De fapt așa de importante sunt acste verisiuni grecești că în unele cazuri primele MS. au fost evidențe pentru anumite scrisori la care originalul latin a pierit rămânând doar redactarea greacă. Astfel de scrisori sunt Epp. 43, și 72 ambele leonine (46) și mai apoi /25) și patru scrisori imperiale (55, 56, 57 și 58).

Ballerini a editat toate cele 41 de scrisori într-o versiunea greacă care include Epp. [22], [52], [55], (561, [57], [62], [63], [64], [73], [77], [98], [26], [53], [100], [110], [101], 104, 106, 114, 115, 139 și 165, (cele mai bune dintre vesiunile grecești). MSS. care le-au folosit au fost Codd. Veneti Marciani 555, saec., xi-xit; 164, de dată mai târzie, 165 inclusiv Ep. (26) și 28, Romanus Pat. Basil. 19.

(c) Ediții ale predicilor și scrisorilor

Un sumar la toate ediţiile lucrărilor lui Leon este dat de Schoenemann, Bibliotheca, Leipzig 1792-4, un exctract care este tipărit în Migne, P.L. 54, 50-114. Prima ediție conține 12 predici și 5 scrisori publicate de Roma în 1470 de Joannes Andreas Aleriensis (ep). Au apărut 12 ediții succesive în secolul al XV-lea, 32 în secolul al XVI-lea și 19 în al XVII-lea, până la apariția ediției lui P. Quesnel, Paris 1675. De ultima parte a secolului al V-lea aparțin 4 alte ediții și de al XVIII-lea încă 14 până la ediția lui P. și H. Ballerini, Venice 1755-7. Importanța ediției lui Quesnel s-a datorat corecturilor făcute de el în text și datorită notelor și dizertațiilor pe care le-a publicat în ea. Dar comentariul lui a fost

[2427] Augustin însuși nu era familiar cu greaca. Cf. Kidd, History, Vol. III, p. 122, n. 4. evidență a ignoranței limbi grecești învest se găsește la Celestin I, Ep. 13, 3, JK 374; Cyril, Ep. 8 către Leon, Ep. 113, 4, JK 489. La fel de bine ignoranța latinei în est este arătată de Proterius Ep. ad Leonem, 9. Inter Leon. Epp., No. 133, P.L. 54, 1093; Leo, Epp. 130, 3, JK 506; 131, 1, JK 507, cu o referință la provizia unei limbi grecești mai acurate din „Tom."

marcat de o parţialitate galicană puternică la care a fost plasată la index de un decret din 22 iubie 1676. Fraţii Ballerini care au ieşit în relif prin faptul că au publicat în 1736 predicile leonine au fost invitaţi de Benedict XIV de a corecta ediţia lui Quesnel. Acest lucru a implicat o revizuire a textului întreg şi respingerea dizertaţiilor şi notelor lui tendenţioase. Ele au inclus un supliment care conţinea Sacramentarul Leonic şi o colecţie de canone emise mai înainte pentru Graţian.

De atunci A. Haberda şi-a asumat din partea Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum, Vienna, o ediţie critică a Predicilor care în ciuda unei lungi întârzieri nu a apărut încă (ca aduăgire la 20 de predici apocrife incluse în ediţia lor de Ballerini, Caillau a publicat ale 8 reproduse în P.L. 54, 1131-54.) Un inventar al scrisorilor lui Leon este dat în Jaffe-Kaltenbrunner, Regesta Pont. Rom., Leipzig 1885. Krusch, Studien z. christl. mittelalt. Chron., Leipzig 1880, a publicat scrisori despre Chestiunea pascală Epp. 88, 121, 122, 127, 131, 137, 142. Ediţia Collectio Avellana in C.S.E.L. Vol. XXXV, Vienna 1895, include Epp. 169-173 (Nos. 51-55). Scrisorile legate de Scaunul de la Arles Epp. 40-42, 65-67, apar într-o ediţie de la Collectio Arelatensis publicate de Gundlach in M.G.H. Epp. Vol. III, pp. 15-22, Berlin, 1892. Hurter în a sa SS. Patrum opuscula, Innsbruck 1868f., nos. 14, 25, 26 dă o selecţie de prdici şi scrisori. O menţiune finală trebuie să fie făcută despre ediţia Acta Conciliorum Oecumenicorum, Tom. II, Berlin 1932, produsă de E. Schwartz, în care vol. III p. 3 include scrisorile conţinute în Collectio Grimanica, în Collectio Casinensis, pp. 143, în Collectio Corbeiensis, pp. 156 cu scrisorile din Collectio Quesneliana, pp. 150 şi din Collectio T hessalonicensis, pp. 167 dimpreună cu Collectiones ale Sinodului de la Calcedin zbid., Vol. I, pp. 3ff.; Vol. II, pp. 24ff.; Vol. III, pp. 5.

Nota adiţională A

Arhivele papale

Primele refernţe la existenţa unui registru oficial de scrisori şi documente papale este acesta:

i). Damasus, epigramă pe poarta Sfântului Laurenţiu in Damaso. Cf. De Rossi, Inscript. Christ, Vol. II, p. 134, and Grisar, History of Rome and the Popes, E.T., Vol. I, pp. 204f., şi n. 1.

ii). Sinodul roman din 369. Cf. Mansi, op. cit., Vol. III, 459; Basil, Ep. 244.

iii). Ieronim adv. Rufin., 3, 20 care arată că cel puţin din vremea lui Anastasie 1 , 398-402 copii la toate scrisorile au fost păstrate în *chartarium* Scaunului Roman.

iv). Inocent 1, Ep. 13 ad Rufum, JK 300.

v). Zosima (şi mai apoi papa). În titlul de Zosima Ep. 4 este folosită expresia *a pari*. Aceasta este o imitaţie a practicii seculare şi se refră la a face mai multe copii ale unei scrisori pe care să o trimiţi la mai multe destinaţii.

vi) Boniface I, Ep. 4 ad Rufum, JK 350.

vii). Sinodul roman din 5495 ţinut sub Ghelasie I. Cf. Mansi, op. cit., Vol. VIII, 184.

viii). Dionisie Exiguul Ep. ad. Joann. I papam, datat din 526 care se referă la o scrisoarea a lui Paschasinus către Leon Ep. 4, mai apoi redescoperită în arhive astfel arătând că originalele actuale ale pontificatului lui Leon au fost încă în existenţă la 70 de ani după moartea lui.

ix). Sinodul roman din 531 sub Bonifaciu II cu referinţă la dependenţa de Scaunul de Tesalonic de Scaunul Roman. Cf. Mansi, op. cit., Vol. VIII, 748. Din nefericire toate textele păstrate în arhive nu sunt citate la care se referă Bonifaciu.

Noda adiţională B

"Testimonia" timpurii a scrisorilor lui Leon

i). Prosper, Chronicon, ad ann. 455. M.G.H., Auct. antiqu., Vol. IX, Chron. min., Vol. XI, p. 484, unde citeayă "studio unitatis et pacis" from Ep. 142 and " haec persuasio"" din Ep. 122.

ii) Simplicius, Ep. 3, 4. 5., ad Basiliscum, JK 573; Ep. ad presbyteros CP., JK 574.

(iii) Gennadius, De vir. illustr. 71 (ed. Texte u. Unters., XIV, 1, p. 85), wcu referinţă la "Tome": zbid., 85, p-go (cf. Bardenhewer, Geschichte, Vol. IV, p. 620).

(iv) Gelasius, Ep. ad episc. Dardan., JK 623, în care el face aluzie la Epp. [100], [110], [132], 104-6.

(v) Liber Pontificalis (Felician abridgement; ed. Duchesne, Vol. I, p. 90) care se referă la scrisorile leonine ca fiind păstrate în arhivele Scaunului Roman Cf. zbid., p. 238, " ad Marcianum epistolas xii, ad Leonem Augustum epistolas xiii, ad Flavianum episcopum epistolas ix, episcopis per Orientem epistolas xviii," arătând un număr de scrisori în existenţă care au pierit.

(vi) Vigilius. (a) Ep. ad Fustinianum imp., JK gto, în care este menţionată Epp. 28 şi 165 dimpreună cu decretele primelor patru sinoade recunoscute ca standardul doctrinar al Bisericii Romane.

(b) Ep. ad Mennam CP, JK 911, care arată că în anul 540 o colecţie de scrisori leontine au fost păstrate la CP:

c). În legătură cu cele „Trei capitole."

1). Ep. ad Rusticum, JK 927, care se referă la practica lui Leon de a trimite copii ale aceiaşi scrisori în mai muulte locuri. e.g. Epp. 149, 150.

2). Constitutum I (Mansi, Concilia, Vol. IX, 102-4), pe care Vigiliul o citează Epp. 93, 3; 98,4; 79,2; 162, 1 şi 3; 164, 1-3 şi posibil Ep. 149 dintre copie adresată lui Anatolie (cf. Ep. 151 care omite de tot că este comună ei şi Ep. 149).

2). (3) Constitutum IT. (Mansi, op. cit., Vol. IX, 460, 487), citând Ep. 28 şi care posibil se referă la Ep. 120. (vii) Facundus of Hermiane. Pro defensione trium capit., (P.L. 67, 527ff), ii. 3 = Ep. 106, 4; i. 5, 6= Ep. 162, 2 (cf. v. 5 and xii. 2); ii. 6—= Epp. 164, 1, 114, 1 (cf. v. 4), Ep. 28, 6 (cf. v. 3); ill. 3 = Ep. 139, 25 v. 3=Ep. 28, 4; v. 4 = Epp. 114, 1, 106, 2, 114, 2, 119, 5 and 6 [104 and 105]; v. 5 = Ep. 162, 3, 4; xil. 2= Epp. 164, 1, 156, 1, 162, 1, 160, 2, 161, 2.

(vii) Pelagius II.

(1) Ep. ad Eliam, JK 1054, quoting Ep. 28.

(2) (2) Ep. ad Eliam, JK 1055 menţionează citate citite din arhivele esp. Epp. 114, 1 şi 119, 5.

(3) Ep. ad Elam, JK 1056. Aici Pelagius citează o scrisoare a episcopilor istrinei în care ci citează Ep. 162, 3 şi 2 ("epistola ultima"); Codex encyclius (cf. Mansi, op. cit., Vol. VII, 540, 538); Epp. 164, 1,2; 162, 1; 149, 2; 164, 3; 162, 2 şi o scrisoare către Aetius acum pierdută. Pleagius Ii însuşi citează Epp. 162, 1; 106, 2, 3; 114, 1; 163,13; the Codex encyclius (cf. Mansi, op. cit., Vol. VII, 538, 540); Epp. 149, 1, 115, 1, 2, Ep. ad: Aetium. (perd.); 115, 2; 117; 1; 112, 2; 119 Cod. encycl. (cf. Mansi, op. cit., Vol. VII, 596).

BIBLIOGRAFIE

Abrevieri folosite în notele de subsol şi bibliografie

A. SS. = Acta Sanctorum Bollandiana. Brussels. 1643-1894. 60 vols.
C.Q.R. = Church Quarterly Review. London.
C.S.C.0. = Corpus scriptorum christianorum orientalium. Chabot, J. B., şi alţii. Paris, etc. 1903ff.
C.S.E.L. = Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum. 1866, in progress.
C.S.H.B. = Corpus scriptorum historiae Byzantinae. Vienna. Niebuhr, B. G. şi alţii.
D.A.C. = Dictionnaire de PArchéologie chrétienne et de la Liturgie. Cabrol, F. Paris. 2nd edn.
D.C.B. = Dictionary of Christian 1907, in progress. Biography. Wace, H.
D.C.A. = Dictionary of London. Christian 1877-87. Antiquities. Cheetham, S. London.
D.T.C. = 1875-80. Dictionnaire de Théologte catholique. Smith, 4 vols. Smith, 2 vols. W., W., and Vacant, A., şi alţii.
E.R.E. = 1923, in progress. Encyclopaedia of Religion and Ethics. a 3) n Edinburgh. 1908-26. 12
Hastings, vols. with Index. Jas. Die Griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Fahrhunderte. J.E.
Leipzig. 1897, în progres.
J:E şi J.K =Regesta pontificum Romanorum. and edn. Berlin.
1885.
JTS=Fournal of Theological Studies. Liber Pontificalis.
LP= Liber Pontificalis. Duchesne, L. Paris. 1886, 2 vol.

MGH = Monumenta Germaniae Historica. Pertz, G. H. Şi alţii.
PG = Patrologiae cursus completus. Series graeca. Migne, J. P. Paris. 1857-1866 161 vol. în 166.
RE = Real-Enkyklopddie der klassischen Alterthumswissenschaft. Pauly, A. F. von, and Wissowa, G. Stuttgart. New edn. 1904, în progres.

1. Dicţionare şi lucrări generale de referinţă

Cabrol, F. Dictionnaire de VArchéologie chrétienne et de la Liturgie. Paris. 1901.
Hastings, Jas. 2nd edn., 1907, in progress. (D.A.C.)
Encyclopaedia of Religion and Ethics.1908-21. Index, Edinburgh. 1926.
12(£.R.E.)
Pauly, A. F. von. vols. Edin-Real-Enkyklopddie der klassischen Alterthumswissen-
schaft. Ed. Wissowa, G. Stuttgart. (Pauly-Wissowa.) New edn., 1904, in progress. (R.E.)
Smith, Wm., and Cheetham, S. Dictionary of Christian Antiquities. 2 Smith, vols. Wm., London. and Literature, (D.C.B.) Sects 1875-80.
Smith Wace, and Hy. (D.C.A.) Dictionary Doctrines. 4
of vols. Christian London. Biography, 1877-87.
Vacant, A., Mangenot, E., and Amann, FE. Dictionnaire de Théologie catholique. Paris. 1923, în progres. (D.T.C.)

2. Atlase şi geografie

Heussi, K., and Mulert, H. Atlas zur Kirchengeschichte. and edn. 1919.
Poole, R. L. (ed.). Historical Altas of Modern Europe. Oxford 1902.

3. Colecţii de surse

a). Colecţii de lucrări complete

Acta Apostolorum Apocrypha. Edd. Lipsius, K. A. and Bonnet, M. 2 vols. Leipzig. 1891-1903.

Acta Conciliorum Oecumenicorum. cilium universale Ephesenum. 30. Ed. 5 vols. Schwartz, E. Tom. I, Con-Berlin and Leipzig. Tom. II, Concilium universale Chalcedonense. and Leipzig. 1932-38.

Acta Sanctorum Bollandiana. Brussels. 1643-1894. 6 vols. 60 vols. 1922— Berlin (A. SS.) Codex Gregorianus. Ed. Haenel, G. justiniani, Fasc. 2.) Bonn. 1837.

Codex Fustinianus. A se vedea Corpus Juris civilis.

Codex Theodosianus. Edd. Mommsen, Th., and Meyer, P. M. 2 vols. Berlin, 1905.

Corpus Juris civilis, Edd. (Vol. II. Kriiger, P., and others.

Codex Fustinianus. Corpus scriptorum christianorum orientalium. Paris, Rome and Leipzig. 1903ff. : 3rd edn. 1877.) Berlin. Edd. Chabot, J. B., and (C.S.C.O.)

Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum. Vienna. 1866, in progress.
(GASB EO)

Corpus scriptorum historiae Byzantinae. Bonn. 1828-97. Edd. Niebuhr şi alţii.
(C.S.H.B.)

Duchesne, L. Fastes épiscopaux de Vancienne Gaule. 1894-1915. Vol. I. 2nd edn. Paris. 3 vols. Paris. 1907.

Grumel, V. Le Patriarchat Byzantin. Séries I. Les Regestes des Actes du Patriarchat de Constantinople. arches. Fasc. I. Les Vol. I. Les Actes des Patri- Regestes de 381 ad 715. 1932, in progress.

Jaffé, Phil. Regesta pontificum Romanorum ab condita ecclesia ad annum post Christum natum 1198. Berlin.

Liber Pontificalis. Ed. Duchesne, L. 2 vols. Paris. (Bibl. des écoles @Athénes et de Rome.) 1886-92. (L.P.) Vol. I. to 795. Ed. Mommsen, Th., in M.G.H. 1898.

Mansi, J. D. Sacrorum conciliorum collectio. Florence and Venice. 1759-98. 31 vols. Reprint Martin, J. B., and Petit, L. Paris. IQOI, în progres.

Migne, J. P. Patrologiae cursus completus. Series graeca. Paris. 1857-66. 161 vols. in 166. (P.G.) SS aa 221 vols. Paris. 1844-55. Index, 4 vols. 1862-64.

Monumenta Germaniae Historica. Edd. Pertz, G. H., Mommsen, Th. şi alţii. Hanover. 1826ff. New edd. in prog., Hanover and Berlin. (M.G.H.) Index, 1890.

Auctores Antiquissimi. 14 vols. În multe pts. 1876ff. (Auct. ant.) Vols. IX, XI, XIII form Chronica minora (saec. IV, V. VI). Ed. Mommsen, Th. 1892-98.

Epistolae. Vol. ITI. Gesta pontificum Romanorum. I. 1898.

Libelli de lite imperatorum et pontificum (saec. XIJ—XII). I-III.1891ff.

Scriptores rerum Merovingicarum. I-IV. 1885-96.

Monumenta Historica Britannica. Edd. Petri, H., and Sharpe, T.London. 1848. (Hist. Briton.)

Miller, C. Fragmenta Historicorum Graecorum. 5 vols. Paris.1841-83 (Vol. V, ii, ed. Langlois, V.). (F.H.G.)

Seeck, O. Regesten der Kaiser und Papste fur die fahre 311 bis 476 n.

Chr. Stuttgart. 1919. (Regesten.)

Thiel, A. Eptstolae Romanorum pontificum. One vol. alone publ. Brunsberg. 1868.

Turner, C. H. Ecclesiae Occidentalis monumenta juris antig. Canonum et conciliorum Graecorum interpret. Latinae. Fasc. I, 1, 2; Il, 1-4. Oxford. 1899-1939.

Inscripţii

Corpus Inscriptionum Graecarum. Edd. Boéckh, A., and others. Berlin.

1828-77. (For Christian inscriptions cf. Vol. IV, part 2, ed.

Kirchhoff.)

Diehl, E. Inscriptiones latinae veteres. Bonn, etc. 1912.

Margarini, —. Inscriptiones Sancti Pauli. Rome. 1654.

Rossi, G. B. de. Inscriptiones Christianae urbis Romae, VII saeculo antiquiores. Rome. 1857-88. (2 vols. only publ.)

B. colecţii din surse patristice şi altele

Cavallera, F. Thesaurus doctrinae catholicae ex documentis magisterti ecclestastict. Paris. 1920.

Denzinger, H., and Bannwart, C. Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidet et morum. 14th and 15th edn.

Umberg, J. B. Freiburg im B. 1922. (Enchiridion.)

Kirch, C. Enchiridion fontium historiae ecclesiasticae antiquae. 4th edn. Freiburg im B. 1923. (Fontes.)

Mirbt, C. Quellen zur Geschichte des Papsttums und des rémischen

Katholizismus. 5th edn. Tiibingen. 1934. (Quellen.)

Rouét de Journel, M. J. Enchiridion Patristicum, loci SS. patrum, doctorum, scriptorum ecclesiasticorum. 4th and 5th edn. Freiburg im B. 1922.

4. Autorităţi orginale

Scriitori latini şi greci

Ambrose. Opera, P.L. 14-17. The works are being re-edited by
Schenkl, K., in C.S.E.L., Vol. XXXII, etc.
Athanasius. Opera, P.G. 25-28.
Augustine. Opera. Ed. Gaume. 11 vols. Paris. 1836. P.L. 32-46.
Anti-manichaean writings, ed. Zycha, J. C.S.E.L. Vol. XXV pts. 1 and 2. 1891-92.
Confessions, ed. Knoll, P. C.S.E.L., Vol. XXXIII. 1896.
Epistles, ed. Goldbacher, Al. C.S.E.L., Vols. XXXIV, XLIV, LVII. 1895-1911.
Ausonius. Opera. Edd. Schenkl, C., in M.G.H. 1883. Peiper, R.
Leipzig. 1886. P.L. 19.

Beda. Historia ecclesiastica gentis anglorum. Ed. Plummer, C. 2 vols Oxford. 1896. P.L. 90-95.
Boniface I. Epistles. P.L. 20. ee
Canones Apostolorum see Didaschalia et Constitutiones Apostolorum,.
Cassian. Opera. Ed. Petschenig, M. C.S.E.L. Vols. XIII and XVII. 1886-88. P.L. 50. a
Cassiodorus. Variarum libri XII. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant., Vol. XII. 1894. P.L. 69, 70.
Catalogus Liberianus. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant., Vol. IX. Berlin. 1892.
Celestine I. Epistles. P.L. 50.
Chronica Gallica a. 452 et 511. M.G.H., Auct. ant., Vol. TX. 1892.
Chronicon pascale. Ed. Dindorf, L. C.S.H.B. 2 vols. 1838-39. P.L. 92.
Chrsdotons John. Hom. in Matth. Ed. Field. Cambridge. 1839.
Opera. P.G. 47-64.
Claudian. Carmina. Ed. Birt, Th. M.G.H. 1892. Rec. Koch, J. Leipzig. 1893.
Clement. Epistle to the Corinthians. Ed. Lightfoot, J. B. London. 1890.
Collectio Arelatensis. Ed. Gundlach, W. M.G.H., Epp., Vol. IU.
Collectio Avellana. Epistolae Imperatorum pontificum aliorum, inde ab a. CCCLXVII usque ad DLIII datae, Avellana quae dicitur collectio. Ed. Giinther, O. C.S.E.L., Vol. XXXV. 2 pts. 1895-98.
Consularia Constantinopolitana. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant., Vol. IX. 1892.
Italica. Ibid.
Cyprian. Opera. Ed. Hartel, G. C.S.E.L., Vol. III. 3 pts. 1868-71.
Cyril of Alexandria. Opera. P.G. 68-77. Epistles. P.G. 77.
Damasus I. Epistles. P.L. 13.
Decretum Gelasianum. See Dobschiitz, E. von, in Bibl., V. P.L. 59.
Didaschalia et Constitutiones Apostolorum. Ed. Funk, F. X. 2 vols.
Paderborn. 1905.
Dionysius Exiguus. Opera. P.L. 67.
Epiphanius. Opera. Ed. Holl, K. G.C.S. 3 vols. Leipzig. 1915.
P.G. 41-43. usebius. Opera. Edd. Heikel, I. A., Schwartz, E., and Mommsen, Th.
G.C.S. Leipzig. 1902-9. P.G. 19-24.
Evagrius. Historia ecclesiastica. Edd. Bidez, J., and Parmentier, L. London. 1899. P.G. 86.
Facundus of Hermia. Opera. P.L. 67.
Gennadius of Marseilles. Ed. Richardson, E. C., in Texte und Untersuchungen. Vol. XIV. Leipzig. 1896. P.L. 58. ey aia juris canonict. Ed. Friedberg, Ae. Leipzig. 1879.
Gregory I. Registrum. Edd. Ewald, P., and Hartmann, L. M. M.G.H.,
Epp., Vol. II. Berlin. 1887-99. Opera. P.L. 75-79.
Gregory of Nazianzus. Opera. P.G. 35-38. —of Tours. Opera. Edd. Arndt, W., Bonnet, M., Krusch, Br. M.G.H., Script. rer merov., Vol. I. 1885. P.L. 71.
Se aaa Acta Archelai. Ed. Beeson, C. H. G.C.S. Leipzig.
1906.
Hieronymus see Jerome.
Hilary, Pope. Epistles. Ed. A. Thiel. Brunsberg. 1868. P.L. 58.
Hincmar of Rheims. De Praedestinatione. P.L. 125.
Humbert, Cardinal. Adversus Simoniacos. Ed. Thaner, F. M.G.H.,
Libelli de lite, Vol. I, pp. 95ff. Hanover. 1891.
Idatius (Hydatius). Chronicon. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant., Vol. XI. 1894.
Ignatius. Epistles. Ed. Lightfoot, J. B. London. 1889.BIBLIOGRAPHY ‘ 519
Innocent I. Epistles. P.L. 20
Irenaeus. Opera. Ed. Harvey, W. 2 vols. Cambridge. 1857. P.G. 7.
Isidore of Seville. De officiis ecclesiasticis. P.L. 83.
Jerome. Epistles. Ed. Hilberg, I. C.S.E.L., Vols. LIV-LVI. 1910-
12. Opera. P.L. 22-30. :
Joannes Antiochenus. Fragmenta. Ed. Miller, C. F.H.G., Vol. IV,

P- 355; Wol. V, p.27. Paris. 1851-70.
Joannes Diaconus. Vita Gregorit. P.L. 75.
Joannes Malala. Chronicon. Ed. Bekker, I. C.S.H.B. Bonn. 1831.
Jordanes. Opera. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant., Vol. V, ptr. £882.
Landulphus Sagax. Historia miscella. Ed. Muratori, L. A. Scriptores rer. Ital., Vol. I, pt. 1, p. 98. Citta di castello. 1900.
Leo I, Pope. Sermons and Epistles. P.L. 54. (For modern editions sec pp. 511f. above.)
Libellus Precum. See Collectio Avellana.
Liberatus. Breviarium. P.L. 68.
Marcellinus, Comes. Chronicon. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant., Vol. XI. Berlin. 1894.
Martyrologium Hieronymianum. Edd. Rossi, G. B. de, and Duchesne, L., in A. SS. (Boll.), November, Vol. II. Paris. 1894.
Notitia Dignitatum. Ed. Seeck, O. Berlin. 1876.
Novellae Valentiniani III, Majoriant, etc., see Codex Theodosianus.
Optatus Milevitanus. Opera. Ed. Ziwsa, C. C.S.E.L., Vol. XXVI. 1893.
Origen. Opera. Edd. Koetschau, P., Klostermann, E., and others.
G.C.S. Leipzig. 1899-1930.
Philocalia. Ed. Robinson, J. A. Cambridge. 1893. P.G. 11-17.
Orosius, Paulus. Historiae adversus paganos libri septem. Ed. Zangemeister, C. C.S.E.L., Vol. V. 1882. Commonitorium. Ed.
Schepss, G. C.S.E.L., Vol. XVIII. 1889.
Palladius. Dialogus de vita s. Ioannis Chrysostomi. P.G. 47.
Paulus Diaconus. Historia Romana. Ed. Droysen, H. M.G.H., Auct. ant., Vol. II. Homiliarius. P.L. 95.
Philocalian Kalendar. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant.,
Vol. IX. 1892.
Philostorgius. Historia ecclesiastica. Ed. Bidez, J. G.C.S, Leipzig. 1913. P.G. 65.
Photius. Opera. P.G. 102. (Contra Manichaeos.)
Pontificale Romanum. Malines. 1895.
Priscillian. Opera. Ed. Schepss, G. C.S.£.L., Vol. XVIII. 1889.
Priscus. Fragmenta. Ed. Miller, C. F.H.G., Vol. IV.
Procopius. De Bello Vandalico, etc. Ed. Haury, J. 2 vols. Leipzig. 1906. (C.S.H.B.)
Prosper Tiro. Chronicon. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant.,
Vole EX ei 8O2e peas Sis
Prudentius. Carmina, etc. Ed. Dressel, A. Leipzig. 1860. P.L. 59, 60.
Prudentius of Troyes. De Praedestinatione. P.L. 115.
Sacramentarium Gelasianum. Ed. Wilson, H. A. Oxford. 1894.
Sacramentarium Leonianum. Ed. Feltoe, C. L. Cambridge. 1896. wL. 55.
Salvian. De Gubernatione Dei. Ed. Pauly, F. C.S.E.L., Vol. VIII. 1883. Ed. Halm, C. M.G.H., Auct. ant., Vol. I. 1878. P.L. 53.
Sidonius Apollinaris. Opera. Ed. Krusch, B. M.G.H., Auct. ant., Vol. VIII. Berlin. 1887.
Simplicius. Epistles. See Thiel, A. Bibi. III.
Siricius. Epistles. P.L. 13.520 THE LIFE AND TIMES OF ST. LEO THE GREAT
Socrates. Historia ecclesiastica. Ed. Bright, W. Oxford. 1872.
Sozomen. Historia ecclesiastica. Ed. Hussey, R. Oxford. 1860. P.G. 67.
Statuta ecclesiastica antiqua. P.L. 56, 889ff.
Sulpicius Severus. Opera. Ed. Halm, C. CS; E.b5 NVO11 A180.
Synesius. De Providentia. P.G. 66 | :
Tertullian. Opera. Edd. Reifferscheid, A., and Wissowa, G. C.S.E.L.; Vol. XX. 1890. Ed. Kroymann, E. C.S.E.L., Vol. XLVII. 1906.
Theodore Lector. Historia ecclesiastica. Fragmenta. P.G. 86, pt. 1.
Theodore of Mopsuestia. Opera. P.G. 66. eis:
Theodoret. Historia ecclesiastica, Ed. Parmentier, L. G.C.S. Leipzig. 1911. Opera. P.G. 80-84.

Theophanes. Chronographia. Ed. Classen, J. 2 vols. C.S.H.B. 1839-41. Ed. de Boor, C. 2 vols. Leipzig. 1883-35. P.G. 108.
Victor Vitensis. Historia persecutionis (De persecutione vandalica).
Ed. Halm, C. M.G.H., Auct. ant., Vol. VII, pt. 1. Ed. Petschenig, M. C.S.E.L., Vol. VII. 1881.
Victorius (Victorinus). Canon pascalis. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant., Vol. IX. 1892.
Vigilius. Epistles. See Thiel, A. Bzbl. III.
Vigilius of Thapsus. Contra Eutycheten. P.L. 62.
Zacharias of Mitylene. Chronicon. P.G. 85.
Zeitz. Paschal Table. Ed. Mommsen, Th. M.G.H., Auct. ant., Vol. TX. 1892.
Zosimus. Historia nova. Ed. Mendelssohn, L. Leipzig. 1887.

B. documente şi scriitori orientali

Chronicon Edessae. Ed. Hallier, L., in Texte und Untersuchungen. Vol. IX, pt. 1. Leipzig. 1892.
Cureton, W. Kitab almil al (Manichaean). London. 1842.
Driver, G. R., and Hodgson, L. The Bazaar of Heracletdes (Nestorius). Eng. Transl. Oxford. 1925.
Ephrem Syrus. Opera. 6 vols. Ed. Assemani, P. Rome. 1732.
Flemming, J. Die syrische Aktien der Ratibersynode in Abhandlungen der Gott. Gesellschaft der Wissens. Vol. XV. Berlin. 1917.
Michael the Syrian. Chronicon (Syr.). Ed. And transl. French.
Chabot, J. B. 3 vols. C.§.C.O. Paris. 1899—1910.
Raabe, R. Vita Petri Iberiae. Leipzig. 1895.
Theopistus. Histoire de Dioscore. Ed. Nau, M. F. Fournal asiatique.
Ser. 6, pt. 1. aeParise O03:
V. Moprern Works

A. lucrărie despre istoria Bisericii şi papalitate

Babut, E.C. Le Concile de Turin. Paris. 1904.
Bardenhewer, O. Geschichte der altkirchlichen Literatur. Freiburg in B. Vol. I. gnd edn. 1913. Vol. II. end edn. 1914. Vol. III. 2nd edn. 1923. Vol. IV. 1st and end edn. 1924. Vol. V. 1932.
Batiffol, P. Le Catholicisme des origines 2 S. Léon. 4 vols. Vol. IV.
_ Le Siége apostolique. Paris. 1919-24.
Bright, W. Age of the Fathers. 2 vols. London, etc. 1903. Notes on the Canons of the first four General Councils, ond edn. Oxford. 1892.
Bury, J. B. History of the Later Roman Empire. and edn. Repr. 2 vols. London. 1931.
The Life of St. Patrick and his place in history. London. 1905.
Butler, Dom C. The Vatican Council. 2 vols. London. 1930.
Caspar, E. Geschichte des Papsttums. 2 vols alone publ. Tuiibingen. 1930-33.
Die alteste romische Bischofsliste. Berlin. 1926.
Dill, S. Roman Society in the last century of the Western Empire. London. 1898.
Dobschiitz, E. von. Decretum Gelasianum in Texte und Untersuchungen. Vol. XXXVIII, pt. 4. Leipzig. 191g.
Duchesne, L. Histotre ancienne de l'Eglise. Paris. Vol. I. 6th edn. tgit. Vol. II. 4th edn. t1g1o. Vol. III. 5th edn. tort.
Dudden, F. H. The life and times of St. Ambrose. 2 vols. Oxford. 1935.
Gibbon, E. The History of the Decline and Fall of the Roman Empire. 7 vols. Ed. Bury, J. B. London. 1926-29.
Gougaud, Dom L. Les chrétientés celtiques. Paris. 1911.
Grisar, H. History of Rome and the Popes in the Middle Ages. Eng. transl. ed. Cappadelta, L. 3 vols. London. 1911-12.
Gwatkin, H. M., and Whitney, J. P., edd., and others. The Cambridge
Mediaeval History. 8 vols. with Atlas. Cambridge. 1911-36. (Vol. I, The Christian Roman Empire. Cambridge. 1911.)
Harnack, A. Geschichte der altchristlichen Litteratur bis Eusebius. 2 pts. 3 vols. (Pt. 2, Vol. I, Die Chronologie der Litteratur bis Irenaus.) Leipzig. 1837.

Hefele, C. J., contin. Hergenréther, J. A. G. Conciliengeschichte. New
Fr. transl. Leclercq, H. Paris. 1907ff., în progres.
Kidd, B. J. A History of the Church to a.v. 461. 3 vols. Oxford. 1922.
The Roman Primacy to a.v. 461. London. 1936.
Langen, J. Geschichte der romischen Kirche. 4 vols. Vol. I. Bis zum
Pontifikate Leos I. Bonn. 1881-93.
Le Nain de Tillemont, L. S. de. Mémoires pour servir a histoire ecclésiastique des six premiers siécles. 15 vols. Brussels.
1693— 1707. and edn. 16 vols. Paris. 1701-12. 3rd edn. Venice. 1732.
Leclercq, H. L'Espagne chrétienne. Paris. 1906.
Lietzmann, H. Apollinaris von Laodicaea und seine Schule. 1 vol. singura publ. Tiibingen. 1904.
Petrus und Paulus in Rom. and edn. Berlin-Leipzig. 1927.
Maassen, F. Geschichte der Quellen und der Litteratur des kanonischen
Rechts im Abendlande bis zum Ausgang des Mittelalters. 1 vol. singura publ. Gratz. 1870.
Martin, P. Actes du Brigandage d'Ephése. Amiens. 1874.
Le pseudosynode connu sous le nom du brigandage d'Ephése. Paris. 1875.
Milman, H. H. AHistory of Latin Christianity. 4th edn. 9g vols. London. 1867.
Puller, F. W. The Primitive Saints and the See of Rome. 3rd edn. London, etc. 1900.
Quentin, H. (ed.). Les Martyrologes historiques du moyen age. Paris. 1908.
Rauschen, G. R., and Wittig, J. Grundriss der Patrologie. 6th and 7th edn. Freiburg im B. 1921.
Seeck, O. Geschichte des Untergangs der antiken Welt. and edn.
6 vols. Berlin. 1898-1921.522
Swete, H. B. (ed.). Essays on the early history of the Church and the Ministry by various writers. London. 1918.
Tillemont see Le Nain de Tillemont. i
Turmel, J. Histoire du Dogme de la Papauté. Paris. 1908.
Zeiller, J. Les Origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de VEmpire romain. Paris. 1918.
B. Works on CurisTIAN DoctTRINE
Galtier, P. L'fglise et la rémission des péchés aux premiers siécles. Paris. 1932. is ;
Hall, F. J. Dogmatic Theology. 10 vols. Vol. VI. The Incarnation. şi edn. 1921. New York, etc. 1907-22.
Mackintosh, H. R. The Doctrine of the Person of fesus Christ. Edinburgh. 1913.
Mason, A. J. The Conditions of our Lord's life on earth. London. 1897.
Mozley, J. K. The Incarnation in Essays Catholic and Critical. London. 1926.
Raven, C. E. Jesus and the Gospel of Love. London. 1931.
Stone, D. Holy Baptism. London. 1899.
Tixeront, J. Histoire des Dogmes. 3 vols. Paris. Vol. 1. 8th edn. 1915. Vol. II. 5th edn. 1912. Vol. III. 4th edn. rg19.
Williams, N. P. The Ideas of the Fall and of Original Sin. (Bampton Lectures, 1924.) London. 1927.

C. lucrări despre Leon, pontificatul său, doctrina etc

Amelli, G. S. Leone magno e lOriente. Montecassino. 1882.
Batiffol, P., in D.T.C. Léon Ier (Saint) pape.
Bright, W. Select Sermons of St. Leo the Great. Text and Transl. cu note. London. 1886.
Canisius, P. De vita et rebus gestis S. Leonis. P.L. 55, 183.
Gore, C. Leo the Great. London. 1880. in D.C.B. Leo I, Pope.
Kuhn, P. Die Christologie Leos I d. G. in systematischer Darstellung. Wurzburg. 1894.
Lietzmann, H., in Pauly-Wissowa, R.E. 2nd edn. Leo I, papst.
Pschmadt, J. Leo der Grosse als Prediger. Elberfeld. 1912.
Saltet. Le recueil patristique de St. Léon in Revue d'histoire eccléstastique. Vol. VI. Paris. 1905.
Steeger. Die Klauseltechnik Leos des G. 1908.
Turner, C. H. The collection of the Dogmatic letters of St. Leo in
Miscellanea Ceriani. Milan. 1910.

D. Lucrări despre liturghie

Batiffol, P. History of the Roman Breviary. Transl. Baylay, A.M.Y. London. 1912.
Baiimer, Dom S. Histoire du Bréviare. French transl. Biron, Dom R. 2 vols. Paris. 1905.
Clarke, W. K. L., and Harris, C. (edd.). Liturgy and Worship. London. 1933.
Duchesne, L. Origines du culte chrétien. 1889. Later edns. incl. 4th edn. Paris. 1gro.
Freestone, W. H. The Sacrament Reserved. (Alcuin Club Collecti. ere London, etc. 1917. % irere . H. Studies in early Roman liturgy. 2 vols. (Alcuin Club Collections, XXVIII.) London. 1930.

E. lucrări despre secte creştine Works

Alfaric, P. L'évolution intellectuelle de Saint Augustin. Paris. 1918.
Les écritures manichéens. Paris. 1918.
Babut, E. C. Priscillien et le Priscillianisme. Paris. 1909.
Burkitt, F. C. The Religion of the Manichees. Cambridge. 1925.
Cumont, F. Recherches sur le manichéisme. 2 fasc. Brussels. 1908—12.
Fligel, G. Mant, seine Lehre und seine Schriften. Leipzig. 1862.
Kinstle, K. Antipriscilliana. Freiburg im B., etc. 1905.
Sachau, C. E. The Chronology of ancient nations. London. 1879.
F. Works on ARCHITECTURE AND TOPOGRAPHY
Kirsch, J. P. Die rémische Titelkirchen in Studien zur Geschichte und
Kultur des Altertums. Vol. IX. Paderborn. 1918.
Lanciani, R. L*Itinerario. (Wanderings through ancient Roman churches.) Illustrated. London, etc. 1925.
Pagan and Christian Rome. London. 1892.
Leclercq, H., in D.A.C. Chalcédoine.
Mallius, P. Historia S. Petri basilicae in A. SS. (Boll.) Vol. VI, pt. ii.
Murray, J. Handbook to Constantinople. London. 1883.
Richter, O. Topographte der Stadt Rom. Munich. 1go1.
Rossi, G. B. de. La Roma sotterranea. Vol. I. Rome. 1864. Vol. II. 1867. Vol. III. 1877.
Tyrrell-Green, E. French Church Architecture. London. 1928.
G. MrsceLLANEouS

Diferte monografii şi articole în periodice

Bishop, E. Liturgical Comments and Memoranda in 7.T.S. Vol. XI. 1909.
Burn, A. E. Priscillian and Priscillianism in C.Q.R. Vol. LXXIV. IQI2.
Cantarelli, L. Di un frammento in Bullettino della commissione archeologica comunale di Roma. Ser. IV. Ann. XXIV. Rome. 1896.
Chavannes, E., et Pelliot, P. Un Traité manichéen in Fournal asiatique, Nov.—Dec. Paris. 1911.
Duchesne, L. Notes sur la topographie de Rome au moyen age, pt. 2.
Les titres presbytéraux et les diaconies in Mélanges d'archéologie et d@histotre. Vol. VII. Paris. 1887.
La question de la Paéque au concile de Nicée in Revue des questions historiques. Vol. XXVIII, pp. 1-42. Paris. 1880.
Concile de Turin, etc., in Comptes rendus de ?Academie des inscriptions. Ser. IV. Vol. XIX, pp. 360ff. Paris. 1891.
Fabricius, C. Litterae formatae in Archiv fiir Urkundenforschung. Vol. IX. Leipzig. 1924.
Grisar, H., in Analecta Romana. Vol. I. Diss. 14. Cracow. 1894.
Die alte Peterskirche in Romische Quartalschrift. Vol. IX, pp. 237ff. Rome. 1895.
Gundlach, W. Der Streit der Bistiimer Arles und Vienne um den
Primatus Galliarum in Neues Archiv der Gesellschaft fiir altere deutsche Geschichtskunde. Vol. XIV, pp. 251ff.; and Vol. XV, pp. off.; pp. 233ff. Hanover. 1889-90.
Kirsch, J. P. Die stadtrémische Festkalender im Altertum. Miinster i. W. 1924.
Kissling, W. Das Verhdlinis zwischen Sacerdotium und Imperium. Paderborn. 1921.

Krusch, B. Studien zur christlich-mittelalterlich. Chronologie. Leipzig. 1880.
Mommsen, Th. Actenstiicke zur Kirchengeschichte aus dem Cod. Cap.
Novar. 30 in Neues Archiv. f. alt. deut. Geschichtskunde. Vol. XI, pp. 364ff. Hanover. 1886.
Morin, Dom G. Etudes, textes, découvertes. Marédsous, etc. (Tamines). 1913.
Nostiss-Reineck. Die Briefe. Papst Leos I im Cod. Mon. 14, 540 in
Historisches Jahrbuch. Vol. XVIII, pp. 117ff. Munich. 1897.
Rossi, G. B. de, in Bullettino di archaeologia cristiana. Vol. XX. Rome. 1882.
Schmid, J. Die Osterfestberechnung in der abendlandischen Kirche.
Freiburg im B. 1908.
Schwartz, E. Christliche und jiidische Ostertafeln in Abhandlungen der
Gott. Gesells, d. Wiss. Philolog. historische Klasse. Neue Folge. Vol. VIII, pt. 6. Berlin. 1905.
Das Nicaenum u. das Constantinopolitanum auf d. Synode von
Chalkedon in Zeitschrift fiir neutestamentliche Wissenschaft. Vol. XXV, pp. 38ff. Giessen. 1926.
Vorst, C. van de. La vie grecque de saint Léon le grand in Analecta
Bollandiana. Vol. XXIX, pp. 400-8. 1gto.
Willie, A. Bischof Julian von Kios. Diss. Wiirzburg. Kempten. 1909.
Zernov, N. Eusebius and the Paschal Controversy at the end of the second century in C.Q.R. Vol. CXVI. London. 1933.